

CAPÍTOL I

*PANORAMA
ECONÒMIC I MEDIAMBIENTAL
DE LES ILLES BALEARS*

Subcapítol I.1. El panorama econòmic de les Illes Balears

1

L'ECONOMIA DE LES ILLES BALEARS

RESUM

El 2020 el creixement regional real de l'economia balear ha estat del -23,7 %, una caiguda mai registrada a les Illes Balears i la més pronunciada en el conjunt de comunitat autònoma. Aquesta caiguda històrica del VAB regional és fruit dels efectes devastadors que la COVID-19 ha provocat a les Illes Balears. La crisi de la COVID-19, per si sola, ha fet que la taxa de creixement anual acumulativa que al llarg del període 2014-2019 es va situar en el 3,1 % a. a. caigui al -11,2 % a. a. per al període 2014-2020. El sector serveis, degut al turisme, és el que ha patit més la crisi de la COVID-19, el qual presenta una taxa de creixement negativa per a l'any 2020 del -25,1 %; mentre que l'agricultura cau un 8,2 %, energia i indústria un 19,4 %, i la construcció, un 12,3 %. Quant al valor absolut en euros constants, Mallorca arriba a un VAB de 17.282 milions d'euros, amb una caiguda del -22,6 %, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 2.646,7 milions (un -29,9 %) i de 1.731,8 milions (un -23,3 %) respectivament.

Les dades de Funcas mostren que l'any 2019 el creixement del VAB a preus constants de les Illes Balears (1,8 %) està per sota de la mitjana del conjunt de comunitats autònomes (2,1 %); en concret, ocupa el novè lloc en el conjunt de les 17 comunitats. També es pot indicar que en els períodes 2001-2007, 2008-2013 i 2014-2019 les Illes Balears s'han comportat millor que el conjunt de comunitats autònomes a partir del 2008. Així, mentre que en els anys anteriors a la Gran Recessió (2001-2007) les Balears estigueren a la coa del creixement regional, al llarg del període de crisi (2008-2013) estigueren en tercera posició regional, i en els anys de la recuperació (2014-2019) han estat en primera posició.

A partir de les dades del DIRCE de l'INE, es comprova que l'any 2020 el nombre d'empreses a les Illes Balears ha augmentat en 1.310 (1,3 %), amb un total de 100.022 empreses (6.687 empreses més de les que hi havia l'any 2008, amb un increment del 7,2 %).

Els efectes de la COVID-19 també s'han deixat sentir en les dades del comerç exterior. Així, les importacions han caigut un 37 % respecte al 2019; s'han assolit els 994 milions d'euros i les exportacions han caigut un 13 % i s'han situat en els 1.604 milions d'euros, per la qual cosa, el saldo net exterior se situa en un insòlit superàvit de 610 milions d'euros, impulsat pels superàvits de les partides distorsionants (661 milions), ja que les productives registren dèficit (-51 milions).

Les dades del registre d'inversions exteriors del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme permeten afir-

mar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes ha estat a les Illes Balears de 103,2 milions d'euros, amb una caiguda del 64 %, la qual cosa representa 183 milions d'euros menys.

La COVID-19 ha provocat una deflació generalitzada en el conjunt de comunitat autònoma, excepte en el cas de les Canàries. L'any 2020 la inflació interanual ha estat negativa amb un -0,3 % a les Balears i amb un -0,3 % per al conjunt de l'economia espanyola. Per comunitats autònomes, les Balears són a la sisena posició. Per sobre, a part de les Canàries, només hi ha el País Basc, Extremadura, Andalusia i Múrcia.

Segons Funcas, l'evolució (en base 100 Espanya) de la renda real per capita de les Balears respecte a la resta de comunitats autònomes en el període 2000-2021 ha estat la més regressiva en el conjunt de comunitats autònomes, ja que ha passat de la segona posició relativa (125) l'any 2000 a la dotzena (87,8) l'any 2020, amb una pèrdua de 37,2 punts del seu nivell relatiu, la qual se situa molt per sobre de la pèrdua del nivell relatiu de les Canàries (-23,9 punts), que és la segona comunitat autònoma per pèrdua relativa. També cal destacar que, mentre que l'any 2015 les Balears encara es mantenia 1,6 punts per sobre del nivell 100 Espanya, l'any 2020 ja se situa 12,2 punts per sota de la mitjana espanyola.

A partir de les darreres dades de la comptabilitat regional de l'INE en el període 2009-2019, a les Balears la remuneració dels salaris era un 50,3 % de la renda regional el 2009 i el 2019 va representar un 47,9 %, amb una pèrdua de 2,4 punts en la seva representació a la renda regional. Per al conjunt de l'Estat, la participació dels salaris en la renda nacional se situen en el 52,9 % el 2009 i en el 50,6 % el 2019, amb una pèrdua de 2,3 punts. Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les comunitats autònomes al llarg del període analitzat, en què les Illes Balears experimenten una pèrdua superior a la mitjana regional, i en el conjunt de comunitats autònomes ocupen l'onzena posició regional.

Aquestes variacions de la participació dels salaris en la renda regional al llarg d'aquests anys es poden explicar per les diferències de creixement en les variables que determinen els costos laborals unitaris (CLU); és a dir, entre el valor dels salaris horaris i la productivitat horària. Aquesta diferència en termes dels factors de creixement per a aquestes variables situen les Balears en un valor de -0,06, mentre que el conjunt de comunitats autònomes estan en un valor de -0,05 punts. Val a dir que tant pel creixement de la productivitat horària com pel creixement del salari per hora treballada, en el període 2009-2019 les Illes Balears ocupen la primera posició en el rang de les 17 comunitats autònomes, amb uns creixements dels 23,4 % i 17,4 % respectivament, mentre que per al conjunt de l'Estat aquests creixements només són del 12,7 % i del 7,8 %.

1.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat segueix els canvis metodològics indicats a la introducció i al requadre I-1 d'aquest mateix apartat de la memòria del CES de l'any passat. Per tant, en l'edició d'enguany només es presenten les sèries per al nou marc Input-Output (MIO-base 2014) que abasten el període 2014-2020. Per al període 2004-2018, es poden consultar les sèries històriques d'aquestes variables referides a l'anterior MIO-base 2004 a l'edició de la memòria del CES referida a l'any 2018 (pàg. 24 i 25).

Altrament, enguany ha estat possible consultar les dades de Funcas amb relació a l'anàlisi de l'oferta productiva per comunitats autònomes, la qual cosa no va ser possible l'any passat perquè Funcas només va publicar les dades referents a l'impacte de la COVID-19 per comunitats autònomes.

Amb el canvi de calendari de l'INE de la comptabilitat regional, que a partir de l'any passat es publiquen a finals d'any, en aquest apartat comentarem les dades de l'INE amb un decalatge d'un any.

La resta d'apartats, referits a l'anàlisi econòmica regional de les Illes Balears, segueixen les mateixes pautes metodològiques de les memòries anteriors pel que fa a l'anàlisi de l'oferta productiva, l'anàlisi de la demanda regional, la inversió estrangera, els preus, l'evolució de la renda real per capita i, finalment, la distribució funcional de la renda.

1.2.

ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS

En aquest apartat, primer s'analitza l'estructura productiva de l'oferta de les Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques que ha fet la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació del Govern de les Illes Balears per al període 2014-2020 a partir del nou MIO (2014).

1.2.1. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER ILLES

Segons les dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació, l'any 2020 el valor afegit brut a preus corrents de l'economia de les Illes Balears ha estat de 23.728,5 milions d'euros. La distribució del valor afegit brut per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què un 83,2 % de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que un 8,6 % es genera en la construcció, i un 7,5 %, en la indústria i l'energia; el sector primari representa un 0,7 % del PIB regional (vegeu el quadre I-1.1. i el gràfic I-1.1.).

El 2020 el creixement regional real de l'economia balear ha estat del -23,7 %, una caiguda mai registrada a les Illes Balears i la més pronunciada pel conjunt de la comunitat autònoma, tal com es pot comprovar a l'apartat 1.2.2. Aquesta caiguda històrica del VAB regional és fruit dels efectes devastadors que la COVID-19 ha provocat a les Illes Balears, la qual és l'eco-

nomia regional de l'Estat més dependent de l'activitat turística.

Cal tenir en compte que al llarg del segon trimestre de l'any 2020 l'activitat turística va ser gairebé nul·la i que la tímida represa turística que es va començar a donar a finals de juny, i que es va accelerar al juliol, va quedar tallada en sec el mes d'agost a causa de l'inici d'una segona onada de la pandèmia. A la memòria del CES de l'any passat ja vàrem recollir els tres informes que el CES va dedicar a la crisi de la COVID-19¹.

La crisi de la COVID-19, per si sola, ha fet que la taxa de creixement anual acumulativa, que al llarg del període 2014-2019 es va situar en el 3,1 % a. a., caigui al -11,2 % a. a. Per al període 2014-2020. L'efecte en caiguda lliure del VAB sectorial, com ja hem dit, ha afectat el turisme i, de retruc, el conjunt dels serveis, el qual presenta una taxa de creixement negativa per a l'any 2020 del -25,1 %; mentre que l'agricultura cau un -8,2 %; energia i indústria un -19,4 %, i la construcció un -12,3 % (vegeu el quadre I-1.2. i el gràfic I-1.2.).

Si s'analitza el creixement econòmic de les Balears al llarg del darrer septenni (2014-2020) i es compara amb Espanya i la zona euro, resulta que les dades per a les Balears són millors que a la zona euro per al període 2014-2019, i en relació amb Espanya només són millors per al trienni

2016-2018². Cal destacar, sobretot, com per l'efecte de la COVID-19 aquest millor comportament relatiu de les Balears en els anys assenyalats ja no es compleix el 2020 i les Balears passa a ser amb diferència la comunitat que registra la caiguda més pronunciada, amb un diferencial negatiu respecte a la zona euro de -17,1 punts i respecte a Espanya de -12,9 punts (vegeu el quadre I-1.3 i el gràfic I-1.3).

Pel que fa al valor afegit brut per illes, es pot comprovar que, en valors corrents l'any 2020, Mallorca assoleix un valor afegit brut (VAB) de 18.931,9 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca ha estat de 2.899,3 i de 1.897,1 milions d'euros, respectivament (vegeu el quadre I-1.4 i el gràfic I-1.4).

Quant al valor absolut en euros constants, Mallorca arriba a un VAB de 17.282 milions d'euros, amb una caiguda del -22,6 %, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 2.646,7 milions (-29,9 %) i de 1.731,8 milions (-23,3 %), respectivament. Es pot destacar el pitjor comportament relatiu de les Pitiüses perquè té més dependència estacional del turisme britànic (vegeu el quadre I-1.5 i el gràfic I-1.5).

1. Es poden consultar aquí: http://www.caib.es/sites/ces/ca/d/i_annex_informes_ces_spbre_la_COVID-19_i_leconomia_balear/.

2. Les fonts estadístiques usades per la Direcció General d'Economia i l'INE difereixen a l'hora de fer les estimacions sobre el creixement del PIB. Per tant, aquesta afirmació només es pot mantenir a partir de la informació de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació del Govern de les Illes Balears.

QUADRE I-1.1. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER SECTORS ECONÒMICS (2014-2020) (BASE 2014)

	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	115.562	0,5%	-	1.849.969	7,6%	-	1.695.646	7,0%	-	20.719.081	85,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	129.590	0,5%	12,1	2.001.042	7,8%	8,2	1.750.278	6,9%	3,2	21.649.169	84,8%	4,5	25.530.080	100,0%	4,7
2016	172.913	0,6%	33,4	1.933.093	7,2%	-3,4	1.835.427	6,8%	4,9	22.936.713	85,3%	5,9	26.878.147	100,0%	5,3
2017	176.234	0,6%	1,9	2.041.035	7,2%	5,6	1.949.101	6,8%	6,2	24.297.076	85,4%	5,9	28.463.445	100,0%	5,9
2018	168.070	0,6%	-4,6	2.107.816	7,2%	3,3	2.064.637	7,0%	5,9	25.131.836	85,3%	3,4	29.472.359	100,0%	3,5
2019	174.841	0,6%	4,0	2.173.331	7,1%	3,1	2.250.695	7,4%	9,0	26.013.170	85,0%	3,5	30.612.036	100,0%	3,9
2020	165.799	0,7%	-5,2	1.772.828	7,5%	-18,4	2.037.872	8,6%	-9,5	19.751.950	83,2%	-24,1	23.728.450	100,0%	-22,5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació
Valors del 2020 calculats emprant el deflactor d'Espanya.

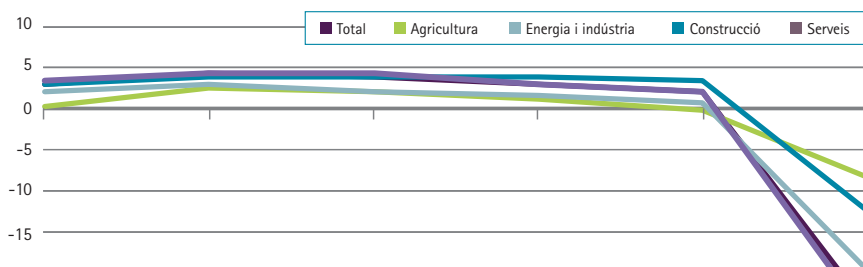
QUADRE I-1.2. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER SECTORS ECONÒMICS (2014-2020) (BASE 2014)

	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2014	115.562	0,5%	-	1.849.969	7,6%	-	1.695.646	7,0%	-	20.719.081	85,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	115.523	0,5%	0,0	1.885.766	7,5%	1,9	1.744.735	6,9%	2,9	21.359.301	85,1%	3,1	25.105.326	100,0%	3,0
2016	118.166	0,5%	2,3	1.934.319	7,4%	2,6	1.805.970	6,9%	3,5	22.269.193	85,2%	4,3	26.127.648	100,0%	4,1
2017	120.173	0,4%	1,7	1.974.272	7,3%	2,1	1.871.133	6,9%	3,6	23.142.043	85,4%	3,9	27.107.621	100,0%	3,8
2018	121.242	0,4%	0,9	2.001.234	7,2%	1,4	1.937.266	7,0%	3,5	23.771.882	85,4%	2,7	27.831.624	100,0%	2,7
2019	120.915	0,4%	-0,3	2.009.539	7,1%	0,4	1.998.330	7,0%	3,2	24.249.726	85,5%	2,0	28.378.509	100,0%	2,0
2020	111.049	0,5%	-8,2	1.620.693	7,5%	-19,4	1.753.534	8,1%	-12,3	18.175.168	83,9%	-25,1	21.660.444	100,0%	-23,7
Taxes anual acumulativa (%)															
2014-2020			-3,9			-12,4			3,4			-12,3			-11,2

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.1.

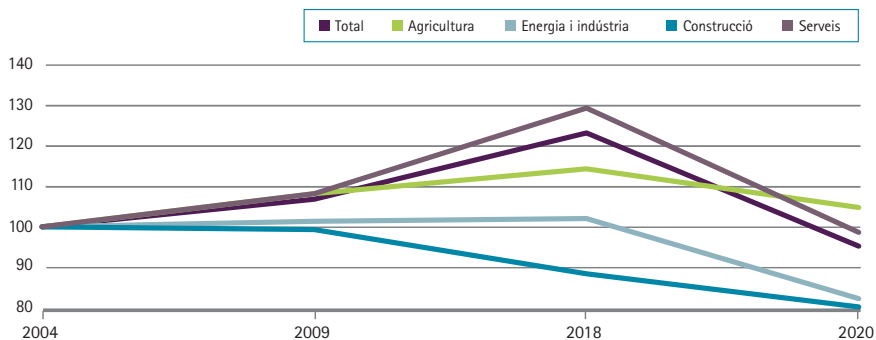
Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2015-2020)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Gràfic I-1.2.

Evolució de la taxa de variació acumulativa del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2004-2020) (base 2004=100)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

QUADRE I-1.3. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DE VARIACIÓ DEL PIB. VOLUM ENCADENAT (2014-2020) (BASE 2010, EN %)

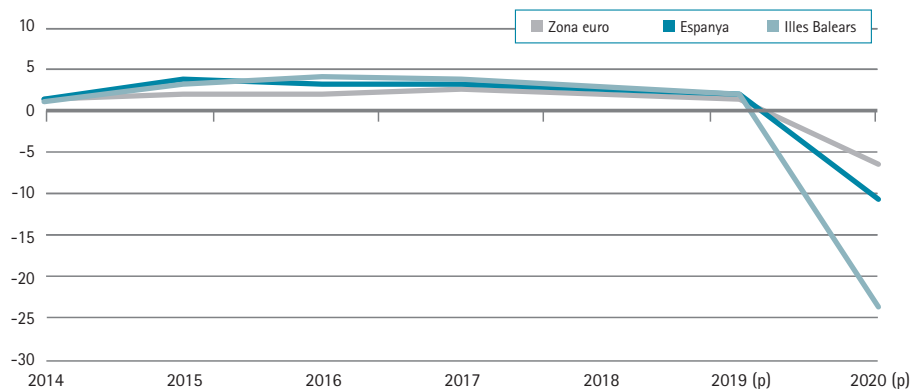
	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (p)	2020 (p)
Zona euro	1,4	2,0	1,9	2,6	1,9	1,3	-6,6
Espanya	1,4	3,8	3,0	3,0	2,4	2,0	-10,8
Illes Balears	1,0	3,0	4,1	3,8	2,7	2,0	-23,7
Mallorca	0,7	2,9	4,1	3,8	2,6	1,9	-22,6
Menorca	0,8	2,9	3,7	3,0	2,0	1,5	-23,3
Pitiüses	2,4	3,6	4,3	4,0	3,5	2,3	-29,9

Font: Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

Nota: (p) provisional

Gràfic I-1.3.

Evolució de les taxes de variació del PIB. Volum encadenat (2014-2020) (base 2010)

Font: Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

QUADRE I-1.4. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER IL·LA. ANYS 2014-2020 (BASE 2014)

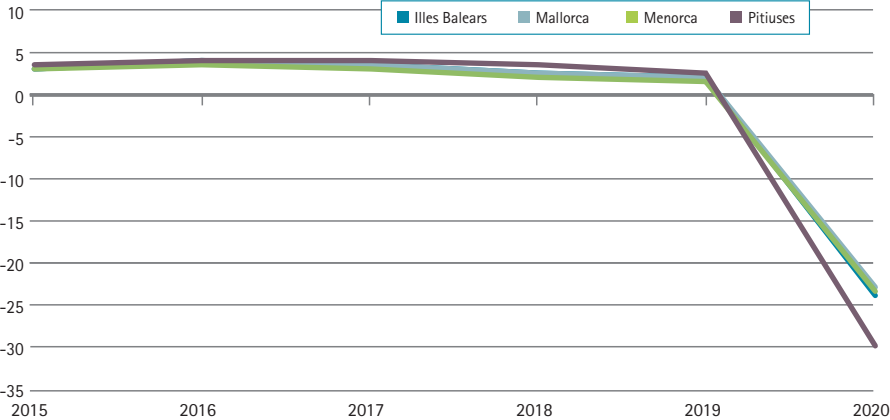
	Mallorca			Menorca		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	19.220.461	78,8%	-	1.983.743	8,1%	-
2015	20.108.127	78,8%	4,6	2.075.702	8,1%	4,6
2016	21.172.018	78,8%	5,3	2.176.815	8,1%	4,9
2017	22.429.044	78,8%	5,9	2.288.940	8,0%	5,2
2018	23.207.779	78,7%	3,5	2.355.731	8,0%	2,9
2019	24.100.951	78,7%	3,8	2.436.708	8,0%	3,4
2020	18.931.984	79,8%	-21,4	1.897.120	8,0%	-22,1

	Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	3.176.055	13,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	3.346.251	13,1%	5,4	25.530.080	100,0%	4,7
2016	3.529.313	13,1%	5,5	26.878.147	100,0%	5,3
2017	3.745.462	13,2%	6,1	28.463.445	100,0%	5,9
2018	3.908.849	13,3%	4,4	29.472.359	100,0%	3,5
2019	4.074.377	13,3%	4,2	30.612.036	100,0%	3,9
2020	2.899.345	12,2%	-28,8	23.728.450	100,0%	-22,5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació
Valors del 2020 calculats emprant el deflactor d'Espanya.

Gràfic I-1.4.

Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2004-2020) (base 2004)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació
Valors del 2020 calculats emprant el deflactor d'Espanya

QUADRE I-1.5. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2004-2020) (BASE 2014)

	Mallorca			Menorca		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	19.220.461	78,8%	-	1.983.743	8,1%	-
2015	19.773.580	78,8%	2,9	2.041.168	8,1%	2,9
2016	20.580.847	78,8%	4,1	2.116.034	8,1%	3,7
2017	21.360.661	78,8%	3,8	2.179.909	8,0%	3,0
2018	21.915.795	78,7%	2,6	2.224.586	8,0%	2,0
2019	22.342.488	78,7%	1,9	2.258.920	8,0%	1,5
2020	17.282.004	79,8%	-22,6	1.731.781	8,0%	-23,3

Taxes anual acumulativa (%)

2014-2019	-10,1	-12,7
-----------	-------	-------

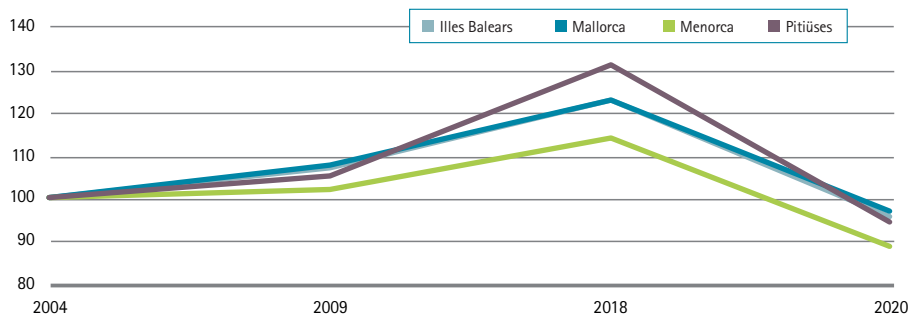
	Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2014	3.176.055	13,0%	-	24.380.259	100,0%	-
2015	3.290.578	13,1%	3,6	25.105.326	100,0%	3,0

continua

	Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% Variació	Total	% VAB	% Variació
2016	3.430.767	13,1%	4,3	26.127.648	100,0%	4,1
2017	3.567.051	13,2%	4,0	27.107.621	100,0%	3,8
2018	3.691.243	13,3%	3,5	27.831.624	100,0%	2,7
2019	3.777.101	13,3%	2,3	28.378.509	100,0%	2,0
2020	2.646.659	12,2%	-29,9	21.660.444	100,0%	-23,7
Taxes anual acumulativa (%)						
2014-2019	-16,7			-11,2		

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació
Valors del 2020 calculats emprant el deflactor d'Espanya.

Gràfic I-1.5.
Evolució de la taxa de variació acumulativa del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2004-2020) (base 2004=100)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca, entorn d'un 80 %, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el 20 % restant (un 12 % les Pitiüses i un 8,0 % Menorca), de tal manera que el comportament del PIB de Mallorca acaba determinant el comportament de l'economia regional.

Cal destacar que, al llarg del període 2014-2020, Mallorca és l'illa que experimenta la menor caiguda regional, amb un -10,1 % (a. a.); mentre que Menorca ho fa a ritmes inferiors, -12,7 % (a. a.) i les Pitiüses registren el menor creixement regional, amb un -16,7 % (a. a.).

QUADRE I-1.6. VAB A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)

	% sobre el total 2019	Mitjanes anuals			2019
		2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	13,4	3,6	-1,6	2,4	2,3
Aragó	3,1	3,3	-1,2	1,9	1,6
Astúries	1,9	3,0	-1,8	1,3	1,4
Illes Balears	2,7	2,4	-0,7	3,1	1,8
Canàries	3,8	2,8	-1,3	2,2	1,8
Cantàbria	1,2	2,8	-1,6	2,0	1,6
Castella i Lleó	4,8	2,6	-1,3	1,6	1,1
Castella-la Manxa	3,4	4,6	-1,0	1,9	1,7
Catalunya	19,1	3,5	-1,2	2,6	2,0
Com. Valenciana	9,3	3,5	-1,9	2,6	2,3
Extremadura	1,7	3,3	-0,6	1,8	1,5
Galícia	5,2	3,5	-1,0	2,3	2,0
Madrid	19,3	3,8	-0,3	3,0	2,8
Múrcia	2,6	3,9	-1,2	3,0	2,5
Navarra	1,7	3,2	-0,7	2,5	2,7
País Basc	6,0	2,8	-0,9	2,3	2,0
La Rioja	0,7	3,5	-1,4	1,6	1,6
Espanya	100,0	3,4	-1,1	2,5	2,1

Font: Funcas

1.2.2. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA PER COMUNITAT AUTÒNOMA

Les dades de Funcas³ permeten estimar per a l'any 2019⁴ la recuperació del creixement relatiu de les Illes Balears en comparació amb la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades mostren que l'any 2019 el

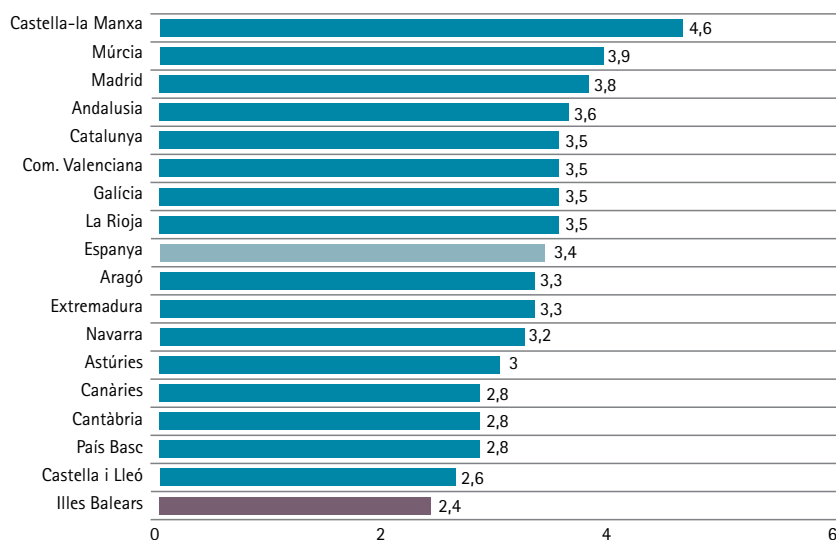
creixement del VAB a preus constants de les Illes Balears (1,8 %) està per sota de la mitjana del conjunt de comunitats autònomes (2,1 %); en concret, ocupa el novè lloc en el conjunt de les 17 comunitats.

També es pot indicar que en els períodes 2001-2007, 2008-2013 i 2014-2019 les Illes Balears s'han comportat millor que el conjunt de comunitats autònomes a partir del 2008. Així, mentre que en els anys anteriors a la Gran Recessió (2001-2007) les Balears estigueren a la coa del creixement regional, al llarg del període de crisi (2008-2013) varen ser en tercera posició regional, i en els anys de la recuperació (2014-2019) han estat en primera posició (vegeu el quadre I-1.6 i els gràfics de l'I-1.6 a l'I-1.9.).

3. Vegeu: «Actualización de las previsiones de crecimiento para las comunidades autónomas. 2020-2021», Funcas, juny de 2021. Aquesta actualització de Funcas no la va fer l'any passat, ja que va prioritzar un informe d'urgència per poder valorar l'impacte de la COVID-19, el qual vàrem comentar exhaustivament en aquest mateix apartat de la memòria del CES. La nova actualització enguany d'aquestes dades per Funcas permet seguir la mateixa estructura de subapartats de les edicions referides a 2017 i 2018.

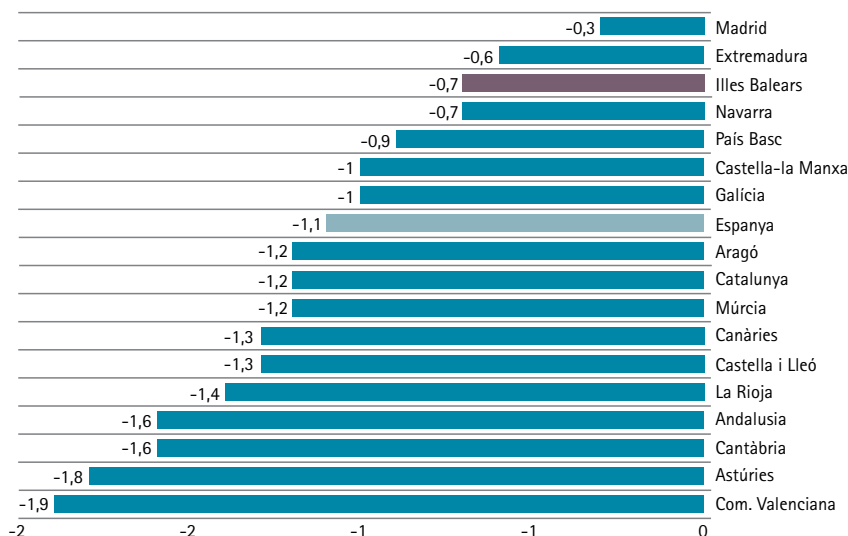
4. Darreres dades actualitzades i disponibles a l'àmbit regional, ja que l'INE no presentarà les seves actualitzacions fins al mes de desembre d'enguany.

Gràfic I-1.6.
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB a preus constants per
comunitats autònomes

Font: Funcas

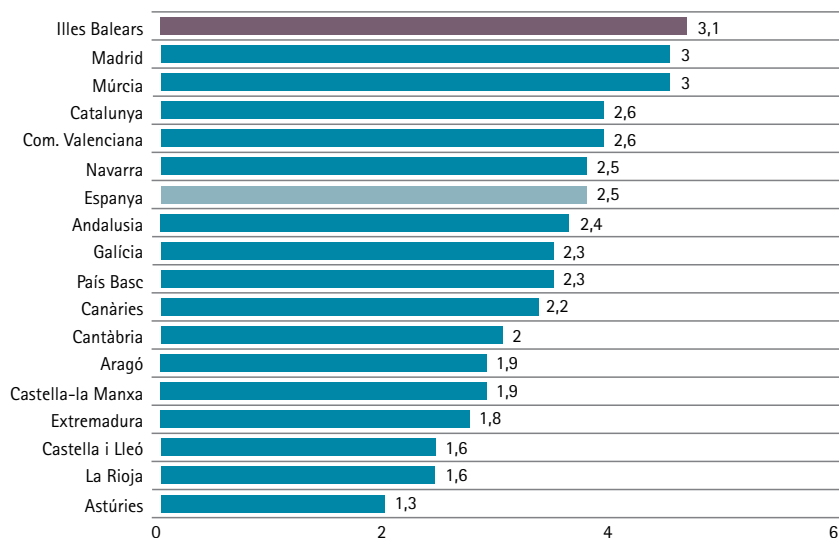
Gràfic I-1.7.
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB a preus constants per
comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.8.

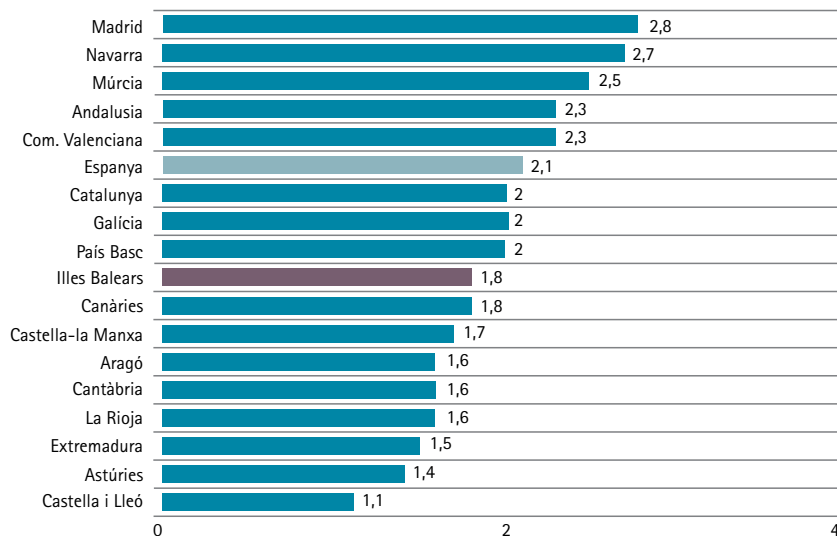
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.9.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

A partir d'aquesta base de dades de Funcas, s'analitza a continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes.

1.2.2.1. El sector agrari

L'any 2019, el sector agrari balear presenta un pes estructural en l'economia regional del 0,5 %, el segon més baix per comunitat autònoma després de Madrid (0,1 %). El creixement del sector agrari l'any 2019

ha estat negatiu, amb una taxa de -3,5 %, i es col·loca en la penúltima posició, només per sobre de Castella-la Manxa, amb una taxa de -5 %. Durant els tres períodes analitzats, les Illes Balears presenten un comportament més dinàmic que el conjunt de comunitats autònomes. Així, en el període 2001-2007 va estar a la coa del creixement regional del sector agrari; en el període 2008-2013 ja ocupava el dotzè lloc i en el període 2014-2019 està en quarta posició (vegeu el quadre I-1.7. i els gràfics de l'I-1.10. a l'I-1.13.).

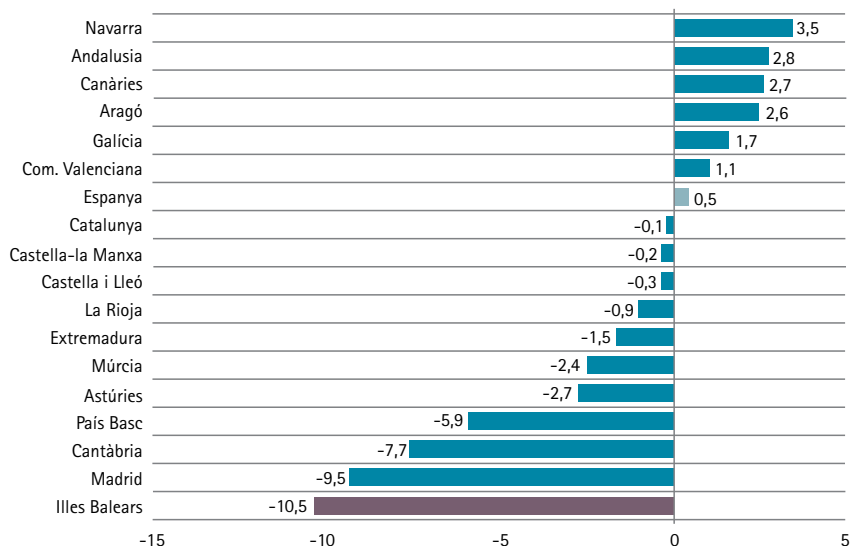
**QUADRE I-1.7. VAB SECTOR AGRARI A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)**

	% sobre VAB agrari Espanya	% sobre VAB agrari Espanya	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	31,5	6,6	2,8	1,2	3,2	-2,4
Aragó	5,9	5,9	2,6	3,0	1,4	-1,8
Astúries	0,9	1,4	-2,7	-5,2	-0,3	1,7
Illes Balears	0,5	0,5	-10,5	-1,2	2,1	-3,5
Canàries	2,1	1,6	2,7	-2,6	-0,9	-1,8
Cantàbria	0,6	1,6	-7,7	-6,6	0,0	-1,6
Castella i Lleó	8,6	5,2	-0,3	0,0	0,0	-2,9
Castella-la Manxa	11,7	9,7	-0,2	1,4	1,2	-5,0
Catalunya	6,9	1,1	-0,1	0,4	-0,5	-1,4
Com. Valenciana	6,7	2,1	1,1	-0,4	0,8	-1,2
Extremadura	5,3	9,4	-1,5	0,3	3,8	-1,9
Galícia	8,9	5,0	1,7	-0,1	-0,7	-3,0
Madrid	0,6	0,1	-9,5	-0,6	0,0	0,1
Múrcia	4,6	5,2	-2,4	2,4	2,3	1,1
Navarra	2,0	3,5	3,5	1,2	1,0	0,6
País Basc	1,4	0,7	-5,9	-2,5	-0,1	-2,8
La Rioja	1,7	7,1	-0,9	-1,9	1,4	-1,4
Espanya	100,0	2,9	0,5	0,9	1,5	-2,3

Font: Funcas

Gràfic I-1.10.

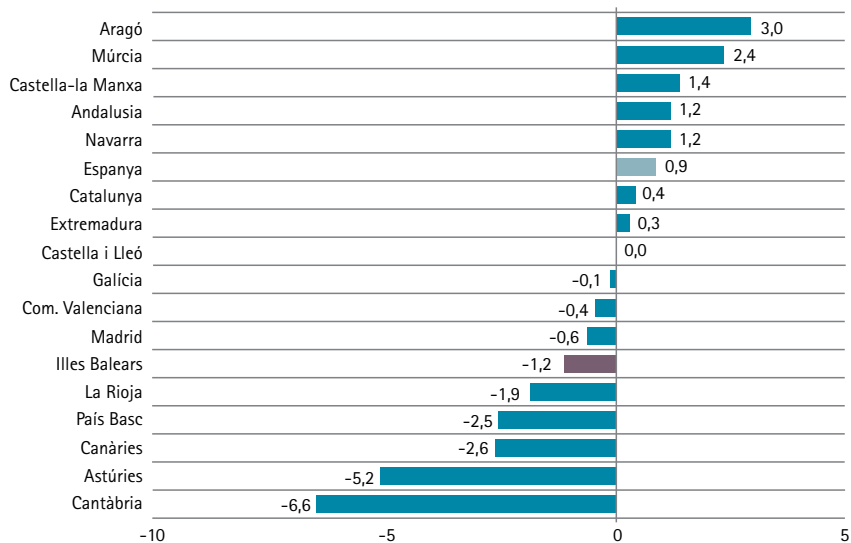
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.11.

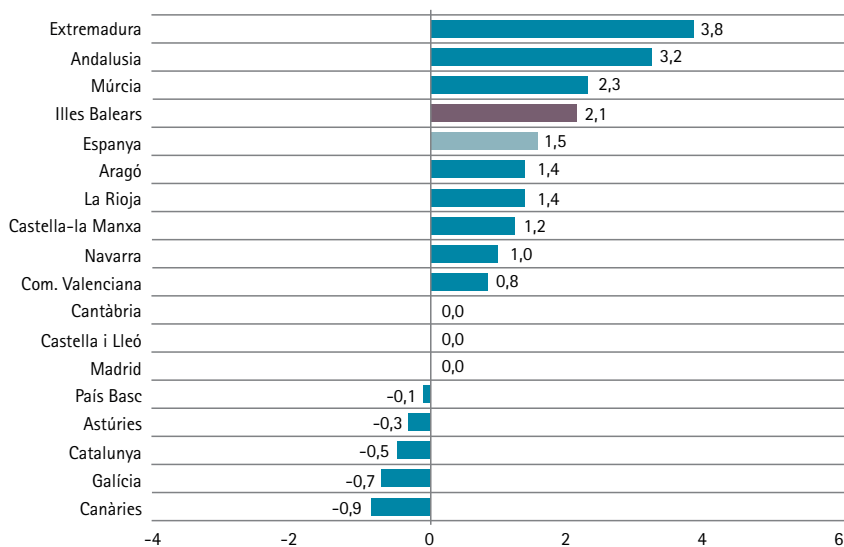
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.12.

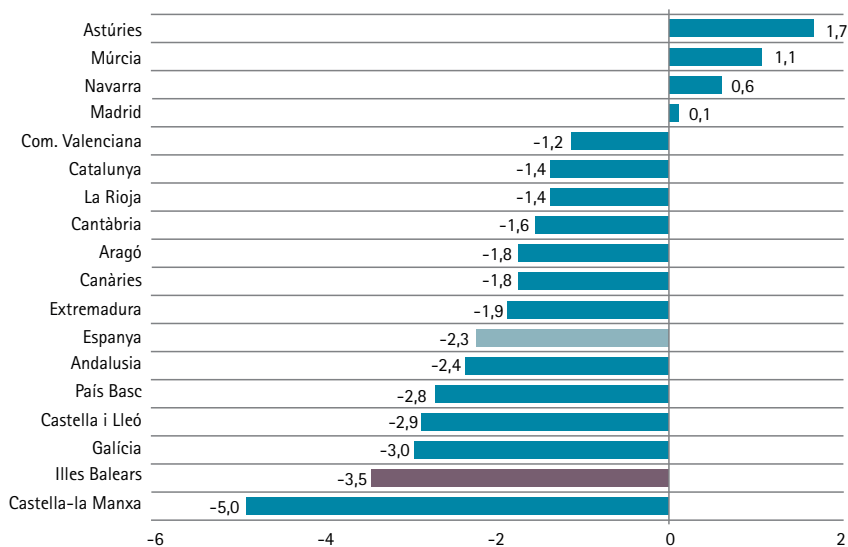
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.13.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

1.2.2.2. La indústria

La indústria balear presenta l'any 2019 un pes estructural en l'economia regional del 5,7 %, el més petit en el conjunt regional. El creixement de la indústria l'any 2019 ha estat negatiu, amb una taxa d'un -1,4 %, i està en la darrera posició en el conjunt de comunitats autònomes. En els tres períodes analitzats, la indústria balear presenta

un comportament molt sensible als efectes de la crisi econòmica, ja que en el període 2001-2007 va estar en la novena posició del creixement regional i en el període 2008-2013 va ocupar la penúltima posició. Durant el període 2014-2019 experimenta una certa recuperació de posicions relatives, ja que se situa en la catorzena posició (vegeu el quadre I-1.8. i els gràfics de l'I-1.14. a l'I-1.17.).

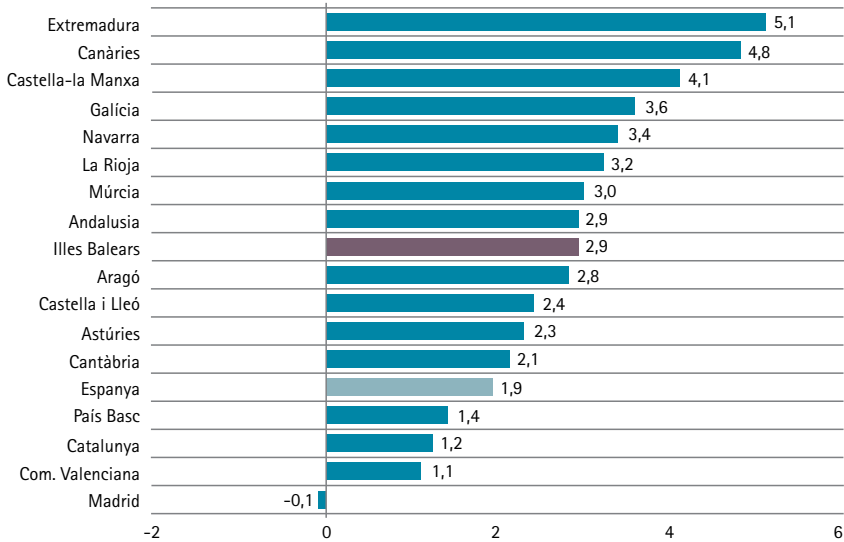
**QUADRE I-1.8. VAB SECTOR INDÚSTRIA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)**

	% sobre VAB industrial Espanya	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	9,8	11,8	2,9	-4,3	3,3	2,6
Aragó	4,1	21,7	2,8	-3,2	1,9	1,6
Astúries	2,4	19,7	2,3	-4,4	0,7	-0,5
Illes Balears	1,0	5,7	2,9	-5,4	1,0	-1,4
Canàries	1,5	6,2	4,8	-5,4	-0,7	-0,1
Cantàbria	1,5	20,8	2,1	-3,7	2,3	-0,9
Castella i Lleó	6,0	20,0	2,4	-3,0	1,6	1,2
Castella-la Manxa	4,1	19,5	4,1	-2,5	2,3	4,3
Catalunya	23,0	19,2	1,2	-3,4	2,6	-0,3
Com. Valenciana	10,8	18,9	1,1	-2,9	3,1	1,7
Extremadura	1,4	13,7	5,1	-1,0	1,6	1,8
Galícia	5,9	18,2	3,6	-3,1	1,9	1,4
Madrid	12,2	10,5	-0,1	-2,1	2,5	4,6
Múrcia	2,9	18,5	3,0	-1,9	4,8	2,5
Navarra	3,1	31,0	3,4	-1,2	2,9	5,1
País Basc	9,0	24,3	1,4	-2,9	2,1	1,5
La Rioja	1,1	26,1	3,2	-2,2	0,2	1,3
Espanya	100,0	16,1	1,9	-3,1	2,4	1,7

Font: Funcas

Gràfic I-1.14.

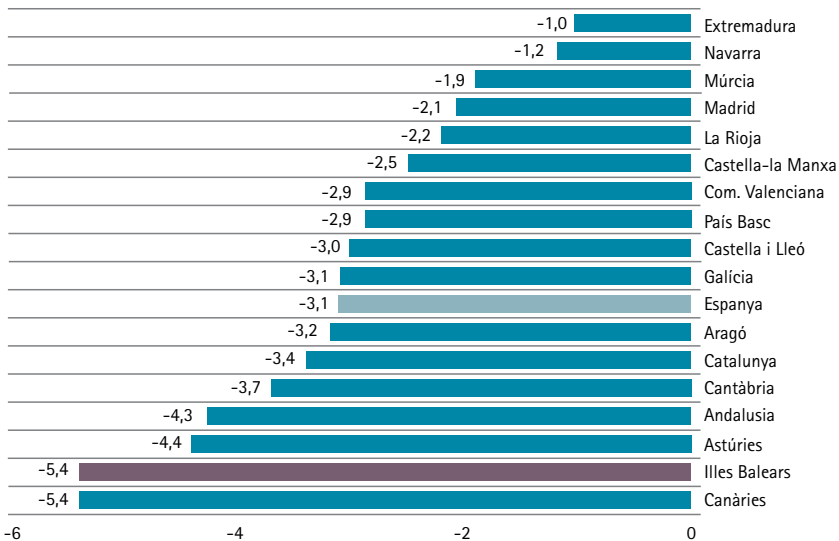
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector indústria a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.15.

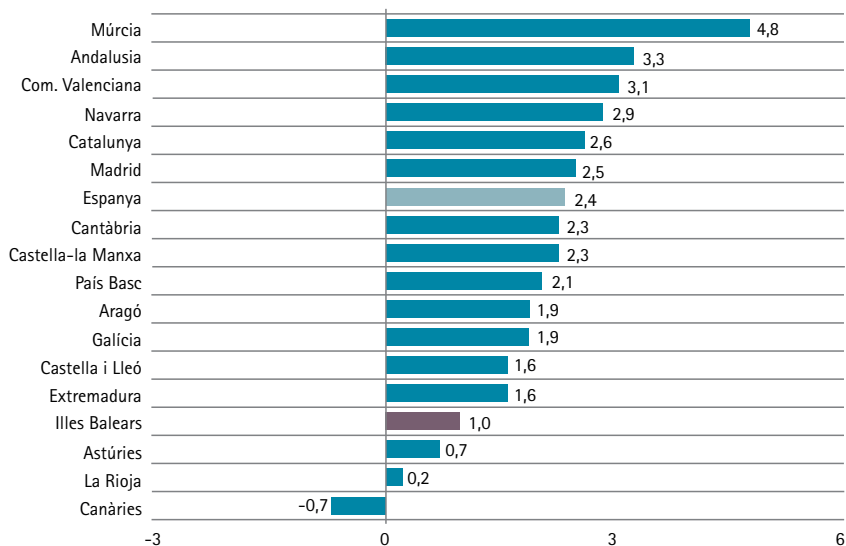
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector indústria a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.16.

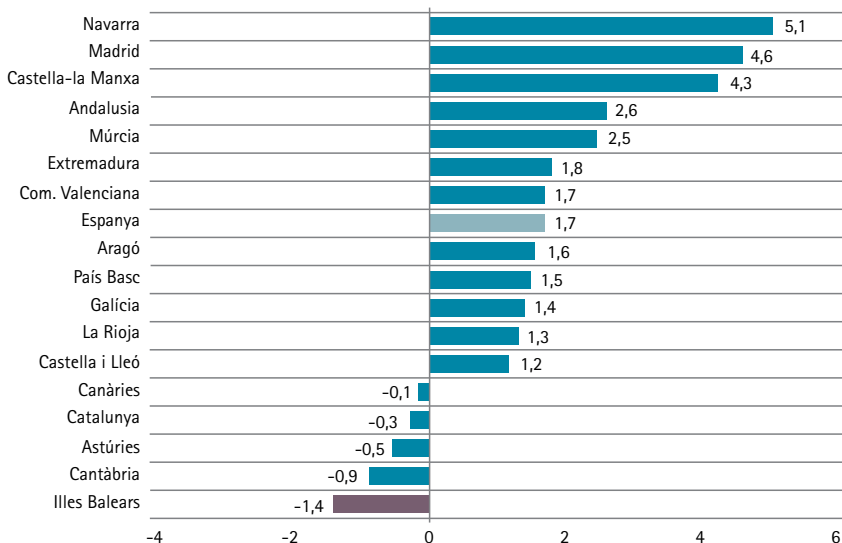
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB sector indústria a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.17.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB sector indústria a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

1.2.2.3. La construcció

La construcció balear presenta l'any 2019 un pes estructural en l'economia regional del 8,2 % i se situa en primera posició dins el rànquing regional. El creixement de la construcció l'any 2019 ha estat del 6,2 %, la tercera més alta en el conjunt de comunitats autònomes, per darrere de Múrcia i Cantàbria. En els tres períodes analitzats, la construcció balear té un comportament menys expansiu en l'etapa precrisi, més resistent a la crisi i més dinàmic en l'etapa de recuperació. Així, en el període 2001-2007 va ser en la novena posició del creixement regional; en

el període 2008-2013 va ocupar la segona posició, i al llarg del període 2014-2019 ja és la primera posició (vegeu el quadre I-1.9. i els gràfics de l'I-1.18. a l'I-1.21.).

El sector terciari balear presenta l'any 2019 un pes estructural en l'economia regional del 85,6 % i ocupa la segona posició darrere de les Illes Canàries, amb un 85,7 %. Per tant, els dos arxipèlags són les dues economies més terciaritzades de l'Estat, gràcies a la seva forta especialització turística, i com ja vàrem comentar l'any passat, les dues que més han patit al llarg de l'any 2020 la crisi de la COVID-19.

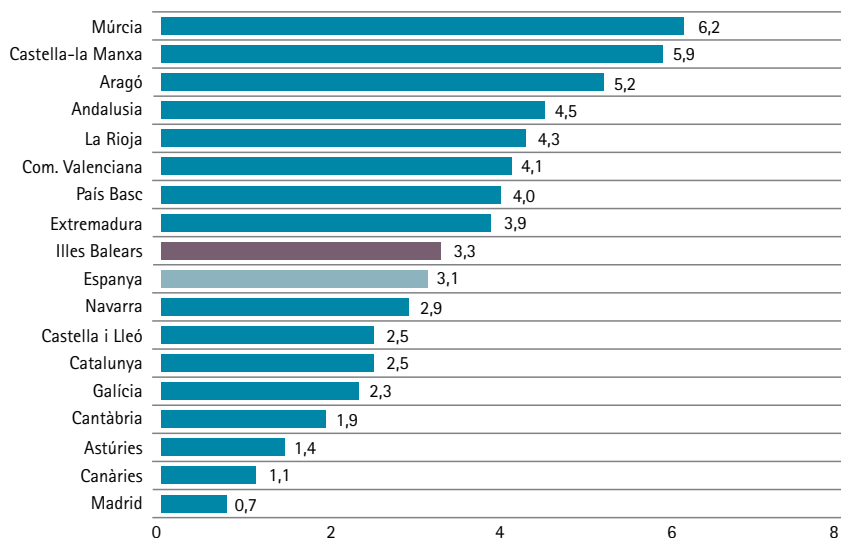
**QUADRE I-1.9. VAB SECTOR CONSTRUCCIÓ A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)**

	% sobre VAB construcció Espanya	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	14,7	7,1	4,5	-11,9	3,6	5,1
Aragó	3,1	6,5	5,2	-9,5	2,4	4,4
Astúries	2,2	7,4	1,4	-9,5	2,7	5,5
Illes Balears	3,4	8,2	3,3	-7,8	4,4	6,2
Canàries	3,8	6,5	1,1	-10,0	4,3	4,1
Cantàbria	1,3	7,5	1,9	-9,6	2,5	6,6
Castella i Lleó	5,2	6,8	2,5	-8,7	2,0	3,0
Castella-la Manxa	3,8	7,1	5,9	-11,0	2,4	3,5
Catalunya	16,6	5,6	2,5	-9,6	2,6	3,1
Com. Valenciana	10,4	7,2	4,1	-10,8	3,8	4,7
Extremadura	2,0	7,8	3,9	-9,4	2,0	5,6
Galícia	6,0	7,6	2,3	-8,1	2,4	4,8
Madrid	15,4	5,1	0,7	-9,3	3,4	4,2
Múrcia	2,7	6,8	6,2	-11,1	3,4	6,8
Navarra	1,6	6,1	2,9	-8,5	3,0	3,8
País Basc	6,9	7,3	4,0	-6,1	2,1	3,7
La Rioja	0,7	6,2	4,3	-9,6	2,6	4,4
Espanya	100,0	6,4	3,1	-9,7	3,0	4,3

Font: Funcas

Gràfic I-1.18.

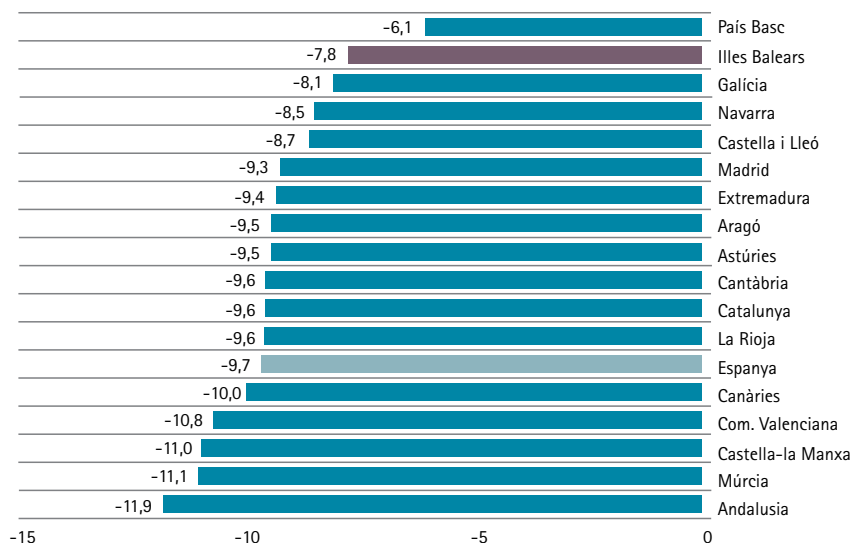
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector construcció a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.19.

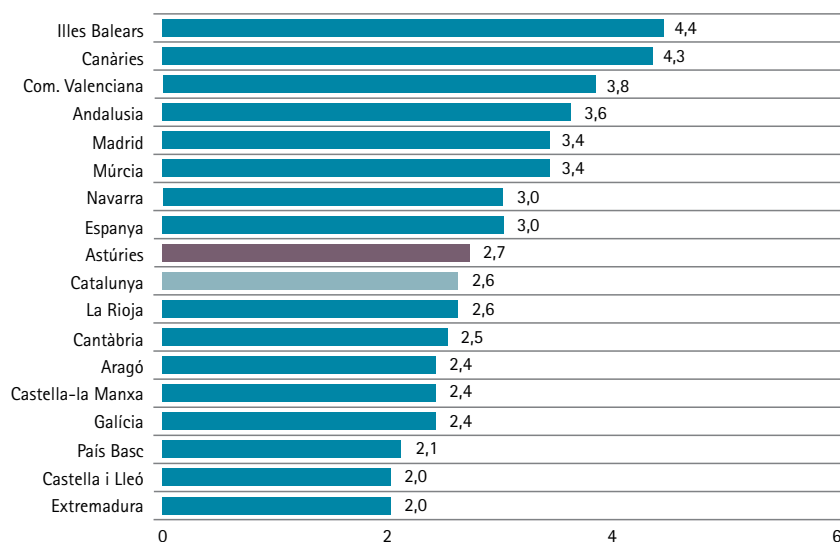
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector construcció a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.20.

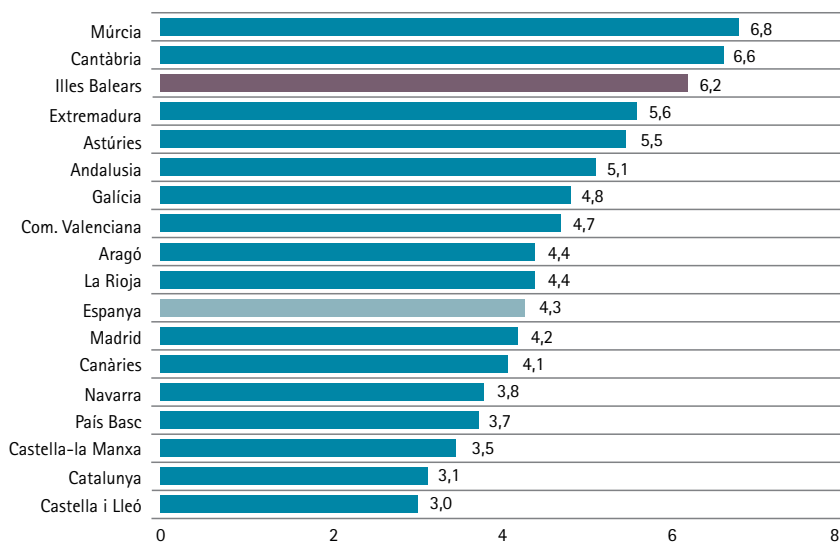
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB sector construcció a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.21.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB sector construcció a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

El creixement del terciari l'any 2019 ha estat d'un 1,7 % i està en tretzena posició en el conjunt de comunitats autònomes. En els tres períodes analitzats, el terciari balear té també un comportament menys expansiu en la fase precrisi, més resistent a la crisi i més dinàmic en l'etapa de recuperació. Així doncs, si durant el període 2001-2007 es va situar a la coa del creixement regional, en el període 2008-2013 va ocupar la cinquena posició i al llarg del període 2014-2019 ja ocupa la primera posició (vegeu el quadre I-1.10. i els gràfics de l'I-1.22. a l'I-1.25.).

Els serveis predominantment de mercat (sense administració pública i defensa, seguretat social obligatòria, educació, acti-

vitats sanitàries i serveis socials) a les Illes Balears presenten l'any 2019 un pes estructural en l'economia regional d'un 70,5 % i se situen en primera posició dins el conjunt regional. El creixement d'aquests serveis l'any 2019 ha estat d'un 1,6 % i queden a la coa en el conjunt de comunitats autònomes. En els tres períodes analitzats, aquest terciari balear presenta un comportament menys expansiu en la fase precrisi, més resistent a la crisi i més dinàmic en l'etapa de recuperació. Així doncs, si en el període 2001-2007 va estar a la coa del creixement regional, en el període 2008-2013 ja ocupa la sisena posició i al llarg de 2014-2019 ha ocupat la primera posició (vegeu el quadre I-1.11. i els gràfics de l'I-1.26. a l'I-1.29.).

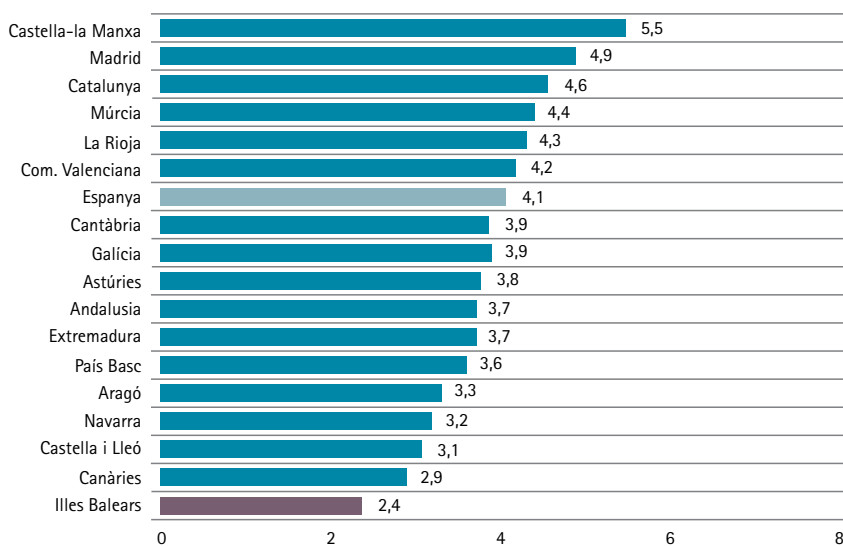
**QUADRE I-1.10. VAB SECTOR SERVEIS A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)**

	% sobre VAB serveis Espanya	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	13,3	74,5	3,7	0,1	2,1	2,5
Aragó	2,7	66,0	3,3	0,3	1,9	1,7
Astúries	1,8	71,5	3,8	0,4	1,4	1,5
Illes Balears	3,1	85,6	2,4	0,6	3,1	1,7
Canàries	4,4	85,7	2,9	0,1	2,4	1,9
Cantàbria	1,1	70,2	3,9	0,4	1,9	2,0
Castella i Lleó	4,4	68,0	3,1	0,1	1,7	1,2
Castella-la Manxa	2,9	63,7	5,5	0,6	1,8	1,8
Catalunya	18,9	74,1	4,6	0,3	2,6	2,5
Com. Valenciana	9,0	71,8	4,2	-0,4	2,3	2,3
Extremadura	1,6	69,2	3,7	0,8	1,6	1,6
Galícia	4,8	69,1	3,9	0,7	2,6	2,3
Madrid	21,8	84,3	4,9	0,7	3,0	2,5
Múrcia	2,4	69,5	4,4	0,2	2,4	2,3
Navarra	1,3	59,4	3,2	0,6	2,3	1,6
País Basc	5,4	67,7	3,6	0,7	2,4	2,1
La Rioja	0,6	60,7	4,3	0,3	2,1	1,9
Espanya	100,0	74,5	4,1	0,4	2,4	2,2

Font: Funcas

Gràfic I-1.22.

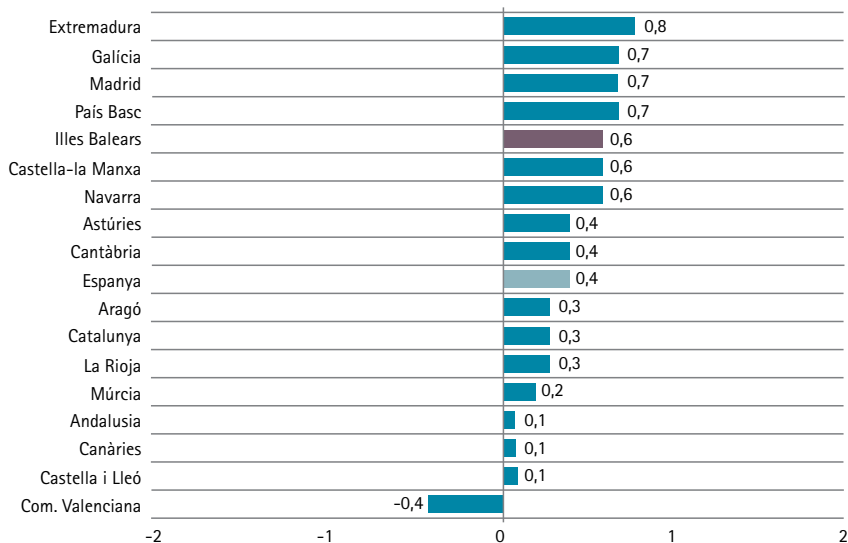
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.23.

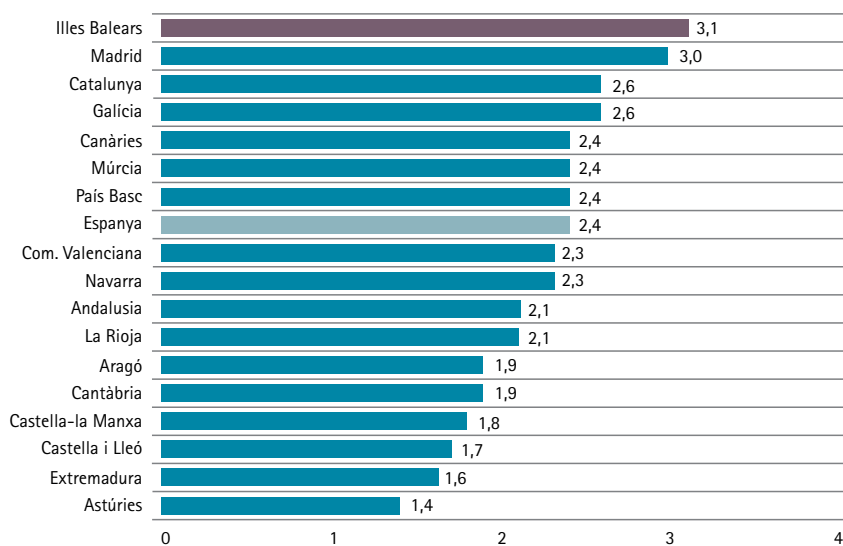
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.24.

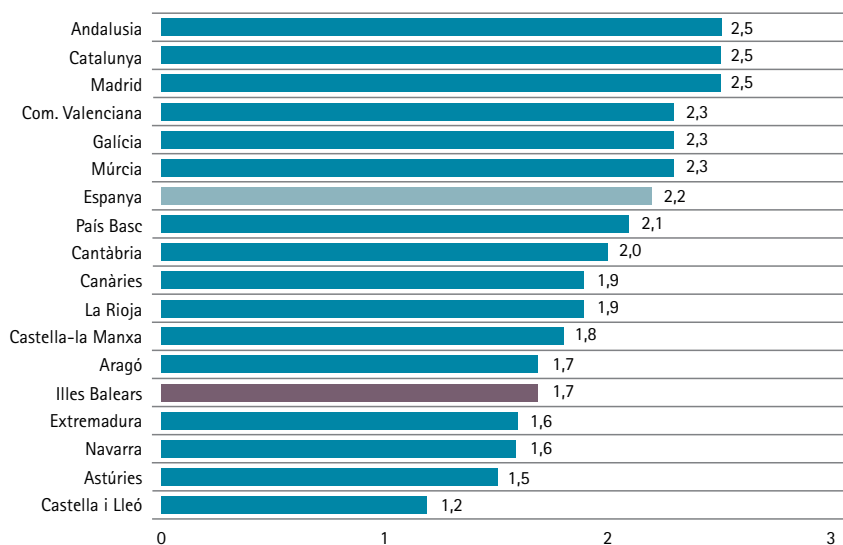
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB sector serveis a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.25.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB sector serveis a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

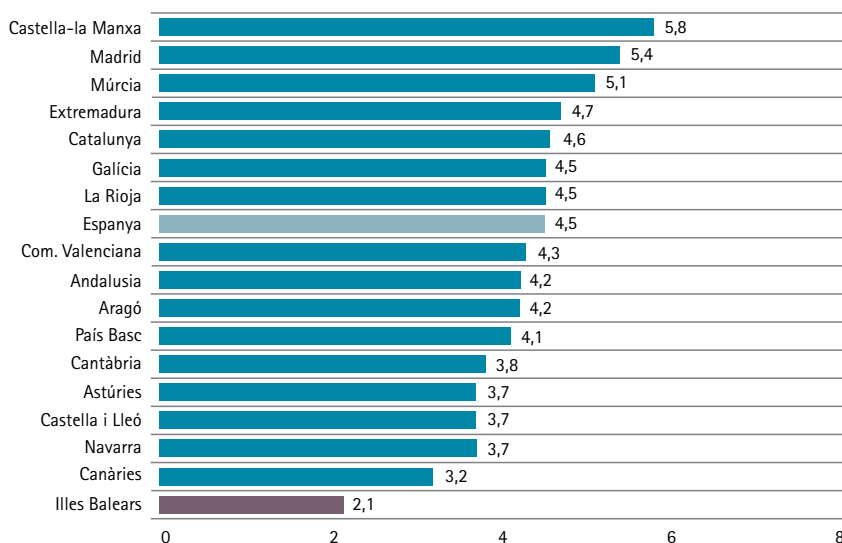
QUADRE I-1.11. VAB SECTOR SERVEIS PREDOMINANTMENT DE MERCAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)

	% sobre VAB serveis serv. mercat	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	12,3	52,6	4,2	-0,3	2,6	3,1
Aragó	2,6	47,0	4,2	0,2	2,3	2,1
Astúries	1,8	52,0	3,7	0,0	1,9	2,0
Illes Balears	3,4	70,5	2,1	0,4	3,5	1,6
Canàries	4,4	65,6	3,2	-0,1	2,7	1,7
Cantàbria	1,0	50,8	3,8	-0,1	2,1	1,8
Castella i Lleó	4,0	46,6	3,7	-0,1	2,3	1,8
Castella-la Manxa	2,6	43,0	5,8	0,5	2,4	2,3
Catalunya	19,7	58,6	4,6	-0,1	2,8	2,6
Com. Valenciana	9,0	54,5	4,3	-1,0	2,7	2,8
Extremadura	1,3	43,1	4,7	0,8	2,3	2,2
Galícia	4,6	50,5	4,5	0,7	3,2	2,6
Madrid	23,6	69,3	5,4	0,7	3,5	2,9
Múrcia	2,3	49,9	5,1	-0,1	2,9	2,7
Navarra	1,3	43,8	3,7	0,5	3,0	2,0
País Basc	5,4	50,5	4,1	0,4	2,8	2,3
La Rioja	0,6	43,4	4,5	-0,1	2,4	1,8
Espanya	100,0	56,5	4,5	0,1	2,9	2,6

Font: Funcas

Gràfic I-1.26.

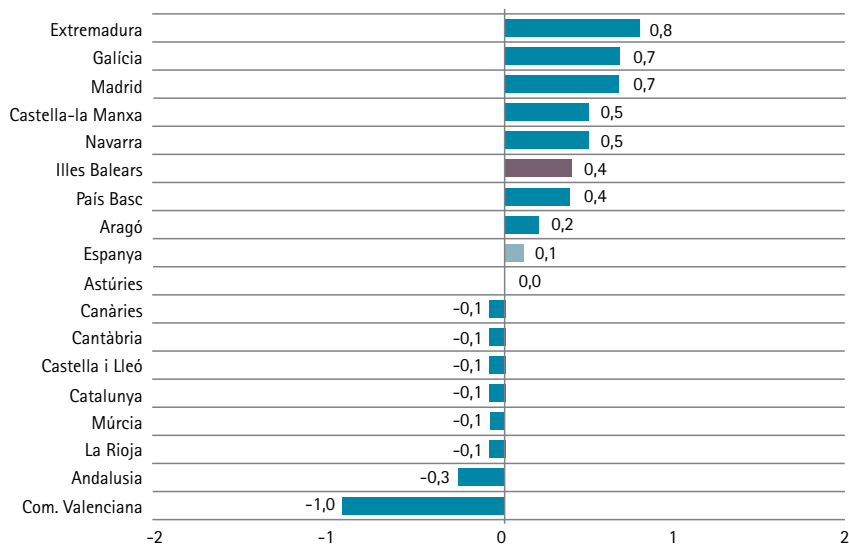
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.27.

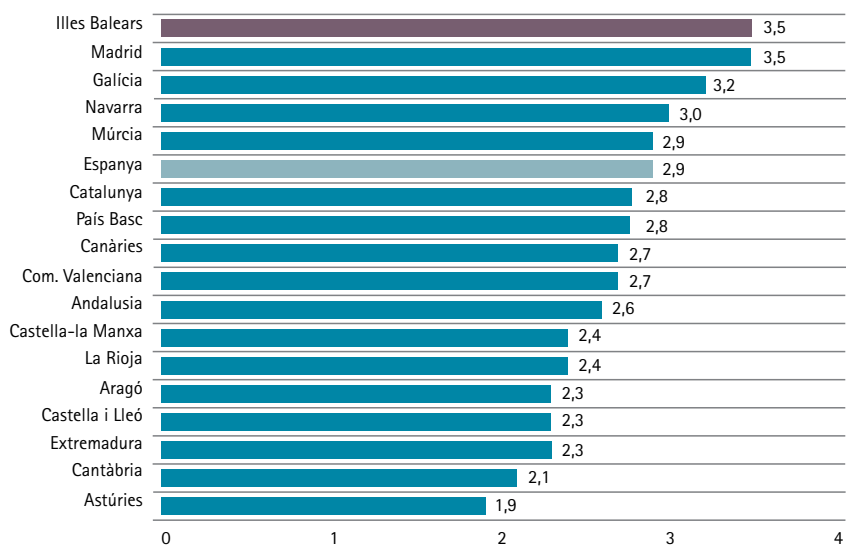
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.28.

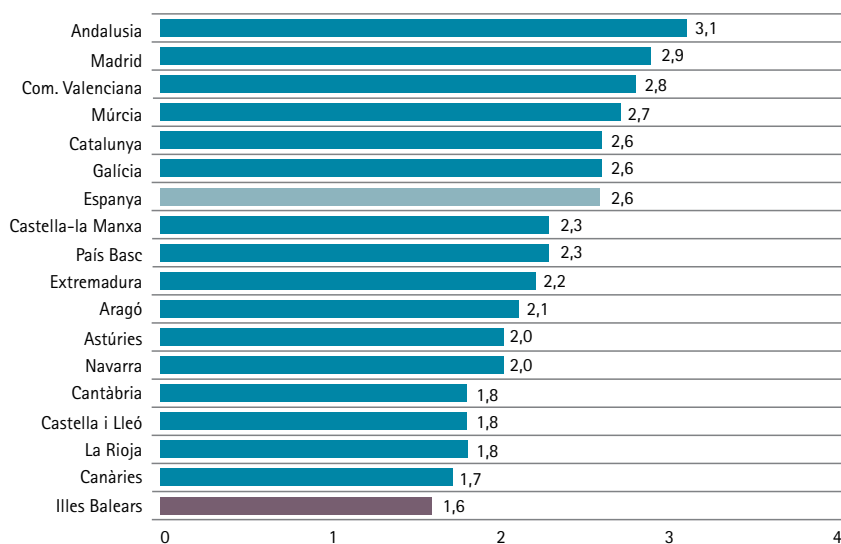
Percentatge de variació anual 2014-2019 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.29.

Percentatge de variació anual 2019 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Els serveis predominantment de no mercat (que inclouen només administració pública i defensa, seguretat social obligatòria, educació, activitats sanitàries i serveis socials) a les Illes Balears tenen l'any 2019 un pes estructural en l'economia regional d'un 15 %, el mateix pes que Madrid i se situen ambdues a la coa regional pel que fa al pes regional dels serveis públics. El creixement d'aquests serveis l'any 2019 ha estat d'un

2,3 % i queden en tercera posició en el conjunt de comunitats autònomes. En els tres períodes analitzats, aquest terciari balear presenta sempre un creixement per sobre de la mitjana regional. Així, en el període 2001-2007 varen estar en cinquena posició; en el període 2008-2013 es varen situar en quarta posició i al llarg del període 2014-2019 han ocupat la tercera posició (vegeu el quadre I-1.12 i els gràfics de l'I-1.30 a l'I-1.33).

QUADRE I-1.12. VAB SECTOR SERVEIS PREDOMINANTMENT DE NO MERCAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2019)

	% sobre VAB serveis no mercat	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Andalusia	16,2	21,8	2,4	1,1	0,9	0,9
Aragó	3,2	18,9	1,3	0,5	0,9	0,6
Astúries	2,1	19,5	4,0	1,3	0,2	0,1
Illes Balears	2,2	15,0	4,0	1,5	1,4	2,3

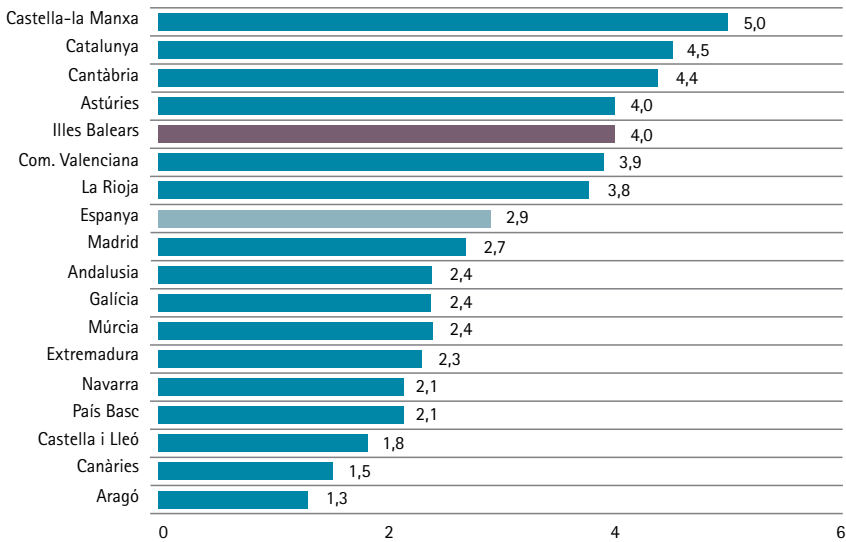
continua

	% sobre VAB serveis no mercat	% sobre VAB total regional	Mitjanes anuals			2019
			2001-2007	2008-2013	2014-2019	
Cantàbria	1,2	19,4	4,4	1,8	1,5	2,3
Castella i Lleó	5,8	21,3	1,8	0,6	0,4	-0,1
Castella-la Manxa	4,0	20,7	5,0	0,9	0,6	0,6
Catalunya	16,3	15,5	4,5	1,9	2,0	2,4
Com. Valenciana	9,0	17,4	3,9	1,5	1,2	0,8
Extremadura	2,4	26,1	2,3	0,9	0,5	0,4
Galícia	5,4	18,6	2,4	0,8	0,9	1,4
Madrid	16,1	15,0	2,7	0,9	0,9	0,7
Múrcia	2,8	19,6	2,4	1,1	1,2	1,1
Navarra	1,5	15,6	2,1	0,9	0,5	0,5
País Basc	5,7	17,2	2,1	1,9	1,1	1,5
La Rioja	0,7	17,2	3,8	1,3	1,3	2,1
Espanya	100,0	18,0	2,9	1,2	1,1	1,2

Font: Funcas

Gràfic I-1.30.

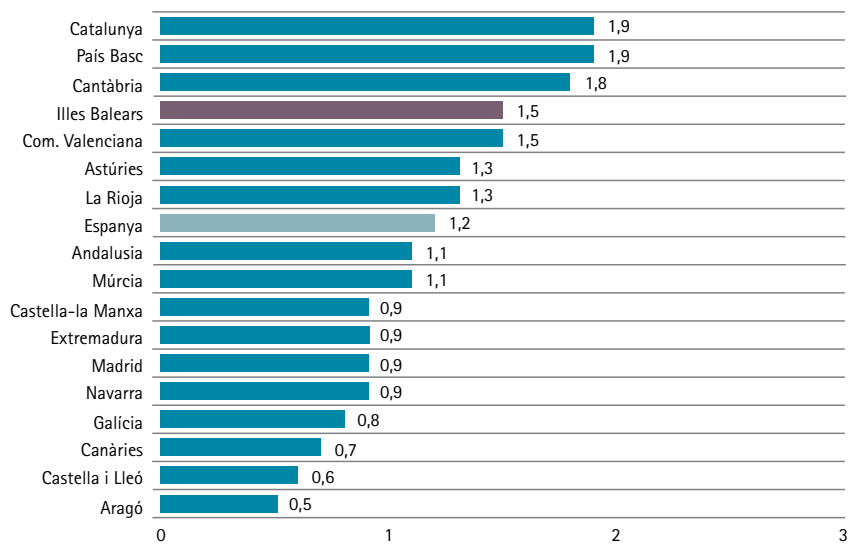
Percentatge de variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.31.

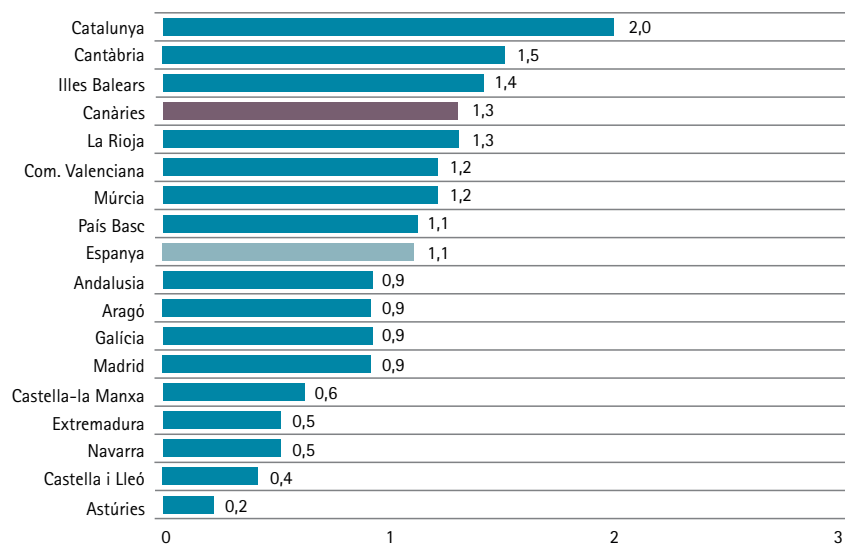
Percentatge de variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.32.

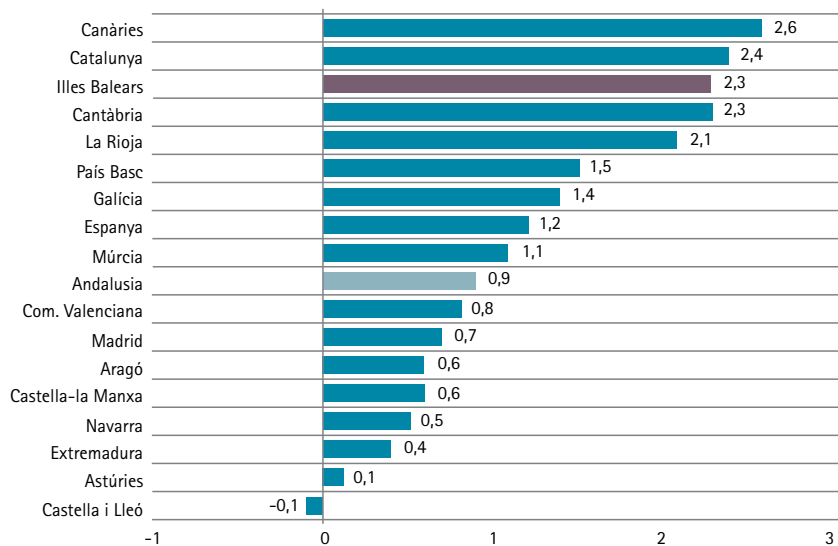
% variació anual 2014-2019 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.33.

% variació anual 2019 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

1.2.3. EL TEIXIT EMPRESARIAL BALEAR

A partir de les dades del DIRCE de l'INE, es comprova que l'any 2020 el nombre d'empreses a les Illes Balears ha augmentat en 1.310 (1,3 %), amb un total de 100.022 empreses (6.687 empreses més que les que hi havia l'any 2008, amb un increment del 7,2 %). Les quatre principals branques d'activitat pel nombre d'empreses són: comerç i reparacions, amb 15.884 empreses i una disminució de 502 empreses (-3,1 %); activitats professionals, científiques i tècniques, amb 11.510 empreses i un augment de 230 empreses (2 %); construcció d'edificis, amb 10.717 empreses i un descens de 101 empreses (-0,9 %), i hostaleria, amb 10.679 empreses i un augment de 42 empreses (0,4 %).

Respecte al 2008, totes les activitats fora dels serveis presenten creixement negatiu: indústria perd 664 empreses (-11,9 %) i construcció en perd 3.068 (-15,1 %), mentre que el conjunt dels serveis augmenten en 10.409 empreses (15,4 %), i les més dinàmiques han estat: activitats immobiliàries, amb un augment de 3.560 empreses (94,3 %); activitats administratives i serveis auxiliars, amb un augment de 3.499 empreses (68,9 %), i educació, amb un augment de 976 empreses (65,7 %). Per contra, decreixen comerç i reparacions, amb 3.454 empreses menys (-17,9 %), i transport i emmagatzematge, amb 221 empreses menys (-4,6 %) (vegeu el quadre I-1.13. i el requadre I-1.1.).

QUADRE I-1.13. NOMBRE D'EMPRESSES A LES ILLES BALEARS PER SECTORS, GRUPS I ACTIVITAT PRINCIPAL (CNAE09) (2008-2020)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	% var. 2020/2019	% var. 2020/2008
Total	93.335	91.826	89.562	87.461	85.372	85.044	84.270	87.111	89.341	93.067	96.638	98.712	100.022	1,3	7,2
Indústria	5.488	5.564	5.080	4.739	4.604	4.551	4.408	4.413	4.420	4.580	4.877	4.893	4.834	-1,2	-11,9
Indústries extractives	70	68	64	57	57	56	51	53	50	57	61	55	52	-5,5	-25,7
Indústria manufacturera	4.999	4.911	4.557	4.244	4.119	4.044	3.913	3.920	3.938	4.067	4.381	4.515	4.451	-1,4	-11,0
Electricitat, gas, aigua i reciclatge	419	585	459	438	428	451	444	440	432	456	435	323	331	2,5	-21,0
Construcció	20.359	18.575	17.029	16.071	15.126	14.526	14.020	14.485	14.989	15.459	16.502	17.331	17.291	-0,2	-15,1
Construcció d'edificis	13.542	12.278	11.067	10.413	9.691	9.256	8.850	9.085	9.350	9.515	10.082	10.818	10.717	-0,9	-20,9
Enginyeria civil	436	461	433	410	378	298	270	271	259	263	287	248	231	-6,9	-47,0
Activitats de construcció especialitzada	6.381	5.836	5.529	5.248	5.057	4.972	4.900	5.129	5.380	5.681	6.133	6.265	6.343	1,2	-0,6
Serveis	67.488	67.687	67.453	66.651	65.642	65.967	65.842	68.213	69.932	73.028	75.259	76.488	77.897	1,8	15,4
Comerç i reparacions	19.338	18.958	18.345	17.626	17.338	17.075	16.632	16.672	16.527	16.565	16.442	16.386	15.884	-3,1	-17,9
Transport i emmagatzematge	4.830	4.759	4.616	4.469	4.383	4.251	4.139	4.132	4.170	4.294	4.435	4.356	4.609	5,8	-4,6
Hosteleria	10.371	10.394	10.072	9.962	9.912	9.903	9.796	9.840	9.910	10.393	10.771	10.637	10.679	0,4	3,0
Informació i comunicacions	1.143	1.178	1.229	1.223	1.255	1.244	1.283	1.403	1.423	1.466	1.549	1.542	1.515	-1,8	32,5
Activitats financeres i assegurances	1.720	1.737	1.760	1.702	1.695	1.707	1.602	1.627	1.723	1.762	1.778	1.737	1.765	1,6	2,6
Activitats immobiliàries	3.775	3.986	4.003	4.134	4.297	4.373	4.695	5.209	5.715	6.362	6.872	7.105	7.335	3,2	94,3
Activitats professionals, científiques i tècniques	10.311	10.203	10.239	9.713	9.256	9.498	9.211	9.602	9.894	10.355	10.823	11.280	11.510	2,0	11,6
Activitats administratives i serveis auxiliars	5.075	5.101	5.741	6.118	5.919	6.133	6.529	6.842	7.153	7.634	7.968	8.228	8.574	4,2	68,9
Educació	1.486	1.556	1.574	1.589	1.623	1.665	1.787	2.020	2.114	2.267	2.301	2.324	2.462	5,9	65,7
Activitats sanitàries i serveis socials	3.201	3.356	3.465	3.804	3.717	3.781	3.635	3.836	3.914	4.104	4.270	4.350	4.576	5,2	43,0
Activitats artístiques recreatives i d'entreteniment	2.231	2.296	2.229	2.190	2.224	2.312	2.353	2.570	2.731	2.879	2.932	3.272	3.465	5,9	55,3
Altres serveis	4.007	4.163	4.180	4.121	4.023	4.025	4.180	4.460	4.658	4.947	5.118	5.271	5.523	4,8	37,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

1.3.

L'ANÀLISI DE LA DEMANDA DE LES ILLES BALEARS

El darrer informe de Funcas, «El balance económico regional (autonomías y provincias, años 2000 a 2010)», de Pablo Alcaide Guindo, va ser publicat el maig de 2012. Aquest era l'únic informe de referència a Espanya que permetia fer una anàlisi comparativa dels diferents components de la demanda final per comunitats autònomes i treure els comptes regionalitzats de les capacitats o les necessitats de finançament de les economies regionals. La col·lecció completa de les memòries del CES de les Illes Balears permet fer un seguiment acurat d'aquestes macro-magnituds de les Illes Balears en comparació amb la resta de comunitats autònomes en el període 2000-2011 (la darrera memòria que es pot consultar en el web del CES).

Malauradament, aquesta anàlisi ja no es pot desenvolupar en el cas de les Illes Balears, en espera que l'Ibestat prengui les dades de la comptabilitat regional emmarcades dins el nou MIO-2014, i es pugui reprendre, així de bell nou, una anàlisi completa dels diferents components de la demanda final⁵.

L'únic component de la demanda final que sí que es pot continuar analitzant és el que fa referència a l'anàlisi sobre el saldo net exterior comercial a partir de les dades de duanes, que donen informació desglossada per a productes de les exportacions i

de les importacions. Aquesta anàlisi es pot consultar a totes les memòries del CES des de l'any 2001.

1.3.1. EL SALDO NET EXTERIOR⁶

En un exercici marcat per la pandèmia, el confinament i l'aturada de l'activitat a causa de la COVID-19, els efectes en l'economia de les Illes Balears van ser devastadors, especialment en l'activitat turística, i així es va reflectir en el comerç exterior balear.

D'una banda, les importacions van patir una reducció dràstica i en van fer retrocedir el nivell a valors de fa 20 anys. El descens, que ja s'havia iniciat lentament un any enrere, va ser del 37 %. Entre els principals motius van destacar l'escàs nombre de turistes, el descens de la despesa dels residents i l'augment del consum del producte local, que segueix en expansió.

D'una altra banda, les exportacions balears també van aguditzar la tendència negativa que ja havien iniciat el 2019. Concretament, el valor tendència anual —que corregeix l'estacionalitat— es va situar a nivells similars de 2009. En total, es van registrar 1.604 milions d'euros en exportacions, la qual cosa va suposar un 13 % menys que l'any anterior.

A conseqüència de la major reculada d'importacions que d'exportacions, es va produir una situació totalment anòmla en l'economia de l'arxipèlag: el saldo comercial va

5. Cal recordar que Miquel Alenyà, com a director de l'«Evolució econòmica de les Illes Balears» (sèrie completa que abasta des de l'any 1973 fins al 2000), ja elaborava una anàlisi dels diferents components de la demanda final d'acord amb la metodologia de la comptabilitat regional.

6. L'autora d'aquest apartat és Catalina Barceló Horrach. La base de dades es pot consultar a l'annex estadístic corresponent a aquest apartat: del quadre AI-1.1 al AI-1.4 i gràfics AI-1.1 i AI-1.2.

ser positiu. Això només s'havia aconseguit anteriorment —i per un breu període de temps— el 2009. El 2020 es va tancar amb un superàvit comercial per valor de 610 milions d'euros, el doble que el 2019. Si bé és cert que en una economia tan dependent de l'exterior com la nostra, aquesta balança comercial positiva hauria d'analitzar-se amb molta prudència, ja que dos terços de les partides exportades van correspondre a combustibles, plàstics i reparacions d'embarcacions o avions, que van distorsionar la producció del sector industrial balear i aquestes no es van reduir sobre la base de la crítica situació de l'arxipèlag.

De fet, el terç restant, que va correspondre a les partides industrials d'activitat insular i sí que van estar afectats per l'aturada dels nostres clients europeus, es va reduir un 22 %. El poc pes que va representar en el conjunt de les exportacions i el fort descens que va patir va demostrar la feblesa de la nostra indústria i hauria de fer-nos reflexionar com podem incentivar la supervivència d'aquest sector.

1.3.2. EXPORTACIONS⁷

La pandèmia va enfonsar l'activitat comercial internacional, que es va aturar

7. La informació estadística que s'analitza procedeix del CSC-Agència Tributària corresponent a la classificació «Origen/destino - Fiscal». És a dir, es té en compte la classificació relativa a la duana des d'on es fa l'operació (aquest és el criteri utilitzat pel Departament de Duanes, Ministeri d'Economia), i, si aquesta es desconeix, s'utilitzaria la classificació «Fiscal», que utilitza el codi de domicili fiscal de l'empresa per classificar l'operació.

A més, les estadístiques utilitzades per al 2020 són definitives. És a dir, poden patir canvis en un futur. La qualificació definitiva és fins a desembre de 2019. Per tant, les conclusions d'aquest capítol exigeixen certa prudència per part del lector.

abruptament al març de 2020 i va afectar el món sencer. No obstant això, el 2019 ja es presagiaven els primers signes de canvi de cicle i es va observar una desacceleració gradual de les variables, i així es va explicar a la memòria anual de l'any anterior. Ningú no podia imaginar el desenllaç, el 2020, a causa de la COVID-19. Les exportacions de les Illes Balears van assolir els 1.604,2 milions d'euros. Van decreixer un 13 % respecte a l'any anterior, que, al seu torn, s'havia reduït un 4,6 %.

Es va viure un any històric en tots els sentits. L'aturada econòmica mundial va aguditzar el descens de les exportacions des de les Balears, que es va situar a nivells de 2009. Una situació ben diferent de la del 2017 i el 2018, quan en aquest mateix anuari parlàvem de xifres rècord d'exportació.

A Espanya, les exportacions es van reduir un 10,2 %. Encara sort que el primer trimestre de l'any va ser dinàmic, perquè en el segon la COVID-19 va suposar un xoc tan disruptiu que es van necessitar els dos darrers per recuperar-se i, finalment, acabar amb una reducció del 10,2 %. Es van assolir els 261.175 milions d'euros.

Si es tira la vista enrere, s'observa que el nivell de les exportacions en èpoques més dinàmiques rondava els 1.500 milions, mentre que en períodes de crisi es quedava entorn dels 800-900 milions. Si bé és cert que en els darrers anys algunes de les partides exportades més importants es van incrementar tant que alteraven el total.

De fet, en els darrers anys les partides de plàstics, combustibles i peces de vaixells o aeronaus, que estan més relacionats amb

el sector serveis i el turisme que amb la producció industrial, arriben a representar les dues terceres parts del total. Aquest percentatge és molt superior al d'anys en-rere i, per tant, altera a l'alça la xifra total i s'allunya de la mitjana analitzada. El 2020, malgrat patir una crisi sense precedents, la quantitat no es va ajustar a la comen-tada en èpoques de crisi precisament per aquestes partides distorsionadores.

Per partides, dues de cada tres van cor-respondre a productes no produïts a les illes, sinó importats prèviament i que anomenam «partides distorsionadores». Aquestes partides van alterar el resultat productiu perquè no es van produir a la comunitat, sinó que es van importar en la seva major part per després exportar-se.

Concretament, les exportacions més im-portants les van continuar copant partides distorsionadores com els plàstics (bòtils d'aigua, lleixiu i detergents, principal-ment), els combustibles, els productes químics orgànics (gas natural i uns altres) i les peces per reparar aeronaus i vaixells. El 2020, aquestes partides, que van sumar 1.061,9 milions d'euros, van representar el 66 % de les exportacions totals.

Durant l'any es va notar aquesta aturada econòmica i les exportacions distorsiona-dores van disminuir un 7,5 % (enfront del -13,2 % de l'any anterior). Aquesta parti-da va reflectir el moviment del sector turís-tic a causa del flux de turistes arribats per via aèria i marítima i el continu moviment per carretera relacionat amb el proveïment de carburant dels vehicles, tant dels matei-xos residents com dels turistes (lloguer de cotxes, taxis, transport públic o transport

col·lectiu privat). No obstant això, i a pesar que el 2020 va ser un any desastrós per al sector turístic, hi ha dues partides que van tenir un comportament anòmal: els plàstics i algunes reparacions en vaixells i avions, que curiosament van augmentar.

Específicament, les exportacions de plàs-tics (un 90 % va correspondre a bòtils d'aigua, lleixiu, detergent...) van continu-ar destacant pels seus desorbitats valors i pesos per a una economia insular com la nostra. Si bé és cert que el 2020 es van reduir un 19,8 %, aconseguint els 425,5 milions, van destacar per ser la partida més alta entre la resta de les partides exporta-dores. I, com en anys anteriors, el motiu d'assolir aquest import va continuar sent una incògnita. No obstant això, la resposta més probable és que es tracti d'una em-presa que produeixi fora, tenguí el domicili fiscal a les Illes i per aquest motiu el seu còmput s'assigni a les Balears.

Les peces que es van emprar en les repara-cions d'aeronaus, vaixells i les seves parts i que van comptar com a exportacions es van situar en segon lloc. En total, es van triplicar i es van assolir els 333,4 milions d'euros, una quantitat que va destacar respecte als tres anys anteriors i probable-ment es va tractar d'una operació aïllada.

Al llarg de l'any també van continuar sent normals les vendes de combustibles, que, englobades en les partides de combusti-bles minerals i d'avituallaments a tercers (sobretot a través de les aeronaus i em-barcacions), van assolir els 211,6 milions d'euros. Es va convertir en la tercera parti-da distorsionadora més exportada, en-cara que sense aconseguir el dinamisme

de l'any anterior, ja que es va reduir un 44,8 %. L'aturada del transport aeri i marítim es va reflectir en aquesta partida, igual que el confinament dels residents.

Finalment es van situar les exportacions de productes químics orgànics, com l'età, metà, propà i gas natural, essencials des del punt de vista industrial i comercial. El 2020 es van vendre a l'exterior 91,3 milions d'euros. No obstant això, es va reduir un 29,2 % respecte al 2019 a causa de la inactivitat i el confinament del sector industrial i de serveis.

Per diferència, aquest terç restant d'exportacions, anomenat «exportacions productives», va sumar 542,3 milions d'euros. I com no podia ser d'una altra manera, va acusar els efectes de la pandèmia: es va reduir 151,9 milions respecte al 2019. Tots els grups exportats, exceptuant els minerals i la fusta, es van reduir. El desglossament per partides es va mantenir molt similar a anys anteriors. Les més importants van ser, principalment: vehicles automòbils; calçat; calderes i artefactes mecànics; olis per a higiene i cosmètica; fruites; gomes i resines alimentàries; sabons, i material elèctric.

En aquest grup d'exportacions, van destacar les de vehicles automòbils, amb més de 183,7 milions d'euros, la qual cosa va suposar una reculada del 16,5 % respecte a l'any anterior. Són els cotxes de lloguer que surten de les illes en acabar la temporada. No obstant això, cada vegada hi ha més dubtes que es tracti d'una partida productiva, tant pel seu import aconseguit com per la mateixa definició de partida productiva. El 90 % d'aquests cotxes em-

prats per empreses de lloguer es van vendre a França, Bèlgica, Alemanya i Itàlia.

El calçat, un producte consolidat en les exportacions de les Balears, va encapçalar el rànquing en situar-se en segona posició. Va exportar 73,7 milions d'euros, la qual cosa va significar una reducció del 12,8 %. Es va tractar d'un producte d'alt valor afegit, amb un preu mitjà de 69 euros per quilo exportat. Entre Alemanya, Itàlia i Portugal van comprar fidelment el 38 % del nostre calçat.

A continuació, es van situar les exportacions de calderes, màquines i aparells metàl·lics (40,4 milions d'euros), que s'estudien en el grup de màquines i material elèctric (que va ascendir a 61,7 milions). També es van reduir respecte a l'any anterior, un 10,6 % en aquest cas. Aproximadament el 40 % del total d'aquestes exportacions van correspondre a països europeus, en concret, els Països Baixos (19,9 %) i Alemanya (19,0 %).

Un altre producte d'alt valor afegit, i amb un preu mitjà similar al calçat, van ser els olis per a higiene i cosmètica, que es van situar com la quarta partida més important de les productives, amb 31,6 milions d'euros, encara que van patir una reducció del 22,4 %. Van destacar les vendes als Països Baixos (7,4 milions), el Regne Unit (4,8 milions) i Hong Kong (3,5 milions), que van liderar les compres d'aquesta partida.

Les fruites es van posicionar en cinquè lloc. Es van exportar cítrics, melons i síndries per valor de 25,1 milions, enfront dels 21,9 milions del 2019. Això va suposar un decrement del 16,7 %. El 85 % de les frui-

tes, el van comprar empreses franceses (21 milions).

A continuació, es van situar gomes i resines alimentàries. Van aconseguir un nivell d'exportacions de 23,4 milions. El 30 % es van enviar a Dinamarca i el 21 % als EUA. De fet, va ser un dels productes que es va comportar més bé respecte al 2019, ja que només es va reduir un 1,4 %. Les fruites i les gomes es van analitzar conjuntament en el grup d'aliments, que van assolir els 64,4 milions i es van reduir un 19,3 % respecte al 2019.

Seguidament, i ocupant el setè lloc, es van exportar sabons i altres productes de neteja. Després de tres anys consecutius de creixements, van vendre productes per valor de 22,1 milions. Van disminuir un 24,6 % respecte al 2019. Aquest sector químic, que ha estat molt present en els darrers anys en el mercat europeu, va centrar les seves vendes a França (8,6 milions) i Alemanya (7,9 milions), que van continuar assumint la major part d'aquestes exportacions.

Les exportacions d'aparells i material elèctric es van situar en vuitena posició. Es van vendre a altres països 21,3 milions d'euros, la qual cosa va suposar una disminució del 50,7 % respecte a l'any anterior. Igual que les calderes, aquests productes s'analitzen en el grup de màquines i material elèctric. En concret, gairebé la meitat de les vendes es van concentrar a l'Amèrica Central, concretament a la República Dominicana (3,6 milions), Jamaica (3,4 milions) i Mèxic (2,8 milions), i una partida europea a Alemanya (3 milions).

Li van seguir, a més distància i ordenats de major a menor valor, els mobles (13,0 milions) i altres productes químics diversos (12,4 milions).

En resum, les exportacions d'aquests deu productes, que van representar el 82 % del total exportat, es van destinar en la seva majoria al mercat europeu. En total van sumar 441,9 milions d'euros, una quantitat un 20,2 % més moderada que la del 2019 (554,0 milions).

I per països, els de la zona euro constitueixen el mercat natural dels productes de les Balears. La majoria de les exportacions (incloent-hi les partides distorsionadores) es van continuar destinant a Europa: França (370 milions), Alemanya (221 milions), el Regne Unit (186 milions), els Països Baixos (142 milions) i Itàlia (119 milions).

1.3.3. IMPORTACIONS

La crisi de la pandèmia va fer molta falta en la demanda interna, que va enfonsar les importacions de les illes. A l'afeblit consum interior, s'hi va sumar l'escassa demanda de turistes i l'auge del producte local, la qual cosa va situar el nivell d'importacions a xifres de fa més de 20 anys. Concretament, a l'abril de 1999, quan la tendència anual de les importacions es va situar en els 992.000 euros, una dada similar a l'aconseguida al desembre de 2020 (963.000 euros).

De fet, aquestes xifres no són comparables amb les mitjanes dels darrers deu anys, quan en període de crisi se situaven en els 1.500 milions, enfront dels 2.200 milions

d'euros del període de bonança econòmica (2004-2007). Les xifres de 2020 es van quedar a 500 milions. Estem davant una crisi sense precedents en els darrers 20 anys.

En només un any les importacions van caure un 37 % respecte al 2019 i la quantitat total no va arribar a assolir els 1.000 milions d'euros, en concret es van importar productes per valor de 994 milions, enfront dels 1.574 milions de 2019.

Aquest total va estar alterat per algunes partides, que, com les exportacions, van ser els combustibles, que s'han analitzat a la partida de combustibles minerals (78,6 milions d'euros) i a la de productes químics orgànics en forma d'hidrocarburs (153,3 milions); les parts d'aeronaus i vaixells (77,4 milions), i els plàstics (86,6 milions). Aquestes partides, incloent-hi les no classificades, van sumar 400,8 milions d'euros, la meitat de la importada el 2019 (826,9 milions). De fet, aquesta reducció es va quantificar en un 51,5 % menys que l'any anterior.

Per diferència, les importacions productives de 2020 també es van reduir. Es van comprar productes per valor de 593,8 milions d'euros enfront dels 747,8 milions de 2019, la qual cosa va suposar un descens del 20,6 %. Entre les partides productives, van continuar destacant les compres de calderes i aparells metàl·lics, aliments carnis, joguets i articles d'esport, roba, mobles i calçat.

Per segon any consecutiu, les importacions de reactors, calderes i màquines i aparells mecànics, amb 65,9 milions d'euros, van

continuar liderant el rànquing. No obstant això, aquesta partida va patir la pandèmia i va registrar un descens del 17,1 %. Es van incloure, d'una banda, les importacions de reactors, turboreactors, turbopropulsors i altres turbines de gas i, de l'altra, màquines d'aire condicionat, congeladors, campanes i bombes d'aire, entre altres. Per països, i en general, es van consolidar les compres d'Alemanya (15 milions), la Xina (7 milions) i Itàlia (7 milions d'euros).

La segona posició va ser per a les importacions de carn, amb 45,6 milions. Es van reduir un 19,3 % respecte al 2019, explicat pel feble comportament de la demanda interior. Per països, la majoria de les compres van procedir d'Alemanya (41 milions d'euros).

En tercer lloc, es van situar les importacions de joguets i altres articles per a l'esport o esbarjo, amb un valor de 40,5 milions d'euros. Va destacar el seu bon comportament, ja que les restriccions i els aforaments limitats als espais tancats van fomentar la demanda d'articles esportius. La seva demanda es va triplicar respecte al 2019. El 80 % de les compres van procedir de la Xina (32 milions).

Les importacions de peces de vestir i complements, excepte les de punt, van assolir els 33,1 milions d'euros, la qual cosa va suposar un 11,9 % més que el 2019. Això podria explicar-se per l'auge durant el confinament de compres en línia de roba i complements, ja que les botigues van estar tancades diversos mesos i posteriorment van obrir amb restriccions d'aforament i sense poder utilitzar l'emprovador. Per països, cal destacar que de la Xina es

van importar 14 milions d'euros, i d'Itàlia, 8 milions.

Les importacions de mobles es van situar en cinquena posició, amb un valor de 27,2 milions d'euros. Van disminuir un 19,0 % respecte al 2019. Les compres d'Itàlia (6 milions) i d'Alemanya (amb 6 milions) i la Xina (4 milions) van ser les més importants.

En sisè lloc hi ha el calçat: van passar de 35,2 milions el 2019 a 26,7 milions el 2020. Aquesta partida va disminuir un 24,0 % respecte a l'any anterior. De Portugal i d'Itàlia se'n van comprar 6 milions cadascun, i de Bèlgica, 5 milions.

Les importacions de màquines i material elèctric van sumar 26,4 milions. Es van reduir un 18,6 % respecte al 2019. Les compres es van repartir entre la Xina (6 milions), Alemanya (5 milions) i Itàlia (2 milions).

Finalment, les importacions de peces de vestir i complements de punt —partida que inclou des de vestits i altres peces de vestir fins a roba blanca i de parament per als allotjaments turístics i els uniformes de treball— també es va reduir. En aquest cas, un 29,7 %, fins a assolir els 23,4 milions. Les compres es van dur a terme a Itàlia (7 milions), Bèlgica (4 milions) i els Països Baixos (2 milions).

A més distància, i per sota dels 20 milions importats, es van situar les compres de peixos (19,9 milions) i olis essencials (18,7 milions). Les importacions d'aquests primers deu productes van cobrir el 55,2 % del valor total de les importacions sense tenir en compte les partides distorsionadores. En total, van assolir 327,5 milions d'euros.

1.3.4. SALDO COMERCIAL

A conseqüència de la major reculada d'importacions que d'exportacions, es va produir una situació totalment anòmla en l'economia de l'arxipèlag: el saldo comercial el 2020 va ser positiu. El superàvit comercial es va estimar en 610 milions d'euros, el triple que el 2019 (que va ser de 191 milions).

Aquest comportament va suposar una *rara avis* en el nostre comerç exterior, que sol registrar dèficits comercials a conseqüència de la insularitat, la població de la qual majoritàriament es proveeix de productes de fora, i de l'escassa producció industrial. Aquestes circumstàncies limiten el volum de les nostres exportacions, encara que en aquests darrers anys s'ha vist ajudada a pujar per les vendes de combustibles, plàstics i peces d'aeronaus i vaixells.

Resumint, es van exportar béns per valor de 1.604 milions d'euros, mentre que es van importar per valor de 994 milions. Així, va assolir un saldo exterior positiu de 610 milions, impulsat pel superàvit de les partides distorsionadores (661 milions), ja que les productives van registrar dèficit (-51 milions).

1.4.

LA INVERSIÓ ESTRANGERA

Les dades del registre d'inversions exteriors del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme permeten afirmar que la inversió

bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes ha estat a les Illes Balears de 103,2 milions d'euros, amb una caiguda del 64 %, la qual cosa representa 183 milions d'euros menys (vegeu el quadre I-1.14.).

En canvi, en el conjunt de comunitats autònomes té lloc un decreixement del 0,8 %; s'arriba a 23.823,6 milions d'euros, amb una caiguda també de 183 milions d'euros, per la qual cosa les Balears perden 0,8 punt en la seva participació, que l'any 2020 és del 0,43 % (vegeu el quadre I-1.15.).

QUADRE I-1.14. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (SENSE ETVE) (2010-2020)

	Illes Balears		Espanya		% IB / Espanya
	Total	% variació	Total	% variació	
Total	3.361,8	-	218.926,4	-	1,5%
2010	179,6	-	12.609,7	-	1,4%
2011	439,7	144,8%	28.791,1	128,3%	1,5%
2012	296,9	-32,5%	14.449,9	-49,8%	2,1%
2013	790,1	166,2%	17.277,9	19,6%	4,6%
2014	291,6	-63,1%	20.647,5	19,5%	1,4%
2015	338,9	16,2%	24.802,9	20,1%	1,4%
2016	585,5	72,8%	26.173,6	5,5%	2,2%
2017	321,3	-45,1%	27.346,1	4,5%	1,2%
2018	118,2	-63,2%	46.827,6	71,2%	0,3%
2019	286,6	142,4%	24.006,9	-48,7%	1,2%
2020	103,2	-64,0%	23.823,6	-0,8%	0,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, Secretaria d'Estat de Comerç

QUADRE I-1.15. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (SENSE ETVE) (2019-2020)

	2019	% sobre total	2020	% sobre total	% variació 20/19
Espanya	24.006,9	100,0%	23.823,6	100,0%	-0,8%
Andalusia	853,9	3,6%	769,9	3,2%	-9,8%
Aragó	102,8	0,4%	22,8	0,1%	-77,9%
Cantàbria	5,9	0,0%	0,0	0,0%	-99,7%
Castella i Lleó	1.844,8	7,7%	56,1	0,2%	-97,0%
Castella-la Manxa	96,6	0,4%	60,0	0,3%	-37,9%
Catalunya	3.838,7	16,0%	2.966,8	12,5%	-22,7%
Ceuta i Melilla	2,6	0,0%	1,3	0,0%	-47,6%
Madrid (Com. de)	14.490,7	60,4%	17.910,4	75,2%	23,6%
Com. Valenciana	768,3	3,2%	324,3	1,4%	-57,8%

continua

	2018	% sobre total	2019	% sobre total	% de var. 19-18
Extremadura	23,0	0,1%	233,8	1,0%	918,1%
Galícia	723,0	3,0%	80,4	0,3%	-88,9%
Illes Balears	286,6	1,2%	103,2	0,4%	-64,0%
Canàries	185,0	0,8%	67,0	0,3%	-63,8%
La Rioja	26,8	0,1%	5,3	0,0%	-80,4%
Navarra (Com. Foral de)	125,1	0,5%	119,9	0,5%	-4,2%
País Basc	326,0	1,4%	857,8	3,6%	163,1%
Astúries	125,1	0,5%	48,9	0,2%	-60,9%
Múrcia (Regió de)	47,5	0,2%	181,6	0,8%	282,2%
Sense assignar	134,6	0,6%	14,0	0,1%	-89,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, Secretaria d'Estat de Comerç.

Les principals comunitats autònomes són Madrid (17.910.4 milions d'euros, amb el 75,2 % del total, dades que, en part, s'expliquen per l'efecte de centralitzar bona part de les seus socials de les grans empreses transnacionals i de les que estan subjectes a grans operacions d'adquisició o de presa de control) i Catalunya (2.966,9 milions d'euros, que en conjunt rep el 12,5 % de la inversió bruta estrangera assignada).

1.5.

ELS PREUS

La COVID-19 ha provocat una deflació generalitzada en el conjunt de comunitats autònomes, excepte en el cas de les Canàries. L'any 2020 la inflació interanual ha estat negativa, amb un -0,31 % a les Balears i amb un -0,34 % per al conjunt de l'economia espanyola. Per comunitats autònomes, les Balears són en la sisena

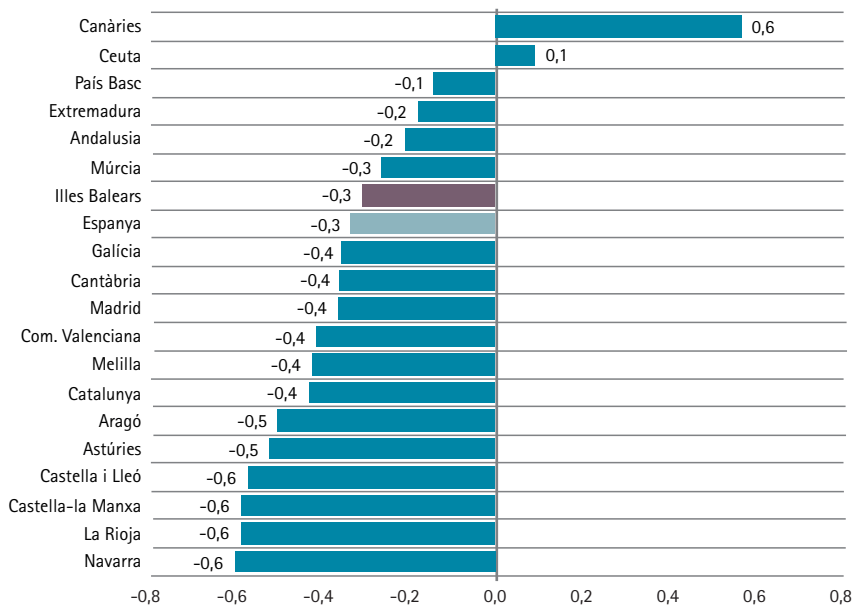
posició. Per sobre, a part de les Canàries, només hi ha el País Basc, Extremadura, Andalusia i Múrcia (vegeu el gràfic I-1.34.).

Per rúbriques, l'any 2020 la deflació a les Balears s'ha produït a transports (-3,1 %); habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles (-2,9 %), comunicacions (-1,1 %), i oci i cultura (-0,4 %). Per contra, les rúbriques més inflacionistes han estat aliments i begudes no alcohòliques (1,9 %); ensenyament (1,6 %); altres béns i serveis (1,4 %), i vestit i calçat (1,1 %), mentre que la resta d'activitats no arriben a l'1 % (vegeu el quadre I-1.16.).

Pel que fa a les taxes de creixement diferencial per rúbriques de l'IPC de les Balears respecte a l'IPC d'Espanya, destaquen com les més deflacionistes transports (-1,9 punts), i begudes alcohòliques i tabac i sanitat (-1,5 punts). En canvi, els creixements més elevats a les Balears es donen en ensenyament (1,9 punts), i restaurants i hotels (1,5 punts) (vegeu el gràfic I-1.35.).

Gràfic I-1.34.

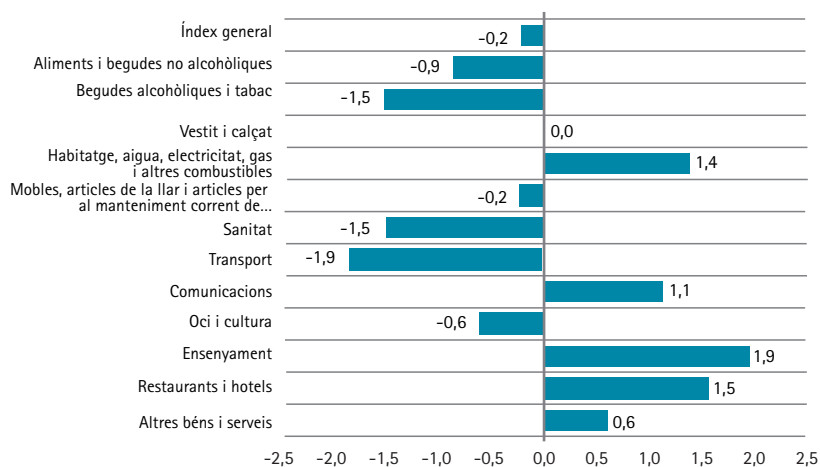
Taxa de creixement 2020/2019 de l'IPC per comunitats autònomes

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-1.35.

Diferència de la taxa de creixement de l'IPC d'Espanya i Balears per grups (2020) (base 2016)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

QUADRE I-1.16. ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM (IPC) D'ESPANYA I BALEARS PER GRUPS (2019-2020) (BASE 2016)

	Espanya			Illes Balears			Diferència 2020 (Balears - Espanya)
	2019	2020	Taxa de creixement anual	2019	2020	Taxa de creixement anual	
Índex general	104,4	104,1	-0,3	104,1	103,8	-0,3	-0,2
Aliments i begudes no alcohòliques	104,0	106,4	2,4	103,6	105,5	1,9	-0,9
Begudes alcohòliques i tabac	104,3	104,8	0,6	102,9	103,3	0,4	-1,5
Vestit i calçat	102,3	103,3	1,0	102,2	103,3	1,1	0,0
Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles	104,8	101,1	-3,7	105,4	102,5	-2,9	1,4
Mobles, articles de la llar i articles per al manteniment corrent de la llar	100,3	100,7	0,4	99,8	100,5	0,7	-0,2
Sanitat	101,9	102,2	0,4	101,6	100,7	-0,9	-1,5
Transport	109,1	105,0	-4,1	106,2	103,1	-3,1	-1,9
Comunicacions	104,4	103,1	-1,2	105,3	104,2	-1,1	1,1
Oci i cultura	100,4	99,8	-0,6	99,6	99,2	-0,4	-0,6
Ensenyament	102,7	103,3	0,6	103,6	105,2	1,6	1,9
Restaurants i hotels	105,9	107,0	1,2	107,9	108,6	0,7	1,5
Altres béns i serveis	103,2	104,7	1,5	103,9	105,3	1,4	0,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

1.6.

L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA PER CÀPITA I LA RENDA FAMILIAR DISPONIBLE PER COMUNITATS AUTÒNOMES

En aquest apartat s'analitza la posició relativa de les Balears en termes de renda per càpita i renda familiar disponible respecte a la resta de comunitats autònomes, a partir de la informació de Funcas, INE i de l'estudi dirigit per Àlex Costa⁸.

1.6.1. LA POSICIÓ RELATIVA DE LES BALEARS EN TEMES DE RENDA PER CÀPITA PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Segons Funcas, l'evolució (en base 100 Espanya) de la renda real per càpita de les Balears respecte a la resta de comunitats autònomes en el període 2000-2021 ha estat la més regressiva en el conjunt de comunitats autònomes, ja que ha passat de la segona posició relativa (125) l'any 2000 a la dotzena posició (87,8) l'any 2020, amb una pèrdua de 37,2 punts del seu nivell relatiu, la qual se situa molt per sobre de la pèrdua del nivell relatiu de les Canàries (-23,9 punts), que és la segona comunitat autònoma per pèrdua relativa. També cal destacar que, mentre que l'any 2015 les Balears encara es mantenien

8. COSTA, Àlex et al. (2021) «El coste de la vida en las comunidades autónomas, áreas urbanas y ciudades de España». IERMB *Working Paper in Economics*, núm. 20.01. Nova versió, febrer de 2021.

per sobre (1,6 punts) del nivell 100 Espanya, l'any 2020 ja se situa per sota (-12,2

punts) de la mitjana espanyola (vegeu els quadres I-1.17 i I-1.18).

QUADRE I-1.17. PIB PER CAPITA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (ESPANYA = 100) (2000-2021)

	2000	2005	2010	2015	2019	Previsió 2020	Previsió 2021
Andalusia	76,2	78,0	75,7	74,6	75,0	75,2	75,6
Aragó	110,2	111,5	109,3	110,7	111,1	114,9	113,0
Astúries	88,9	93,6	91,7	94,2	94,2	96,1	95,0
Illes Balears	125,0	108,9	105,9	101,6	99,0	87,8	91,2
Canàries	98,9	92,7	86,3	83,0	80,9	75,0	76,4
Cantàbria	98,9	99,3	94,5	95,2	95,8	99,5	98,1
Castella i Lleó	92,2	94,6	93,7	96,5	97,8	101,1	100,1
Castella-la Manxa	79,0	82,3	80,4	81,5	83,1	86,8	85,7
Catalunya	120,2	117,9	117,1	118,0	116,1	114,5	115,2
Com. Valenciana	96,5	93,1	88,1	88,8	88,8	90,5	89,5
Extremadura	64,3	68,1	71,5	72,1	73,4	77,3	75,9
Galícia	78,3	83,4	88,9	90,1	91,3	92,1	92,1
Madrid	129,1	127,8	134,0	133,2	133,2	130,7	131,4
Múrcia	83,8	81,5	83,2	82,5	81,2	84,5	82,2
Navarra	121,9	121,7	122,9	122,2	121,2	124,0	122,5
País Basc	119,9	123,0	128,7	129,4	128,5	130,7	130,3
La Rioja	111,5	109,6	108,2	110,3	106,8	110,3	107,8
Espanya	100	100	100	100	100	100	100

Font: Funcas

QUADRE I-1.18. PIB PER CAPITA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2021)

	Mitjanes anuals			2018	2019	Previsions	
	2001-2007	2008-2013	2014-2019			2020	2021
Andalusia	2,2	-2,5	2,4	2,7	1,6	-11,0	6,5
Aragó	2,1	-1,7	2,2	2,6	0,8	-8,2	4,2
Astúries	3,0	-1,9	2,2	2,1	1,6	-9,5	4,8
Illes Balears	-0,7	-2,3	2,0	1,4	-0,2	-21,3	10,1
Canàries	0,4	-2,6	1,5	1,1	0,2	-17,7	8,1
Cantàbria	1,8	-2,3	2,3	2,1	1,3	-7,8	4,5
Castella i Lleó	2,3	-1,4	2,5	3,6	1,2	-8,3	4,9
Castella-la Manxa	2,6	-1,9	2,5	3,5	1,0	-7,3	4,6
Catalunya	1,5	-1,9	2,3	1,3	0,5	-12,5	6,6
Com. Valenciana	1,0	-2,4	2,6	1,7	1,0	-9,6	4,9
Extremadura	3,0	-1,0	2,5	2,4	1,8	-6,5	4,1

continua

	Mitjanes anuals			2018	2019	Previsions	
	2001-2007	2008-2013	2014-2019			2020	2021
Galícia	3,3	-1,2	2,7	2,2	1,8	-10,4	5,9
Madrid	1,8	-1,2	2,4	1,7	1,1	-12,9	6,5
Múrcia	1,3	-2,0	2,7	-0,1	1,2	-7,6	3,0
Navarra	1,8	-1,6	2,2	1,0	1,5	-9,2	4,7
País Basc	2,4	-1,2	2,3	1,8	1,4	-9,8	5,7
La Rioja	1,7	-1,8	1,9	1,8	0,9	-8,3	3,6
Espanya	1,8	-1,8	2,4	2,0	1,1	-11,3	6,0

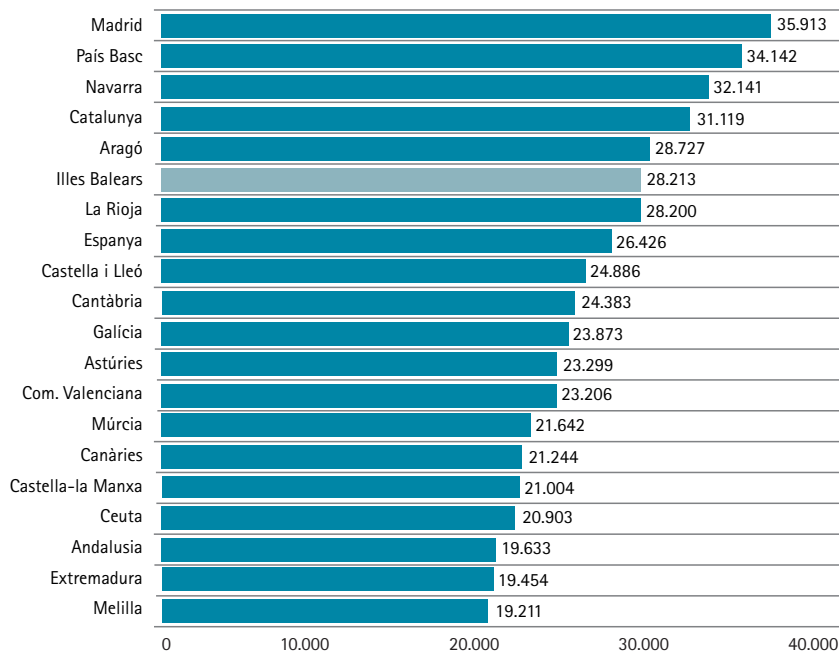
Font: Funcas

Aquestes dades de Funcas contrasten amb les estimacions de l'INE. De fet, les estimacions de l'INE per a l'any 2019 encara donen a les Balears un nivell del 6,8 % superior a la

renda per capita espanyola, que es va estimar en 26.426 euros per habitant, inferiors als 28.213 euros per habitant estimats per a les Balears (vegeu el gràfic I-1.36).

Gràfic I-1.36.

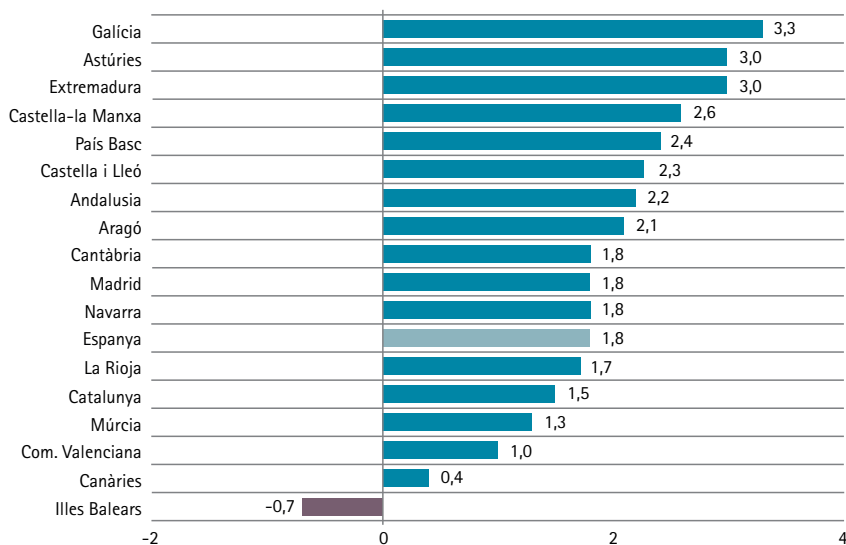
PIB per capita en euros per comunitats autònomes (2019)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE
2019*: Estimació avançament

Gràfic I-1.37.

**Percentatge de variació anual 2001-2007 del PIB per capita a preus constants
per comunitats autònomes**

Font: Funcas

Aquesta pèrdua persistent de renda per capita per part de les Balears, segons les dades de Funcas i també les que es poden obtenir de l'INE des de l'any 2000, és, sense cap mena de dubte, un dels fets més rellevants de la història econòmica de les Balears dels darrers cinquanta anys, fet que ja va emfatitzar el Pla de Ciència, Tecnologia, Innovació i Emprenedoria de les Illes Balears 2013-2017 del Govern de les Illes Balears, que posà la data d'inici d'aquesta pèrdua relativa de renda per capita en l'any 1985⁹.

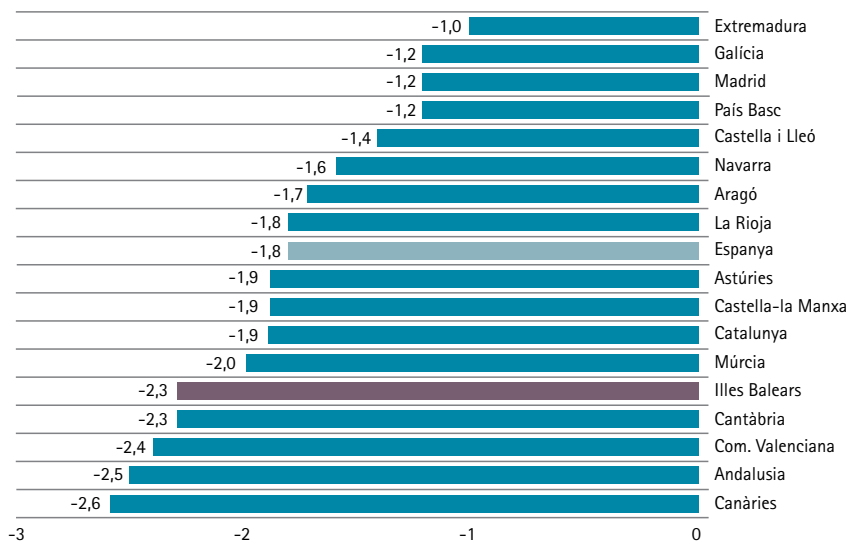
Igual que amb l'evolució del VAB que s'ha observat a l'apartat 1.2.2, es pot

comprovar que l'evolució del PIB per capita presenta un pitjor comportament en la fase precrisi 2000-2007 (darrera posició) que en la fase de crisi 2008-2013 (tretzena posició); però, a diferència del VAB, que millora en la fase de recuperació (2014-2019), el PIB per capita no ho fa, i en aquesta fase se situa en la quinzena posició, només per sobre de les Canàries i la Rioja. La previsió per al 2020 és que es torni a situar en la darrera posició pel que fa al seu creixement, i, per tant, se situa com la comunitat autònoma més afectada per la crisi de la COVID-19, tot i que també és la que presenta el millor repunt per a l'any 2021 i se situa en primer lloc (vegeu els gràfics de l'I-1.37 a l'I-1.41).

9. Vegeu el gràfic I-1.37 de l'edició de la memòria del CÉS 2017, pàg. 46.

Gràfic I-1.38.

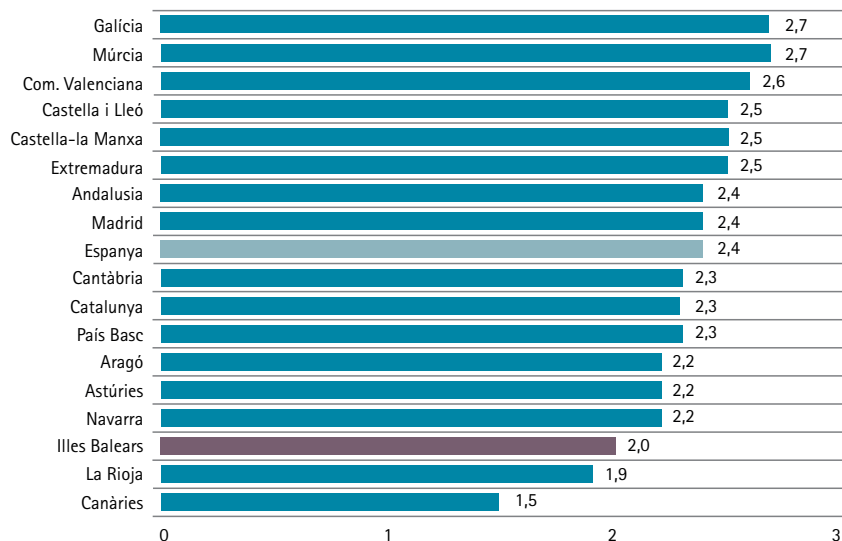
**Percentatge de variació anual 2008-2013 del PIB per capita a preus constants
per comunitats autònomes**

Font: Funcas

Gràfic I-1.39.

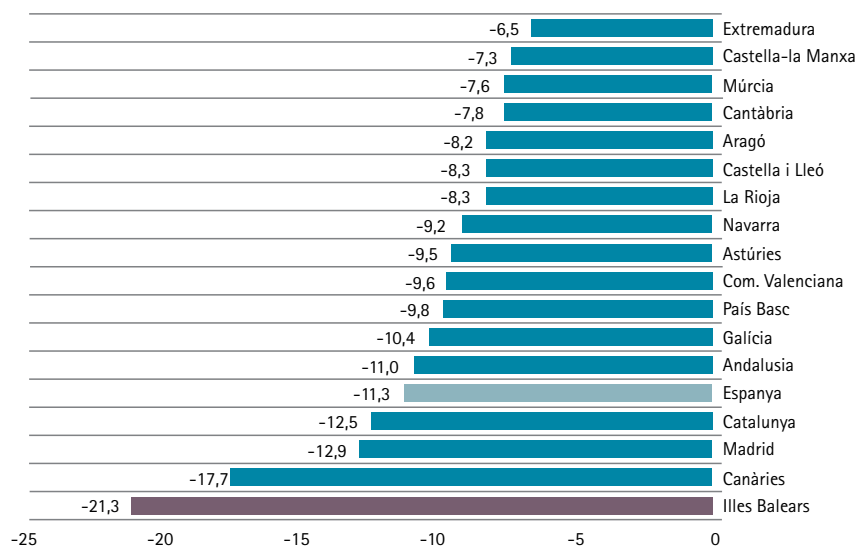
**Percentatge de variació anual 2014-2019 del PIB per capita a preus constants
per comunitats autònomes**

Font: Funcas

Gràfic I-1.40.

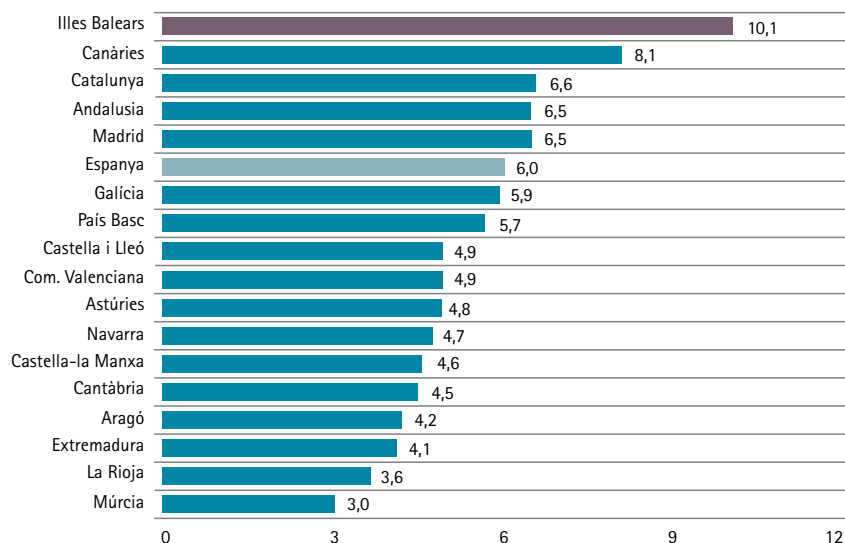
Previsió del percentatge de variació anual 2020 del PIB per capita a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.41.

Previsió del percentatge de variació anual 2021 del PIB per capita a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

1.6.2. L'EVOLUCIÓ DELS FACTORS DETERMINANTS DE L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA REAL PER CÀPITA: LA PRODUCTIVITAT I LA TAXA D'ACTIVITAT DE LA POBLACIÓ

El creixement de la renda real per càpita es pot explicar pel comportament de dues variables: la productivitat, que fa referència a la renda o el PIB generat per ocupat i que recull el component del progrés tècnic, i la taxa d'ocupació de la població regional¹⁰, que fa referència a la dinàmica demogràfica i laboral.

En relació amb les variables explicatives d'aquest comportament tan negatiu de la renda per càpita, i pel que fa a la productivitat del treball, la seva dinàmica és totalment

contracíclica, ja que, al llarg del primer període de creixement abans de la Gran Recesió, la comunitat de les Balears es queda a la penúltima posició, al darrere de Múrcia, del creixement regional de la productivitat del treball; en el segon període de crisi se situa en quarta posició (per sobre del creixement regional del conjunt de comunitats autònomes), i en el tercer període de recuperació (2014-2019) se situa en sisena posició. L'any 2020, per culpa de la COVID-19, cau a la darrera posició, i la previsió per al 2021 és que se situï en la primera posició, reflectint l'embranchada de la millor recuperació per comunitat autònoma (vegeu el quadre I-1.19. i els gràfics de l'I-1.42. a l'I-1.46.).

QUADRE I-1.19. PRODUCTIVITAT PER OCUPAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2021)

	Mitjanes anuals			2018	2019	Previsions	
	2001-2007	2008-2013	2014-2019			2020	2021
Andalusia	-0,5	1,4	0,1	0,1	0,0	-6,5	2,0
Aragó	0,7	1,4	0,0	0,5	-0,8	-4,2	1,9
Astúries	0,3	1,1	0,1	-0,7	-0,8	-7,7	2,0
Illes Balears	-1,5	1,8	0,6	0,0	-1,0	-11,3	3,9
Canàries	-1,3	1,7	-0,2	-0,5	-0,5	-9,4	3,5
Cantàbria	-0,2	1,2	0,7	0,1	-0,6	-3,3	0,8
Castella i Lleó	0,5	1,5	0,3	1,4	-0,4	-5,4	2,2
Castella-la Manxa	1,0	2,3	0,3	1,2	-0,1	-3,2	1,0
Catalunya	0,4	1,6	0,3	-0,2	-0,7	-8,0	3,2
Com. Valenciana	-0,2	1,8	0,2	-0,2	-0,8	-5,3	1,7
Extremadura	1,0	1,8	-0,1	0,6	-0,8	-3,7	1,5
Galícia	0,3	1,9	1,0	0,6	0,1	-8,0	2,8
Madrid	0,0	1,3	0,7	0,2	0,1	-9,4	3,6

continua

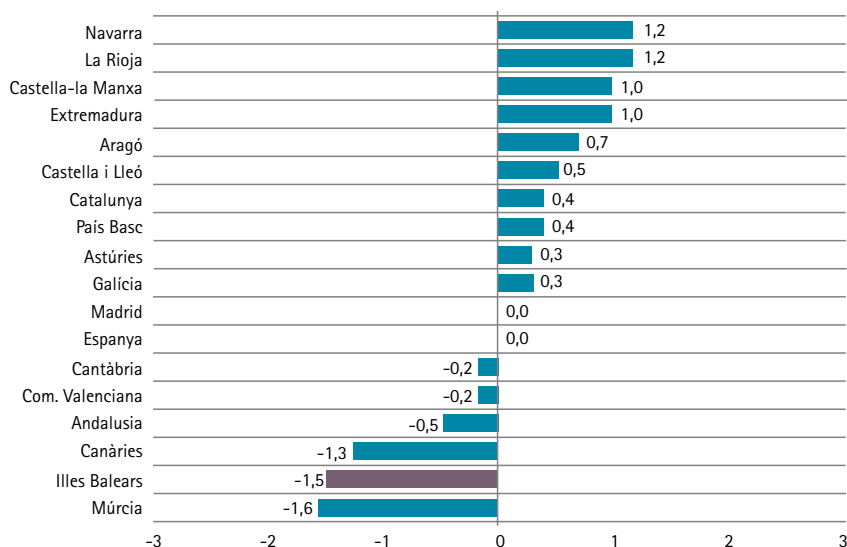
10. Cal tenir en compte que: PIB / població = PIB / ocupats x ocupats / població; essent: PIB / ocupats la productivitat del treball, i ocupats / població, la taxa d'ocupació de la població resident.

	Mitjanes anuals			2018	2019	Previsions	
	2001-2007	2008-2013	2014-2019			2020	2021
Múrcia	-1,6	1,3	0,7	-1,1	0,4	-4,7	2,4
Navarra	1,2	1,9	0,5	-0,2	0,2	-4,2	1,6
País Basc	0,4	1,3	0,8	0,5	0,2	-6,2	3,1
La Rioja	1,2	1,0	0,1	-0,1	-0,2	-5,2	2,0
Espanya	0,0	1,6	0,4	0,1	-0,3	-7,0	2,6

Font: Funcas

Gràfic I-1.42.

Percentatge de variació anual 2001-2007 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

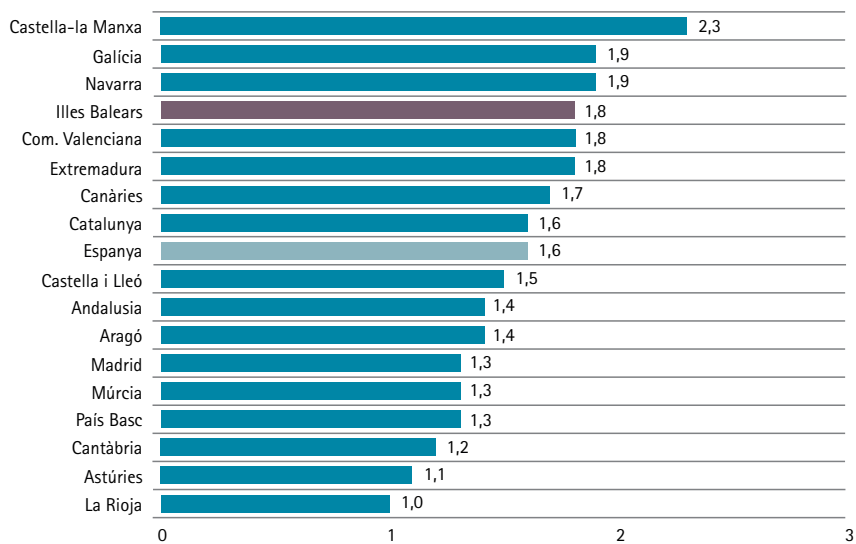
Font: Funcas

Pel que fa a la dinàmica seguida per la taxa d'ocupació de la població resident —l'altra variable explicativa del comportament de la renda per capita que expressa la dinàmica poblacional i de la capacitat del mercat de treball per absorbir aquests creixements demogràfics—, es produeix el comportament següent al llarg d'aquests tres períodes analitzats: en el primer període, les

Balears van quedar situades en la quinzena posició; en el segon període, en catorzena posició; en el tercer període i l'any 2000 s'ha situat en la darrera posició, i per a l'any 2021 es col·loca en la primera posició, igualment que fa amb la productivitat de resultes de la forta recuperació de la COVID-19 (vegeu el quadre I-1.20. i els gràfics de l'I-1.47. a l'I-1.51.).

Gràfic I-1.43.

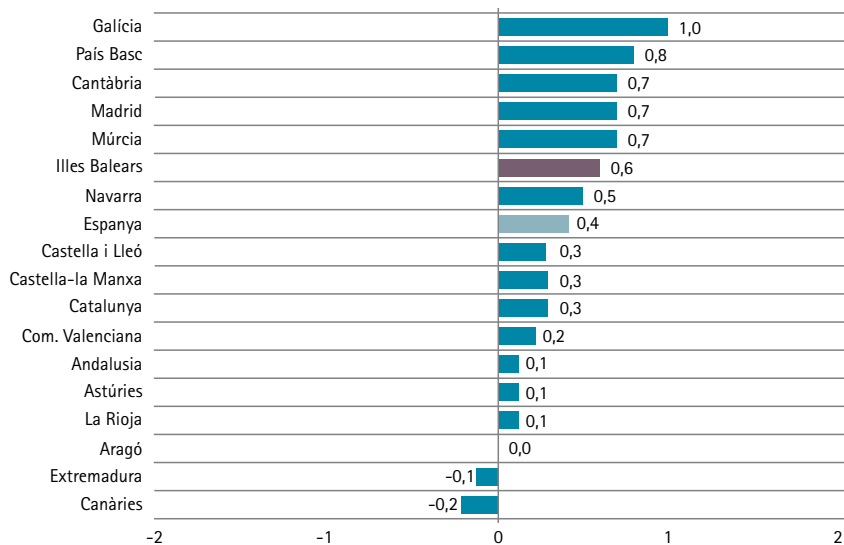
Percentatge de variació anual 2008-2013 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.44.

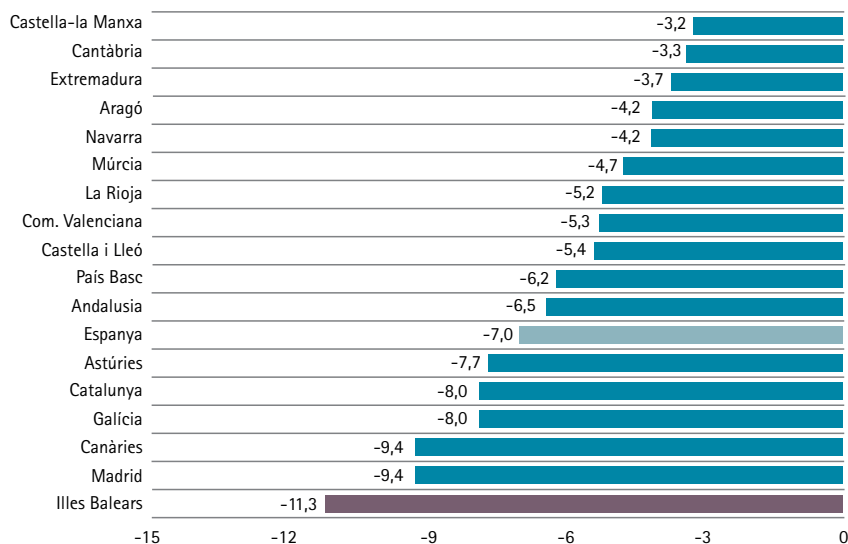
Percentatge de variació anual 2014-2019 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.45.

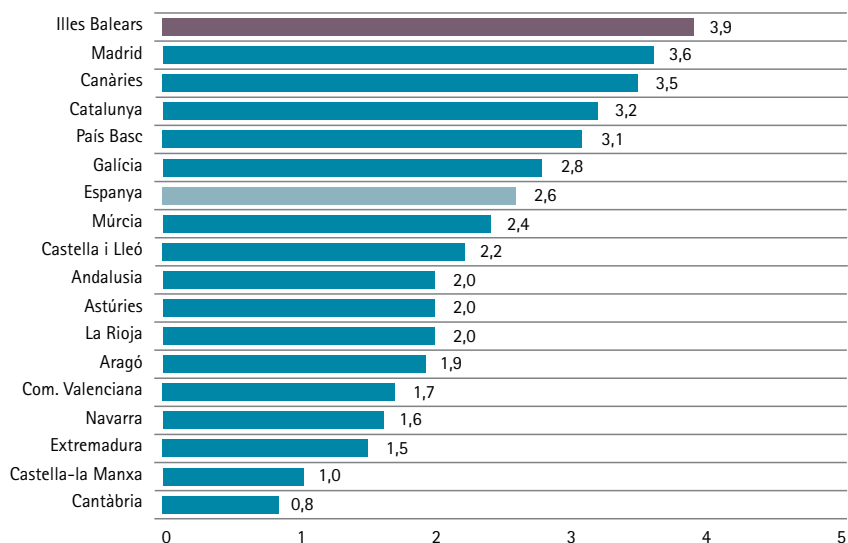
Previsió del percentatge de variació anual 2020 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.46.

Previsió del percentatge de variació anual 2021 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

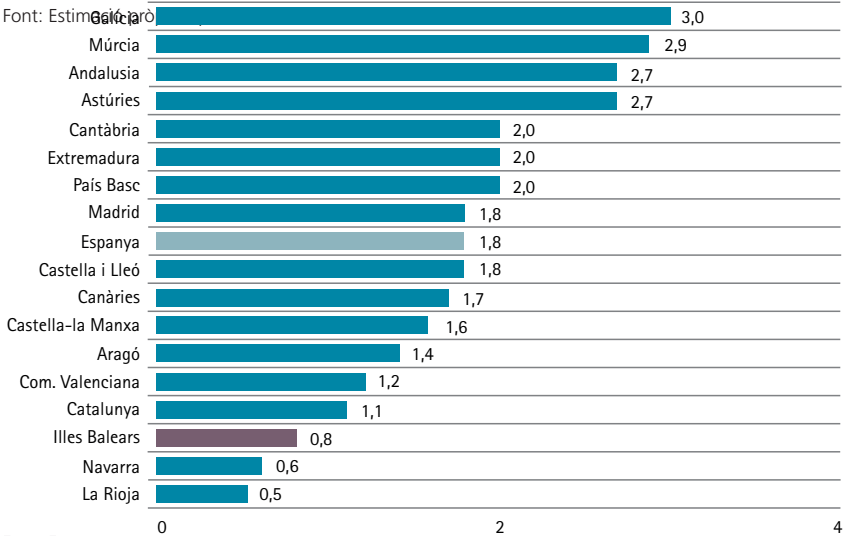

Font: Funcas

QUADRE I-1.20. TAXA D'Ocupació DE LA POBLACIÓ RESIDENT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (PERCENTATGE DE VARIACIÓ ANUAL) (2001-2021)							
	Mitjanes anuals			2018	2019	Previsions	
	2001-2007	2008-2013	2014-2019			2020	2021
Andalusia	2,7	-3,9	2,3	2,6	1,6	-4,5	4,5
Aragó	1,4	-3,1	2,2	2,1	1,6	-4,0	2,3
Astúries	2,7	-3,0	2,1	2,8	2,4	-1,8	2,8
Illes Balears	0,8	-4,1	1,4	1,4	0,8	-10,0	6,2
Canàries	1,7	-4,3	1,7	1,6	0,7	-8,3	4,6
Cantàbria	2,0	-3,5	1,6	2,0	1,9	-4,5	3,7
Castella i Lleó	1,8	-2,9	2,2	2,2	1,6	-2,9	2,7
Castella-la Manxa	1,6	-4,2	2,2	2,3	1,1	-4,1	3,6
Catalunya	1,1	-3,5	2,0	1,5	1,2	-4,5	3,4
Com. Valenciana	1,2	-4,2	2,4	1,9	1,8	-4,3	3,2
Extremadura	2,0	-2,8	2,6	1,8	2,6	-2,8	2,6
Galícia	3,0	-3,1	1,7	1,6	1,7	-2,4	3,1
Madrid	1,8	-2,5	1,7	1,5	1,0	-3,5	2,9
Múrcia	2,9	-3,3	2,0	1,0	0,8	-2,9	0,6
Navarra	0,6	-3,5	1,7	1,2	1,3	-5,0	3,1
País Basc	2,0	-2,5	1,5	1,3	1,2	-3,6	2,6
La Rioja	0,5	-2,8	1,8	1,9	1,1	-3,1	1,6
Espanya	1,8	-3,4	2,0	1,9	1,4	-4,3	3,4

Font: Funcas

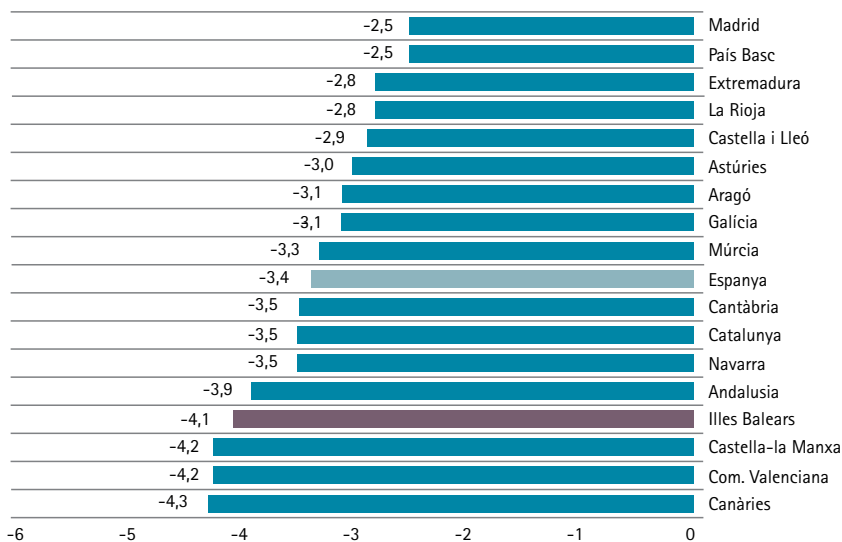
Gràfic I-1.47.
Percentatge de variació anual 2001-2007 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.48.

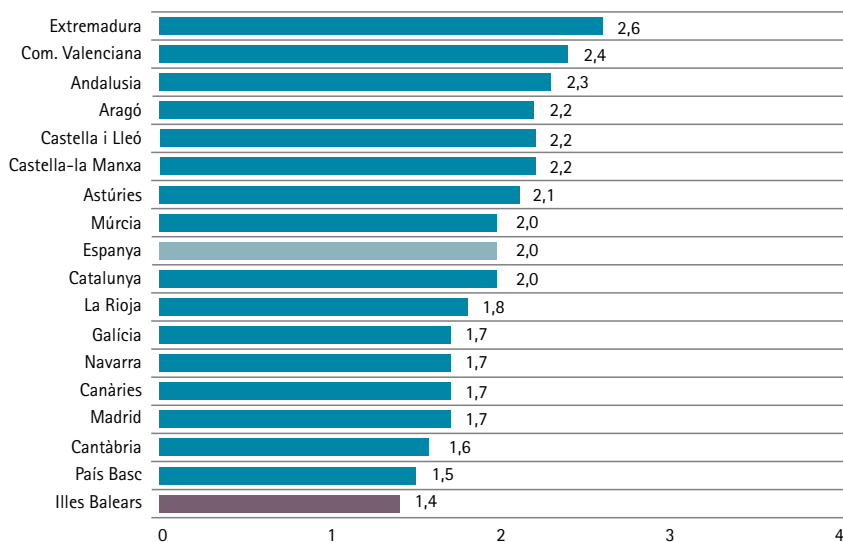
Percentatge de variació anual 2008-2013 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.49.

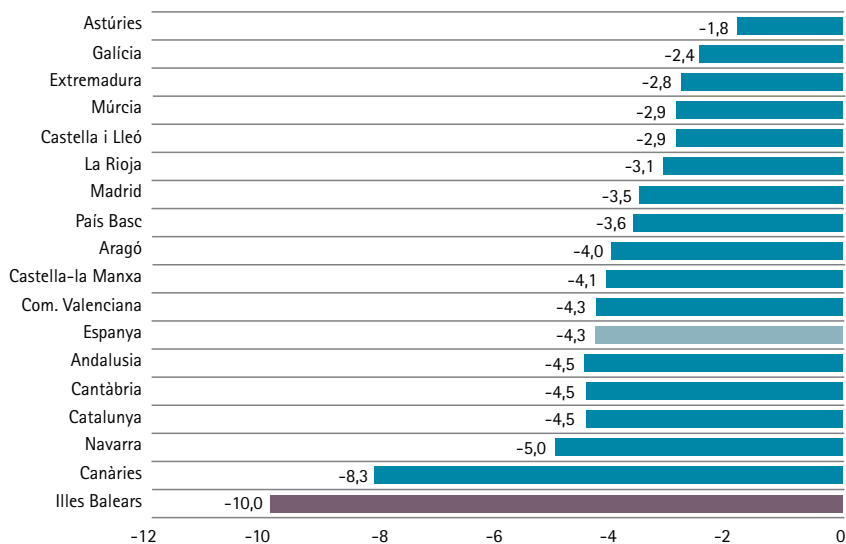
Percentatge de variació anual 2014-2019 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.50.

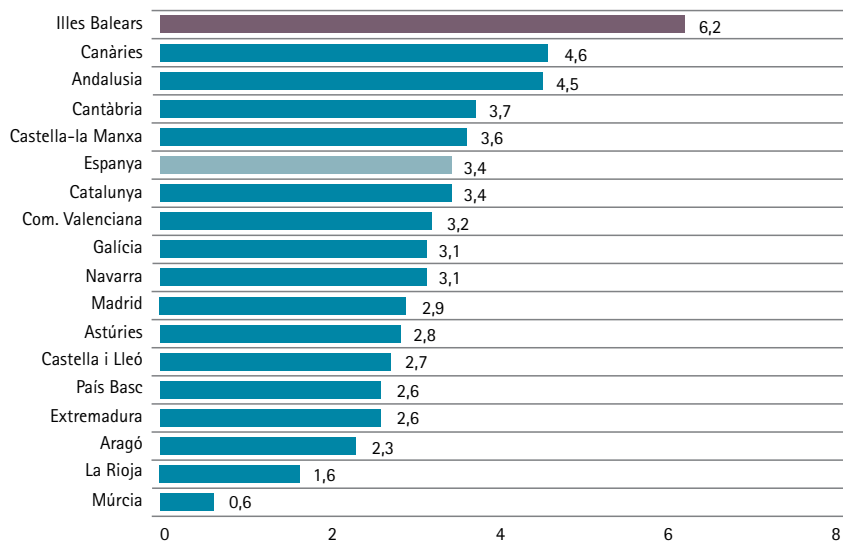
Previsió del percentatge de variació anual 2020 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: Funcas

Gràfic I-1.51.

Previsió del percentatge de variació anual 2021 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

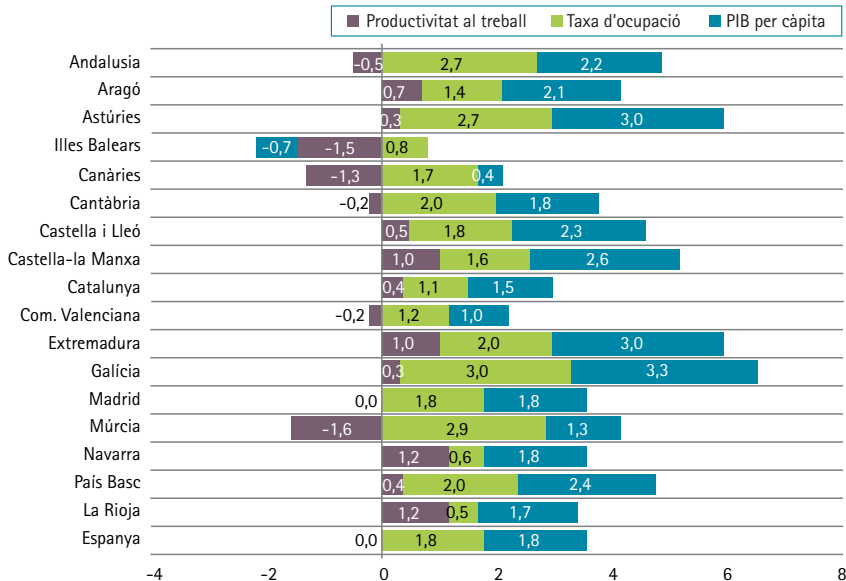
Font: Funcas

En termes de taxes de creixement, el creixement de la renda per capita s'explica per la suma de les taxes de creixement de la productivitat i de la taxa d'ocupació de la població regional (vegeu els gràfics de l'I-1.52. a l'I-1.56.).

Així, en el període precrisi (2001-2007), la taxa de creixement del PIB per capita (-0,7 %) s'explica per la suma del decreixement de la productivitat del treball (-1,5 %) i del creixement de la taxa d'ocupació (0,8 %). En el període de crisi (2008-2013), la taxa de creixement del

PIB per capita (-2,3 %) s'explica per la suma del creixement de la productivitat del treball (1,8 %) i del decreixement de la taxa d'ocupació (-4,1 %). En el període de recuperació (2014-2019), la taxa de creixement del PIB per capita (2 %) s'explica per la suma del creixement de la productivitat del treball (0,6 %) i del creixement de la taxa d'ocupació (1,4 %). La previsió per al 2021 és que augmenti el PIB per capita en un 10,1 %, fet que s'explica pel creixement de la productivitat en un 3,9 % i de la taxa d'ocupació en un 6,2 %.

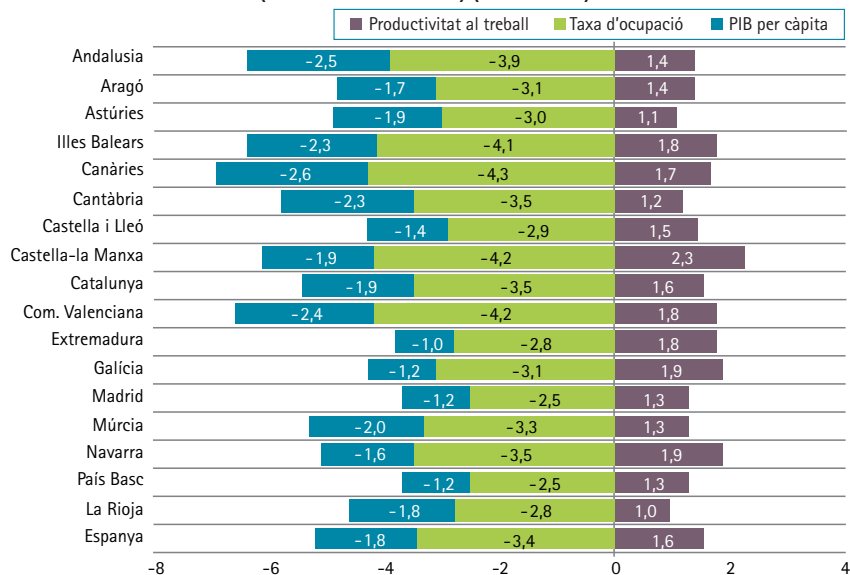
Gràfic I-1.52.
Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes
(% de variació anual) (2001-2007)

Font: Funcas

Gràfic I-1.53.

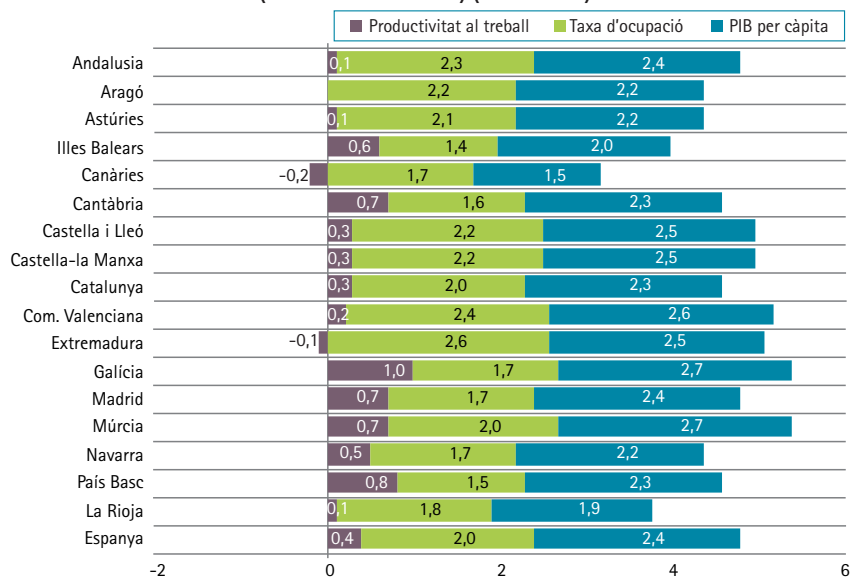
**Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes
(% de variació anual) (2008-2013)**

Font: Funcas

Gràfic I-1.54.

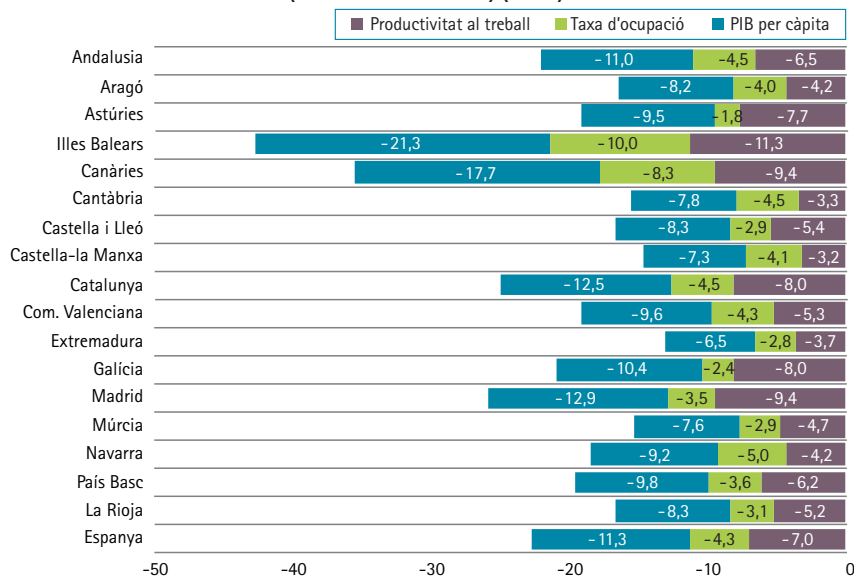
**Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes
(% de variació anual) (2014-2019)**

Font: Funcas

Gràfic I-1.55.

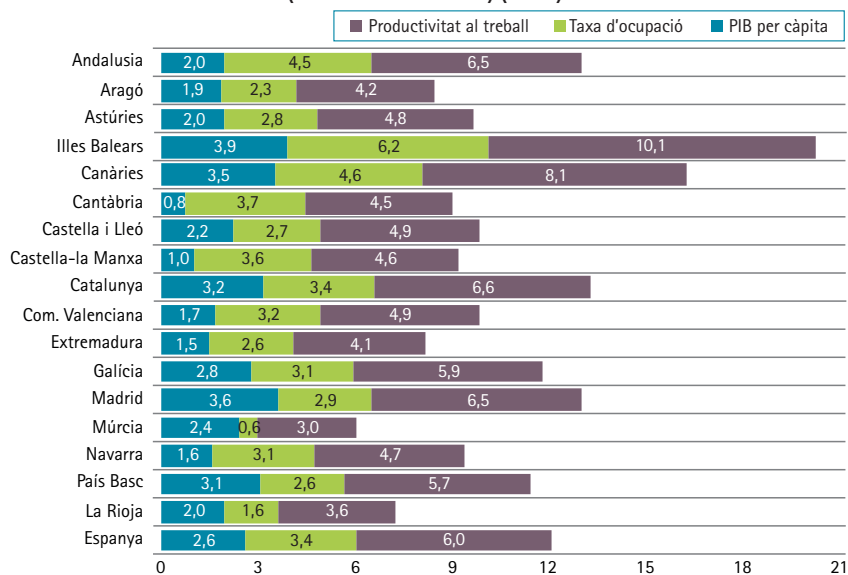
**Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes
(% de variació anual) (2020)**

Font: Funcas

Gràfic I-1.56.

**Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes
(% de variació anual) (2021)**

Font: Funcas

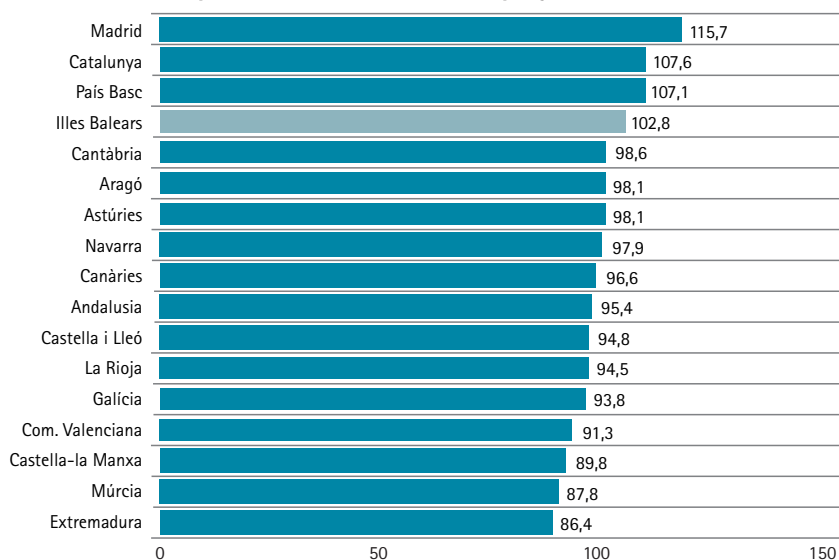
1.6.3. L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR DISPONIBLE PER CÀPITA (RFDpc) PER COMUNITAT AUTÒNOMA I CAPITALS DE PROVÍNCIA

Les principals conclusions del treball dirigit per Àlex Costa (vegeu nota 7) en relació amb les Balears i Palma, i amb valoracions referides a l'any 2017, són les següents:

1. En termes de paritat de poder de compra (PPA) o cost de vida territorialitzat per comunitat autònoma, les Illes Balears se situen en quarta posició regional, al darrere de Madrid, Catalunya i el País Basc, factor determinant si es vol fer una anàlisi acurada de les disparitats regionals en termes de renda familiar disponible (vegeu el [gràfic I-1.57.](#)).
2. En el cas de les Balears, si corregim la RFDpc en termes de PPA veiem que passa de la cinquena a la tercera posició (vegeu el quadre [I-1.21.](#)).
3. La taxa de risc de pobresa corregida en termes de PPA la perjudica, passant del 12 % al 15 % (vegeu el quadre [I-1.22.](#)).
4. I en termes de les ciutats capitals de cada comunitat autònoma, Palma, si corregim la RFDpc en termes de PPA, se situaria en tretzena posició en lloc de dotzena posició (vegeu el quadre [I-1.23.](#)).

Gràfic I-1.57.

PPA per comunitats autònomes (Espanya=100) (2017)

Font: IERMB Working Paper in Economics, núm. 20.01. Nova versió, febrer de 2021

QUADRE I-1.21. RENDA FAMILIAR DISPONIBLE PER CAPITA (EN EUROS) I PPA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (ESPANYA=100) (2017)

	RFDpc			RFDpc PPA		
	Euros	Índex	Ordre	Euros	Índex	Ordre
Andalusia	9.258	81,1	14	9.702	85,0	16
Aragó	11.990	105,1	8	12.221	107,1	8
Astúries	12.085	105,9	6	12.321	108,0	7
Illes Balears	13.240	116,0	5	12.884	112,9	3
Canàries	8.964	78,5	16	9.276	81,3	17
Cantàbria	11.239	98,5	10	11.396	99,9	11
Castella i Lleó	11.949	104,7	9	12.600	110,4	5
Castella-la Manxa	9.533	83,5	13	10.614	93,0	13
Catalunya	13.338	116,9	2	12.398	108,6	6
Com. Valenciana	10.232	89,7	12	11.211	98,2	12
Extremadura	8.503	74,5	17	9.837	86,2	15
Galícia	11.239	98,5	11	11.978	105,0	9
Madrid	13.279	116,4	4	11.477	100,6	10
Múrcia	9.111	79,8	15	10.376	90,9	1
Navarra	13.585	119,0	2	13.877	121,6	1
País Basc	14.722	129,0	1	13.749	120,5	2
La Rioja	12.029	105,4	7	12.727	111,5	4
Espanya	11.412	100,0	-	11.412	100,0	-

Font: IERMB Working Paper in Economics, núm. 20.01. Nova versió, febrer de 2021

QUADRE I-1.22. TAXA DE RISC DE POBRESA PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2017)

	% TRP (lindar nacional)	% TRP (lindar de CA)	% TRP (lindar nacional en PPA)	MRDHuc (euros)	MRDHuc (corregida per PPA) (euros)	PPA (Espanya =100)
Espanya	20,6	19,4	20,0	15.015	15.015	100,0
Andalusia	31,3	18,3	28,2	11.663	12.223	95,4
Aragó	17,9	20,8	17,3	17.241	17.573	98,1
Astúries	20,7	24,1	20,1	15.982	16.295	98,1
Illes Balears	12,0	18,1	15,0	16.798	16.347	102,8
Canàries	28,5	18,8	26,9	12.819	13.264	96,6
Cantàbria	17,3	20,1	16,7	15.932	16.155	98,6
Castella i Lleó	12,9	14,5	11,6	15.349	16.185	94,8
Castella-la Manxa	26,2	21,0	21,9	13.384	14.902	89,8

continua

	% TRP (llindar nacional)	% TRP (llindar de CA)	% TRP (llindar nacional en PPA)	MRDHuc (euros)	MRDHuc (corregida per PPA) (euros)	PPA (Espanya =100)
Catalunya	13,9	19,5	15,8	17.790	16.537	107,6
Com. Valenciana	23,7	20,9	20,3	13.994	15.332	91,3
Extremadura	31,5	14,9	21,4	10.882	12.589	86,4
Galícia	20,0	20,0	17,1	14.967	15.952	93,8
Madrid	15,0	21,9	21,3	17.681	15.282	115,7
Múrcia	27,7	16,0	18,6	12.281	13.986	87,8
Navarra	7,7	14,7	6,5	19.837	20.263	97,9
País Basc	10,0	20,5	11,8	21.020	19.631	107,1
La Rioja	12,3	17,8	11,7	16.577	17.539	94,5

Font: IERMB Working Paper in Economics, núm. 20.01. Nova versió, febrer de 2021

Nota: les taxes de risc de pobresa per a Espanya estan calculades sense incloure Ceuta ni Melilla.

QUADRE I-1.23. RENDA FAMILIAR DISPONIBLE PER CAPITA (EN EUROS) I PPA DE LES CAPITALS DE LES CA D'ESpanya (ESpanya=100) (2017)

	RFDpc			RFDpc PPA		
	Euros	Índex	Ordre	Euros	Índex	Ordre
Sevilla (Andalusia)	11.346	99,4	15	10.657	93,4	16
Saragossa (Aragó)	13.211	115,8	10	13.723	111,5	10
Oviedo (Astúries)	13.704	120,1	4	13.083	114,6	3
Palma (Illes Balears)	12.514	109,7	12	12.060	105,7	13
Las Palmas de G. Canarias (Canàries)	11.365	99,6	14	11.323	99,2	15
Santander (Cantàbria)	13.272	116,3	7	12.398	108,6	11
Valladolid (Castella i Lleó)	13.230	115,9	8	13.019	114,1	5
Toledo (Castella-la Manxa)	13.365	117,1	6	12.193	106,8	12
Barcelona (Catalunya)	15.755	138,1	2	13.028	114,2	4
Mèrida (Extremadura)	10.085	88,4	17	10.491	91,9	17
Santiago de Compostel·la (Galícia)	13.517	118,4	5	12.825	112,4	8
Logronyo (La Rioja)	12.854	112,6	11	12.909	113,1	7
Madrid (Com. de Madrid)	15.930	139,6	1	12.933	113,3	6
Múrcia (Múrcia)	10.703	93,8	16	11.405	99,9	14
Pamplona (Navarra)	13.216	115,8	9	13.437	117,7	2
Vitòria (País Basc)	14.367	125,9	3	14.108	123,6	1
València (Com. Valenciana)	12.453	109,1	13	12.736	111,6	9
Espanya	11.412	100,0	-	11.412	100,0	-

Font: IERMB Working Paper in Economics, núm. 20.01. Nova versió, febrer de 2021

1.7.

LA DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA

La distribució funcional de la renda a cost dels factors (treball i capital) mesura la part de la renda que s'assigna als salaris, com a contrapartida a la retribució del factor treball, i els excedents bruts d'explotació, com a contrapartida a la retribució del factor capital.

A partir de les darreres dades de la comptabilitat regional de l'INE en el període 2009-2019, a les Balears la remuneració dels salaris era un 50,3 % de la renda re-

gional el 2009 i el 2019 va representar un 47,9 %, amb una pèrdua de 2,4 punts en la seva representació a la renda regional. Per al conjunt de l'Estat, la participació dels salaris en la renda nacional se situen en el 52,9 % el 2009 i en el 50,6 % el 2019, amb una pèrdua de 2,3 punts (vegeu el quadre [AI-1.5.](#)).

Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les comunitats autònomes al llarg del període analitzat, en què les Illes Balears experimenten una pèrdua superior a la mitjana regional, i en el conjunt de comunitats autònomes ocupen l'onzena posició regional (vegeu el quadre [I-1.24.](#)).

QUADRE I-1.24. FACTOR DE CREIXEMENT DE LA PARTICIPACIÓ DELS SALARIS EN LA RENDA REGIONAL PER CA (2009-2019)

	2009-2019	Variable explicativa (*)
Com. Valenciana	0,977	-0,0252
La Rioja	0,973	-0,0291
Astúries	0,966	-0,0384
Canàries	0,965	-0,0395
Castella i Lleó	0,963	-0,0407
Múrcia	0,962	-0,0416
Madrid	0,958	-0,0473
Catalunya	0,957	-0,0482
Espanya	0,956	-0,0494
Cantàbria	0,955	-0,0531
Aragó	0,952	-0,0525
Illes Balears	0,952	-0,0592
Navarra	0,950	-0,0560
Galícia	0,947	-0,0624
País Basc	0,947	-0,0600
Andalusia	0,947	-0,0597
Extremadura	0,938	-0,0709
Castella-la Manxa	0,910	-0,1046

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

(*) Diferència de creixement entre els salaris, els horaris i la productivitat.

D'acord amb la metodologia d'anàlisi de Navinés i Franconetti (2015)¹¹, aquestes variacions de la participació dels salaris en la renda regional al llarg d'aquests anys es poden explicar per les diferències de creixement en les variables que determinen els costos laborals unitaris (CLU); és a dir, entre el valor dels salaris horaris i la productivitat horària. Aquesta diferència en termes dels factors de creixement per a aquestes variables situen les Balears en un valor de -0,06, mentre que el conjunt de comunitats autònomes estan en un valor de -0,05 punts.

Val a dir que tant pel creixement de la productivitat horària com pel creixement del salari per hora treballada, en el període 2009-2019 les Illes Balears ocupen la primera posició en el rang de les 17 comunitats autònomes, amb uns creixements dels 23,4 % i 17,4 % respectivament, mentre que per al conjunt de l'Estat aquests creixements només són del 12,7 % i del 7,8 %.

11. Vegeu: NAVINÉS, F.; PUIGGRÓS, A.; RIBAS M. del M.; FRANCONETTI, J. «Crisi econòmica, mercat de treball i benestar social: el cas de les Illes Balears.» *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 71, maig de 2015, pàg. 29-43.

REQUADRE I-1.

LA CONTRIBUCIÓ DELS FONS EUROPEUS AL BENESTAR REGIONAL A LES ILLES BALEARS: UN BALANÇ DEL PERÍODE DE PROGRAMACIÓ 2014-2020

FÉLIX PABLO PINDADO

*Director General de Fons Europeus.
Govern de les Illes Balears*

ROSARIO SÁNCHEZ GRAU

*Consellera d'Hisenda i Relacions
Exteriors. Govern de les Illes Balears*

1.

INTRODUCCIÓ. EL GIR DE LA POLÍTICA DE COHESIÓ CAP ALS OBJECTIUS DE COMPETITIVITAT

La variable espai juga un paper central en l'àmbit de la política econòmica. De fet, els principals problemes econòmics i socials que preocupen la població estan referenciats en un context espacial. Des del punt de vista del benestar econòmic, no només és convenient procurar la millora temporal d'aquest, sinó també satisfer la legítima demanda ciutadana per millorar la seva situació respecte a altres habitants que resideixen en diferents territoris.

Així, cada vegada més, els objectius socials i econòmics de la població als quals els responsables polítics han d'atendre es formulen en termes comparatius. Addi-

cionalment, els problemes econòmics es tornen més greus si estan concentrats o afecten determinats ciutadans d'una mateixa regió, la qual cosa genera majors costos i resistències que exigeixen una acció institucional en l'esfera territorial.

A la Unió Europea, el problema de la convergència econòmica entre països o entre regions ha tingut i té especial interès, atès que està estretament vinculat amb alguns dels principis bàsics que orienten el procés d'integració europea, particularment amb l'objectiu d'aconseguir el màxim grau possible de cohesió econòmica i social que es recull en el Tractat de la Unió.

No obstant això, la consecució d'aquest objectiu no resulta una tasca senzilla. D'una banda, la literatura ofereix models explicatius bastant divergents a l'hora de valorar els efectes dels processos d'integració econòmica sobre la reducció o desaparició de les disparitats regionals existents. De l'altra, perquè l'evidència empírica disponible tampoc ofereix resultats concloents sobre la major o menor validesa de les diferents teories plantejades.

Tot indica que ens enfrontam a processos de notable complexitat, en els quals la pauta més destacable és l'alt grau d'heterogeneïtat existent en el comportament de les diferents economies regionals. El que s'ha dit adquireix més transcendència en el cas dels territoris insulars com les Illes Balears, a causa dels hàndicaps de caràcter estructural que llastren una major capacitat de crei-

xement a conseqüència de l'aïllament físic, la grandària reduïda de les seves economies i la fragilitat i vulnerabilitat ambiental.

En resum, la justificació d'una acció dels poders públics en l'àmbit regional, anomenada aquí la política de cohesió de la UE, respon a la constatació de l'existència de disparitats regionals, fruit d'un desenvolupament territorialment desequilibrat. No obstant això, en els últims anys aquesta política s'ha vist sotmesa a importants controvèrsies, derivades, principalment, de les tensions pressupostàries existents en el si de la UE.

Des d'aquesta perspectiva, s'ha acabat produint una clara reorientació de la política de cohesió cap a l'impuls dels objectius de competitivitat a través del reforç dels factors de desenvolupament intangibles i s'ha posat clarament al servei de l'anomenada Estratègia Europa 2020, hereva de l'anterior Estratègia de Lisboa. El nou enfocament donat a la política regional ha canviat el caire del debat entorn de la utilització dels fons estructurals, cada vegada més centrat en el creixement i l'eficiència.

2.

LES ILLES BALEARS EN EL CONTEXT DE LA POLÍTICA DE COHESIÓ

La dimensió territorial de la Política de Cohesió es posa clarament de manifest en els criteris de distribució dels fons estructurals, que diferencien entre:

- Regions menys desenvolupades, que tenen un PIB per habitant inferior al 75 % de la mitjana comunitària.
- Regions intermèdies o de transició, el PIB de la qual per habitant es troba entre el 75 % i el 90 % de la mitjana de la UE.
- Regions més desenvolupades, amb un PIB per habitant superior al 90 % de la mitjana de la UE.

Les primeres sempre han constituït la prioritat principal de la política de cohesió de la Unió Europea i s'ha destinat el gruix dels recursos financers a les regions amb menors nivells de desenvolupament. Per la seva banda, les Illes Balears s'han situat sistemàticament en uns nivells de renda superiors als de la mitjana nacional i europea, la qual cosa els ha fet formar part, des de la mateixa entrada d'Espanya en la llavors Comunitat Econòmica Europea, en el grup de les regions més desenvolupades de la Unió.

La figura IR-1.1. mostra el mapa d'elegibilitat territorial de l'actual període de programació 2014-2020 dels fons de cohesió. Com es pot observar, excepte les comunitats autònomes d'Extremadura, Andalusia, Castella-la Manxa, Múrcia i les Illes Canàries, la resta es classifiquen, juntament amb les Illes Balears, en la categoria de regions més desenvolupades.

No obstant això, les Illes Balears arrosseguen una sèrie de problemes estructurals que han motivat l'aplicació de les ajudes financeres de la UE, com són, entre d'altres, l'excessiva concentració de

l'activitat econòmica en el sector turístic, els precaris nivells de formació de la mà d'obra, que condicionen negativament la recerca d'altres alternatives productives, l'escassetat de recursos hídrics, el

debilitament relatiu del sector industrial a causa del desplaçament de les inversions cap a activitats vinculades a la demanda turística o l'escàs pes de l'R+D+I, particularment en el sector privat.

Figura IR-1.1.

Mapa d'elegibilitat territorial de la política de cohesió (2014-2020)

Font: Comissió Europea (2014). *Decisión de ejecución de la Comisión de 18 de febrero de 2014 que establece la lista de regiones que pueden recibir financiación del Fondo Europeo de Desarrollo Regional y del Fondo Social Europeo, y de los Estados miembros que pueden recibir financiación*. Diari Oficial de la Unió Europea

La participació de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en els fons estructurals de l'actual període de programació 2014-2020 s'ha articulats a través de

diferents programes d'inversió que, en total, suposen una contribució financera de la UE de 260,5 milions d'euros (Veure quadre IR-1.1.).

QUADRE IR-1.1. FONS ESTRUCTURALS ASSIGNATS A LA CAIB PER AL PERÍODE DE PROGRAMACIÓ (2014-2020)

	Ajuda UE (€)	Percentatge (%)
POIB FEDER	136.460.010	52,4 %
PO IPYME	22.236.401	8,5 %
POIB FSE	47.326.640	18,2 %
POEJ	54.552.214	20,9 %
Total	260.575.265	100,0 %

Font: Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors, GOIB, (2020)

El Programa Operatiu de les Illes Balears del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (POIB FEDER) està dotat amb ajuda financera de la UE de 136,46 milions d'euros. La seva estratègia d'intervenció passa pel reforç de la inversió en R+D, la modernització tecnològica, la transició energètica, l'eficiència en l'ús dels recursos naturals i la millora de la dotació d'infraestructures educatives. Aquest plantejament inicial ha hagut de ser redefinit arran del brot de la covid-19, amb la finalitat de fer front al fort increment sobrevingut de la despesa sanitària, aprofitant la major flexibilitat introduïda pels nous reglaments comunitaris aprovats a principis de 2020.

El Programa Operatiu de la Iniciativa PIME (IPYME) pretén reactivar la política de crèdits a les petites i mitjanes empreses. Les Illes Balears participen amb una contribució de 22,23 milions d'euros procedents del FEDER. El seu objectiu és afavorir l'accés al finançament, en unes condicions econòmiques molt avantatjo-

ses, de projectes d'inversió, així com de circulant, de petites i mitjanes empreses i autònoms, proporcionant les garanties necessàries per a això.

El Programa Operatiu de les Illes Balears del Fons Social Europeu (POIB FSE) té un pressupost de 47,32 milions d'euros, destinats a millorar l'ocupabilitat de la població activa, impulsar la inclusió i el progrés social i elevar els nivells de qualificació i el capital humà.

Finalment, el Programa Operatiu d'Ocupació Juvenil (POEJ) persegueix la reducció de l'elevada taxa de desocupació juvenil existent en tot el territori nacional a través de la millora de les qualificacions i el foment de la contractació i de l'autoocupació de la població jove de 16 a 30 anys. L'assignació europea per a les Illes Balears ascendeix a 54,55 milions d'euros, dedicats a finançar projectes perquè la població jove aturada de les Illes rebi una oferta de treball de qualitat, d'educació o un període de pràctiques.

3.

L'ENFOCAMENT ESTRATÈGIC DE LA PROGRAMACIÓ REGIONAL DELS FONS ESTRUCTURALS

La distribució dels fons de la política de cohesió no es comprometen directament a projectes individuals, sinó a l'execució de programes plurianuals que s'ajusten als objectius i les prioritats de la UE. Això explica que s'hagi emmarcat en el context d'una planificació global que ha complementat de manera coherent l'estratègia de desenvolupament regional, basada en la síntesi de polítiques sectorials i transversals.

Aquesta perspectiva estratègica de la política regional de les Illes Balears ha suposat l'adopció d'una visió integral de totes les línies d'acció, determinades als diferents programes operatius entorn de

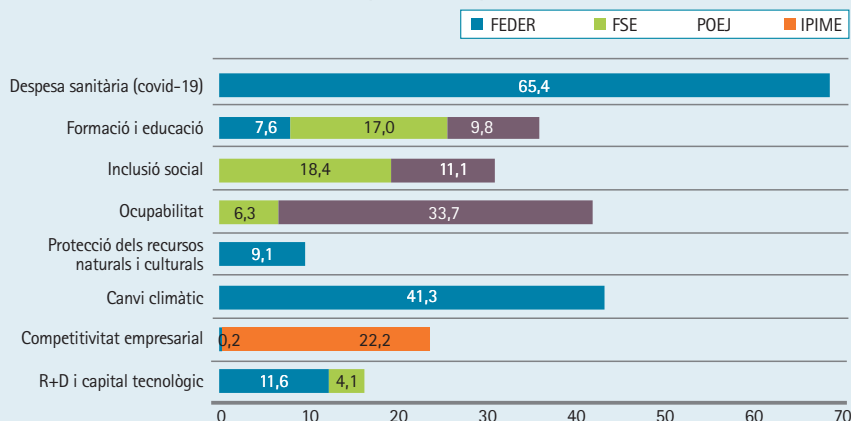
les directrius que emanen de l'Estratègia Europa 2020.

L'obligatorietat de contemplar els àmbits prioritaris d'actuació de la UE en les intervencions cofinançades amb el FEDER i el FSE ha incidit positivament en l'orientació de la planificació estratègica autonòmica. Aquest fet ha afavorit que l'enfocament de programació adoptat s'hagi basat en una concepció àmplia del procés de desenvolupament econòmic, fonamentat en els tres pilars que sostenen el concepte de sostenibilitat: l'econòmic, el social i l'ambiental (Veure gràfic IR-1.1.).

Així, per a l'augment de la capacitat competitiva de l'entramat productiu balear, la seva modernització i l'impuls d'una economia més basada en els recursos del coneixement, s'ha previst una dotació amb càrrec als fons europeus de més de 38 milions d'euros.

Gràfic IR-1.1.

Programació estratègica dels fons estructurals a les Illes Balears, en milions d'euros (2014-2020)

Font: Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors, GOIB (2020)

Per altra banda, 103,75 milions es dirigeixen a millorar les oportunitats dels segments de població amb més dificultats mitjançant l'impuls de les polítiques d'ocupació, la millora de la formació, la lluita contra l'abandó escolar i la inclusió social. Des del vessant de la protecció i conservació dels recursos naturals i el patrimoni cultural i, especialment, la lluita contra el canvi climàtic, la inversió dels fons estructurals a les Illes Balears ascendeix a 50,4 milions d'euros. De fet, les Illes Balears és la comunitat autònoma que destina un percentatge de fons més alt a la lluita contra el canvi climàtic del conjunt d'Espanya, la qual cosa demostra l'aposta decidida a favor de la transició energètica.

No obstant això, la irrupció del brot de la covid-19 i la crisi de salut pública mundial que ha provocat, amb unes conseqüències econòmiques d'una gravetat sense precedents, ha canviat significativament la programació inicialment dissenyada i ha obligat tots els estaments implicats en l'aplicació dels fons estructurals a reformular les estratègies d'intervenció. Això justifica que més del 41 % dels fons FEDER, l'equivalent al 25 % de l'ajuda total de la UE assignada a les Illes Balears, es dediqui actualment a reforçar la capacitat del sistema sanitari regional i poder fer front a la lluita contra la pandèmia.

En tot cas, aquest esforç de la Unió Europea en cohesió representa el 0,97 % del PIB regional de 2014. Es tracta d'un percentatge bastant reduït com per incidir significativament sobre les variables macroeconòmiques clau. Malgrat aquestes

limitacions per modificar substancialment els grans agregats regionals, cal tenir en compte que els fons estructurals donen lloc a una mobilització addicional de recursos públics (i privats) a conseqüència del principi de cofinançament que regeix la seva aplicació.

En efecte, les activitats cofinançades per la política regional permeten garantir un alt grau d'addicionalitat per als fons de la UE i asseguren que d'aquesta manera complementin però no substitueixin la despesa pública equivalent de les autoritats públiques nacionals. De fet, alguns estudis han assenyalat que cada euro gastat a la UE per les polítiques de cohesió genera, en el cas de les regions més desenvolupades com les Illes Balears, una mitjana de 3 euros¹.

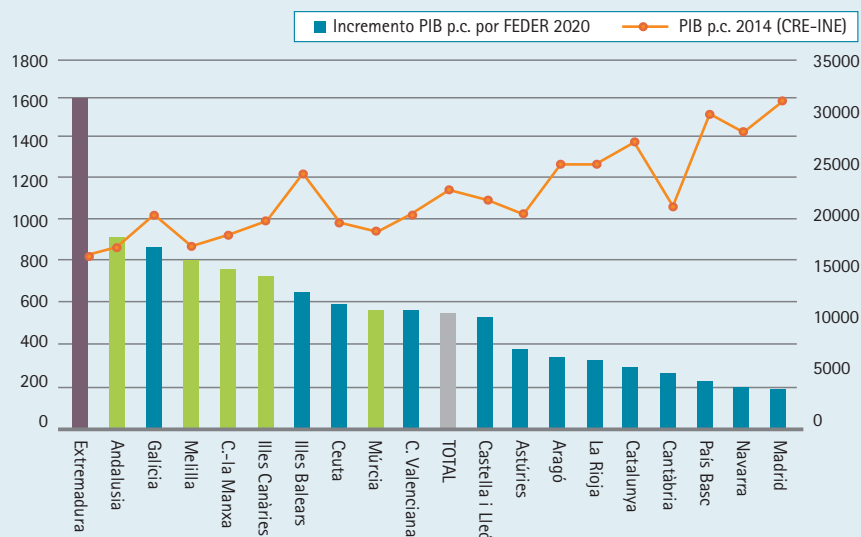
A més, com s'ha descrit abans, la concentració dels fons en els principals factors determinants del creixement fa que no se n'hagi de menysprear l'impacte sobre els nivells de renda i ocupació regionals. Així, una avaluació prèvia duta a terme per la Universitat de València i la Fundació d'Estudis d'Economia Aplicada (FEDEA)² estimava que els més de 26.600 milions d'euros d'inversió prevists amb el suport del FEDER per al conjunt de l'Estat espanyol durant el període 2014-2020 permetrien un increment net acumulat del PIB nacional d'uns 26.000

1. GARRIDO, R.; MANCHA, T.; CUADRADO, J.R. (2007). «La política regional y de cohesión en la Unión Europea: veinte años de avance y un futuro nuevo». *Investigaciones Regionales*, 10.

2. BOSCA, J.E.; ESCRIBA, J.; FERRI, J.; MURGUI, M.J. (2016). *El impacto del fondo FEDER (2014-2020) sobre el crecimiento y el empleo de las regiones españolas*. FEDEA (working paper), 2016-34.

Gràfic IR-1.2.

Estimació de l'increment del PIB per càpita per comunitats autònomes a Espanya a causa de la inversió FEDER (2020)

Font: BOSCA, J.E.; ESCRIBÀ, J.; FERRI, J.; MURGÚ, M.J. (2016). *El impacto del fondo FEDER (2014-2020) sobre el crecimiento y el empleo de las regiones españolas*. FEDEA (working paper), 2016 p.38

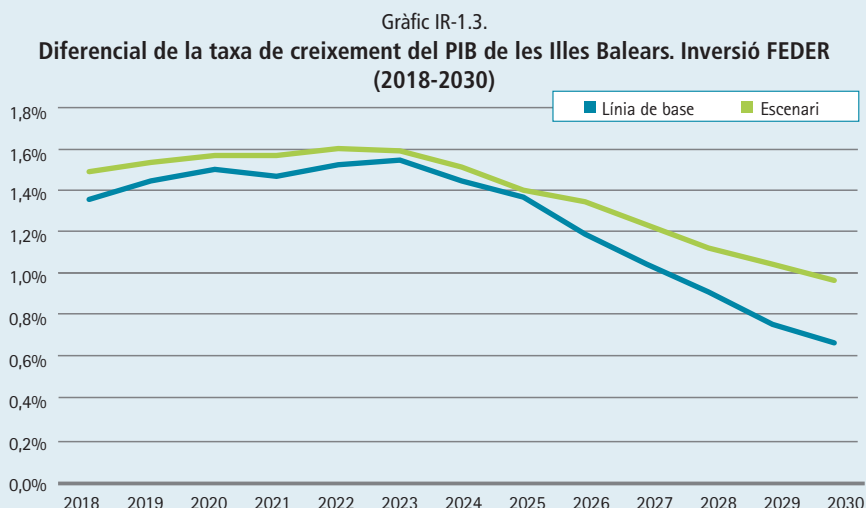
milions d'euros i 240.000 ocupacions. Els resultats per a les Illes Balears concloïen que la inversió mobilitzada per FEDER a les Illes faria augmentar la riquesa regional en 754 milions d'euros i crearia 5.248 llocs de treball.

Això situava les Illes Balears com la segona regió d'Espanya, dins de les incloses en el grup de les més desenvolupades, on aquesta inversió es traduiria en un major benestar per a la població, que veuria incrementada la renda per càpita el 2020 en prop de 700 euros (Veure gràfic IR-1.2.). Tan sols Galícia obtindria uns resultats millors, si bé l'ajuda FEDER

assignada a aquesta regió multiplica per més de sis la corresponent a les Illes Balears.

Lamentablement, la irrupció brutal de la covid-19 ha arrasat també amb totes les estimacions i anàlisis d'impacte anteriors. No obstant això, tals resultats tenen la utilitat de posar de manifest la major propensió de l'ajuda FEDER per generar efectes econòmics positius a les Illes Balears gràcies a un enfocament molt encertat de la planificació inicial realitzada.

Simulacions posteriors basades en els models de creixement a llarg termini del Banc

Font: Avaluació de resultats del Programa Operatiu FEDER 2014-2020 de Balears (2019)

Mundial³ 4, però prenent les dades d'execució real del POIB FEDER fins a desembre de 2018, que van aconseguir un volum de pagaments de gairebé 65 milions d'euros, mostren un efecte diferencial positiu sobre la taxa de creixement del PIB potencial de fins a un 0,3 % en el llarg termini (Veure gràfic IR-1.3. i gràfic IR-1.4.).

L'alta acumulació de l'estoc de capital, a conseqüència de les inversions directes cofinançades pel POIB FEDER, és el

factor explicatiu de l'increment relatiu inicial en la taxa de creixement econòmic, mentre que els efectes a més llarg termini obeeixen a la millora sostinguda de la productivitat total dels factors.

4.

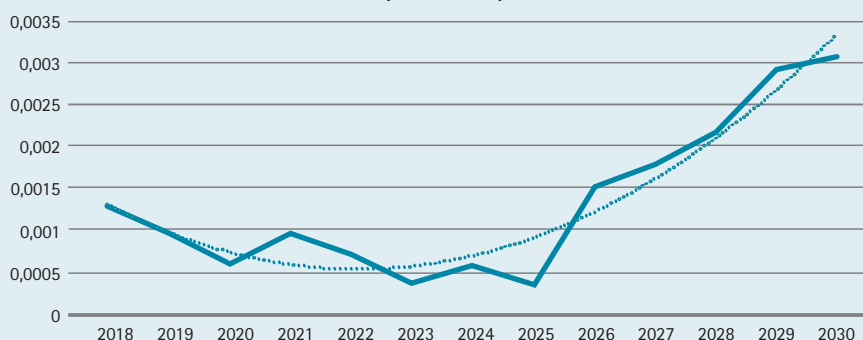
BALANÇ DELS PRINCIPALS ASSOLIMENTS OBTINGUTS AMB EL SUPORT DELS FONS DE COHESIÓ

L'aplicació dels quatre programes d'inversió en els quals la Comunitat Autònoma de les Illes Balears participa ha suposat una aportació financera de la Unió Europea fins avui de més de **221 milions d'euros**, la qual cosa representa el 85 % de l'ajuda total programada (Veure quadre IR-1.2.).

3. "Evaluación de resultados del Programa Operativo FEDER 2014-2020 de Balears" (2019). Disponible en: <http://www.caib.es/sites/fonseuropeus/f/290074>. La descripció dels fonaments del model teòric de creixement a llarg termini del Banc Mundial (Long Term Growth Model) està disponible en <http://pubdocs.worldbank.org/en/133191589476085869/model-outline-v4-3.pdf>.

4. La descripció dels fonaments del model teòric de creixement a llarg termini del Banc Mundial (Long Term Growth Model) està disponible a PENNING, S. (2020). *Long Term Growth Model (LTGM v4.3)-Model Description*. Banc Mundial.

Gràfic IR-1.4.
Diferencial de la taxa de creixement del PIB balear sobre la línia de base
(2018-2030)

Font: Avaluació de resultats del Programa Operatiu FEDER 2014-2020 de Balears (2019)

QUADRE IR-1.2. EXECUCIÓ FINANCERA DELS FONS ESTRUCTURALS DE LES ILLES BALEARS FINS A 2020

	Ajuda UE programada (€)	Ajuda UE certificada (€)	Execució (%)
POIB FEDER	136.460.010	127.164.389	93,2%
PO IPYME	22.236.401	22.236.401	100,0%
POIB FSE	47.326.640	38.194.214	80,7%
POEJ	54.552.214	33.576.687	61,6%
Total	260.575.265	221.171.691	84,9%

Font: Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors. GOIB (2020)

A això, cal afegir-hi la inversió privada induïda, la qual ha estat especialment important en el cas de la iniciativa PIME, en què els 22,23 milions aportats pel FEDER han mobilitzat 109,14 milions d'euros per a diferents projectes d'inversió empresarial. Això suposa que per cada euro de finançament europeu s'han aconseguit activar uns altres 4,9 euros més, amb la qual cosa s'ha maximitzat així l'eficiència de la inversió pública.

Com és obvi, l'execució de tots aquests recursos fins avui en els diferents àmbits d'intervenció assenyalats a l'epígraf anterior ha donat lloc a una elevada gamma d'efectes físics, en línia amb els objectius estratègics marcats. El quadre

IR-1.3. sintetitza els assoliments aconseguits per a una selecció significativa d'indicadors físics de caràcter agregable i els relativitza amb el darrer valor disponible d'indicadors de context associats amb la finalitat d'obtenir una mesura de la incidència dels programes sobre el sector o el segment beneficiari de les ajudes.

El nombre d'empreses que s'han beneficiat de les diferents mesures de suport implementades a través dels fons europeus ha estat de 1.365, la qual cosa representa l'1,4 % del total de les empreses. Aquest suport ha permès, a més, consolidar fins a 10.995 ocupacions en aquestes empreses, el 2,6 % del total de persones assalariades en el quart trimestre de 2020.

QUADRE IR-1.3. PRINCIPALS ASSOLIMENTS OBTINGUTS A TRAVÉS DELS PROGRAMES OPERATius (2014-2020)

Indicador	Valor	Incidència (%)
Empreses beneficiàries dels fons estructurals (n.)	1.365	1,4 %
Total empreses (n.)	100.022	
Ocupació mantinguda (milers)	11,0	2,6 %
Total assalariats (milers)	422,0	
Alumnes coberts per serveis públics electrònics educatius (n.)	12.650	15,1 %
Total alumnes d'educació primària, secundària i batxillerat (n.)	83.698	
Capacitat addicional per produir energia renovable amb el suport dels fons estructurals (MW)	4,8	94,3 %
Augment de la potència instal·lada en renovables des de 2014 (MW)	5,1	
Persones aturades que participen en polítiques actives cofinançades pels fons estructurals (n.)	24.890	18,5 %
Total demandants d'ocupació el 4T de 2020 (n.)	134.639	
Joves aturats que participen en polítiques actives cofinançades pels fons estructurals (n.)	6.474	52,5 %
Empreses beneficiàries dels fons estructurals (n.)	12.328	

Font: GOIB (2020); INE (2020). Encuesta de población activa (EPA); INE (2020). Explotación estadística del directorio central de empresas (DIRCE); Ministerio de Educación y Formación Profesional. GdE (2020). Enseñanzas no universitarias; SEPE (2020). Estadísticas empleo

Així mateix, les actuacions de millora de la connectivitat de centres escolars i de l'ocupació d'aplicacions i serveis de continguts digitals educatius han permès que 12.650 alumnes a l'any es beneficiïn d'un model d'ensenyament-aprenentatge basat en les TIC i s'ha aconseguit una cobertura del 15,1 % de l'alumnat dels centres públics d'educació primària i secundària, així com per als estudis postobligatoris.

En matèria de transició ecològica, els projectes engegats han suposat incrementar la capacitat de producció d'energia renovable en 4,8 MW, a més d'una reducció anual de gasos d'efecte hivernacle de 5.372,2 tones. Tenint en compte que la potència elèctrica renovable instal·lada a la regió ha augmentat des de l'inici del període de programació en

5 MW, la inversió realitzada amb la contribució dels fons europeus seria responsable del 90,1 % d'aquest creixement.

Un estudi recent ha posat en relleu que les ajudes a les empreses per al foment de l'autoconsum a partir de fonts renovables n'han reduït el consum energètic en un 24% aproximadament, la qual cosa repercuteix directament en una caiguda significativa de la factura elèctrica, un augment de la seva competitivitat i una major diferenciació per a la millora de la responsabilitat social corporativa i de la seva imatge de marca⁵.

5. Direcció General de Fons Europeus. Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors (2019). *Aproximación al impacto contrafactual de la convocatoria de ayudas a las PYME para la instalación de placas fotovoltaicas (FOTEMP 2016) OT 4 del PO FEDER 2014-2020 de les Illes Balears*.

Des de la perspectiva de la millora de l'ocupabilitat, els resultats més destacables es resumeixen en la participació de 24.890 persones en les diferents actuacions dutes a terme en matèria de polítiques actives d'ocupació amb el suport del FSE, que representaven el 18,5 % de la població aturada l'últim trimestre de 2020. Cal destacar especialment la incorporació de 5.396 persones a un lloc de treball en el termini de sis mesos després de la seva participació en aquestes accions, així com l'atenció de 13.003 persones en situació o risc d'exclusió social per afavorir-ne la inserció sociolaboral.

També, gràcies a l'engegada de les mesures previstes en el POEJ, la taxa d'atur juvenil es va reduir fins al brot de la covid-19 a les Illes Balears en més de 13 punts des de l'inici de l'actual període de programació el 2015 (42,9 %), fins a situar-se en el 29,4 % de mitjana el 2019. Aquesta tendència es va trencar amb la crisi sanitària provocada per la covid-19. En concret, 6.474 joves menors de 29 anys en situació de desocupació han participat en alguna de les mesures engegades per afavorir els seus nivells d'ocupabilitat, dels quals 2.518 van obtenir una ocupació en el termini de sis mesos des de la finalització de la seva participació.

5.

UNA NOVA POLÍTICA DE COHESIÓ 2021-2027 MARCADA PER LA CRISI

L'any 2021 obre un nou cicle per a la planificació estratègica regional en el

marc de la política de cohesió. Ho fa, a més, en un context de grans dificultats econòmiques, en què les necessitats immediates per frenar l'expansió de la pandèmia de la covid-19, així com protegir les famílies i empreses de les seves greus conseqüències, determinen, de gran manera, l'agenda política dels diferents governs.

Al mateix temps, la Comissió Europea ha iniciat els treballs preparatoris sobre com ha de ser la propera fase de recuperació i com aquesta pot contribuir a crear sistemes econòmics més pròspers, sostenibles i resilients. Al maig de 2020 va presentar el seu pla de recuperació amb l'objectiu d'ajudar els estats membres a tornar a engegar el seu motor econòmic i encaminar-ho per la senda d'una recuperació sostenible, equitativa, inclusiva i justa per a tothom.

Per això, entre altres mesures que es resumeixen en la Figura IR-1.2., s'ha creat un ambiciós paquet financer anomenat Next Generation, dotat amb 750.000 milions d'euros, dels quals Espanya rebrà 140.000 milions. La seva aplicació es basa fonamentalment en el suport financer per a inversions i reformes, en particular relacionades amb les transicions ecològica i digital i la resiliència de les economies nacionals, i en l'estímul a la inversió privada, especialment dels sectors més afectats.

Cal destacar, en el marc de la política de cohesió, la nova iniciativa d'ajuda a la recuperació per a la cohesió i els territoris d'Europa (REACT-UE), amb una dotació financera de 47.500 milions d'euros.

Figura IR-1.2.

Mapa d'elegibilitat territorial de la política de cohesió (2014-2020)

Font: Comissió Europea (2020)

Aquest pressupost s'ha distribuït entre els estats membres en funció de la gravetat de l'impacte socioeconòmic de la crisi, inclòs el nivell de desocupació juvenil i la prosperitat relativa de les diferents economies.

Espanya rebrà, en el seu conjunt, 12.400 milions d'euros, dels quals s'han assignat a les Illes Balears gairebé 300 milions, que s'integraran als actuals programes d'inversió del FEDER i el FSE per a la seva completa execució abans de desembre de 2023. La incorporació dels fons addicionals de REACT-UE resultarà crucial per ajudar a gestionar millor els efectes econòmics de la crisi sanitària i afavorir progressivament l'accés a serveis fonamentals de la manera més àmplia possible i la reactivació de l'activitat econòmica.

Però, a més, les Illes Balears també es beneficiarà dels nous programes de la política de cohesió amb càrrec al FEDER i al FSE, si bé encara es desconeix el vo-

lum d'ajudes que la Comunitat Autònoma gestionarà durant el proper període de programació 2021-2027. El primer destinarà almenys el 65 % dels seus recursos a dues prioritats fonamentals per a la Unió Europea:

- D'una banda, a impulsar la innovació, la digitalització, la transformació econòmica i el suport a les petites i mitjanes empreses.
- D'una altra, a reforçar l'aplicació de l'Acord de París i invertir en la millora de l'eficiència energètica, les fonts renovables, la mobilitat sostenible i la lluita contra el canvi climàtic.

Així mateix, el FSE se centrarà en l'aplicació del pilar europeu de drets socials en tres àmbits essencials:

- L'ocupació, a través de la igualtat d'accés al mercat de treball, el foment d'unes condicions de treball

justes, la promoció de l'emprenedoria i la millora de l'ocupabilitat.

- L'educació, la formació i l'aprenentatge permanent al llarg de tota la vida laboral.
- La inclusió social i la lluita contra la pobresa.

En conclusió, les Illes Balears han trobat en la política de cohesió un aliat fonamental per impulsar un model de desenvolupament més sostenible i integrador. A més, en absència dels fons estructurals, l'arxipèlag es veuria indiscutiblement fragilitzat en el seu procés de plena participació i beneficis del projecte europeu, més encara en l'escenari actual.

2

EL SECTOR PRIMARI

RESUM

Es duu a terme una anàlisi del sector primari balear al llarg de l'any 2020 a partir de les macromagnituds dels sectors agrícola, ramader, pesquer i forestal.

L'any 2020, degut als efectes de la situació sanitària, s'han manifestat unes tendències anòmales que alteren els quadres estadístics i esborren corbes que semblaven consolidades.

La producció final del sector primari de les Illes Balears va representar 249.230.401 euros, dels quals, el 86 % provenen del sector agrari, el 14 % de la producció pesquera i el 5 % de les forests.

Dins el sector agrari, la producció agrícola aporta un 70 % del valor, i la producció ramadera, el 30 % restant. La producció agrària final ha constatat el 2020 un descens del 2 %, forçat per condicions climàtiques adverses en certs cultius i, sobretot, per les dificultats de comercialització derivades de les limitacions imposades per raons sanitàries als canals de restauració i hostaleria.

Pel que fa al sector pesquer, en la producció pesquera final s'observa un descens de l'1,5 %, en la línia de la davallada general del sector primari i canviant la tònica expansiva dels anys anteriors.

2.1.

INTRODUCCIÓ

L'any 2020, degut als efectes de la situació sanitària, s'han manifestat unes tendències anòmales que alteren els quadres estadístics i esborren corbes que semblaven consolidades. Per aproximar-nos a l'evolució del sector primari balear al llarg d'aquest any s'han considerat sobretot les macromagnituds dels sectors agrícola, ramader, pesquer i forestal. D'aquesta manera podem conèixer l'evolució del sector i les produccions que el conformen. També s'han pres en consideració les macromagnituds laborals de les activitats primàries i les dades de comercialització de fruites i hortalisses, així com dades sobre les produccions de qualitat i altres aspectes d'interès.

Les macromagnituds agràries, superfícies agràries i produccions agrícoles i ramaderes, han estat elaborades per Estadístiques Agràries-Pesqueres de Semilla; les estadístiques laborals, per l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB), amb dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social; l'estructura de les terres de regadiu s'ha obtingut de l'enquesta de superfícies i rendiments de cultius 2020 del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació; les de comercialització de fruita i hortalissa a Mercapalma han estat elaborades amb dades de Mercapalma; els quadres d'exportacions al sector són del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, i les del subsector forestal de la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat i les dades pesqueres han estat elaborades per Estadístiques Agràries-Pesqueres de

Semilla, amb dades de la Direcció General de Pesca. Les dades sobre les produccions de qualitat provenen de l'Institut de Qualitat Agroalimentària (IQUA).

2.2.

LA PRODUCCIÓ DEL SECTOR PRIMARI BALEAR

L'any 2020 la producció final del sector primari balear en termes corrents ha estat de 249.230.401 euros, dels quals la producció agrària ha aportat 203.580.448 euros, el 81,7 % del total de la producció primària balear. En relació amb el 2019, que fou de 249.971.645 euros, la producció s'ha reduït en 741.244 euros, un -0,3 %. Per tant, l'any 2020, amb totes les dificultats generades per les mesures sanitàries derivades de la pandèmia, no ha representat una caiguda significativa de la producció final del sector primari.

Aquesta producció l'integren quatre àmbits de producció: l'agrícola, el ramader, el pesquer i el forestal. La producció agrícola ha estat de 143.506.233 euros el 2020, el 58 % del total; la producció ramadera ha estat de 60.074.215 euros, el 24 % del total; la producció pesquera ha estat de 34.394.470 euros, el 14 % del total i la producció forestal ha estat d'11.255.483 euros, un 5 % del total (vegeu els quadres [I.2.1](#), [I.2.2](#) i el gràfic [AI-1.1](#)).

Les dades que tenim ens col·loquen davant una evolució marcada per l'estabilitat, amb una lleugera baixada de la producció final del sector primari balear de només un -0,29 % del valor de la producció.

Aquesta reducció, vista en conjunt, és poc significativa, sense que això ens faci perdre de vista la debilitat estructural del sector o l'augment dels condicionants negatius originats per la crisi sanitària i que poden perjudicar l'evolució del sector en els propers anys.

La producció agrícola, amb 143.506.233 euros el 2020 —el 2019 fou de 146.310.517 euros—, davallà un 2 %, i la ramadera, que el 2019 fou de 61.530.809 euros, el 2020 baixà a 60.074.215 euros, un 2,3 % menys. Degut a això, la producció agrària final, agrícola i ramadera, que el 2019 fou de 207.841.326 euros, el 2020 ha estat només de 203.580.448 euros, amb un retrocés del 2 %, forçat per condicions climàtiques adverses en certs cultius i, sobretot, per les dificultats de comercialització derivades de les limitacions imposades per raons sanitàries als canals de restauració i hostaleria. Així i

tot, la renda agrària del 2020 ha estat de 108.247.887 euros (vegeu el quadre I-2.1), que, atès que la renda agrària del 2019 va ser de 102.461.014 euros, representa una millora del 5,6 %.

El sector pesquer també conegué un retrocés, ja que el 2019 la producció pesquera final fou de 34.941.319 euros i el 2020 va ser de 34.394.470 euros. Per tant, hi ha un descens de l'1,5 % i canvia la tònica expansiva dels anys anteriors, ja que el 2019 el sector havia crescut un 2,4 % i el 2018 un 13 %, coincidint amb una reducció de l'esforç pesquer, que apuntava una millora progressiva de la comercialització pesquera. La renda pesquera del 2019 va ser d'11.483.956 euros, i la del 2020, d'11.257.056 euros, amb una davallada del 2 % (vegeu el quadre I.2.2). Les dades de la pesca, així mateix, no s'allunyen gaire de les del sector agrari.

QUADRE I-2.1. PRODUCCIÓ AGRÀRIA (EUROS CORRENTS) (2020)

	Total
Producció agrícola final	143.506.233
Producció ramadera final	60.074.215
Total producció agrària	203.580.448
Despeses fora del sector*	97.855.755
VAB a preus de mercat	105.724.693
Subvencions	63.032.590
Imposts lligats a la producció*	18.054.998
VAB a cost dels factors	150.702.285
Amortitzacions*	42.454.397
Renda agrària	108.247.887

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

(*) Estimació a partir de dades estructurals.

QUADRE I-2.2. PRODUCCIÓ PESQUERA (EUROS CORRENTS) (2020)

	Total
Total espècies pescades	17.863.535
Total espècies criades en aqüicultura	16.530.935
Producció pesquera final	34.394.470
Despeses fora del sector*	21.368.587
VAB a preus de mercat	13.025.883
Subvencions	1.021.567
Imposts lligats a la producció*	112.947
VAB a cost dels factors	13.934.504
Amortitzacions*	2.677.448
Renda pesquera	11.257.056

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

(*) Estimació a partir de dades estructurals.

El sector forestal que el 2019 s'havia estimat que havia obtingut una producció final de 7.188.399 euros, el 2020 ha representat 11.255.483 euros, amb un increment del 56,57 %, però l'increment pot ser degut, en part, a la millor informació estadística obtinguda.

2.3.

ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI BALEAR

Al llarg del 2020 la xifra d'ocupats en el conjunt d'activitats primàries, amb dades de l'afiliació a la Seguretat Social de tots els règims, ha estat de 6.423 persones el primer trimestre (amb el -0,58 % menys respecte al 2019); 6.750 el segon trimestre (amb el -3,50 % respecte al 2019); 6.841 el tercer trimestre (amb el -2,56 % respecte al 2019) i 6.380 el quart trimestre (amb el -0,12 % respecte al 2019) L'evolució torna a ser lleu-

gerament negativa, com hem còpsat a les dades de producció, però amb una evolució diferent respecte als índexs generals de l'afiliació a la Seguretat Social a les Balears, que indiquen un descens més marcat (vegeu el quadre IA-2.1).

L'atur registrat en el sector primari l'any 2020 també és inferior en percentatge al del conjunt dels sectors econòmics, amb un descens de l'1,72 % el primer trimestre, i pujades del 51,91 %, 77,44 % i 60,08 % en els altres trimestres, que no reflecteixen tant l'existència d'un atur significatiu en el sector com altres raons de caràcter general (vegeu el quadre IA-2.1).

Els afiliats estrangers inscrits al règim general de la Seguretat Social en agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca a les Balears l'any 2020 han estat de 216, el 20 % del total, mentre que els afiliats estatals han estat 876, el 80 %, en uns paràmetres semblants als de l'any 2019 (vegeu el quadre IA-2.2).

2.4.

EL FACTOR DE LA INSULARITAT

L'agricultura i ramaderia de les Balears manifesta una diferència de rendibilitat important amb relació a la resta de l'Estat determinada pels sobre costos de la insularitat i pel fet que la formació dels preus agraris està condicionada per la limitació del mercat insular i el seu caràcter poc transparent, fets que acaben forçant els preus a la baixa.

El factor de la insularitat gravita, doncs, molt negativament sobre el desenvolupament del sector primari i del conjunt del sector agroalimentari de les Illes Balears. Segons dades del Govern balear, els costos dels pinsos compostos a les Balears són un 65 % més cars que a la Península. Però els costos més alts es fan extensius al conjunt d'entrades necessàries per al sector: fertilitzants un 17,5 % més cars o gasoli agrícola un 8,8 % més car. Si es traspassen els costos més alts de la producció a unitats de bestiar o de conreu s'obté que un be costa de produir 30 euros més, una vaca lletera té un major cost de 1.133 euros i una hectàrea d'ametllar té uns costos més alts de 139 euros.

Cal afegir a tot això, ja ho hem dit, que els preus obtinguts pels pagesos i els ramaders illencs són sensiblement inferiors. El resultat de tot plegat és que la renda agrària per UTA (unitat de treball any) a l'Estat espanyol és de 36.387 euros, mentre que a les Illes Balears és de 19.640 euros. Aquestes dades són esfereïdores i mostren l'efecte dels desavantatges als quals ha de fer front el sector primari balear, afectat

pels efectes de la insularitat i per la manca de mesures compensatòries equivalents a les existents a altres regions insulars.

2.5.

EL SUBSECTOR AGRARI

2.5.1. ELS TRETS GENERALS

La producció agrícola, com hem vist, amb una producció de 143.506.233 euros el 2020, davallà un 2 % respecte al 2019, que fou de 146.295.315 euros. El 2019 ja havia baixat un 0,7 % respecte a la del 2018, que va ser de 147.349.338 euros, esbossant una certa desacceleració de la caiguda del valor de la producció agrícola respecte al 2018 (-4 %) i el 2017 (-6,5 %) (vegeu el quadre I-2.3).

La producció final ramadera, que el 2019 va ser de 61.530.809 euros, el 2020 fou de 60.074.215 euros, baixant un 2,3 % i interrompent la tendència ascendent observada el 2019, que havia pujat un 0,5 %, i el 2018, que pujà un 1 %. Cal observar que l'any 2020 ha estat particularment difícil per al sector ramader balear a causa de la dependència del canal de la restauració i l'hostaleria. Les vendes d'animals vius fora de les Balears han jugat un paper positiu i han evitat un col·lapse major d'uns mercats insulars gairebé limitats al consum a les llars bona part de l'any.

El 2020 les despeses fora del sector foren de 97.855.755 euros i el valor afegit brut (VAB) a preus de mercat fou de 105.724.693 euros. Com que les subven-

cions representaren 63.032.590 euros i els impostos lligats a la producció 18.054.998 euros, el VAB a cost dels factors va ser de 150.702.285 euros, que, descomptades les amortitzacions per valor de 42.454.397 euros, situaren la renda agrària en 108.247.887 euros (vegeu el quadre I-2.1). I, atès que la renda agrària del 2019 havia estat de 102.461.014 euros, representà una millora del 5,6 %, motivada en part per les menors despeses fora del sector i l'increment de les subvencions. De tota manera, la renda agrària balear és lluny de la renda del 2010, que va ser de 122.529.077 euros, cosa que permet entendre la pèrdua patida pels agricultors balears en els darrers deu anys.

Els pagaments directes de la PAC l'any 2020 foren de 28.664.143 euros, que beneficiaren un total de 5.677 percepcions. El Pla de Desenvolupament Rural (PDR) comportà pagaments al sector de 27.944.302 euros. L'import mitjà per beneficiari del pagament bàsic de la PAC és, a les Balears, de 2.677 euros, mentre que en el conjunt de l'Estat és de 4.283 euros. L'import mitjà dels drets de pagament a les Balears és de 117,58 euros, mentre que la mitjana estatal és de 144,3 euros. Aquests i altres factors expliquen l'escàs import de les subvencions europees a les Balears en relació amb la situació a l'Estat espanyol i al conjunt de la Unió Europea, que incideixen en la manca de competitivitat del camp balear. A més, tampoc no serveixen per invertir una situació de recessió permanent que té l'aparença de ser un fet inevitable quan és un fet produït per un ventall de polítiques que s'han desplegat ignorant les condicions en què es mou el món agrari balear.

El factor principal que determina la manca de rendibilitat de les explotacions agràries balears és, sense cap dubte, la insularitat i tot el que comporta, a més de l'escassa dimensió de les explotacions, l'elevada edat dels pagesos i la manca de modernització productiva i comercial, que influeixen però no basten per explicar la situació de retrocés que viu el sector des de la incorporació de l'Estat espanyol a la Unió Europea l'any 1986.

2.5.2. L'AGRICULTURA

Les superfícies agrícoles

La superfície conrada el 2020 a les Balears va ser de 140.006 hectàrees, quan el 2019 havia estat de 143.789 ha. Per tant, hi ha hagut una pèrdua de 3.783 ha, un 2,6 % del total. La superfície conrada es distribueix en 43.541 ha de cereals (41.526 ha el 2019), 2.807 ha de llegums (3.320 ha el 2019), 37.079 ha de farratges (41.826 ha el 2019), 1.517 ha de tubercles (1.613 ha el 2019), 1.750 ha d'hortalisses (2.273 ha el 2019), 2.130 ha de cítrics (la mateixa superfície que el 2019), 3.198 ha de fruites (989 ha el 2019), 37.065 ha de fruits secs (39.272 ha el 2019), 8.524 ha d'oliveres (igual que el 2019) i 2.336 ha de vinya (2.287 ha el 2019) (vegeu els quadres I-2.5, I-2.6 i IA-2.10). Encara que les pèrdues més importants són de terres seques, des del punt de mira productiu, si més no, és més rellevant la reducció de la superfície dedicada a hortalisses i tubercles, incentivada per les escasses expectatives de la comercialització viscudes a partir del març del 2020, que és una causa evident del descens de la producció agrícola.

QUADRE I-2.3. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA (2019-2020)

	2020 (euros corrents)	2019 (euros corrents)	Variació corrent 19/20	2019 (euros constants)	Variació real 19/20	Deflactor
Producció agrícola final	143.506.233	146.295.315	-2%	134.199.573	-8%	1,09
Producció ramadera final	60.074.215	61.530.809	-2%	59.039.437	-4%	1,04
Total producció agrària	203.580.448	207.826.125	-2%	193.239.010	-7%	1,08

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

QUADRE I-2.4. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA (2019-2020)

	2020 (euros corrents)	2019 (euros corrents)	Variació corrent 19/20	2019 (euros constants)	Variació real 19/20	Deflactor
Total espècies pescades	17.863.535	19.599.808	-9%	18.041.687	-8%	1,09
Total espècies criades en aqüicultura	16.530.935	15.335.129	8%	15.948.703	4%	0,96
Producció pesquera final	34.394.470	34.934.938	-1,5%	33.990.390	-3%	1,03

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

QUADRE I-2.5. PRODUCCIÓ AGRÍCOLA A LES ILLES BALEARS (2020)

	Sup. en plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	"Producció final (euros)"
Cereals		43.541	48.937	9.869.928
Llegums		2.807	2.057	573.976
Farratges		37.079	567.452	15.158.180
Tubercles		1.517	50.858	19.171.338
C. industrials		59	157	121.182
Flors		10		5.756.696
Hortalisses		1.750	38.060	38.941.294
Cítrics	2.130	1.593	8.860	5.141.967
Fruiters no cítrics	27.241	16.988	5.156	4.072.712
Olives	8.524	5.447	4.782	87.400
Oli d'oliva			653	2.291.040
Raïm	2.336	1.671	6.535	260.696
Altres cultius	13.022	10.681	20.360	17.208.772
			hl	Euros
Vi			45.400	24.851.052
Total producció agrícola				143.506.233

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

QUADRE I-2.6. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÍCOLA (2019-2020)

	2020 (euros corrents)	2019 (euros corrents)	% de variació corrent 19/20	2019 (euros constants)	% de variació real 19/20
Cereals	9.869.928	9.299.433	6%	9.839.599	6%
Llegums	573.976	404.781	42%	551.405	36%
Farratges	15.158.180	11.849.244	28%	14.555.403	23%
Tubercles	19.171.338	19.106.161	0,3%	19.330.649	1%
Cultius industrials	121.182	389.012	-69%	353.312	-9%
Flors	5.756.696	6.534.459	-12%	6.034.516	-8%
Hortalisses	38.941.294	42.087.077	-7%	31.038.646	-26%
Cítrics	5.141.967	5.008.584	3%	3.813.654	-24%
Fruiters no cítrics	4.072.712	6.609.661	-38%	5.633.007	-15%
Olives	87.400	156.400	-44%	87.400	-44%
Oli d'oliva	2.291.040	3.388.130	-32%	3.559.525	5%
Raïm	260.696	378.411	-31%	271.636	-28%
Vi	24.851.052	35.132.848	-29%	26.498.618	-25%
Altres cultius	17.208.772	5.951.114	189%	12.632.202	112%
Total producció agrícola	143.506.233	146.295.315	-2%	134.199.573	-8%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

Tres conreus ocuparen l'any 2020 el 83 % de la superfície balear de conradís: els cereals un 31 %, els farratges un 26 % i els fruits secs un 26 %. La resta de conreus ocuparen el 16 %. Entre aquests destaca l'olivar amb un 6 %, els llegums amb un 2 %, els tubercles amb un 1 %, les hortalisses amb un 1 %, els cítrics amb un 2 %, els fruiters amb un 2 % i la vinya amb un 2 %, que completen el mosaic de conreus propi del paisatge balear (vegeu el quadre IA-2.10).

La superfície regada a les Illes Balears l'any 2020 va ser de 20.516 hectàrees. D'aquesta superfície, 11.221 ha —és a dir, un 55 %— es van regar amb reg localitzat; 6.414 ha,

un 31 %, es van regar per aspersió; 2.101 ha, el 10 %, es regaren per gravetat i 780 ha, el 4 %, es regaren amb reg automotriu (vegeu el quadre IA-2). La realitat del regadiu balear està marcada per una tendència accelerada cap a la reducció, ja que només en el període 2006-2016 el regadiu va disminuir un 19 %, mentre que a tot l'Estat es va incrementar un 3 %.

Les produccions agrícoles

Si ens centram en els valors de les produccions agrícoles, veiem que el conreu més important, pel que fa a la producció final agrícola, és el de les hortalisses, amb 38.941.294 euros i el 27 % del total de la

producció agrícola l'any 2020 (el 2019 foren 42.475.142 euros i el 29 % de la producció). En segon lloc hi ha la producció de vi, amb un valor de 24.851.052 euros i el 17 %. Els segueixen les patates —amb una producció de 19.171.338 euros i el 13 %—, els farratges —15.158.180 euros i el 8 %—, els fruiters en extensiu —amb 11.448.024 euros i l'11 %—, els cereals —amb 9.869.928 euros i el 7 %—, les flors —amb 5.756.696 euros i el 4 %—, els cítrics —amb 5.141.967 euros i el 3 %—, l'oli d'oliva —amb 2.291.040 euros i el 2 %—, els fruiters no cítrics —amb 4.072.712 euros i el 2,8 %—, els llegums —amb 573.976 euros i el 0,4 %—, el raïm de taula —amb 260.696 euros i el 0,2 %— i les olives —amb 87.400 euros i el 0,1 % (vegeu el quadre IA-2.6).

L'evolució de la producció agrícola 2019-2020 en euros corrents ha estat negativa, amb un 2 % de reducció: 146.295.315 euros el 2019 per 143.506.233 euros el 2020. Les produccions que han incrementat el seu valor són: les garroves —el 2019 aportaren 5.949.016 euros i el 2020 han representat 17.206.582 euros amb un increment notable, espectacular, del 189 %—, els llegums —amb 404.781 euros el 2019 quan el 2020 foren 573.976 euros i han crescut un 42 %—, les farratgeres —d'11.849.244 euros el 2019 a 15.158.180 euros el 2020, pujant el 28 %—, els cereals —de 9.299.433 euros el 2019 a 9.869.928 euros el 2020, incrementant el valor un 6 %; els cítrics —han augmentat un 3 %, passant de 5.008.584 euros el 2019 a 5.141.967 euros el 2020—, i les patates —han passat de 19.106.161 euros el 2019 a 19.171.338 euros el 2020, amb un biaix positiu del 0,3 %.

En canvi, els valors de la producció que han minvat són: les plantes aromàtiques i medicinals, que han passat de 389.012 euros el 2019 a 121.182 euros el 2020 i un descens del 69 %; la producció d'olives, que ha passat de 156.400 euros el 2019 a 87.400 euros el 2020, amb un descens del 44 %; els fruiters no cítrics, que han passat de 6.609.661 euros el 2019 a 4.072.712 euros el 2020, amb una minva del 38 %; l'oli d'oliva, que ha passat de 3.388.130 euros el 2019 a 2.291.040 euros el 2020, amb una caiguda del 32 %; el raïm de taula, que ha baixat de 378.411 euros el 2019 a 260.696 euros el 2020, amb un descens del 31 %; el vi, que ha passat de 35.132.848 euros el 2019 a 24.851.052 euros el 2020, davallant un -29 %; les flors i plantes ornamentals, que han passat de 6.534.459 euros el 2019 a 5.756.696 euros el 2020, baixant un 12 %, i les hortalisses, que han passat de 42.087.077 euros el 2019 a 38.941.294 euros el 2020, amb un 7 % de davallada (vegeu el quadre IA-2.4).

En relació amb el 2019 s'observa que la producció de garrova, amb 17.206.582 euros, ha passat a ser el 12 % de la producció agrícola balear, un percentatge només superat per les patates, amb el 13,3 %; el vi, amb un 17,3 %, i les hortalisses, amb un 27 %. Aquestes quatre produccions (garrova, patata, vi i hortalisses), que ocupen l'11 % de la superfície conrada (vinya 2 %, patata 1 %, hortalisses 1 % i garrova 7 %), aporten el 70 % de la producció agrícola. Si llevam la garrova, tres cultius que ocupen el 4 % de la superfície aporten el 58 % de la producció agrícola (vegeu els quadres IA-2.10 i IA-2.4).

A la inversa, els cereals, amb el 31 % de la superfície conrada, representen el 6,9 %

del valor de la producció; els conreus de farratgers, amb el 26 %, són el 10,5 % de la producció, i els ametlers, amb el 27 % de la superfície conrada, són l'1,8 %. Això vol dir que el 84 % de la superfície conrada només aporta el 19,2 % de la producció agrícola (vegeu els quadres [IA-2.10](#) i [IA-2.4](#)). Amb tot, no es pot menystenir l'aportació dels conreus herbacis al sosteniment de la producció ramadera i a la configuració dels paisatges agraris més valuosos.

La fruita comercialitzada al Mercapalma el 2020 va ser de 69.411 tones, mentre que el 2019 havia estat de 100.699, amb un marcat descens del 31 %. Unes 13.409 tones procediren el 2020 de les Illes Balears, quan el 2019 eren 20.487. El volum de fruita procedent de l'Estat espanyol el 2020 fou de 65.004 tones, quan el 2019 va ser de 91.943. Per tant, en un marc de reducció del volum de fruita comercialitzada, la fruita d'origen balear representà el 19 % del total, mentre que l'any anterior fou el 20 % (vegeu el quadre [IA-2.5](#)).

La comercialització d'hortalisses a Mercapalma el 2020 va ser de 82.963 tones, i el 2019 havia estat de 99.143 tones, amb un descens del 16 %. El 2020, del total d'hortalisses comercialitzades a Mercapalma, 27.059 tones eren d'origen balear — un 33 % del total —, mentre que el 2019 foren 36.199 tones i un 37 % del total. Per tant, el descens de l'hortalissa d'origen balear, com el de la fruita, ha estat superior al descens del total de l'hortalissa comercialitzada de totes les procedències. Aquest descens percentual esborra l'increment del 2 % del 2019 en relació amb el 2018 i les Balears deixen de ser l'origen de les horta-

lisses més important a Mercapalma, ja que el País Valencià l'any 2020 en comercialitzà 28.395 tones (vegeu el quadre [IA-2.6](#)).

2.5.3. LA RAMADERIA

La producció ramadera final el 2020 va ser de 60.074.215 euros, quan el 2019 havia estat de 61.530.809 euros, amb una reducció del 2,3 %. La producció càrnia va ser de 23.690.138 euros, mentre que el 2019 fou de 26.271.186 euros. Per tant, en aquest punt la minva va ser del 9,8 %. Les vendes fora de les Balears representaren 3.039.141 euros, quan el 2019 foren de 2.345.045 euros, amb un increment del 26,6 %. La producció de llet reportà 24.607.265 euros el 2020 i el 2019 va ser de 25.185.880 euros, minvant un 2,3 %. Els ous representaren un valor de 6.978.736 euros i el 2019 de 6.283.883 euros, amb la qual cosa va créixer un 11,1 %. La mel i la cera significaren 1.758.937 euros el 2020, mentre que el 2019 aportaren 1.444.816 euros, amb una pujada del 21,7 % (vegeu els quadres [I-2.7](#), [I-2.8](#), [IA-2.7](#) i [IA-2.8](#)).

La producció de carn de porcí el 2020 va ser de 3.195 tones en canal per un valor de 7.136.028 euros, mentre que el 2019 fou de 3.489 tones, amb un valor de 9.025.388 euros i un retrocés del 21 % del valor. D'aquesta manera va deixar de ser el principal component de les produccions càrnies quant a valor de la producció.

El boví, amb 2.033,5 tones en canal i 8.390.906 euros el 2020, per les 2.022,4 tones en canal i 8.346.049 euros del 2019,

va tenir un increment del 0,5 %, limitat però remarcable vistes les condicions existents, amb la qual cosa es convertí en el principal sector carni balear pel que fa a valor de la producció.

L'oví va significar 1.452 tones en canal i un valor de 7.572.544 euros per les 1.533,9 tones i 8.653.662 euros de l'any anterior, minvant el 8,8 %.

Les altres carns varen tenir una presència reduïda: les aus, amb 246,5 tones i un valor de 422.819 euros per les 246,6 tones i 404.833 euros del 2019; el caprí, 32 tones i un valor de 158.492 euros el 2020 per les 37 tones i 184.430 euros del 2019; els conills, 2,1 tones i 7.830 euros per les 2,3 tones i 8.613 euros de l'any anterior, i l'equí, 0,4 tones i 1.519 euros el 2020, per les 0,2 tones i 331 euros del 2019.

Totes les produccions càrnies significatives han davallat respecte al 2019, llevat de la carn bovina, que s'ha incrementat lleugerament (vegeu el quadre I-2.7, I-2.8, IA-2.7 i IA-2.8).

Respecte als productes ramaders no carnis, el 2020 es produïren a les Illes Balears 67.083.175 litres de llet, amb un valor de 24.607.265 euros, mentre que el 2019 s'havien produït 68.485.316 litres de llet, que reportaren 25.185.880 euros. D'aquests litres, 66.582.930 foren de llet de vaca, amb un valor de 24.149.629 euros; 101.352 litres de llet d'ovella, amb 93.447 euros, i 398.893 litres de llet de cabra, amb 364.189 euros. En relació amb el 2019, la producció làctia ha tingut un descens del valor del 2 %, en què ha disminu-

ït un 2 % la producció de llet de vaca, un 24 % la d'ovella i un 5 % la de cabra. Així i tot, és un descens menor al de la producció de carn (vegeu els quadres I-2.7, I-2.8, IA-2.7 i IA-2.8).

El 2020, la producció d'ous va ser ascendent, amb una comercialització de 7.394 dotzenes i 6.978.736 euros, cosa que representà, en relació amb el 2019, un increment de l'11 % (vegeu els quadres I-2.7, I-2.8, IA-2.7 i IA-2.8).

La mel, amb 144.820 quilos elaborats i 1.726.550 euros, ha tingut una pujada del 22 % respecte al 2019 i la cera, amb 3.679 quilos i 32.387 euros, l'ha tingut del 22 %, amb la qual cosa les dues produccions apícoles han representat un valor d'1.758.937 euros (vegeu el quadre I-2.7, I-2.8, IA-2.7 i IA-2.8).

2.5.4. LES PRODUCCIONS DE QUALITAT

Les dades de producció de vins de qualitat del 2020 assenyalen que hi ha hagut un descens del 25 %, que ha afectat Mallorca i, en menor mesura, Eivissa, mentre que a Menorca i Formentera va augmentar. El descens va ser el resultat de diverses adversitats meteorològiques i plagues que incidiren en una menor verema. A això, s'hi ha d'afegir que la superfície inscrita baixà un 11 % en relació amb el 2019 i es van ocupar 1.616 hectàrees quan el 2019 n'havia ocupat 1.816. El 2020 es varen produir 44.599 hectolitres de vi de qualitat pels 59.584 de 2019 —un 25,1 % menys— i se'n comercialitzaren 35.166 hectolitres, quan el 2019 havien estat 24.384 hectolitres, un 29 % menys.

QUADRE I-2.7. PRODUCCIÓ RAMADERA A LES ILLES BALEARS (2020)

CARN				
		Tones en canal	Tones en viu	Euros
Carn	Boví	2.033,5	3.518,2	8.390.906
	Oví	1.452,1	3.134,7	7.572.544
	Caprí	32,0	65,1	158.492
	Porcí	3.195,3	3.994,1	7.136.028
	Equí	0,4	0,94	1.519
	Aviram	246,5	352,1	422.819
	Conills	2,1	4,3	7.830
	Total carn	6.961,9	11.069	23.690.138
VENDES FORA DE LES BALEARS				
Vendes			Unitats	Euros
	Boví		1.065	721.037
	Oví		15.631	411.810
	Porcí		44.711	1.906.294
	Aviram		0	0
	Total vendes		61.407	3.039.141
PRODUCTES RAMADERS				
			Litres	Euros
Llet	De vaca		66.582.930	24.149.629
	D'ovella		101.352	93.447
	De cabra		398.893	364.189
	Total llet		67.083.175	24.607.265
			Milers de dotzenes	Euros
Ous	Total ous		7.394	6.978.736
			kg	Euros
Mel i cera	Mel		141.141	1.726.550
	Cera		3.679	32.387
	Total mel i cera		144.820	1.758.937
Total productes ramaders				33.344.937
Producció ramadera final				60.074.215

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

QUADRE I-2.8. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ RAMADERA (2019-2020)

		2020 (euros corrents)	2019 (euros corrents)	% de variació corrent 19/20	2019 (euros constants)	% de variació real 19/20
CARN						
Carn	Boví	8.390.906	8.346.049	1%	8.435.459	1%
	Oví	7.572.544	8.301.543	-9%	7.780.642	-6%
	Caprí	158.492	184.430	-14%	162.588	-12%
	Porcí	7.136.028	9.025.388	-21%	7.823.486	-13%
	Equí	1.519	331	359%	0	-100%
	Aviram	422.819	404.833	4%	383.648	-5%
	Conills	7.830	8.613	-9%	7.891	-8%
	Total carn	23.690.138	26.271.186	-10%	24.593.713	-6%
VENDES FORA DE LES BALEARS						
Vendes	Boví	721.037	698.800	3%	667.111	-5%
	Oví	411.810	243.393	69%	413.943	-41%
	Porcí	1.906.294	1.400.656	36%	2.319.026	-40%
	Aviram	0	2.197	-100%	0	
	Total vendes	3.039.141	2.345.045	30%	3.400.080	45%
PRODUCTES RAMADERS						
Llet	De vaca	24.149.629	24.680.766	-2%	24.196.237	-2%
	D'ovella	93.447	122.874	-24%	86.684	-29%
	De cabra	364.189	382.240	-5%	358.424	-6%
	Total llet	24.607.265	25.185.880	-2%	24.641.345	-2%
Ous	Total ous	6.978.736	6.283.883	11%	4.724.982	-25%
Mel i cera	Mel	1.726.550	1.418.285	22%	1.648.473	16%
	Cera	32.387	26.531	22%	30.845	16%
	Total mel i cera	1.758.937	1.444.816	22%	1.679.318	16%
Total productes ramaders		33.344.937	32.914.579	1%	31.045.644	-6%
Producció ramadera final		60.074.215	61.530.809	-2%	59.039.437	-4%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

A la denominació d'origen (DO) Binissalem, amb 43 viticultors, 266,3 hectàrees de vinya i 13 cellers, es varen elaborar

6.492 hectolitres de vi, dels quals es comercialitzaren com a DO 4.162 hectolitres, un 43,2 % menys.

A la DO Pla i Llevant, amb 50 viticultors, 295,7 hectàrees de vinya i 14 cellers, es varen elaborar 9.919 hectolitres de vi, dels quals es comercialitzaren com a DO 6.620 hectolitres, un 44,8 % menys.

Pel que fa al Vi de la Terra Illes Balears, amb 5 viticultors, 153,9 hectàrees de vinya i 5 cellers, es van elaborar 3.380 hectolitres de vi, dels quals es comercialitzaren com a Vi de la Terra 2.611 hectolitres, un 298,6 % més.

Respecte al Vi de la Terra Eivissa, amb 38 viticultors, 59,7 hectàrees de vinya i 4 cellers, es van elaborar 1.518 hectolitres de vi, dels quals es comercialitzaren com a Vi de la Terra 778 hectolitres un 34,4 % menys.

En relació amb el Vi de la Terra Illa de Menorca, amb 16 viticultors, 53,2 hectàrees de vinya i 9 cellers, es van elaborar 1.426 hectolitres de vi el 2020, dels quals es comercialitzaren com a Vi de la Terra 997 hectolitres, un 23 % menys.

De Vi de la Terra Serra de Tramuntana-Costa Nord, amb 5 viticultors, 3,3 hectàrees de vinya i 2 cellers, se'n van elaborar 105 hectolitres el 2020 i se'n comercialitzaren com a Vi de la Terra 248 hectolitres, amb un increment del 42 %.

Pel que fa al Vi de la Terra de Formentera, amb 14 hectàrees de vinya i 2 cellers el 2020, es van elaborar 195 hectolitres de vi i se'n comercialitzaren com a Vi de la Terra 138,1 hectolitres, amb una reducció del 23 %.

Respecte al Vi de la Terra Mallorca, amb 293 viticultors, 769,49 hectàrees de vinya

i 71 cellers, es van elaborar 21.564 hectolitres de vi, i se'n comercialitzaren com a Vi de la Terra 19.613 hectolitres, amb una reducció del 26,7 %.

La DOP Formatge de Maó-Menorca va emparar 107 ramaderies amb 6.056 vaques, 40 formatgeries artesanals, 9 formatgeries industrials i 34 maduradors. La producció va ser de 2.558 tones de formatge, de les quals 1.909 es comercialitzaren com a DO (656 tones com a formatge artesà) amb un valor de la producció de 12.601 euros, un 24 % menys que el 2019.

La DO Oli de Mallorca, amb 998 productors, 3.986 hectàrees, 13 tafones i 22 envasadors, va moldre 4.457 tones d'oliva i produí 680.000 litres d'oli, dels quals es comercialitzaren com a DO 348.000 litres, amb un valor de 2.885.000 euros i una reducció del 18,1 % en relació amb el 2019.

La DO Oliva de Mallorca va comptar amb 95 productors, 122 explotacions agrícoles i 549 hectàrees, que produïren 35 tones d'oliva de les quals es comercialitzaren com a DO 26 tones: 5 tones d'oliva sencera, 15 tones d'oliva trencada i 6 tones d'oliva negra, per un valor de 212.000 euros, un 9 % menys que el 2019.

La DOP del Pebre Bord de Mallorca comptà amb 2 elaboradors, 8 productors i 14,5 hectàrees, que produïren 99.359 quilos de pebre de tap de quartí; es van obtenir 14.830 quilos de pebre bord de Mallorca, i se'n comercialitzaren, amb l'empara de la DOP, 7.757 quilos per un valor de 180.840 euros.

La IGP Oli d'Eivissa, amb 421 oleïcultors, 197 hectàrees i 4 tafones, va tenir una producció de 142.252 quilos d'oliva i 22.180 litres d'oli, i se'n comercialitzaren sota l'empareda de la IGP 5.139 litres, un 64 % menys que el 2019, amb un valor de 108.896 euros.

En l'àmbit de les begudes espirituoses, la indicació Palo de Mallorca, amb 5 elaboradors, emparà 56.000 litres, amb un valor de 589.000 euros, pujant el 75 %; el Gin de Maó, emparà un elaborador que produí 164.000 litres amb un valor d'1.604.000 euros i un descens del 48 %; les Herbes de Mallorca, amb 6 elaboradors que envasaren 797.000 litres amb un valor de 5.870.000 euros i una reducció del 35 % i les Herbes Eivissenques, amb 5 elaboradors, 270.000 litres produïts i un valor d'1.765.000 euros, van baixar un 43 % en relació amb el 2019.

Finalment, tenim les dades de dues marques de qualitat: la mel Ésmel, amb 4 productors i envasadors que comercialitzaren 1.899 quilos de mel amb un valor de 33.802 euros, i la marca Tomàtiga de Ramallet, amb 14 explotacions i una superfície de 185 hectàrees, que emparà 703.418 quilos amb un valor d'1.159.063 euros i un increment del 20,4 % (Font IQUA)

2.5.5. LES EXPORTACIONS AL SECTOR PRIMARI

El valor total de les exportacions de les Illes Balears en el sector primari el 2020 va ser de 55.859.000 euros, que, en relació amb el 2019 (foren 84.381.000 euros), repre-

sentà un descens del 35 % (vegeu el quadre I-2.9.). La principal exportació fou la corresponent a la patata extraprimera (fruites, hortalisses i llegums), amb un valor total de 33.458.000 euros, seguida de les begudes (9.162.000 euros) i els preparats alimentaris (4.327.000 euros). França, amb el 45 % del total, i Alemanya, amb el 16 %, foren les principals destinacions d'aquestes exportacions (vegeu el quadre I-2.10).

2.6.

LES FORESTS

La producció forestal el 2020 va aportar 11.255.483 euros, la qual cosa representa el 4,5 % de la producció final del sector primari balear en el seu conjunt. Té una producció de fusta de 8.294,38 m³ i 287.629 euros, una producció de llenya de 14.025,71 esteris i 1.846.859 euros i amb un valor de les caceres com a vedats de caça de 9.120.995 euros (vegeu el quadre I-2.11). L'aprofitament de la biomassa vegetal, amb totes les seves potencialitats com a energia renovable, continua gravada pels elevats costos de producció i la manca d'incentius.

L'escassa inversió en el foment dels diferents usos de la biomassa forestal, al costat de la migradesa o inexistència d'ajudes adreçades a afavorir i modernitzar la gestió forestal, són algunes de les causes que motiven el raquitisme crònic del sector forestal balear, amb totes les conseqüències perniciosos que se'n deriven de cara a la conservació i bon estat de les masses boscoses.

QUADRE I-2.9. VALOR DE LES EXPORTACIONS DE LES ILLES BALEARS EN EL SECTOR PRIMARI EN MILERS D'EUROS (2016-2020)

	2016	2017	2018	2019	2020	Var. 19-20
Productes carnis	5.413	6.962	6.276	5.643	2.196	-61%
Lactis i ous	8.853	8.260	7.594	6.713	3.448	-49%
Productes pesquers	1.406	2.210	2.592	4.160	1.576	-62%
Cereals	5	16	18	10	21	100%
Fruïtes, hortalisses i llegums	28.401	31.408	32.194	43.381	33.458	-23%
Sucre, cafè i cacau	1.629	1.809	1.953	1.466	461	-69%
Preparats alimentaris	6.385	7.836	8.250	9.076	4.327	-52%
Begudes	10.948	12.424	12.124	12.391	9.162	-26%
Tabacs	1.546	1.909	1.595	1.492	268	-82%
Greixos	1.046	772	916	1.052	778	-26%
Llavors i fruits oleaginosos	5	227	198	165	104	-37%
Pinsos animals	13	27	16	6	61	855%
Total alimentació, begudes i tabac	65.651	73.862	73.726	85.556	55.859	-35%

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme. Elaboració: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

QUADRE I-2.10. DESTINACIÓ DE LES EXPORTACIONS DE LES ILLES BALEARS EN EL SECTOR PRIMARI (2020)

	Milers de euros	%
França	25.305	45%
Alemanya	9.088	16%
Regne Unit	3.134	6%
Suïssa	2.887	5%
Polònia	2.490	4%
Portugal	2.057	4%
Cuba	1.880	3%
Dinamarca	1.218	2%
Cap Verd	1.175	2%
Països Baixos	870	2%
Mèxic	819	1%
Estats Units	565	1%
Xipre	549	1%
La resta de països	3.822	7%
Total	55.859	100%

Font: Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme. Elaboració: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla

Quadre I-2.11. Producció forestal de les Illes Balears (2019-2020)						
Producció de fusta	2019			2020		
	Producció (m³ d'arbres drets)	Euro/m³	Producció (en euros)	Producció (m³ d'arbres drets)	Euro/m³	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	7.592,5	24,3	184.781,5	6.984,3	24,5	170.834,8
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	582,2	97,1	56.543,3	528,2	97,6	51.562,9
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	1.038,1	85,0	88.237,7	751,0	85,4	64.147,0
Altres	125,3	34,8	4.364,8	31,0	35,0	1.084,3
Total fusta	9.338,0		333.927,2	8.294,4		287.628,9
Producció de llenya	Producció (en esteris)	Euro/steri	Producció (en euros)	Producció (en esteris)	Euro/steri	Producció (en euros)
	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	15.184,9	125,0	1.898.115,0	12.419,1	125,6	1.560.087,3
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	704,6	167,9	118.297,0	668,3	168,7	112.769,0
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	1.193,0	187,6	223.752,9	876,9	188,5	165.290,7
Altres	246,6	141,3	34.836,6	61,4	142,0	8.712,3
Total llenya	17.329,1		2.275.001,5	14.025,7		1.846.859,3
Activitats secundàries no forestals no separables						
Producció de caceres (vedats de caça) (*)	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)
	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)
Producció de caceres (vedats de caça) (*)	376.434,0	24,2	9.120.994,9	376.434,0	24,2	9.120.994,9
Total producció forestal (*)						11.255.483,1

Font: Conselleria de Medi Ambient

(*) les dades relatives a vedats de caça 2020 es troben pendents de elaborar-se per els respectius Consells insulars.

2.7.

LA PESCA

La producció pesquera final balear el 2020 va ser de 34.394.470 euros, aportant un 14 % de la producció final del sector primari. Les despeses fora del sector foren de 21.368.587 euros, mentre que el valor afegit a preus de mercat fou de 13.025.883 euros, les subvencions 1.021.567 euros i els impostos lligats a la producció 112.947 euros. El VAB al cost dels factors va ser de 13.934.504 euros i la renda pesquera va ser d'11.257.056 euros. En relació amb el 2019, que la producció pesquera va ser de 34.934.937 euros, la producció pesquera final retrocedí un 1,5 %. Per altra banda, la renda pesquera del 2019 havia estat d'11.483.956 euros. Per tant, es registrà una davallada del 2 %, en la línia de la davallada general del sector primari (vegeu el quadre I-2.2).

La pesca, amb 2.433.144 quilos i 17.863.535 euros, representà el 52 % de la producció pesquera final, mentre que l'aqüicultura, amb 16.530.935 euros, representà el 48 %. La pesca va tenir una variació negativa del 9 % en relació amb el 2019 i l'aqüicultura la va tenir positiva del 8 %, continuant una tendència que ha dut a gairebé igualar el pes específic de les dues activitats (vegeu el quadre I-2.12). Mentre la pesca va passar de tenir un valor de 19.599.808 euros el 2019 a un de 17.863.535 euros el 2020 —amb un descens d'1.736.273 euros—, l'aqüicultura va passar de 15.335.129 euros el 2019 a 16.530.935 euros el 2020, amb un increment d'1.195.806 euros.

En relació amb les espècies pescades al llarg de l'any 2020, hi ha hagut una reducció de 200.312 quilos, ja que s'ha passat de pescar 2.633.456 kg el 2019 a 2.433.144 euros el 2020, fet que representa una baixada del 7,6 %, sobretot degut a la baixada en la pesca de crustacis. El valor obtingut el 2020 és de 17.863.535 euros, mentre que el 2019 fou de 19.599.808 euros, amb un descens del 8,8 % (vegeu el quadre I-2.4).

Els peixos, amb 1.828.423 quilos i un valor de 9.580.668 euros, són el component principal de la pesca balear, seguits dels crustacis, amb 254.173 quilos i 5.485.655 euros, i els mol·luscs, amb 350.526 quilos i 2.795.946 euros.

Entre el 2019 i el 2020 la pesca de crustacis ha davallat un 29 %, la de mol·luscs s'ha incrementat un 14 %, i la de peixos, un 2 %. Els principals crustacis capturats són la gamba vermella, la llagosta, l'escamarlà, els crancs i altres gambes. Els mol·luscs són, sobretot, calamars, pops, sípia, pota i escopinya. Les captures més significatives de peixos són les de cap-roig, moll, gall de sant Pere, morralla, llampuga, xucla i gerret, tonyina, rajada, cirviola/verderol, lluç, rap, déntol, aladroc, serrà, pàguera i sardina. Les espècies produïdes en aqüicultura són el llop, l'orada, l'escopinya gravada i els musclos. L'espècie més productiva és la gamba vermella, amb 2.767.086 euros; seguida de la llagosta, amb 1.511.754 euros; el calamar, amb 1.491.025 euros, i el cap-roig, amb 1.184.081 euros (vegeu el quadre IA-2.11).

El descens a les captures s'ha produït a Mallorca, amb una davallada del 13 %.

Eivissa i Menorca, en canvi, han incrementat captures en un 2 % cada una, i a Formentera ha pujat un 60 % (vegeu el quadre I-2.14). Pel que fa al valor de la pesca, només s'ha incrementat a Formentera (un 34 %), mentre que Mallorca ha baixat un 10 %, Menorca un 17 % i Eivissa un 6 %.

2.8.

EL SECTOR AGROALIMENTARI

Dur a terme una anàlisi del sector primari sense incorporar les dades de la transformació i la comercialització de les produccions primàries és una tasca impossible i que durà, de manera inevitable, a extreure observacions errònies o parcials. Per això, cal analitzar les dades del sector agroalimentari en el seu conjunt, bé sigui considerant les dades dels sectors productius

(agricultura, ramaderia, forests i pesca) i les de la indústria transformadora agroalimentària o, en la seva forma més completa, incorporant també les dades de la comercialització agroalimentària, tant majorista com al detall. El sector agroalimentari balear és petit si el consideram en relació amb les altres comunitats autònomes, ja que, amb 1.522 milions d'euros el 2019, va representar el 5 % de l'economia balear i va ocupar 38.727 persones, el 7,4 % dels ocupats balears. Una part majoritària de la transformació i comercialització es va fer a partir de produccions importades de fora de les Illes. No debades, les Balears presenten un dèficit comercial agroalimentari de 64 milions d'euros. Però això no impedeix que el sector no hagi de ser considerat necessàriament en la seva totalitat, ja que les seves opcions de futur depenen de la vinculació que s'estableixi entre les tres baules de la cadena: producció, transformació i comercialització.

QUADRE I-2.12. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA (2019-2020)

		2020 (euros corrents)	2019 (euros corrents)	% de variació corrent 19-20	2019 (euros constants)	% de variació real 19-20
Espècies pescades	Crustacis	5.485.655	7.740.642	-29%	5.350.760	-31%
	Mol·luscs	2.795.946	2.448.402	14%	3.020.332	23%
	Peixos	9.580.668	9.410.492	2%	9.669.345	3%
	Altres espècies	1.267	272	365%	1.250	359%
	Total espècies pescades	17.863.535	19.599.808	-9%	18.041.687	-8%
Espècies criades en aqüicultura	Aqüicultura marina	16.529.491	15.329.485	8%	15.947.259	4%
	Aqüicultura continental	1.444	5.644	-74%	1.444	-74%
	Total espècies criades en aqüicultura	16.530.935	15.335.129	8%	15.948.703	4%
Total producció pesquera		34.394.470	34.934.937	-2%	33.990.390	-3%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

QUADRE I-2.13. PRODUCCIÓ PESQUERA A LES ILLES BALEARS (2020)

			kg	Euros
Espècies pescades	Crustacis		254.173	5.485.655
	Mol·luscs		350.526	2.795.946
	Peixos		1.828.423	9.580.668
	Altres espècies		23	1.267
	Total espècies pescades		2.433.144	17.863.535
		Juvenils (unitats)	kg	Euros
Espècies criades en aquicultura	Aqüicultura marina	42.319.137	48.308	16.529.491
	Aqüicultura continental	395		1.444
	Total espècies criades en aquicultura			16.530.935
Total producció pesquera				34.394.470

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

QUADRE I-2.14. ESPÈCIES PESCADES: MOL·LUSCS, CRUSTACIS I PEIXOS A LES BALEARS PER ILLES (2019-2020)

	kg 2019	kg 2020	% de var. de la prod. 19-20	Euros corrents 2019	Euros corrents 2020	% de var. 19-20
Mallorca	2.017.891	1.755.466	-13%	13.270.633	11.898.747	-10%
Menorca	281.244	288.263	2%	3.070.645	2.553.758	-17%
Eivissa	248.130	251.881	2%	2.403.071	2.261.128	-6%
Formentera	86.192	137.535	60%	860.735	1.149.903	34%
Illes Balears	2.633.456	2.433.144	-8%	19.605.084	17.863.535	-9%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, Semilla. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca

L'estructura del sector agroalimentari a les Balears està molt descompensada cap a la comercialització, que concentra el 76,7 % del VAB del sector. A més a més, vist en el seu conjunt, el sector agroalimentari balear és un 36 % menys competitiu que la mitjana estatal i el biaix puja si només es considera la producció primària i la de la indústria agroalimentària, arribant a un diferencial de menor competitivitat del 53 %.

Però el consum alimentari a les Balears és important: la despesa per capita en adquisició d'aliments va ser el 2019 de 1.707 euros/any, cosa que posiciona les Balears com la tercera comunitat autònoma amb més despesa alimentària, 200 euros per damunt de la mitjana estatal. Aquesta circumstància i l'evidència d'una creixent demanda de les produccions locals ha ocasionat, des del canvi de cicle del 2008, un increment sostingut del nombre d'empre-

ses del sector agroalimentari balear, amb un creixement acumulat del 8,3 % entre el 2008 i el 2019.

El pes de la indústria agroalimentària balear és del 17,2 % de la indústria manufacturera i és el sector industrial manufacturer amb més pes específic. El VAB del sector agroalimentari ha passat, segons dades de l'INE, de 1.197 milions el 2008 a 1.522 el 2019, amb una variació positiva del 22,4 % i la mateixa tendència ascendent es constata en l'ocupació, que ha

tingut un creixement del 3,5 % entre 2008 i 2019, ocupant 38.727 persones. Les condicions generades per la crisi pandèmica han frenat aquesta evolució, però no faran desaparèixer les tendències que mouen el sector agroalimentari, que és, tant a escala balear com europea, un àmbit d'impuls imprescindible en qualsevol estratègia de diversificació econòmica.

GRÀFICS EXTRES

Quadre IA-2.3. Producció agrícola a les Illes Balears (2020)

Gràfic AI-2.2. Distribució de les terres de regadiu per tipus de reg a les Illes Balears (2020)

Gràfic AI-2.3. Distribució dels conreus segons les superfícies ocupades (ha) a les Illes Balears (2020)

Quadre IA-2.9. Denominacions de productes a les Illes Balears

3

SECTOR INDUSTRIAL I ENERGÈTIC

RESUM

Sens dubte, l'element transcendent i que limita la capacitat d'inferència de l'informe sobre la indústria balear és la presència de la COVID-19. Aquesta pandèmia desvirtua totalment qualsevol projecció futura. L'evolució de la producció a la indústria balear continua presentant una pèrdua de representativitat dins l'economia balear; però en termes de llocs de feina el comportament no s'observa amb claredat, ja que es manté entorn d'un 7 % i el 2020 és del 6,8 %.

Quant al nombre d'empreses que componen la indústria, s'observa una important caiguda del 4,2 % el 2020 respecte al 2019, trencant una ratxa positiva iniciada el 2014. Quant al nivell de llocs de feina el 2020, hi ha una important pèrdua de llocs de treball, amb una reducció d'uns 1.200 treballadors, amb caigudes d'un 4,7 % del personal assalariat i de l'1,5 % dels autònoms respecte al 2019.

Els ingressos del sector industrial el 2018 superaren en 320 milions els de 2017 i el benefici d'explotació va ser d'uns 190 milions d'euros, dels quals, un 84 % es varen registrar a la indústria manufacturera i de subministrament d'aigua —a parts iguals—, un 10 % de subministrament d'electricitat i la resta a indústries extractives. Durant els dos primers trimestres de 2020 s'ha observat una important reducció de producció i demanda d'energia elèctrica a les Illes Balears, entorn del 18 %, però a Eivissa en els dos primers trimestres de l'any 2020 la producció va caure un 74,3 % i a Formentera un 44,3 %. Per tant, és evident l'enorme impacte de la pandèmia al respecte.

Pel que fa a les indústries relacionades amb la construcció, el 2020 hi ha registrades un total de 78 pedreres a Illes Balears, de les quals un 77 % són a Mallorca, un 14 % a Menorca i la resta a Eivissa i Formentera.

3.1.

L'EVOLUCIÓ DEL PIB, DE L'OCUPACIÓ, DE L'ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI) I DE L'ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS

En aquest apartat s'analitza l'evolució de la producció i l'ocupació del sector industrial. Aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empreses i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears a partir de dades de l'Ibestat, relatives a l'enquesta industrial. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i altres indicadors conjunturals del sector industrial.

Quant a l'evolució del valor afegit brut de la indústria en termes de pes sobre el total de l'economia balear, continua destacant la tendència suau i constant de pèrdua de representativitat; es passa d'un 6,6 % el 2015 a un 5,5 % el 2019. Per tant, el previsible impacte negatiu de la COVID-19 en la indústria balear el 2020 és un efecte afegit i no una causa principal del seu comportament. Tot l'anterior és a pesar que en termes d'ocupació no s'observa amb claredat aquest comportament.

El pes del mercat laboral en la indústria balear es manté entorn d'un 7 %, i oscil·la cada any al voltant d'aquest valor. El 2020 és d'un 6,8 %.

Si ens centram en l'evolució comparativa de la producció industrial respecte a altres sectors d'activitat durant el període analitzat, s'observa que el VAB industrial

a les Illes Balears presenta el 2019 pràcticament un estacament respecte al 2018, amb una taxa del -0,16 % i que l'agricultura i les activitats financeres són els dos únics sectors que presenten un creixement negatiu el 2019, el primer amb una caiguda del 3,3 % i del 2,1 % el segon. La resta de sectors presenten taxes positives, i la construcció és, amb un 11,8 %, el sector econòmic més dinàmic, amb un màxim del 10 %. L'economia en el seu conjunt va presentar un creixement del 3,4 % (vegeu el gràfic I-3.1 i el quadre IA-3.1).

El nombre d'empreses industrials ha caigut a les Illes Balears el 2020 un 4,2 % respecte a l'any anterior, trencant una ratxa d'augment d'empreses iniciat el 2014, previsiblement a causa de la COVID-19. En total, són 113 empreses menys que l'any 2019, la major part corresponent a la indústria manufacturera, la més important del conjunt de la indústria, amb una caiguda de 108.

Aquest comportament en el nombre d'empreses es correspon amb l'evolució de la producció de la indústria. Hem de partir del fet que la Gran Recessió ja va impactar negativament en la producció industrial, tant en l'àmbit estatal com balear, i que la recuperació a nivells previs a la gran crisi de 2008 encara no s'ha produït.

La COVID-19 ha suposat per a la indústria un factor que ha agreujat el refredament que el sector presentava des de 2017 i que ha agafat dimensions més greus en el cas d'Illes Balears. Així, l'IPI del total industrial a les Illes Balears és 25 punts inferiors a l'estatal, 72 punts enfront de 96, efecte agregat del comportament dels diferents grups industrials. Observam valors sem-

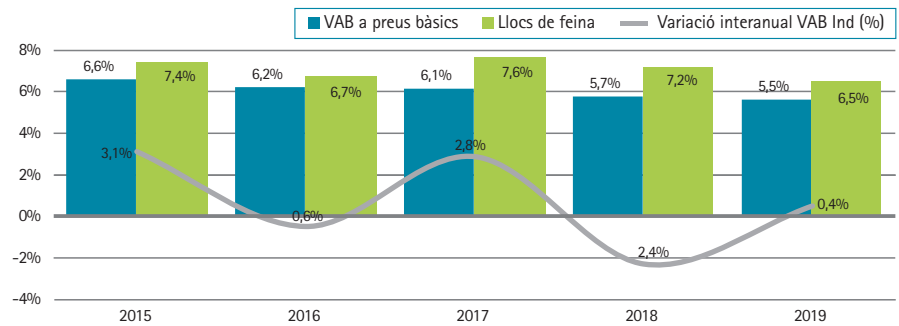
blants a béns intermedis i energia, però en béns de consum aquest diferencial augmenta fins a 40 punts, amb un IPI a les Illes Balears de 54 punts (vegeu el quadre I-3.1 i el gràfic I-3.2).

Quant al comportament dels preus industrials, mesurat per l'índex de preus industrials (IPRI), des de principis de segle les Illes Balears han mantingut un valor

de l'índex per sota de la dada estatal; un comportament que es trenca únicament el 2018 i que torna el 2019.

Amb les dades de 2020, la indústria manufacturera i l'extractiva presenten un comportament més dinàmic a les Illes Balears malgrat la COVID-19. Enfront d'això, la resta de grups, subministrament d'energia i d'aigua, mostren tendències negatives.

Gràfic I-3.1.
Pes de VAB indústria en relació amb el total i pes del llocs de feina en la indústria sobre el total de les Illes Balears (2015-2019)

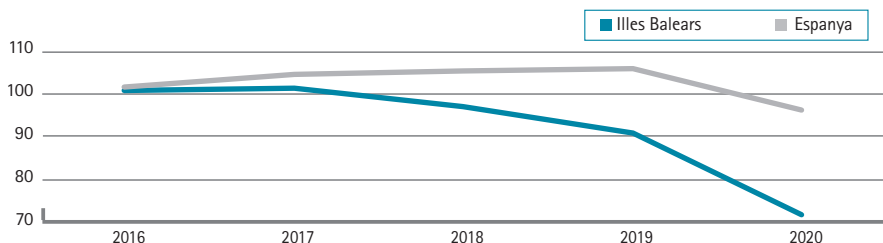

Font: Ibestat a partir de l'INE. Darreres dades publicades l'1 d'abril de 2021

QUADRE I-3.1. NOMBRE D'EMPRESSES INDUSTRIALS (CNAE 09) A LES ILLES BALEARS (2019-2020)				
	2019	2020	Dif. 20-19	% de var. 20-19
Total sector industrial	2.672	2.560	-113	-4,2%
B. Indústries extractives	39	37	-3	-6,4%
C. Indústria manufacturera	2.462	2.354	-108	-4,4%
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	29	28	-1	-4,3%
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	142	141	-1	-0,7%

Font: Ibestat a partir de l'INE

Gràfic I-3.2.

Índex de producció industrial (IPI) a les Illes Balears i Espanya (base 2015) (2016-2020)

Font: INE

Val la pena prendre en consideració les primeres dades de 2020 per anticipar l'important impacte de la COVID-19. A Espanya la taxa interanual de l'IPRI ha passat d'un -0,95 % el gener a un -8,41 % el mes d'abril. En el cas de les Illes Balears, ha passat d'un -7,35 % a un -14,56 % per als mateixos mesos. Aquestes són unes dades més que rellevants per evidenciar la magnitud de l'impacte (vegeu el quadre IA-3.3 i els gràfics I-3.3 i de IA-3.1 a IA-3.4).

3.2.

EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Pel que fa al nombre d'empreses industrials el 2020, ha caigut un 1,2 % respecte a la quantitat de les existents el 2019, un total de 59 empreses; a conseqüència d'un mal comportament del sector manufacturer, amb un descens de l'1,4 %, amb 64 empreses menys que no han aconseguit superar les 3 empreses més del sector subministrament d'energia elèctrica i les 5 de subministrament d'aigua.

Dins de les empreses manufactureres destaquen les caigudes d'empreses de la fusta, amb 25 empreses menys el 2020 que el 2019; reparació i instal·lació de màquines d'equip, amb 23 menys i fabricació de mobles amb 19 menys. També presenten dades negatives altres indústries (-17 empreses) i indústries del cuir (-16 empreses).

Però tot no ha estat negatiu, dins les indústries manufactureres hi ha hagut grups que el 2020 han crescut en el nombre d'empreses. La indústria de l'alimentació té 20 empreses més que l'any anterior; fabricació d'un altre material de transport ha augmentat en 19 i confecció de peces de vestir en té 11 més que el 2019.

Amb les darreres dades de 2018, el total de benefici d'explotació del conjunt de les empreses industrials va pujar a 190 milions d'euros. La distribució percentual d'aquest benefici es reparteix entre la indústria manufacturera (43 %), subministrament d'aigua (41 %), subministrament elèctric (10 %) i indústries extractives (6 %).

Tot i això, aquesta darrera és la que té un marge d'explotació més gran, amb

un 22 %, enfront de la resta de grups a valors inferiors: subministrament d'aigües amb un 12 %, indústria manufacturera amb un 3 % i subministrament elèctric amb un 0,9 %; que fa que el conjunt del sector industrial tenguí marge d'explotació del 4 %.

Quant a la despesa de personal, el grup de subministrament d'energia elèctrica tot just destina el 3 % de la seva despesa a retribucions del personal; la resta de grups aplica més del 20 % dels seus ingressos a aquesta partida. La suma de tots els grups dona que el conjunt de la indústria destina el 15 % dels ingressos a despeses de personal (vegeu el quadre I-3.2 i el quadre IA-3.4).

3.3.

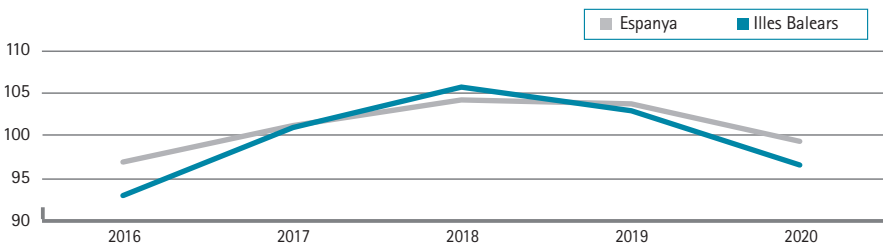
EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

En termes d'ocupació, el nombre de treballadors a la indústria balear ha caigut en quasi 1.200 persones el 2020 respecte a

2019, dels quals 1.082 eren personal assalariat i la resta autònoms; amb la qual cosa s'ha tallat la suau generació de llocs de feina dels darrers anys, tant d'assalariats com d'autònoms. La caiguda dels primers ha estat del 4,7 %, i dels segons, de l'1,5 %. Això ha fet que, a diferència dels períodes anteriors, per primera vegada les persones donades d'alta com a autònoms guanyin pes en el conjunt de treballadors a la indústria i passin d'un 25 % a un 25,8 % del total.

En general, la pandèmia ha suposat un cop a la generació de llocs de feina a la indústria, on tots els grups presenten una caiguda més forta en el personal assalariat que en els autònoms. L'excepció és al grup d'indústries extractives, on ha augmentat el nombre de treballadors assalariats en 8 persones —un 2,2 % més el 2020—, enfront de la reducció en el nombre d'autònoms, que ha caigut en 1 persona. Així i tot, la dimensió de les dades són mostra de la relativa importància d'aquest cas.

Gràfic I-3.3.
Evolució de l'índex de preus industrials (IPRI) a Espanya i a les Illes Balears
(base 2015) (2014-2018)

Font: INE

QUADRE I-3.2. RESULTATS D'EXPLOTACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2018) (MILERS D'EUROS)

	Total sector industrial	B. Indústries extractives	C. Indústria manufacturera	D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació
Ingressos d'exploració					
Ingressos d'exploració	5.045.252,3	54.090,6	2.203.283,8	2.125.137,5	662.740,4
Volum de negocis	4.905.290,3	52.180,1	2.170.439,0	2.089.998,6	592.672,6
Altres ingressos d'exploració	139.962,0	1.910,5	32.844,8	35.138,9	70.067,8
Despeses d'exploració					
Despeses d'exploració	4.854.835,4	42.347,9	2.121.130,9	2.106.090,7	585.266,0
Aprovisionaments	3.020.064,3	12.995,8	1.207.831,7	1.583.864,7	215.372,1
Despeses de personal	771.537,2	12.154,1	512.459,1	69.464,7	177.459,2
Altres despeses d'exploració	656.964,1	14.615,5	340.155,4	178.401,3	123.791,9
Amortització de l'immobilitzat	269.985,2	2.750,4	67.472,1	123.829,1	75.933,6
Deterioració i resultat per alienacions de l'immobilitzat	144.286,9	-150,8	-6.252,5	150.447,3	242,9
Altres resultats excepcionals	-8.002,3	-17,2	-535,0	83,6	-7.533,7
Inversions en actius materials	186.264,8	1.738,1	64.997,1	80.478,0	39.051,6
Adquisició d'immobilitzat material	196.747,1	4.264,8	71.930,2	81.241,6	39.310,5
Vendes d'immobilitzat material	10.482,2	2.526,6	6.933,1	763,5	259,0

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). l'bestat a partir de dades de l'INE (darreres dades, de juny de 2021)

El subsector amb més presència d'autònoms és el de la indústria manufacturera, on dels 23.000 treballadors, poc més de 5.500 són autònoms. També representa el subsector més afectat per la pandèmia, ja que cau la generació de llocs de feina respecte al 2019 en 1.026 treballadors assalariats i en 88 autònoms. També val la pena ressenyar l'estabilitat del subsector de l'aigua, que durant la pandèmia manté el nombre de treballadors registrat el 2019, amb unes petites variacions percentuals del -0,9% en el cas d'assalariats i del 0,8% en el cas dels autònoms (vegeu el quadre I-3.3).

3.4.

EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Aquest punt se subdivideix en quatre apartats. Els dos primers presenten dades relatives a l'enquesta industrial de l'INE, a partir de la informació elaborada per l'Ibestat. Els apartats 3.4.3 i 3.4.4 analitzen amb més atenció algunes branques industrials més importants de la indústria balear, com som la branca no manufacturera principal, energia i aigua, i dins de les branques manufactureres, cal destacar l'activitat de les indústries relacionades amb el sector de la construcció.

3.4.1. DADES GENERALS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL

Els ingressos d'explotació del sector industrial balear van superar el 2018 els 5.045 milions d'euros, 320 més que el 2017. El 86% d'aquesta facturació es reparteix

entre la indústria manufacturera i el subministrament d'aigua —pràcticament a parts iguals—; seguit del subministrament d'aigua, amb un 13%, i l'1% restant, la indústria extractiva.

El benefici d'explotació del sector va ascendir a 190 milions d'euros, dels quals gairebé el 84% es van obtenir en els subsectors manufacturers i de subministrament d'aigua a parts iguals, un 10% en el subsector de subministrament elèctric, i la resta, un 6%, a indústries extractives. Les indústries amb major participació de mà d'obra són les extractives i el subministrament d'aigua, en les quals ambdues destinen un muntant superior al 20% de les seves vendes a despesa de personal. Per contra, destaca el subministrament elèctric, en el qual tot just el 3% de les seves vendes es destinen a retribucions de treballadors, mentrestant el 10% del benefici total a la indústria balear procedeix d'aquest grup.

Quant a la inversió, la indústria que destina una part més gran del benefici d'explotació a aquesta partida el 2018 va ser subministraments d'energia elèctrica, que va aplicar un import de 80 milions d'euros a inversió en actius materials quan el seu benefici d'explotació no va arribar als 10 milions. En segon lloc, la indústria manufacturera, amb una inversió de 65 milions d'euros, amb un benefici d'explotació de 82 milions. En tercer lloc hi ha subministrament d'aigua, que va destinar la meitat dels 77 milions de beneficis d'explotació de 2018 a inversions en actius materials. En darrera posició queden les indústries extractives, que tot just el 15% dels 12 milions de benefici d'explotació es van destinar a aquest objectiu.

QUADRE I-3.3. OUPACIÓ ASSALARIADA I PER COMPTE PROPÍ (RETA) A LES ILLES BALEARS (2016-2020) (MITJANA ANUAL)											
B. Ind. extractiva			C. Ind. manufacturera			D. Subm. d'energia		E. Subm. d'aigua, resid.		Total indústria	
	R. General	RETA	R. General	RETA	RETA	R. General	RETA	R. General	RETA	R. General	% RETA
Valors absoluts											
2016	302,9	46,3	15.976,5	5.401,0	974,3	27,8	3.951,9	93,2	21.205,6	5.568,2	26,3
2017	316,5	46,7	16.711,5	5.468,8	909,5	26,5	4.124,9	91,3	22.062,4	5.633,3	25,5
2018	321,8	47,7	17.200,9	5.521,8	875,6	25,8	4.321,2	95,7	22.719,5	5.690,9	25,0
2019	342,5	48,8	17.464,4	5.621,4	867,7	26,2	4.503,1	100,5	23.177,7	5.796,9	25,0
2020	350,1	47,9	16.438,1	5.533,3	845,8	25,9	4.461,0	101,3	22.095,0	5.708,4	25,8
% de variació anual											
2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2017	4,5%	0,9%	4,6%	1,3%	-6,6%	-4,5%	4,4%	-2,0%	4,0%	1,2%	-2,8%
2018	1,7%	2,1%	2,9%	1,0%	-3,7%	-2,5%	4,8%	4,7%	3,0%	1,0%	-1,9%
2019	6,4%	2,4%	1,5%	1,8%	-0,9%	1,3%	4,2%	5,1%	2,0%	1,9%	-0,2%
2020	2,2%	-1,9%	-5,9%	-1,6%	-2,5%	-1,0%	-0,9%	0,8%	-4,7%	-1,5%	3,3%

Font: Ibestat a partir de dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social

L'ocupació en la indústria balear va créixer un 6,5 % el 2018 respecte al 2017. L'efecte agregat és la suma d'un comportament dinàmic dels grups d'indústries extractives i manufactureres, amb creixements del 6,4 % i del 8,6 %, respectivament, i malgrat l'estancament del grup de subministrament d'aigua i de l'important descens de -9,5 % de subministrament d'energia elèctrica.

L'efecte total és que hi havia 1.730 persones treballant a la indústria més el 2018 que l'any 2017. Si es comparen, per a 2018, les dades de despeses de personal i ocupació, s'observa que el cost mitjà en la indústria balear per treballador és de 29,2 milers d'euros any. Subministrament elèctric és el subsector industrial amb cost mitjà més alt, 80,6 milers d'euros any; seguit de subministrament d'aigua, amb 41,4 mil euros per any; indústries extractives, amb 30,9 milers d'euros, i tanca en darrera posició la indústria manufacturera, amb 24,5 milers d'euros.

Així, la indústria manufacturera comparteix ser el de més ocupació i menor cost salari-

al per treballador. Centrant-nos en aquest subsector i descendant als seus grups, el més nombrós és el d'alimentació, amb un total de 3,9 milers de treballadors el 2018, amb un sou mitjà de 22,9 milers d'euros a l'any. Per contra, el grup més reduït és el de metal·lúrgia, amb tot just 21 treballadors i un sou mitjà de 18 milers d'euros.

El grup amb un cost salarial més alt és el de fabricació de productes farmacèutics, que, amb 84 treballadors, presenta un cost mitjà a l'any de 42,5 mil euros. Finalment, el grup amb el cost mitjà més reduït és el de confecció de peces de vestir, que, amb un total de 209 treballadors, presenta un cost mitjà de 10,2 milers d'euros a l'any (vegeu el quadre I-3.3, el quadre I-3.4, el quadre IA-3.5 i el quadre IA-3.6).

Per acabar l'apartat i sense informació del comportament d'ocupació desagregat per grups a la indústria i sense disposar de dades de 2020, hem recorregut a dades primàries de l'INE per a aquest sector i poder avaluar l'impacte de la COVID-19 en el comportament de l'ocupació a la indústria.

QUADRE I-3.4. PERSONAL OCUPAT PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	2017	2018	Dif. 18-17	Var. 18-17 (%)
Total sector industrial	24.737	26.470	1.733	7,0%
B. Indústries extractives	368	393	25,0	6,8%
C. Indústria manufacturera	19.110	20.901	1791,0	9,4%
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	944	862	-82,0	-8,7%
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	4.315	4.314	-1,0	0,0%

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Ibestat a partir de dades de l'INE (darreres dades, de juny de 2021)

Aquestes dades són clares. En l'àmbit estatal l'impacte és evident; així, des de 2014 l'ocupació a la indústria ha presentat un comportament dinàmic, amb taxes positives i amb un màxim el 2017, amb un creixement del 5 %. Només el 2020 s'observa una clara caiguda del 2,3 %, mentre que el 2019 el nombre de llocs de feina a la indústria creixia el 2 %.

Al contrari, a les Illes Balears la tendència de l'ocupació a la indústria mostrava signes de cansament molt abans, amb taxes de creixement negatives des del 2018, amb un -2,2 %; el 2019 passa a un -8 %, i el 2020 presenta un -2,7 %. Per tant, a la indústria de les Illes Balears la COVID-19 va ser un factor agregatiu però no determinant en el mal comportament de l'ocupació el 2020.

3.4.2. PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL PER BRANQUES D'ACTIVITAT

En aquest apartat es presenten dades i informació relatives a productivitat del treball, excedent brut d'explotació, cost laboral unitari i quota d'excedents per branques d'activitat. Començant amb la productivitat del factor treball, s'observa que el 2018 era de 52,5 milers d'euros. El subsector de subministrament d'energia elèctrica presenta el registre més gran, amb 483,6 milers d'euros per treballador, fet que representa més de 35.000 euros menys que l'any anterior i més reduït que el valor registrat el 2016. Li segueixen les indústries extractives, amb 67,7 milers d'euros; subministrament d'aigua, 62,87 milers d'euros, i tanquen la classificació

les indústries manufactureres, amb 32,3 milers d'euros. Dins la indústria manufacturera, el grup més productiu en termes de factor treball és el de fabricació de màquina (57,2 milers d'euros). L'últim grup, en termes de productivitat del factor treball, és fabricació de begudes (10,6 milers d'euros) (vegeu els quadres Q5 i QA7).

Per una altra banda, si tenim en compte que la renda nacional es pot dividir entre la part destinada a excedents bruts d'explotació i una part a rendes del treball i que la quota d'excedent és el primer dividit per la renda. Així, les rendes del treball dividit per la renda més la quota d'excedent sumen 1 i, per tant:

$$q = 1 - \frac{\frac{W}{L}}{\frac{Y}{L}} = 1 - \frac{w^*}{\pi_L}$$

Sent:

q= Quota d'excedents

W= Rendes del treball

Y= Renda

w*= Rendes del treball per treballador

π_L = productivitat aparent del factor treball

Aplicant aquesta expressió, és a dir, dividint les rendes del treball per treballador per la productivitat aparent del factor treball, obtenim una estimació de la quota d'excedent per cada grup. A l'àmbit agregat, s'observa que la quota d'excedents a la indústria és de 44,4 %. Subministrament elèctric és el subsector que presenta una quota d'excedents més alta (71,9 %), seguit del d'indústries extractives i subministrament d'aigua. Tanca, en el darrer lloc, indústries manufactureres, amb un 24,2 %. També dins d'aquest subsector, confecció de peces de vestir és, amb un 40,2 %, el de més quota

d'excedents, i el de fabricació de maquinària és la que té pitjor quota (vegeu els quadres I-3.5 i IA-3.7).

3.4.3. ENERGIA

Si es comença amb la facturació elèctrica, s'observa que ha caigut un 2 % el 2018 respecte del 2017, arrossegat per la reducció de Mallorca i a pesar del creixement de la facturació a Eivissa i Formentera, que han augmentat un 4 % i 3,1 % respectivament respecte de l'any anterior. A l'altre costat, se situa Menorca, que ha facturat un 1,4 % menys que l'any anterior. De fet, Mallorca ha disminuït un 2,6 % (vegeu quadre I-3.6.).

Malgrat això, Mallorca factura el 79,8 % del total, seguit de Menorca, amb un 12,9 %; Eivissa, un 6,8 %, i Formentera, un 0,6 %. L'activitat de producció i distribució d'energia elèctrica és la que presenta una caiguda més important de la facturació el 2018 respecte del 2017, tant

en l'àmbit de la comunitat autònoma com per a cadascuna de les illes. Així mateix, se superen caigudes del 45 % en tots els casos, en què destaca el cas més elevat, Eivissa, amb un -60 %, i a excepció de Formentera, amb un -7,6 %.

Pel costat positiu, fusta, construcció i reparació naval i altres materials de construcció lideren els comportaments més positius respecte a l'exercici anterior. Si tenim en compte el volum de facturació, hem d'analitzar el grup de ciments, calç i guixos vinculat a la construcció, que representa el 20 % de la facturació total de l'energia elèctrica, i el grup d'alimentació, amb un pes del 37 %. En el primer cas, el grup presenta una reducció de la facturació del 5 % el 2018 respecte a l'any anterior, malgrat que Menorca va registrar un augment del 4 %. En el cas de l'alimentació, la reducció és de l'1,3 %, però Eivissa i Formentera varen ser les úniques que registraren un comportament positiu, del 5,8 % i 2 % respectivament (vegeu el quadre I-3.7.).

QUADRE I-3.5. PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL, EBE PER OCUPAT I COST LABORAL UNITARI A LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2018)

	Productivitat del treball (milers d'euros)	EBE per ocupat (milers d'euros)	Cost laboral unitari (euros)	Quota d'excedents (q) (%)
Total sector industrial	52,5	23,3	631,6	44,4%
B. Indústries extractives	67,7	36,7	491,7	54,2%
C. Indústria manufacturera	32,3	7,8	889,0	24,2%
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	483,6	347,5	171,6	71,9%
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	62,8	32,3	668,7	51,4%

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Ibestat a partir de dades de l'INE

QUADRE I-3.6. ESTRUCTURA DE LA FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA A LA INDÚSTRIA DE LES BALEARS PER ILLES (KW/H) (2017-2018)

	2018	2017	Var. (%)
Illes Balears	188.786.580,6	192.671.715,5	-2,0
Mallorca	150.596.699,6	154.667.760,6	-2,6
Menorca	24.330.908,5	24.669.663,7	-1,4
Eivissa	12.799.315,0	12.306.015,2	4,0
Formentera	1.059.657,4	1.028.276,4	3,1

Font: lbestat a partir de dades de GESA. Darreres dades, de l'1 de juny de 2021

QUADRE I-3.7. FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA (KWH) (GESA) DE LES ACTIVITATS DEL SECTOR DE LA INDÚSTRIA A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	2017	2018	% de var. 18-17
Total	192.671.716	188.786.581	-2,0
Extracció i aglomeració de carbó	75.623	76.141	0,7
Extracció de petroli i gas	286.644	282.562	-1,4
Combustible nuclear i altres energies	260.745	269.243	3,3
Coqueries	2.527	2.631	4,1
Producció i distribució d'energia elèctrica	3.928.542	2.023.577	-48,5
Fabricació i distribució de gas	3.290	3.335	1,4
Mines i pedreres (no energètiques)	6.972.408	7.138.447	2,4
Siderúrgia i fosa	7.306.508	7.473.201	2,3
Metal·lúrgia no fèrria	36.067	39.110	8,4
Indústria del vidre	2.506.647	2.504.422	-0,1
Ciments, calçs i guixos	40.050.827	37.999.757	-5,1
Altres materials de construcció	8.992.287	10.211.472	13,6
Química i petroquímica	4.573.642	4.445.246	-2,8
Màquines i transformacions metàl·liques	2.570.947	2.608.091	1,4
Construcció i reparació naval	2.938.692	3.708.235	26,2
Construcció d'automòbils i bicicletes	14.115.700	13.628.536	-3,5
Construcció d'altres mitjans de transport	0	1.532	-
Alimentació, begudes i tabac	70.546.509	69.630.354	-1,3
Indústria tèxtil, confecció de cuir i calçat	8.919.528	8.401.933	-5,8
Indústria de fusta, suro (no fabricació de mobles)	556.442	826.240	48,5
Pastes papereres, paper, cartró	1.160.641	1.319.922	13,7
Arts gràfiques i edició	6.736.632	6.549.595	-2,8
Indústria del cautxú, plàstic i altres indústries	10.130.869	9.643.001	-4,8

Font: lbestat a partir de dades de GESA. Darreres dades, de l'1 de juny de 2021

Notes: Les dades de facturació elèctrica es refereixen a estimacions de consum real. Això provoca que alguns registres puguin tenir valors negatius una vegada fets els ajustos.

En termes de producció i demanda elèctrica, Mallorca el 2020 va produir el 90 % de l'electricitat, amb una demanda del 76 %, la qual cosa suposa un saldo excedent del 14 %, uns 705.000 MW/h. Menorca reflecteix per al mateix període una necessitat d'electricitat, ja que ha produït el 7,3 % i ha consumit el 8,1 % d'electricitat generada a les Illes Balears, amb la qual cosa presenta una demanda no coberta d'electricitat entorn dels 42.000 MW/h. En el cas d'Eivissa i Formentera, tot just han produït el 3 % i ha demandat el 15 % de l'energia elèctrica de les Illes Balears, amb una necessitat de 660.000 de MW/h (vegeu el quadre Q18).

Pel que fa a l'impacte de la COVID-19 en la producció i demanda elèctrica a les Illes Balears, basta analitzar les dades corresponents als dos primers trimestres de 2020 i comparar les dades respecte a l'exercici anterior. En termes globals, la producció i la demanda han caigut un 18 %. Entorn d'aquestes xifres hi ha Mallorca i Menorca; però a Eivissa els dos primers trimestres de l'any 2020 la producció va caure un 74,3 %, i a Formentera un 44,3 %.

Quant a la demanda a Eivissa, va presentar també un 18 % de reducció respecte a 2019, i Formentera, un 27,2 %. Per tant, queda evident l'enorme impacte de la pandèmia al respecte.

En relació amb el consum de productes petrolífers líquids, s'aprecia com el percentatge de bio en gasolina perd pes en els darrers deu anys. Si el 2010 el percentatge de bio en les gasolines era del 6,7 %, el 2020 es del 3,7 %. Per contra, en el cas de

bio en gasoil, el comportament és contrari, ja que si el 2010 el percentatge era del 5,9 %, el 2020 és del 7,2 %.

Igual que en el cas anterior, si s'analitza el consum durant els dos primers trimestres de 2020 per avaluar l'impacte de la COVID-19, aquest és clar; s'hi observa una reducció del consum, en tots els grups, per sobre del -35 % respecte del mateix període del 2019, amb una caiguda màxima pel cas de fueloil BIA, amb una reducció del 50,3 %. Hi ha una excepció, que és gasoil B, que mostra una reducció en el consum tot just del 5,6 %.

En línies generals, la gasolina presenta un consum més alt que el dièsel, que va assolir el màxim el 2007, just a l'entrada de la Gran Recessió. A partir d'aquell any, el seu consum ha disminuït fins al 2012, exercici a partir del qual s'estabilitza el consum per sobre del dièsel, que presenta, per al període de 1997 a 2019, un comportament molt més estable, però amb una caiguda sensible a principis de 2020, a causa de la pandèmia (vegeu els quadres I-3.8 i I-3.9 i el gràfic I-3.4).

3.4.4. INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta a l'apartat de construcció i l'habitatge d'aquesta memòria, ja que la producció i consum de ciment s'utilitza com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció.

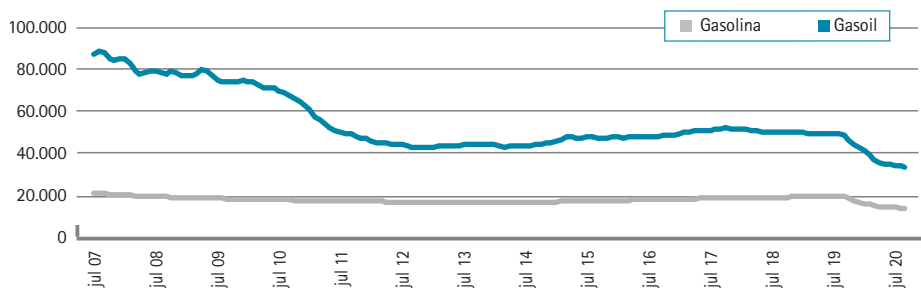
En termes agregats, el nombre de pedreres a les Illes Balears el 2020 arriba a 78; de les quals gairebé el 77 % són a

Mallorca; el 14 % a Menorca, i la resta, a Eivissa i Formentera (vegeu el quadre IA-3.9).

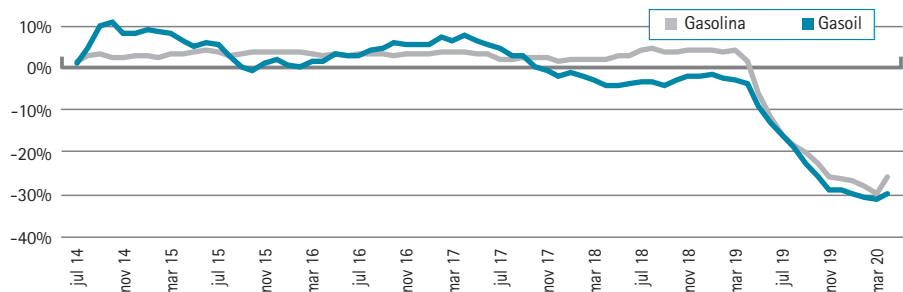
QUADRE I-3.8. PRODUCCIÓ I DEMANDA ELÈCTRICA A LES BALEARS PER ILLES (MW/h) (2020)			
	Producció	Demanda	Diferència
Mallorca	4.432.779,3	3.727.765,1	705.014,2
Menorca	360.060,0	401.988,1	-41.928,1
Eivissa	136.850,9	756.624,2	-619.773,3
Formentera	8.307,1	51.619,9	-43.312,8

Font: Ibestat a partir de dades de Red Eléctrica de España

Gràfic I-3.4a.
Consum dels principals productes petrolífers (tones) a les Illes Balears (2005-2020)
(mitjana centrada d'ordre 12)

Gràfic I-3.4b.
Consum dels principals productes petrolífers (tones) a les Illes Balears (2014-2020)
(taxa centrada d'ordre T12-12 sobre sèrie original)

Font: CORES

QUADRE I-3.9. CONSUM DE PRODUCTES PETROLÍFERS A LES BALEARS (2010-2015-2019-2020)									
	Gasolina 97 IO	Gasolina 95 IO	Gasolina 98 IO	% bio en gasolines	Gasoil A	Gasoil B	Gasoil C	% bio en gasols	Fueloil BIA
2010	0,0	203.451,5	18.834,6	6,7%	391.773,8	72.240,6	385.341,1	5,9%	201.855,7
2015	0,0	201.265,5	11.491,9	6,9%	395.522,0	44.829,0	138.211,2	4,3%	105.021,5
2019	0,0	229.423,9	14.244,4	3,4%	409.631,8	50.092,3	140.037,0	8,0%	80.375,8
2020	0,0	167.564,2	11.146,9	3,7%	300.200,8	48.738,8	72.820,4	7,2%	48.416,4

Font: CORES

GRÀFICS EXTRES

Quadre IA-3.2. Índex de producció industrial (IPI) a les Illes Balears i Espanya (base 2015) (2015-2020)

Quadre IA-3.8. Facturació de l'energia elèctrica (kWh) (GESA) de les activitats del sector de la indústria a les Illes Balears (2017-2018)

4

CONSTRUCCIÓ

RESUM

En general, la construcció el 2020 ha capejat el temporal de la pandèmia gràcies a aquest efecte d'arrossegament de l'activitat del segment residencial de 2019, any en què es va aconseguir la màxima inèrcia constructora de la darrera dècada. Les obres residencials començades el 2019 s'han anat acabant el 2020, s'ha frenat la caiguda del sector i s'ha compensat l'aturada de l'obra turística i de comerç i de l'obra pública (en edificació residencial i equipament social).

De fet, la piràmide d'activitat del sector ha crescut sobre l'edificació residencial d'habitatge unifamiliar, principalment, de reforma. Amb especial demanda en habitatges unifamiliars d'alt nivell per a segments de població d'alt poder adquisitiu tant de reforma com de nova construcció. De fet, el 2020 el preu de l'habitatge a les Balears, mesurat per l'INE, ha aconseguit el nivell més alt de la darrera dècada. L'habitatge balear s'ha continuat encarint, mentre que a la majoria de les comunitats autònomes i el conjunt d'Espanya s'abarateix.

La gran majoria dels indicadors que mesuren la seva activitat, malgrat retrocedir respecte al 2019, reflecteixen nivells d'activitat elevats i s'assoleixen dades dels anys precrisi 2009-2010.

Els indicadors que mesuren l'activitat en curs, la del mateix any, com són l'aprovisionament net de ciment, les entrades de materials de construcció, la població ocupada, la població aturada, la inversió en construcció pública i els habitatges iniciats, empitjoren en variació interanual i no superen les xifres de 2019, encara que els seus nivells d'activitat continuen sent elevats. Un altre índex, el que mesura els habitatges acabats, creix respecte al 2019 de manera intensa i ajuda a pal·liar els efectes de la pandèmia, donant una idea del pes de l'activitat constructora residencial el 2020. Finalment, amb les darreres dades de producte interior brut del sector —per ara només les de 2019—, s'observa un avenç del pes del sector en l'economia balear i una millora d'activitat respecte al 2018.

A més, els indicadors que mesuren l'activitat futura (com les obres i els habitatges visats, els habitatges col·lectius per obra o la superfície visada) també es redueixen, però no arriben a retrocedir a nivells de plena crisi, sinó que capegen el temporal i assoleixen nivells de 2008 i 2009. Per contra, l'indicador global d'activitat (IGA) creix, encara que de manera moderada, a una taxa del 0,8 %, la primera positiva des del 2017.

4.1.

INTRODUCCIÓ

En plena pandèmia i amb mesos de confinament, l'activitat de la construcció va disminuir el 2020, encara que ho va fer més moderadament que uns altres sectors que es van veure seriosament afectats per les restriccions de mobilitat.

Malgrat no disposar del producte interior brut (PIB) del sector a 2020, la gran majoria dels seus indicadors d'activitat van enregistrar descensos en els nivells d'activitat en comparació amb el 2019, encara que sense arribar a retrocedir als llindars de la crisi anterior. Indicadors com ara l'aprovisionament net de ciment, les entrades de materials de construcció, la població ocupada, la població aturada, la construcció pública o els habitatges iniciats es van reduir respecte al 2019, encara que, en molts casos, sense arribar a descendir a les xifres de 2012-2013 en plena crisi, sinó prèvies (2009-2010).

El mateix va passar amb els indicadors que mesuren l'activitat futura, com els habitatges visats, els habitatges col·lectius per obra o la superfície visada, que van baixar respecte al 2019, encara que van aconseguir dades d'activitat de 2009-2010.

L'activitat constructora va estar impulsada per la palanca residencial privada principalment centrada en reforma i en unifamiliars. Va predominar la construcció d'habitatge unifamiliar destinat a segments de població d'alt poder adquisitiu. I, per contra, el nombre de projectes turístics i comercials i l'obra pública, sobretot en

edificació residencial i equipament social, que l'any anterior havien estat dues palanques importants d'activitat, es va reduir significativament.

Però hi ha algunes diferències en funció de l'illa. Segons les variables analitzades, el comportament més bo es va donar a les Pitiüses (en obra nova d'habitatge), seguida de Mallorca (en reforma d'habitatge). A Menorca es va patir la pandèmia en més magnitud.

Quant a l'indicador global d'activitat (IGA), que mesura l'evolució futura del sector a través del comportament de les vendes de ciment i dels afiliats a la Seguretat Social del sector, va créixer moderadament a una taxa del 0,8 %. Aquest índex tendeix a donar més importància a l'evolució de l'activitat futura del sector que a l'activitat duta a terme i que només mesura variables físiques i no monetàries, a diferència del PIB i del VAB. El 2020 es va enregistrar el primer indicador positiu des del 2017. Així que, a tenor d'aquest indicador, no s'esperen grans canvis per al 2021, malgrat l'adversitat de la conjuntura econòmica de la pandèmia (vegeu el gràfic I-4.1.).

La trajectòria de l'IGA va ser positiva entre el 2013 i el 2017 i es va assolir el màxim el 2014. En els darrers dos anys va estar movent-se entorn al -3 % i -2 %, per passar el 2020 a un 0,8 %.

La metodologia de la comptabilitat regional d'Espanya (CRE)¹, font que publica el

1. Institut Nacional d'Estadística. (2020). *Contabilidad regional de España*. Recuperat el 2 de juny 2021: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736167628&menu=resultados&idp=1254735576581

producte interior brut (PIB) del sector, es va revisar el 2020 i, per tant, la darrera dada disponible va ser del 2019. Es confirma el que es va avançar a la memòria 2019: el sector de la construcció va aconseguir un màxim aquest any. Amb totes les reserves de la primera estimació, el PIB a preus de mercat del sector de la construcció va créixer un 11,2 % el 2019 (enfront del 6,1 % el 2018).

Aquest percentatge va reflectir el dinamisme del sector i el va fer destacar enfront de la resta de sectors productius. Va multiplicar per tres el creixement del PIB del conjunt de la comunitat (que va ser del 3,9 %) i, en termes absoluts, el sector va generar 2.581,9 milions d'euros, similar al PIB del 2010 (2.382,7 milions d'euros). El seu pes respecte al PIB total de les Illes Balears va guanyar importància respecte al dels darrers anys, encara que, això sí, no va arribar al percentatge de fa una dècada. És a dir, el 2019 el PIB del sector representava el 8,4 % del PIB total, 0,7 punts percentuals més que el 2017 (7,7 %) i 1,4 punts menys que el 2010 (9,8 %).

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. A continuació, es comenten de manera detallada els indicadors d'activitat.

4.2.

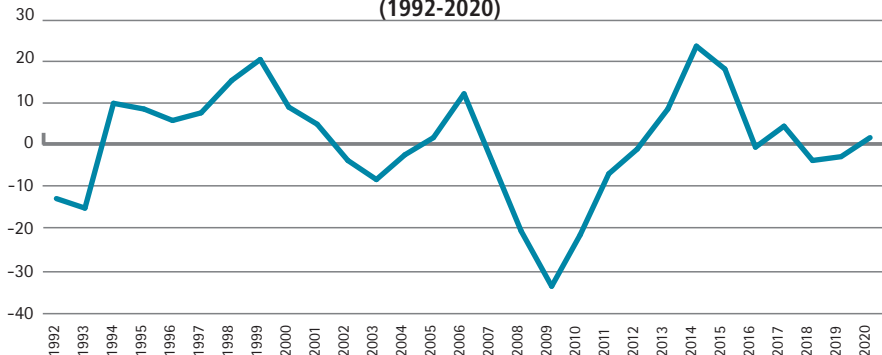
FACTORS DE PRODUCCIÓ

4.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Històricament, l'evolució dels materials de construcció —ja siguin el ciment o uns altres com la fusta, el vidre o l'acer— ha reflectit, amb raonable precisió, la variació del nivell de l'activitat de la construcció. Es presenten les dades relatives a les entrades i sortides dels cinc ports de les Illes Balears, tant de ciment com d'altres materials de construcció. En desconèixer les vendes de ciment, s'assimilen al consum aparent i, per tant, es fa que l'estoc de ciment quedi a zero.

Gràfic I-4.1.

Percentatge de variació de l'indicador global d'activitat en el sector de la construcció (1992-2020)

Font: Elaboració pròpia

• Ciment

El ciment constitueix una de les variables explicatives de l'activitat present de construcció més important, ja que és un material que s'utilitza en la primera fase de la construcció i reflecteix els moviments del sector.

La quantitat de ciment utilitzat es va calcular a partir del flux d'entrades i sortides dels ports, amb dades facilitades per l'Autoritat Portuària de Balears. Des del 2019 no es va produir ciment a les Illes. Aquest

canvi va suposar un gran moviment portuari a totes les illes, amb major incidència a Mallorca (vegeu el quadre I-4.1).

L'aprovisionament exterior net de ciment, que es calcula sobre la base de la quantitat de material que prové de l'exterior per via marítima una vegada descomptades les sortides, va assolir un gran volum en suplir la inexistent producció local i va triplicar les xifres del 2017 i el 2018. El 2020 va aconseguir els 459,7 milers de tones i es va reduir un moderat 1,1 % respecte al 2019 (que va ser de 464,7 milers de tones).

QUADRE I-4.1. CONSUM APARENT DE CIMENT (TONES) (2017-2020)

	2017	2018	2018	2020	% 20/19
Producció interior (1)	312.197	317.605	0	0	-
Port de Palma					
Entrades	107.475	106.496	299.009	257.929	-13,7%
Sortides	131.494	97.110	284	179	-37,0%
Net	-24.019	9.386	298.725	257.750	-13,7%
Port d'Alcúdia					
Entrades	25.932	4.139	19.390	73.854	280,9%
Sortides	153	1.863	1.144	106	-90,7%
Net	25.779	2.276	18.246	73.748	304,2%
Menorca					
Entrades	22.789	24.897	33.156	26.316	-20,6%
Sortides	0	0	0	0	-
Net	22.789	24.897	33.156	26.316	-20,6%
Pitiüses					
Entrades	108.704	106.735	118.688	105.733	-10,9%
Sortides	5.835	5.126	4.142	3.877	-6,4%
Net	102.869	101.609	114.546	101.856	-11,1%
Proveïment net exterior (2)	127.418	138.168	464.673	459.670	-1,1%
Consum aparent a les Balears	439.615	455.773	464.673	459.670	-1,1%
Vendes (3)	439.615	455.773	464.673	459.670	-1,1%
Variació aparent d'estocs	0	0	0	0	—

Font: CEMEX, Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia

(1) La producció interior de les Balears procedeix de la font oficial CEMEX.

(2) L'aprovisionament net exterior procedeix de l'Autoritat Portuària de Balears.

(3) S'estima que les vendes de ciment són les mateixes que el consum aparent de ciment.

Per ports, Palma va ser el que va concentrar més trànsit i Alcúdia el que millor es va comportar. El port de la capital va moure, entre entrades i sortides, 257,9 milers de tones, la qual cosa va suposar el 56 % del flux total balear. Es van multiplicar per 2,5 les entrades de ciment respecte al 2018. I el seu aprovisionament net (257,7 mil tones) gairebé va coincidir amb el moviment total, perquè tot el que va entrar es va destinar a consum local. Es va reduir un 13,7 % respecte a l'any anterior.

En segon lloc es van posicionar els ports de les Pitiüses, amb el 22 % del trànsit de ciment de les Balears (101,9 milers de tones). El seu aprovisionament net va continuar elevat, gairebé la meitat del de Palma, la qual cosa dona una magnitud de l'activitat constructora de les illes. Va destacar el moviment del port d'Alcúdia, que en plena pandèmia gairebé es va triplicar: va passar de 19.000 el 2019 a 74.000 el 2020. Va concentrar el 16 % del trànsit total balear, una dimensió que no aconseguia en els darrers anys. I finalment, Menorca, amb un trànsit de 26,3 mil tones i una reducció del 20,6 %, va aglutinar només el 6 % del moviment balear.

El consum aparent de ciment es va reduir un moderat 1,1 %, malgrat la pandèmia. Aquesta variable, que originalment es calculava sumant les tones produïdes a l'illa i les que venien netes de fora, va canviar a partir de 2019 perquè va tancar l'única fàbrica de ciment de les Illes. Així que des de llavors només computen les tones aprovionades netes de fora. Es van consumir 459,7 mil tones enfront de les 464,7 mil tones del any anterior. Aquestes dades són comparables a les de fa una dècada, quan

el 2008 es van consumir 638,5 milers de tones i el 2009 343,6 milers de tones.

En no disposar de les vendes de ciment (una variable que es va deixar de publicar el 2017), s'utilitza la hipòtesi que no hi ha estoc de ciment; per tant, que es va vendre tant ciment com es va consumir.

- **La resta dels materials de construcció elaborats**

El 2020 les entrades de materials de construcció acabats, exclòs el ciment, a través dels ports es van reduir un 16,2 %. Es va arribar als 501,9 milers de tones, el doble respecte al 2010 (247,2 milers de tones) i un 1,6 més respecte al 2008 (309,7 milers de tones). En aquest sentit, s'ha observat que, al llarg d'aquesta dècada, el flux marítim de materials industrials de la construcció ha anat en augment. Això ha estat degut principalment per la pèrdua d'indústria local d'aquests materials, la demanda dels quals s'ha vist satisfeta per la importació de fora de les Illes. No tant per l'elevada demanda del sector.

Per illes, la distribució va continuar sent similar a anys anteriors, encara que el seu comportament va empitjorar a les quatre illes. Per volum, Mallorca va concentrar de nou dos terços de les entrades de les Balears fins a aconseguir els 337,1 milers de tones. Això va suposar un 17 % menys que fa un any. Per ports, a Palma van desembarcar 316,1 milers de tones, un 10 % menys. Mentrestant, el d'Alcúdia va perdre un 62 % del trànsit. Van entrar 21,2 milers de tones, que van contrastar amb les entrades de ciment, que es van concentrar a Alcúdia.

El port de Maó va rebre 19,3 milers de tones, que van representar el 4 % del total de les entrades, i es van reduir un 36,7 % respecte a l'any anterior. I els ports de les

Pitiüses van absorbir 145,2 milers de tones, la qual cosa va suposar un 29 % del total i va disminuir un 10,2 % (vegeu el quadre I-4.2).

QUADRE I-4.2. . ENTRADES DE MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ (TONES) (EXCLÒS EL CIMENT) (2018-2020)

	2018	2019	2020	%20/19
Palma	323.183	351.125	316.096	-10,0%
Alcúdia	40.760	55.157	21.197	-61,6%
Menorca	20.996	30.573	19.348	-36,7%
Pitiüses	146.225	161.704	145.255	-10,2%
Illes Balears	531.164	598.559	501.896	-16,1%

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia

4.2.2. OCUPACIÓ

El 2020 el mercat laboral del sector va passar per mesos difícils, encara que la intensitat de la gravetat difereix de la font utilitzada, bé sigui la Seguretat Social² o bé l'Enquesta de població activa (EPA)³. El que va quedar clar és que el 2020 el mercat laboral no va ser aliè a la pandèmia i se'n va ressentir respecte al 2019 a causa de l'aturada de les obres de reforma dels projectes turístics i comercials i de l'obra pública.

Si es tenen en compte les dades facilitades per la Seguretat Social, els afiliats al sector es van reduir un moderat 2 % i es va as-

solir, de mitjana, una xifra de 53.442 treballadors (enfront dels 54.467 del 2019). Mentre que les dades de l'Enquesta de la població activa —segons la Classificació nacional d'activitats econòmiques CNAE-09 de l'INE— van reflectir una disminució més significativa, del 10,8 %, en la població ocupada. Segons l'EPA, va haver-hi 56.800 treballadors ocupats enfront dels 63.700 de 2019. Per tenir una fotografia del mercat laboral a les Balears, la població ocupada va representar 528.200 treballadors. Això va suposar un descens del 7,5 % respecte al 2019. Aquesta reducció és molt similar a la registrada en el sector serveis.

Una de les xifres que pitjor es va comportar de totes les analitzades en aquest capítol va ser la de població aturada. Si bé va empitjorar per segon any seguit, ho va fer amb una gran intensitat. De fet, va cridar l'atenció la contundència d'aquest empitjorament perquè la resta dels indicadors d'activitat del sector van registrar dismi-

2. Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions (GdE) (2020). *Afiliación y alta de trabajadores*. Recuperat el dia 2 de juny de 2021 de: <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/EstadisticasPresupuestosEstudios/Estadisticas/EST8?changeLanguage=es>.

3. Institut Nacional d'Estadística. (2020). *Enquesta de població activa*. Recuperat el 2 de juny de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/inebase/es/operacion.htm?c=estadistica_c&cid=1254736176918&menu=ultiDatos&idp=1254735976595

nucions molt més moderades respecte al 2019. Si es prenen les dades de la Seguretat Social, l'atur es va duplicar en relació amb el 2019 (vegeu el quadre I-4.3).

El 2020 es van registrar 8.066 aturats, enfront dels 5.224 aturats del 2019. És a dir, un 54,4 % més (vegeu el gràfic I-4.2). Malgrat tot, en comparació amb el 2010 (un altre any emmarcat per la crisi), va ser

millor, ja que fa deu anys es van assolir els 17.726 aturats.

Per illes, Mallorca va augmentar un 51 %, enfront de Menorca i les Pitiüses, que ho van fer un 66 %. Si es prenen les dades de l'EPA, l'atur també va empitjorar, però amb menys intensitat (un 24,6 %). Es van registrar 7.100 aturats el 2020 enfront dels 5.700 aturats el 2019.

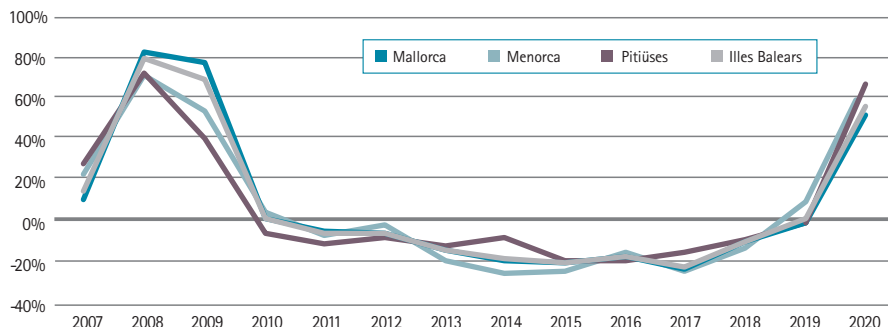
QUADRE I-4.3. ATUR REGISTRAT A LES BALEARS PER ILLES (2006-2020)

	Mallorca	Menorca	Pitiüses	Illes Balears	Variació interanual
2006	3.789	380	763	4.933	-5,7%
2007	4.215	471	985	5.671	15,0%
2008	7.754	815	1.710	10.279	81,3%
2009 (*)	13.829	1.261	2.410	17.500	70,3%
2010	14.125	1.322	2.279	17.726	1,3%
2011	13.536	1.235	2.031	16.801	-5,2%
2012	12.738	1.220	1.885	15.843	-5,7%
2013	10.926	987	1.664	13.577	-14,3%
2014	8.799	738	1.533	11.070	-18,5%
2015	7.027	557	1.235	8.818	-20,3%
2016	5.814	475	994	7.284	-17,4%
2017	4.480	360	850	5.690	-21,9%
2018	4.050	314	774	5.138	-9,7%
2019	4.108	346	770	5.224	1,7%
2020	6.208	577	1.281	8.066	54,4%
Variació 20/19	51,1%	66,8%	66,4%	54,4%	

Font: INEM i Observatori del Treball de les Illes Balears

(*) L'entrada en vigor el 2019 de la nova Classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE-09) representa un canvi metodològic.

Gràfic I-4.2.
Evolució de la taxa d'atur (2007-2020)

Font: INEM⁴ i Observatori del Treball de les Illes Balears⁵

4.3.

LA PRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i la inversió privada.

4.3.1. INVERSIÓ PÚBLICA

La inversió pública, analitzada a partir de les dades de l'Associació d'Empreses Constructores i Concessionàries d'Infraestructures (SEOPAN)⁶, no va seguir el ritme del 2019 i es va reduir per primera vegada després de cinc anys seguits de pujades. El 2020

es van licitar 436,6 milions d'euros, la qual cosa va suposar una disminució del 39,4 % respecte a l'any anterior, motivada, en gran part, per la retirada de pressupost per part del a Administració central. L'edificació en obra residencial pública i els equipaments socials van ser els grans perjudicats.

Així i tot, es va convertir en la segona millor dada des del 2011, ja que la primera va ser la inversió pública construïda el 2019 (amb 720,1 milions d'euros). Aquest any va despuntar i es va convertir en un any excepcional per a l'obra pública de la darrera dècada. Va tenir una activitat semblant a l'aconseguida durant el període de 2002 a 2008, quan la licitació mitjana anual rondava els 700 milions d'euros i era una font d'activitat tan important com la privada (vegeu el quadre I-4.4).

Les variables que s'estudien en aquest apartat es desagreguen, d'una banda, segons tipologia: entre edificació (residencial i equipament social) i enginyeria civil (carreteres, ferrocarrils, ponts, preses, ports, aeroports...). La inversió en edificació va ser la gran perjudicada, ja que es va re-

4. INEM (2021) *Estadístiques d'ocupació*. Recuperat el 15 de juny de 2021 de: <https://www.sepe.es/homesepe/que-es-el-sepe/estadisticas/empleo.html>.

5. OTIB (2021) *Estadístiques mensuals per illes*. Recuperat 15 de juny de 2021 de: https://www.caib.es/sites/observatorideltreball/ca/comparativa_per_illes-27741/.

6. Associació d'Empreses Constructores i Concessionàries d'Infraestructures (SEOPAN) (2020). *Licitació*. Recuperat el 2 de juny de 2021 de: <https://seopan.es/licitacion/>.

duir a la meitat respecte al 2019: va passar de 533,2 milions d'euros el 2019 a 260,2 milions el 2020. Mentre que l'obra civil va disminuir un moderat 5,6 %, assolint els 176,4 milions d'euros.

I, d'altra banda, es desagreguen segons l'origen del seu finançament: entre Estat central i ens territorials (que també inclouen l'Administració autonòmica i local). El 2020 els ens territorials van finançar el 80 % de l'obra pública i van gestionar el major volum d'obra pública autonòmica dels darrers deu anys. Van passar de finançar 112,5 milions d'euros el 2011 a 345,8 milions el 2020. Per contra, el finançament central es va contreure a nivells de 2014-15 i es van assolir els 90,8 milions d'euros. Van perdre el protagonisme dels darrers anys i van representar només el 20 % del total.

4.3.2. INVERSIÓ PRIVADA

La inversió privada en habitatge lliure va capejar el temporal i va frenar una caiguda

major del sector. L'activitat en curs va ser elevada, es van acabar més de 3.100 habitatges, la dada més alta des del 2012, i se'n van començar uns altres 3.200. Els que no van arrencar van ser els habitatges públics, que es van desplomar un 29 %. Quant als indicadors avançats, els referits a l'activitat per al 2021, com les obres i els habitatges visats o les reformes visades, van reflectir moderació en les seves variacions. Va continuar un model d'activitat centrat en la construcció nova i de reforma d'habitatge unifamiliar, encara que també va millorar en habitatge plurifamiliar, sobretot a les Pitiüses.

L'habitatge s'entén iniciat quan es tramita la sol·licitud de qualificació o declaració provisional per a l'obra, ja que és el primer pas per començar amb la construcció. Aquest indicador, publicat pel Ministeri de Foment, és un bon indicador avançat de construcció, perquè mesura els habitatges que s'han de construir en 18-24 mesos, el temps habitual des que es demana la qualificació provisional fins que es construeix l'obra i s'atorga la qualificació definitiva.

QUADRE I-4.4. LICITACIÓ OFICIAL (MILERS D'EUROS) (2011-2020)

	Total edificació	Total enginyeria civil	Total	Administració de l'Estat	Administració d'ens territorials	Total
2011	83.862	80.090	163.952	51.446	112.506	163.952
2012	22.405	103.886	126.291	23.128	103.163	126.291
2013	41.900	154.775	196.675	31.955	164.720	196.675
2014	47.770	130.206	177.976	47.321	130.655	177.976
2015	70.191	193.028	263.219	180.622	82.597	263.219
2016	66.132	267.685	333.817	156.754	177.063	333.817
2017	140.500	226.050	366.550	110.180	256.370	366.550
2018	153.660	251.900	405.550	113.420	292.140	405.550
2019	533.210	186.880	720.100	497.770	222.330	720.100
2020	260.188	176.419	436.607	90.825	345.782	436.607
Variació 20/19	-51,2%	-5,6%	-39,4%	-81,8%	55,5%	-39,4%

Font: SEOPAN

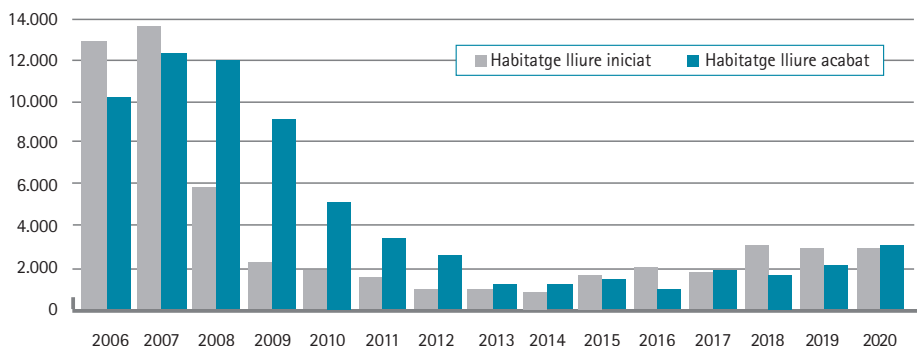
Malgrat la pandèmia, les sol·licituds de qualificació provisional d'habitatge només es van reduir un 3,2 % respecte a l'any anterior a Illes Balears, centrades en les sol·licituds dels habitatges lliures. Es van iniciar 3.249 habitatges, una bona quantitat en comparació amb la registrada en la crisi anterior. Com per exemple, el 2010, quan es van començar 2.903 habitatges, o el 2014, en plena crisi, quan es va registrar la xifra més austera de la dècada, amb 896 habitatges (vegeu el quadre I-4.5 i el gràfic I-4.3).

Quant als habitatges acabats, que es vinculen amb la qualificació o declaració definitiva de l'habitatge que publica el Ministeri de Foment, són un indicador de la inèrcia constructora d'aquest i dels anys anteriors. El 2020 l'habitatge acabat va continuar la seva escalada ascendent i va assolir la dada

més alta des del 2012, encara que, això sí, sense arribar a aconseguir la millor de la darrera dècada (5.562 habitatges el 2010). El 2020 es van acabar 3.152 habitatges, un 45,8 % més que l'any passat i això el va convertir en un any molt actiu i es va salvar el sector d'una aturada més gran. Part dels habitatges començats el 2018 i el 2019 van acabar el 2020. I, a més, encara hi quedarà recorregut per al 2021, sabent la gran quantitat d'habitatges iniciats el 2020. Va ser un bon any per a l'obra nova d'habitatges lliures.

No es pot dir el mateix dels habitatges públics, ja que el 2020 es va tornar a retrocedir. Només el 8 % dels habitatges que van començar a construir-se van ser de protecció oficial. Van perdre dinamisme respecte a l'any anterior en reduir-se un 29 % (vegeu el quadre I-4.5).

Gràfic I-4.3.

Habitatges lliures a les Illes Balears (2006-2020)

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Transport, Mobilitat i Agenda Urbana⁷ i elaboració pròpia

7. Ministeri de Transport, Mobilitat i Agenda Urbana (2021). *Estadísticas. Vivienda libre*. Recuperat el 15 de juny de 2021 de: <https://apps.fomento.gob.es/BoletinOnline2/?nivel=2&orden=32000000>.

Quadre I-4.5. Habitatges començats i habitatges acabats (2011-2020)												
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	% variació 20/19	
Total començats	2.108	1.052	989	896	1.636	2.091	1.791	3.075	3.356	3.249	-3,2%	
Habitatges protegits	528	118	0	0	0	114	0	2	385	273	-29,1%	
% d'habitatges protegits	25,0%	11,2%	0,0%	0,0%	0,0%	5,5%	0,0%	0,1%	11,5%	8,4%	-	
Habitatges lliures	1.580	934	989	896	1.636	1.977	1.791	3.073	2.971	2.976	0,2%	
% d'habitatges lliures	75,0%	88,8%	100,0%	100,0%	100,0%	94,5%	100,0%	99,9%	88,5%	91,6%	-	
% de var. sobre l'any anterior	-27,4%	-50,1%	-6,0%	-9,4%	82,6%	27,8%	-9,41 %	71,69%	9,14%	-3,19%	-	
Total acabats	3.652	2.628	1.394	1.218	1.426	1.023	1.743	1.699	2.162	3.152	45,8%	
Habitatges protegits	288	69	168	32	0	14	0	0	18	9	-50,0%	
% d'habitatges protegits	7,9%	2,6%	12,1%	2,6%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,8%	0,3%	-	
Habitatges lliures	3.364	2.559	1.226	1.186	1.426	1.009	1.743	1.699	2.144	3.143	46,6%	
% d'habitatges lliures	92,1%	97,4%	87,9%	97,4%	100,0%	98,6%	100,0%	100,0%	99,2%	99,7%	-	
% de var. sobre l'any anterior	-34,3%	-28,0%	-47,0%	-12,6%	17,1%	-28,3%	70,4%	-2,5%	27,3%	45,8%	-	
Hab. començats-hab. acabats	0,58	0,40	0,71	0,74	1,15	2,04	1,03	1,81	1,55	1,03	-33,6%	

Font: Direcció General d'Habitatge, Ministeri de Transports, Mobilitat i Agenda Urbana, i elaboració pròpia

(**) Percentatge de variació 20/11.

Un altre indicador que s'analitza és la ràtio entre habitatge iniciat i acabat, que sintetitza l'impuls futur de l'activitat del sector de la construcció residencial. Amb les dades de 2020 es preveu que el parc d'obra nova residencial s'alenteixi l'any vinent. La ràtio de 2020 va ser d'1,03, enfront de l'1,55 de 2019. És a dir, per cada habitatge que s'inicia, se n'acaba un altre. En tenir una ràtio major a un, hi va haver més sol·licituds per iniciar habitatges que les que es van acabar.

Fent una anàlisi retrospectiva, el 2020 va contrastar amb la ràtio de 2016 (2,04), dels més elevats de la darrera dècada, enfront del de 2010 (0,52), un dels més baixos. A mesura que la demanda cau, és habitual observar que les obres iniciades s'alenteixen o es fracciona la construcció o directament s'ajorna l'inici de les obres. En aquest cas, l'impuls de la producció es redueix i la ràtio és inferior a un. No obstant això, durant els anys d'activitat expansiva la ràtio sobrepassa la unitat. És a dir, el nombre d'habitatges iniciats supera el dels acabats. En el nostre cas, malgrat patir una de les crisis econòmiques més importants, no va afectar amb tal magnitud la construcció residencial, diferenciant que no es tracta d'una crisi de demanda.

Pel que fa als indicadors avançats d'activitat relatius a projectes visats, variables que facilita el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears⁸, tant d'obres (exclosos els expedients per a l'elaboració d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i uns altres similars) com d'habitatges van regis-

trar xifres pròximes a les visades el 2017 i el 2018. El 2020, les obres només es van reduir un 5,8 % respecte a l'any anterior, i els habitatges, un 6,4 %. La majoria van continuar sent visats d'habitatges i reformes. Gairebé la meitat de les obres visades van ser reformes d'habitatges i van continuar sent un pilar fonamental per al sector, que va veure augmentar el seu pes relatiu en els darrers tres anys. Encara que hi va haver una reducció en la reforma d'habitatges, que estava imbatible des del 2017. Més contundent va ser la reculada en les obres turístiques, comercials i industrials, en línia amb l'aturada de l'activitat empresarial a l'economia balear.

A les Balears es van visar 5.223 obres, enfront de les 5.544 obres de l'any anterior, considerat l'any més bo pel que fa a obres visades de la darrera dècada. En comparació amb les dades de l'última crisi es va comportar millor: es van visar 1.056 obres més que el 2010 (4.167 obres).

Per illes, només a les Pitiüses es van mantenir en xifres similars (en augmentar un moderat 0,8 %), encara que en termes absoluts van ser les illes que menys obra van visar (536 projectes). A la resta d'illes, es va desaccelerar l'activitat. A Mallorca, amb 4.092 obres visades, es va reduir un 5,6 %, i a Menorca, amb 595 obres, ho va fer un 12,2 %. Per pesos relatius, Mallorca va continuar visant el 78 % dels projectes, seguida de Menorca, amb l'11 %, i de Pitiüses, amb el 10 % (vegeu el quadre I-4.6).

Per nombre d'habitatges, el 2020 es van visar 3.584 habitatges, 247 menys que l'any anterior (3.831 habitatges). Això va suposar un 6,4 % menys. No obstant

8. COAIB (2021). *Estadísticas*. Recuperat 15 de juny de: <http://www.coaib.org/ca/coaib/informacio-general/estadistiques.aspx>

això, va continuar sent una dada elevada en època de crisi, sobretot si es compara amb les xifres del 2010 (amb 2.036 habitatges). En aquest sentit, els visats del sector residencial es van allunyar dels nombres del 2008 (amb 5.500 habitatges visats).

Per illes, només les dades de les Pitiüses es van comportar millor que el 2019. Es van visar 681 habitatges i van créixer un 4,8 % més respecte a l'any anterior. A Mallorca es van visar tres de cada quatre habitatges de les Balears, fins a assolir els 2.778 visats, encara que es van reduir un 4,9 % respecte al 2019. I Menorca, amb només 125 habitatges visats, es va desplomar un 52,1 %. No només va ser l'illa que menys volum d'habitatges va visar, sinó també la que pitjor es va comportar. Per pesos relatius, Mallorca va ser l'illa més activa (78 %), seguida de les Pitiüses (19 %) i de Menorca (3 %) (vegeu el quadre I-4.6).

La grandària mitjana de les promocions, habitatges col·lectius (incloent-hi l'obra

nova i la reforma) per obra, va continuar sent inferior a un, concretament de 0,69, la qual cosa assenyalava que la major part de l'habitatge visat va continuar corresponent a habitatges unifamiliars. La grandària va ser la mateixa que el 2019. Fent la vista enrere, es va assolir un nivell pròxim al 2008 (0,95) i el 2009 (0,51). I realment va contrastar amb la grandària de les promocions de 2007, quan la ràtio era de 2,37 habitatges per obra.

Els resultats per illes van reflectir una activitat de l'habitatge residencial a diferents ritmes. A Mallorca, encara que la ràtio es continués situant per sota d'un (concretament va ser de 0,68 habitatges per obra), va créixer un moderat 0,8 % respecte al 2019. Aquesta ràtio va continuar reflectint l'escàs pes que va tenir l'habitatge col·lectiu en l'activitat constructora. A Menorca, la ràtio va ser encara menor: es va situar en el 0,21 i es va reduir un 45,4 %. Mentrestant, les Pitiüses van ser les illes que van tenir una ràtio més bona (1,27) i van créixer un 4 % (vegeu el quadre I-4.7).

QUADRE I-4.6. PROJECTES VISATS PEL COAIB A LES BALEARS PER ILLES (2018-2020)

		2018	2019	2020	% variació 2019
Obres visades	Mallorca	4.311	4.334	4.092	-5,6%
	Menorca	645	678	595	-12,2%
	Pitiüses	569	532	536	0,8%
	Illes Balears	5.525	5.544	5.223	-5,8%
Habitatges visats	Mallorca	2.656	2.920	2.778	-4,9%
	Menorca	161	261	125	-52,1%
	Pitiüses	588	650	681	4,8%
	Illes Balears	3.405	3.831	3.584	-6,4%

Font: COAIB

Nota: N'estan exclosos els expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.

QUADRE I-4.7. % DE PROJECTES VISATS PEL COAIB: RELACIÓ HABITATGE/OBRA (2018-2020)

	2018	2019	2020	% variació 20/19
Mallorca	0,6	0,7	0,7	0,8%
Menorca	0,2	0,4	0,2	-45,4%
Pitiüses	1,0	1,2	1,3	4,0%
Illes Balears	0,6	0,7	0,7	-0,7%

Font: COAIB i elaboració pròpia

Sol ser habitual que en èpoques recessives se substitueixin les obres noves per reformes o ampliacions o bé que el comportament d'aquestes darreres sigui millor que el de les noves. El 2020 no va anar així. Es van visar 2.839 reformes, un 5,5 % menys que el 2019. La reforma en habitatge, que va assolir els 2.456 visats, va suposar un 3,7 % menys que el 2019, i es va mantenir millor que les reformes turístiques i industrials, que es van reduir un 15,5 % (assolint els 383 visats) (vegeu el quadre I-4.8).

En percentatge, el 2020 un 54 % de les obres visades van correspondre a reformes, el mateix que el 2019. Aquesta dada es va situar deu punts per sobre de l'estructura assolida el 2010 (45 %), un any dinàmic d'habitatge residencial nou. De fet, entre el 2002 i el 2008, els visats per ampliació i reforma van anar perdent pes a conseqüència del major increment en les obres visades de nova construcció. I només a partir del 2008, quan va començar la crisi derivada de les hipoteques *subprime*, les reformes van començar de nou a demanar-se, i amb això en va augmentar el pes.

Per illes, les més perjudicades per l'obra nova visada van ser les més beneficiades per les reformes. A Mallorca, les obres d'ampliació i reforma, que van registrar

2.166 visats, van decreixer un 6,3 % i va suposar un pes del 53 %. A Menorca, que es van visar 425 reformes, van disminuir un 3,6 % i van assolir el percentatge més elevat (71 %). I a les Pitiüses, que van ser les illes que més van créixer en habitatges nous, es van reduir les reformes un moderat 0,8 %, amb la qual cosa es van visar 248 reformes, un 46 % del total.

La distribució per tipus d'edificació de la superfície visada aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. El 2020 es van visar prop d'1,6 milions de metres quadrats, un 17,6 % menys que l'any anterior (vegeu el quadre IA-4.1).

Per tipologia, el pes del sector residencial es va incrementar i es va assolir gairebé tres quarts de la superfície total visada el 2020. Aquesta distribució va contrastar amb la dels anys anteriors, quan l'activitat residencial no arribava al 60 % de la superfície i pivotava sobre els sectors turístic, industrial i comercial. Tot això, malgrat reduir-se un 10,8 % respecte al 2019.

El 2020 es van visar 1,2 milions de metres per a edificis i habitatges residencials, amb la qual cosa es va convertir en el primer gran segment demandat, amb un

pes del 73 %. La distribució per illes va seguir el mateix patró i la superfície residencial es va situar en el primer lloc. Només a Menorca el pes va ser del 56 %, perquè es van visar obres de turisme i espectacles i

obres sanitàries-benèfiques. El comportament a totes les illes va ser similar, encara que de diferent magnitud: a Mallorca es va reduir un 10 %, a Menorca un 32 % i a les Pitiüses un 3 %.

QUADRE I-4.8. AMPLIACIONS I REFORMES (2017-2020)

		2017	2018	2019	2020	% variació 20/19
Mallorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	1.823	1.857	1.965	1.888	-3,9%
	Indústria i turisme de rehabilitació	409	358	347	278	-19,9%
	Total reformes	2.232	2.215	2.312	2.166	-6,3%
	Total obres visades	4.076	4.311	4.334	4.092	-5,6%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	54,8%	51,4%	53,3%	52,9%	-0,8%
Menorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	353	358	377	367	-2,7%
	Indústria i turisme de rehabilitació	75	77	64	58	-9,4%
	Total reformes	428	435	441	425	-3,6%
	Total obres visades	626	645	678	595	-12,2%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	68,4%	67,4%	65,0%	71,4%	9,8%
Pitiüses	Ampliacions i reformes d'habitatges	235	221	208	201	-3,4%
	Indústria i turisme de rehabilitació	68	53	42	47	11,9%
	Total reformes	303	274	250	248	-0,8%
	Total obres visades	625	569	532	536	0,8%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	48,5%	48,2%	47,0%	46,3%	-1,5%
Illes Balears	Ampliacions i reformes d'habitatges	2.411	2.436	2.550	2.456	-3,7%
	Indústria i turisme de rehabilitació	552	488	453	383	-15,5%
	Total reformes	2.963	2.924	3.003	2.839	-5,5%
	Total obres visades	5.327	5.525	5.544	5.223	-5,8%
	% d'ampliacions i reformes sobre el total	55,6%	52,9%	54,2%	54,4%	0,3%

Font: COAIB

Pel que fa a la resta de tipologies, la superfície dels projectes turístics i d'espectacles es va mantenir en segon lloc, amb 264.400 metres, la qual cosa va representar un 16 %. No obstant això, va ser notable el seu descens (pròxim al 28 % respecte al 2019 per segon any consecutiu). Va caure a totes les illes: a Mallorca un 20 %, a Menorca un 45 % i a les Pitiüses un 33 %.

A molta més distància i reflectint la crisi en el sector serveis, es van situar en tercer lloc les oficines i els comerços, amb 60.400 metres, la qual cosa va representar

un 4 %. I, finalment, les superfícies industrials; esportives; sanitàries i benèfiques; culturals i religioses, i d'altres, que els seus pesos no van superar el 3 % en cada una. Totes es van comportar pitjor que el 2019, excepte les industrials, que van augmentar un 44 %.

5

EL SECTOR DE SERVEIS

RESUM

El 2020 ha estat marcat per la crisi derivada de la covid-19. Tot i que en aquesta ocasió el seu origen és atribuïble fonamentalment a les restriccions sobre l'activitat productiva i la mobilitat, la virulència dels seus efectes en l'economia de les Illes posa sobre la taula un cop més la discussió sobre les vulnerabilitats estructurals d'un model econòmic dependent de la hiperespecialització en activitats vinculades al turisme.

A partir d'operacions estadístiques publicades per l'INE, l'Ibestat i l'Eurostat, en aquest apartat s'analitza sintèticament l'evolució recent del sector terciari a les Illes Balears parant esment en el comportament de les principals magnituds i els indicadors sectorials. Convé indicar, no obstant això, que el gran impacte de la crisi del coronavirus sobre el turisme, el transport o el comerç —per citar algunes de les activitats més afectades per la pandèmia— també queda reflectit en les xifres que s'incorporen en altres apartats de la memòria del CES, la qual cosa permet un estudi més orientat a les especificitats del respectius àmbits.

Malgrat que algunes de les principals estadístiques encara no incorporen els resultats de l'any 2020, una primera aproximació a l'evolució del VAB del sector, d'acord amb l'estimació que realitza la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació, apunta a un retrocés al voltant del -25,0 %. Aquest capítol també analitza l'evolució del pes del sector respecte al conjunt de l'economia i les diferències que s'observen en l'àmbit insular quant a la diversificació i l'equilibri entre els principals sectors econòmics. En termes de volum de producció del sector respecte del total de cada illa, aquestes diferències són molt marcades —gairebé de 13,0 punts percentuals— si es compara, per exemple, la presència dels serveis en l'economia pitiüsa amb la de Menorca.

El gruix de l'apartat es dedica a examinar els principals resultats de l'estadística estructural d'empreses del sector serveis dels anys 2017 i 2018 – 2019 per a algunes magnituds. En línies generals, s'observen increments en la majoria de magnituds i variables clau, com ara el nombre d'empreses, el volum de negoci, el volum de producció, la població ocupada, la remuneració del treball i, finalment, la productivitat. Amb tot, també s'ha de ressaltar que el sector encara arrossega certs desequilibris, com ara la discontinuïtat de la inversió —que el 2019 registra un retrocés important— o una major taxa femenina d'ocupació parcial.

5.1.

INTRODUCCIÓ

La majoria de les fonts estadístiques consultades per elaborar aquest apartat han estat publicades per l'Institut Nacional d'Estadística (INE). Són les següents: la Comptabilitat regional d'Espanya (revisió estadística de 2019); l'Enquesta estructural d'empreses del sector de serveis, i, finalment, els indicadors d'activitat del sector serveis. S'incorpora, igualment, la informació dels indicadors sintètics de l'economia balear, en concret la relativa a l'evolució del VAB per sectors econòmics, que publica la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació. Altrament, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) duu a terme una explotació ampliada, específica per a les Illes Balears, tant de l'enquesta com dels indicadors d'activitat, que també s'han seguit i s'han incorporat en aquest apartat.

Així mateix, tot i presentar els mateixos resultats que la Comptabilitat regional de l'INE, també s'han utilitzat els comptes econòmics regionals que publica l'Eurostat, ja que desagrega les dades en el nivell NUTS 3 (nomenclatura d'unitats territorials per a estadístiques) i permet mostrar aquesta informació per a Mallorca, Menorca i les Pitiüses. Val a dir, per acabar, que la disponibilitat de sèries temporals de les estadístiques esmentades no és homogènia, la qual cosa condiciona l'examen integral de la situació econòmica de l'arxipèlag en un any marcat per la crisi del coronavirus, que, en el cas concret del sector que ens ocupa, ha suposat fortes restriccions a la mobilitat i a l'activitat econòmica i que s'han traduït en una caiguda de la majoria d'indicadors sectorials.

5.2.

L'EVOLUCIÓ I EL PES DELS SERVEIS EN L'ECONOMIA DE LES ILLES

El sector de serveis és el més important de l'economia de les Illes Balears en volum de producció i d'ocupació. Si bé a partir de l'any 2014 exhibeix una gran fortalesa i un fort ritme de creixement, amb taxes interanuals que entre els anys 2015 i 2017 superen el 5,0 %, a partir del 2018 aquest ritme afluixa gradualment. D'acord amb les dades de la Comptabilitat regional d'Espanya (CRE) publicades per l'INE, amb la revisió estadística del 2019, en el període comprès entre el 2014 i el 2019 el pes dels serveis de mercat en el conjunt de l'economia de l'arxipèlag no ha sofert gaires variacions i s'ha mantingut invariablement unes dècimes per sobre del 70,0 %. En canvi, si es considera el pes de tot el sector, és a dir, tant els serveis de mercat com els de no mercat¹, el percentatge supera el 85,0 %.

Seguint amb l'avanç de les dades de la CRE de 2019², el valor afegit brut (VAB) del sector de serveis de mercat —sense considerar, per tant, les seccions O a Q de la CNAE— registra una taxa de variació interanual del 2,5 %, 2,3 punts percentuals (p. p.) inferior al registre del 2018 (4,8 %) i

1. Aquests serveis inclouen administracions públiques i defensa, seguretat social obligatòria, educació, activitats sanitàries i serveis socials, i si bé en part són proveïts per empreses privades, es poden considerar serveis de no mercat, majoritàriament de provisió pública.

2. En la memòria del CES de l'any 2019 es va dur a terme l'anàlisi a partir de les dades de la comptabilitat regional corresponents a la primera estimació publicada per l'INE. Posteriorment, el mes de desembre de 2020, l'INE les va revisar i actualitzar. En el moment de redactar aquest apartat són les darreres dades disponibles.

el valor més baix dels darrers sis anys. També, per primera vegada d'ençà del 2009, la taxa del sector queda per sota de la del VAB de tota l'economia (3,4 %).

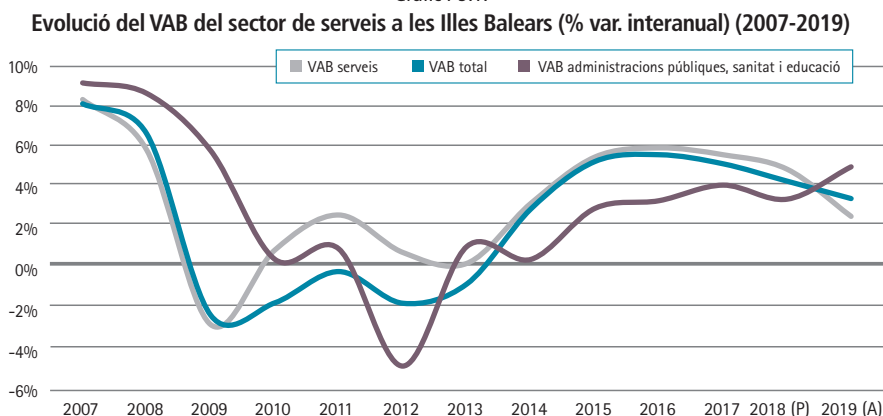
Si s'analitza amb més detall el comportament de les distintes activitats englobades en el sector, s'observa que el decaïment del 2019 és atribuïble, en gran part, a l'alentiment de les activitats de comerç, transport i hostaleria —grups G, H i I de la CNAE—, les quals passen de créixer per sobre del 7,0 % en el període 2015-2017 a tancar l'exercici de 2019 amb un avenç més discret del 2,5 %. D'altra banda, s'ha de considerar rellevant que la producció de serveis de les administracions públiques, sanitat i educació guanya en el darrer any 1,6 p. p respecte de l'any precedent, de manera que la taxa de variació se situa en un 5,0 %, àmpliament per sobre de la dels

serveis de mercat (vegeu el gràfic I-5.1.).

Precisament el grup d'administracions públiques, sanitat i educació, juntament amb els grups d'activitats immobiliàries (4,0 %) i d'activitats financeres i d'assegurances (3,6 %), són els que registren la variació del VAB més elevada durant el darrer any, mentre que el d'activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment és el que tanca el 2019 amb l'avenç més moderat (0,9 %) (vegeu el gràfic I-5.2.).

Amb tot, aquestes xifres no reflecteixen encara el daltabaix provocat per la covid-19, especialment durant el 2020. Quant a les dades d'aquest darrer any, la Direcció General de Model Econòmic i Ocupació estima que el VAB del sector disminueix un 25,2 % respecte del 2019. La caiguda del conjunt de l'economia es calcula en un -23,7 %.

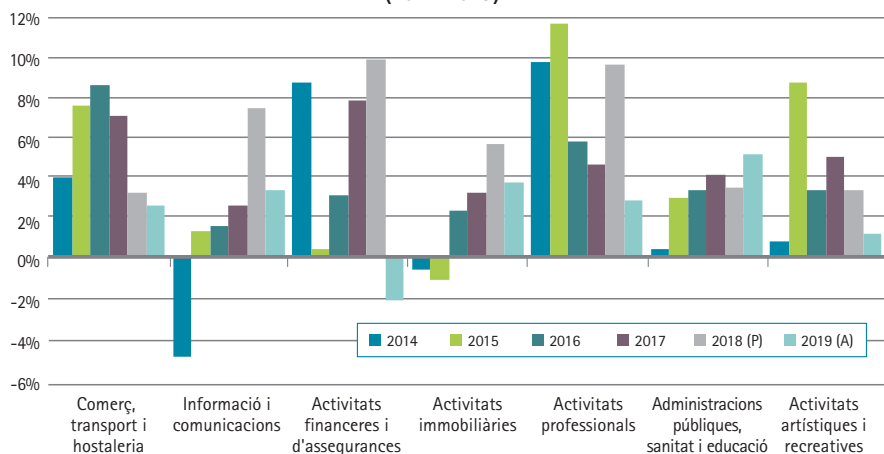
Gràfic I-5.1.

Font: INE³

3. INE (2019) *Comptabilitat regional d'Espanya. Revisió estadística*. Recuperat el 7 de juliol de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736167628&menu=resultados&idp=1254735576581

Gràfic I-5.2.

Evolució del VAB dels serveis a les Illes Balears per grup d'activitat (% de var. interanual) (2014-2019)Font: INE⁴

En la mateixa línia, segons la informació dels indicadors d'activitat del sector de serveis (IASS), en concret de l'índex de volum de negoci, el 2020 les vendes de les empreses de serveis de mercat no financers a les Balears cau un 37,8 %, percentatge evidentment molt allunyat dels valors dels anys precedents. Les activitats vinculades a la mobilitat i al turisme són les més perjudicades. La facturació de l'hostaleria cau un 70,8 %; la de les activitats administratives i serveis auxiliars, un 55,6 %; el transport i emmagatzematge, un 52,9 %; el comerç, gairebé un 21,0 %. La resta d'activitats, si bé també queden en negatiu, no presenten davallades tan dràstiques (vegeu el gràfic IA-5.1.).

5.3.

EL PES DEL SECTOR DE SERVEIS EN L'ÀMBIT INSULAR⁵

D'ençà de mitjan segle passat, l'economia de totes les illes experimenta una terciarització progressiva que s'intensifica els anys posteriors a la gran recessió. Així, d'acord amb les dades de l'Eurostat, en el període cronològic 2010-2019 l'aportació del sector de serveis en el total de l'activitat productiva de l'arxipèlag —sense considerar els serveis vinculats al sector públic— augmenta gairebé 5,0 p. p., i passa de representar un 65,6 % del valor afegit brut l'any 2010 a un 70,5 % el 2019.

5. Per redactar aquest apartat, se segueix l'estadística de comptes econòmics regionals que publica anualment l'Eurostat. Si bé les dades són coincidents amb les de la Comptabilitat regional d'Espanya que publica l'INE, l'estadística de l'Eurostat té com a principal característica la desagregació de les dades sectorials a escala provincial i/o insular. Està actualitzada fins al 2019 per a l'àmbit de l'arxipèlag i fins al 2018 per a l'àmbit insular.

4. INE (2019) *Comptabilitat regional d'Espanya. Revisió estadística*. Recuperat el 7 de juliol de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736167628&menu=resultados&idp=1254735576581

QUADRE I-5.1. PES DEL SECTOR DE SERVEIS DE MERCAT EN EL VAB DE LES BALEARS PER ILLES (2010-2019)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Pitiüses
2010	65,6%	61,0%	50,7%	64,0%
2011	67,5%	62,6%	52,6%	66,0%
2012	69,2%	64,2%	54,8%	67,5%
2013	69,9%	64,9%	55,9%	68,0%
2014	70,1%	65,1%	56,7%	68,6%
2015	70,2%	65,0%	56,8%	69,0%
2016	70,4%	65,2%	57,3%	69,5%
2017	70,7%	65,5%	57,9%	70,1%
2018	71,1%	65,8%	58,5%	71,1%
2019	70,5%	..	..	..
Diferència (p. p.) 2018-17	0,4	0,3	0,6	1,0
Diferència (p. p.) 2018-10	5,5	4,8	7,7	7,0

Font: Eurostat⁶

Nota: No s'inclouen les seccions R-S de la CNAE a escala insular, ja que només es disposa de dades per al total de l'arxipèlag.

L'expansió del sector de serveis és una tendència que es reproduïx a totes les illes, si bé s'observen algunes diferències remarcables que convé comentar. Seguint la comptabilitat regional desagregada per illes i sectors econòmics que publica l'Eurostat, el 2018 —el darrer any amb dades disponibles a escala insular— les Pitiüses presenten el major pes del sector de serveis de mercat, amb un poc més del 71,0 % del seu valor afegit brut, seguides de Mallorca, en què els serveis representen quasi el 66,0 % de tota l'activitat productiva. Finalment, Menorca és l'illa menys hiperespecialitzada i els serveis tenen una presència sensiblement inferior —encara que també s'ha accelerat en els darrers anys— i representen el 58,5 % de l'economia de l'illa (vegeu el quadre I-5.1.).

6. Eurostat (2021) *Regional economic accounts*. Recuperat l'1 de juliol de 2021 de: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

5.4.

LES PRINCIPALS MAGNITUDS DEL SECTOR: L'ENQUESTA ESTRUCTURAL D'EMPRESES DE L'ANY 2019⁷

A més de descriure algunes de les magnituds principals en els apartats anteriors, una anàlisi més acurada de l'Enquesta es-

7. L'INE adapta el concepte estadístic d'«empresa» i l'incorpora per primera vegada en aquesta estadística. Per això, les dades de 2018 no són estrictament comparables a les dels anys precedents. No obstant això, també publica una anàlisi comparativa sota el supòsit de continuar considerant, com feia fins al 2017, les «unitats legals» com una aproximació operativa a les empreses.

tractural d'empreses de l'any 2019⁸ permet una visió més precisa de la realitat del sector de serveis⁹.

D'acord amb les dades d'aquesta operació estadística, el volum de negoci del sector experimenta un avenç considerable durant el 2019, en concret d'un 3,1 % en termes interanuals. Totes les branques, exceptuant les activitats administratives i serveis auxiliars (-4,7 %), presenten valors interanuals positius. Cal destacar les fortes pujades de les activitats professionals, científiques i tècniques (19,6 %); d'informació i comunicacions (18,1 %); de transport i emmagatzematge (17,2 %), i, finalment, de les activitats immobiliàries (10,8 %). L'hostaleria (5,1 %) i, sobretot, el comerç (0,2 %) presenten increments més continguts.

També s'observa un avenç significatiu de les magnituds relatives a la remuneració del treball i a l'ocupació. Així, els sous i els salaris augmenten un 7,3 % respecte del 2018 i el personal ocupat creix un 3,5 %, si bé amb diferències apreciables en funció de les activitats. Per contra, l'import de les inversions en actius materials retrocedeix un 17,3 % interanual,

amb fortes desinversions en totes les activitats excepte en les professionals, científiques i tècniques (0,3 %) (vegeu el quadre IA-5.1.).

5.5.

L'ENQUESTA ESTRUCTURAL D'EMPRESES DE L'ANY 2018: PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

El 2018, en el sector de serveis de mercat hi ha 60.658 empreses. Aquesta dada representa un augment d'un 0,8 % respecte al 2017. El volum de facturació de les empreses registra una pujada d'un 5,4 % i arriba a 38.648 milions d'euros, molt per sobre dels 36.657 milions de l'any anterior. En termes de VAB, el sector genera una renda total d'11.823 milions d'euros en el conjunt de l'arxipèlag, amb una pujada del 7,3 % respecte d'un any enrere (vegeu el quadre I-5.2.).

Pel que fa a les distintes activitats, s'observa que la principal branca del sector és el comerç, tant pel que fa al nombre d'empreses —representa un poc més del 28,0 % del total— com al volum de negoci —factura gairebé un 40,0 % del total del sector. En canvi, l'hostaleria esdevé la principal activitat en les magnituds relatives a la remuneració d'assalariats, el valor de la producció, els consums intermedis, el volum d'ocupació, el valor afegit brut i, finalment, l'excedent brut d'explotació. En pràcticament totes aquestes variables representa més d'una tercera part del total del sector.

8. L'INE elabora anualment aquesta estadística, amb un nombre limitat de magnituds, per als sectors de la indústria, el comerç i els serveis i la publica separatament. L'Ibstat fa una explotació ampliada de l'Enquesta estructural d'empreses que publica l'INE. En el moment de redactar aquest apartat, l'INE ha publicat les dades definitives del 2019, mentre que el darrer any amb dades disponibles publicat per l'Ibstat correspon al 2018.

9. Comprèn el conjunt de serveis de mercat, inclòs el comerç, si bé s'exclouen les branques amb presència majoritària de serveis de no mercat (seccions O, P i Q de la CNAE), les activitats financeres i d'assegurances (secció K) i les activitats de les llars.

QUADRE I-5.2. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(S excepte 96) Altres serveis	Total serveis
2017									
Nombre d'empreses	17.493	4.589	11.211	1.853	6.879	10.739	6.648	771	60.183
Nombre d'establiments	21.010	5.082	12.365	1.959	7.099	11.135	7.452	790	66.892
Volum de negoci (milers d'euros)	14.864.754	2.837.159	6.992.839	1.013.813	1.017.177	1.469.670	8.399.362	62.174	36.656.948
Valor de producció (milers d'euros)	4.495.318	2.531.732	7.033.650	813.291	936.048	1.354.765	2.419.653	42.143	19.626.600
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	2.809.460	1.194.428	3.720.225	446.941	657.026	844.730	1.325.589	24.066	11.022.465
Despeses de personal (milers d'euros)	1.637.508	736.621	2.234.866	203.441	134.301	437.518	735.326	13.968	6.133.549
Consums intermedis (milers d'euros)	1.685.857	1.337.304	3.313.425	366.351	279.022	510.035	1.094.063	18.077	8.604.135
Excedent brut d'explotació (milers d'euros)	1.063.378	577.694	1.365.031	255.091	479.556	418.862	576.567	9.492	4.745.672
Població ocupada mitjana	76.595	23.388	89.839	6.845	9.421	23.016	34.898	1.297	265.299
Població ocupada a 30/09	77.609	25.697	114.399	6.866	9.322	22.927	36.485	1.296	294.601

continua

2018									
Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total	
Nombre d'empreses	17.104	4.596	10.618	1.707	7.163	11.566	7.076	828	60.658
Nombre d'establiments	20.427	5.133	12.753	1.809	7.344	11.853	8.028	841	68.188
Volum de negoci (milers d'euros)	15.364.461	2.968.659	7.498.455	1.123.283	1.051.308	1.803.182	8.775.606	62.913	38.647.868
Valor de producció (milers d'euros)	4.592.377	2.600.521	7.435.066	933.988	1.050.755	1.651.554	2.386.188	43.185	20.693.634
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	2.797.424	1.363.315	3.940.664	530.081	716.477	1.049.304	1.399.146	26.153	11.822.563
Despeses de personal (milers d'euros)	1.672.875	764.363	2.448.188	258.306	147.531	533.517	819.727	14.071	6.658.578
Consums intermedis (milers d'euros)	1.794.954	1.237.205	3.494.402	403.907	334.279	602.250	987.043	17.032	8.871.071
Excedent brut d'explotació (milers d'euros)	1.027.083	604.177	1.315.164	273.589	512.423	531.883	588.065	11.863	4.864.246
Població ocupada mitjana	76.594	23.354	92.537	7.778	10.363	25.596	37.874	1.273	275.369
Població ocupada a 30/09	77.184	25.621	117.361	7.653	10.589	25.071	39.690	1.237	304.406

Font: lbestat¹⁰

10. lbestat (2021), a partir de dades de l'INE. Enquesta anual de serveis. Recuperat el 7 de juliol de 2021 de: https://lbestat.caib.es/ibestat/estadistiques/Oea-a64a3-66ae-4474-97ea-a0b75f6dd9a8/309ce478-45ef-4c61-b11d-6caba5136976/ca/250001_TU01.px

5.6.

PRINCIPALS COEFICIENTS

Seguint la mateixa operació estadística i considerant tot el sector, el valor afegit generat en relació amb el valor de la producció —és a dir, la seva capacitat de generació de rendes— augmenta 1,0 p. p. respecte a l'any 2017 i queda en un 57,1 %. Tot i cedir 2,0 p. p., les activitats immobiliàries són les que tenen una taxa de valor afegit més alta (68,2 %). A continuació, les activitats professionals, científiques i tècniques i el comerç registren taxes del 63,5 % i 60,9 %, respectivament. Les activitats de transport i emmagatzematge i d'hostaleria tenen la taxa de valor afegit més baixa (52,4 % i 53,0 %, respectivament) perquè registren, en comparació amb la resta d'activitats, una taxa de consums intermedis més elevada.

El 2018, la mitjana de persones ocupades de les empreses de serveis de mercat a les Balears és de 5, 1 més que l'any precedent. Per sectors, guanyen de mitjana una persona ocupada les empreses d'hostaleria i d'informació i comunicacions. Al marge de les esmentades, no s'observen diferències respecte a les dades de l'any 2017. L'hostaleria té una mitjana de 9 persones ocupades per empresa i, a l'altre extrem, les activitats immobiliàries en tenen una (vegeu el quadre I-5.3.).

Altrament, la taxa de despeses de personal —relació entre les despeses de personal i el valor afegit brut— s'incrementa 0,7 p. p. i queda, en el conjunt del sector,

en un 56,3 %. Per sectors, s'observen diferències rellevants, ja que, per exemple, la proporció més alta correspon a les activitats d'hostaleria (62,1 %), mentre que la més baixa, amb més de 41,0 p. p. de diferència, correspon a les immobiliàries (20,6 %). El salari mitjà registra una pujada d'un 3,6 % i se situa en els 22,8 mil euros, encara que també s'observen diferències notòries segons les activitats. El salari mitjà més elevat correspon a les de transport i emmagatzematge (30,5 k€), i, per contra, el més baix, a les administratives i serveis auxiliars (19,4 k€).

La productivitat, calculada com el quocient entre el valor afegit i el nombre mitjà de persones ocupades, és de 42,9 mil euros, xifra que queda un 3,4 % per sobre de la del 2017 (41,5 k€). Un any més, les activitats immobiliàries i les d'informació i comunicacions són les que presenten la major productivitat, clarament per sobre dels 68,0 mil euros. Per altra banda, el cost laboral unitari arriba a 24,2 k€, també considerablement per sobre (4,8 %) del de l'any precedent. Les activitats d'informació i comunicacions desbanquen enguany les de transport i emmagatzematge i són les que registren el cost laboral unitari més elevat (33,2 k€).

Amb els resultats del 2018, la proporció de persones assalariades sobre el conjunt de les ocupades —taxa de salarització— augmenta lleugerament en relació amb el 2017 i queda en el 82,5 %. La taxa de participació femenina en el personal assalariat recupera 0,5 p. p. i se situa en un 36,9 % per al conjunt del sector.

Quadre 1-5.3. Principals indicadors dels serveis privats per sector d'activitat a les Illes Balears (2017-2018)									
	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
2017									
Ocupats per empresa	4	5	8	4	1	2	5	2	4
Ocupats per establiment	4	5	7	3	1	2	5	2	4
Productivitat (milers d'euros)	36,7	51,1	41,4	65,3	69,7	36,7	38,0	18,6	41,5
Salari mitjà (milers d'euros)	20,3	29,7	21,4	29,5	23,5	25,0	19,0	18,9	22,0
Cost laboral unitari (milers d'euros)	21,4	31,5	24,9	29,7	14,3	19,0	21,1	10,8	23,1
Taxa de valor afegit (%)	62,5	47,2	52,9	55,0	70,2	62,4	54,8	57,1	56,2
Taxa de despeses de personal (%)	58,3	61,7	60,1	45,5	20,4	51,8	55,5	58,0	55,7
Taxa d'assalariats (%)	82,1	83,0	90,0	79,1	49,3	60,2	86,1	45,6	82,1
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,0	75,5	70,7	78,9	49,8	60,5	82,4	45,7	73,9
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	41,0	20,0	36,0	26,0	31,6	37,3	43,3	13,6	36,4
2018									
Ocupats per empresa	4	5	9	5	1	2	5	2	5
Ocupats per establiment	4	5	7	4	1	2	5	2	4
Productivitat (milers d'euros)	36,5	58,4	42,6	68,2	69,1	41,0	36,9	20,6	42,9
Salari mitjà (milers d'euros)	20,7	30,5	22,3	31,1	25,3	26,9	19,4	22,2	22,8
Cost laboral unitari (milers d'euros)	21,8	32,7	26,5	33,2	14,2	20,8	21,6	11,1	24,2
Taxa de valor afegit (%)	60,9	52,4	53,0	56,8	68,2	63,5	58,6	60,6	57,1
Taxa de despeses de personal (%)	59,8	56,1	62,1	48,7	20,6	50,8	58,6	53,8	56,3
Taxa d'assalariats (%)	82,4	83,2	91,6	84,1	46,5	60,8	85,9	40,6	82,5
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,7	75,8	72,2	85,5	45,5	62,1	82,0	41,8	74,6
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	41,3	20,4	37,0	28,2	26,6	37,9	42,8	13,4	36,9

Font: lbestat¹¹

11. lbestat (2021), a partir de dades de l'INE. Enquesta anual de serveis. Recuperat el 7 de juliol de 2021 de: https://lbestat.caib.es/lbestat/estadistiques/Oeaa64a3-66ae-4474-97ea-a0b75f6dd9a8/309ce478-45ef-4c61-b11d-6caba5136976/ca/250001_TU01.px

5.7.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

El 2018, els ingressos d'explotació de les empreses de serveis arriben a 39.657 milions d'euros, una quantitat que representa un increment d'un 5,0 % comparada amb la del 2017 (37.769 M€). Les despeses d'explotació també augmenten (5,6 %) i el volum total és de 36.038 milions d'euros (vegeu el quadre I-5.4.).

Igualment, pugem amb força —gairebé un 25,0 %— les inversions en actius materials, amb un import de 1.645 milions d'euros. És significatiu, en termes relatius, l'esforç inversor en les activitats immobiliàries (123,3 %); les professionals, científiques i tècniques (74,4 %), i les de transport i emmagatzematge (40,8 %).

5.8.

L'OCUPACIÓ

El total de persones ocupades en el sector terciari al 2018, estimades en mitjana anual, és de 275.369, xifra sensiblement superior (3,8 %) a la del 2017. L'hostaleria (33,6 %) i el comerç (27,8 %) concentren conjuntament més del 61,0 % de les persones ocupades. (Vegeu el quadre I-5.5.)

Del total de persones ocupades, un 82,5 % és personal remunerat. L'hostaleria presenta la ràtio més elevada, amb el 91,6 % del personal remunerat, mentre que les activitats immobiliàries (46,5 %) i

les professionals, científiques i tècniques (60,8 %) són les que registren les proporcions més baixes.

En l'estructura ocupacional remunerada a jornada completa del conjunt del sector s'observa una diferència de 8,4 p. p. entre la taxa masculina (54,2 %) i la femenina (45,8 %). Aquesta disparitat s'accentua en activitats amb més presència d'homes, com el transport i l'emmagatzematge, en què representen el 75,0 % dels remunerats, i la informació i les comunicacions, amb un 69,3 %. En canvi, s'observa una majoria de dones ocupades en les activitats professionals, científiques i tècniques (58,4 %) i en les immobiliàries (56,0 %).

En qualsevol cas, convé remarcar el fet que la taxa de personal remunerat a jornada parcial té més presència femenina, ja que representa quasi les dues terceres parts (64,0 %) del personal a jornada parcial de tot el sector terciari.

Finalment, el 2018 el personal remunerat equivalent a jornada completa és de 206.326 —un 4,5 % més que l'any precedent— i el nombre total d'hores treballades durant l'exercici és de 376,2 milions —un 4,3 % més que el 2017.

QUADRE I-5.4. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2017-2018)						
	2017			2018		
	Ingressos d'explotació	Despeses d'explotació	Inversions en actius materials	Ingressos d'explotació	Despeses d'explotació	Inversions en actius materials
Comerç	15.213.297	14.398.586	236.402	15.671.365	14.839.582	234.306
Transport i emmagatzematge	3.057.917	2.673.435	150.951	3.152.896	2.779.345	212.528
Hostaleria	7.208.133	6.146.891	558.712	7.686.246	6.735.324	626.696
Informació i comunicacions	1.093.752	920.323	65.103	1.230.654	1.041.936	59.699
Activitats immobiliàries	1.076.181	715.619	135.562	1.104.385	729.714	302.680
Activitats professionals, científiques i tècniques	1.512.132	1.143.985	32.086	1.825.961	1.376.802	55.974
Activitats administratives i serveis auxiliars	8.545.677	8.071.884	139.646	8.923.374	8.484.089	152.678
(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	62.287	52.262	1.003	62.899	51.470	820
Total serveis	37.769.374	34.122.985	1.319.464	39.657.778	36.038.261	1.645.380

Font: lbestat¹²

Unitat: nombre de persones i milers d'hores.

12. lbestat (2021), a partir de dades de l'INE. *Enquesta anual de serveis*. Recuperat 7 de juliol de 2021 de: https://lbestat.caib.es/lbestat/estadistiques/0eaa64a3-66ae-4474-97ea-a0b75f6dd9a8/309ce478-45ef-4c61-b11d-6caba5136976/ca/250001_TU01.px

QUADRE I-5.5. PERSONAL OCUPAT EN ELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017-2018)

2017										
Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total serveis		
Personal ocupat mitjà	76.595	23.388	89.839	6.845	9.421	23.016	34.898	1.297	265.299	
Personal ocupat a 30/09	77.609	25.697	114.399	6.866	9.322	22.927	36.485	1.296	294.600	
Personal ocupat mitjà remunerat	62.870	19.406	80.875	5.415	4.643	13.859	30.045	592	217.706	
Personal ocupat remunerat a 30/09	63.903	21.716	105.442	5.437	4.546	13.754	31.644	590	247.032	
Personal ocupat mitjà no remunerat	13.725	3.981	8.964	1.430	4.778	9.157	4.853	705	47.593	
Personal no remunerat a 30/09	13.706	3.981	8.956	1.429	4.777	9.173	4.841	705	47.568	
Personal remunerat total a jornada completa	50.085	15.841	66.825	4.875	3.532	10.974	21.954	430	174.516	
Personal remunerat homes a jornada completa	27.262	12.177	33.902	3.397	1.452	4.664	12.109	326	95.290	
Personal remunerat dones a jornada completa	22.823	3.664	32.923	1.478	2.080	6.309	9.844	105	79.226	
Personal remunerat total a jornada parcial	12.785	3.566	14.050	540	1.111	2.885	8.092	162	43.190	
Personal remunerat homes a jornada parcial	3.821	2.103	5.789	231	245	650	2.149	90	15.077	
Personal remunerat dones a jornada parcial	8.964	1.462	8.261	309	866	2.236	5.943	72	28.113	
Personal remunerat equivalent a jornada completa	57.464	17.769	73.998	5.187	4.086	12.533	25.940	521	197.498	
Hores treballades del personal remunerat	104.081	31.873	139.577	9.061	7.167	22.227	45.826	918	360.730	

continua

2018									
	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostalleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 96) Altres serveis	Total serveis
Personal ocupat mitjà	76.594	23.354	92.537	7.778	10.363	25.596	37.874	1.273	275.369
Personal ocupat a 30/09	77.184	25.621	117.361	7.653	10.589	25.071	39.690	1.237	304.406
Personal ocupat mitjà remunerat	63.079	19.424	84.721	6.541	4.815	15.562	32.537	517	227.197
Personal ocupat remunerat a 30/09	63.684	21.692	109.581	6.416	5.040	15.061	34.353	482	256.309
Personal ocupat mitjà no remunerat	13.515	3.929	7.816	1.236	5.548	10.033	5.337	756	48.172
Personal no remunerat a 30/09	13.500	3.929	7.780	1.236	5.548	10.010	5.337	756	48.096
Personal remunerat total a jornada completa	49.596	15.952	71.073	5.890	3.737	12.588	23.339	387	182.561
Personal remunerat homes a jornada completa	27.229	11.960	35.394	4.083	1.645	5.231	13.093	288	98.922
Personal remunerat dones a jornada completa	22.367	3.992	35.679	1.807	2.091	7.357	10.246	99	83.639
Personal remunerat total a jornada parcial	13.483	3.472	13.648	652	1.078	2.975	9.199	130	44.636
Personal remunerat homes a jornada parcial	3.947	2.250	5.888	297	350	823	2.446	64	16.065
Personal remunerat dones a jornada parcial	9.536	1.222	7.760	354	728	2.151	6.753	66	28.571
Personal remunerat equivalent a jornada completa	57.455	17.778	78.027	6.131	4.291	14.215	27.967	462	206.326
Hores treballades del personal remunerat	104.309	31.682	146.405	10.648	7.651	25.286	49.413	806	376.199

Font: lbestat¹³

1. lbestat (2021), a partir de dades de l'INE, *Enquesta anual de serveis*. Recuperat el 7 de juliol de 2021 de: https://lbestat.caib.es/lbestat/estadistiques/0eaa64a3-66ae-4474-97ea-a0b75f6dd9a8/309ce478-45ef-4c61-b11d-6caba5136976/ca/250001_TU01.px

6

TURISME

RESUM

L'any 2020 està marcat per l'esclat de la pandèmia del coronavirus a l'àmbit mundial. Les mesures sanitàries que els governs hagueren de prendre per fer front a la crisi sanitària afectaren directament l'activitat turística, ja que s'imposaren restriccions de mobilitat a la majoria de països. La pèrdua de confiança i la incertesa de l'evolució futura també afectaren negativament l'afluència de visitants.

En aquest escenari, el turisme d'origen estranger presenta els descensos més negatius i fa que el mercat espanyol incrementi significativament el pes en el volum turístic global de les Illes Balears. Com es veurà en els diferents apartats, les Pitiüses i Mallorca pateixen el daltabaix més greu, mentre que Menorca, amb més presència del turisme nacional, és l'illa amb els decreixements més suaus.

Les Illes Balears han registrat un total de 3,1 milions de turistes el 2020, pels 16,4 milions del 2019, la qual cosa implica una afluència de només una cinquena part. El turisme estranger s'ha enfonsat i només ha vingut un de cada 10 turistes que ho feren el 2019. El turisme domèstic, tot i que també retrocedeix a causa de la crisi sanitària, es queda més o menys a la meitat (-51,2 % de variació). Aquestes caigudes són les més fortes en comparació amb la resta de comunitats del conjunt de l'Estat, on els residents a l'estranger redueixen les visites un 77,3 %, fins als 19 milions de turistes. Fruit d'aquest daltabaix, les Illes Balears cauen a la coa com a receptores de turisme estranger entre les regions considerades turístiques.

L'estada mitjana dels turistes s'ha allargat el 2020 respecte del 2019 més o menys un dia (un 14,7 % més), la qual cosa s'ha esdevingut per una caiguda del nombre de turistes més forta que la del total d'estades (-78,6 %), les quals se situen en 17,8 milions. Novament, són les estades dels turistes estrangers (-85,5 %) les que més llastren el global, atès que les dels espanyols cedeixen un 42,5 %. Des de la perspectiva de l'estacionalitat, la crisi sanitària ha afectat amb més gravetat els mesos de temporada mitjana alta (-80,4 %), tot i que el nombre de nits de temporada mitjana baixa també ha minvat (-69,1 %), i ha incrementat així el pes d'aquesta segona fins a una quarta part del total.

Quant a la composició, s'ha donat un transvasament des dels allotjaments de mercat, especialment des dels hotels i similars, cap als de no mercat. A més, el motiu d'oci o vacances ha cedit pes en favor dels motius de treball o negocis. També s'ha donat un daltabaix en la contractació de paquet turístic.

La despesa turística total ha seguit una evolució semblant a la del nombre de turistes, minva un 83,9 % i se situa en els 2.657 milions d'euros. La despesa per persona cau per davall dels 1.000 euros i cedeix un 13,7 % respecte del 2019. La despesa diària es manté per damunt dels 100, però respecte de l'any anterior decreix una quarta part.

A Mallorca, que acull dos terços dels turistes, tot just arriben un 20 % dels visitants del 2019. Com a la resta d'illes, el decreixement del turisme espanyol no ha estat tan intens com el del mercat internacional. La despesa turística minva en una proporció semblant, però la ràtio per persona continua sent la més alta de tot l'arxipèlag.

Menorca puja el pes en el nombre de turistes sobre el total de les Illes Balears en la mateixa quantia que baixa el de Mallorca, i se situa en el 14 %. L'illa més oriental presenta la caiguda més suau de tot l'arxipèlag (-70,7 %), gràcies a la contenció en la caiguda del turisme de nacionalitat espanyola. La despesa turística que s'hi ha fet cau un 75,7 % interanual i continua amb les ràtios més baixes.

Les Pitiüses tenen un pes del 20 % quant a nombre de turistes en relació amb el total de les Illes Balears i també perd quatre cinques parts respecte del 2019. El nombre d'estades disminueix un 80,2 % i la despesa turística total ho fa un 84,1 %. La despesa per persona i la diària cauen al voltant d'un 20 %.

Pel que fa als hotels, han patit les reduccions interanuals més intenses tant en el nombre de viatgers allotjats (-87,0 %) com en el de pernoctacions (-90,1 %) en comparació amb altres tipologies. Aquest fet es repeteix a totes les illes. El grau d'ocupació per places del 2002 ha quedat a la meitat del de 2019. Menorca presenta el grau més alt (37,6 %), i les Pitiüses, el més baix (33,7 %). Quant a la rendibilitat del sector hotel·ler, s'ha mantingut la tarifa mitjana diària, però els ingressos per habitació disponible s'han desplomat fins a la meitat dels del 2019.

Els efectes de la crisi sanitària no han afectat tan intensament el nombre d'empreses del sector turístic en comparació a l'ocupació o a la contractació.

6.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat està dedicat a l'estudi de les principals variables turístiques de les Illes Balears desagregant-les, sempre que ha estat possible, per cada una de les illes.

Fonamentalment s'ha estructurat en dos blocs de continguts. El primer està centrat en el punt de vista de la demanda turística i s'analitzen el nombre de turistes, les pernoctacions i l'estada mitjana, així com la despesa realitzada pels visitants, entre altres variables. El segon bloc analitza l'oferta turística i ofereix les magnituds relacionades amb el nombre d'establiments, la planta oberta, nombre de places i les empreses i els ocupats en les branques turístiques.

Quant als criteris metodològics, una gran part de les dades procedeixen de l'Índex, així com de l'*Anuari del turisme de les Illes Balears*. La data d'extracció de les taules de l'Índex és el 16 de maig de 2021, per la qual cosa les dades que es refereixen a l'any 2019 ja estan revisades i actualitzades i són definitives, i les del 2020 encara són provisionals i seran definitives a l'edició de la memòria del CES del 2021.

L'estacionalitat s'ha continuat analitzant considerant la seqüència temporal següent: temporada mitjana alta, de maig a octubre; i temporada mitjana baixa, de novembre a abril.

En aquesta edició de la memòria també s'ha continuat amb el càlcul de l'Índex de Gini per analitzar l'estacionalitat de les

pernoctacions dels turistes. Les dades que s'han tret del Directori d'empreses de l'INE (DIRCE) estan referides a l'1 de gener de cada any. Finalment, a causa de la manca de mostra suficient, alguns resultats desagregats per a totes les illes en edicions anteriors, en aquesta no hi ha la dada disponible corresponent al 2020.

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES EN EL SEGMENT DE SOL I PLATJA EN TURISME INTERNACIONAL

Aquest apartat tracta de l'evolució del nombre de turistes internacionals en relació amb les temporades dels anys 2019 i 2020 i amb les comunitats autònomes que l'informe sobre la competitivitat del sector turístic del CES ha definit com a principals comunitats autònomes competidores de les Balears¹, que són Catalunya, les Canàries, Andalusia i la Comunitat Valenciana. Aquestes dades s'han obtingut a partir de l'Enquesta de moviments turístics en frontera (FRONTUR) per als turistes estrangers. Es veu com la pandèmia de la covid-19 ha incidit en el turisme internacional de totes les regions, però de manera especialment destacada a les Illes Balears.

1. Vegeu: CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL DE LES ILLES BALEARS (2005). *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*. Disponible a: <https://www.caib.es/sacmicrofront/archivopub.do?ctrl=NTCS0146Z1373&id=373>.

Pel que fa al turisme internacional, Espanya no ha arribat als 19 milions de turistes, cosa que representa un descens del 77,3 %. Les Balears, amb 1,7 milions, presenta un descens encara més negatiu, d'un 87,4 %. El fet que el descens a les Illes Balears hagi estat més intens que a la resta de l'Estat fa que el pes que representa l'arxipèlag balear sobre el total passi d'un 16 % el 2019 a només un 9 % el 2020. Catalunya, que és la comunitat autònoma que continua rebent el nombre més alt de turistes estrangers, presenta una reducció del 80,0 % i es queda per davall dels 4 milions, un pes sobre el total d'una cinquena part. Les Canàries el 2020 assoleixen el segon lloc en el rànquing per nombre de turistes estrangers. El 2020 l'arxipèlag espanyol més meridional acull 3,8 milions de turistes, amb el decreixement més suau, que malgrat això queda en un -71,2 %. Andalusia i la Comunitat Valenciana, amb descensos en el nombre de turistes similars al conjunt espanyol, mantenen el pes dintre del total (aproximadament un 14 % per ambdues) (vegeu el quadre I-6.1).

Quant als diferencials de creixement respecte a la mitjana espanyola, destaca el descens més gran de les Illes Balears, com s'ha comentat al paràgraf anterior (-10,1 p. p.). Paral·lelament, Catalunya presenta la segona reducció més destacada (-2,7 p. p.). Andalusia tanca el llistat de comunitats autònomes amb decrements més intensos que la mitjana. Per contra, la Comunitat Valenciana però sobretot les Canàries són les que pugen punts percentuals (4,0 p. p. i 6,1 p. p. respectivament), juntament amb la resta de comunitats autònomes, que es troben 4,7 p. p. per sobre de la variació espanyola (vegeu el gràfic I-6.1).

El fet que els mesos de gener i febrer de 2020, els quals es corresponen a la temporada mitjana baixa, siguin anteriors a l'esclat de la pandèmia fa que la millora dels punts percentuals del pes de la temporada mitjana baixa sigui generalitzat. Així, totes les comunitats autònomes tenen millors comportaments en termes de desestacionalització. La que té el major diferencial són les Canàries, amb 27,4 punts més. A més, les Canàries tenen el percentatge més alt del turisme total internacional en temporada baixa, tot i que cal recordar que la definició dels mesos de temporada baixa realitza per a les Balears són en realitat els mesos de temporada alta per a l'arxipèlag canari. No obstant això, les Illes Balears, amb un pes de la temporada baixa del 26 %, és la regió que menys incrementa el pes (10,8 p. p.). A l'altre extrem, a part del cas canari ja esmentat, hi ha Catalunya, Andalusia i la resta de comunitats autònomes, totes amb increments superiors als 20 punts percentuals en el pes de la temporada baixa respecte del 2019 (vegeu el gràfic I-6.2).

6.3.

LA DEMANDA TURÍSTICA A LES ILLES BALEARS

6.3.1 ANÀLISI DELS PRINCIPALS

INDICADORS DE DEMANDA: ESTADES TOTALS, ESTADA MITJANA I TURISTES

6.3.1.1 Estades

El 2020, el total d'estades a les Illes Balears gairebé no ha superat la quantitat de 23 milions, una xifra molt inferior als

més de 109 milions del 2019. Aquest descens implica en termes relatius un decreixement del 78,6 %. De les estades del 2020, 13,2 milions (57 %) corresponen a turistes estrangers, amb un decreixement del 85,5 %. Davant d'aquest daltabaix del turisme estranger, el turisme domèstic, amb 10,2 milions de pernoctacions (el 43 % restant), mostra una mica més de fortalesa, malgrat que també redueix significativament les estades en termes interanuals un -42,5 % (vegeu el quadre I-6.2).

Mallorca acull el 67 % del total d'estades, pel 72,1 % de l'any passat. Amb 15,7 milions, presenta un decreixement insular del -80,1 %, 5,8 punts per davall de la mitjana regional. D'aquestes estades, 10,5 milions (67 %) les han fet visitants estrangers, amb un decreixement del 84,7 % (0,9 punts per sobre de la mitjana regional), i 5,1 milions (33 %) les han fet visitants espanyols, amb un decreixement del 48,4 % (5,8 punts per davall de la mitjana regional) (vegeu el gràfic I-6.3).

Menorca assumeix, amb 3,8 milions, el 16,4 % del total d'estades balears, amb un decreixement interanual del 64,3 % (14,1 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquest nombre, 0,8 milions (22 %) són estades de turistes estrangers, amb un decreixement del 87,7 % respecte al 2019 (2,2 punts per sota de la mitjana regional). Els altres 3,0 milions d'estades (78 %) han estat realitzades per espanyols, amb un decreixement de només el 22,7 % (19,6 punts per damunt de la mitjana regional).

Les Pitiüses, amb 3,9 milions d'estades i el 16,7 % del total balear, han experimentat una caiguda del 80,2 % respecte al 2019. D'aquesta quantitat, 1,9 milions (47 %) són estades d'estrangers, amb un decreixement d'un 88,3 % (2,7 punts per sota de la mitjana balear), mentre que els altres 2,1 milions (53 %) d'estades domèstiques cauen un 47,2 % (4,7 punts per sota de la mitjana balear).

6.3.1.2 Estada mitjana

Malgrat els descensos que es donen en el nombre de pernoctacions, l'estada mitjana dels turistes no es veu tan afectada, perquè el nombre de turistes també es redueix amb una intensitat semblant.

El 2020, l'estada mitjana a les Illes Balears se situa en els 7,6 dies, amb una pujada del 14,7 %. L'estada mitjana dels turistes amb nacionalitat estrangera també ha estat de 7,7 dies, amb un creixement d'un 14,9 %, i, pel cas dels espanyols, ha estat de 7,5 dies, amb un creixement d'un 17,7 % (vegeu el quadre I-6.3).

L'estada mitjana a Mallorca ha estat de 7,7 dies (0,1 dies per sobre de la mitjana regional), amb una pujada del 16,2 % (1,6 p. p. per sobre del creixement regional). L'estada mitjana dels estrangers ha estat de 8,0 dies, amb un creixement del 19,3 % (4,4 p. p. per sobre de la taxa regional). Quant al turisme domèstic, l'estada mitjana se situa en 7,2 dies, amb un creixement del 15,1 % (2,5 p. p. menys respecte al creixement regional) (vegeu els gràfics I-6.4 i I-6.5).

QUADRE I-6.1. TURISTES DE LES ILLES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES D'ESPANYA COMPETIDORES EN TURISME INTERNACIONAL (2019-2020)

2019

	Total		Temporada mitjana-alta			Temporada mitjana-baixa		
	Total turistes	% sobre el total	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA
Espanya	83.509.151	100%	53.177.634	100%	64%	30.331.517	100%	36%
Illes Balears	13.679.781	16%	11.598.578	22%	85%	2.081.203	7%	15%
Andalusia	12.023.153	14%	7.674.962	14%	64%	4.348.191	14%	36%
Canàries	13.146.862	16%	5.988.237	11%	46%	7.158.625	24%	54%
Catalunya	19.375.153	23%	12.441.913	23%	64%	6.933.240	23%	36%
Com. Valenciana	9.535.495	11%	6.192.372	12%	65%	3.343.123	11%	35%
La resta de CA	15.748.707	19%	9.281.571	17%	59%	6.467.136	21%	41%

2020

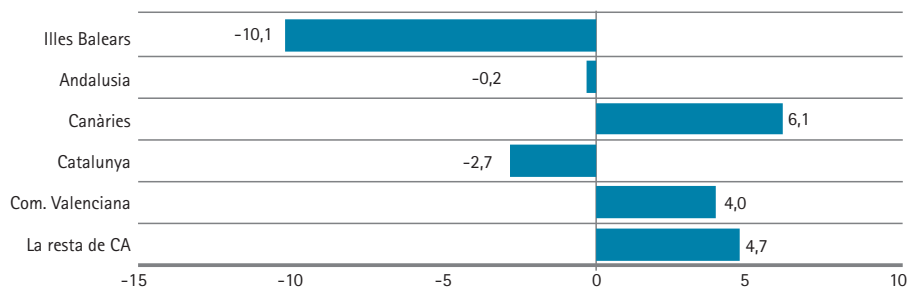
% de variació 2020-2019

	Total		Temporada mitjana alta			Temporada mitjana baixa			Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
	Total turistes	% sobre el total	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA			
Espanya	18.935.215	100%	7.271.960	100%	38%	11.663.255	100%	62%	-77,3	-86,3	-61,5
Illes Balears	1.721.320	9%	1.274.025	18%	74%	447.295	4%	26%	-87,4	-89,0	-78,5
Andalusia	2.700.851	14%	1.060.611	15%	39%	1.640.240	14%	61%	-77,5	-86,2	-62,3
Canàries	3.786.623	20%	687.949	9%	18%	3.098.674	27%	82%	-71,2	-88,5	-56,7
Catalunya	3.871.043	20%	1.479.291	20%	38%	2.391.752	21%	62%	-80,0	-88,1	-65,5
Com. Valenciana	2.542.874	13%	1.206.819	17%	47%	1.336.055	11%	53%	-73,3	-80,5	-60,0
La resta de CA	4.312.501	23%	1.563.265	21%	36%	2.749.236	24%	64%	-72,6	-83,2	-57,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.1.

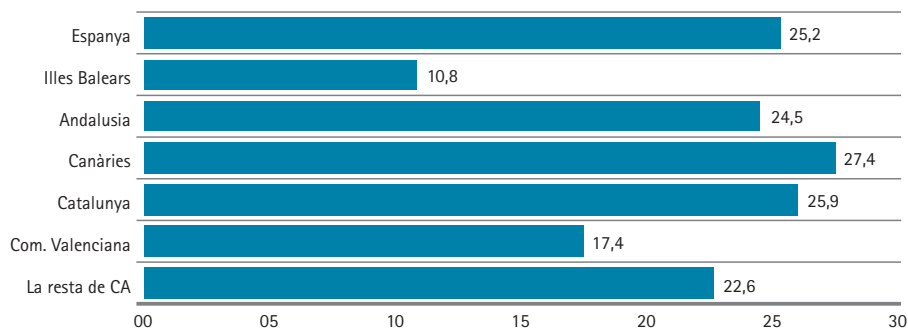
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a Espanya per CA competidores (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.2.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per CA competidores (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

L'estada mitjana a Menorca ha estat de 9,0 dies (1,4 dies per sobre de la mitjana regional), amb un allargament d'un 21,5 % (6,5 punts per sota del creixement regional). L'estada mitjana del turisme estranger ha estat de 8,7 dies, amb un creixement d'un 12,8 % (2,4 p. p. per sota del creixement regional), i de 9,1 dies en el cas del turisme domèstic, amb un creixement d'un 30,9 % (12,9 p. p. per damunt del creixement regional).

L'estada mitjana a les Pitiüses ha estat de 6,3 dies (1,3 dies més curta que la mitjana regional), amb un augment de només el 0,6 %. L'estada mitjana dels turistes amb nacionalitat diferent de l'espanyola ha estat de 6,1 dies, amb un decreixement del 3,7 % (18,6 p. p. per sota del creixement regional), i de 6,6 dies en el cas dels espanyols, amb un creixement del 5,8 % (11,8 p. p. per sota del creixement regional).

QUADRE I-6.2. ESTADES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2019-2020)

2019

	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Illes Balears	109.235.659	100%	91.202.137	83%	18.033.522	17%
Espanya (altres CA)	17.673.915	16%	13.058.397	74%	4.615.518	26%
Estranger	91.561.742	84%	78.143.738	85%	13.418.004	15%
Mallorca	78.754.972	100%	63.516.970	81%	15.238.002	19%
Espanya (altres CA)	9.909.584	13%	6.788.550	69%	3.121.034	31%
Estranger	68.845.390	87%	56.728.421	82%	12.116.969	18%
Menorca	10.740.770	100%	9.929.575	92%	811.195	8%
Espanya (altres CA)	3.866.647	36%	3.289.821	85%	576.826	15%
Estranger	6.874.123	64%	6.639.755	97%	234.368	3%
Eivissa-Formentera	19.739.914	100%	17.755.591	90%	1.984.323	10%
Espanya (altres CA)	3.897.687	20%	2.980.029	76%	917.658	24%
Estranger	15.842.230	80%	14.775.562	93%	1.066.668	7%

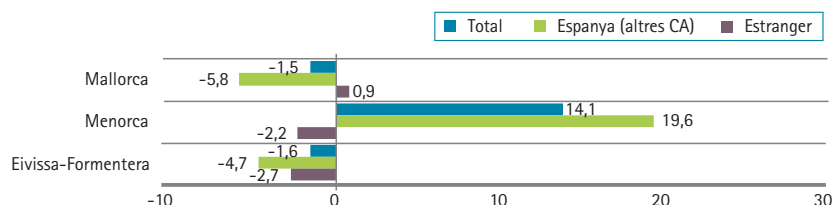
continua

	2020						% de variació 2020-2019		
	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Temporada mitjana alta	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	23.402.365	100%	17.836.455	76%	5.565.910	24%	-78,6	-80,4	-69,1
Espanya (altres CA)	10.161.216	43%	7.804.200	77%	2.357.016	23%	-42,5	-40,2	-48,9
Estranger	13.241.151	57%	10.032.256	76%	3.208.895	24%	-85,5	-87,2	-76,1
Mallorca	15.656.296	100%	10.962.922	70%	4.693.374	30%	-80,1	-82,7	-69,2
Espanya (altres CA)	5.115.506	33%	3.429.028	67%	1.686.478	33%	-48,4	-49,5	-46,0
Estranger	10.540.789	67%	7.533.894	71%	3.006.895	29%	-84,7	-86,7	-75,2
Menorca	3.830.057	100%	3.443.938	90%	386.119	10%	-64,3	-65,3	-52,4
Espanya (altres CA)	2.987.909	78%	2.646.780	89%	341.129	11%	-22,7	-19,5	-40,9
Estranger	842.147	22%	797.158	95%	44.989	5%	-87,7	-88,0	-80,8
Eivissa-Formentera	3.916.012	100%	3.429.594	88%	486.418	12%	-80,2	-80,7	-75,5
Espanya (altres CA)	2.057.799	53%	1.728.390	84%	329.409	16%	-47,2	-42,0	-64,1
Estranger	1.858.213	47%	1.701.203	92%	157.010	8%	-88,3	-88,5	-85,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.3.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les estades respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

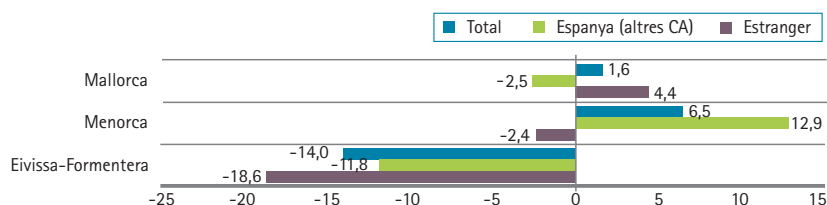
QUADRE I-6.3. ESTADES MITJANES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2019-2020)

	2019			2020			% de variació 2020-2019		
	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	6,6	6,8	6,1	7,6	8,0	6,6	14,7	18,5	7,7
Espanya (altres CA)	6,4	6,8	5,4	7,5	8,2	6,0	17,7	19,3	10,8
Estranger	6,7	6,7	6,4	7,7	7,9	7,2	14,9	16,9	11,3
Mallorca	6,6	6,7	6,3	7,7	8,2	6,7	16,2	22,5	7,1
Espanya (altres CA)	6,3	6,7	5,4	7,2	8,0	5,9	15,1	19,5	9,4
Estranger	6,7	6,7	6,5	8,0	8,3	7,2	19,3	23,9	10,9
Menorca	7,4	7,6	5,8	9,0	9,3	7,1	21,5	22,3	23,9
Espanya (altres CA)	7,0	7,4	5,2	9,1	9,5	7,0	30,9	27,7	36,4
Estranger	7,7	7,7	8,1	8,7	8,7	8,0	12,8	13,6	-1,3
Eivissa i Formentera	6,3	6,4	5,5	6,3	6,5	5,5	0,6	1,0	1,0
Espanya (altres CA)	6,2	6,6	5,4	6,6	6,9	5,2	5,8	5,8	-2,5
Estranger	6,3	6,4	5,6	6,1	6,1	6,2	-3,7	-4,9	12,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.4.

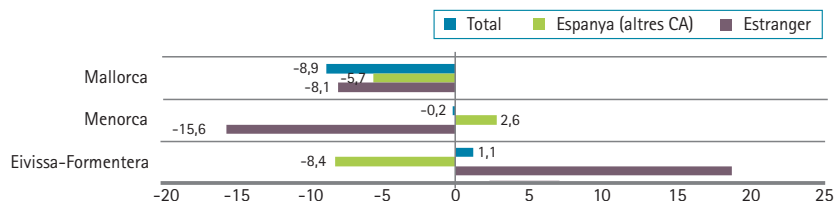
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les estades mitjanes dels turistes respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.5.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de les taxes de creixement de les estades mitjanes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total del les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

6.3.1.3 Nombre de turistes

El 2020, el total de turistes a les Illes Balears ha superat escassament els 3 milions, amb una reducció del 81,3 %, dels quals 1,7 milions són turistes estrangers (56 %), amb un decreixement del 87,4 %. Els 1,4 milions restants (44 %), que són els turistes amb nacionalitat espanyola, presenten també un decreixement del 51,2 % (vegeu el quadre I-6.4).

Mallorca ha acollit el 66,1 % del total de turistes: 2,0 milions. Presenta un decreixement d'un 82,9 % (1,6 punts per davall de la mitjana regional). D'aquests turistes, 1,3 milions són estrangers (65 %), amb un decreixement del 89,3 % (0,2 punts per sobre del creixement regional), i el 35 % són espanyols, amb un decreixement del 55,1 % (4,0 punts per davall del creixement regional) (vegeu el gràfic I-6.6).

Menorca ha acollit el 13,8 % del total de turistes: 425.500. Presenta un decreixement d'un 71,6 % (10,7 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquests turistes, 97.000 tenen nacionalitat estrangera (23 %), amb un decreixement d'un 89,1 %

(1,7 punts per sota del creixement regional), i el 77 % tenen nacionalitat espanyola, amb un decreixement del 41,0 % (10,2 punts per sobre del creixement regional mitjà).

Les Pitiüses, que han acollit el 20,1 % del total de turistes, 616.800, presenten un decreixement d'un 80,3 % (1,0 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquests turistes, 305.000 són estrangers (49 %), amb un decreixement d'un 87,8 % (0,4 punts per davall del creixement regional). El 51 % de turistes són espanyols, amb un decreixement del 50,1 % (1,0 punt per sobre del creixement regional).

6.3.2. ANÀLISI DE L'ESTACIONALITAT DE LA DEMANDA

6.3.2.1. Evolució del pes de la temporada mitjana baixa sobre el total anual

L'aportació al total anual que té la temporada mitjana baixa (novembre-abril) al còmput anual és un indicador de la desestacionalització del mercat turístic. En aquest apartat s'analitzarà el diferencial del pes del

2020 respecte del pes del 2019. Aquesta magnitud es pot calcular en relació amb les estades o bé amb el nombre de turistes arribats.

Quant a les Illes Balears i en relació amb la millora de l'estacionalitat de les estades, la crisi sanitària de la covid ha conduït a descensos més negatius en la temporada alta que en la mitjana baixa. Així, es dona un increment en el diferencial en punts percentuals del pes en la temporada mitjana baixa, amb una millora de 7,3 punts. Aquesta reducció de l'estacionalitat es dona gràcies al turisme estranger, amb 9,7 punts, atès que el nacional cedeix 3,0 p. p (vegeu el gràfic I-6.7).

Mallorca millora l'estacionalitat de les estades en 10,7 punts, gràcies a les estades tant dels turistes de nacionalitat estrangera (11,0 punts més) com dels de nacionalitat espanyola, pels quals augmenta 1,5 punts percentuals. Menorca millora en termes d'estacionalitat (2,3 punts), amb un increment d'1,9 punts pel que fa a estades d'espanyols i d'un descens de 3,7 punts quant a les estades d'estrangers. Les Pitiüses presenten una millora similar a la de Menorca, ja que augmenta el pes de la temporada baixa 2,5 punts, i aquest fet es dona també gràcies a les estades d'estrangers (1,9 punts), ja que la dels espanyols cau 7,5 p. p.

En relació amb l'anàlisi de l'estacionalitat del nombre de turistes, les conclusions són similars a les realitzades per les estades amb l'excepció de l'illa de Menorca, tal com es veu al paràgraf següent. Així, el pes de la quantitat de turistes que visitaren les Illes Balears els mesos de temporada mitjana baixa augmenta el 2020 uns 9,6 punts res-

pecte del 2019. Novament, l'increment se centra en els estrangers (10,98 p. p.), mentre que els espanyols agreugen l'estacionalitat (-1,7 p. p) (vegeu el gràfic I-6.8).

En relació amb la millora de l'estacionalitat dels turistes per illes, Mallorca ha experimentat una millora de 14,0 punts pel que fa a la temporada mitjana baixa, que és pràcticament la mateixa millora que presenten els estrangers, mentre que els espanyols milloren 3,7 p. p. Menorca està per sota de la mitjana regional pel que fa a la temporada mitjana baixa, amb -0,2 punts i una caiguda dels estrangers de 15,6 punts, compensada en part per la pujada dels espanyols en 2,6 punts. En canvi, Eivissa i Formentera incrementen en termes relatius la temporada mitjana baixa amb un increment del pes d'1,1 punts; amb una millora focalitzada en els estrangers (18,7 punts) i llastrada pels espanyols (-8,4 punts).

6.3.3.2. Índex de Gini de les estades i del nombre de turistes

L'índex de Gini és un coeficient que mesura la concentració d'un conjunt de dades. Pot prendre qualsevol valor entre 0 i 1 i augmenta a mesura que s'incrementa la concentració. Per tant, l'índex de Gini serà igual a zero quan la magnitud de referència es reparteixi per igual a totes les observacions (en el cas, per exemple, del nombre de turistes segons els mesos de l'any significaria l'absència d'estacionalitat). L'altre extrem, si l'índex de Gini pren el valor 1, implica la màxima concentració (tots els turistes es trobarien concentrats en un sol mes i, per tant, l'estacionalitat seria màxima).

QUADRE I-6.4. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2019-2020)

		2019					
		Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Illes Balears		16.444.775	100%	13.506.729	82%	2.938.046	18%
Espanya (altres CA)		2.764.993	17%	1.908.151	69%	856.842	31%
Estranger		13.679.781	83%	11.598.578	85%	2.081.203	15%
Mallorca		11.866.512	100%	9.431.506	79%	2.435.006	21%
Espanya (altres CA)		1.583.511	13%	1.008.938	64%	574.573	36%
Estranger		10.283.002	87%	8.422.568	82%	1.860.434	18%
Menorca		1.450.184	100%	1.309.511	90%	140.673	10%
Espanya (altres CA)		556.282	38%	444.644	80%	111.638	20%
Estranger		893.904	62%	864.868	97%	29.036	3%
Eivissa-Formentera		3.128.075	100%	2.765.709	88%	362.366	12%
Espanya (altres CA)		625.199	20%	454.568	73%	170.631	27%
Estranger		2.502.876	80%	2.311.142	92%	191.734	8%

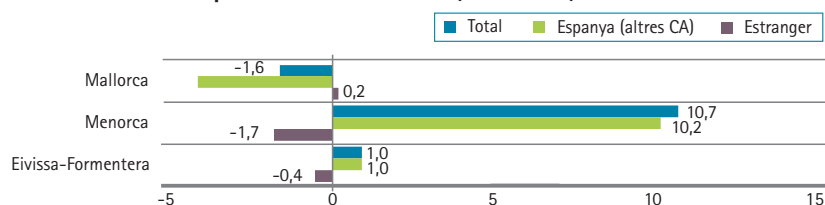
continua

	2020						% de variació 2020-2019		
	Total	% per illa	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears	3.071.905	100%	2.229.576	73%	842.329	27%	-81,3	-83,5	-71,3
Espanya (altres CA)	1.350.587	44%	955.552	71%	395.035	29%	-51,2	-49,9	-53,9
Estranger	1.721.320	56%	1.274.025	74%	447.295	26%	-87,4	-89,0	-78,5
Mallorca	2.029.597	100%	1.329.306	65%	700.291	35%	-82,9	-85,9	-71,2
Espanya (altres CA)	710.213	35%	426.409	60%	283.804	40%	-55,1	-57,7	-50,6
Estranger	1.319.385	65%	902.898	68%	416.487	32%	-87,2	-89,3	-77,6
Menorca	425.543	100%	371.488	87%	54.055	13%	-70,7	-71,6	-61,6
Espanya (altres CA)	328.467	77%	280.060	85%	48.407	15%	-41,0	-37,0	-56,6
Estranger	97.076	23%	91.429	94%	5.647	6%	-89,1	-89,4	-80,6
Eivissa-Formentera	616.766	100%	528.781	86%	87.985	14%	-80,3	-80,9	-75,7
Espanya (altres CA)	311.908	51%	249.084	80%	62.824	20%	-50,1	-45,2	-63,2
Estranger	304.858	49%	279.698	92%	25.160	8%	-87,8	-87,9	-86,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Íbstat

Gràfic I-6.6.

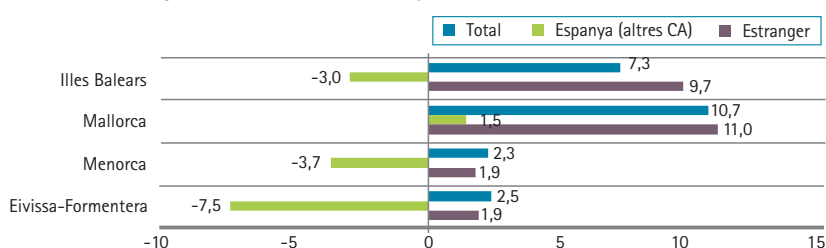
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.7.

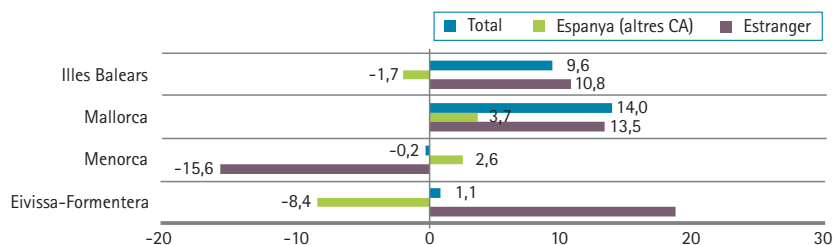
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de les estades de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.8.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Ateses les estades dels turistes, l'índex de Gini a les Illes Balears el 2020 és de 0,57. L'estacionalitat de les pernoctacions estrangeres és més alta que la dels espanyols, atès que en el primer cas arriba a 0,60, mentre que en el segon es queda en 0,57. A fi de contextualitzar aquests resultats, es pot comparar amb l'índex de Gini de les pernoctacions d'estrangers a Espanya, que es queda en el 0,50. Cal comentar que l'índex s'ha incrementat molt respecte del 2019 (0,18) a causa de la nul·la activitat turística els mesos d'abril i maig del 2020. Així, a la comparativa amb el 2019 s'ha accentuat l'estacionalitat en termes generals (vegeu el quadre I-6.5).

Quant a l'anàlisi regional, Mallorca és l'illa de les Balears on el nivell d'estacionalitat de les estades és més baix (igual a 0,54), tant pel que fa a les estades dels estrangers (0,58) com les dels espanyols (0,53). Pels motius explicats al paràgraf anterior,

s'incrementa l'estacionalitat (un 40,8%), amb especial incidència de l'augment de la concentració de les nits dels espanyols (84,8%).

Menorca presenta els diferencials d'estacionalitat més elevats i se supera la mitjana balear en més d'11 punts, tot i que respecte del 2019 els increments són més suaus que la mitjana. A l'illa més septentrional els índexs de les estades tant dels espanyols com dels estrangers superen el 0,65 (0,67 i 0,75, respectivament), tot i que en ambdós casos l'augment de l'estacionalitat és dels més suaus respecte del 2019.

L'arxipèlag pitiús presenta un nivell d'estacionalitat de 7 punts per damunt de la mitjana de les Illes Balears i queda en el 0,64. Les estades dels espanyols són les menys concentrades (0,61) en comparació amb les dels estrangers (0,68) (vegeu els gràfics I-6.9 i I-6.10).

QUADRE I-6.5. ÍNDEX DE GINI DE LES ESTADES I ELS TURISTES (2019-2020)

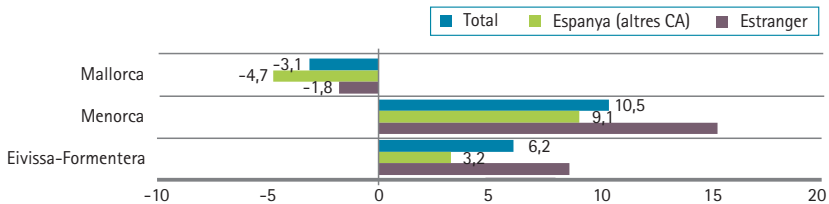
	2019		2020		% de variació 2020-2019	
	Estades	Turistes	Estades	Turistes	Estades	Turistes
Illes Balears	0,42	0,40	0,57	0,56	36,8	40,1
Espanya (altres CA)	0,35	0,28	0,57	0,54	64,8	88,7
Estranger	0,44	0,43	0,60	0,60	36,7	42,0
Mallorca	0,39	0,37	0,54	0,53	40,8	45,3
Espanya (altres CA)	0,29	0,21	0,53	0,48	84,8	132,2
Estranger	0,40	0,39	0,58	0,59	43,2	49,0
Menorca	0,55	0,52	0,68	0,66	23,2	26,3
Espanya (altres CA)	0,53	0,47	0,67	0,64	26,2	37,2
Estranger	0,57	0,57	0,75	0,75	31,1	32,0
Eivissa i Formentera	0,49	0,47	0,64	0,65	30,9	37,5
Espanya (altres CA)	0,35	0,32	0,61	0,60	71,6	85,5
Estranger	0,52	0,51	0,68	0,70	31,1	37,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Nota: Com més alt és l'índex de Gini, més elevada és l'estacionalitat.

Gràfic I-6.9.

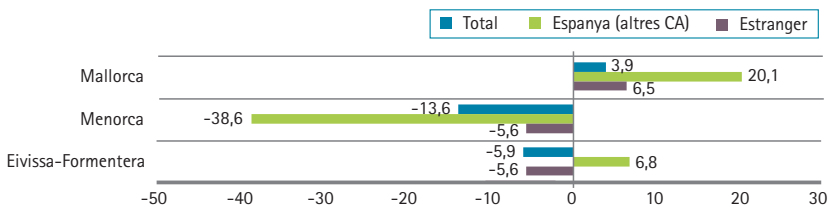
Diferències en punts percentuals de l'índex de les estades de cada illa respecte a l'índex de les Illes Balears (2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.10.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de l'índex de Gini de les estades respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

L'estacionalitat del nombre de turistes és similar a la de les estades, si bé es poden fer alguns comentaris al respecte. Certament, l'estacionalitat de les estades s'ha accentuat, però encara ho ha fet amb més força la del nombre de turistes, la qual augmenta més d'un 40 % respecte del 2019. Habitualment a totes les Illes Balears, la concentració de les estades és més alta que la del nombre de turistes, ja que l'estada mitjana en els mesos de maig a octubre sol ser més llarga que a la temporada mitjana baixa, tal com s'ha vist a l'apartat 6.3.1.2. Amb la interferència de la covid, aquesta tònica general ha quedat més difuminada, ja que s'ha romput la típica estacionalitat que es registrava a les sèries turístiques. Destaca

l'augment de l'estacionalitat dels turistes espanyols a Mallorca (132,2 %).

6.3.3. TURISTES PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, TIPUS D'ALLOTJAMENT I ESTACIONALITAT

6.3.3.1. Turistes a les Balears per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El total de turistes a les Illes Balears ha estat de 3,1 milions, pels més de 16 milions del 2019. La caiguda de turistes s'ha donat tant en temporada mitjana baixa (-71,3 %) com en temporada mitjana alta, quan la variació és del -83,5 %. Els espanyols repre-

senten el 44 % del total de turistes, amb 1,4 milions, mentre que a l'any anterior només suposaven el 17 %. Els estrangers, amb 1,7 milions de turistes, representen el 56 % restant, dels quals els alemanys, amb 717.000, representen el 23 %; els britànics, amb 224.000, representen només el 7 % (el 2019 el seu pes era del 22 %); els francesos i els italians, amb més de 100.000 turistes, representen el 6 % i el 4 % respectivament; els nòrdics tenen un pes del 2 %, i la resta de nacionalitats, amb 420.000 turistes, representen el 14 % restant (vegeu el quadre IA-6.1. Turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència i tipus d'allotjament; 2019-2020).

Per creixements diferencials, destaquen els francesos, amb 5,1 punts, ja que la resta de mercats emissors presenta taxes inferiors a la mitjana. Al costat negatiu, destaca el cas del Regne Unit i el dels països nòrdics, amb diferencials de -12,6 p. p. i -10,4 p. p., respectivament (vegeu el gràfic I-6.11).

Quant a l'estacionalitat, com s'ha comentat amb anterioritat, millora significativa-

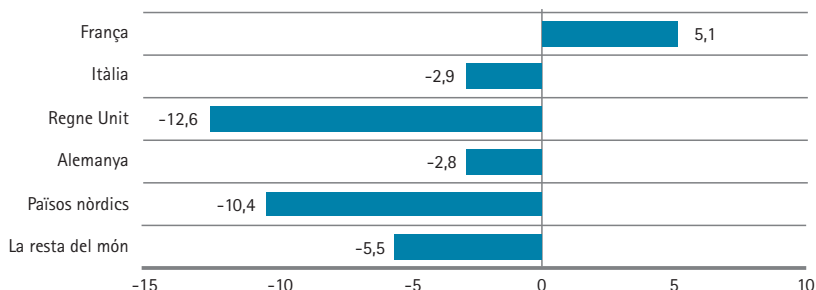
ment, malgrat que sigui pel fet de tenir mesos sense activitat turística. Únicament empitjora l'estacionalitat dels turistes de França (-1,4 p. p.). Contràriament, l'estacionalitat millora per les nacionalitats dels països nòrdics (18,6 p. p.) i els alemanys (12,3 p. p.), seguits dels britànics (vegeu el gràfic I-6.12).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional, destaca la forta pujada dels estrangers en allotjaments que no tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb 19,7 p. p.; per contra, cauen 4,6 punts els allotjaments que tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments (vegeu el gràfic I-6.13).

Durant la temporada mitjana baixa, és superior la millora de la quantitat d'estrangers en allotjaments de mercat, amb 9,7 punts, que la que es produeix en els allotjaments que no tenen la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb -4,5 p. p. en el cas dels estrangers (vegeu el gràfic I-6.14).

Gràfic I-6.11.

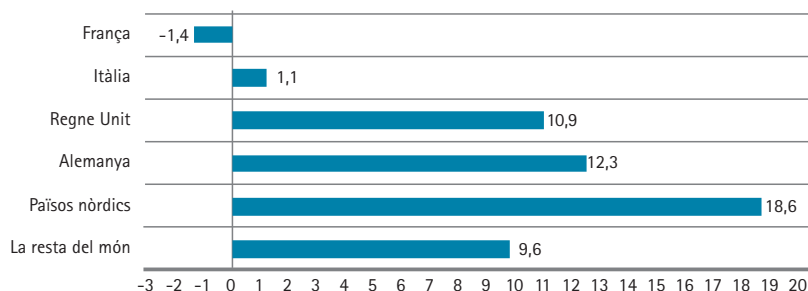
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes estrangers respecte al total de les Illes Balears per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.12.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes estrangers de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.13.

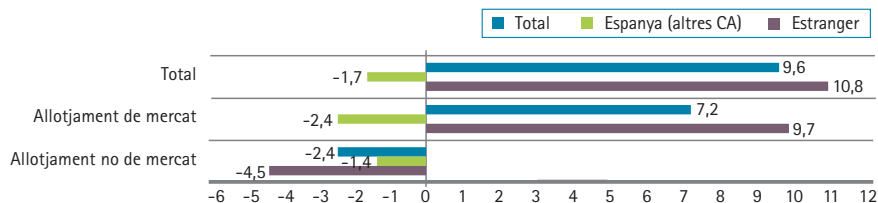
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a les Illes Balears per país de residència i tipus d'allotjament (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.14.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència i tipus d'allotjament (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Turistes per illes, per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat**Mallorca**

El 2020, el total de turistes a Mallorca ha estat de 2,0 milions, un decreixement d'un 82,9 %, el més fort de totes les illes. Cal destacar el descens dels turistes en temporada mitjana alta, amb un -85,9 %, mentre que del descens en temporada mitjana baixa ha quedat en un -71,2 %.

S'han allotjat en establiments amb reglamentació 1,2 milions de turistes. De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 858 milers, el 42 % del total a l'illa, mentre que el 2019 el pes fou del 70 %, i un decreixement del 89,6 %. Els turistes que escolliren allotjaments de lloguer sumen 288,7 milers, el 14 % del total, amb un guany de tres punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 78,0 %. En altres allotjaments de mercat hi pernoctaren 37.200 turistes, el 2 % del total, mantenint el pes respecte a l'any anterior i un decreixement del 82,9 %. En total, representen el 58 % (25 punts menys que el 2019), amb un decreixement de gairebé el 89 % (vegeu el quadre [IA-6.2](#)). Turistes amb destinació principal a les Balears per illes i tipus d'allotjament; 2019-2020).

El 42 % restant (25 punts més que el 2019) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (decreixement del 59,3 %). Es tracta de 845,6 milers de turistes, dels quals prop de 600 milers (decreixement del 58,5 %) s'han allotjat en altres establiments de no mercat (el 29 % del total), i 253.400, en habitatges de propietat (el 12 % del total, amb 7 punts més

respecte a l'any anterior), amb una variació del -61,0 %.

Respecte al creixement de la mitjana regional, destaca el millor comportament dels allotjaments de no mercat a Mallorca, amb 0,8 punts per sobre, mentre que els allotjaments de mercat han empitjorat 2,0 punts (vegeu el gràfic [I-6.15](#)).

Amb referència a la millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament s'ha produït en els allotjaments de no mercat, amb 7,2 punts per sobre, mentre els allotjaments de mercat cauen 2,4 punts (vegeu el gràfic [I-6.16](#)).

Menorca

El total de turistes a Menorca ha estat de 425,5 milers. Per tant, el 2020 ha dut una caiguda d'un 70,7 %, la menys negativa de l'arxipèlag balear. Cal fer ressaltar el contingut descens del nombre de turistes en temporada mitjana baixa, amb un -61,6 %, i, en canvi, en temporada mitjana alta decreix un 71,6 %.

S'han allotjat en establiments amb reglamentació turística 273,0 milers de turistes. De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 171.100 turistes, el 40 % del total a l'illa, amb una pèrdua de 20 punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 79,9 %; en allotjaments de lloguer, 91.700 turistes, el 22 % del total, amb un guany de 3 punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 67,4 %. Han escollit altres allotjaments de mercat 10.300 turistes, el 2 % del total, un punt més respecte a l'any anterior i un decreixement del 50,9 %, el qual se

suma a la forta caiguda ja esdevinguda l'any anterior. En total, representen el 64 % (15 punts menys que el 2019), amb un decreixement d'un 76,3 %.

El 36 % restant (15 punts més que en el 2019) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (decreixement del 48,8 %). Es tracta de 152.500 turistes, dels quals 91.700 (decreixement del 47,2 %) s'han allotjat en altres establiments de no mercat (el 22 % del total, deu punts més que a l'any anterior), i 60.800, en habitatges de propietat (el 14 % del total, 5 punts més respecte a l'any anterior), amb una variació del -51,1 %.

Respecte al creixement de la mitjana regional, destaca a Menorca el millor comportament tant dels allotjaments de mercat, amb 9,6 punts més, com el dels allotjaments de no mercat, el qual ha estat d'11,2 punts per damunt de la mitjana balear.

En termes de millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament és el dels allotjaments de mercat, amb 0,8 punts per sobre, no obstant els allotjaments de no mercat cauen 5,6 punts.

Pitiüses

El total de turistes a Eivissa i Formentera ha estat de 616,8 milers; per tant, el 2020 ha decrescut un 80,3 %. La caiguda ha tingut lloc tant en temporada mitjana baixa (amb el -75,7 %), com en temporada mitjana alta (on han caigut un 80,9 %).

S'han allotjat en establiments amb reglamentació turística 442,2 milers de turistes.

De manera més concreta, s'han allotjat en hotels 306.000, el 50 % del total a l'arxipèlag pitiús, amb un retrocés de 15 punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 85,0 %; en allotjaments de lloguer, 115.200, el 19 % del total, amb una pujada de 4 punts respecte a l'any anterior i un decreixement del 74,7 %, i en altres allotjaments de mercat, 20.800 turistes, el 3 % del total, amb 1 punt més respecte a l'any anterior i un decreixement del 69,8 %. En total, representen el 72 % (10 punts menys que el 2019), amb un descens del 82,8 %.

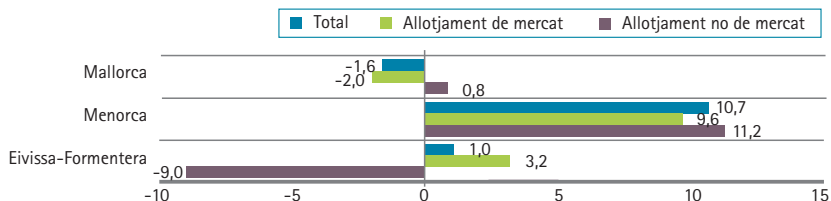
El 28 % restant (10 punts percentuals més que el 2019) s'ha allotjat en establiments no subjectes a la reglamentació turística (decreixement del 69,0 %). Es tracta de 174.600 turistes, dels quals 130.300 (decreixement del 69,2 %) s'han allotjat en altres establiments de no mercat (el 21 % del total, amb 7 punts més respecte a l'any anterior), i 44.200, en habitatges de propietat (el 7 % del total, amb 4 punts més respecte a l'any anterior), amb una variació del -68,4 %.

Respecte al creixement de la mitjana regional, destaca el pitjor comportament dels allotjaments de no mercat, amb -9,0 punts, mentre que els allotjaments de mercat creixen 3,2 punts per damunt de la mitjana regional.

En termes de millora de l'estacionalitat en temporada mitjana baixa, el millor comportament és el dels allotjaments de mercat, amb 1,7 punts per sobre, que queden reduïts per la caiguda dels allotjaments de no mercat (-5,6 punts).

Gràfic I-6.15.

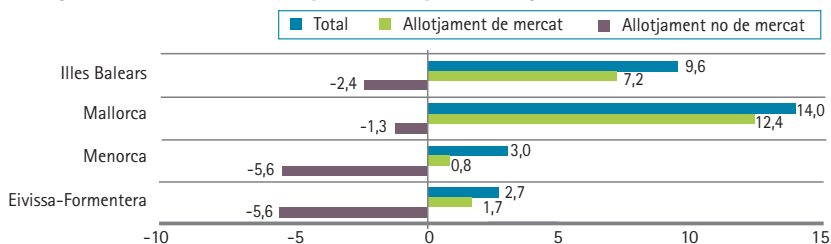
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears per tipus d'allotjament (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibstat

Gràfic I-6.16.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes i tipus d'allotjament (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibstat

6.3.4. TURISTES PER MOTIU PRINCIPAL DEL VIATGE I ESTACIONALITAT

6.3.4.1. Turistes per motiu principal del viatge a les Balears i estacionalitat

Del total de 3,1 milions de turistes, 2,5 milions (81 %) han viatjat a les Balears per oci/vacances (9 punts menys que l'any anterior); 189.200 (6 %), per treball/negocis (2 p. p. per damunt de l'any anterior), i 383.200 (12 %), per altres motivacions (8 punts més que l'any anterior) (vegeu el quadre IA-6.3. Turistes amb destinació principal a les Balears per illes i motiu principal del viatge; 2019-2020).

En relació amb l'estacionalitat, destaca l'única reducció per altres motius en temporada mitjana baixa, amb una pèrdua de 5,1 punts; a l'altre extrem, millora l'estacionalitat dels que han viatjat per treball/negocis (16,2 punts). El motiu d'oci/vacances millora l'estacionalitat 6,5 punts (vegeu el gràfic I-6.17).

6.3.4.2. Turistes per motiu principal de viatge, per illes i estacionalitat

Mallorca

Del total de 2 milions de turistes, 1,5 milions (76 %) han viatjat a Mallorca per oci/

vacances (una variació del -85,7 % interanual); 140.000 (7 %), per treball/negocis (un -69,8 % respecte de l'any anterior), i 341.800 (17 %), per altres motivacions (-44,6 % en comparació amb l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, destaca a Mallorca l'augment de la resta de motius (3,5 punts per sobre); en canvi, els motius de treball/negocis i oci/vacances decauen 2,5 punts i 2,2 punts, respectivament (vegeu el gràfic I-6.18).

Quant a l'estacionalitat, destaca a Mallorca la caiguda de la motivació diferent de la resta en temporada mitjana baixa, amb un empitjorament de 6,8 punts. Malgrat això, millora el nombre de turistes que venen per oci/vacances (11,2 punts), però sobre-tot el nombre dels que venen per treball/negocis (19,3 punts).

Menorca

Del total de 425,5 milers de turistes, el 91 % ha viatjat per oci/vacances (un 71,3 % menys que l'any anterior); 10.400 (2 %), per treball/negocis (menys de la meitat que el 2019), i 27.000 (6 %), per altres motivacions (-64,1 % de caiguda respecte de l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, destaca l'augment de la motivació per treball/negocis (13,3 punts per sobre), seguida de la motivació per oci/vacances (12,2 punts). Per contra, la resta de motius cau 16,0 punts.

Quant a l'estacionalitat, millora en tots els casos, tot i que destaca la motivació de la resta de motius, amb 24,2 punts, segui-

da de treball/negocis, que ho fa amb 17,0 punts.

Pitiüses

Del total de 616,8 milers de turistes, 564,3 milers (91 %) han viatjat per oci/vacances (-81,1 % interanual); 38.500 (6 %), per treball/negocis (un 57,9 % menys que l'any anterior), i 13.900 (2 %), per altres motivacions (una caiguda del 68,7 % en comparació amb l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, milloren les motivacions d'oci/vacances, 2,3 punts i les de treball/negocis, 9,4 punts. En canvi, el decreixement d'altres motius està per sota de la mitjana regional (-20,6 punts).

Quant a l'estacionalitat, destaca l'augment de la motivació per treball/negocis (8,6 punts per sobre), mentre que per altres motius cau 20,2 punts. Per oci/vacances, la pujada és més moderada (1,9 punts).

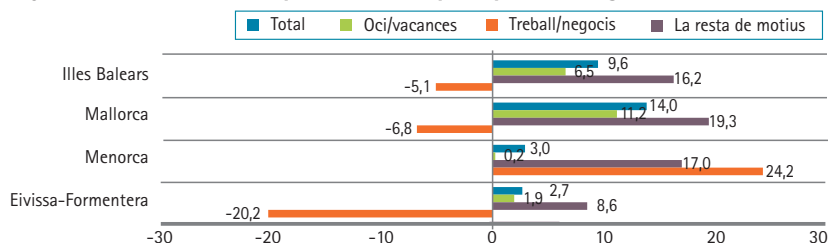
6.3.5. TURISTES PER FORMA D'ORGANITZAR EL VIATGE

6.3.5.1. Turistes per forma d'organitzar el viatge a les Balears, nacionalitat i estacionalitat

Del total de 3,1 milions de turistes, mig milió (16 %) han organitzat el seu viatge amb paquet turístic, 27 punts menys que l'any anterior, i la resta, 2,6 milions (84 %), ha organitzat el seu viatge sense paquet turístic, 27 punt més que l'any anterior (vegeu el quadre IA-6.4. Turistes amb destinació principal a les Balears per illes i forma d'organització del viatge; 2019-2020).

Gràfic I-6.17.

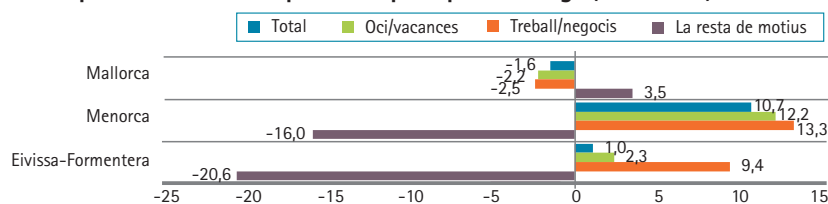
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illa i motiu principal del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.18.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a Illes Balears per motiu principal del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Per nacionalitats, els espanyols representen el 15,2 % del total de turistes que han organitzat el seu viatge amb paquet turístic, amb un decreixement respecte a la mitjana regional de 28,1 punts, i representen el 49,5 % de turistes que l'han organitzat sense paquet turístic, amb un creixement de 4,3 punts respecte a la mitjana regional (vegeu el gràfic I-6.19 i el quadre IA-6.5. Turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència i forma d'organització del viatge; 2019-2020).

En relació amb l'estacionalitat, destaca a les Balears l'augment del segment que ha organitzat l'estada amb paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora de 13,7 punts, mentre que els que han fet

l'estada sense paquet turístic es queden en els 5,0 punts de millora. Per nacionalitats, cal remarcar el decreixement de 3,2 punts per sota de la mitjana regional en temporada mitjana baixa dels espanyols sense paquet turístic. Pel que fa als estrangers sense paquet turístic, hi ha hagut un creixement diferencial en temporada mitjana baixa de 6,9 punts (vegeu el gràfic I-6.20 i I-6.21).

6.3.5.2. Turistes per forma d'organitzar el viatge, per illes i estacionalitat

Mallorca

Del total de 2,0 milions de turistes, 356.500 (18 %) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 23 punts menys que l'any anterior,

i la resta, 1,7 milions (82 %), ha organitzat el seu viatge sense paquet turístic, 23 punt més respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a Mallorca, amb 1,6 punts per davall, hi ha hagut menys dinamisme tant per part de turistes que han vingut amb paquet turístic (-0,5 p. p.) com per part dels viatgers sense paquet turístic, el nombre dels quals decreix 1,6 punts respecte a la mitjana regional (vegeu el gràfic I-6.22).

En relació amb l'estacionalitat, a Mallorca hi ha hagut un augment del segment que ha organitzat l'estada amb paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora de 17,3 punts; la qual s'emparella

amb la millora dels que l'han organitzada sense paquet turístic (8,6 punts).

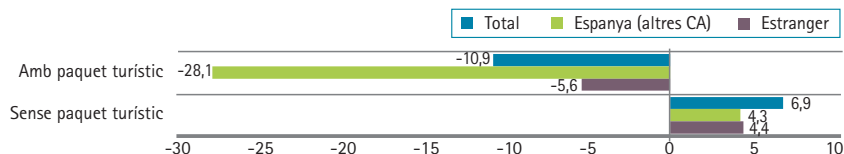
Menorca

Del total de 425,5 milers de turistes, 40.800 (10 %) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 29 punts menys que l'any anterior, i la resta, 384.700 (90 %), ha organitzat el viatge sense paquet turístic, 29 punts més respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a Menorca, amb 10,7 punts per sobre, hi ha hagut més dinamisme de la venda de viatges organitzats sense paquet turístic, mentre que les vendes de paquets turístics decreixen 0,5 punts.

Gràfic I-6.19.

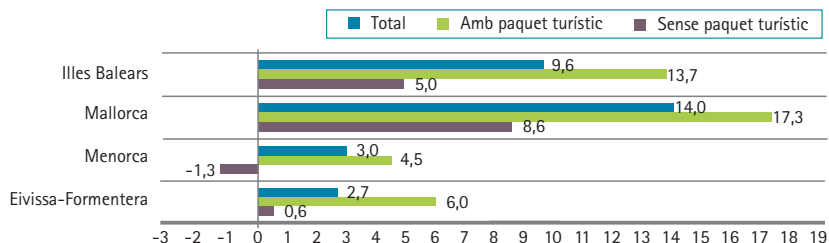
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a les Illes Balears per país de residència i forma d'organització del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.20.

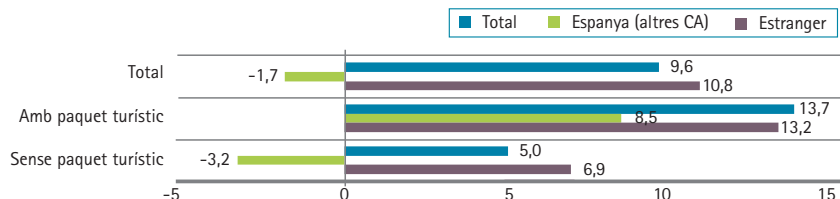
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per illes i forma d'organització del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.21.

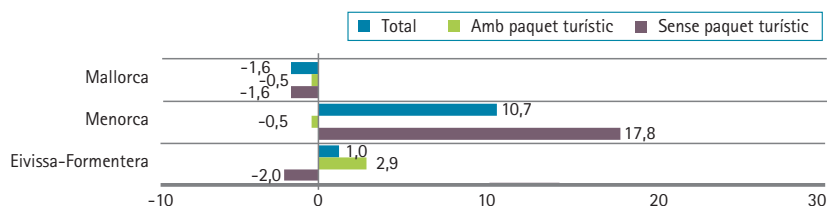
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana baixa sobre el total per país de residència i forma d'organització del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

Gràfic I-6.22.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a les Illes Balears per forma d'organització del viatge (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Frontur de l'Ibestat

En relació amb l'estacionalitat, hi ha hagut una millora del pes de la temporada mitjana baixa de 3,0 punts gràcies als que han organitzat el viatge amb paquet turístic (4,5 punts de diferencial), atès que per al cas d'organitzar-ho sense paquet turístic cau 1,3 punts.

Pitiüses

Del total de 616,8 milers de turistes, 99.200 (16 %) han organitzat el viatge amb paquet turístic, 14 punt menys que l'any anterior, i la resta, 517,6 (84 %), ha organitzat el viatge sense paquet turístic, 14 punt més respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, a les Pitiüses, amb 1 punt per sobre, mostra el major dinamisme de la venda de viatges organitzats amb paquet turístic; en canvi, els viatges organitzats sense paquet turístic decreixen 2,0 punts.

En relació amb l'estacionalitat, a les Pitiüses hi ha hagut un augment del segment que ha organitzat l'estada amb paquet turístic en temporada mitjana baixa, amb una millora de 6,0 punts, que sumada a la dels que l'han organitzada sense paquet turístic (0,6 punts) dona una millora general de 2,7 punts.

6.4.

ALTRES PERSPECTIVES DE LA DEMANDA: VIATGERS I PASSATGERS

6.4.1. PERNOCTACIONS, ESTADA MITJANA I VIATGERS EN HOTELS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, PER ILLES I ESTACIONALITAT

6.4.1.1. Pernoctacions a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

El total de pernoctacions als hotels ha estat de 5,8 milions, amb un decreixement del 90,1 %. La quantitat d'espanyols incrementa el seu pes fins a un 31 % del total d'estades, amb 1,8 milions i un decreixement del 62,0 %. Destaca la caiguda per a la majoria de comunitats autònomes, amb descensos superiors a la meitat, incloses les estades dels residents a les Illes Balears.

Els estrangers, amb 4,0 milions de pernoctacions i un decreixement del 92,5 %, són el 69 % restant. Els alemanys, amb 1,7 milions, representen el 29 %, amb un decreixement del 90,5 %. Els britànics, amb 477 milers, representen només el 8 %, amb un decreixement del 97 %, i la resta de nacionalitats, amb 1,8 milions, aporten el 32 % restant. Per variació relativa de les pernoctacions, destaca la pràctica desaparició dels noruecs (-99,1 %), finlandesos (-98,2 %) i irlandesos (-98,1 %). Amb les taxes menys negatives hi ha les pernoctacions dels viatgers de Polònia (-76,4 %) i Luxemburg (-76,8 %) (vegeu el quadre IA-6.6).

Quant a l'estacionalitat, el global de les pernoctacions en temporada mitjana baixa augmenta 7,3 punts. Destaca la millora

en els britànics, tot i el seu daltabaix en nombre total, amb 8,1 punts, i la resta del món, amb 8,0 punts (vegeu el gràfic I-6.23 i el quadre IA-6.7. Viatgers, pernoctacions i estada mitjana a hotels de les Illes Balears per país de residència i temporada; 2019-2020).

Pernoctacions per illes, nacionalitat i estacionalitat

Mallorca

El total de pernoctacions als hotels ha estat de 4,1 milions (el 71 % del total regional), amb un decreixement del 90,8 %. Els espanyols representen el 22 % del total d'estades a l'illa (quan l'any anterior fou el 6 %), amb 0,9 milions i un decreixement del 68,1 %. Quant al turisme intern, destaquen els decreixements del nombre de residents a Castella i Lleó, Extremadura i Castella-la Manxa i el d'Andalusia, Múrcia, Illes Canàries i Andalusia. Els estrangers, amb 3,2 milions de pernoctacions (el 80 % del total regional), representen el 78 % restant a l'illa, amb un decreixement del 92,4 %. Respecte a aquestes pernoctacions, els alemanys, amb 1,6 milions, representen el 38 % de l'illa, amb un decreixement del 90,3 %; els britànics, amb gairebé 309.000, es queden en el 7 % de l'illa, amb un decreixement del 97,1 %, i de la resta de nacionalitats sobresurten els francesos, que sobrepassen els britànics en pernoctacions amb 333.000 (el 8 % de l'illa) i un decreixement del 85,9 %.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca la caiguda

dels residents a Espanya, amb -6,1 punts, i, per taxes positives, els residents a Alemanya, amb 0,2 punts (vegeu el gràfic I-6.24).

Quant a l'estacionalitat de les estades, l'indicador global millora 14,9 punts i, per nacionalitats, cal remarcar la millora dels residents a Alemanya, en 22,8 punts, mentre que la dels residents a Espanya (altres comunitats autònomes) només millora en 4,1 punts (vegeu el gràfic I-6.25).

Menorca

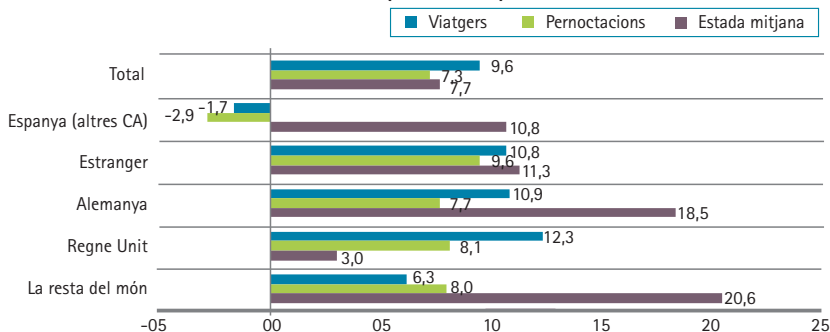
El total de pernoctacions als hotels ha estat de 659,6 milers (l'11 % del total regional), amb un decreixement del 83,8 %. Els espanyols representen el 65 % del total d'estades a l'illa, 429.000 pernoctacions i un decreixement del -49,0 %. D'aquestes estades, totes les regions presenten descensos, especial-

ment les dels residents a les dues Castelles i a Extremadura, amb un -61,3 %. Els estrangers, amb 231,3 milers d'estades (el 6 % del total regional), representen el 35 % restant a l'illa, amb un decreixement del 92,9 %. D'aquestes estades, els britànics, amb 47.000, representen el 7 % de l'illa, amb un decreixement del 97,3 %, i els alemanys, amb un nombre arran de 40.000 pernoctacions, representen el 6 % de l'illa i tenen un decreixement d'un 90,5 %. De la resta de nacionalitats, destaquen els francesos, amb 47,8 mil pernoctacions (el 7 % de l'illa) i passa a ser la nacionalitat majoritària a la menor de les Gimnèsiques, tot i descendir un 97,3 % interanual.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, sobresurt el creixement del nombre de residents a Espanya, amb 12,9 punts, i el decreixement dels britànics, amb -0,3 punts.

Gràfic I-6.23.

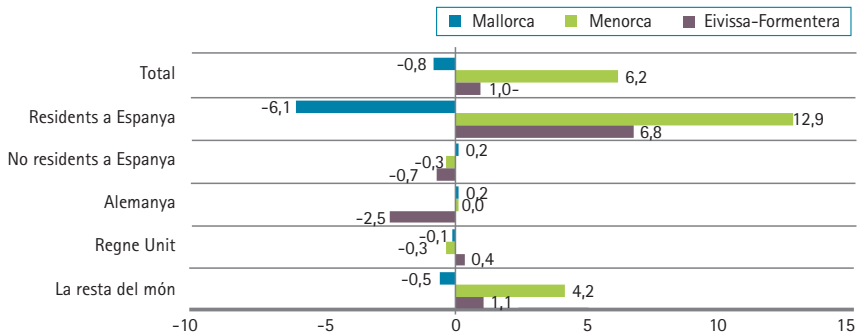
Diferències en punts percentuals de l'increment a les Illes Balears del pes dels turistes i pernoctacions, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana baixa per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.24.

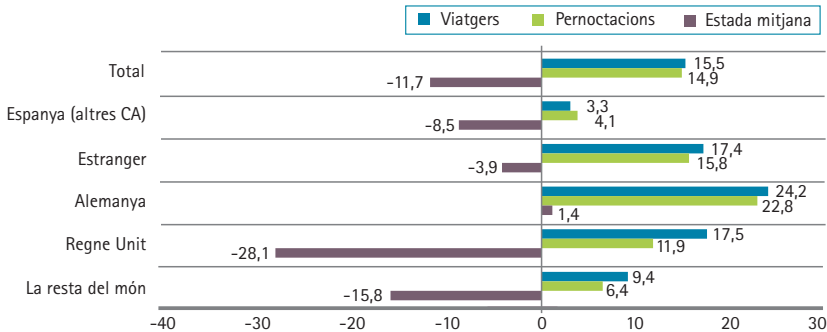
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de les pernoctacions en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.25.

Diferències en punts percentuals de l'increment en hotels de Mallorca del pes dels viatgers i pernoctacions, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana baixa per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Pitiüses

El total d'estades als hotels ha estat d'1 milió (el 17 % del total regional), amb un decreixement d'un 89,0 %. Els espanyols representen el 45 % del total d'estades a l'illa, amb 446,6 milers d'estades i un decreixement d'un 55,2 %. D'aquestes per-

noctacions, destaca la caiguda del nombre de residents a Galícia, Astúries i Cantàbria, amb -75,6 %. Per contra, aguanten millor les dificultats de la situació els madrilenys, amb un -46,0 %, i els residents a les Illes Balears (-42,5 %). Els estrangers, amb 546,6 milers d'estades (el 14 % del total regional), representen el 55 % restant a

l'illa, amb un decreixement del 93,2 %. D'aquestes estades, els britànics, amb 121.000 nits, representen el 12 % de l'illa, amb un decreixement del 96,6 %. Els alemanys, amb 74,7 milers d'estades, representen el 8 % de l'illa, amb un decreixement del 93,0 %. De la resta de nacionalitats, sobresurten els italians, amb més de 100.000 pernoctacions (l'11 % de l'illa) i un decreixement del 89,2 %.

Per creixement diferencial de les pernoctacions respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca el decreixement dels alemanys, amb -2,5 punts i, per taxes positives, els residents a Espanya, amb 6,8 punts.

6.4.1.2. Estada mitjana a les Balears, per nacionalitat i temporada

La durada de l'estada mitjana als hotels de les Balears cau fins als 4,19 dies, una dada un dia més curta que la del 2019 (5,49 dies), amb una disminució d'un 23,7 %. Els espanyols fan una estada mitjana de 3,00 dies, inferior a la del 2019 (3,39 dies), amb una disminució de l'11,5 %, mentre que els estrangers la fan més llarga, entorn dels 5,1 dies, tot i que l'escurcen respecte de l'any 2019, quan superava els 5,8 dies. Els alemanys fan una estada de 5,93 dies, amb una disminució del 3,2 %, i els britànics, de 4,54 dies, amb un descens del 24,0 %.

Quant al global de l'estacionalitat, es dona un fort augment de 7,7 punts, que per nacionalitats es reparteix sobretot entre els alemanys (18,5 punts) i la resta del món (20,6 p. p.). Els britànics registren una variació més moderada, de 3,0 punts.

Estada mitjana per illes i nacionalitat

Mallorca

L'estada mitjana als hotels de Mallorca és de 4,46 dies (el 2019 va ser de 5,65 dies), amb una disminució del 21,1 %. Els espanyols han fet una estada mitjana de 2,81 dies (el 2019 va ser de 3,27 dies), amb una caiguda del 14,1 %. Els estrangers pernocten una mitjana de 5,36 dies (el 2019 va ser de 5,95 dies), amb una disminució del 9,8 %. Els alemanys han fet una estada de 5,99 dies, amb un descens de l'1,7 %, i els britànics, de 4,74, amb un retrocés del 23,3 %.

Per creixement diferencial, l'any 2020, respecte a la mitjana regional, s'ha produït una millora de 2,6 p. p., gràcies als estrangers (2,4 p. p.), atès que els residents a Espanya presenten un diferencial negatiu de 2,6 p. p. (vegeu el gràfic I-6.26).

Quant a l'indicador global de l'estacionalitat de l'estada mitjana, cau 11,7 punts. En relació amb les nacionalitats, cal subratllar que els britànics són els que més empitjoren (en -28,1 punts), i puja només en el cas dels alemanys, un 1,4.

Menorca

L'estada mitjana als hotels de Menorca es redueix i queda entorn dels 3,96 dies, per sota del valor del 2019 (5,94 dies), amb una disminució del 33,3 %. Els espanyols han fet una estada mitjana de 3,56 dies (el 2019 va ser de 4,10), amb un escurçament del 13,3 %. L'estada mitjana dels estrangers és més llarga. El 2020 arriba als 5,01 dies, tot i que

es troba per davall de la xifra del 2019 (6,72 dies), amb un empitjorament, per tant, del 25,4 %. Les estades dels alemanys, amb 5,75 dies, tenen una caiguda del 22,1 %, i els britànics, amb 4,96 dies, del 28,4 %.

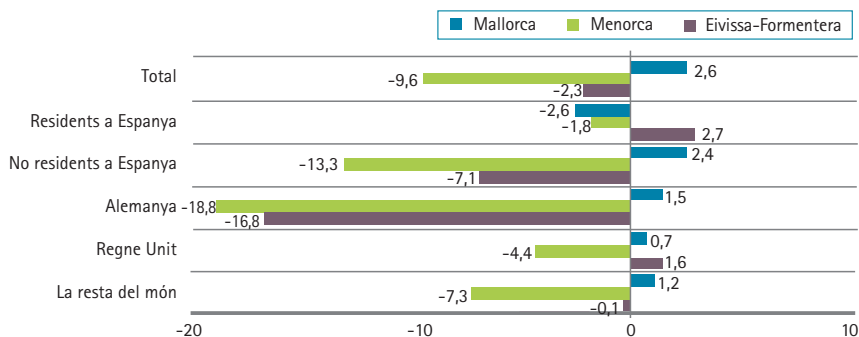
Per creixement diferencial l'any 2020 respecte a la mitjana regional, destaca un empitjorament global d'un 9,6 p. p. (el més important a escala regional), i quant a nacionalitats, la caiguda dels alemanys i de la resta del món, amb -18,8 i -7,3 punts, respectivament.

Pitiüses

L'estada mitjana als hotels de les Pitiüses cau un 26,0 % respecte del 2019 i queda entorn dels 3,5 dies, pels gairebé 4,7 dies del 2019. Els espanyols han fet una estada mitjana al voltant dels 2,98 dies el 2020 (uns 3,27 dies el 2019), amb un empitjorament del 8,7 %. Paral·lelament, el nombre mitjà de pernотacions dels estrangers cau fins als 4,0 dies (un -19,2 % interanual), a causa dels descensos dels alemanys (amb 4,96 dies cauen un 20,1 %) i dels britànics (3,99 dies i una caiguda del 22,4 %).

Gràfic I-6.26.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la estada mitjana en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ílbestat

Per creixement diferencial l'any 2020 respecte a la mitjana regional, cal remarcar la caiguda global de 2,3 punts i, pel que fa a nacionalitats, es dona una millora dels espanyols i dels britànics, amb 2,7 i 1,6 punts respectivament, i un empitjorament dels alemanys, amb -16,8 punts.

6.4.1.3. Viatgers a les Balears i per nacionalitat

El total de viatgers als hotels arriba a 1,4 milions, amb un decreixement del 87,0 %. Els espanyols representen el 43 % del total de viatgers a hotels, amb gairebé 600.000

i un decreixement del 57,1 %. D'aquests viatgers, destaca el descens dels residents a Castella i Lleó, Extremadura i Castella-la Manxa, amb una taxa del -64,9 %. Per contra, contenen la caiguda els residents a Galícia, Astúries i Cantàbria (un -54,2 %) i els de Catalunya i la Comunitat Valenciana, amb un -54,6 %. Els estrangers, amb 780.000, representen el 57 % restant i presenten un decreixement del 91,5 %. D'aquests, els alemanys, amb 282 milions, representen el 20 %, i els britànics, amb 105.000, el 8 %.

Per caigudes interanuals per sobre del 80 %, només hi ha els polonesos (-75,6 %) i els luxemburguesos (-77,9 %). Les taxes més negatives i que fan que pràcticament desaparegui la presència d'aquestes nacionalitats als hotels es corresponen als noruecs (-98,5 %), els finlandesos (-97,2 %) i els irlandesos, amb una taxa del -96,8 %.

L'estacionalitat global dels turistes millora en 9,6 punts. Per nacionalitats, destaca la millora dels britànics en 12,3 punts, mentre que els espanyols en cedeixen 1,7.

Viatgers per illes i nacionalitat

Mallorca

El total de viatgers als hotels de Mallorca ha estat inferior al milió (927.000), amb un decreixement del 88,4 %. Els espanyols representen el 36 % del total de viatgers a hotels de l'illa, amb 329.400 i un decreixement del 62,8 %. D'aquests viatgers, destaca la caiguda de només el 50,1 % dels residents a Galícia, Astúries i Cantàbria, pel descens de la part sud d'Espanya (-66,7 %). Els estrangers, amb 597.500,

representen el 64 % restant i presenten un decreixement del 91,6 %. D'aquests, els alemanys, amb 260.000, representen el 28 %, i els britànics, amb 65.000, el 7 %.

Per variació interanual per sobre del -80 %, només hi ha els viatgers procedents de Polònia (-74,9 %) i de Luxemburg (-79,2 %). La quantitat de la resta de nacionalitats cau més de quatre cinques parts, però destaquen novament els noruecs (-98,6 %), els finlandesos (-97,8 %) i els irlandesos (-97,3 %).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca el decreixement del nombre d'espanyols, amb -5,8 punts, mentre que els alemanys aconsegueixen igualar la variació balear (vegeu el gràfic I-6.27).

En relació amb la millora dels viatgers per temporada mitjana baixa, cal destacar els alemanys, amb 24,2 punts més. A l'altra extrem, hi ha els espanyols, amb només un augment de 3,3 punts.

Menorca

El total de viatgers als hotels de Menorca ha estat de 166.600, amb un decreixement del 75,8 %. El nombre d'espanyols representen el 72 % del total de viatgers a hotels de l'illa, amb 120.400 i un decreixement del 41,2 %. Els estrangers, amb 46.000, representen el 28 % restant i presenten un decreixement d'un 90,4 %. D'aquests viatgers, els britànics, amb 9.500, representen el 6 % i decreixen un 96,2 %; els alemanys, amb menys de 7.000, representen el 4 % i decreixen el 87,8 %, i els francesos, amb 9.600, repre-

senten el major pes estranger a l'illa, amb un 6 %, tot i que decreixen un 75,9 %.

Per creixement interanual, cal remarcar l'augment dels luxemburguesos (0,3 %), que, malgrat que superen tot just els 300 viatgers, són els únics que incrementen el nombre de viatgers. En segon lloc, destaca la taxa relativa dels polonesos (-42,2 %), que manté més de la meitat de la presència del 2019. Amb taxes negatives, destaquen els suïssos i els austríacs, amb caigudes de més del 96 %.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca l'augment del nombre d'espanyols, amb 15,8 punts, seguida de la resta del món, amb 6,4 punts.

Pitiüses

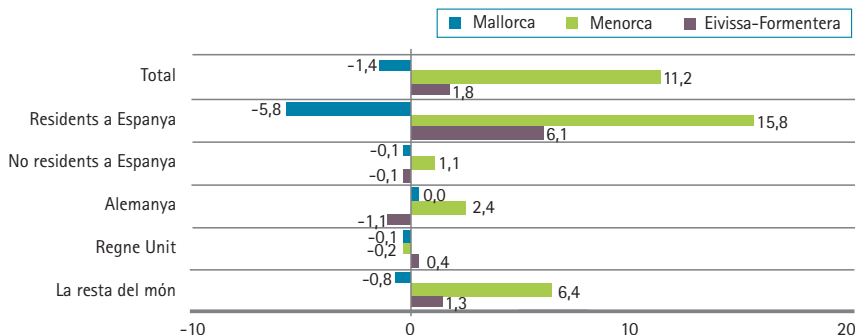
El total de viatgers als hotels de les Pitiüses ha estat de 286.400, amb un decreixement d'un 85,2 %. Els espanyols passen a repre-

sentar el 52 % del total de viatgers a hotels de l'illa, amb gairebé 150.000, malgrat el decreixement del 50,9 %. D'aquests, destaca la menor caiguda dels residents a les Illes Balears, amb un -40,2 %, mentre que a l'altre extrem hi ha el decreixement dels castellanolleonesos, extremenys i castellanomanxecs, amb un -70,7 %. Els estrangers, amb 136.600, representen el 48 % restant i presenten un decreixement del 91,6 %. D'aquests viatgers, els britànics, amb 30.000, representen l'11 % i decreixen un 95,6 %; els italians, amb 26.000, representen el 9 % i decreixen un 87,8 %, i els alemanys, amb 15.000, representen el 5 % i decreixen un 91,3 %.

Per creixement interanual, és remarcable el fet que danesos, francesos i luxemburguesos presentin en xifres caigudes inferiors al -80 % (-71,7 %, -73,9 % i -77,2 %, respectivament). Amb taxes més negatives, sobresurten els noruecs, els japonesos i els nord-americans, amb un -97,9 %, un -97,3 % i un -96,6 %, respectivament.

Gràfic I-6.27.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels viatgers en hotels respecte a les Illes Balears per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats, destaca l'augment dels espanyols (6,1 punts), tot i que britànics i la resta del món també presenten signes positius (0,4 i 1,3 punts respectivament). Els alemanys presenten un creixement diferencial negatiu respecte a la mitjana regional d'1,1 punts.

6.4.2. PERNOTACIONS, ESTADA MITJANA I VIATGERS EN APARTAMENTS TURÍSTICS PER ILLES

El 2020 els apartaments turístics sumen 1,3 milions de pernoctacions, el 7 % del total de les Illes Balears en establiments reglats. Respecte del 2020, aquesta xifra representa una caiguda del 85,3 %. L'estada mitjana que es donà en aquest tipus d'allotjament és més llarga que la dels hotels, ja que arriba als 5,5 dies, malgrat cau un 6,9 % en termes interanuals. El total de viatgers, 1,5 milions, cau un 7,7 % respecte de l'any 2019 (vegeu el quadre I-6.6).

A Mallorca, aquest tipus d'allotjament reglat té un pes inferior a la mitjana (un 4 %) i registra 476 milers de pernoctacions. En comparació a l'any anterior, el nombre de nits cau un 90,1 %. L'estada mitjana és, en aquesta illa, de 6,8 nits, la més alta dels establiments reglats, i presenta un escurçament del 0,2 % respecte del 2019. Quant al nombre de viatgers, supera els 70.000, amb un descens del 90,1 % (vegeu els gràfics I-6.28, I-6.29 i I-6.30).

A Menorca, els apartaments turístics tenen més importància que a la resta de l'arxipèlag. Gairebé un de cada tres viatgers

que optaren per un apartament turístic de les Balears escolliren l'illa de Menorca. El nombre de pernoctacions, 350.000, i el de viatgers, 68.800, tenen un pes respecte a l'illa d'un 17 % i un 14 %, respectivament. El nombre de viatgers s'ha reduït un 74,8 %, i les pernoctacions cauen encara més (un -77,2 %), la qual cosa redueix l'estada mitjana un 9,6 % i se situa en els 5,1 dies el 2020.

Els apartaments turístics registren a les Pitiuses 449.000 pernoctacions, el 16 % sobre el total de l'illa, però més d'una tercera part de les nits en apartaments de totes les Balears. Els viatgers, 91.000, tenen un pes fins i tot superior, però en comparació amb els nivells del 2019, en ambdós casos queden per davall (amb un -80,6 % i -81,0 %, respectivament). L'estada mitjana, que no arriba als 5 dies, retrocedeix un 1,9 %.

6.4.3. PERNOTACIONS, ESTADA MITJANA I VIATGERS EN ALLOTJAMENTS DE TURISME RURAL PER ILLES

Els establiments de turisme rural a les Illes Balears tenen un pes al voltant dels dos punts percentuals respecte de la resta d'establiments reglats. No obstant això, arran de 90.000 viatgers optaren per gaudir 300 milers de pernoctacions en allotjaments de turisme rural de les Illes Balears. Respecte de l'any anterior, aquestes xifres suposen una caiguda tant en el nombre de viatgers (-72,9 %) com en el de les pernoctacions (-75,8 %). L'estada mitjana, que fou de 3,4 dies, s'escurça un 10,9 % en termes interanuals, tot i que ja no és l'estada mitjana més curta del establiments reglats.

QUADRE I-6.6. VIATGERS, PERNOCTACIONS I ESTADA MITJANA A LES BALEARS PER ILLES I TIPUS D'ALLOTJAMENTS (2018-2019)

2019

	Viàgers			Pernoctacions			Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	
Illes Balears	33.008.383	100%	100%	182.502.629	100%	100%	5,53
Total Hotels	10.582.065	32%	100%	58.118.937	32%	100%	5,5
Total estrelles d'or	10.022.294	30%	100%	56.066.942	31%	100%	5,6
Cinc estrelles d'or	698.802	2%	100%	3.036.532	2%	100%	4,3
Quatre estrelles d'or	4.732.882	14%	100%	27.181.867	15%	100%	5,7
Tres estrelles d'or	3.880.928	12%	100%	22.705.458	12%	100%	5,9
Dues i una estrelles d'or	709.682	2%	100%	3.143.086	2%	100%	4,4
Total estrelles de plata	559.771	2%	100%	2.051.994	1%	100%	3,7
Apartaments turístics	1.450.714	4%	100%	8.700.976	5%	100%	6,0
Al·lotjaments de turisme rural	330.469	1%	100%	1.251.745	1%	100%	3,8
Acampaments turístics	40.776	0%	100%	245.092	0%	100%	6,0
Mallorca	24.188.923	100%	73%	138.021.223	100%	76%	5,7
Total Hotels	7.963.935	33%	75%	44.983.692	33%	77%	5,6
Total estrelles d'or	7.692.459	32%	77%	44.048.339	32%	79%	5,7
Cinc estrelles d'or	446.115	2%	64%	1.979.038	1%	65%	4,4
Quatre estrelles d'or	3.835.054	16%	81%	22.275.528	16%	82%	5,8
Tres estrelles d'or	3.009.620	12%	78%	17.957.333	13%	79%	6,0
Dues i una estrelles d'or	401.671	2%	57%	1.836.439	1%	58%	4,6
Total estrelles de plata	271.475	1%	48%	935.353	1%	46%	3,4
Apartaments turístics	705.948	3%	49%	4.805.307	3%	55%	6,8
Al·lotjaments de turisme rural	264.317	1%	80%	1.036.633	1%	83%	3,9

continua

2019						
	Viatgers		Pernotacions		Estada mitjana	
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB
Menorca	2.056.850	100%	6%	12.104.104	100%	7%
Total Hotels	686.917	33%	6%	4.079.721	34%	7%
Total estrelles d'or	655.773	32%	7%	3.980.867	33%	7%
Cinc estrelles d'or	30.552	1%	4%	237.559	2%	8%
Quatre estrelles d'or	364.463	18%	8%	2.275.825	19%	8%
Tres estrelles d'or	229.318	11%	6%	1.318.007	11%	6%
Dues i una estrelles d'or	31.440	2%	4%	149.475	1%	5%
Total estrelles de plata	31.144	2%	6%	98.855	1%	5%
Apartaments turístics	272.772	13%	19%	1.533.388	13%	18%
Al·lotjaments de turisme rural	45.781	2%	14%	135.448	1%	11%
Eivissa i Formentera	4.888.156	100%	15%	23.183.505	100%	13%
Total Hotels	1.931.214	40%	18%	9.055.523	39%	16%
Total estrelles d'or	1.674.062	34%	17%	8.037.737	35%	14%
Cinc estrelles d'or	222.135	5%	32%	819.935	4%	27%
Quatre estrelles d'or	533.365	11%	11%	2.630.513	11%	10%
Tres estrelles d'or	641.991	13%	17%	3.430.117	15%	15%
Dues i una estrelles d'or	276.571	6%	39%	1.157.171	5%	37%
Total estrelles de plata	257.151	5%	46%	1.017.786	4%	50%
Apartaments turístics	471.994	10%	33%	2.362.281	10%	27%
Al·lotjaments de turisme rural	20.370	0%	6%	79.665	0%	6%

continua

2020										% de variació 2020-2019		
	Viatgers			Pernotacions			Estada mitjana			Viatgers	Pernotacions	Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% sobre el total de les IB	% sobre el total de les IB			
Illes Balears	4.294.770	100%	100%	18.514.016	100%	100%	4,3	100%	100%	-87,0	-89,9	-22,0
Total hotels	1.379.917	32%	100%	5.782.708	31%	100%	4,2	100%	100%	-87,0	-90,1	-23,7
Total estrelles d'or	1.194.865	28%	100%	5.273.661	28%	100%	4,4	100%	100%	-88,1	-90,6	-21,1
Cinc estrelles d'or	122.793	3%	100%	419.852	2%	100%	3,4	100%	100%	-82,4	-86,2	-21,3
Quatre estrelles d'or	644.673	15%	100%	2.884.447	16%	100%	4,5	100%	100%	-86,4	-89,4	-22,1
Tres estrelles d'or	350.325	8%	100%	1.727.767	9%	100%	4,9	100%	100%	-91,0	-92,4	-15,7
Dues i una estrelles d'or	77.075	2%	100%	241.595	1%	100%	3,1	100%	100%	-89,1	-92,3	-29,2
Total estrelles de plata	185.052	4%	100%	509.046	3%	100%	2,8	100%	100%	-66,9	-75,2	-25,0
Apartaments turístics	230.414	5%	100%	1.275.536	7%	100%	5,5	100%	100%	-84,1	-85,3	-7,7
Al·lotjaments de turisme rural	89.714	2%	100%	302.692	2%	100%	3,4	100%	100%	-72,9	-75,8	-10,9
Acampaments turístics	19.942	0%	100%	96.712	1%	100%	4,8	100%	100%	-51,1	-60,5	-19,3
Mallorca	2.770.527	100%	65%	12.687.866	100%	69%	4,6	69%	69%	-88,5	-90,8	-19,7
Total hotels	926.933	33%	67%	4.129.847	33%	71%	4,5	71%	71%	-88,4	-90,8	-21,1
Total estrelles d'or	830.894	30%	70%	3.880.851	31%	74%	4,7	74%	74%	-89,2	-91,2	-18,4
Cinc estrelles d'or	82.610	3%	67%	307.778	2%	73%	3,7	73%	73%	-81,5	-84,4	-16,0
Quatre estrelles d'or	468.354	17%	73%	2.172.104	17%	75%	4,6	75%	75%	-87,8	-90,2	-20,2
Tres estrelles d'or	232.437	8%	66%	1.249.752	10%	72%	5,4	72%	72%	-92,3	-93,0	-9,9
Dues i una estrelles d'or	47.493	2%	62%	151.217	1%	63%	3,2	63%	63%	-88,2	-91,8	-30,4
Total estrelles de plata	96.039	3%	52%	248.996	2%	49%	2,6	49%	49%	-64,6	-73,4	-24,8
Apartaments turístics	70.119	3%	30%	476.467	4%	37%	6,8	37%	37%	-90,1	-90,1	-0,2
Al·lotjaments de turisme rural	63.141	2%	70%	222.071	2%	73%	3,5	73%	73%	-76,1	-78,6	-10,3

continua

2020										% de variació 2020-2019		
	Viatgers			Pernotacions			Estada mitjana			Viatgers	Pernotacions	Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% per illa	% sobre el total de les IB	Total	% sobre el total de les IB	% sobre el total de les IB			
Menorca	490.183	100%	11%	2.039.307	100%	11%	4,2	11%	11%	-76,2	-83,2	-29,3
Total hotels	166.555	34%	12%	659.576	32%	11%	4,0	11%	11%	-75,8	-83,8	-33,3
Total estrelles d'or	146.754	30%	12%	611.280	30%	12%	4,2	12%	12%	-77,6	-84,6	-31,4
Cinc estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Quatre estrelles d'or	67.760	14%	11%	310.116	15%	11%	4,6	11%	11%	-81,4	-86,4	-26,7
Tres estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Dues i una estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Total estrelles de plata	19.801	4%	11%	48.296	2%	9%	2,4	9%	9%	-36,4	-51,1	-23,2
Apartaments turístics	68.825	14%	30%	349.748	17%	27%	5,1	27%	27%	-74,8	-77,2	-9,6
Allotjaments de turisme rural	20.488	4%	23%	60.291	3%	20%	2,9	20%	20%	-55,2	-55,5	-0,5
Eivissa-Formentera	778.974	100%	18%	2.858.449	100%	15%	3,7	15%	15%	-84,1	-87,7	-22,6
Total hotels	286.430	37%	21%	993.285	35%	17%	3,5	17%	17%	-85,2	-89,0	-26,0
Total estrelles d'or	217.218	28%	18%	781.531	27%	15%	3,6	15%	15%	-87,0	-90,3	-25,1
Cinc estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Quatre estrelles d'or	108.559	14%	17%	402.227	14%	14%	3,7	14%	14%	-79,6	-84,7	-24,9
Tres estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Dues i una estrelles d'or	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Total estrelles de plata	69.212	9%	37%	211.754	7%	42%	3,1	42%	42%	-73,1	-79,2	-22,7
Apartaments turístics	91.470	12%	40%	449.322	16%	35%	4,9	35%	35%	-80,6	-81,0	-1,9
Allotjaments de turisme rural	6.085	1%	7%	20.330	1%	7%	3,3	7%	7%	-70,1	-74,5	-14,6

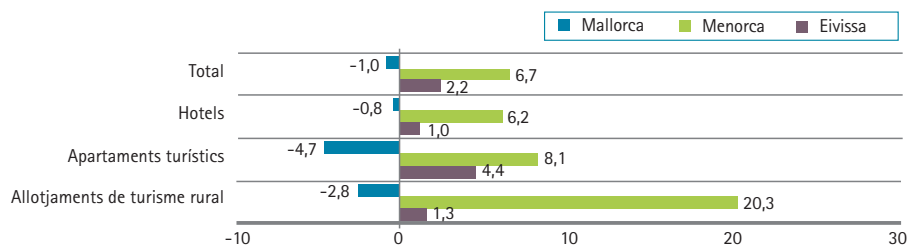
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

(*) Dades d'acampaments turístics no desagregades per illes.

... Dada no disponible.

Gràfic I-6.28.

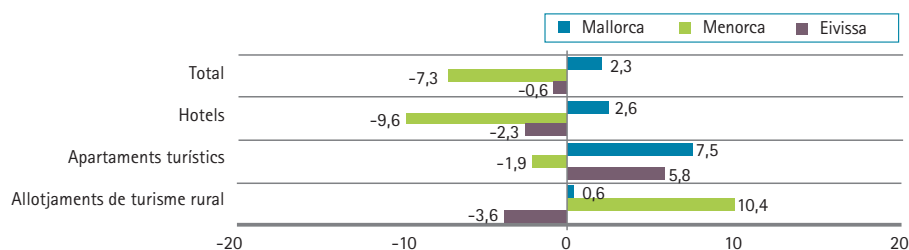
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les pernoctacions respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.29.

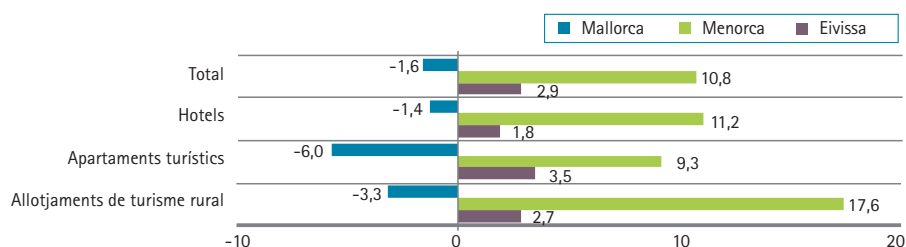
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de l'estada mitjana respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Gràfic I-6.30.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels viatgers respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ibestat

Mallorca supera els 63.000 viatgers i arriba a les 222.000 pernoctacions en els allotjaments de turisme rural. El nombre de nits facturades cau un 78,6 %, mentre que els viatgers es redueixen un 76,1 %. Això fa que l'estada mitjana minvi (-10,3 %), i queda al voltant dels 3,5 dies. A Menorca destaca aquest tipus d'allotjament per la fortalesa que ha mostrat durant la crisi. Els descensos del nombre de viatgers (-55,2 %) i de pernoctacions (-55,5 %) són dels menys negatius. L'estada mitjana cau lleugerament i gairebé arriba als 3 dies. A les Pitiüses, el turisme rural té menys presència que a la resta del territori balear i presenta uns descensos similars als altres tipus d'establiment.

6.4.4. PASSATGERS EN CREUERS I COMPANYIES AÈRIES DE BAIX COST

6.4.4.1. Passatgers en creuers

El total de passatgers en creuers ha estat de 56,7 milers, amb un decreixement del 96,6 %. Els únics creuers que arriben al llarg del 2020 a les Illes Balears ho fan al port de Palma i dintre dels tres primers mesos de l'any. Per tant, a la temporada mitjana baixa. Les restriccions a la mobilitat imposades per la crisi sanitària provocada per la covid, aturà l'arribada de creuers a partir del març i no serà fins al juny del 2021 quan torni a donar-se aquesta activitat als ports de les Illes Balears (vegeu el quadre I-6.7).

6.4.4.2. Passatgers en companyies aèries de baix cost

A les Balears, els 1,4 milions de passatgers arribats en companyies de baix cost representen un decreixement del 86,1 %,

el més negatiu de totes les comunitats autònomes. Això ha fet baixar el pes dels aeroports de l'arxipèlag balear fins al 12 % del total de l'Estat, amb la qual cosa queden per darrere de Catalunya, les Canàries, Andalusia i la Comunitat Valenciana (vegeu el quadre I-6.8).

6.5.

DESPESA TURÍSTICA TOTAL

6.5.1. PER ILLES I TEMPORADA

La despesa total ha seguit una evolució semblant a la dels turistes. A les Illes Balears ha superat els 2.657 milions d'euros: el 68,0 % a Mallorca, el 19,1 % a les Pitiüses i el 12,9 % a Menorca. La despesa per persona no ha arribat al miler d'euros (865 euros). A Mallorca ha estat de 891 euros; a Menorca, de 805 euros, i a les Pitiüses, de 822 euros. La despesa per persona i dia ha estat de 114 euros. A les Pitiüses, ha estat de 129 euros; a Mallorca, de 115 euros, i a Menorca, de 89 euros (vegeu el quadre I-6.9).

La temporada mitjana baixa només representa el 22,8 % del total de la despesa. Per illes, només Mallorca supera aquest percentatge, amb gairebé un 30 %, ja que a les Pitiüses és del 9,0 %, i a Menorca, del 7,6 %.

Pel que fa a les taxes de creixement, la despesa total ha caigut un 83,9 %; la despesa per persona, un 13,7 %, i la despesa per persona i dia, un 24,8 %. Per illes, Mallorca creix per sobre de la mitjana regional en les dues darreres magnituds: la despesa

per persona (2,7 punts) i la despesa per persona i dia (1,3 punts); però la despesa total té un comportament pitjor a la mitjana balear. Menorca creix per sobre respecte de la despesa total (8,2 punts), però la despesa per dia (-7,0 punts) i la despesa per persona (-3,3 punts) romanen en negatiu. Les Pitiüses decreixen més que la mitjana quant a la despesa per persona (-5,9 punts), però menys quant a la despesa per dia (vegeu el gràfic I-6.31).

A causa de la distribució desigual de l'efecte de la pandèmia, hi ha hagut

un bon comportament de la temporada mitjana baixa a totes les illes. El pes d'aquesta temporada a Mallorca puja especialment a la despesa total (12,3 punts) i a la de per persona i dia (9,6 punts), però la despesa per persona millora només 2,4 punts. Menorca destaca per les pujades en la despesa diària (8,0 punts) i la despesa per persona (7,3 punts). Les Pitiüses mantenen el pes de la temporada mitjana baixa en les tres magnituds, i milloren menys de dos punts percentuals a cada una d'aquestes (vegeu el gràfic I-6.32).

QUADRE I-6.7. TRÀNSIT MARÍTIM DE PASSATGERS DE CREUERS EN TRÀNSIT A LES ILLES BALEARS PER PORT (2019-2020)									
2019									
	Total	% sobre el total	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa			
Total	1.675.616	100%	1.439.042	100%	236.574	100%			
Palma	1.236.201	74%	1.026.825	71%	209.376	89%			
Alcúdia	668	0%	668	0%	0	0%			
Maó	43.512	3%	38.045	3%	5.467	2%			
Eivissa	395.235	24%	373.504	26%	21.731	9%			
La Savina	0	0%	0	0%	0	0%			

2020							% de variació 2020-2019		
	Total	% sobre el total	Temporada mitjana alta	% temp. mitjana alta	Temporada mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa	% temp. mitjana baixa
Total	56.709	100%	0	..	56.709	100%	-96,6	-100,0	-76,0
Palma	56.709	100%	0	..	56.709	100%	-95,4	-100,0	-72,9
Alcúdia	0	0%	0	..	0	0%	-100,0	-100,0	..
Maó	0	0%	0	..	0	0%	-100,0	-100,0	-100,0
Eivissa	0	0%	0	..	0	0%	-100,0	-100,0	-100,0
La Savina	0	0%	0	..	0	0%	..	..	..

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Autoritat Portuària de les Illes Balears de l'Ibestat

Quadre I-6.8. Entrada de passatgers amb companyies aèries tradicionals i de baix cost per comunitat autònoma de destinació (2019-2020)									
	Total companyies aèries			Companyies aèries tradicionals			Companyies aèries de baix cost		
	2019	2020	% de variació	2019	2020	% de variació	2019	2020	% de variació
Total	94.478.446	20.592.050	-78,2	40.913.509	9.244.254	-77,4	53.564.937	11.347.796	-78,8
Madrid	22.544.434	5.503.997	-75,6	16.906.221	4.305.076	-74,5	5.638.213	1.198.921	-78,7
Catalunya	20.769.861	4.003.786	-80,7	6.788.254	1.302.158	-80,8	13.981.607	2.701.628	-80,7
Canàries	13.258.093	3.875.459	-70,8	6.657.669	1.819.981	-72,7	6.600.424	2.055.478	-68,9
Illes Balears	14.369.595	1.887.874	-86,9	4.654.912	533.973	-88,5	9.714.683	1.353.901	-86,1
Andalusia	11.017.235	2.481.055	-77,5	2.937.917	638.079	-78,3	8.079.318	1.842.976	-77,2
C. Valenciana	9.795.063	2.327.965	-76,2	2.024.938	463.233	-77,1	7.770.125	1.864.732	-76,0
La resta de CA	2.724.165	511.914	-81,2	943.598	181.754	-80,7	1.780.567	330.160	-81,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut de Turisme d'Espanya

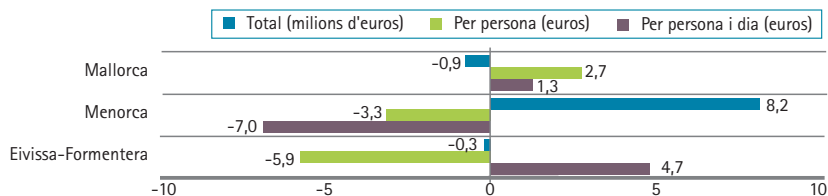
QUADRE I-6.9. DESPESA DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES BALEARS PER ILLES (2019-2020)

	2019			2020			% de variació 2020-2019		
	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears									
Total (milions d'euros)	16.489	14.144	2.345	2.657	2.051	606	-83,9	-85,5	-74,2
Per persona (euros)	1.003	1.047	798	865	920	719	-13,7	-12,1	-9,9
Per persona i dia (euros)	151	155	130	114	115	109	-24,8	-25,8	-16,3
Mallorca									
Total (milions d'euros)	11.885	9.840	2.046	1.808	1.274	534	-84,8	-87,1	-73,9
Per persona (euros)	1.002	1.043	840	891	958	763	-11,1	-8,2	-9,2
Per persona i dia (euros)	151	155	134	115	116	114	-23,5	-25,0	-15,2
Menorca									
Total (milions d'euros)	1.407	1.335	72	342	316	26	-75,7	-76,3	-63,7
Per persona (euros)	970	1.019	513	805	851	484	-17,1	-16,5	-5,6
Per persona i dia (euros)	131	134	89	89	92	68	-31,8	-31,7	-23,8
Eivissa-Formentera									
Total (milions d'euros)	3.197	2.969	227	507	461	46	-84,1	-84,5	-80,0
Per persona (euros)	1.022	1.074	627	822	872	517	-19,6	-18,7	-17,5
Per persona i dia (euros)	162	167	115	129	134	94	-20,1	-19,6	-18,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.31.

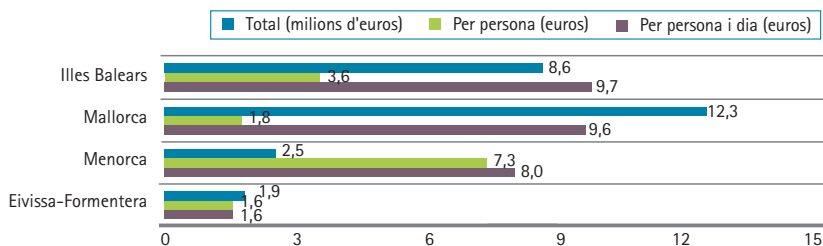
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la despesa turística respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.32.

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de la despesa turística de la temporada mitjana-baixa sobre el total per illes (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

6.5.2. PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I PER ILLES

6.5.2.1. Illes Balears

La despesa dels estrangers, amb 1.837 milions d'euros, representa el 69,1 % del total, i la dels espanyols, amb 607 milions, el 30,9 % restant. Per nacionalitats, destaquen els alemanys, amb 723 milions, i els britànics, amb 242 milions. La despesa per persona dels espanyols és de 607 euros, i la dels estrangers, de 1.067 euros. Destaca per sobre la despesa dels turistes procedents de la resta del món, amb 1.250 euros, i la dels nòrdics, amb 1.227 euros. La despesa per persona i dia

dels espanyols és de 81 euros, i la dels estrangers, de 139 euros. Destaquen per sobre dels 171 euros els turistes procedents de la resta del món (vegeu el quadre IA-6.9. Despesa dels turistes amb destinació principal a les Illes Balears per país de residència; 2019-2020).

En termes de creixement diferencial regional, el comportament de la despesa global dels espanyols ha estat millor (33,7 punts), així com la despesa per persona (15,7 punts) i en termes de despesa per persona i dia (11,4 punts). En el cas dels estrangers, hi ha hagut un millor comportament diferencial en termes de despesa per persona (12,1 punts) de despesa per

persona i dia (10,4 p. p.). Per nacionalitats dels estrangers, destaca la fortalesa dels francesos (6,7 punts en despesa total), dels suïssos (22,3 punts en despesa per persona) i els països de la Benelux (23,7 punts en despesa diària). En termes negatius, cal remarcar la caiguda dels britànics en despesa total (-9,8 punts) i la dels nòrdics (-7,7 punts) (vegeu el quadre I-6.10 i els gràfics I-6.33 i I-6.34).

6.5.2.2. Mallorca

La despesa dels estrangers, amb 1.414 milions, representa el 78,2 % del total, i la dels espanyols, amb 394 milions, el 21,8 %. La despesa per persona dels espanyols és de 555 euros, i la dels estrangers, de 1.071 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 77 euros, i la dels estrangers, de 134 euros. Per nacionalitats, els alemanys fan la major despesa total (672 milions), però la resta de països diferents a Alemanya i Regne Unit tenen la despesa per persona i per persona i dia més alta (vegeu el quadre IA-6.9).

6.5.2.3. Menorca

La despesa dels estrangers, amb 111 milions, representa menys d'una tercera part del total, i la dels espanyols, amb 231 milions, el 67,5 %. La despesa per persona dels espanyols és de 704 euros, i la dels estrangers, de 1.145 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 77 euros, i la dels estrangers, de 132 euros. Per nacionalitats, destaca el daltabaix del turisme britànic (-95,8 %), tot i que manté la despesa per persona més alta. La despesa diària més destacada la tenen els països de la resta del món.

6.5.2.4. Pitiüses

La despesa dels estrangers, amb 313 milions, representa el 61,7 % del total, i la dels espanyols, amb 194 milions, el 38,3 %. La despesa per persona dels espanyols és de 623 euros, i la dels estrangers, de 1.025 euros. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 94 euros, i la dels estrangers, de 168 euros. Quant a les nacionalitats, la despesa dels països diferents d'Alemanya i Regne Unit significa el 43 % del total, la ràtio més alta de totes les illes.

6.5.3. PER PARTIDA DE DESPESA I PER ILLES

La despesa no inclosa dins el paquet turístic, amb 2.287 milions, representa el 86,1 % del total, amb un decreixement del 80,1 %. La partida que menys ha caigut ha estat la de despesa en manutenció, amb -78,6 %, i la més contractiva ha estat la despesa en activitats, amb una caiguda del 82,0 % (vegeu el quadre IA-6.10).

A Mallorca, la despesa diferent de la del paquet turístic ha estat de 1.537 milions i contribueix amb un 85,0 % al total de la despesa, amb un decreixement del 81,0 %. La partida menys negativa ha estat la de la despesa en transport, amb un -78,5 %, i la més contractiva ha estat la despesa en activitats, amb una caiguda del 82,4 %.

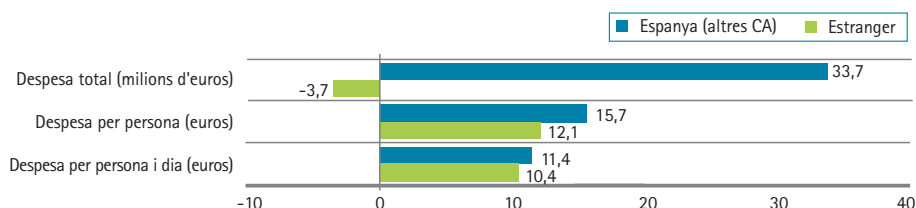
A Menorca, aquesta despesa ha estat de 311 milions del total, i contribueix amb un 91 % al total de la despesa, amb un decreixement del 66,9 %. La partida que millor ha aguantat ha estat la despesa en transport, amb un -61,3 %, i la més contractiva ha estat la resta de despeses, amb una caiguda del 72,2 %.

QUADRE I-6.10. DESPESA DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA (2019-2020)									
	2019			2020			% de variació 2020-2019		
	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)
Total	16.489	1.003	151	2.657	865	114	-83,9	-13,7	-24,8
Espanya (altres CA)	1.646	595	93	820	607	81	-50,2	2,0	-13,3
Estranger	14.843	1.085	162	1.837	1.067	139	-87,6	-1,6	-14,4
França	785	1.028	150	179	985	148	-77,2	-4,2	-1,2
Itàlia	700	961	152	111	964	129	-84,2	0,2	-15,5
Regne Unit	3.830	1.038	154	242	1.078	122	-93,7	3,9	-20,9
Alemanya	4.553	1.006	151	723	1.008	129	-84,1	0,3	-14,7
Suïssa	513	1.090	153	74	1.183	145	-85,5	8,5	-5,1
Bèlgica, Luxemburg i Països Baixos	1.083	1.122	172	180	1.149	170	-83,4	2,4	-1,1
Països nòrdics	938	1.205	170	79	1.227	143	-91,6	1,8	-15,7
La resta del món	2.441	1.391	211	250	1.250	171	-89,8	-10,1	-19,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat
En els països nòrdics, s'hi inclou Dinamarca, Finlàndia, Noruega i Suècia.

Gràfic I-6.33.

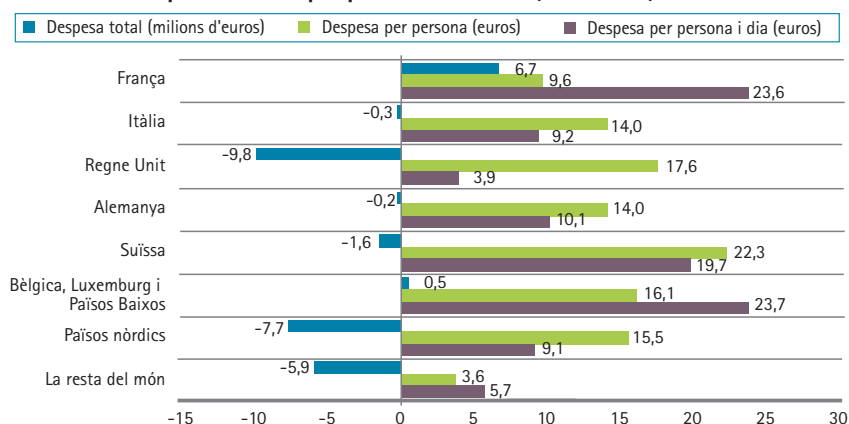
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes respecte al total per origen de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

Gràfic I-6.34.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes respecte al total per país de residència (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Egatur de l'Ibestat

A les Pitiüses, aquesta despesa ha estat de 438 milions del total, i contribueix amb un 86,5 % al total de la despesa, amb un decreixement del 82,1 %. La partida més contractiva ha estat la de la despesa en transport, amb una caiguda del 84,5 %, mentre que la despesa en manutenció ha estat l'única que ha mantingut un nivell d'almenys una cinquena part del de 2019 (-79,4 %).

6.5.4. PER TIPUS D'ALLOTJAMENT I PER ILLES

La despesa en allotjaments de mercat, amb 1.848 milions, representa el 70 % del total, amb un decreixement del 87,2 %. La partida que millor ha encaixat l'envestida de la crisi sanitària ha estat la dels allotjaments de no mercat, amb un -60,5 %, mentre que la despesa en hotels ha caigut un 89,3 % (vegeu el quadre IA-6.11).

A Mallorca, la despesa en els allotjaments de mercat ha estat de 1.189 milions del total, i contribueix amb un 65,7 % al total de la despesa, amb un decreixement del 88,5 %. La partida corresponent als hotels ha caigut un 90,5 %, mentre que la despesa en altres allotjaments de mercat ho fa un 79,9 %.

A Menorca, aquesta despesa ha estat de 247 milions, i contribueix al total amb un 72,2 %, però amb un decreixement del 80,0 %. La partida més contractiva novament es dona als hotels, amb un -83,0 %, mentre que els altres allotjaments de mercat es contreuen un 72,5 %.

A les Pitiüses, aquesta despesa ha estat 412 milions del total, i contribueix amb el total de la despesa amb el percentatge més alt (81,2 %). Respecte del 2019, presenta un decreixement del 85,6 %. La partida dels hotels també és la més perjudicada (-87,2 %) i, novament, la d'altres allotjaments de no mercat és la menys contractiva, amb un -71,3 %.

6.5.5. PER FORMA D'ORGANITZACIÓ DEL VIATGE I PER ILLES

La despesa sense paquet turístic ha estat de 2.142 milions del total regional, amb un pes del 80,6 % i un decreixement del 77,8 %; una variació menys negativa respecte de la taxa interanual de la despesa amb paquet turístic, que s'ha desplomant un 92,5 % (vegeu el quadre IA-6.12).

A Mallorca, la despesa sense paquet turístic ha estat de 1.431 milions del total insular, amb un pes del 79,2 % i un decrei-

xement del 78,5 %, novament per damunt del descens de la despesa amb paquet turístic (-92,8 %).

A Menorca, la despesa sense paquet turístic ha estat de 300 milions del total insular, amb un pes del 87,6 % i un decreixement del 61,4 %; en canvi, la despesa amb paquet turístic ha caigut força més, un 93,3 %.

A les Pitiüses, la despesa sense paquet turístic ha estat de 411 milions del total d'Eivissa i Formentera, amb un pes del 81,1 % i un decreixement del 81,4 %, mentre que la despesa amb paquet turístic cedeixen fins a un -90,3 %.

6.5.6. DESPESA DEL TURISME INTERNACIONAL PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Si bé el 2019 només hi havia Catalunya i les Canàries com a comunitats amb una despesa total superior a la de les Balears, el 2020 s'hi afegeixen Andalusia, la Comunitat de Madrid i la Comunitat Valenciana. En termes de despesa turística per persona, en el rànquing hi ha Madrid, les Canàries i Astúries abans que les Illes Balears. A Catalunya la despesa mitjana per persona ha estat superior que a les Balears. A Madrid, Catalunya, les Canàries i el País Basc la despesa mitjana diària per persona i dia ha estat superior que a les Balears (vegeu el quadre I-6.11).

Per taxes de creixement diferencials, destaquen Astúries, Navarra i Castella i Lleó, amb més de 10 punts cada una (vegeu el gràfic I-6.35).

QUADRE I-6.11. DESPESA DELS TURISTES INTERNACIONALS PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTINACIÓ PRINCIPAL (2019-2020)

	Despesa total (milions d'euros)				Despesa mitjana per persona (euros)				Despesa mitjana diària per persona (euros)	
	2019	2020	% de variació	2019	2020	% de variació	2019	2020	2019	2020
Espanya	91.912	19.740	-78,5	1.101	1.041	-5,4	155	133	-14,2	-14,2
Andalusia	12.413	2.877	-76,8	1.032	1.064	3,1	124	112	-9,7	-9,7
Aragó	366	97	-73,6	672	557	-17,1	110	96	-12,7	-12,7
Astúries	303	110	-63,8	952	1.180	23,9	102	109	6,9	6,9
Illes Balears	14.843	1.837	-87,6	1.085	1.067	-1,7	162	139	-14,2	-14,2
Canàries	16.854	4.816	-71,4	1.282	1.272	-0,8	150	150	0,0	0,0
Cantàbria	348	86	-75,4	887	797	-10,1	117	73	-37,6	-37,6
Castella i Lleó	655	221	-66,2	509	510	0,2	120	92	-23,3	-23,3
Castella-la Manxa	224	70	-68,8	854	723	-15,3	111	89	-19,8	-19,8
Catalunya	21.319	3.640	-82,9	1.100	939	-14,6	197	159	-19,3	-19,3
Com. Valenciana	9.553	2.465	-74,2	1.002	967	-3,5	108	95	-12,0	-12,0
Extremadura	274	53	-80,6	583	337	-42,2	94	79	-16,0	-16,0
Galícia	1.532	413	-73,1	943	758	-19,6	111	87	-21,6	-21,6
Madrid	10.454	2.287	-78,1	1.368	1.340	-2,0	271	234	-13,7	-13,7
Múrcia	1.114	285	-74,4	1.073	1.013	-5,6	93	82	-11,8	-11,8
Navarra	261	98	-62,5	630	668	6,0	126	131	4,0	4,0
País Basc	1.290	362	-71,9	800	682	-14,8	195	170	-12,8	-12,8
La Rioja	98	..	..	704	..	..	103	..	..	..

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Les Balears aporten el 9,3 % del total de la despesa turística de l'Estat i, com s'ha vist als paràgrafs anteriors, presenten uns percentatges superiors les Canàries (24,4 %), Catalunya (18,4 %), Andalusia (14,6 %), la Comunitat Valenciana (12,5 %) i Madrid (11,6 %) (vegeu el gràfic I-6.36).

6.6.

PREUS I RENDIBILITAT DEL SECTOR HOTELER

6.6.1. EVOLUCIÓ 2010-2020 A LES BALEARS I PER ILLES

La tarifa mitjana diària presenta a les Balears i a cada illa una tendència a l'alça en la darrera dècada, la qual es veu interrompuda per l'esclat de la pandèmia al març del 2020. La taxa mitjana de creixement més forta es dona a les Pitiüses, amb una variació anualitzada del 7,4 % per cada un dels 11 anys considerats. Aquesta dada s'ha incrementat, perquè la taxa interanual el 2020 és d'un 11,6 %. A Menorca es dona una taxa anualitzada més suau, del 5,9 %, i el 2020 té l'increment més destacat (13,0 %). La mitjana de creixement entre 2010 i 2020 a Mallorca és del 3,9 %, un valor que contrasta amb el registrat el 2020 (-4,1 %). El conjunt de l'arxipèlag balear incrementa la tarifa mitjana diària un 4,9 % de mitjana anual i en el darrer any es queda en l'1,6 % (vegeu el quadre IA-6.13 i els gràfics IA-6.1, IA-6.2, IA-6.3 i IA-6.4).

La pandèmia de la covid ha afectat els ingressos per habitació de manera significativa a les Balears. Així, la variació mitjana

de tot el període és d'un -0,2 % anual i entra en el terreny negatiu a causa de la variació del 2020 (-51,2 %). Les Pitiüses mantenen la taxa anualitzada més elevada (2,5 %), però la variació del 2020 respecte del 2019 és força negativa (-48,3 %). Menorca, amb la caiguda dels ingressos per habitació del 2020 més moderada (-41,4 %), deixa la mitjana geomètrica en l'1,5 % en positiu. Mallorca presenta la caiguda de la rendibilitat més negativa el 2020 (-54,3 %), fet que arrossega la mitjana de rendibilitat al terreny negatiu fins a un -1,2 % (vegeu el gràfic I-6.37 i els gràfics IA-6.5, IA-6.6, IA-6.7, i IA-6.8).

6.6.2. EVOLUCIÓ 2019-2020 A LES BALEARS, PER ILLES I PER TEMPORADES

El 2020, any de l'esclat de la pandèmia de la covid, Mallorca és l'illa que té un pitjor comportament quant a tarifa mitjana diària i ingressos per habitació, ja que respecte a la mitjana regional està 5,7 punts i 3,1 punts per davall, respectivament. En canvi, Menorca està a l'altre extrem, amb 11,4 punts i 9,8 punts respectivament; mentre que les Pitiüses es troben en una situació intermèdia i deixen els diferencials en 10,0 punts i 2,9 punts.

Aquesta situació es repeteix en la temporada mitjana alta. La situació canvia en la temporada mitjana baixa, en què es dona la paradoxa de Simpson i les taxes de variació de cada una de les illes són superiors a la mitjana global. Així, Menorca presenta el millor comportament, tant en ingressos per habitació disponible (6,5 punts) com en tarifa mitjana (4,2 punts). Mallorca també presenta els diferencials més des-

favorables en la temporada mitjana baixa (vegeu el quadre I-6.12 i els gràfics I-6.38, I-6.39 i I-6.40).

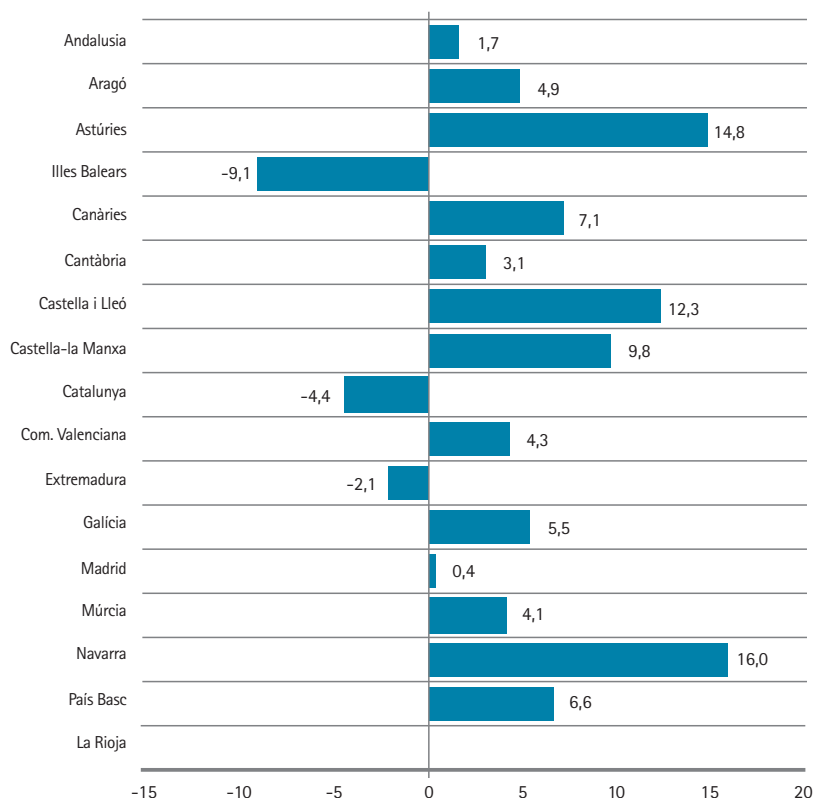
6.6.3. EVOLUCIÓ 2019-2020 PER COMUNITATS AUTÒNOMES

La tarifa mitjana diària a les Balears ha augmentat un 1,7 % el 2020 respecte

del 2019, variació que implica un sol en comparació amb la caiguda de l'11,3 % esdevinguda a la mitjana nacional. Així les coses, les Balears incrementen el diferencial respecte de la mitjana de la resta de comunitats autònomes, fins a arribar a un 34 %, la més alta de l'Estat, i per sobre de Canàries i Catalunya, amb un 27 % i un 10 %, respectivament (vegeu el quadre I-6.13 i el gràfic I-6.41).

Gràfic I-6.35.

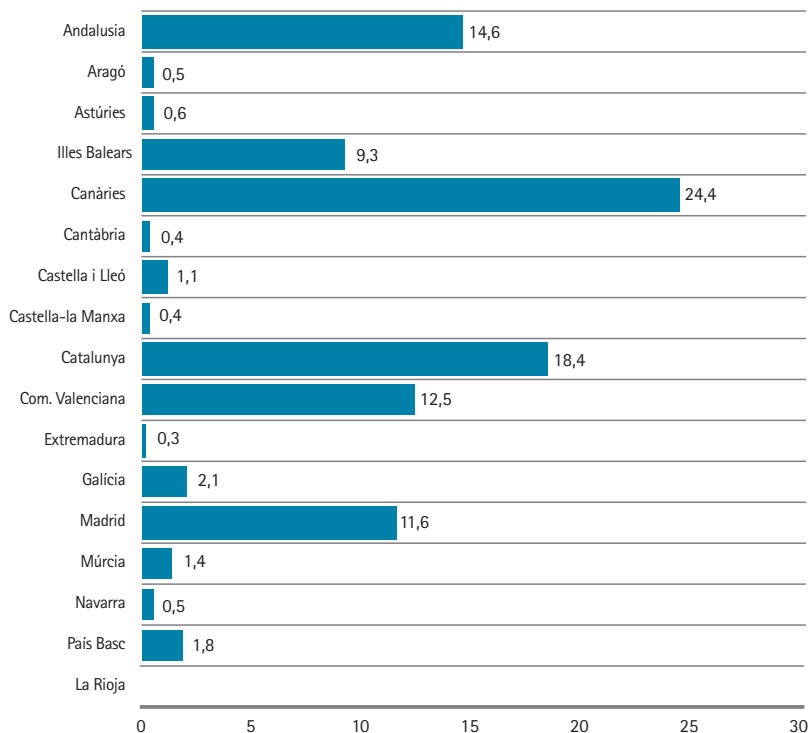
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa turística respecte a Espanya per comunitats autònomes (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.36.

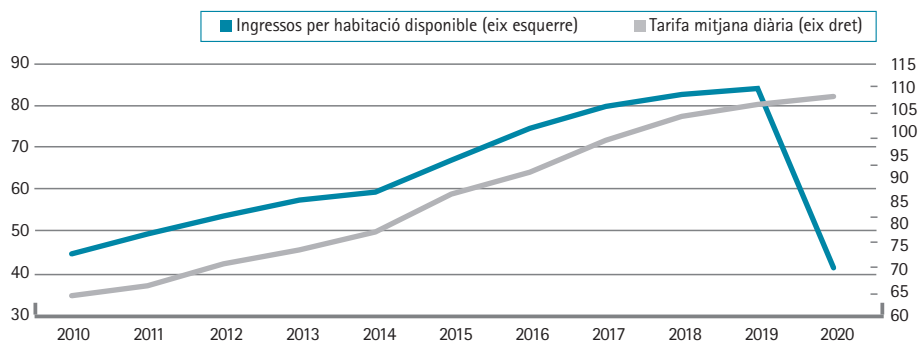
Percentatge de despesa total dels turistes internacionals per comunitat autònoma de destinació principal (2020) (base 100 = Espanya)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.37.

Evolució de la rendibilitat (euros) del sector hotelier a les Illes Balears (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

QUADRE I-6.12. TARIFA MITJANA DIÀRIA I INGRESSOS PER HABITACIONS DEL SECTOR HOTELER A LES ILLES BALEARS PER TEMPORADA (EUROS) (2019-2020)

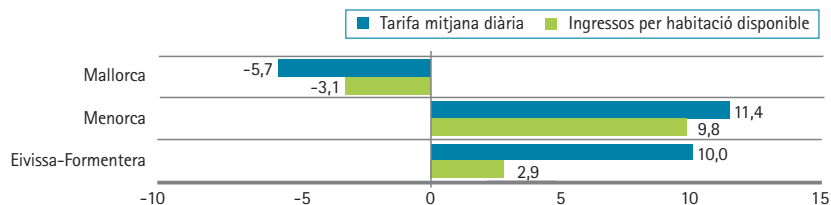
	2019			2020			% de variació 2020-2019		
	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta *	Temporada mitjana baixa	Total	Temporada mitjana alta	Temporada mitjana baixa
Illes Balears									
Tarifa mitjana diària	106,6	109,6	79,5	108,3	124,2	73,3	1,6	13,3	-7,8
Ingressos per habitació disponible	84,6	90,2	49,6	41,3	45,5	33,3	-51,2	-49,6	-32,9
Mallorca									
Tarifa mitjana diària	100,4	103,0	80,5	96,3	110,9	74,9	-4,1	7,7	-7,0
Ingressos per habitació disponible	80,3	85,6	51,1	36,7	38,5	34,8	-54,3	-55,0	-32,0
Menorca									
Tarifa mitjana diària	106,3	108,3	61,2	120,1	128,3	59,0	13,0	18,4	-3,6
Ingressos per habitació disponible	81,1	85,5	28,8	47,5	53,3	21,2	-41,4	-37,7	-26,3
Eivissa-Formentera									
Tarifa mitjana diària	131,5	133,3	70,2	146,8	157,1	67,7	11,6	17,8	-3,6
Ingressos per habitació disponible	104,7	108,8	38,9	54,1	59,4	27,0	-48,3	-45,4	-30,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

* Ponderació de temporada alta sense comptar amb maig ni juny per manca de dades.

Gràfic I-6.38.

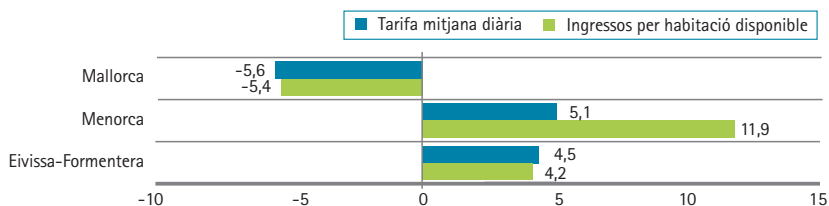
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.39.

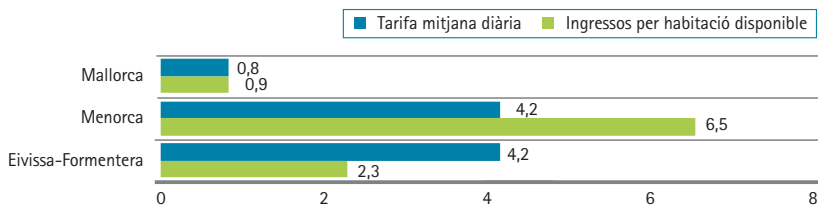
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana alta (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Gràfic I-6.40.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana baixa (2019-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

QUADRE I-6.13. TARIFA MITJANA DIÀRIA DEL SECTOR HOTELER PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EUROS) (2019-2020)

	2019	2020	% variació
Espanya	91,3	81,0	-11,3
Andalusia	88,8	78,9	-11,1
Aragó	59,2	59,9	1,2
Astúries	61,4	68,2	11,2
Illes Balears	106,5	108,3	1,7
Canàries	100,1	103,0	2,9
Cantàbria	74,0	79,2	7,0
Castella i Lleó	57,2	54,7	-4,3
Castella-la Manxa	56,0	52,4	-6,4
Catalunya	100,8	86,2	-14,5
Com. Valenciana	76,8	69,2	-9,9
Extremadura	57,6	55,3	-4,0
Galícia	59,6	57,4	-3,7
Madrid	94,9	73,9	-22,2
Múrcia	63,7	57,9	-9,1
Navarra	67,7	60,8	-10,3
País Basc	92,2	73,3	-20,6
La Rioja	66,2	61,8	-6,6
Ceuta	69,1	60,3	-12,7
Melilla	69,3	60,0	-13,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

6.6.4. EVOLUCIÓ 2010-2020 DE L'ÍNDEX DE PREUS DE L'OFERTA TURÍSTICA

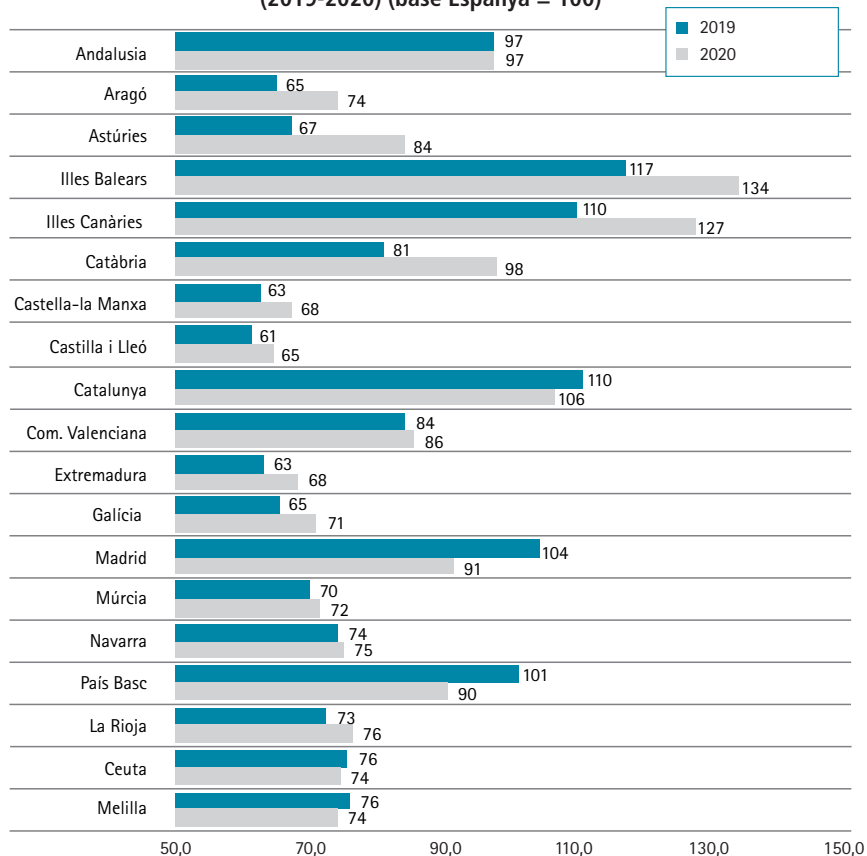
Quant a l'evolució de l'índex de preus per hotels, per apartaments i per allotjaments de turisme rural al llarg de l'any 2020, es pot observar com el descens més elevat s'ha donat als establiments rurals, amb un -8,5 %; seguits dels apartaments, amb un -7,9 %, i dels hotels, amb un -7,7 % (vegeu el quadre IA-6.14

i els gràfics I-6.42, IA-6.9, IA-6.10 i el gràfic IA-6.11).

En relació amb el 2019, cal destacar l'única variació positiva de preus per part dels hotels de dues i tres estrelles de plata, amb un 4,9 % d'augment. A l'altre extrem hi ha la reducció dels preus dels hotels de cinc estrelles (-14,3 %), seguida dels de tres estrelles d'or (-10,2 %), en ambdós casos especialment severa en la temporada mitjana baixa (vegeu el quadre IA-6.15).

Gràfic I-6.41

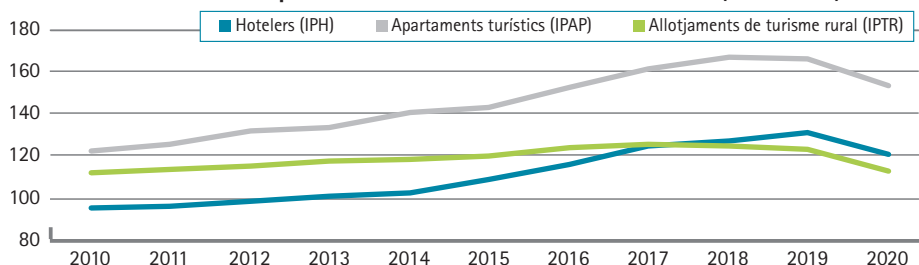
**Tarifa mitjana diària del sector hotelier per comunitats autònomes (euros)
(2019-2020) (base Espanya = 100)**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.42.

Evolució de l'índex de preus de l'oferta turística a les Illes Balears (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

6.7.

OFERTA

En aquest apartat s'estudia l'oferta d'allotjament, el grau d'ocupació, el tot inclòs i l'oferta complementària.

6.7.1. ESTABLIMENTS

El 2020, hi havia 2.868 establiments turístics a les Balears, cinc establiments més que l'any anterior, que en termes relatius és un 0,2 % més. Per illes, Mallorca en té 1.791; Eivissa, 548; Menorca, 408, i Formentera, 121. Mallorca és l'única illa que presenta una variació negativa respecte a l'any passat, d'un -0,2 %. A Menorca i Eivissa, el nombre d'establiments turístics ha crescut en el darrer any un 1,7 % i un 0,4 %, respectivament. A Formentera el nombre s'ha mantingut estable (vegeu el quadre [IA-6.16](#)).

Segons el tipus d'establiment, hi ha 835 hotels i 798 apartaments turístics, la suma dels quals representa més de la meitat del nombre total d'establiments el 2020. Les variacions positives més significatives respecte al 2019 es troben en el turisme d'interior, que passen de 201 a 207 allotjaments (3,0 %) i als hotels apartaments, que augmenta un 2,3 % i és la quarta tipologia d'establiment més nombrosa. Per contra, hi ha una reducció notable de l'oferta d'establiments de residència en hotel (-5,6 %, de 18 a 17 establiments) i als hostals (-1,9 %, de 103 a 101).

6.7.2. PLACES

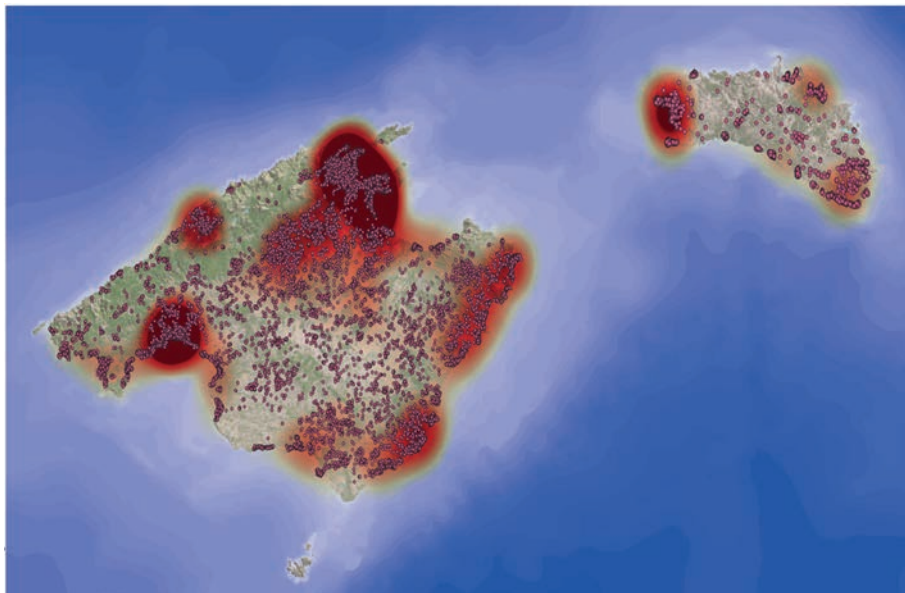
Pel que fa a la quantitat de places turístiques, el 2020 n'hi ha hagut a les Illes Balears un total de 443.705 (un 0,2 % més que el 2019), les quals s'han repartit de la manera següent: 304.710 a Mallorca (un 0,4 % més que el 2019), 77.785 a Eivissa (un 1,4 % menys que l'any anterior), 53.114 a Menorca (un 1,2 % més que el 2019) i 8.096 a Formentera (el mateix nombre de places que l'any anterior) (vegeu el quadre [IA-6.17](#)).

De conformitat amb les dades del portal Inside Airbnb, hi ha geolocalitzats 17.732 anuncis a Mallorca i 3.241 a Menorca al mes d'agost de 2020. Cal comentar que un mateix hoste pot publicar més d'un anunci, de manera que a Mallorca hi ha 5.563 hostes i a Menorca en són 1.498. Cada anunci pot tenir fins a una disponibilitat de 365 dies a l'any. Les zones de més concentració de la disponibilitat són la badia de Pollença, la part oest de la badia de Palma i part de la badia d'Alcúdia (vegeu el gràfic [I-6.43](#)).

Quant al preu dels anuncis publicats al portal Inside Airbnb, a Mallorca el preu mitjà més alt es dona a un lloguer de propietat completa i arriba als 284 euros. Aquests tipus d'anunci suposen el 89,2 % del total. Quant a les habitacions d'ús privatiu (el 9,2 %), la mitjana queda en 107,21 euros. A Menorca, els anuncis que ofereixen la propietat completa representen el 91,2 % i el preu mitjà (234,23 euros) és lleugerament inferior al de Mallorca. Els anuncis per una habitació d'ús privat són només el 7,6 % del total i el preu mitjà cau fins als 140 euros (vegeu el gràfic [I-6.44](#)).

Gràfic I-6.43.

Ubicació dels anuncis d'Airbnb i mapa de calor per dies de disponibilitat a l'agost de 2020

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Inside Airbnb

Gràfic I-6.44.

Ubicació dels anuncis d'Airbnb i àrea del cercle proporcional al preu a l'agost de 2020

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat

Segons la tipologia d'allotjaments, la classificació queda de la manera següent: 228.573 places d'hotel (el 76 % a Mallorca), 99.915 d'hotel apartament (el 80 % a Mallorca) i 77.237 d'apartaments turístics (el 43 % a Mallorca). La resta de places es reparteixen entre les altres categories, cap de les quals no supera les 10.000 places. La variació més significativa respecte al 2019 és en el turisme d'interior, que passa de 2.951 a 3.052 places, la qual cosa representa un augment del 3,4 %. Per contra, la variació proporcional negativa més important es dona en hotels residència, amb una pèrdua de 152 places (-6,5 %), i totes es perden a Mallorca, amb la qual cosa desapareixen la meitat de les places d'aquesta illa.

6.7.3. GRAU D'OCUPACIÓ

Els resultats d'ocupació de la planta oberta es classifiquen en establiments hotelers, apartaments turístics i establiments de turisme rural. En tots els casos les restriccions a l'activitat hostalera i a la mobilitat han provocat que les xifres del 2020 mostrin

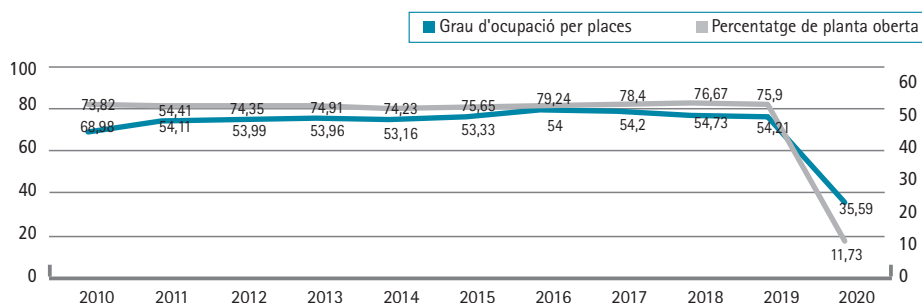
una caiguda important en comparació amb les dades històriques.

Quant als hotels, l'evolució del percentatge de planta oberta al total de les Balears es desploma el 2020 fins a un 11,7 %, quan en els darrers deu anys havia superat sempre el 50 %. Mallorca és l'illa que té el percentatge més baix, amb un 11,3 %, i un empitjorament respecte al 2019 de -45 p. p.; seguida de les Pitiüses, amb un 12,3 % i una caiguda respecte al 2019 de -35 punts. Menorca té el percentatge més alt, amb un 14,5 % i una reducció respecte al 2019 de -32,7 punts (vegeu el quadre IA-6.18 i els gràfics I-6.45, I-6.46, I-6.47 i I-6.48).

Continuant amb l'anàlisi dels hotels, el percentatge del grau d'ocupació per places cau a les Balears 40 punts, fins a situar-se en el 35,6 %. Per illes, Mallorca empitjora 40,3 punts; Menorca, 32,5 punts, i les Pitiüses, 44,3 punts. Les Pitiüses el 2020 tenen el percentatge més baix, amb un 33,7 %; seguides de Mallorca, amb un 35,8 %, i Menorca, amb un 37,6 %.

Gràfic I-6.45.

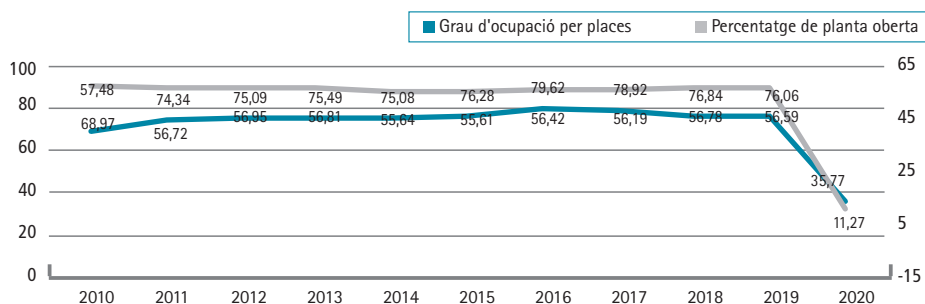
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a les Illes Balears (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Gràfic I-6.46.

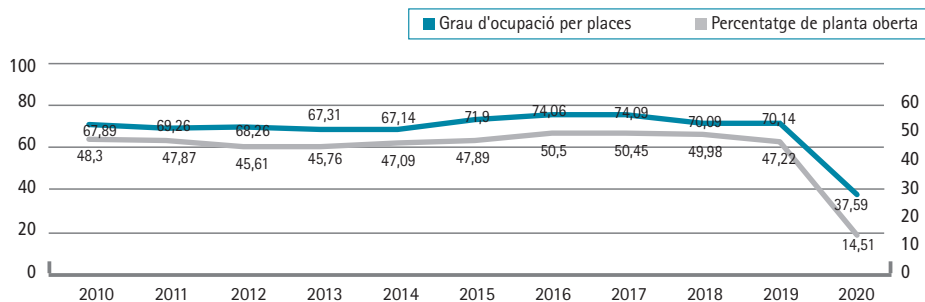
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Mallorca (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Gràfic I-6.47.

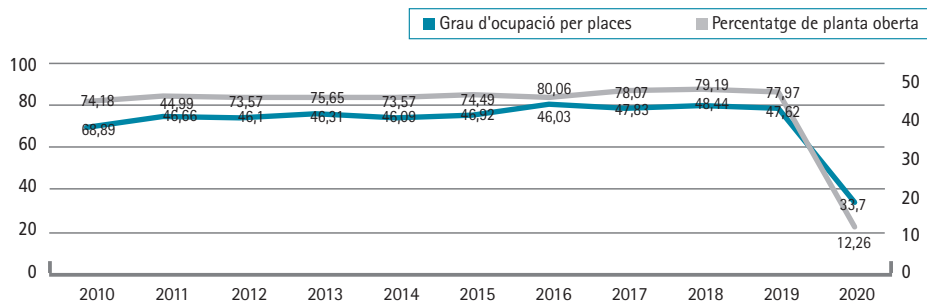
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Menorca (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Gràfic I-6.48.

Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Eivissa-Formentera (2010-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat

Amb referència als hotels, l'evolució del percentatge de places ocupades sobre les places existents empitjora en el total de les Balears 37 punts. Per illes, Mallorca cau 39 punts; Menorca, 27,6 punts, i les Pitiüses, 33 punts. Menorca és la que té el percentatge més alt del 2020, amb un 5,5 %, seguida de les Pitiüses, amb un 4,1 %, i Mallorca, amb un 4,0 %. Pel que fa als apartaments turístics, es pot consultar l'evolució del grau d'ocupació per aquests conceptes només en el període 2009-2013.

Quant als apartaments de turisme rural, l'evolució el 2020 és semblant a la que es dona per als hotels. La planta oberta empitjora en el total de les Balears 44,3 punts, i, per tant, a cada illa, ja que Mallorca cau 44,5 punts; Menorca, 35,9 punts, i les Pitiüses, 58,1 punts. Amb aquesta caiguda, l'arxipèlag d'Eivissa i Formentera és el que té, el 2020, el percentatge més baix, amb un 32,9 %, seguit de Mallorca, amb un 37,0 %, i de Menorca, amb un 43,7 %.

Continuant amb l'estudi dels apartaments de turisme rural, l'evolució del percentatge del grau d'ocupació per places cedeix a les Balears 21,8 punts. Per illes, Mallorca empitjora 23,5 punts; Menorca cau 13,3 punts, i les Pitiüses cedeixen 14,9 punts. Menorca té, el 2020, el percentatge més alt, amb un 39,6 %, seguida de les Pitiüses, amb un 37 %, i Mallorca, amb un 21,3 %.

Pel que fa als apartaments de turisme rural, l'evolució en el període 2010-2020 del percentatge de places ocupades sobre places existents mostra el daltabaix que s'ha donat a la resta de ràtios i de tipologia d'establiments, tant en el total de les Balears (-28,5 punts) i a cada una de les illes.

Així, el grau del 2020 respecte del 2019 a Mallorca (7,9 %) cau 28,7 punts; en el cas de Menorca (17,3 %), 24,8 punts, i en el de les Pitiüses (12,2 %), 35 punts.

6.7.4. OFERTA COMPLEMENTÀRIA

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari de l'Observatori de Turisme fan referència a l'oferta de restaurants i bars cafeteria. El 2020, hi havia en total 13.642 establiments i 898.000 places, amb una mitjana de 66 places per establiment. Per tipus de negoci, els bars cafeteria sumen un total de 7.880 establiments, i els restaurants, 5.762. Però si es considera el total de places, els restaurants tenen 479.185 places davant les 418.895 de bars i cafeteries. Això indica una ràtio de places per establiment als restaurants de 83, molt superior a la de bars cafeteria, que és de 53 places per establiment (vegeu el quadre IA-6.19).

En el cas dels bars cafeteria, la variació del nombre d'establiments d'aquest tipus presenta taxes positives a totes les illes, excepte a Formentera (-1,0 %). Destaca l'augment de Mallorca, amb un 0,8 % més d'establiments respecte del 2019. Menorca i Eivissa es troben per davall del mig punt percentual. Pel que fa al nombre de places, es repeteix l'esquema del nombre d'establiments: un 2,4 % a Mallorca, un 0,2 % a Menorca, un 0,9 % a Eivissa i un -3,7 % a Formentera (vegeu el quadre IA-6.20).

Els restaurants perden dinamisme a causa de la crisi de la covid, fet que es reflecteix en les taxes de variació respecte al 2019

pel que fa al nombre d'establiments, amb una taxa mitjana del 0,6 %. L'augment més alt té lloc a Eivissa (0,9 %), si bé l'altra pitjora cau un 2,2 %. Menorca té la variació positiva més baixa (0,2 %), mentre que Mallorca presenta una pujada del 0,7 %. El nombre de places augmentà el 2020 un 1,2 % interanual a les Balears, amb taxes positives a Mallorca (1,1 %) i Menorca (0,2 %), però sobretot a Eivissa (2,1 %). Formentera també cau en aquesta magnitud (-2,2 %) (vegeu el quadre [IA-6.21](#)).

Quant al turisme de golf, destaca el gran nombre de camps a Mallorca, amb un total de 24. Aquests sumen 396 forats i 1.561 pars. Eivissa en té dos, amb 27 forats i 107 pars. Menorca té un sol camp de 18 forats i 71 pars. Respecte del 2019, aquest camp de golf ha augmentat dos forats. A més, destaca que un dels camps de Mallorca ha incorporat nous metres de barra taronja (vegeu el quadre [IA-6.22](#)).

6.8.

EMPRESSES I LOCALS TURÍSTICS

Aquest apartat analitza el nombre d'empreses i locals dedicats a l'activitat turística segons subactivitat econòmica, nivell d'ocupació i per illes.

6.8.1. PER ACTIVITAT ECONÒMICA

El 2020, a les Balears hi havia un total de 18.590 empreses actives en el sector turístic i 22.658 locals. La variació respecte

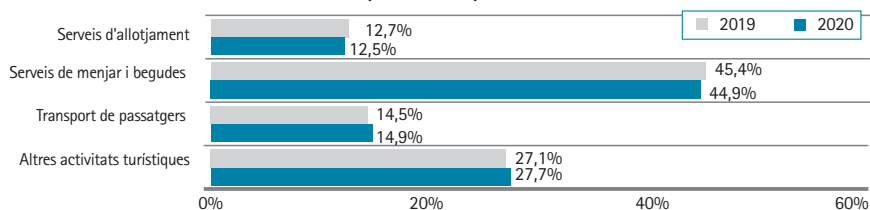
al 2019 ha estat del 2,1 % més, tant en el nombre d'empreses com en el nombre de locals.

El gruix tant d'empreses com de locals es concentra en serveis de menjar i begudes, amb 8.354 empreses (45 % del total) i 9.677 locals (43 %). Així i tot, el subsector que més ha augmentat respecte al 2019 és el de transport de passatgers, amb un 4,7 % d'empreses i un 4,3 % més de locals. Per contra, els increments més minsos són en el nombre d'empreses de serveis d'allotjament (0,3 %) i serveis de menjar i begudes (0,4 %), així com en el nombre de locals d'aquesta branca (0,5 %) (vegeu el quadre [IA-6.23](#) i els gràfics [I-6.49](#), [I-6.50](#) i [I-6.51](#)).

6.8.2. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I ESTRATS D'ASSALARIATS

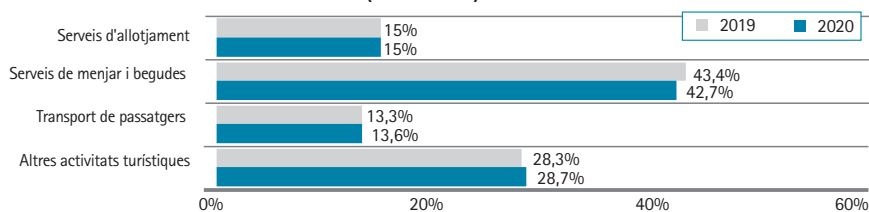
El gruix empresarial en el sector turístic es concentra en empreses de 5 o menys assalariats (88 % del total). El nombre d'empreses cau a mesura que acumulen un nombre més alt d'assalariats. Aquesta tendència es repeteix en tots els subsectors. Pel que fa als locals turístics, es repeteix el mateix esquema: la immensa majoria (87 %) tenen 5 o menys empleats. Les taxes més elevades de variació respecte al 2019 es troben en empreses de 200 a 499 assalariats (21,0 punts per sobre de la mitjana), i en relació amb els locals, el creixement diferencial més gran es dona en la forquilla dels 50 als 99 assalariats (9,2 punts) (vegeu el quadre [IA-6.24](#) i els gràfics [I-6.52](#), [I-6.53](#) i [I-6.54](#)).

Gràfic I-6.49
Percentatge d'empreses actives en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2019-2020)

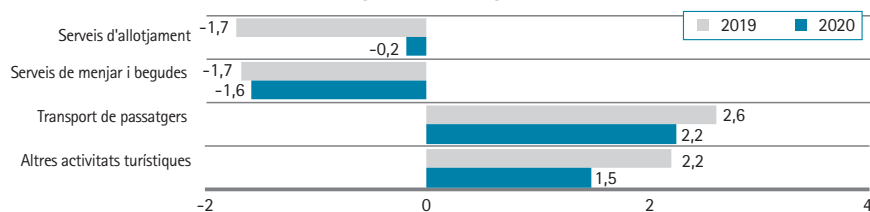
Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.50.
Percentatge de locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2019-2020)

Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

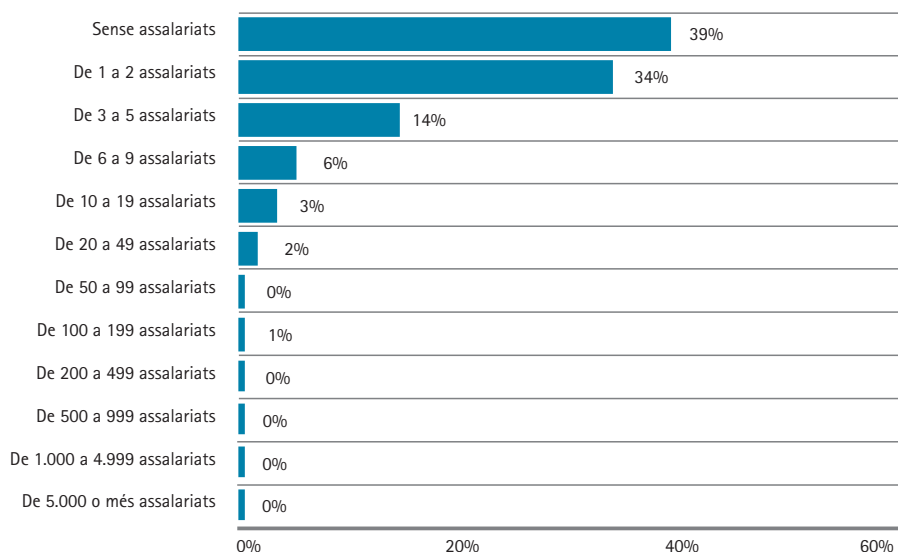
Gràfic I-6.51.
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i locals actius en el sector turístic a les Illes Balears respecte al total per activitat econòmica (2019-2020)

Font: Ibestat a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.52.

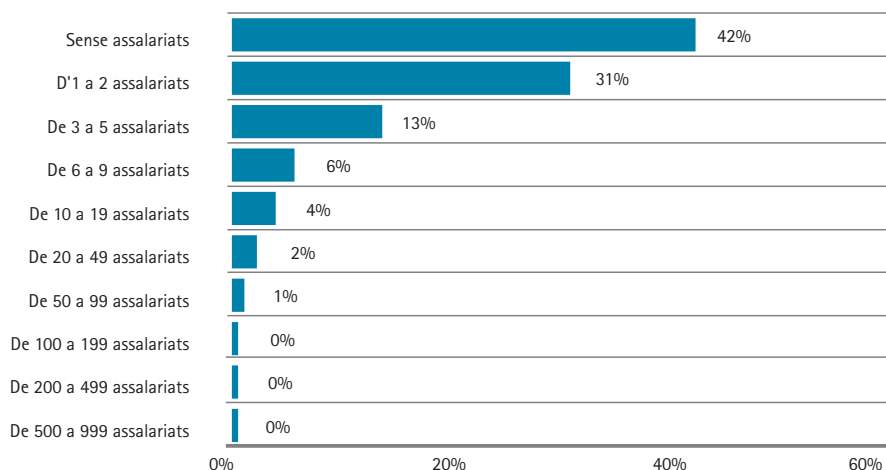
Empreses actives en el sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.53.

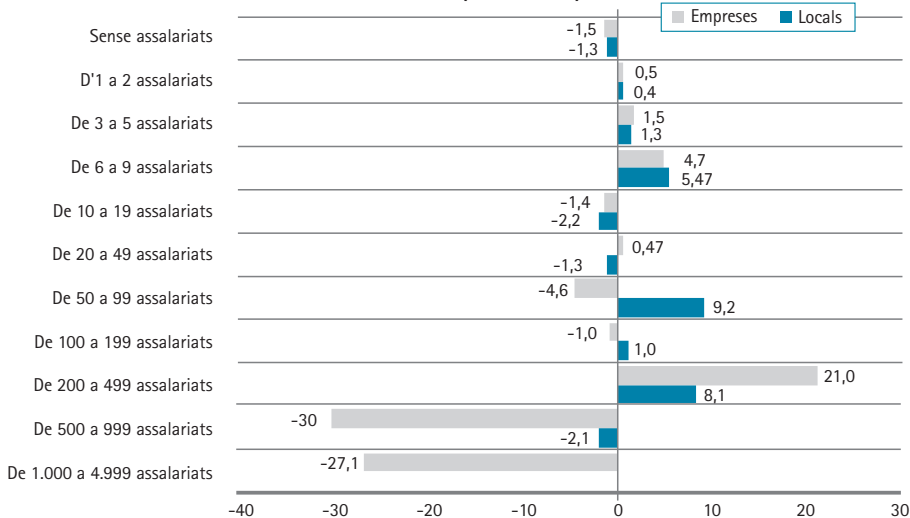
Locals actius en el sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

Gràfic I-6.54.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i dels locals actius en el sector turístic a les Illes Balears respecte al total per estrats d'assalariats (2019-2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

6.8.3. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I PER ILLES

Si se centra l'atenció en l'activitat econòmica per illes, es pot observar una composició sectorial molt similar pel que fa al nombre d'empreses: les empreses del sector de serveis representen de mitjana un 76 % del total de companyies a les Balears, amb un màxim del 83 % a Formentera i un mínim del 72 % a Menorca.

Les empreses del sector turístic són el 26 % del total a les Balears. Aquesta dada és del 25 % a Mallorca i a Menorca, del 30 % a Eivissa i del 44 % a Formentera. Entre les empreses turístiques, dominen les que proveeixen serveis de menjar i begudes (15 % a les Balears i Eivissa; 14 % a Mallorca i a

Menorca, i 19 % a Formentera) (vegeu el quadre IA-6.25 i els gràfics I-6.55, I-6.56, I-6.57, I-6.58, I-6.59 i I-6.60).

6.9.

OCUPACIONS I CONTRACTACIONS LABORALS EN EL SECTOR TURÍSTIC

6.9.1. OCUPACIONS EN HOSTALERIA I RESTAURACIÓ

Així com les restriccions a l'economia per motius sanitaris han afectat l'activitat turística, també l'ocupació en aquesta branca ha estat força sacsejada. La mitjana anual de l'ocupació total ha arribat als 77.815

treballadors, fet que suposa un descens del 24,85 % respecte a l'any anterior. D'aquests ocupats, 65.735 són assalariats, amb un decreixement del 27,8 %, i 12.080 autònoms, amb un descens del 3,7 %.

La restauració ha acumulat una mitjana anual de 41.572 ocupats, una cinquena part menys que el 2019. Els altres 36.243 ocupats han estat del subsector de l'hostalatge, que ha caigut un 28,9 %.

La distribució entre assalariats i autònoms també presenta diferències significatives, que s'han incrementat amb la crisi de la covid. Pel que fa a la restauració, 10.702 són autònoms (25,7 %), mentre que en l'hostalatge només ho són 1.378 persones (3,8 %).

Quant a l'estacionalitat dels ocupats, la ràtio entre el mes d'ocupació més baixa i el de més ocupació se situa en el conjunt del sector de restauració i hostalatge en un 36 %; en restauració, un 52 %, i en hostalatge, un 21 % (vegeu el quadre [IA-6.26](#)).

6.9.2. VINT OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES EN EL SECTOR TURÍSTIC

L'any 2020, les quatre ocupacions més contractades en el sector turístic coincideixen amb les del 2019, però amb uns nivells molt inferiors. Per ordre, són: els cambrers (24.382), els ajudants de cuina (7.073), els cuiners (6.971) i el personal de neteja (5.929). Per variacions respecte a l'any anterior, totes vint ocupacions tenen un nivell de contractació inferior al del 2019. On hi ha la variació menys negativa és en els conductors de motocicletes i ciclomotors (-16,4 %). A l'altre extrem, destaquen

els empleats d'agències de viatges, que, tot i haver caigut un 91,9 %, s'entra dintre de les vint ocupacions amb més contractació el 2020 del sector turístic (vegeu el quadre [IA-6.27](#)).

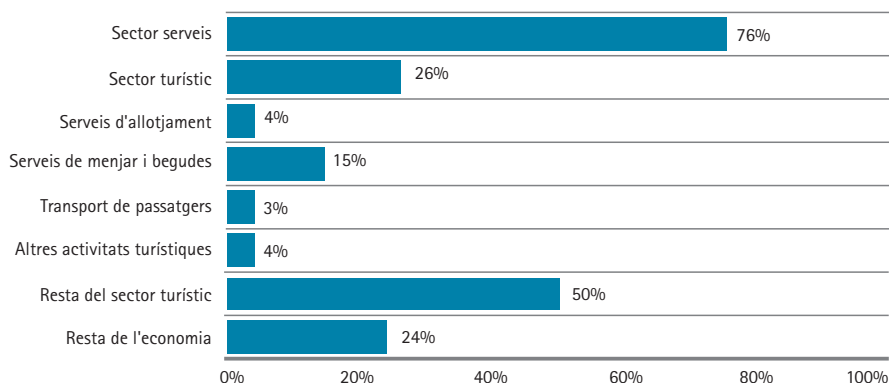
6.9.3. CONTRACTACIONS TURÍSTIQUES PER ACTIVITAT ECONÒMICA

Les activitats descrites per la CNAE-09 relacionades amb el sector turístic són: serveis d'allotjament, agències de viatges i serveis de menjars i begudes. A totes aquestes ha afectat considerablement la davallada de l'activitat turística esdevinguda el 2020. En el conjunt de les Balears, l'ocupació més elevada ha estat en l'activitat de serveis de menjars i begudes, amb un total de 38.057 contractes i un decrement del 62,4 % interanual. En segon lloc, hi ha els serveis d'allotjament, amb 18.423 contractes, que baixen un 77,8 % amb referència al 2019. En tercer lloc, hi ha les agències de viatges, que sumen 870 relacions laborals, un total que ha caigut un 89,9 %.

Per illes, totes segueixen el mateix patró que el global balear, tot i que hi ha diferències en les intensitats de les taxes negatives respecte a l'any 2019. A Mallorca, els contractes per serveis d'allotjament han disminuït un 79,0 %, mentre que les agències de viatges han patit una davallada del 90,1 %. A Menorca i les Pitiüses, els contractes en agències de viatges presenten taxes menys negatives, tot i que arriben al -88,6 % i -86,5 %, respectivament. A Menorca i les Pitiüses, la taxa menys negativa es troba en els serveis de menjars i begudes, amb variacions del -57,1 % i -60,3 %, respectivament (vegeu el quadre [IA-6.28](#)).

Gràfic I-6.55.

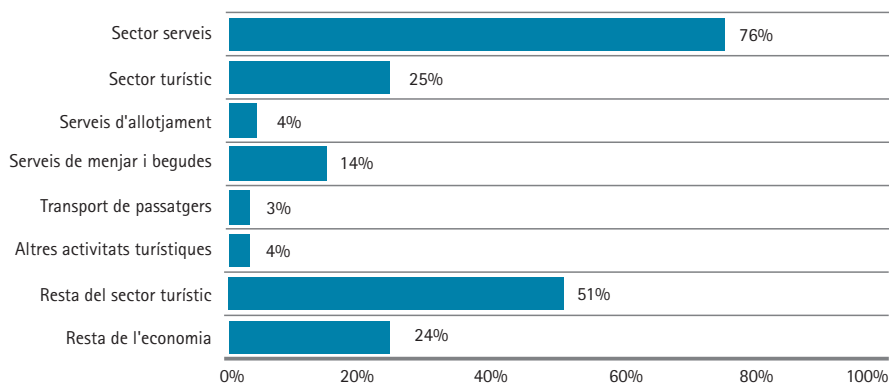
Empreses d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sector d'activitat (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

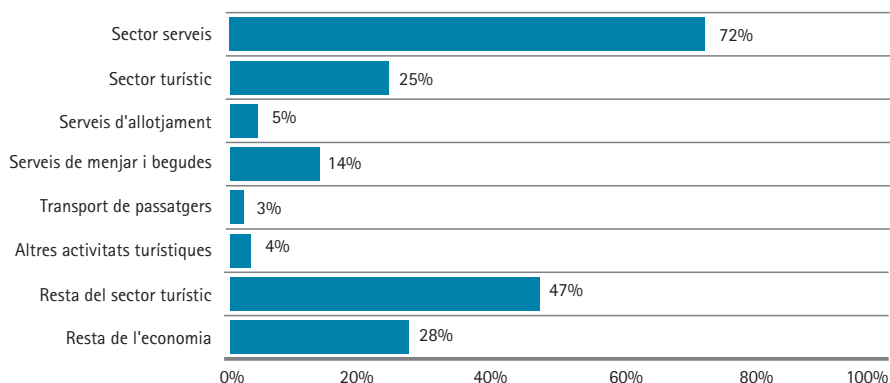
Gràfic I-6.56.

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Mallorca per sector d'activitat (2020)

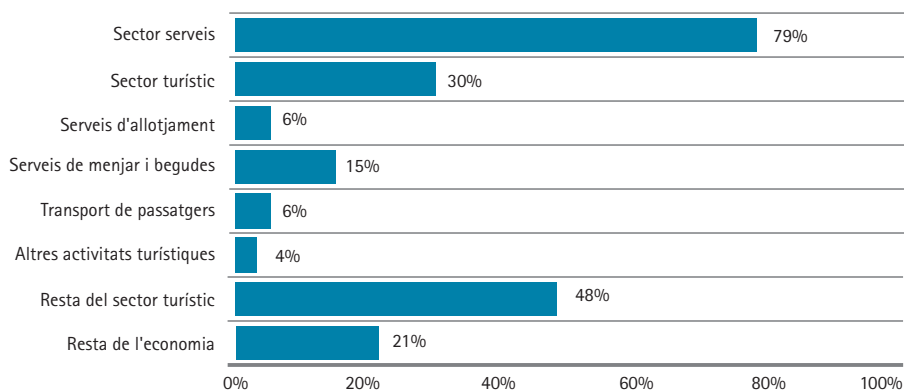
Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.57.

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Menorca per sector d'activitat (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

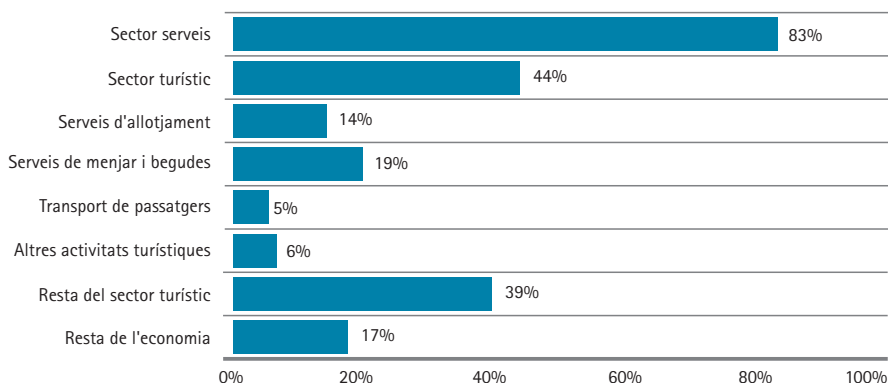
Gràfic I-6.58.

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Eivissa per sector d'activitat (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.59.

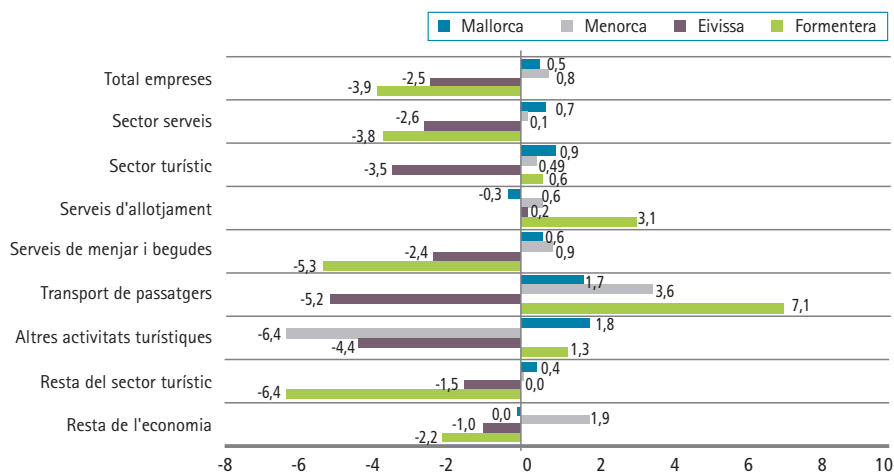
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Formentera per sector d'activitat (2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

Gràfic I-6.60.

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les empreses d'alta a la Seguretat Social respecte a les Illes Balears per sector d'activitat (2019-2020)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social

GRÀFICS EXTRES

Quadre IA-6.8. Enquesta d'ocupació hotelera a les Illes Balears per concepte, illa i categoria (2019-2020)

7

COMERÇ

RESUM

L'impacte de la crisi derivada de la covid-19 s'ha notat de manera molt visible en el sector del comerç. Les mesures de distanciament per contenir la pandèmia, les restriccions a la mobilitat, una temporada estival caracteritzada per la manca de vendes lligades al turisme i les dificultats econòmiques de les llars, entre altres factors, han afectat l'activitat econòmica i l'ocupació.

S'ha de deixar constància, això no obstant, que els efectes de la crisi del coronavirus s'han manifestat de manera desigual en funció de l'activitat comercial, ja que, malgrat que en el moment de redactar aquest apartat no es disposa encara de dades oficials de tot l'exercici de 2020, ha estat notori el fort creixement de les vendes del comerç electrònic, especialment de productes d'alimentació, moda, electrònica i llar.

A partir de l'Enquesta estructural d'empreses, en aquest apartat s'examinen els principals indicadors i magnituds del sector del comerç. Així mateix, s'analitzen els resultats d'explotació de les empreses i la realitat ocupacional del sector.

Una primera lectura dels resultats del 2018 i 2019 mostra una desacceleració en el ritme de creixement del volum de negoci. S'observa igualment una disminució gradual del teixit empresarial, de la capacitat de generar rendes i, concretament el 2018, de la productivitat del sector.

Això no obstant, les dades d'altres indicadors, com per exemple el salari mitjà o la taxa de salarització, presenten resultats més positius. Sense sortir de l'àmbit ocupacional, també millora la taxa d'ocupació femenina assalariada.

Quant a la distribució del personal ocupat segons el tipus de jornada i com s'ha ressenyat en anteriors edicions de la memòria del CES, és més elevada la presència masculina en la jornada completa i, per contra, predomina la femenina en la jornada parcial.

7.1.

INTRODUCCIÓ

La principal font estadística consultada per redactar aquest apartat és l'Estadística estructural d'empreses, publicada per l'INE, que integra en un únic qüestionari els sectors de la indústria, els serveis i el comerç, però mantenint la possibilitat de l'anàlisi sectorial. Tal com s'ha indicat en l'apartat I.5, relatiu al sector de serveis, l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) realitza anualment una explotació específica, prou àmplia, d'aquesta operació estadística de l'INE. Encara que aquest organisme ja ha publicat les dades definitives de l'any 2019, la publicació més completa que du a terme l'Ibestat corresponen a l'any 2018. Altrament, s'incorporen els resultats anuals de dues operacions estadístiques de caràcter conjuntural, publicades també per l'INE i l'Ibestat, que permeten copsar el daltabaix que ha patit el sector al llarg del 2020. Es tracta dels indicadors d'activitat del sector de serveis (IASS), en concret els relatius al comerç, i els índexs de comerç al detall, cenyits més específicament a aquestes activitats.

7.2.

ELS INDICADORS D'ACTIVITAT DEL COMERÇ DE L'ANY 2020

Centrant-nos, com dèiem en el paràgraf anterior, en els indicadors d'activitat, l'índex el volum de negoci del sector del comerç del 2020 registra una davallada d'un poc més d'una cinquena part respecte del

2019 (-20,9%). Quant a l'índex d'ocupació, la variació mitjana de tot l'exercici també presenta una disminució prou dràstica i se situa en un -7,2 %.

Per altra banda, el comerç al detall, si bé a finals d'any ja apunta a un canvi de tendència pel que fa a la facturació, tanca l'exercici amb una variació mitjana, en relació amb el 2019, d'un -14,6 %. L'ocupació associada al comerç minorista de les Illes, tot i no marcar un descens tan accentuat com en les vendes, presenta una taxa de variació interanual d'un -6,9 %.

7.3.

PRINCIPALS MAGNITUDS

D'acord amb els resultats definitius de l'Estadística estructural d'empreses de l'any 2019¹ que publica l'INE, de la qual per a l'àmbit autonòmic només es disposa d'un conjunt limitat de magnituds, el volum de facturació del sector (15.388 milions d'euros) augmenta un 0,2 % interanual, si bé s'ha de remarcar que les úniques activitats que registren un avanç respecte de l'any precedent són les relatives al comerç al detall (1,8 %), ja que tant les de venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes com les de co-

1. L'INE adapta el concepte estadístic d'«empresa» i el 2018 l'incorpora per primera vegada en aquesta operació estadística. Per això, les dades d'aquest any no són estrictament comparables a les dels anys precedents. No obstant això, també publica una anàlisi comparativa sota el supòsit de continuar considerant, com fins al 2017, les «unitats legals» com una aproximació operativa a les empreses.

merç a l'engròs registren, respectivament, retrocessos d'un 1,8 % i un 1,3 %.

En canvi, pugen de manera significativa els imports relatius a sous i salaris en el conjunt del comerç (6,2 %), entre els quals destaca l'increment observat en les activitats de comerç al detall, que situa la taxa de variació interanual sensiblement per sobre de la mitjana del sector (7,9 %). El nombre de persones ocupades també creix en totes les activitats comercials —un 3,1 % de mitjana—, especialment en les de venda i reparació de vehicles (6,5 %). Per acabar amb les dades corresponents a l'any 2019, s'ha de destacar un any més la retirada de recursos que s'observa en el sector, atès que les inversions en actius materials baixen de mitjana un 13,2 % interanual. És especialment rellevant la forta caiguda de gairebé el 41 % registrada en les activitats de venda i reparació de vehicles.

D'altra banda, seguint les dades publicades per l'Íl·lestat corresponents al 2018, el sector comercial compta amb de 17.104 empreses, xifra que representa una reducció d'un 2,2 % en comparació amb la del 2017 (17.493) i confirma, si més no en els darrers anys, una disminució gradual del teixit empresarial del sector. La facturació de les empreses (15.364 milions d'euros) modera el ritme de creixement observat l'any precedent i registra una pujada interanual del 3,4 %. El sector genera en el conjunt de l'arxipèlag una renda total (VAB) de 2.797 milions d'euros, amb la qual cosa queda pràcticament en el mateix nivell que l'any 2017 (-0,4 %) (vegeu el quadre I-7.1).

El comerç al detall és l'activitat amb més pes en el sector. Considerant les variables

relatives al nombre d'empreses, d'establiments i de persones ocupades, representa entre un 60,0 % i un 65,0 % de tot el sector. En la resta de magnituds representa al voltant de la meitat dels valors totals. La segona activitat amb més pes, el comerç a l'engròs, amb poc més d'una quarta part de les empreses i de les persones ocupades, concentra gairebé el 38,0 % de la facturació i el 35,0 % del VAB del sector.

La capacitat de generar rendes del sector —el valor afegit generat en relació amb el valor de la producció— disminueix 1,6 punts percentuals respecte de l'any precedent i queda en un 60,9 %. El comerç al detall té la taxa de valor afegit més alta (62,2 %) mentre que, a l'altre extrem, la venda de vehicles de motor registra la més baixa, amb un 52,8 %.

Quant a la distribució del VAB entre els seus components —remuneració dels asalariats i excedent brut d'explotació—, una primera aproximació a l'evolució del pes de les rendes del capital permet observar que en el conjunt del sector es produeix una lleugera disminució (-1,1 p. p.) respecte del 2017, amb la qual cosa queda en un 36,7 %. Destaca, no obstant això, l'avanç de 5,7 p. p. en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor.

7.4.

PRINCIPALS COEFICIENTS

El 2018, la mitjana de persones ocupades en les empreses de comerç a les Illes és de 4, el mateix nombre que el 2017,

amb una productivitat de 36,5 milers d'euros —que representen una reducció interanual d'un 0,5 %— i un cost laboral unitari de 21,8 milers d'euros —gairebé un 2,0 % més que un any enrere. La taxa de despeses de personal —relació entre les despeses de personal i el valor afegit brut— s'incrementa 1,5 p. p. en el conjunt del sector i se situa en el 59,8 %. S'ha de ressaltar especialment la forta reducció d'aquesta taxa en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor (-4,7 p. p.) i, per contra, l'augment registrat en les de comerç a l'engròs (3,4 p. p.) (vegeu el quadre I-7.2).

El salari mitjà del sector registra un augment d'un 2,0 % i queda en 20,7 milers d'euros. S'ha de parlar esment, no obstant això, en les diferències significatives que es produeixen en funció de l'activitat, ja que, per exemple, el comerç a l'engròs presenta un salari mitjà de 23,9 milers d'euros, que és sensiblement superior al del comerç al detall (18,7 milers d'euros).

Per una altra banda, la taxa de salarització —la proporció de persones assalariades sobre el conjunt d'ocupats— augmenta respecte a la de l'any anterior en totes les activitats del sector, excepte en les del comerç a l'engròs, i se situa de mitjana en un 82,4 %. Amb tot, s'ha d'assenyalar també aquí la diferència de més de 6,0 p. p. entre el comerç a l'engròs, que presenta la taxa més elevada (86,6 %), i el comerç al detall, que registra la més baixa (80,5 %).

Finalment, la taxa de participació femenina en el personal assalariat en el conjunt del sector (41,3 %) registra una lleugera

pujada respecte del 2017, en concret de 0,3 p. p., si bé s'ha d'observar que en les activitats de comerç al detall aquesta taxa (52,8 %) està molt per sobre de la mitjana, mentre que en les activitats relatives a la venda i reparació de vehicles de motor el percentatge de participació femenina és només d'un 15,3 %.

7.5.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

El 2018, els ingressos d'explotació de les empreses dedicades al comerç arriben a 15.671 milions d'euros i suposen un increment interanual d'un 3,0 %, valor que queda molt allunyat del fort creixement experimentat l'any 2017. Tot i que l'avanç no és irrellevant, aquesta pujada és 2,0 punts percentuals inferior a la que es registra en el conjunt del sector de serveis. Per una altra banda, les despeses d'explotació també pugen (3,1 %) i el volum total arriba a 14.840 milions d'euros (vegeu els quadres I-7.3).

A diferència de l'any 2017, en què les inversions en actius materials registren un fort increment interanual, l'import del 2018 (234,3 milions d'euros) representa una disminució del 0,9 %. També en aquest capítol s'observen diferències ressenyables, atès que el comerç a l'engròs tanca l'exercici amb un augment de la inversió d'un 13,5 %, mentre que la resta d'activitats registren variacions negatives, sobretot les de venda i reparació de vehicles de motor (-18,7 %).

QUADRE I-7.1. PRINCIPALS MAGNITUDS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2017-2018)

		Venda i reparació de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017	Nombre d'empreses	1.871	4.750	10.873	17.493
	Nombre d'establiments	2.069	5.306	13.636	21.010
	Volum de negoci (milers d'euros)	1.704.927	5.724.401	7.435.427	14.864.754
	Valor de producció (milers d'euros)	501.290	1.542.301	2.451.728	4.495.318
	VAB a preus de mercat (milers d'euros)	265.933	979.540	1.563.988	2.809.460
	Despeses de personal (milers d'euros)	173.404	562.177	901.928	1.637.508
	Consums intermedis (milers d'euros)	235.356	562.761	887.740	1.685.857
	Excedent brut d'exploació (milers d'euros)	86.191	398.471	578.716	1.063.378
	Població ocupada mitjana	7.566	21.702	47.328	76.595
	Població ocupada a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609
2018	Nombre d'empreses	1.853	4.563	10.688	17.104
	Nombre d'establiments	1.989	5.155	13.283	20.427
	Volum de negoci (milers d'euros)	1.989.389	5.815.004	7.560.068	15.364.461
	Valor de producció (milers d'euros)	585.609	1.565.021	2.441.748	4.592.377
	VAB a preus de mercat (milers d'euros)	309.365	973.963	1.514.095	2.797.424
	Despeses de personal (milers d'euros)	187.065	592.028	893.783	1.672.875
	Consums intermedis (milers d'euros)	276.243	591.058	927.653	1.794.954
	Excedent brut d'exploació (milers d'euros)	117.937	366.384	542.762	1.027.083
	Població ocupada mitjana	7.763	22.467	46.365	76.594
	Població ocupada a 30/09	7.776	22.609	46.799	77.184

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-7.2. PRINCIPALS COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (2017-2018)

		Venda i reparació de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017	Persones ocupades per empresa	4	5	4	4
	Persones ocupades per establiment	4	4	3	4
	Productivitat (milers d'euros)	35,1	45,1	33,0	36,7
	Salari mitjà (milers d'euros)	22,0	23,6	18,5	20,3
	Cost laboral unitari (milers d'euros)	22,9	25,9	19,1	21,4
	Taxa de valor afegit (%)	53,1	63,5	63,8	62,5
	Taxa de despeses de personal (%)	65,2	57,4	57,7	58,3
	Taxa d'assalariats (%)	80,7	86,7	80,2	82,1
	Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,9	85,6	78,8	81,0
	Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	12,9	25,9	52,2	41,0
2018	Persones ocupades per empresa	4	5	4	4
	Persones ocupades per establiment	4	4	3	4
	Productivitat (milers d'euros)	39,9	43,4	32,7	36,5
	Salari mitjà (milers d'euros)	22,7	23,9	18,7	20,7
	Cost laboral unitari (milers d'euros)	24,1	26,4	19,3	21,8
	Taxa de valor afegit (%)	52,8	62,2	62,0	60,9
	Taxa de despeses de personal (%)	60,5	60,8	59,0	59,8
	Taxa d'assalariats (%)	81,5	86,6	80,5	82,4
	Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	81,3	86,0	79,7	81,7
	Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	15,3	26,5	52,8	41,3

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

QUADRE I-7.3. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS SEGONS L'ACTIVITAT (MILERS D'EUROS) (2017-2018)

	Venda i reparació de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2017				
Ingressos d'explotació	1.756.960,5	5.801.568,4	7.654.767,9	15.213.296,7
Despeses d'explotació	1.704.034,1	5.485.430,9	7.209.121,4	14.398.586,3
Inversions en actius materials	42.738,9	75.361,0	118.302,0	236.401,9
2018				
Ingressos d'explotació	2.075.192,5	5.883.250,2	7.712.922,0	15.671.364,7
Despeses d'explotació	2.000.011,7	5.580.392,0	7.259.178,1	14.839.581,7
Inversions en actius materials	34.751,6	85.532,2	114.022,0	234.305,8

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE

7.6.

L'OCUPACIÓ

El total de persones ocupades el 2018, fixes o eventuais, en el sector del comerç, expressat en mitjana anual, és de 76.594, una xifra que pràcticament és la mateixa que la d'un any enrere (76.595). El comerç al detall (60,5 %) i el comerç a l'engròs (29,3 %) concentren conjuntament gairebé el 90,0 % de la població ocupada en el sector (vegeu el quadre I-7.4).

D'aquest total, el 82,4 % (63.079 persones) correspon a personal remunerat. El comerç a l'engròs, amb diferència, presenta la ràtio més elevada, amb el 86,5 %, mentre que la més baixa correspon al comerç al detall (80,5 %). Del conjunt del personal remunerat, un 78,6 % ho és a jornada completa —percentatge que és lleugerament inferior al d'un any enrere (79,7 %)— i la resta, 21,4 %, a jornada parcial.

D'altra banda, si es considera l'ocupació del sector equivalent a jornada completa, el personal remunerat és de 57.455, lleugerament inferior al de l'any anterior (57.464), amb una taxa de variació pràcticament irrellevant. El total d'hores treballades arriba als 104,3 milions i representa, en canvi, un increment interanual d'un 0,2 %.

En l'estructura ocupacional remunerada a jornada completa del conjunt del sector s'observa una diferència, lleugerament creixent, de 9,8 p. p. entre la taxa masculina (54,9 %) i la femenina (45,1 %). Aquest desequilibri s'amplia o es redueix segons el tipus d'activitat. Així, el comerç al detall registra una forta presència femenina i arriba al 62,6 % del personal remunerat —si bé baixa una mica respecte de l'any precedent—, mentre que en les activitats de venda i reparació de vehicles de motor aquesta presència és del 15,09 %, una mica superior a la quantitat del 2017.

QUADRE I-7.4. DADES D'Ocupació DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2017-2018)				
	Venda i reparació de vehículos de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Personal ocupat mitjà	7.566	21.702	47.328	76.595
Personal ocupat a 30/09	7.452	21.977	48.180	77.609
Personal ocupat mitjà remunerat	6.102	18.811	37.957	62.870
Personal ocupat remunerat a 30/09	5.988	19.106	38.810	63.903
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.464	2.890	9.371	13.725
Personal no remunerat a 30/09	1.464	2.872	9.370	13.706
Personal remunerat total a jornada completa	5.409	16.647	28.029	50.085
Personal remunerat homes a jornada completa	4.695	12.247	10.320	27.262
Personal remunerat dones a jornada completa	714	4.400	17.709	22.823
Personal remunerat total a jornada parcial	693	2.164	9.927	12.785
Personal remunerat homes a jornada parcial	444	871	2.506	3.821
Personal remunerat dones a jornada parcial	249	1.294	7.421	8.964
Personal remunerat equivalent a jornada completa	5.748	17.953	33.763	57.464
Hores treballades del personal remunerat	10.298	32.422	61.361	104.081

2017

continua

	Venda i reparació de vehICLES de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2018	Personal ocupat mitjà	22.467	46.365	76.594
	Personal ocupat a 30/09	22.609	46.799	77.184
	Personal ocupat mitjà remunerat	19.445	37.309	63.079
	Personal ocupat remunerat a 30/09	19.588	37.743	63.684
	Personal ocupat mitjà no remunerat	3.022	9.056	13.515
	Personal no remunerat a 30/09	3.022	9.056	13.500
	Personal remunerat total a jornada completa	16.928	27.045	49.596
	Personal remunerat homes a jornada completa	12.378	10.124	27.229
	Personal remunerat dones a jornada completa	4.550	16.921	22.367
	Personal remunerat total a jornada parcial	2.517	10.264	13.483
	Personal remunerat homes a jornada parcial	1.076	2.460	3.947
	Personal remunerat dones a jornada parcial	1.441	7.804	9.536
	Personal remunerat equivalent a jornada completa	18.430	33.052	57.455
	Hores treballades del personal remunerat	33.493	59.952	104.309

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE
Unitats: Nombre de persones i milers d'hores.

En contraposició, la distribució del personal remunerat a jornada parcial evidencia una presència femenina majoritària, que arriba al 70,7 % en el conjunt del sector i,

en les activitats de comerç al detall, s'amplia fins al 76,0 % del total de persones ocupades a jornada parcial.

8

EL SECTOR DEL TRANSPORT

RESUM

La situació d'emergència sanitària provocada per la covid-19 i l'establiment de l'estat d'alarma van provocar una reducció molt considerable de la mobilitat de persones i mercaderies a les Illes Balears al llarg del 2020.

En alguns casos, la mobilitat es va aturar completament a mitjan març de 2020 i no s'ha recuperat gens o gairebé gens. És el cas, per exemple, de l'arribada de creuers als ports de les Illes Balears: van deixar d'arribar-ne a mitjan març de 2020 i no n'hi ha arribat cap més fins al juny de 2021.

En altres casos la mobilitat es va reduir molt (o gairebé es va aturar) al començament de l'estat d'alarma, però va recuperar una certa normalitat a partir de la suavització de les restriccions en la mobilitat per part de les autoritats. És el cas de la intensitat del trànsit de les carreteres a tota la comunitat autònoma.

Finalment, veiem un entremig (ni aturada total ni retorn a una situació similar a la del 2019) en el moviment de mercaderies en vaixell i de persones en el transport aeri: malgrat que va tornar a haver-hi mobilitat després del juny de 2020, el moviment mensual va estar clarament per sota del moviment del mateix mes de l'any 2019.

8.1.

INTRODUCCIÓ

La situació d'emergència sanitària provocada per la covid-19 a la societat balear l'any 2020 afecta de diferents maneres la informació que es proporciona en aquest capítol.

En primer lloc, el Govern d'Espanya va decretar l'estat d'alarma perquè, d'aquesta manera, disposava de cobertura legal per prendre mesures que intentaven aturar o almenys limitar la difusió de la malaltia. Moltes d'aquestes decisions tenien la conseqüència de restringir molt la mobilitat de la població i de les mercaderies. Cal recordar el calendari de decisions preses pel Govern d'Espanya a la primera tanda d'estats d'alarma (des del 14 de març de 2020 fins al 21 de juny de 2020), i conjuntament pel Govern d'Espanya i el Govern de les Illes Balears a la segona tanda d'estats d'alarma, que va començar el 25 d'octubre, per fer front a la segona onada de contagis, i quines mesures afecten directament la mobilitat de persones i mercaderies.

Més enllà de les mesures oficials, hem de tenir en compte que la pandèmia provocada per la covid-19 també afecta els hàbits de mobilitat d'empreses i ciutadania. Veurem que l'ús del transport públic s'ha reduït molt substancialment, en gran part perquè molta gent s'ha estimat més reemplaçar-lo pel transport privat (individual o familiar) per por d'encomanar-se la malaltia en llocs tancats i amb molta gent com autobusos i vagons de metro o tren.

Així mateix, molta gent ha pogut fer tele treball, la qual cosa provoca una reducció

substancial dels desplaçaments motivats per la feina. D'altra banda, moltes famílies han intentat desplaçar la seva residència habitual cap a zones menys densament poblades, la qual cosa pot tenir l'efecte contrari d'haver de fer servir el vehicle privat per més activitats i amb desplaçaments més llargs. Així doncs, ens trobam amb canvis d'hàbits de mobilitat que no sabem si es mantindran o si de mica en mica, a mesura que la situació sanitària millori, es tornarà als hàbits anteriors a la pandèmia.

A més a més, encara disposam de poques dades quantitatives per avaluar el funcionament del transport el 2020. En anys anteriors de la memòria del CES és habitual un cert retard en algunes de les dades de transport de què es disposa per elaborar el capítol; però, com que no es produïa cap ruptura en les pautes de comportament de mobilitat de persones i mercaderies, es podia establir amb confiança quina era la tendència general dels diferents modes de transport. La ruptura provocada per la covid-19 (aturada general de la mobilitat durant molts mesos a partir de març del 2020 i canvis de comportament de la ciutadania) fan impossible aquest exercici per moltes de les dades que s'ofereixen usualment en aquest capítol.

Finalment, si la reducció de la mobilitat que s'ha produït al llarg de l'any 2020 no ha tingut cap efecte important sobre la infraestructura de transport, a hores d'ara és impossible establir una representació quantitativa vàlida del teixit empresarial del sector del transport a les Illes Balears (empreses de transport per avió, agències de viatge, etc.), perquè no sabem si l'aturada de l'activitat en provocarà una reestructuració important

(sortida d'empreses establertes que no poden superar la caiguda d'ingressos provocada per l'aturada de l'activitat, entrada de noves empreses, compra i fusions d'empreses establertes, etc.).

8.2.

L'ESTAT D'ALARMA I LA MOBILITAT A LES ILLES BALEARS

8.2.1. CALENDARI DE MESURES PÚBLIQUES I EFECTE SOBRE LA MOBILITAT DE PERSONES I MERCADERIES

Quan el 14 de març de 2020 el Govern d'Espanya declara per primera vegada l'estat d'alarma en tot el territori espanyol, una de les mesures més importants que es van prendre va ser limitar la lliure circulació de la ciutadania, confinant la població a casa seva excepte per dur a terme activitats essencials (adquisició d'aliments i medicaments, acudir a centres mèdics o llocs de feina, etc.). En els casos d'adquisició d'aliments, a més a més, era obligatori fer-ho sense allunyar-se gaire del lloc de residència.

El 28 de març es va suspendre durant 15 dies qualsevol activitat laboral presencial no essencial. Per tant, van deixar de produir-se els desplaçaments usuals per raons de feina.

Les successives pròrroques de l'estat d'alarma permeteren mantenir les restriccions a la mobilitat establertes. A partir del diumenge 26 d'abril, després de 43 dies

de confinament, les mesures preses van començar a fer-se més suaus. Però la mobilitat general seguia molt restringida: els desplaçaments només podien fer-se al voltant del domicili habitual. Les restriccions es van mantenir perquè el Govern d'Espanya prorrogà l'estat d'alarma fins a les 00.00 hores del dia 21 de juny de 2020.

El 25 d'octubre, el Govern d'Espanya decretà una altra vegada l'estat d'alarma degut a una segona onada de contagis. Es va establir el toc de queda nocturn i el Govern de les Illes Balear va decidir les mesures de contenció addicionals. Pocs dies després, el Congrés dels Diputats espanyol va aprovar que l'estat d'alarma s'allargués fins al maig de 2021.

8.2.2. LA MOBILITAT A LES ILLES BALEARS DURANT L'ESTAT D'ALARMA

Com hem assenyalat en l'apartat anterior, les mesures per controlar la pandèmia incloïen limitar la mobilitat de les persones. El 14 d'abril de 2020 el Ministeri de Transports Mobilitat i Agenda Urbana va donar a conèixer els resultats d'un estudi de mobilitat a Espanya durant l'estat d'alarma, fet amb procediments d'anàlisi de dades massives¹. La font principal d'informació era el posicionament dels telèfons mòbils durant l'estat d'alarma i l'estudi mostrava que les Illes Balears era una de les quatre comunitats autònomes en les quals s'havia produït una baixada més important de la mobilitat.

1. La informació sobre els objectius, la metodologia i els resultats de l'estudi es poden consultar a <https://www.mitma.gob.es/ministerio/covid-19/evolucion-movilidad-big-data>.

L'estudi comparava les xifres de mobilitat de dia 7 d'abril amb el dia corresponent de la setmana del 14 al 20 de febrer; és a dir, es prenia aquesta setmana de febrer (prèvia a l'establiment de l'estat d'alarma) com a referència del que era la mobilitat usual abans de la pandèmia. La reducció de la mobilitat a les Illes Balears era del 73 %. Aquesta reducció es produïa tant pel que feia a moviments dins de la comunitat autònoma com quan es resseguien sortides i entrades de les Illes Balears. Palma també era una de les ciutats espanyoles en què s'observava una major reducció de la mobilitat (en aquest cas, del 79 %).

Per tant, quan en les seccions posteriors comparem dades de mobilitat de persones el 2020 amb les mateixes dades el 2019, no és estrany trobar sistemàticament una reducció de la mobilitat molt acusada.

8.3.

ÚS DEL TRANSPORT A LES ILLES BALEARS EN UN ANY DE PANDÈMIA

Com és obvi, la insularitat de les Illes Balears marca quin és l'ús dels mitjans de transport. Els modes de transport per via aèria i marítima són la manera com les quatre illes es comuniquen amb l'exterior. El trànsit de persones es fa sobretot per via aèria (llevat de Formentera, que només té la via marítima com a forma d'accés i sortida, a través de la connexió amb Eivissa), mentre que el trànsit de mercaderies es fa sobretot per via marítima.

En els anys anteriors d'activitat econòmica normalitzada, el fet que totes quatre illes siguin una destinació turística que és internacional i que té un marcat component estacional al llarg de l'any condiciona els modes i usos de la infraestructura de transport balear. En primer lloc, com veurem més avall, una gran part de les connexions per via aèria són internacionals (en el cas del transport per via marítima, les connexions internacionals són els creuers i les connexions regulars per via marítima són poc importants). En segon lloc, l'ús de les infraestructures de transport és molt més intensa els mesos de temporada alta turística; és a dir, els mesos que van d'abril o maig fins a l'octubre, amb uns màxims molt acusats els mesos de juliol i agost.

Tot seguit, dividirem la discussió de l'ús del transport a les Illes Balears en quatre apartats. En el primer, ens fixarem en el transport de passatgers i de mercaderies per via aèria. En el segon, analitzarem el transport de passatgers i de mercaderies per via marítima. En el tercer apartat, analitzarem el transport públic. Finalment, el darrer discutirà la intensitat d'ús de les carreteres.

8.3.1. EL TRANSPORT PER VIA AÈRIA

8.3.1.1. Entrada i sortida de passatgers per via aèria

L'emergència sanitària va provocar una reducció molt intensa del principal mode d'entrada i sortida de persones a les illes a partir de mitjan març de 2020. L'any 2020 varen arribar un total de 4.635.814 persones a tots tres aeroports de les Illes Balears. Aquesta xifra representa un 22 %

del total de passatgers que varen arribar a qualsevol dels tres aeroports de les Illes Balears i suposa una caiguda molt dràstica si es compara amb les dades de l'última dècada. Si miram per aeroports, la caiguda anual en els tres aeroports és similar. Amb tot, la caiguda a Maó (un 31 % d'arribades en relació amb el 2019) és menor que la caiguda a Eivissa (26 %) i Palma (21 %) (vegeu el gràfic I-8.1).

Si analitzam la variació mensual, el nombre d'arribades de passatgers i passatgeres durant els mesos de gener i febrer del 2020 és gairebé idèntic al del 2020. A partir del mes de març sí que es noten diferències substancials entre el 2020 i el 2019 en què les arribades representen un 36 % dels passatgers que varen arribar al mes de març del 2019. Igualment, cal recordar que no és fins a la segona quinzena del mes de març que es declara l'estat d'alarma. Un cop declarat l'estat d'alarma, la mobilitat es redueix a mínims, i això es veu reflectit clarament durant els mesos d'abril (en què només varen arribar 6.781 passatgers), maig (només 17.228 passatgers) i juny (amb l'arribada de 115.299 passatgers). En tots tres casos, es tracta de caigudes superiors al 90 % d'activitat en relació amb l'any 2019.

A finals del mes de juny², i sobretot als mesos de juliol i agost, es va recuperar part de l'activitat a causa de la millora de la situació epidemiològica a les Illes Balears, així com dels principals països emissors de turistes (tant el mercat espanyol com l'an-

glès i l'alemany). Tot i la millora evident, el flux de passatgers va suposar poc més del 30 % (31 % al juliol i 32 % a l'agost) del que havia suposat l'any 2019.

Finalment, a partir del setembre hi ha una reducció considerable de passatgers i passatgeres. A la reducció habitual explicada per la finalització dels mesos de més explotació turística de les Illes Balears, s'hi va afegir l'aparició d'una nova onada de contagis del coronavirus arreu d'Europa (el que es va anomenar la segona onada), que va provocar un increment notable de restriccions en el trànsit internacional, per exemple, l'exigència de fer una quarantena en arribar de les Illes Balears (vegeu el gràfic I-8.2 a nivell agregat i els gràfics I-8.3.a, I-8.3.b i I-8.3.c, per l'impacte de la davallada mensual per cada un dels tres aeroports). A conseqüència d'aquesta segona tanda de problemes generats per la covid-19, el trànsit de setembre a desembre de 2020 va fluctuar entre el 15 i el 30 % del que es va produir el mateix mes de 2019.

Si es descompon el moviment de passatgers i passatgeres en funció de l'origen del vol, sigui nacional o internacional, s'observen diferències substancials tant en termes agregats com per illa. En primer lloc, es veu una caiguda molt brusca del nombre de passatgers per via aèria el 2020, tant de vols nacionals com internacionals. La caiguda de la quantitat de passatgers provinents de vols internacionals és un 86,8 % inferior a la de l'any 2019, mentre que la caiguda del nombre de vols nacionals és d'un 56,8 % (caiguda molt important però substancialment inferior si es compara amb els vols internacionals). No obstant això, men-

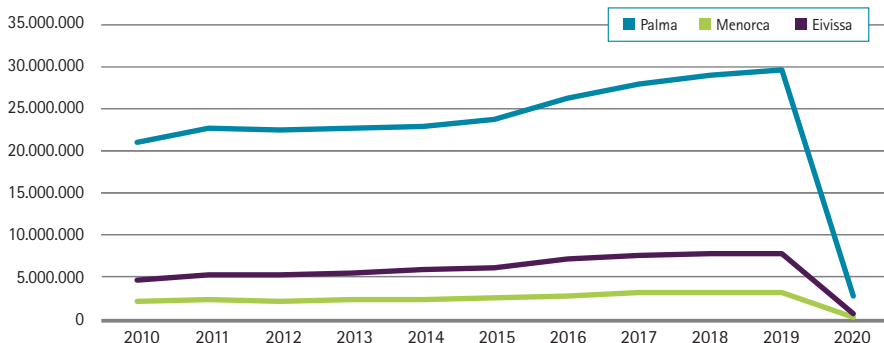
2. A finals del mes de juny, el Govern de les Illes Balears, amb la col·laboració de touoperadors alemanys, va dur a terme un programa pilot per avaluar la possibilitat d'obrir de manera segura el turisme durant els mesos de juliol i agost.

tre que el 2019 aproximadament un 70 % dels passatgers (14.366.862 de passatgers) provenia de vols internacionals i el 30 % restant (6.273.393 de passatgers) provenia de vols nacionals, aquests percentatges es capgiren durant el 2020, ja que només un 41 % dels passatgers prové de vols internacionals (1.890.097 de passatgers).

Si analitzam l'evolució de l'arribada de passatgers durant tot l'any, observam patrons diferents en funció de l'origen dels vols. Al gràfic I-8.4.a es compara l'evolució dels vols nacionals del 2019 respecte al 2020, mentre que al gràfic I-8.4.b es fa la mateixa comparació amb els vols internacionals.

Gràfic I-8.1.

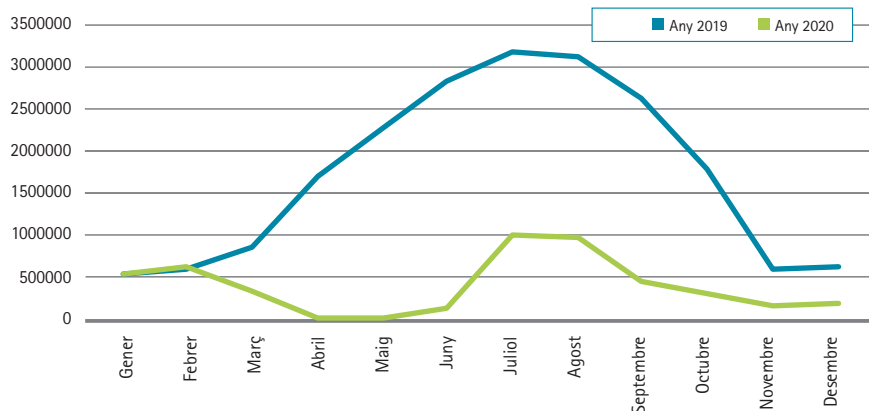
Nombre total de passatgers i passatgeres per via aèria a les Balears per illes (2010-2020)

Font: Estadística de Tráfico en los Aeropuertos Españoles, INE

Gràfic I-8.2.

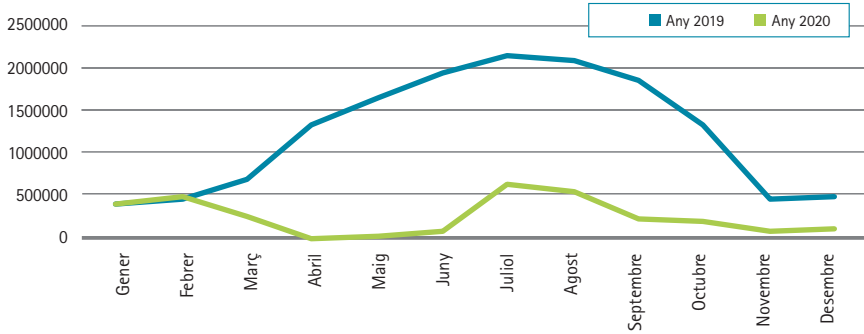
Nombre mensual de passatgers i passatgeres per via aèria a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Gràfic I-8.3.a.

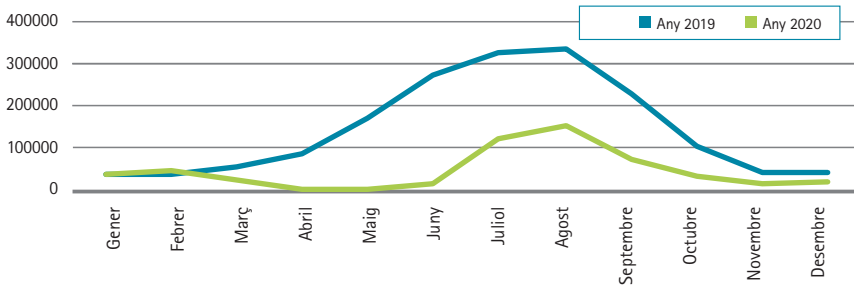
**Nombre mensual de passatgers i passatgeres per via aèria a les Balears per illes (2019-2020):
arribades a Palma**

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Gràfic I-8.3.b.

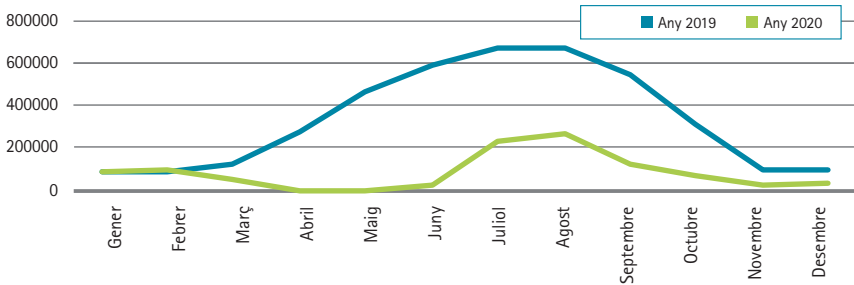
**Nombre mensual de passatgers i passatgeres per via aèria a les Balears per illes (2019-2020):
arribades a Maó**

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Gràfic I-8.3.c.

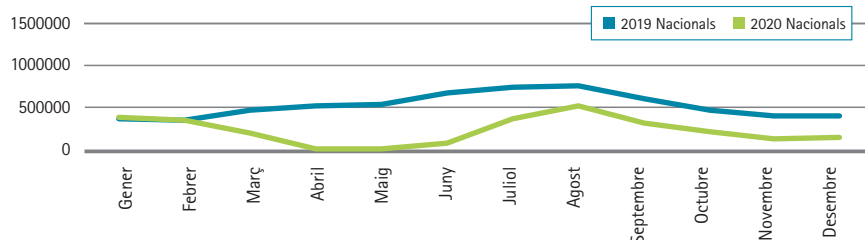
**Nombre mensual de passatgers i passatgeres per via aèria a les Balears per illes (2019-2020):
arribades a Eivissa**

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Gràfic I-8.4.a.

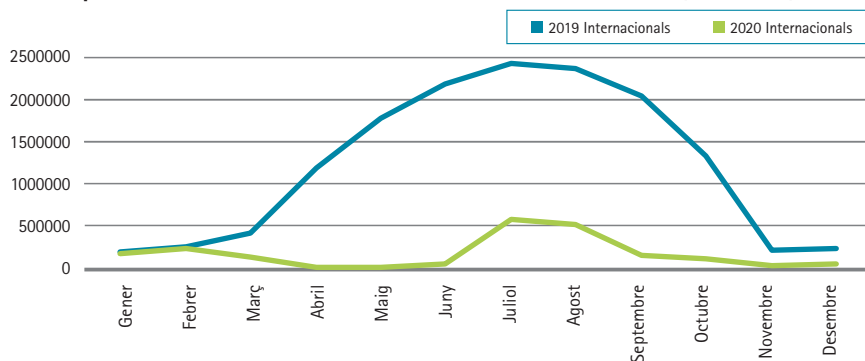
Comparació de l'evolució dels vols nacionals a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Gràfic I-8.4.b.

Comparació de l'evolució dels vols internacionals a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Com es pot veure clarament, tot i que la caiguda dels mesos de març, abril i maig és similar (degut a les restriccions de mobilitat), l'arribada de passatgers durant els mesos de juliol, agost i setembre s'explica principalment per l'arribada de passatgers provinents de vols nacionals i no pas de vols internacionals. La davallada del nombre de passatgers que arriben en vol internacionals en aquests tres mesos respecte al 2019 se situa en un 76 % el juliol, un 78 % l'agost i una caiguda del 93 % durant el mes de setembre. En canvi, la davallada és sensiblement inferior en

aquests tres mesos si ens fixam en els vols nacionals: caiguda d'un 51 %, del 31 % i del 49 % per als mesos de juliol, agost i setembre, respectivament.

Si repetim l'anàlisi amb relació a l'aeroport, hi ha diferències notables per illa. Primer, el 2019 Palma és l'aeroport amb una proporció de vols internacionals més elevada (11.117.404 dels passatgers provenen de vols internacionals, un 75 % del total dels passatgers que arriben a Palma), mentre que l'impacte dels vols internacionals a Eivissa és d'un 60 % (2.405.629 de passat-

gers) i a Maó el pes dels vols internacionals se situa per sota del 50 % (48,6 % del total de passatgers, la qual cosa representa un total de 843.829 passatgers).

La crisi derivada per l'emergència sanitària redueix el pes del nombre de vols internacionals a tots tres aeroports, però aquest menor pes dels vols internacionals a Eivissa i, principalment, a Menorca explica que l'impacte de la quantitat de passatgers per via aèria durant el 2020 fos brusc però relativament menor que no a Mallorca.

Aquest impacte es pot visualitzar gràficament en comparar la variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols internacionals i nacionals a les tres illes (vegeu els gràfics I-8.5.a, I-8.5.b i I-8.5.c). Com es pot veure, l'impacte de la caiguda de la quantitat de vols internacionals és important a les tres illes, però crítica per magnitud a Mallorca³.

8.3.1.2. Transport de mercaderies

L'evolució de mercaderies transportades per via aèria fins al 2019 es caracteritza per una forta reducció si es compara l'any 2009 amb l'any 2019; aquesta reducció es produeix any rere any, i a tots tres aeroports. En segon lloc, el transport de mercaderies en connexions internacionals és irrellevant als aeroports d'Eivissa i Menorca, i és poc important a l'aeroport de Palma (any rere any, al voltant d'un 10 % de pes en quilograms del total transportat). Finalment, el transport de mercaderies per via

aèria, en termes de pes, és molt inferior al transportat per via marítima.

Malauradament no disposam d'informació ni sobre el valor del producte transportat per via aèria ni de quines activitats concretes de la societat balear en fan ús, de manera que no podem ponderar-ne la importància en el funcionament de la societat balear.

L'impacte de la pandèmia ha reduït, com és lògic, la quantitat de mercaderies transportades per via aèria, i ho ha fet a tots tres aeroports, però en termes relatius la caiguda ha estat relativament petita (poc més d'un 20 %) si ens atenim a les baixades observades en les dades de transport aeri de passatgers.

8.3.2. EL TRANSPORT PER VIA MARÍTIMA

8.3.2.1. Transport de passatgers

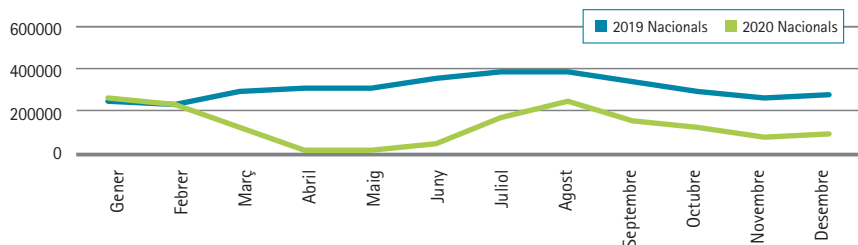
A partir de les dades del l'bestat, es pot comprovar que a Mallorca, Eivissa i Menorca, el transport de passatgers per via marítima és força inferior que per via aèria. Amb diferència, el nombre més alt de passatgers és a la connexió entre les illes Pitiüses (cal recordar que Formentera no disposa de connexió aèria). Un 63 % dels passatgers que arriben a Eivissa provenen de Formentera, i més del 90 % dels passatgers de Formentera tenen com a destí la vila d'Eivissa.

L'evolució de la darrera dècada ha estat d'un creixement sostingut dels passatgers a través d'aquest medi de transport, amb l'excepció del final de la crisi (anys 2011-2012), i una estabilització a Eivissa i Formentera en els darrers anys.

3. Com en el cas del conjunt de les Illes Balears, hem optat per deixar el rang a nivell del màxim de les sèries per illa (que correspon als passatgers que arriben en vols internacionals el 2019).

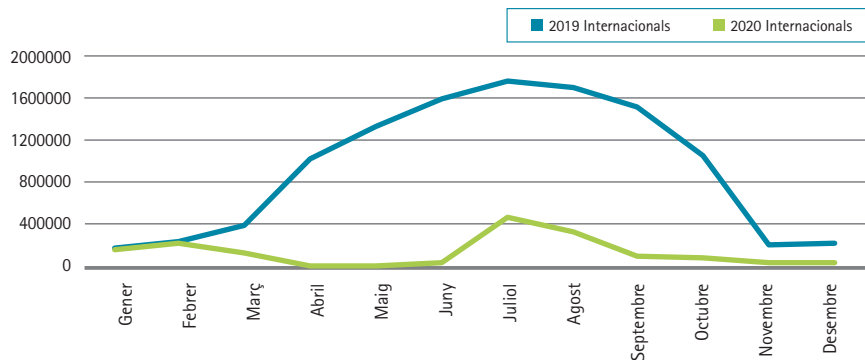
Gràfic I-8.5.a.1.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols nacionals a Palma

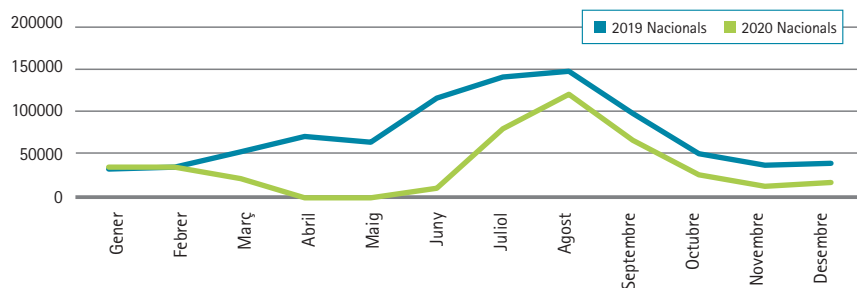
Gràfic I-8.5.a.2.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols internacionals a Palma

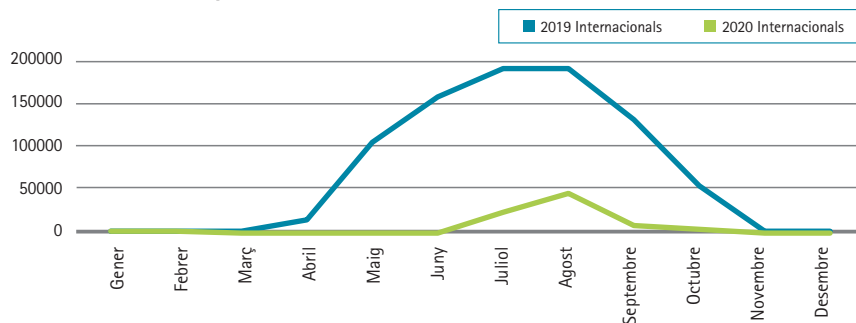
Gràfic I-8.5.b.1.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols nacionals a Menorca

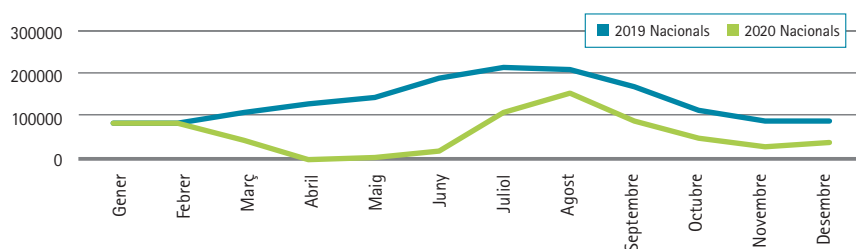
Gràfic I-8.5.b.2.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols internacionals a Menorca

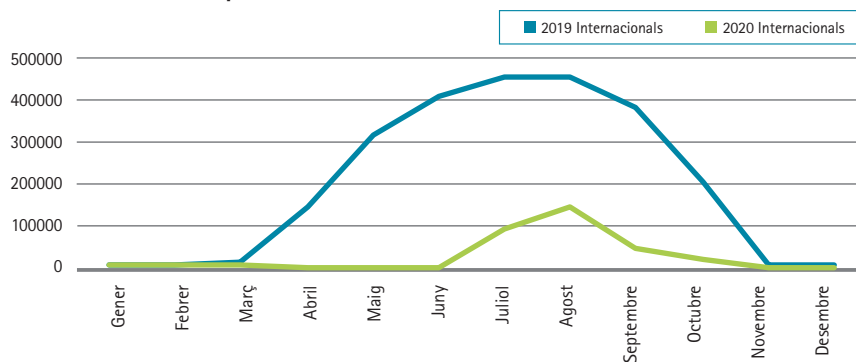
Gràfic I-8.5.c.1.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols nacionals a Eivissa

Gràfic I-8.5.c.2.

Variació del 2020 respecte del 2019 de l'arribada de vols internacionals a Eivissa

Font: Ibestat a partir de les dades d'Aeroports Espanyols i Navegació Aèria (AENA)

Per una altra banda, destaca el creixement del nombre de passatgers a Mallorca, que el 2019 hauria doblat el de passatgers que arribaven a Mallorca el 2010 (812.107 el 2019 per 412.181 el 2010).

Si es compara el nombre de passatgers del 2020 amb el 2019 a totes quatre illes, hi ha hagut una caiguda en la quantitat de passatgers que varia entre una caiguda del 40 % per a Mallorca i Menorca i el màxim entre el 45 % i el 50 % per a les Pitiüses (vegeu el gràfic I-8.6).

Una font alternativa de dades relatives al transport de passatgers per via marítima la proporciona l'Autoritat de Ports de Balears. En aquesta informació s'incorporen tant els passatgers de línies regulars com els de creuers. De manera similar a la informació derivada de l'Ibestat, s'observa una caiguda generalitzada de la quantitat de transport de passatgers per línies regulars. Així mateix, a les Pitiüses és on la caiguda ha estat més intensa.

En relació amb els creuers turístics, a partir de mitjan març de 2020 es va prohibir l'entrada de creuers a les Illes Balears i no n'hi va tornar a haver en tot l'any.⁴ La conseqüència òbvia d'aquesta prohibició va ser una gran caiguda del nombre de passatgers el 2020 comparat amb l'any 2019. Si miram el port de Palma, es va passar d'un total de 492.553 passatgers l'any 2019 a només 47.132 (vegeu el gràfic I-8.7).

4. La primera arribada d'un creuer a Palma d'ençà de la prohibició de març de 2020 no es va produir fins al mes de juny de 2021.

8.3.2.2. Transport de mercaderies

La gran majoria de mercaderies arriben a les Illes Balears a través dels ports. L'emergència sanitària va tenir un menor impacte en el transport de mercaderies, perquè és imprescindible per abastir la població de les Illes de productes necessaris. El 2020, segons les dades recollides a l'Autoritat Portuària Balear, es varen transportar un total de 12.327.169 de tones, una quantitat un 25 % inferior a la del 2019. Per obtenir xifres similars (del total de mercaderies) a la del 2020, no és necessari remuntar-se gaires anys enrere, ja que no és fins al 2014 que l'agregat de mercaderies és superior al del 2020 (vegeu el gràfic I-8.8 per veure l'evolució de les mercaderies a la darrera dècada).

Pel que fa a la distribució del tipus de mercaderies, fins al 2019 se segueix la tendència dels darrers anys d'una menor entrada de granel líquids i sòlids i un increment de la mercaderia general. Les dades del 2020 són molt diferents de les d'anys anteriors, però és molt possible que estiguin afectades per l'emergència sanitària i, per tant, no podem extreure conclusions sobre si es tracta de cap canvi de tendència o és un canvi puntual.

Per ports, l'impacte de la pandèmia ha estat relativament similar. Cal destacar la major caiguda de la quantitat de l'activitat a Alcúdia (d'aproximadament un 30 %), principalment per la caiguda de granel sòlids, mentre que als altres ports la caiguda és entre el 20 i el 25 %.

Si miram l'evolució mensual de les arribades de mercaderies a les Illes Balears,

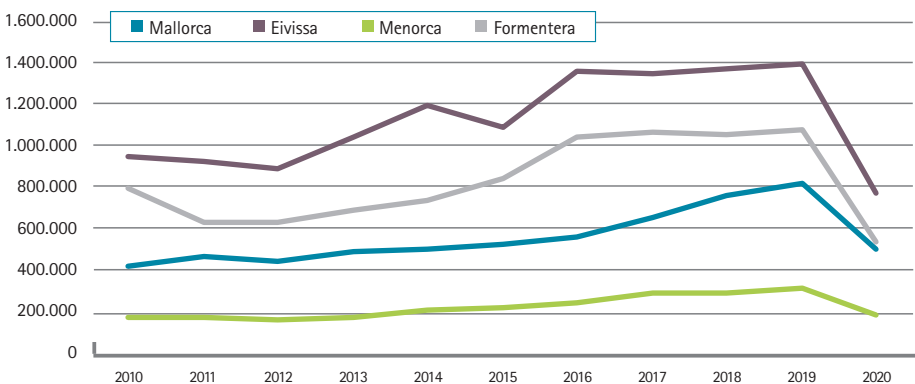
veiem una enorme caiguda al mes d'abril de 2020, òbviament afectat per les mesures contra la covid-19. Hi ha una recuperació progressiva a partir del maig cap a les quantitats usals el 2019. Això és més transport de mercaderies al voltant dels mesos de maig, juny i juliol, previsiblement lligat a les previsions de consum dels mesos de temporada turística, amb

l'emmagatzematge de producte abans del seu consum.

Clarament, però, si la necessitat d'abastir la població va fer que el trànsit de mercaderies repuntés, no es va arribar als nivells de 2019, perquè la demanda del sector de la restauració i hotelier no es va recuperar prou (vegeu el gràfic I-8.9).

Gràfic I-8.6.

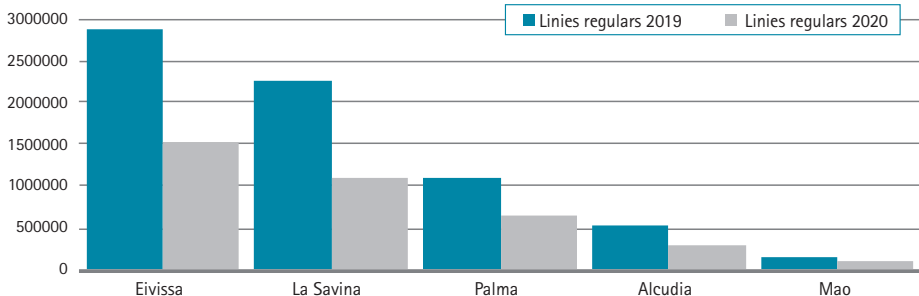
Nombre total de passatgers i passatgeres per via marítima a les Balears per illes (2010-2020)

Font: Ibestat a partir de dades de l'Autoritat Portuària i Ports de les Illes Balears

Gràfic I-8.7.

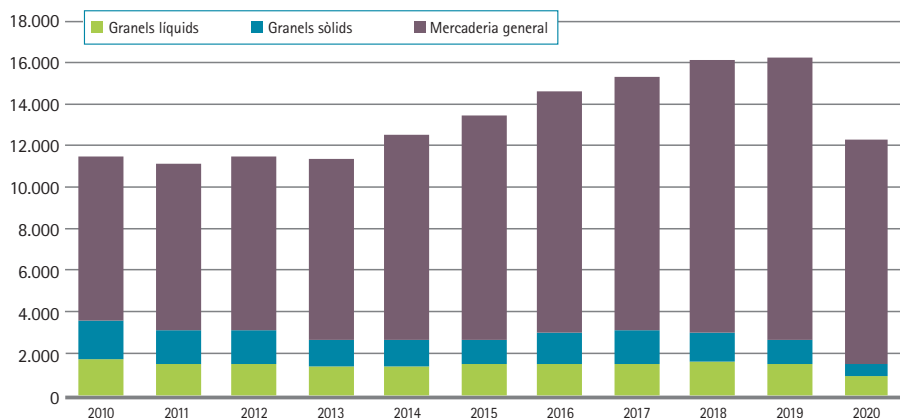
Total de passatgers i passatgeres de línies regulars (2020-2019)

Font: Ibestat a partir de dades de l'Autoritat Portuària i Ports de les Illes Balears

Gràfic I-8.8.

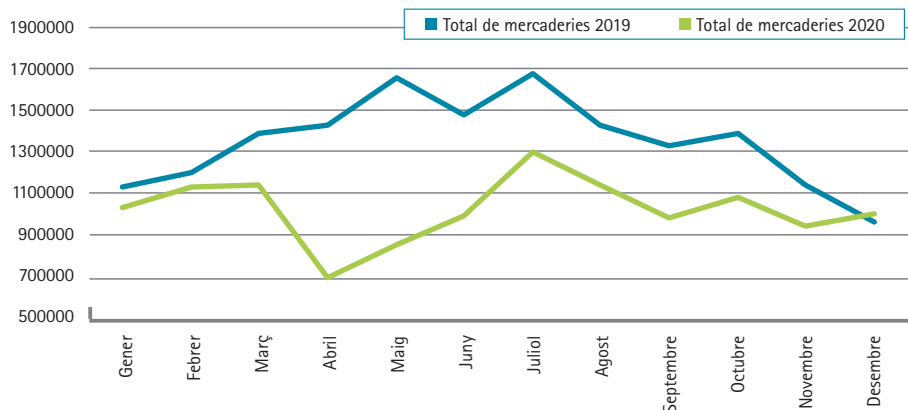
Mercaderies (en milers de tones) per tipus als ports de Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina (2010-2020)

Font: Consultes al web de l'Autoritat Portuària Balear

Gràfic I-8.9.

Evolució mensual en tones de les arribades de mercaderies a les Illes Balears (2020-2019)

Font: Consultes al web de l'Autoritat Portuària Balear

8.3.3. ÚS DE LES CARRETERES

8.3.3.1. Parc automobilístic de les Illes Balears

El nombre d'automòbils ha crescut els darrers anys de manera proporcional al creixement de la població resident a les Illes

Balears (vegeu el quadre I-8.1). Així, si el 2010 el nombre total de turismes era de 650.541, el 201 passava a ser de 733.383, un increment al voltant del 12 %.

Si de cas, crida l'atenció que el creixement de motocicletes va ser proporcionalment molt més gran, ja que va passar a ha-

ver-n'hi de 99.000 el 2010 a 149.124 el 2019.

La distribució de vehicles per illes es correspon aproximadament al pes demogràfic de cada illa, i l'única illa amb una quantitat similar de vehicles el 2010 i el 2019 és Menorca. L'impacte de la pandèmia sembla haver frenat l'increment del parc automobilístic que s'havia observat en els darrers anys, amb un increment anual del 35 en l'últim quinquenni. L'any 2020 l'increment total ha estat gairebé nul (creixement del 0,5 %, un total de 4.000 vehicles incorporats al parc de vehicles de les Illes Balears). Segueix destacant l'increment de matriculacions de motocicletes, que fins i

tot aquest any continua creixent a ritmes semblants als de l'any anterior.

La penetració a les Illes Balears de turismes menys contaminants que els usuals, que fan servir benzina o dièsel com a combustible (és a dir vehicles híbrids, elèctrics, de gas natural, etc.), continua sent molt baixa a hores d'ara, i els turismes de nova matriculació encara són sobretot vehicles que fan servir benzina o dièsel. L'any 2019 es van matricular 39.000 nous turismes de benzina o dièsel, només 2.900 (és a dir, només al voltant d'un 5 % del total) eren vehicles híbrids (la majoria d'aquests), elèctrics, de gas liquat o de gas natural.

QUADRE I-8.1. PARC AUTOMOBILÍSTIC DE LES ILLES BALEARS (2010 -2019-2020)

		Turismes	Motocicletes	Autobusos	Camions i furgonetes
Mallorca	2010	516.641	70.603	1.694	94.549
	2019	578.231	104.907	2.055	103.883
	2020	576.862	108.372	1.710	103.848
Eivissa	2010	76.702	16.034	337	21.943
	2019	93.476	26.987	442	26.888
	2020	93.877	27.418	403	26.896
Menorca	2010	52.043	8.770	208	12.605
	2019	54.318	12.060	272	12.795
	2020	54.717	12.457	237	12.897
Formentera	2010	5.084	3.548	44	2.177
	2019	7.358	5.170	44	2.851
	2020	7.443	5.100	26	2.830
Totals*	2010	650.541	98.968	2.283	131.295
	2019	733.383	149.124	2.813	146.417
	2020	732.973	153.362	2.376	146.493

Font: Ibestat a partir de les dades de la Direcció General de Trànsit (DGT)

(*) No es comptabilitzen els registres que no tenen ben especificat el municipi de referència i, per tant, queden com a sense especificació de territori.

L'any 2020 les matriculacions van caure un 30 %, però, mentre que es varen matricular poc més de 25.000 nous turismes de benzina o dièsel, un total de 3.529 vehicles eren vehicles híbrids (la majoria), elèctrics, de gas liquat o de gas natural, amb la qual cosa representen un 12 % del total de matriculacions i un increment anual d'un 20 % (vegeu el gràfic I-8.10).

8.3.3.2. Intensitat d'ús de les carreteres

En aquest apartat analitzarem, en primer lloc, la intensitat mitjana diària (IMD) de circulació a les carreteres de les Illes Balears. La IMD és la mitjana de vehicles que circulen per un quilòmetre de carretera al llarg d'un dia, i es calcula sumant el total de vehicles de cada tram de carretera, ponderant-ho per la llargària de cada tram. En segon lloc, analitzarem la composició dels vehicles en circulació; és a dir, farem esment de quina proporció dels vehicles en circulació són de gran pes.

Desgraciadament, la informació facilitada pels consells insulars no desagrega la informació ni per hores del dia ni per mesos. Per aquesta raó, no podem proporcionar alguns indicadors d'interès. D'una banda, no sabem la intensitat de circulació en les hores punta del dia, és a dir, el nivell d'intensitat màxima de vehicles en circulació en una determinada secció al llarg del dia. D'altra banda, tampoc no sabem la variació mensual de la intensitat de circulació de vehicles, de manera que no podem analitzar l'impacte de l'activitat turística, i tampoc no podem analitzar si els mesos posteriors al juny de 2020 la intensitat de circulació va ser similar o inferior als mateixos mesos de l'any 2019. Finalment,

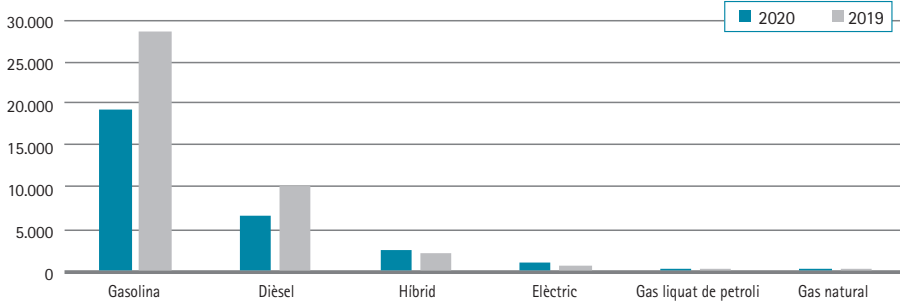
cal assenyalar que no disposam de dades actualitzades de l'illa d'Eivissa perquè no hem aconseguit que el Consell d'Eivissa ens les facilités.

Per poder avaluar el nombre de vehicles en circulació, així com la seva composició, s'instal·len un seguit d'estacions de control a les principals carreteres de les Illes Balears. Aquestes estacions de control compten els vehicles que circulen a la secció de la carretera on estan instal·lades. El conjunt d'estacions ha variat els darrers anys, tant pel que fa al nombre com al tipus d'estació instal·lada. El 2018, l'illa de Menorca disposava de 16 estacions de control que cobrien un total de 120 quilòmetres de xarxa viària; l'illa d'Eivissa disposava de 54 estacions que cobrien 192 quilòmetres de xarxa viària, mentre que a Mallorca hi havia 230 repetidors instal·lats que cobrien 1.750 quilòmetres de la xarxa viària.

És segur que la pandèmia va afectar de manera molt intensa els nivells de circulació de vehicles durant tot l'any. Ara, l'efecte sobre la composició de vehicles és més difícil de preveure. Per una banda, veurem posteriorment que es va produir una reducció molt gran de l'ús del transport públic. És possible que els usuaris hagin substituït el transport públic per transport privat per evitar aglomeracions. Per una altra banda, en ser considerat el transport de mercaderies un sector essencial, en la circulació dels vehicles de gran pes hi hauria d'haver un menor impacte (de fet, el transport de mercaderies per via marítima s'ha vist afectat de manera molt menys intensa que no pas el transport de passatgers).

Gràfic I-8.10.

Tipus de propulsió dels turismes matriculats a les Illes Balears (2020-2019)

Font: Ibestat a partir de les dades de la Direcció General de Trànsit (DGT)

A l'illa de Mallorca, els registres de les estacions que cobreixen els aproximadament 1.720 kilòmetres de carretera mostren que, de mitjana, durant el 2020 circulen aproximadament 9.300 vehicles diaris per kilòmetre, dels quals poc més d'un 7 % són vehicles pesants (7,3 %). En termes totals, aquestes dades indiquen que a les carreteres de Mallorca varen circular poc més de 5.834 milions de vehicles en total al llarg de l'any⁵, dels quals aproximadament 410 milions eren vehicles pesants.

El quinquenni 2014-2019 s'havia caracteritzat per un creixement de la intensitat mitjana diària d'un 4,5 % anual, en què s'havia passat dels 10.400 vehicles diaris el 2014 als més de 13.300 vehicles diaris el 2019. No obstant això, una de les implicacions directes de l'emergència sanitària va ser la reducció de la mobilitat, que el 2020 es va reduir un 30 % respecte de l'any anterior. De fet, ens hem de remuntar a l'any

2005 per tenir intensitats mitjanes diàries per sota de la xifra del 2020. La composició de vehicles s'ha mantingut constant tot i la pandèmia amb un percentatge al voltant del 7,3 % per a l'any 2020 (vegeu quadre I-8.2).

Com al darrer exercici, per a l'illa de Mallorca s'analitza la IMD i el percentatge de vehicles pesants, que s'ordenen per trams en funció del grau d'intensitat; és a dir, en comptes d'analitzar la mitjana s'analitza la distribució per carreteres. Aquest exercici el fem per a l'any 2020 i el comparem amb el 2019, el darrer any abans de la pandèmia, per remarcar l'impacte de l'emergència sanitària en la circulació de vehicles a l'illa de Mallorca. Vegeu el quadre IA-8.1 i el gràfic IA-8.1 per comparar la intensitat dels trams de carretera del 2020 amb la del 2019, on a l'eix esquerre hi ha quilòmetres de via, i a l'eix dret, el percentatge de pesants.

5. La xifra de 5.834 milions de vehicles s'obté de multiplicar la IMD diària de 9.300 vehicles per kilòmetre pels 365 dies de l'any i pels kilòmetres de la xarxa de carreteres de Mallorca on hi ha estacions de control (1.720,42 kilòmetres).

Si analitzam la distribució per trams de carretera, no hi ha canvis substancials respecte al 2019: aproximadament el 50 % dels

trams de carretera mesurats (uns 865 km de xarxa viària) tenen una IMD superior als 5.000 vehicles diaris. A més, aproximadament uns 100 quilòmetres de xarxa viària tenen més de 25.000 vehicles diaris, amb una intensitat mitjana diària en aquests 100 quilòmetres.

Ara, tot i que la distribució en ambdós anys sembla la mateixa, la intensitat mitjana diària el 2020 ha disminuït en cadascun dels trams⁶. Per observar aquesta diferència, podem analitzar la mitjana de la IMD per a cadascun dels trams. Per visualitzar-ho correctament, separam la mitjana de la IMD per trams en dos: els trams amb intensitat mitjana igual o inferior a 5.000 vehicles diaris i els trams amb una intensitat mitjana superior als 5.000 vehicles diaris (vegeu els gràfics I-8.11a i I-8.11b). Com es pot observar a les figures, la intensitat de circulació ha estat inferior en cada un dels trams en què es mesura la IMD.

Finalment, en relació amb els vehicles pesants, s'observa una relació creixent entre els trams amb més intensitat i el percentatge de pesants. En altres paraules, els vehicles pesants circulen proporcionalment més en els trams amb IMD més alta (vegeu el gràfic IA-8.1, on a l'eix esquerre hi ha quilòmetres de via, i a l'eix dret, el percentatge de pesants).

6. Per exemple, si agregam els trams de carretera on hi ha una intensitat de més de 25.000 vehicles diaris, observem que tant el 2019 com el 2020 hi ha un total de 102,72 km de la xarxa viària. No obstant això, la IMD condicionada a aquests trams és de 80.201,3 vehicles diaris el 2019, mentre que baixa als 60.012,3 vehicles diaris el 2020 (vegeu la taula QA6-GA6).

La intensitat de circulació de vehicles a Menorca el 2020 ha estat de poc més de 6.800 vehicles diaris (6.860 vehicles), dels quals un 4,7 % eren vehicles pesants. Això suposa que varen circular aproximadament uns 330 milions de vehicles, dels quals 15.5 milions eren vehicles pesants als 131 km de carretera on es disposa d'estacions de control⁷.

En els darrers anys, hi havia certa estabilització de la intensitat mitjana de vehicles al voltant de 10.000 vehicles diaris. Per tant, la incidència de l'emergència sanitària ha reduït la circulació dels vehicles aproximadament un 30 %. De manera semblant, quan miram la composició dels vehicles, s'observa una caiguda en la participació dels vehicles pesants; per exemple, un descens d'un punt respecte al 2019, en què el 5,9 % dels vehicles eren pesants, o una caiguda de més de 2 punts amb relació al 2018, en què el 7,4 % dels vehicles era pesant.

Mirant la distribució per trams d'intensitat, i comparant-la amb la del 2019, poc més del 10 % de trams de carreteres tenen una intensitat de 10.000 vehicles diaris, mentre que el 2019 el trams de carreteres que tenien una intensitat de 10.000 vehicles diaris suposava el 55 % de les carreteres on es disposava d'estacions de control (vegeu el quadre IA-8.2 i el gràfic IA-8.2). Els trams de carretera que es mantenen amb una intensitat superior a 10.000 vehicles diaris el 2020 són els trams corresponent la ronda de Maó, així com a les carreteres

7. No obstant això, les dades sobre vehicles pesants a Menorca són incompletes, ja que no hi ha registres en aquells trams de carreteres amb una intensitat mitjana diària inferior a 2.000 vehicles.

que connecten Maó amb es Castell i amb Sant Lluís-Alcalfar⁸.

8.3.3.3. Transport públic interurbà a Mallorca

A partir de les dades recollides pel Consorci de Transport de Mallorca (CTM), hem pogut comparar l'impacte de l'emergència sanitària tant en els usos de les línies de bus interurbà (conegudes com a TIB) com en els usos del metro i xarxa ferroviària.

L'any 2018, del total de 15.383.884 usuaris comptabilitzat pel CTM, dos de cada tres feia servir l'autobús, mentre que un de cada tres feia servir metro o serveis ferroviaris de Mallorca. L'any 2020 aquesta xifra total d'usuaris es redueix a 7.030.082, una caiguda de més d'un 50 % respecte del 2018. A les línies de bus interurbà és on cau més el nombre d'usuaris, prop d'un 70 % amb relació al 2018, mentre que la caiguda en la quantitat d'usuaris de metro i tren va ser de poc més d'un 25 % respecte al 2018 (vegeu el gràfic I-8.12, en què s'analitza l'impacte de l'emergència sanitària a les principals rutes de la xarxa d'autobusos interurbans de la CMT)⁹.

8.3.3.4. El transport públic a la ciutat de Palma

A partir de les dades que proporciona l'INE, observam una reducció notable de la mobilitat en el transport públic de Palma,

tant el nombre d'usuaris de metro com en el d'autobús¹⁰. En qualsevol cas, l'autobús continua sent el principal mitjà de transport públic a Palma (vegeu el quadre I-8.3 i el gràfic I-8.13). La caiguda ha estat aproximadament d'un 50 % de les dades en tots dos mitjans de transport, passant dels més de 43 milions de passatgers el 2019 a 21 milions de passatgers el 2020.

De manera similar a l'observat en tots els indicadors, la caiguda de l'ús del transport públic ha seguit un patró marcadament diferenciat si miram els primers mesos de la pandèmia (de mitjan març fins a finals de juny) a la resta dels mesos. No obstant això, l'ús del transport públic s'ha reduït clarament la resta de l'any, en part degut a la reducció d'activitat, en part a l'increment del teletreball i en part a un possible efecte substitució del transport públic pel privat per evitar les aglomeracions.

Finalment, l'ús del servei públic de préstec de bicicletes de la ciutat de Palma havia tingut un creixement constant des de la seva implantació —excepte el 2015— tant en nombre d'usuaris com de viatges. Així, s'ha passat dels pocs més de 2.000 usuaris (2.122) i 214.086 viatges el 2014 a més de 3.000 usuaris (3.248) i gairebé 400.000 viatges el 2019 (389.818). El 2020, l'impacte de la pandèmia ha reduït el nombre d'usuaris (gent que renova la quota anual) un 13 % i ha reduït la quantitat de viatges més d'un 50 %. Així, s'ha situat en 216.346 viatges, una dada semblant a la de l'any d'implantació del servei públic de lloguer de bicicletes (vegeu el quadre I-8.4).

8. El 2019 els trams amb una IMD superior a 10.000 són els mateixos que el 2020 i hi hauríem d'afegir els trams que connecten Maó amb Ciutadella, així com Maó amb Sant Climent.

9. Un altre indicador, el del nombre d'usuaris per quilòmetre, mostra un impacte similar de la pandèmia.

10. Malauradament, l'Empresa Municipal de Transports (EMT) no ha respost les nostres sol·licituds per disposar d'informació més detallada.

QUADRE I-8.2. INTENSITATS MITJANJES DIÀRIES (IMD), PERCENTATGE DE PESANTS I VOLUM TOTAL DE VEHICLES A LES BALEARs PER ILLES (2011-2020)											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Mallorca											
IMD	10.110,73	9.884,24	10.092,87	10.415,86	11.091,34	11.792,49	12.457,59	12.809,40	13.261,98	9.291,34	
Pesants (%)	6,07	6,00	6,12	6,57	7,01	7,23	7,28	7,32	7,27	7,31	
Mobilitat anual (milions)	6.470,78	6.325,83	6.459,35	6.666,06	7.270,62	7.567,77	7.910,50	8.118,46	8.318,13	5.834,53	
Menorca*											
IMD	8.945,85	8.940,11	7.558,46	8.939,69	9.323,97	9.859,32	10.150,55	9.247,45	9.716,20	6.860,43	
Pesants (%)	7,11	6,73	5,31	6,65	7,34	8,00	7,39	7,44	5,87	4,72	
Mobilitat anual (milions)	383,93	383,68	324,38	383,66	400,15	423,13	435,63	407,37	467,91	330,39	
Eivissa**											
IMD	-	-	-	-	-	10.146,36	10.320,17	10.363,74	10.315,00	-	
Pesants (%)	-	-	-	-	-	3,75	3,67	3,62	3,80	-	
Mobilitat anual (milions)	-	-	-	-	-	708,46	720,60	723,64	734,28	-	

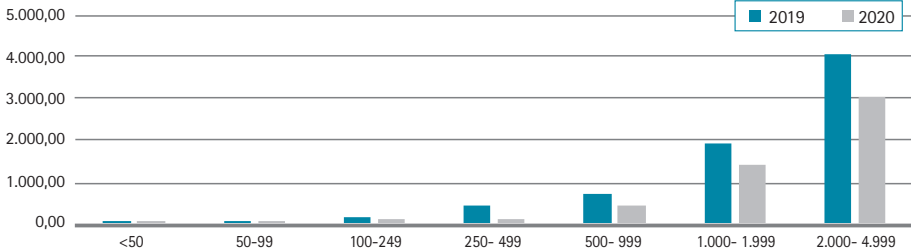
Font: Consell de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera

(*) El 2018 hi hagué obres en un dels trams Maó-Ciutadella (Me-01) i no es registren activitats. El 2013, una de les estacions no disposa de dades (Me-12) i no hi ha registres de pesants en tres de les estacions. Per la falta d'informació sobre la longitud del tram i la poca incidència en la intensitat, s'ha exclòs de l'anàlisi el camí d'en Kane.

(**) A Eivissa, el Consell d'Eivissa no ha facilitat les dades del període 2011-2015 ni les dades del 2020.

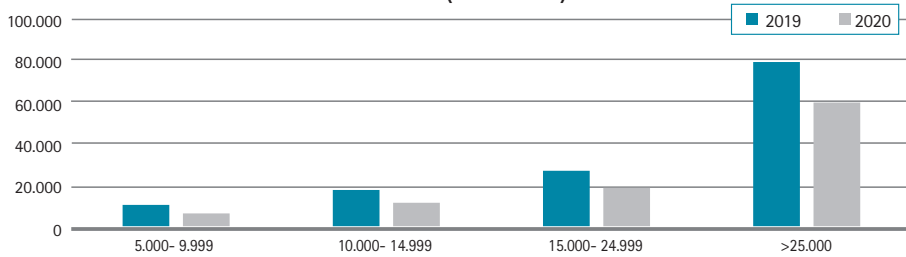
Gràfic I-8.11.a.

Intensitat mitjana inferior a 5.000 vehicles diaris estratificat per trams de carretera a Mallorca (2019-2020)

Gràfic I-8.11.b.

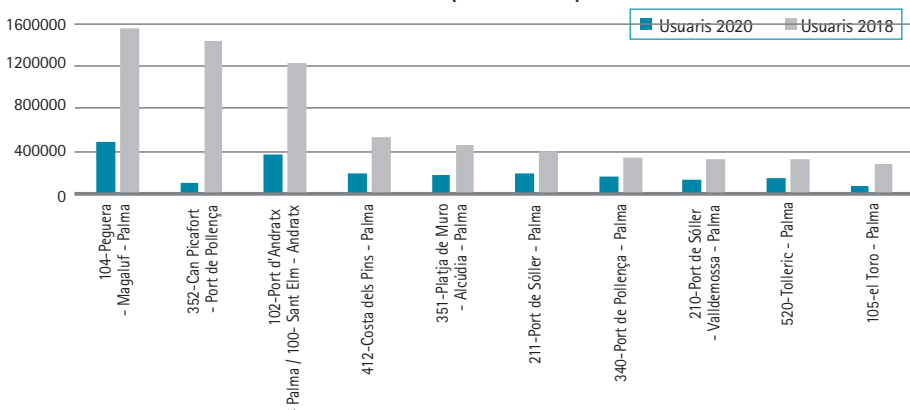
Intensitat mitjana superior a 5.000 vehicles diaris estratificat per trams de carretera a Mallorca (2019-2020)

Font: Consell Insular de Mallorca

Gràfic I-8.12.

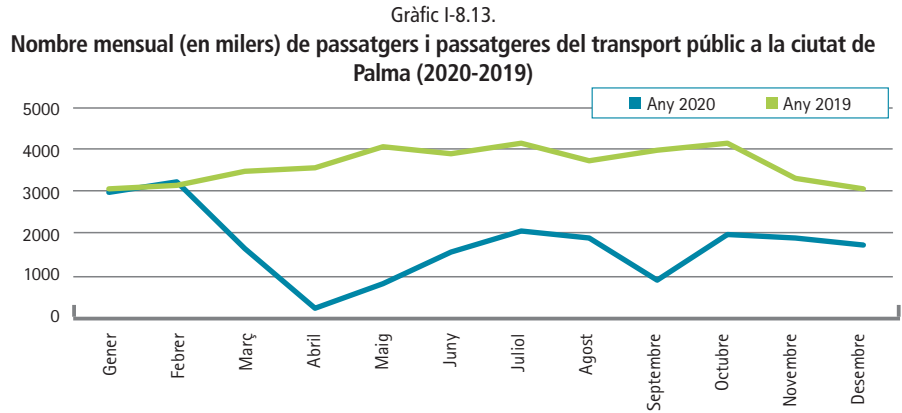
Nombre de persones usuàries de les principals rutes de la xarxa d'autobusos interurbans de la CMT (2018 i 2020)

Font: Consorci de Transports de Mallorca

QUADRE I-8.3. EVOLUCIÓ ANUAL (EN MILERS DE PASSATGERS) DEL TRANSPORT PÚBLIC, AUTOBÚS I METRO, A LA CIUTAT DE PALMA (2012-2020)			
	Total	Autobús	Metro
2012	38.681	37.924	757
2013	38.079	37.304	775
2014	38.823	38.093	730
2015	39.888	39.153	735
2016	41.067	40.316	751
2017	41.437	40.666	772
2018	42.565	41.631	934
2019	43.992	42.819	1.173
2020	21.109	20.534	575

Font: Institut Nacional d'Estadística. Dades en milers de passatgers

Font: INE

QUADRE I-8.4. ÚS DEL SERVEI PÚBLIC DE PRÉSTEC DE BICICLETES DE LA CIUTAT DE PALMA (2014-2020)		
Bicipalma	Passatgers	Viatges
2014	2.122	214.086
2015	1.784	210.576
2016	1.946	253.964
2017	2.561	351.280
2018	3.046	385.182
2019	3.742	389.818
2020	3.248	216.346

Font: Ajuntament de Palma, Bicipalma

9

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

L'evolució dels principals indicadors financers a les Illes Balears durant el 2020 ha estat determinada per l'efecte de la situació d'emergència sanitària derivada per la crisi de la covid-19 i els efectes negatius que les mesures de confinament i distanciament social han tingut sobre l'economia balear. En aquest capítol de la memòria del CES, s'analitza la situació del sistema financer de les Balears durant l'any 2020 i es comparen els seus indicadors financers amb els del conjunt de l'Estat per analitzar els efectes diferencials derivats de la pandèmia.

El volum total de crèdit a les Illes Balears es va situar en els 33.944 euros, fet que suposa un creixement positiu del 13,5 % en comparació amb els 29.902 euros que s'enregistraren el 2019. El creixement del crèdit del 2020 en un context de pandèmia s'ha d'entendre com una conseqüència de la major demanda de finançament de les societats no financeres i famílies per fer front a la caiguda dels nivells d'ingressos a causa del fre de l'activitat econòmica. Això també explica que el creixement del crèdit a les Balears hagi estat tres vegades superior a la taxa del 4,2 % observada al conjunt d'Espanya, ja que l'economia balear està especialitzada en activitats relacionades amb l'hostaleria, un dels sectors més castigats per les mesures de confinament i distanciament social. El creixement del crèdit total, unit a la caiguda sense precedents del PIB balear, ha situat la ràtio del volum de crèdit total sobre el producte interior brut generat a les Illes Balears al nivell de 131,9 % —des d'un valor del 88,66 % enregistrat a finals de 2019— i aquesta ràtio s'ha situat en xifres semblants a les observades a finals de 2013, en què va ser igual a 138 %.

L'increment del deute de les empreses durant la pandèmia pot ser explicat en part per les mesures públiques que s'han adoptat per fer front als efectes negatius de la pandèmia. A l'àmbit estatal, les línies de l'ICO han avalat un total de 26.385 operacions a 17.818 empreses de les Balears per un import total avalat de 3.467,7 milions d'euros que varen permetre la mobilització de 4.760,3 milions d'euros.

A l'àmbit autonòmic, les línies de l'ISBA i del Govern de les Illes Balears han incrementat un 220 % en relació amb el 2019 el volum d'aval concedits a empreses per accedir a finançament en condicions favorables. No obstant això, podríem observar un deteriorament de la situació financera de les empreses balears degut a l'increment del nivell de deute i la caiguda observada en el nombre i volum d'ampliacions de capital. L'efecte final dependrà de les ajudes públiques directes que les empreses puguin obtenir el 2021 i del nivell de rebrot de l'activitat que estarà relacionat amb l'efectivitat i la rapidesa del programa de vacunació.

El nombre d'operacions hipotecàries formalitzades a les Balears l'any 2020 ha augmentat un 7,68 % el 2020 i el volum mitjà ha caigut un 7,86 %, la qual cosa ha deixat el volum total concedit pràcticament inalterat en relació amb l'any 2019 (creixement de -0,01 %).

Pel que fa al deute de les administracions públiques a les Balears va arribar fins als 9.120 milions d'euros, fet que suposa un increment del 2,90 % respecte al 2019. Això implica que el volum de deute de les administracions en relació amb el PIB balear va augmentar fins al 29,9 %, fet que va rompre la tendència decreixent dels darrers anys i es va assolir una taxa superior al màxim de 29,5 % observat el 2015.

En relació amb la composició del deute, es manté el FLA com a principal font de finançament, però disminueix la seva importància fins al 57,3 % del total, situant-se en la mitjana de la resta de comunitats autònomes. L'increment del deute de les administracions del 2020 ha estat finançat principalment per préstecs a llarg termini d'institucions financeres espanyoles, que han augmentat el seu pes del 15 % del total el 2019 al 32,2 % el 2020.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat analitza l'evolució de les principals magnituds financeres de l'economia de les Illes Balears, comparant els seus valors i tendències en relació amb els de la resta de l'economia espanyola. L'any 2020, els valors dels indicadors financers a les Balears han estat determinats per l'impacte que la pandèmia del coronavirus ha tingut sobre l'economia balear. Aquest impacte negatiu s'ha traduït en canvis de tendència i valors extrems dels indicadors financers en relació amb els que s'havien registrat l'any 2019.

9.2.

INSTITUCIONS FINANCERES A LES ILLES BALEARS

9.2.1. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT D'INSTITUCIONS FINANCERES

En primer lloc, s'analitza l'evolució del volum total de crèdit a les Illes Balears. En un context normal, el crèdit informa del nivell de dinamisme d'una economia en un determinat moment del temps, ja que està correlacionat directament amb el volum de despeses i inversions que duen a terme els diferents agents econòmics. No obstant això, durant la crisi del coronavirus s'observen creixements positius del crèdit que no estan relacionats amb increments d'activitat econòmica.

El gràfic I-9.1a presenta l'evolució del crèdit total del conjunt de llars, societats no

financeres i administracions públiques des de l'any 2007 —any que es considera com l'inici de la crisi de les hipoteques *subprime*— fins al 2020. A efectes comparatius, també es presenta el total de crèdit enregistrat a la totalitat de l'Estat per tenir un punt de referència de la situació del finançament actual a les Illes en relació amb la resta de comunitats autònomes.

S'observa que el crèdit a les Illes Balears ha experimentat un creixement positiu del 13,5 % durant l'any 2020. Aquest import quadruplica el creixement positiu del 3 % que hi va haver el 2019. D'aquesta manera, l'import de crèdit total se situa en els 33.944 euros, comparat amb els 29.902 euros que s'enregistraren l'any 2019. El creixement positiu del crèdit a les Illes és tres vegades superior a la taxa del 4,2 % observada al conjunt d'Espanya (gràfic I-9.1b).

Pel que fa al pes del volum de crèdit a les Illes en relació amb el total estatal, s'observa un increment del 2,5 % a finals de 2019 fins al 2,7 % de l'any 2020, a conseqüència del major creixement del crèdit a les Balears.

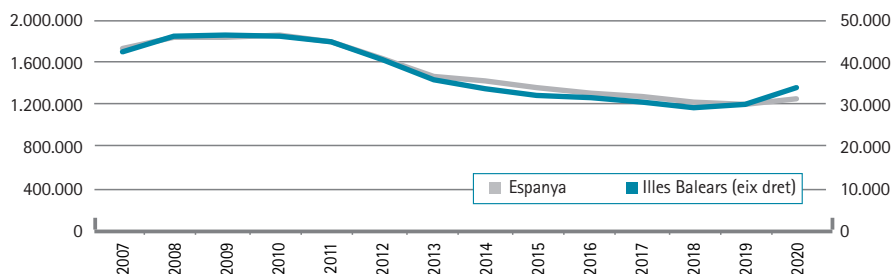
El creixement del crèdit observat el 2020 s'ha d'entendre com una conseqüència de la major demanda de finançament de les societats no financeres i famílies per fer front a la caiguda dels seus nivells d'ingressos. Aquesta reducció als ingressos s'explica pel fre en l'activitat econòmica a causa de les mesures de confinament que es varen aplicar durant la pandèmia del coronavirus.

El *Boletín estadístico* del Banc d'Espanya situa el creixement del crèdit per al conjunt de les empreses no financeres espanyoles

en el 7,6 % el 2020. Donat que el motor econòmic de les Balears és el turisme, un dels sectors més afectats per les mesures de restricció i distància social, el major incre-

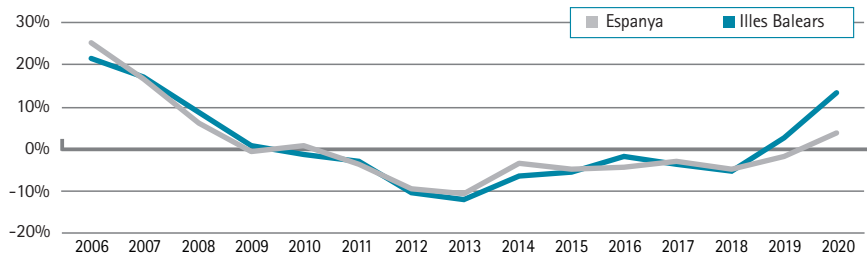
ment del crèdit agregat a les Balears es pot explicar per les necessitats de finançament de les empreses per compensar una caiguda dels ingressos i activitat econòmica.

Gràfic I-9.1a.
Volum de crèdit (milions d'euros) (2007-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir del Banc d'Espanya (2019 i 2020)¹

Gràfic I-9.1b.
Taxa de creixement del crèdit (2007-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir del Banc d'Espanya (2019 i 2020)

L'increment del crèdit ha estat possible gràcies als estímuls de les polítiques monetàries i fiscals que s'han duit a terme durant la pandèmia. Una de les mesures que explica que l'oferta del crèdit bancari hagi pogut fer front a l'augment de la demanda és el suport del finançament empresarial per part de l'Institut de Crèdit Oficial (ICO), que ha avalat préstecs i crè-

dits a empreses de les Illes Balears. Segons dades publicades per l'ICO en relació amb

1. BANC D'ESPANYA (2019). *Memoria de la central de informació de riscos*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: <https://www.bde.es/bde/es/secciones/informes/informes-y-memorias-anuales/memoria-de-la-cir/>.

BANC D'ESPANYA (2020). *Boletín estadístico*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: <https://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/bolest.html>.

la línia d'aval ICO covid-2019², a finals de 2020 s'havien avaluat 26.385 operacions a 17.818 empreses de les Balears per un import total avaluat de 3.467,7 milions d'euros, que varen permetre la mobilització de 4.760,3 milions d'euros.

En termes comparatius, el nombre d'operacions avalades a empreses balears representa un 2,8 % de les 944.588 operacions avalades a empreses espanyoles, i el nombre d'empreses balears és el 3 % de les 591.535 empreses espanyoles. En termes de l'import de l'aval i dels recursos mobilitzats, les xifres a les Balears representen un 4 % i un 4,1 % de les dades per al conjunt espanyol, on són iguals a 87.085,8 milions d'euros i 114.647,7 milions d'euros, respectivament.

Aquest major pes del imports avaluats a les Balears en relació amb el nombre d'operacions en comparació amb el total espanyol es pot explicar pel major volum de recursos destinats als sectors més afectats, com ara el turisme, pel qual els avals ascendeixen a 12.820,7 milions d'euros, que representen un 14,7 % dels avals totals. Cal destacar també en aquest apartat la contribució de la societat de garantia recíproca ISBA de les Balears, que ha avaluat crèdits d'empreses a les Balears i a la qual es destina un apartat a part dins d'aquesta secció.

En termes relatius, la ràtio del volum de crèdit total sobre el producte interior brut generat a les Illes Balears l'any 2020 (gràfic I-9.2) ha experimentat un increment atípic

de 43,2 punts percentuals, fet que l'ha situat en valors superiors al 100 %, és a dir, en una situació en què el crèdit total ha estat superior al total de producció a les Illes el 2020. Concretament, la ràtio de crèdit sobre el PIB s'ha incrementat fins als 131,9 %, des d'un valor del 88,7 % registrat a finals de 2019, la qual cosa situa la ràtio en xifres semblants a les observades a finals de 2013, quan va ser igual a 138 %.

Els motius que expliquen aquest rebot en el volum d'endeutament sobre la producció són deguts a l'increment en el crèdit total ja comentat i a la caiguda del PIB balear, que va caure un 23,7 % durant el 2020. Aquesta caiguda històrica en la producció balear s'explica per la paralització de les activitats productives a causa de les mesures de confinament, així com per l'especialització de l'economia balear en activitats econòmiques que han estat afectades amb més intensitat.

El repunt observat en la ràtio ha romput la tendència decreixent de despallanquejament que s'havia observat des de l'any 2010 i que havia disminuït el volum de crèdit sobre PIB des del 176 % del PIB el 2010 fins al 88,7 % del 2019. Per tant, el conjunt d'administracions públiques, empreses no financeres i famílies de les Illes Balears han passat a tenir una posició patrimonial més fràgil a la que tenien just un any abans per les conseqüències del coronavirus.

Si es compara amb el volum de crèdit en relació amb el PIB d'Espanya, s'observa que la ràtio també ha augmentat al conjunt de l'Estat, on l'increment ha estat de 16,4 punts percentuals, la qual cosa ha si-

2. INSTITUT DE CRÈDIT OFICIAL, GdE (2020). *Líneas avales covid-19*. Recuperat el dia 3 de juny de 2021 de: <https://www.ico.es/documents/19/2429886/WEB-Informe+LINEAS+Avalas+covid-19-abril+2021.pdf/47193301-7f5a-4b17-b597-6dc8fce970b4>.

tuat el volum de crèdit del 96,3 % del PIB el 2019 fins al 112,7 % el 2020. De nou, aquesta situació respon a un creixement del crèdit del 4,2 % i una caiguda del PIB de l'11 %, explicades de nou per les conseqüències de la pandèmia del coronavirus sobre l'economia nacional.

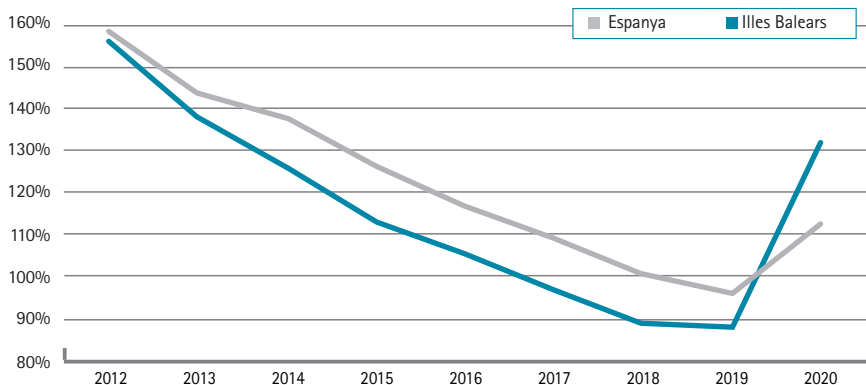
Així doncs, l'increment de l'endeutament a les Illes Balears ha estat més accentuat que a la resta d'Espanya, com a resultat del major creixement del crèdit total i de la major caiguda de la producció balear, centrada en turisme i serveis. A conseqüència, la situació observada de menor endeutament a les Illes en comparació amb Espanya s'ha revertit i ara les Balears presenten

una ràtio de crèdit sobre PIB que és 19,2 punts percentuals superior que la del total nacional el 2020, mentre que l'any anterior el valor de la ràtio a les Illes era 7,7 punts inferior a la del conjunt de l'Estat.

9.2.1.1. Crèdit a empreses no financeres

Per obtenir informació de l'evolució del crèdit de les empreses que operen a les Balears, així com de la seva composició per sectors productius, s'utilitza la base de dades de Sistema de anàlisis de balanços ibèrics (SABI), que recull dades de variables financeres que les empreses disposen al registre mercantil.

Gràfic I-9.2.
Crèdit total en relació amb el PIB (2012-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir del Banc d'Espanya (2020) i Foment del Treball Nacional (2021)³

3. BANC D'ESPANYA (2020). *Boletín estadístico*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: <https://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/bolest.html>.

FOMENT DEL TREBALL NACIONAL (2021). Informe de conjuntura econòmica 2020. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: <https://www.foment.com/items/informe-de-coyuntura-economia-diciembre-2020/>.

El gràfic I-9.3 mostra la distribució del cost del deute de les empreses de les Balears l'any 2019 i la seva comparació en relació amb el 2018. Es defineix el cost de l'endeutament com a la ràtio del cost financer net de les societats no financeres dividit pel volum de deute total a llarg termini. S'observa que la distribució del cost del deute el 2019 és molt semblant a la de l'any anterior —2018—, tot i que es pot apreciar un desplaçament d'empreses que es financen entre el 4 % i el 5 % cap a unes taxes entre el 2 % i el 3 %.

No obstant això, també s'observa una reducció de la proporció d'empreses amb un cost de finançament d'un 1 % o inferior. La mitjana del cost de finançament va ser igual a 4,1 % el 2019 (això suposa 12 punts bàsics menys que el 2018) i el valor mitjà va ser de 5,9 % (8 punts bàsics inferiors que el 2018). La moda, el tipus d'interès més freqüent a què es financen les empreses, estaria situat entorn del 2,4 %. Aquesta dada és consistent amb la dada presenta-

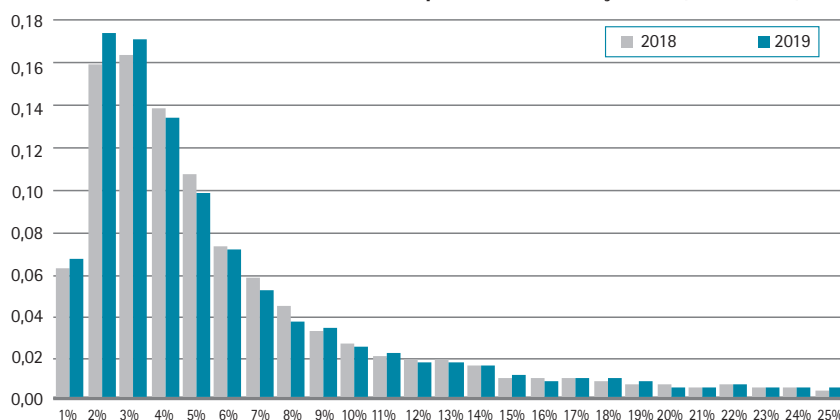
da al butlletí estadístic del Banc d'Espanya, que situa la taxa anual equivalent (TAE) del finançament d'empreses no financeres per noves operacions de menys de 250.000 euros en un 2,3 % el 2019. El 2020 aquest tipus es va reduir fins al 2,3 %. Així que podríem esperar una reducció equivalent també a les empreses de les Illes Balears.

Per tant, tot i que el nivell d'endeutament s'ha incrementat degut a la pandèmia, el cost que han d'afrontar les societats de les Balears podria haver-se reduït si se segueix la tendència de la resta d'empreses espanyoles, possiblement per les ajudes públiques i garanties que han contingut el creixement del cost del deute.

De l'anàlisi de la composició del deute en funció del tipus d'activitat econòmica de les empreses, es desprèn que la composició del crèdit a empreses per activitats econòmiques s'ha mantingut relativament constant entre el 2018 i el 2019.

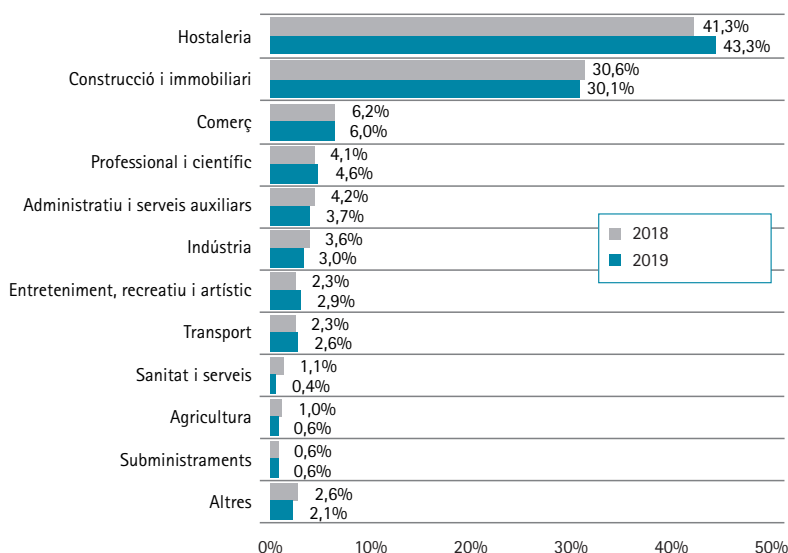
Gràfic I-9.3.

Distribució del cost de l'endeutament per cost del finançament (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir del Sistema de anàlisi de balanços ibèrics

Gràfic I-9.4.

Distribució de l'endeutament per sector econòmic (2018-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir del Sistema de anàlisis de balanços ibèrics

Les empreses centrades en activitats relacionades amb hostaleria són les que aglutinen una major proporció del deute empresarial balear, amb un 43,3 % del crèdit total el 2019. A continuació, les empreses que operen als sectors de la construcció i promoció immobiliària són les que ocuparien el segon lloc per ordre d'importància del volum total de deute, tot i que varen reduir el seu pes del 30,6 % al 30,1 % del crèdit total a empreses. Ambdós sectors productius representen un pes acumulat del 73,4 % del crèdit total, en línia amb la importància que tenen dins el conjunt de l'economia balear.

Per analitzar l'evolució del risc de crèdit empresarial a les Balears durant l'any 2020, es pot analitzar quin ha estat l'im-

pacte de la pandèmia a les ràtios de dubtositat (crèdit de dubtós cobrament en relació amb el total de crèdit) per a cada sector al conjunt de l'Estat espanyol, a partir de dades obtingudes del butlletí estadístic del Banc d'Espanya. En conjunt, la ràtio de dubtositat a disminuït del 5,4 % observat a 2019 fins al 5 %, degut a una reducció de la ràtio per tots els sectors.

Aquesta disminució s'explica principalment pel creixement del crèdit a empreses (denominador de la ràtio) més que per la contenció del volum de crèdit dubtós.

Per sectors, l'hostaleria, la principal activitat econòmica de les Illes Balears, ha reduït la ràtio de dubtositat des del 5,8 % el 2019 fins al 5,4 % el 2020. No obstant això, el

volum absolut de dubtosos (numerador) es va incrementar un 8 % i, per tant, la reducció de la ràtio s'explica únicament per l'increment del crèdit a hostaleria durant l'any 2020, que va registrar un creixement del 32 %. La construcció, segona activitat en termes d'importància relativa a les Balears, continua tenint la taxa de dubtositat més elevada entre tots els sectors l'any 2019, igual al 9,2 % i molt superior a la mitjana del 5 % pel conjunt d'activitats.

Un altre indicador que pot ser útil per analitzar l'evolució del risc empresarial a les Balears és el nombre d'empreses en situació de procediment concursal. El gràfic I-9.5.⁴ informa de l'evolució del nombre d'empreses balears que han estat declarades en situació de concurs de creditors per un jutge, agrupades per sector econòmic. En conjunt, el nombre d'empreses en procediment concursal ha caigut un 20,4 %, fins a les 109 empreses el 2020 —en comparació amb les 137 empreses del 2019—. La caiguda més important es registra al sector de la construcció, que passa de 33 empreses a 15 en situació concursal (caiguda del 54,4 %). No obstant això, aquest indicador ha crescut un 66,7 % per a empreses hostaleres (increment de 12 a 20 empreses entre 2019 i 2020) i s'ha mantingut estable per a activitats relacionades amb el comerç (23 empreses en procediment concursal el 2019 i 2020).

Per tant, en conjunt es pot concloure que el risc d'impagament dels crèdits d'empreses balears s'ha incrementat degut a l'augment del volum de crèdit per compensar

caigudes d'ingressos i per l'increment dels indicadors de risc (volum de crèdit dubtós i empreses en procediment concursal) en el sector de l'hostaleria, motor econòmic de l'economia balear.

9.2.1.2. Finançament de les famílies

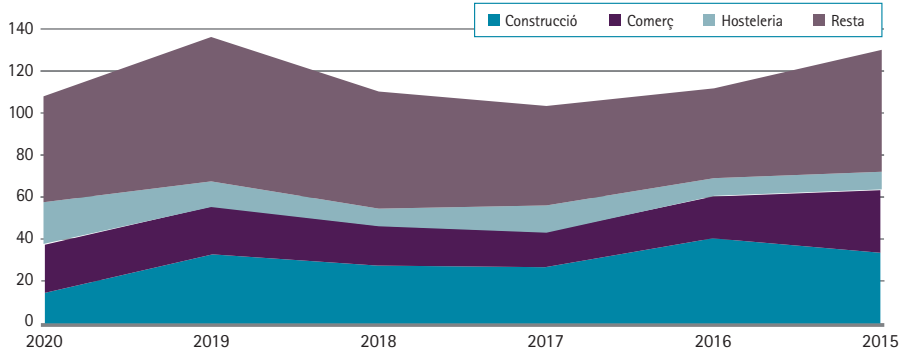
L'anàlisi del finançament a les famílies se centra en l'evolució del crèdit hipotecari, que és un indicador altament correlacionat amb l'endeutament de les llars. De fet, aquests tipus de préstecs representen la major part de l'endeutament d'una família que ha adquirit un habitatge. En concret, s'analitza el nombre d'hipoteques que s'han constituït a les Balears i el nombre d'execucions hipotecàries. El quadre I-9.1 detalla l'evolució d'aquests dos indicadors per als darrers anys, i també presenta els valors pel conjunt d'Espanya a efectes de comparació.

El nombre d'hipoteques que s'han concedit informa del grau d'accés al finançament hipotecari per part de les llars, en termes del nombre de famílies que han demandat un crèdit hipotecari i se'ls l'ha concedit. L'any 2020, el nombre d'hipoteques a les Balears va augmentar un 7,7 %, passant de les 13.812 operacions registrades el 2019 a les 14.873 hipoteques del 2020. Per tant, es reverteix el creixement negatiu observat l'any 2019, en què el nombre d'operacions hipotecàries havia caigut un 5,2 %.

En relació amb el volum total concedit, el nivell es va mantenir relativament estable, amb un creixement negatiu del -0,0 %, dels 3.053,91 milions d'euros el 2019 als 3.029,97 milions d'euros el 2020.

4. INE (2020). *Estadística del procedimiento concursal. Datos anuales*. Recuperat de: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=3169>.

Gràfic I-9.5.
Empreses en procediment concursal

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE⁵

QUADRE I-9.1. HIPOTEQUES A FAMÍLIES (2010-2020)								
Illes Balears					Espanya			
	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers d'euros)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries
2010	27.153	3.906.068	143.854	—	960.948	122.490.463	127.468	—
2011	19.325	2.420.050	125.229	—	651.759	77.957.706	119.611	—
2012	14.963	1.795.346	119.986	—	456.765	51.743.707	113.283	—
2013	10.207	1.365.968	133.827	—	326.978	37.484.012	114.638	—
2014	9.786	1.489.345	152.191	1.941	315.535	41.097.804	130.248	70.422
2015	12.748	2.181.378	171.115	1.328	371.981	48.936.163	131.556	60.032
2016	13.907	2.459.346	176.842	753	400.873	53.610.362	133.734	41.288
2017	14.686	2.866.644	195.196	515	429.082	60.691.568	141.445	27.171
2018	14.576	3.335.965	228.867	387	478.403	68.382.147	142.938	25.903
2019	13.812	3.053.905	221.105	411	497.720	73.716.908	148.109	27.488
2020	14.873	3.029.970	203.723	372	464.017	69.733.289	150.282	18.903

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE (2021). Hipotecas

5. INE (2020). *Estadística del procedimiento concursal*. Recuperat el dia 15 de juny de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177018&menu=ultiDatos&idp=1254735576550.

D'altra banda, l'import mitjà per hipoteca es va reduir un 7,9 %, passant de 221.171 euros l'any 2019 als 203.723 euros el 2020, fet que representa un decreixement del -7,9 %. Per tant, el manteniment dels nivells de crèdit total destinat a l'adquisició d'habitatge s'explica per la combinació d'una caiguda en el preu de les hipoteques constituïdes, compensada per un major nombre d'operacions registrades.

Aquestes xifres indiquen que les entitats estan concedint hipoteques de menor import, però no que hagin reduït el nombre d'hipoteques concedides, sinó més bé al contrari. Per tant, la crisi del coronavirus no ha suposat un impacte negatiu en l'accés al finançament hipotecari, malgrat la caiguda dels ingressos de les famílies.

Per al conjunt de l'Estat espanyol, s'observa un comportament contrari al que ha succeït a les Illes Balears. En concret, el nombre d'hipoteques noves constituïdes es va reduir un 6,8 %, però l'import mitjà per hipoteca va créixer un 1,5 %. En conseqüència, el volum total del crèdit hipotecari a Espanya es va reduir un 5,4 %, fet que contrasta amb el creixement neutre (-0,01 %) del mateix indicador a les Balears. Per tant, la caiguda del volum de crèdit hipotecari a Espanya és indicador d'un menor dinamisme en la concessió de finançament a les famílies per accedir a l'habitatge que a les Balears. Comparant els imports mitjana, es produeix una convergència entre les Balears i la resta d'Espanya perquè la ràtio del preu mitjana de la hipoteca a les Balears en relació amb el preu mitjana a Espanya es redueix d'1,5 a l'any 2019 fins a 1,4 a l'any 2020.

Finalment, l'evolució del nombre d'execucions hipotecàries pot ser un indicador de la capacitat de pagament de les hipoteques per a les llars. Al darrer any, es constata que el nombre d'execucions s'ha reduït, tant a les Balears com a Espanya, amb un creixement negatiu del -9,5 % i -3,1 %, respectivament.

Tot i que es podria concloure que s'ha produït una millora de la situació de risc d'impagament, aquesta reducció s'ha d'interpretar amb cautela. El motiu és que els nombres observats el 2020 podrien explicar-se per les mesures públiques excepcionals en relació amb execucions hipotecàries que s'han adoptat durant la pandèmia, amb l'objectiu de pal·liar els efectes econòmics negatius derivats de la caiguda dels ingressos per als col·lectius més vulnerables.

9.2.1.3. Institucions financeres al finançament de les administracions públiques

Aquest apartat se centra en l'anàlisi del deute de les administracions públiques de les Balears segons el protocol de dèficit excessiu (PDE). Les dades mostren que el deute de les administracions de les Balears va arribar fins als 9.120 milions d'euros el desembre de 2020, fet que suposa un creixement de 2,9 % en relació amb el deute de 8.863 milions d'euros de 2019. Aquest creixement del deute, 2,9 %, coincideix amb el de la resta de comunitats autònomes, que passen a tenir un deute total de 295.077 milions d'euros el 2019 als 303.622 milions d'euros el 2020. Per tant, el pes que representa el deute de la comunitat de les Balears sobre el deute conjunt de les comunitats autònomes s'ha mantingut en un 3 %.

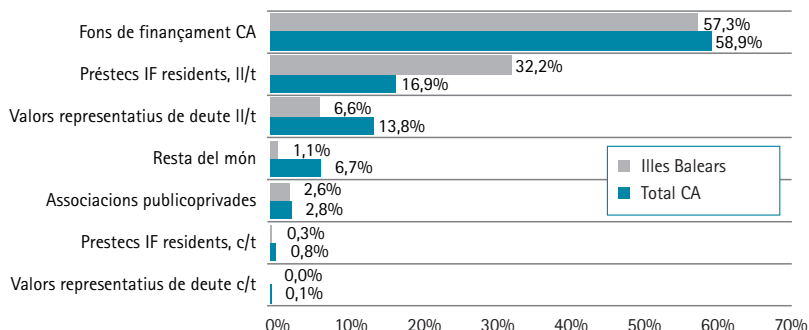
En termes relatius, el 2020 es trenca la tendència decreixent del deute de les administracions públiques en relació amb el PIB balear observada durant els darrers cinc anys. En concret, aquesta ràtio experimenta una taxa de creixement del 14,1 % el 2020, assolint un valor de 29,9 % superior al valor registrat el 2015 de 29,5 %, màxim de la sèrie des de l'any 2000.

Tot i l'increment del deute, les Balears es mantenen a la cinquena posició de la llista de comunitats més endeutades en relació amb el seu PIB. La Comunitat Valenciana continua presentant la ràtio més alta de deute sobre PIB (48,6 %), seguida de Castella la-Manxa (39,7 %), Catalunya (37,1 %) i Múrcia (34,9 %). La comunitat autònoma amb les administracions menys endeutades en termes de PIB varen ser les Illes Canàries (15,1 %), seguides de Madrid (16 %), el País Basc (16,1 %) i la Comunitat Foral de Navarra (19,1 %).

Durant el 2020, el deute de les administracions públiques en termes de PIB va augmentar un 14,1 % en relació amb el 2019. Aquest creixement és inferior al de la mitjana de les comunitats autònomes, que es va situar en el 15,4 %, la qual cosa situa el deute de les administracions en termes de PIB per a les Balears 3,8 punts percentuals per damunt de la mitjana de les comunitats (26,7 %).

El gràfic I-9.6 mostra la composició del volum de deute de les administracions públiques segons el protocol de dèficit excessiu (PDE) per a les Illes Balears i per al conjunt de les comunitats autònomes espanyoles. El crèdit amb el fons de liquiditat autònom (FLA) continua sent el component principal dins l'estructura de finançament de les administracions públiques de les Balears el 2020, tot i que la seva importància ha caigut del 68,8 % observat el 2019 al 57,3 % el 2020.

Gràfic I-9.6.
Composició del deute segons el PDE (desembre de 2020)

Font: Elaboració pròpia a partir del Banc d'Espanya (2020)⁶

6. Banc d'Espanya (2020). *Estadísticas de administraciones públicas*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: https://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/temas/te_deu.html.

Aquesta reducció ha col·locat el pes del crèdit amb el FLA a les administracions de les Balears per davall del de la mitjana de les altres comunitats autònomes (58,9%), que s'ha mantingut relativament estable durant els darrers anys. Això suposa que les administracions públiques de les Illes han convergit a la resta de comunitats i el 2020 presenten una lleugera menor dependència del finançament directe de l'Estat.

La reducció en el pes del FLA sobre el finançament de les administracions públiques de les Balears s'ha compensat principalment amb un increment dels préstecs a llarg termini concedits per entitats de dipòsit espanyoles, que han duplicat la seva importància des del 15 % el 2019 fins al 32,2 % el 2020. Els préstecs a llarg termini representen la segona font de finançament del deute de les administracions públiques de les Illes Balears, seguits dels valors representatius de deute a llarg termini, que han reduït la seva importància de l'11,8 % fins al 6,6 %. La resta de components presenten una importància inferior al 3 % del deute en relació amb el PIB.

Per tant, l'increment del deute de les administracions públiques balears observat l'any 2020 ha estat finançat principalment amb préstecs a llarg termini d'entitats bancàries residents, en detriment de la resta d'instruments financers que han reduït la seva importància, a excepció del finançament d'associacions publicoprivades, que han augmentat el pes d'1,8 % el 2019 a 2,6 % el 2020.

En comparació amb la resta de comunitats autònomes, s'observa que el pes dels crèdits a llarg termini d'institucions financeres

residents és de 16,9 %, la meitat que a les Balears, i els valors representatius de deute a llarg termini representen el 13,76 %, el doble del pes que tenen a les Balears.

Cal destacar que el finançament d'entitats financeres no espanyoles és de 6,7 % (8 %) del deute de totes les comunitats autònomes espanyoles el 2020 i, a les Balears, aquest percentatge es redueix a l'1,06 % (3,4 %). Per a la resta de fonts de finançament del deute, s'observa també al conjunt de comunitats autònomes una importància inferior al 3 % del total.

9.2.2. ESTALVI A LES ILLES BALEARS: EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS

Aquest punt analitza l'evolució del volum de dipòsits que la suma del sector privat (famílies i empreses) i les administracions públiques tenen dipositat a les institucions financeres que operen a les Illes Balears. A finals de l'any 2020, el volum de dipòsits de les entitats de les illes va ascendir als 27.318 milions d'euros, fet que representa un 2,1 % més que respecte al 2019.

En comparació amb el conjunt de l'Estat, els dipòsits a les Balears representaven un 1,9 % del volum total el desembre del 2020, un percentatge inferior al registrat dotze mesos enrere (21 %). Això és degut al fet que els dipòsits al conjunt d'Espanya presentaren una taxa de creixement del 9,4 % el 2020; això és 4,4 vegades més alta que a les Balears. L'augment dels dipòsits es pot explicar per la caiguda del consum de les llars durant el període de confinament, que va permetre augmentar el seu nivell d'estalvi.

En termes del PIB, el volum de dipòsits a les Balears es va disparar fins al 106,1 %, un percentatge 26,8 punts percentuals inferior al 79,3 % de l'any anterior. Com s'ha comentat, aquest creixement del pes dels dipòsits sobre el PIB es deu principalment a la caiguda en l'activitat econòmica que ha reduït el denominador. En relació amb el total d'Espanya, la ràtio de dipòsits sobre el PIB espanyol ascendeix al 127,52 % del PIB el 2020, en comparació amb els 103,4 % de l'any 2019.

Per tant, el nivell d'estalvi a les Balears en forma de dipòsits bancaris és inferior, però ha convergit al del conjunt de l'Estat. No obstant això, aquesta convergència s'explica per la major caiguda del PIB a les Balears que a la resta del país, ja que, com s'ha comentat, el creixement dels dipòsits derivats de l'augment de l'estalvi va ser molt inferior a les Illes.

Per acabar, el paper de la banca electrònica en la captació de dipòsits ha mantingut el seu pes al total nacional. Els dipòsits captats durant aquest període augmentaren fins als 52.340 milions d'euros, fet que suposa un creixement del 9,67 % en relació amb el 2019, una taxa molt semblant al creixement del total de dipòsits a Espanya. Això situa els dipòsits captats mitjançant banca electrònica en un 3,71 % dels dipòsits totals captats el desembre de 2020, el mateix pes que el registrat l'any anterior.

Per tant, la importància relativa de la banca electrònica en la captació de dipòsits continua representant una part petita dels dipòsits captats en el conjunt de l'Estat. Així mateix, tot i que no es tinguin dades concretes per a les Balears, es pot deduir

que aquesta forma d'estalvi té encara una importància reduïda.

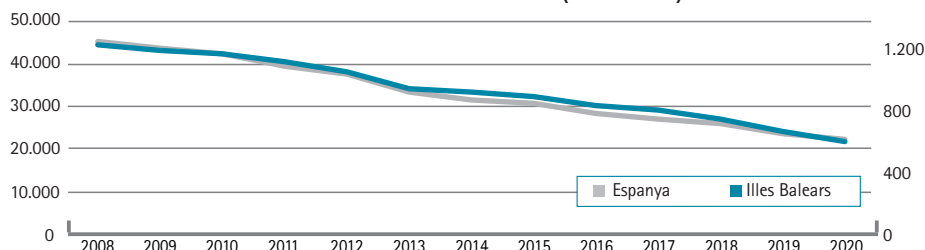
9.2.3. XARXA D'OFICINES DE LES ENTITATS DE DIPÒSIT A LES ILLES BALEARS

L'evolució del nombre d'oficines bancàries a les Balears ha seguit la senda decreixent que va iniciar a partir de 2008, any en què es va assolir el valor màxim de la sèrie històrica, 1.254 oficines, i es va situar en les 610 oficines operatives a les Illes a finals de l'any 2020. Per tant, s'han tancat un 48,6 % de les oficines que existien el 2008 durant els anys posteriors a la crisi econòmica i financera.

El gràfic 1-9.7. representa l'evolució en el nombre d'oficines d'entitats finances ubicades a les Balears des de l'any 2008 fins al 2020. Durant el darrer any s'han tancat 67 oficines a les Illes, fet que representa una taxa de creixement negativa del 9,9 % en relació amb el nombre del 2019.

Comparant l'evolució del nombre d'oficines a les Balears amb la del conjunt d'Espanya, observem que la tendència decreixent és semblant a la de la resta de l'Estat, tot i que la taxa de creixement negativa dels tres darrers anys ha estat més accentuada a les Illes que a Espanya. Així, la taxa de creixement acumulada a les Illes va ser del -25,1 %, i al conjunt de l'Estat, de -18,4 %. Per tant, s'han tancat més oficines en termes relatius a les Illes que a la resta d'Espanya. Tot i això, les oficines que s'han tancat entre el 2008 i el 2020 a Espanya representen el 48,8 % de la xarxa existent el 2008, percentatge molt semblant al de les Illes.

Gràfic I-9.7.
Evolució del nombre d'oficines (2008-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir del Banc d'Espanya (2020)⁷

La densitat de la xarxa d'oficines en termes de població va disminuir un 11,6 % el 2020 fins a les 0,5 oficines per cada mil habitants, en relació amb les 0,6 oficines per cada mil habitants existents l'any 2019. Aquesta disminució de la densitat s'explica per la conjunció del tancament d'oficines observat i per l'augment de població empadronada a les Illes, que va créixer un 1,9 % entre el 2019 i el 2020 fins als 1.210.725 habitants. A efectes comparatius, la densitat d'oficines per habitant a les Balears és superior a l'observada en el conjunt de l'Estat, on el nombre d'oficines per cada mil habitants va ser de 0,5 al final de l'any 2020 (0,5 a l'any 2019).

L'evolució de la densitat d'oficines està correlacionat positivament amb el benestar de la població, ja que la mida i distribució de la xarxa d'oficines determina el d'inclusió financera per als habitants d'un municipi i fins quin punt l'accés a serveis financers bàsics —com és poder obrir un

compte corrent— estan garantits per a tota la població d'un municipi.

Per tant, com més alta sigui la densitat d'oficines a un espai geogràfic, menor és el risc potencial que els seus habitants sofreixin exclusió financera, és a dir, la impossibilitat d'accedir a serveis financers bàsics quan no existeixin alternatives a l'oficina bancària.

9.3.

ALTRES INSTITUCIONS FINANCERES I FONTS DE FINANÇAMENT ALTERNATIVES

A continuació, es presenta l'anàlisi de la resta d'institucions i productes financers que serveixen per canalitzar els estalvis de l'economia balear cap a activitats productives i altres inversions.

7. Banc d'Espanya (2020). *Boletín estadístico*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: <https://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/bolest.html>.

9.3.1. SOCIETATS DE GARANTIA RECÍPROCA: ISBA

Les societats de garantia recíproca són institucions financeres que tenen la finalitat de concedir avals a empreses petites i mitjanes amb l'objectiu de facilitar l'accés al finançament d'aquest tipus d'empreses i millorar les condicions amb les quals es poden finançar. A les Illes Balears, hi ha una societat de garantia recíproca que presta serveis: l'ISBA.

Durant el 2020, l'activitat de l'ISBA ha estat marcada per la pandèmia del coronavirus i els esforços a pal·liar la situació econòmica negativa de les empreses de les Balears. En aquest sentit, l'ISBA ha jugat un rol fonamental el 2020 en la gestió i canalització de les línies extraordinàries de liquiditat creades pel Govern de les Illes Balears i l'ISBA, amb l'objectiu de garantir que les empreses petites i mitjanes de les Illes hagin pogut accedir a finançament en condicions favorables. En aquest context, es poden explicar els principals canvis que s'observen als indicadors de l'activitat de l'ISBA, tant el fort increment en el nombre i volum d'avals concedits com els canvis en la composició d'aquests.

El 2020, la companyia va avalar 2.099 empreses per un import total de 164,2 milions d'euros. Això suposa una taxa de creixement del 220 % des dels 51,2 milions d'euros que es va registrar l'any 2019 i un creixement cent vegades superior al 2,2 % observat l'any anterior.

El 2019, el risc total avalat per l'ISBA va ascendir als 301 milions d'euros, fet que suposa una taxa de creixement del 66,1 % en relació amb els 181,2 milions de l'any

2019. Del total d'operacions formalitzades, hi ha un canvi a l'estructura segons la finalitat de les operacions.

El 2020, un 90,7 % de les operacions varen ser per finançar circulat, i un 6,9 %, per finançar inversions. Als anys anteriors, el pes de la inversió era la finalitat predominant dels avals (51,5 % el 2019 i 56,9 % el 2018), mentre que el circulat representava aproximadament un terç del volum (33,5 % el 2019 i 27,1 % el 2018).

Aquest canvi en la composició de l'estructura per finalitat es deu al fet que les línies de circulat estan destinades a finançar necessitats de liquiditat i reestructuració financera de les empreses, que han estat les principals raons que han explicat la demanda de finançament de les empreses en el context d'aturada de l'activitat econòmica el 2020. El pes de la innovació tecnològica com a finalitat s'ha reduït fins a un 1,05 % el 2020, quan el 2019 i el 2018 va assolir percentatges d'11,2 % i d'11,1 %, respectivament). Per altra banda, es varen avalar un total de 248 projectes per empreses de nova creació, la qual cosa va suposar un creixement del 40,1 % en relació amb el 2018.

9.3.2. AMPLIACIONS DE CAPITAL

Aquesta secció estudia les ampliacions de capital que han duit a terme les empreses balears durant el 2020. En contraposició amb el deute analitzat a les seccions anteriors, el capital és un instrument que incrementa la solvència i la capacitat per absorbir potencials de les empreses, a més de ser una font per finançar actius productius.

Al gràfic I-9.8a s'observa que el nombre d'empreses que varen ampliar capital l'any 2020 a les Balears es va situar en 779, fet que suposa una caiguda del 18,9 % en relació amb el 2019. Aquesta reducció s'explica principalment pel baix nombre d'ampliacions registrat a partir del mes de març de 2020 per l'inici de la pandèmia. En concret, 132 empreses van ampliar capital el febrer de 2020, en comparació amb 41 i 37 l'abril i el maig, respectivament.

Al conjunt d'Espanya, el nombre d'empreses que amplien capital també es redueix des de les 30.469 el 2019 fins a les 25.205 el 2020, amb un creixement negatiu del 17,3 %. El nombre d'empreses balears que van ampliar capital el 2020 representa un 3,1 % del total nacional, la qual cosa és una petita reducció en comparació al 3,2 % registrat el 2019.

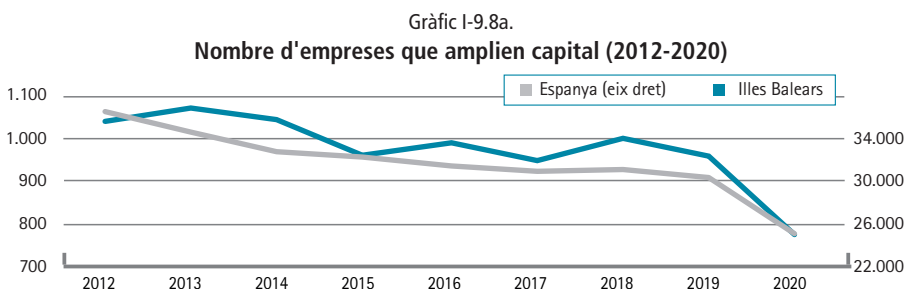
El mateix patró marcat pels efectes de la covid-19 es poden observar al volum de les ampliacions de capital (gràfic I-9.8b). L'any 2020 se situaren en els 737 milions d'euros per a les empreses de les Illes, fet que suposa una caiguda del 29,9 % en relació amb el 2019. Per tant, les empreses balears han empitjorat la seva estructura financera en termes de solvència el 2020, donat que han incrementat el volum de deute i

han reduït les ampliacions de capital.

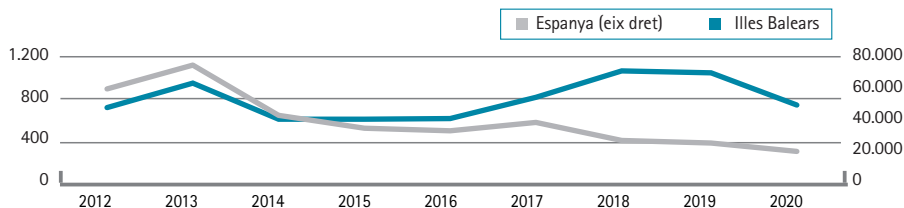
Per al conjunt d'Espanya, les empreses van ampliar capital per un valor de 19.372 milions d'euros, fet que suposa una caiguda interanual del 21,9 %. Això és 8,1 punts percentuals inferior al de les Balears. El volum mitjà per ampliació (gràfic I-9.8c) va ascendir a les Balears a 0,95 milions d'euros el 2020 a les Balears, fet que suposa una caiguda del 13,6 % en relació amb el volum de mitjana d'ampliació de capital el 2019. De nou, a la resta d'Espanya la caiguda del volum ha estat inferior que a les Illes, amb un creixement negatiu del 5,6 %. Tot i això, el volum absolut mitjà a Espanya es va situar en els 0,77 milions d'euros, per la qual cosa continua sent inferior que el de les Balears.

9.3.3. COTITZACIÓ A BORSA, MERCAT ALTERNATIU BORSARI (MAB) I ALTRES

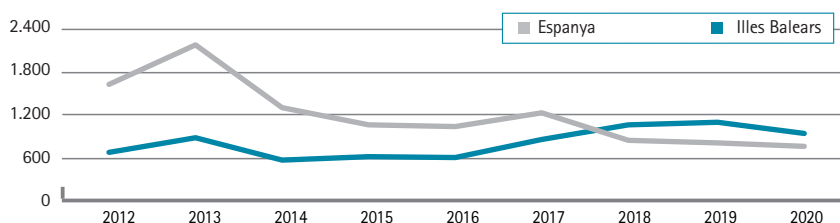
El capítol d'institucions financeres es tanca amb una referència a les distintes alternatives de finançament que existeixen i que podrien estar a l'abast dels agents econòmics de les Illes Balears però que, de moment, la seva utilització es pot considerar minoritària.

Gràfic I-9.8b.
Volum d'ampliacions de capital (milions d'euros) (2012-2020)

Gràfic I-9.8c.
Volum mitjà d'ampliació de capital (milers d'euros) (2012-2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE (2020)⁸

En relació amb el mercat borsari, només un nombre reduït d'empreses de les Illes Balears estan cotitzades a borsa o al mercat alternatiu borsari. Les societats de capital risc també suposen una oportunitat de finançament per a empreses noves, però el seu nivell d'importància encara és reduït a les Balears.

Finalment, feim referència al finançament mitjançant micromecenatge. Aquesta alternativa de finançament col·laboratiu basat en la captació de petites aportacions

de diners és cada vegada més important als països de l'entorn, però la seva rellevància a Espanya i a les Balears encara és relativament reduïda.

8. INE (2020). *Estadísticas de sociedades mercantiles*. Recuperat el dia 17 de juny de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177026&menu=resultados&sec-c=1254736195507&idp=1254735576550.

10

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

RESUM

L'anàlisi dels pressupostos autonòmics, insulars i municipals genera resultats que reflecteixen els diferents recursos públics anuals. Es pot observar una disminució important en el total d'ingressos no financers a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en comparació amb el 2019 i, quant a les despeses, aquestes han estat afectades per la caiguda extraordinària del PIB el 2020 a causa de la situació sanitària al país. En canvi, en la inversió destaca l'estabilitat en termes de valor relatiu. Menorca és l'illa amb un menor grau d'inversió en infraestructures en termes comparatius.

D'altra banda, el deute públic autonòmic s'ha duplicat en els darrers deu anys, encara que el seu creixement se situa per sota de l'augment del conjunt de les comunitats autònomes.

El pressupost del sector públic instrumental s'aprova de manera anual. El 2020, el seu pressupost agregat representa una despesa de 921,8 milions d'euros, majoritàriament concentrat en entitats públiques empresarials. A més, el 2020, la comunitat autònoma presenta un augment del 2,9% en el deute acumulat. Aquest deute s'ha duplicat en els darrers deu anys.

Els pressupostos dels ajuntaments de les Illes Balears estan equilibrats; els ajuntaments de Palma i Calvià són els que acumulen més de la meitat de la despesa municipal de Mallorca. Només han disminuït els pressupostos a Lluçmajor i a Mallorca.

Finalment, l'anàlisi de la càrrega fiscal reflecteix que hi ha grans diferències entre les administracions de les diverses comunitats autònomes. En el cas de les Balears, l'any 2020 presenta un creixement significatiu en la pressió fiscal i una lleugera disminució en la càrrega fiscal.

10.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest apartat tracta sobre la despesa pública en els seus dos vessants: la despesa i els ingressos. Es tracta de conèixer quant, qui i en què es consumeixen els recursos destinats al funcionament del sector públic, i d'on venen.

L'apartat es divideix en els subapartats següents:

En primer lloc, s'analitzen els pressuposts de les diferents administracions: autonòmica (apartats 10.2 i 10.3), insular (10.4) i municipal (10.5), des de l'òptica econòmica de les despeses i els ingressos.

En segon lloc, s'analitza la recaptació tributària de l'Administració de l'Estat a les Balears (apartat 10.6).

En tercer lloc, a l'apartat 10.7 es presenta l'anàlisi de la càrrega fiscal desagregada per illes i municipis.

I, finalment, a l'apartat 10.8 s'analitza la despesa pública total en funció de la seva destinació, agrupada per polítiques de despesa.

10.2.

L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA

En aquest subapartat s'analitzen els pressupostos generals consolidats de l'Administració autonòmica, que engloba l'Ad-

ministració general de la CAIB, l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB) i el Servei de Salut de les Illes Balears (SSIB).

També s'analitza el pressupost de la resta del sector públic autonòmic, format pels ens de dret públic (consorcis i fundacions) i les societats públiques (entitats públiques empresarials i societats mercantils públiques) que no són objecte de consolidació.

10.2.1. EL PRESSUPOST DE L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA

En aquest subapartat s'analitzen, en primer lloc, els ingressos i, a continuació, les despeses, desglossats tots dos per capítols segons la seva classificació econòmica.

10.2.1.1. Els ingressos

El conjunt dels ingressos consolidats de caràcter no financer de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'exercici de 2020 es va elevar a 4.289,1 milions d'euros, que representen una disminució de gairebé 14 milions en relació amb l'exercici precedent (vegeu el quadre I-10.1).

En comparació amb l'exercici de 2019, els ingressos corrents s'han incrementat en un 1,1 % i destaca l'augment d'ingressos per impostos directes (IRPF i societats), amb una variació interanual del 7,6 %, enfront de la caiguda generalitzada de la resta dels ingressos corrents, especialment els corresponents als impostos indirectes, que presenten una disminució de 76,7 milions d'euros.

QUADRE I-10.1. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS D'INGRESSOS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (2018-2019)

	Import (milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2019	2020	2020-2019	(%) 2020-19	2019	2020
Total ingrés no financer	4.303.048,20	4.289.093,30	-13.954,90	-0,3	78,8	72,8
Total operacions corrents	4.087.419,96	4.133.631,62	46.211,66	1,1	74,9	70,1
I. Imposts directes	1.557.890,00	1.676.403,40	118.513,40	7,6	28,5	28,4
II. Imposts indirectes	2.865.909,81	2.789.219,22	-76.690,59	-2,7	52,5	47,3
III. Taxes, prestació de serveis i altres ingressos	93.026,07	91.335,06	-1.691,01	-1,8	1,7	1,5
IV. Transferències corrents	-434.106,00	-427.553,18	6.552,82	-1,5	-8,0	-7,3
V. Ingressos patrimonials	4.700,08	4.227,13	-472,96	-10,1	0,1	0,1
Total operacions de capital	215.628,24	155.461,68	-60.166,56	-27,9	4,0	2,6
VI. Alienació d'inversions reals	5.500,00	200,00	-5.300,00	-96,4	0,1	0,0
VII. Transferències de capital	210.128,24	155.261,68	-54.866,56	-26,1	3,9	2,6
Total operacions financeres	1.154.700,44	1.604.030,39	449.329,95	38,9	21,2	27,2
VIII. Actius financers	34.855,01	40.630,56	5.775,55	16,6	0,6	0,7
IX. Passius financers	1.119.845,43	1.563.399,83	443.554,40	39,6	20,5	26,5
Total ingrés	5.457.748,64	5.893.123,69	435.375,05	8,0	100,0	100,0

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

Quant als ingressos per transferències corrents, que presenten valors absoluts negatius, cal aclarir que això és degut a causes metodològiques de la tècnica pressupostària. En aquest apartat es comptabilitzen els pagaments a compte del sistema de finançament autonòmic efectuats per l'Administració de l'Estat, que després són objecte de reaplicació i això causa aquesta anomalia, cosa que, com es pot observar, ja passa en exercicis precedents.

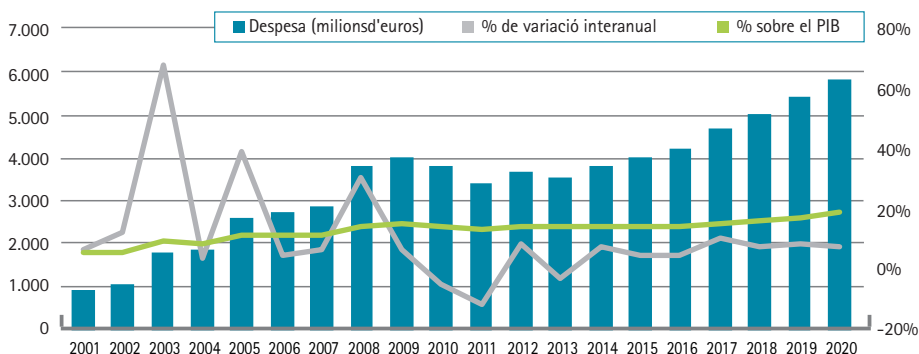
En el seu conjunt, en termes relatius s'observa que pel que fa als capítols són els ingressos corrents els de més importància en el finançament, ja que representen gairebé dos terços dels recursos generats (72,8 %).

Això representa 6 punts menys que a l'exercici precedent i que obeeix sobretot a l'increment dels ingressos financers per endeutament nou, que creix un 26,5 % en relació amb l'exercici anterior.

10.2.1.2. Les despeses

Al gràfic I-10.1 i al quadre IA-10.1 es presenta en valors absoluts l'evolució del pressupost de despeses de la CAIB corresponents als darrers vint anys, a fi d'observar l'evolució en el temps de la despesa autonòmica i completar les dades absolutes amb una comparació anual del seu muntant en relació amb el PIB a preus corrents de cada exercici.

Gràfic I-10.1.

Evolució del pressupost de la CAIB i percentatge de variació interanual (2001-2020)

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors, INE

S'inclouen en aquestes xifres totes les despeses, tant les no financeres com les financeres.

Clarament s'hi aprecia el caràcter expansiu de la despesa, el creixement de la qual, encara que irregular, es manté constant en els primers anys del segle xx, fins a arribar a la crisi financera entre els anys 2009 i 2013, en què es produeixen taxes negatives, amb l'excepció del 2012.

En aquesta segona dècada es produeix una estabilització de la despesa en taxes situades al voltant del 15 % del PIB, i en els darrers anys ja s'observa un retorn a taxes interanuals de més creixement.

El 2020, si bé l'increment en interanual es manté, es produeix un salt espectacular en termes de participació en el PIB, que gairebé arriba al 20 %. Això realment no obeeix a un creixement desproporcionat de la despesa, sinó a la caiguda extraordinària del PIB (-9,1 % a l'àmbit nacional avançat per l'INE) causada per la crisi sanitària i els

seus efectes de paralització de l'activitat econòmica.

Com en anys anteriors, els crèdits de l'estat de despeses de l'Administració autonòmica per al 2020 es presenten en els tres nivells d'agregació: orgànica (centres de cost), funcional per programes de despesa (que és objecte d'anàlisi en el quadre I.10.17) i econòmica, per capítols. La suma total de la despesa s'acosta als 6.000 milions d'euros (5.893 milions), gairebé un 8 % més que el 2019 (vegeu el quadre I-10.2).

Aquesta quantitat pot haver estat àmpliament superada si les mesures extraordinàries de superació del dèficit, que amb caràcter excepcional s'han autoritzat el 2020, superen les economies en la despesa estructural i la paralització en l'execució de projectes en marxa causades per les restriccions de mobilitat de la població i la consegüent paralització de l'economia; però això no es podrà saber fins que no es liquidin els pressupostos.

QUADRE I-10.2. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS DE DESPESA DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (2019-2020)

	Import (milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2019	2020	2019-2020	(%) 2019-20	2019	2020
Total operacions corrents	3.822.146,7	3.819.802,6	-2.344,0	-0,1	70,6	64,8
I. Despeses de personal	1.642.291,0	1.673.337,7	31.046,7	1,9	30,9	28,4
II. Compra de béns corrents i serveis	698.301,2	691.581,4	-6.719,8	-1,0	12,9	11,7
III. Despeses financeres	123.619,5	119.622,5	-3.996,9	-3,2	2,3	2,0
IV. Transferències corrents	1.335.764,8	1.313.341,9	-22.422,9	-1,7	24,1	22,3
V. Fons de contingències	22.170,3	21.919,2	-251,1	-1,1	0,4	0,4
Total operacions de capital	611.917,1	564.031,4	-47.885,7	-7,8	11,0	9,6
VI. Inversions reals	202.652,5	184.287,9	-18.364,6	-9,1	3,6	3,1
VII. Transferències de capital	409.264,6	379.743,5	-29.521,1	-7,2	7,4	6,4
Total despesa no financera	4.434.063,8	4.383.834,0	-50.229,8	-1,1	81,6	74,4
VIII. Actius financers	34.058,0	31.226,4	-2.831,7	-8,3	1,0	0,5
IX. Passius financers	989.626,9	1.478.063,3	488.436,5	49,4	17,4	25,1
Total operacions financeres	1.023.684,9	1.509.289,7	485.604,8	47,4	18,4	25,6
Total despesa	5.457.748,6	5.893.123,7	435.375,1	8,0	100,0	100,0

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

L'anàlisi per capítols del pressupost indica un estancament de la despesa corrent de funcionament en el qual tots els capítols presenten taxes negativa de variació interanual, excepte el capítol 1 (de despesa de personal). En canvi, les despeses de capital per finançar inversions (directes o indirectes a través d'altres administracions) cauen un 7,8 %. Així, el conjunt de la despesa no financera presenta un balanç interanual negatiu de l'1,1 % en un context de decreixement dels preus (IPC 2020 = -0,4 %). Per tant, la caiguda interanual de la despesa no financera en valors constant es redueix al -0,7.

Pel que fa a la despesa financera, en reducció de l'endeutament, s'incrementa en

488 milions d'euros, fins a gairebé assolir els 1.500 milions d'euros i el 50 % de taxa anual de creixement. No obstant això, aquesta variació s'ha de veure en contrast amb la variació dels ingressos per nou endeutament. Així es constata que en conjunt es genera un endeutament net de 85 milions d'euros per al 2020, malgrat l'augment de la despesa en variació de passius financers, que s'ha d'interpretar en termes de venciments i de renegociació del deute.

10.2.1.3. Les inversions

Un capítol de la despesa que mereix una anàlisi diferenciada és el capítol VI dels pressupostos, en el qual s'imputen les in-

versions reals, atès que, a més de la seva classificació econòmica, funcional i orgànica, la despesa es presenta desagregat territorialment, per illes, en aplicació del que es preveu a la Llei de finances de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Tal com assenyala la memòria dels pressupostos generals de 2020 a efectes metodològics de la seva anàlisi: «El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol 6 és el de l'aplicació del codi territorial corresponent a l'àmbit territorial on es produeix la inversió» i que «una territorialització sota aquest criteri només permet territorialitzar la inversió realitzada en matèria d'infraestructures i no recull la inversió realitzada a través dels ens públics ni aquelles finançades a través d'instruments financers alternatius que permeten no concentrar el total de la despesa en un sol exercici tot i que aquesta s'hi executi». Pel que fa a la interpretació de les dades, es destaca que «malgrat que la despesa efectuada es realitzi en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc» cosa que justifica la seva agrupació en un codi 00 «Indeterminat», «ja sigui perquè *a priori* és impossible la determinació física del lloc on es produirà la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-ho, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades».

Tenint en compte aquestes prevencions metodològiques, en el quadre I-10.3 es plasma l'evolució de la inversió territorial per illes en els darrers sis anys, en què s'observa que es manté bastant estable en termes de valor relatiu. Les inversions interinsulars es mantén entorn del 31 %,

mentre que un 11,6 % es destina a inversions a Palma, i el 25,6 %, a les dutes a terme a la resta de l'illa de Mallorca.

Quant a les altres illes, les inversions a Menorca representen un 6 %, la qual cosa en termes comparatius significa un baix grau d'inversió en infraestructures amb càrrec als fons autonòmics, especialment si es compara amb Eivissa, situació que es manté dels exercicis precedents amb un lleuger repunt el 2019, quan es va produir un increment que no ha tingut continuïtat el 2020.

Per part seva, les Pitiüses concentren una quarta part de la inversió, de la qual la major part (24,7 %) es concentra a Eivissa, mentre que a Formentera la inversió finançada directament amb fons autonòmics es manté lleugerament per sota del milió i representa un 0,6 % del total.

10.2.2. SECTOR PÚBLIC INSTRUMENTAL

El sector públic instrumental de la CAIB per al 2020 està format per nou fundacions, vuit consorcis, 18 entitats públiques empresarials i una societat mercantil. El seu pressupost s'aprova anualment pel Parlament en la Llei de pressupostos, encara que de manera separada, i no és objecte de consolidació.

El seu pressupost agregat per al 2020 representa en el seu conjunt una despesa de 921,8 milions d'euros.

D'aquests, bona part es concentra en les entitats públiques empresarials (697 milions), mentre que la resta es reparteix entre

els consorcis (119 milions), les fundacions (99,65 milions) i la societat Gestió d'Emergències de les Illes Balears SAU, amb 5,65 milions.

Pel que fa al seu finançament, el 62 % es finança amb transferències corrents i de capital de l'Administració, mentre que només el 18 % es finança amb taxes i preus públics (vegeu el quadre I-10.4).

10.3.

EL DEUTE ACUMULAT

Les dades del Banc d'Espanya reflecteixen un deute acumulat de la comunitat autònoma (inclou tot el sector públic autònom) al tancament de l'exercici 2020 de 9.120 milions d'euros (257 més que el 2019), que representen un increment del 2,9 %.

Les xifres acumulades assenyalen que el deute públic autònom s'ha duplicat en els darrers deu anys, i, per contra, el seu creixement se situa per sota del creixement del conjunt de les comunitats autònomes, que l'han multiplicat per 2,4.

En relació amb el pressupost de l'Administració autònoma, el deute viu representa 1,55 vegades el pressupost anual de 2020.

En termes d'endeutament estructural, el deute públic autònom acumulat ha crescut fins a assolir el 30 % del PIB balear, enfront del 17 % que representava fa deu anys, al principi de la sèrie (vegeu el quadre I-10.5).

10.3.1 ELS CONSELLS INSULARS

10.3.2 ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

Com en exercicis anteriors, el pressupost agregat dels tres consells insulars (no s'agrega el del Consell Insular de Formentera, atès que es pressuposta integrat en el de l'Ajuntament de Formentera i, per tant, és objecte d'anàlisi en l'apartat de la despesa municipal) es presenta anivellat tant en despeses com en ingressos, però representa un canvi de tendència significatiu en relació amb els exercicis precedents. Així, presenta una taxa negativa de variació en relació amb l'exercici precedent del 3,16 %, fet que representa una taxa de decreixement net del -2,76 % en valors constants, una vegada llevada la variació dels preus de l'exercici a la comunitat autònoma, on la taxa anual el 2020 va ser del -0,4 %. En valors absoluts s'allunya dels 700 milions d'euros (669,8 milions d'euros) i retrocedeix a xifres de fa un parell d'anys (vegeu el quadre I-10.6.).

En aquesta línia de caiguda dels ingressos pressupostaris, excepcionalment els ingressos tributaris presenten una taxa interanual de creixement entorn del 6 % (malgrat la disminució del 0,42 % dels impostos directes i de l'1,13 % de reducció dels ingressos per impostos indirectes, mentre que les taxes i els preus públics creixen en més del 14 %). Aquest augment resulta insuficient per cobrir la caiguda en el conjunt dels ingressos corrents a causa del significatiu decreixement d'ingressos per transferències corrents (ingressos que provenen d'altres administracions, principalment de l'autònoma).

QUADRE I-10.3. TERRITORIALITZACIÓ DE LA INVERSIÓ A LES ILLES BALEARS (2015-2020)

	Import (milers d'euros)						Variació					Valor relatiu					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015/2020	2019/2020	(%) 15/20	(%) 19-20	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
00. Indeterminat	30.958,9	39.197,4	44.478,2	48.118,3	51.543,2	47.360,2	16.401,3	-4.183,1	53%	-8%	25,9%	31,5%	30,7%	32,6%	32,7%	31,6%	
10. Mallorca (sense Palma)	30.058,5	30.974,0	38.629,9	37.647,8	37.520,5	38.347,2	8.288,8	826,7	28%	2%	25,1%	24,9%	26,6%	25,5%	23,8%	25,6%	
11. Palma	16.408,8	14.908,7	17.580,6	16.977,8	18.515,0	17.340,0	931,2	-1.175,0	6%	-6%	13,7%	12,0%	12,1%	11,5%	11,8%	11,6%	
20. Menorca	8.342,6	7.602,1	9.323,7	8.357,5	11.788,0	8.952,7	610,1	-2.835,3	7%	-24%	7,0%	6,1%	6,4%	5,7%	7,5%	6,0%	
30. Eivissa	33.091,6	31.542,0	33.778,1	35.628,5	37.293,4	37.089,1	3.997,5	-204,3	12%	-1%	27,7%	25,3%	23,3%	24,2%	23,7%	24,7%	
40. Formentera	685,8	343,1	1.283,2	795,1	731,5	928,2	242,4	196,7	35%	27%	0,6%	0,3%	0,9%	0,5%	0,5%	0,6%	
Total inversió	119.546,1	124.567,4	145.073,7	147.525,0	157.391,6	150.017,3	30.471,2	-7.374,2	0,25	-0,05	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

QUADRE I-10.4. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST DELS ENS PÚBLICS I SOCIETATS PÚBLIQUES A LES ILLES BALEARS PER CAPÍTOLS (2020)										
	Entitats públiques empresarials		Fundacions		Consortis		Societats mercantils públiques		Total agregat	
	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)	Milers d'euros	Valor relatiu (%)
Ingressos										
III. Taxes, preus públics i altres	98.437,3	14,1%	28.330,8	28,4%	40.323,8	33,8%	159,0	2,8%	167.250,9	18,1%
IV. Transferències corrents	147.943,0	21,2%	55.205,6	55,4%	18.192,0	15,2%	5.288,9	93,6%	226.629,5	24,6%
V. Ingressos patrimonials	5.207,9	0,7%	817,2	0,8%	891,8	0,7%	0,0	0,0%	6.916,9	0,8%
VI. Alienació d'inversions	1.000,0	0,1%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1.000,0	0,1%
VII. Transferències de capital	311.474,2	44,7%	14.396,7	14,4%	18.334,9	15,4%	160,0	2,8%	344.365,7	37,4%
VIII. Actius financers	101.965,8	14,6%	899,1	0,9%	41.551,2	34,8%	43,2	0,8%	144.459,3	15,7%
IX. Passius financers	31.216,4	4,5%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	31.216,4	3,4%
Total ingressos	697.244,5	100,0%	99.649,3	100,0%	119.293,7	100,0%	5.651,2	100,0%	921.838,7	100,0%
Despeses										
I. Despeses de personal	83.246,2	11,9%	59.384,9	59,6%	5.039,8	4,2%	4.670,2	82,6%	152.341,1	16,5%
II. Despeses corrents	102.977,5	14,8%	23.097,5	23,2%	46.392,2	38,9%	821,0	14,5%	173.288,1	18,8%
III. Despeses financeres	17.681,6	2,5%	108,9	0,1%	1.146,7	1,0%	0,0	0,0%	18.937,2	2,1%
IV. Transferències corrents	14.134,5	2,0%	2.143,1	2,2%	229,2	0,2%	0,0	0,0%	16.506,9	1,8%
VI. Inversions reals	154.657,0	22,2%	10.753,1	10,8%	24.440,3	20,5%	160,0	2,8%	190.010,4	20,6%
VII. Transferències de capital	182.407,5	26,2%	2.729,4	2,7%	31.627,2	26,5%	0,0	0,0%	216.764,2	23,5%
VIII. Variació actius financers	52.257,2	7,5%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%	52.257,2	5,7%
IX. Passius financers	89.882,9	12,9%	1.432,5	1,4%	10.418,3	8,7%	0,0	0,0%	101.733,7	11,0%
Total despeses	697.244,5	100,0%	99.649,3	100,0%	119.293,7	100,0%	5.651,2	100,0%	921.838,7	100,0%

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Relacions Exteriors

QUADRE I-10.5. EVOLUCIÓ DEL DEUTE DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (PDE) (MILIONS D'EUROS) (2010-2020)													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Andalusia	12.562	14.793	21.064	24.441	29.373	31.645	33.325	34.260	35.409	35.431	36.096		
Aragó	2.901	3.403	4.607	5.369	6.010	6.930	7.486	7.959	8.251	8.315	8.742		
Astúries	1.701	2.155	2.675	3.052	3.479	3.876	4.094	4.244	4.351	4.357	4.447		
Balears (Illes)	4.458	4.774	6.130	6.884	7.798	8.330	8.572	8.802	8.706	8.863	9.120		
Canàries (Illes)	3.298	3.718	4.687	5.281	6.034	6.669	6.939	7.044	6.808	6.613	6.412		
Cantàbria	992	1.293	2.032	2.178	2.428	2.677	2.890	3.033	3.171	3.188	3.344		
Castella-la Manxa	6.110	6.886	10.190	11.343	12.858	13.426	14.055	14.430	14.714	14.949	15.328		
Castella i Lleó	4.630	5.804	7.933	8.527	9.359	10.557	11.316	11.870	12.360	12.473	12.932		
Catalunya	35.616	44.095	52.355	58.179	64.466	72.675	75.118	77.740	78.732	79.060	79.119		
Extremadura	1.747	2.021	2.436	2.630	3.092	3.576	4.059	4.401	4.622	4.721	4.896		
Galícia	6.189	7.079	8.324	9.212	9.961	10.375	10.854	11.210	11.342	11.315	11.538		
La Rioja	726	900	1.045	1.143	1.296	1.436	1.487	1.570	1.591	1.608	1.653		
Madrid	14.323	16.255	20.906	22.863	25.414	28.686	30.418	32.783	33.270	33.469	34.604		
Múrcia	2.107	2.806	4.628	5.543	6.838	7.601	8.305	8.795	9.232	9.562	10.182		
Navarra	1.691	2.446	2.847	3.136	3.197	3.322	3.461	3.628	3.445	3.297	3.617		
País Basc	5.070	5.591	7.259	8.280	8.915	9.486	9.958	10.149	10.041	9.425	10.785		
Com. Valenciana	20.119	21.860	30.065	32.459	37.422	42.003	44.663	46.187	47.084	48.438	50.807		
Total	124.239	145.879	189.183	210.520	237.941	263.269	277.001	288.105	293.128	295.083	303.622		

Font: Banc d'Espanya

QUADRE I-10.6. PRESSUPOSTS CONSOLIDATS DELS CONSELLS INSULARS (EN EUROS) (2019-2020)

	Consell Insular de Mallorca			Consell Insular de Menorca			Consell Insular d'Eivissa		
	2019	2020	% var 20/19	2019	2020	% var 20/19	2019	2020	% var 20/19
Ingressos									
Operacions corrents	414.819.747,3	407.122.359,9	-1,9%	76.164.876,5	74.952.542,5	-1,6%	83.510.474,5	82.280.620,6	-1,5%
I. Imposts directes	14.376.930,2	14.160.010,0	-1,5%	1.221.894,2	1.359.862,4	11,3%	3.000.000,0	3.000.000,0	0,0%
II. Imposts indirectes	17.138.500,5	16.769.570,0	-2,2%	1.707.024,2	1.825.674,6	7,0%	3.336.790,0	3.336.790,0	0,0%
III. Taxes i altres ingressos	24.182.219,9	26.370.811,6	9,1%	3.120.128,6	3.144.798,9	0,8%	5.094.055,0	7.462.592,4	46,5%
IV. Transferències corrents	356.742.027,9	347.167.069,9	-2,7%	70.041.584,9	68.546.126,0	-2,1%	72.029.619,5	68.481.238,2	-4,9%
V. Ingressos patrimonials	2.380.068,8	2.654.898,4	11,5%	74.244,7	76.080,7	2,5%	50.010,0	0,0	-100,0%
Operacions de capital	70.893.294,8	74.643.225,2	5,3%	21.678.620,5	23.506.039,6	8,4%	24.598.885,6	7.307.782,7	-70,3%
VI. Alienació d'inversions reals	0,0	0,0	0,0%	0,0	0,0	0,0%	0,0	0,0	0,0%
VII. Transferències de capital	70.662.294,8	74.412.225,2	5,3%	21.403.620,5	21.331.039,6	-0,3%	24.148.885,6	6.857.782,7	-71,6%
VIII. Variació d'actius financers	231.000,0	231.000,0	0,0%	275.000,0	275.000,0	0,0%	250.000,0	250.000,0	0,0%
IX. Variació de passius financers	0,0	0,0	0,0%	0,0	1.900.000,0	0,0%	200.000,0	200.000,0	0,0%
Total	485.713.042,1	481.765.585,0	-0,8%	97.843.497,1	98.458.582,1	0,6%	108.109.360,1	89.588.403,3	-17,1%
Despeses									
Operacions corrents	357.754.601,4	376.496.504,4	5,2%	59.622.753,4	62.471.767,4	4,8%	75.306.803,9	76.157.906,5	1,1%
I. Remuneració de personal	145.598.507,0	155.318.109,5	6,7%	22.528.304,2	24.287.284,3	7,8%	35.005.758,2	35.143.001,9	0,4%
II. Compra de béns i serveis	160.788.099,1	168.305.322,5	4,7%	14.698.394,0	16.033.889,9	9,1%	22.952.265,8	23.365.815,9	1,8%
III. Interessos	765.161,8	1.024.660,1	33,9%	668.372,1	154.210,0	-76,9%	92.000,0	32.000,0	-65,2%
IV. Transferències corrents	48.602.833,5	49.848.412,4	2,6%	21.427.683,1	21.656.383,2	1,1%	17.003.939,0	16.633.515,9	-2,2%
V. Fons de contingència i imprevists	2.000.000,0	2.000.000,0	0,0%	300.000,0	340.000,0	13,3%	252.840,8	983.572,9	289,0%
Operacions de capital	127.958.440,7	105.269.080,6	-17,7%	38.220.743,7	35.986.814,7	-5,8%	32.802.556,3	13.430.496,8	-59,1%
VI. Inversions reals	93.337.767,8	80.530.425,3	-13,7%	22.225.584,8	22.816.074,0	2,7%	22.224.368,3	5.194.301,2	-76,6%
VII. Transferències de capital	31.070.169,3	23.457.655,3	-24,5%	10.593.441,0	9.689.742,4	-8,5%	10.128.188,0	7.786.195,6	-23,1%
VIII. Variació d'actius financers	231.000,0	231.000,0	0,0%	275.000,0	275.000,0	0,0%	250.000,0	250.000,0	0,0%
IX. Variació de passius financers	3.319.503,6	1.050.000,0	-68,4%	5.126.717,9	3.205.998,3	-37,5%	200.000,0	200.000,0	0,0%
Total	485.713.042,1	481.765.585,0	-0,8%	97.843.497,1	98.458.582,1	0,6%	108.109.360,1	89.588.403,32	-17,1%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques

En valors absoluts, es constata el progressiu desplaçament dels ingressos cap als ingressos corrents ja assenyalat en anys anteriors. Això és especialment a causa de la significativa reculada dels ingressos de capital (-10 %) motivat per la caiguda de les transferències de capital per al finançament d'inversions, que ha motivat la necessitat d'acudir a l'endeutament. Això no ocorria en exercicis precedents en el cas del Consell Insular de Menorca, mentre que el de Mallorca es manté en la seva política de no acudir a l'endeutament iniciada el passat exercici.

No obstant això, la variació més significativa en el pressupost conjunt (agregat) dels consells insulars, a més de la disminució dels ingressos per transferències corrents, se centra precisament en la disminució de les transferències de capital, amb una caiguda de l'11,7 %. Això fa que, en el seu conjunt, l'import total dels pressupostos de 2020 disminueixi en 21,9 milions d'euros en relació amb l'exercici anterior.

Si bé la disminució dels ingressos per transferències corrents afecta els tres consells insulars, la caiguda en els ingressos per transferències de capital d'altres administracions es dona només en el cas del Consell d'Eivissa, amb una caiguda de més de 17 milions d'euros, que representa una variació interanual del -71,6 %.

De fet, una anàlisi desagregada dels pressupostos insulars permet apreciar que mentre els consells de Mallorca i Menorca pràcticament repeteixen el total pressupostat (amb variacions interanuals inferiors a l'1 %), és el Consell d'Eivissa el que presenta un pressupost més restrictiu i

redueix les despeses i els ingressos en més de 18 milions, un -17,13 %.

Aquest canvi en la política de pressupost del Consell, d'Eivissa té la seva causa en el baix grau d'execució pressupostària en exercicis precedents, «inferior al 50 %», segons els seus responsables. Això ha portat a una profunda replanificació de les inversions finançades mitjançant transferències de capital del Govern i convenis amb altres administracions (de fet, no es preveu el conveni de carreteres ni el conveni de fons estatutaris) en un canvi d'orientació en pressupostar que ha portat a «revisar aquests compromisos per planificar correctament la nostra aportació a aquests i que sigui compatible amb les possibilitats del Consell», en paraules del seu president.

En el vessant de la despesa, la variació interanual del -3,16 % es distribueix de manera descompensada entre les despeses corrents i les despeses de capital, ja que, mentre les despeses corrents de funcionament de les institucions insulars creixen un 4,6 %, les despeses de capital presenten una important taxa de disminució en els tres consells, amb una caiguda generalitzada en les transferències de capital i una disminució significativa de les inversions directes a Mallorca (-13 milions d'euros) i Eivissa (-17 milions d'euros).

Entre les despeses corrents, malgrat el lleuger repunt en el cas del Consell Insular de Mallorca, l'única partida que disminueix és la destinada al pagament d'interessos. Això és coherent amb els baixos tipus d'interès vigents i la millora de les xifres d'endeutament de les institucions insulars

que any a any es manté en la senda del sanejament financer, millorant en la contenció del dèficit, i es van acostant a posicions pròximes a l'endeutament zero.

En canvi, les dotacions al fons de contingència i imprevistos augmenta a causa del creixement d'aquestes dotacions en el cas del Consell d'Eivissa, que triplica la dotació pressupostària per a aquest fi. D'altra banda, el capítol 4 de despeses en el còmput agregat dels tres consells, que reflecteix la dotació per fer front a les ajudes a famílies, especialment les ajudes amb finalitats socials, ja supera els 88 milions d'euros. Això representa un increment de l'1,27 % en relació amb l'exercici anterior. Malgrat tot, no es produeix de manera homogènia, perquè la seva anàlisi desagregada indica que el creixement es dona especialment en el cas del Consell Insular de Mallorca, mentre que el Consell Insular d'Eivissa disminueix la seva dotació en un 2,2 % i Menorca repeteix amb un lleuger increment de l'1 %, variacions que en valors absoluts no resulten significatives.

10.3.3 COMPTE FINANCER

El pressupost agregat dels consells insulars per al 2020, malgrat disminuir en valors absoluts, suposa un 2,2 % del producte interior brut a preus de mercat de les Illes Balears. Aquesta estimació està feta sobre la base de la taxa nacional de variació publicada per l'INE extrapolada a les dades regionals reajustades de la sèrie 2017-2019 de la comptabilitat regional d'Espanya, en absència del tradicional avançament de la comptabilitat regional que feia l'INE fins ara. A més, trenca la línia de creixement

relatiu dels exercicis precedents (2,4 %, 2,06 %, 1,94 % i 1,89 % de l'any 2019 al 2016).

Aquest creixement el 2020 té l'origen en la disminució interanual del PIB (-9,1 %) i no en un creixement de la despesa de les administracions insulars, que, de fet, es redueix lleugerament (-3,16 %).

La previsió d'ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) va disminuir en 23,8 milions d'euros, fins a superar els 667, la qual cosa representa un decrement del 3,4 % en relació amb l'exercici precedent. Al mateix temps, en el vessant de la despesa, el conjunt de les despeses corrents i les despeses en inversió, tant directa (capítol 6) com indirecta (capítol 7), es va elevar a 664,6 milions d'euros; és a dir, una disminució de sis dècimes de punt en relació amb l'exercici precedent.

La consignació per a despeses destinades a la variació d'actius i passius financers va ser de 5,2 milions d'euros en el seu conjunt, amb una reducció de 4,2 en relació amb l'exercici precedent (desaccelerant lleugerament la línia de sanejament financer d'anys anteriors). A aquests, hi caldria afegir la càrrega financera per interessos consignada en el capítol 3 de despeses (1,2 milions d'euros). Per tant, la càrrega financera real suportada l'exercici 2020 és de 6,2 milions d'euros (10,9, 16,0 i 26,8 milions d'euros els anys 2019, 2018 i 2017, respectivament) i se situa per sota de l'1 % del total del pressupost de despeses i descendeix enfront de l'any anterior en un punt percentual, fins a situar-se en el 0,9 dels ingressos corrents.

L'estalvi per operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) va assolir els 49 milions d'euros enfront dels 81,8 el 2019 i 54,2 el 2018.

El dèficit per operacions no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys inversions directes i indirectes per la via de la transferència de capital) es va elevar als 46,8 milions d'euros. Això representa una disminució significativa respecte als 73,4 de l'exercici precedent, més a causa de la disminució de la inversió que a la dels ingressos de capital, per la qual cosa es redueix el desplaçament de recursos corrents per al finançament d'inversions.

La despesa pressupostada per operacions no financeres de capital (inversions totals) ascendeix a 149,5 (40,5 milions d'euros menys que l'any anterior) i retrocedeix fins a situar-se per sota d'una quarta part del total del pressupost de despeses i representa un 0,5 sobre el PIB de les Balears per a l'exercici 2020, una dècima de punt menys que l'any anterior.

En termes de capacitat o necessitat de finançament (despeses d'inversió menys estalvi corrent) en el pressupost agregat de les administracions insulars per a 2020, presenta una necessitat de finançament de 100,3 milions d'euros (7,9 menys que en 2019) i es manté en el 0,3 % del PIB.

Els ingressos procedents d'altres administracions (transferències de capital), xifrats en 102,6 milions d'euros, són suficients per fer front a aquesta necessitat de finançament, per la qual cosa no s'ha fet necessari acudir a noves fonts alienes de finançament addicionals (deute net) per cobrir-la.

L'exercici 2020 no hi va haver endeutament net, en la línia dels exercicis precedents, ja que es van destinar més recursos a la cancel·lació de passius financers que els recursos obtinguts per aquest concepte. Així i tot, el ritme de reducció de l'endeutament ha augmentat significativament en relació amb anys anteriors, en què no hi va haver endeutament brut. En aquest context, el 2020 només es van destinar 4,4 milions d'euros a la cancel·lació de deute d'exercicis anteriors (enfront dels 8,6 de 2019), una quantia que se situa per sota de l'1 % del total del pressupost de despeses, mentre que la variació d'actius financers es manté en situació d'equilibri entre ingressos i despeses.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) se situa en el 0,3, una posició intermèdia entre el 0,4 de 2019 i el 0,2 de 2018. Es frena així aquesta línia ascendent, encara que es manté en valors positius a conseqüència de l'absència d'endeutament net dels darrers anys en el context del compliment dels objectius d'estabilitat, regles de despesa i dèficit zero (o excepcional sobre la base d'indicadors).

10.4

AJUNTAMENTS

10.4.1 ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA MUNICIPAL

Per a l'exercici de 2020, els pressupostos dels ajuntaments de les Illes Balears en el seu conjunt —encara que no tots estan

anivellats entre ingressos i despeses— sí que resulten equilibrats, ja que els ingressos superen en gairebé 12 milions d'euros la suma total de les despeses dels ajuntaments. Es respecta així el principi de no dèficit en el pressupost inicial. En qualsevol cas, la diferència entre ingressos i despeses es manté, com l'exercici anterior, per sota de l'1 % de la suma total dels ingressos, amb diferències no significatives entre els ingressos i les despeses pressupostades (vegeu els quadres I-10.7 i I-10.8.).

La quantia total dels ingressos per a l'exercici de 2020 es va elevar a 1.422 milions d'euros i la taxa de creixement en relació amb l'exercici anterior és del 3,7 %. Hi ha un entorn de preus a la baixa, amb una taxa de variació negativa de l'IPC del -0,4 %, cosa que indica un creixement superior als quatre punts percentuals a preus constants.

En valors agregats, el 2020 els municipis presenten un superàvit inicial no financer de 34,8 milions d'euros, mantenint la tendència decreixent dels darrers anys enfront dels 70,8 milions d'euros el 2017. Al mateix temps, el superàvit sense càrrega financera per interessos s'eleva a 46,5 milions d'euros, encara que també en decreixement en relació amb els exercicis anteriors, i se situa en el 3,3 del total d'ingressos (menys que el creixement interanual).

Pel que fa a les despeses, cal destacar l'elevat creixement relatiu interanual del capítol 1, de despeses de personal, en gairebé 45 milions d'euros (+9 %). D'altra banda, les despeses no financeres les dotacions per a fons de contingències i imprevistos i les transferències de capital presenten ta-

xes negatives de variació interanual.

A nivell de detall, només els ajuntaments de Palma (444) i Calvià (103) superen els 100 milions d'euros de despeses. D'aquesta manera, entre tots dos acumulen més de la meitat de la despesa municipal de l'illa de Mallorca, encara que es mantenen per sota del 40 % del pressupost dels municipis de les Balears, com en exercicis anteriors.

Només Llucmajor, a Mallorca (-9 %), i Formentera, a les Pitiüses (-0,3 %), van disminuir la quantia total dels seus pressupostos.

L'Ajuntament de Palma, amb un pressupost de 444 milions, presenta un increment interanual de despeses superior a la mitjana del 4,8 %. No obstant això, es queda per sota de la taxa interanual de creixement de Calvià, que va ser del 7 %.

A l'àmbit insular, els pressupostos municipals van créixer un 4,09 % a Mallorca, un 4,42 % a Menorca i un 5,77 % a les Pitiüses.

10.4.2 COMPTE FINANCER

El conjunt dels ajuntaments de les Balears el 2020 va disposar d'una consignació inicial per cobrir les seves despeses de 1.409 milions d'euros, equivalent al 4,7 % del PIB balear, gairebé tres dècimes de punt percentual més que en l'exercici precedent.

Els ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos de capital no financers) es van situar en els 1.404,6 milions

d'euros, amb un increment de 41,7 milions d'euros. Això representa un creixement del 3 % en relació amb l'exercici precedent. D'altra banda, les despeses no finance-

res (despeses corrents més despeses per operacions de capital no financeres) van ascendir a 1.369,7 milions d'euros, 69,3 més que el 2019 (un 5,3 % d'increment).

QUADRE I-10.7. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DELS PRESSUPOSTS INICIALS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EUROS) (2019-2020)

	2019	2020	% de var. 19-20
Ingressos			
Operacions corrents	1.318.040.318,1	1.352.801.214,3	2,6%
I. Imposts directes	602.088.803,8	614.084.692,2	2,0%
II. Imposts indirectes	55.223.728,4	63.084.913,5	14,2%
III. Taxes i altres ingressos	318.871.098,0	327.319.174,3	2,6%
IV. Transferències corrents	306.657.395,8	312.480.951,0	1,9%
V. Ingressos patrimonials	35.199.292,0	35.831.483,3	1,8%
Operacions de capital	52.820.833,5	68.863.906,8	30,4%
VI. Alienació d'inversions reals	866.690,0	1.644.509,3	89,7%
VII. Transferències de capital	44.057.952,5	50.123.705,2	13,8%
VIII. Variació d'actius financers	4.209.071,0	4.608.050,0	9,5%
IX. Variació de passius financers	3.687.120,0	12.487.642,3	238,7%
Total	1.370.861.151,6	1.421.665.121,1	3,7%
Despeses			
Operacions corrents	1.160.741.659,8	1.218.524.038,6	5,0%
I. Remuneració de personal	494.660.813,4	539.082.372,4	9,0%
II. Béns corrents i serveis	497.442.009,7	513.935.170,2	3,3%
III. Interessos	13.118.831,7	11.610.763,0	-11,5%
IV. Transferències corrents	144.869.791,2	146.567.966,5	1,2%
V. Fons de contingència i imprevists	10.650.213,8	7.327.766,4	-31,2%
Operacions de capital	191.150.914,6	191.260.666,2	0,1%
VI. Inversions reals	125.234.207,3	141.129.299,1	12,7%
VII. Transferències de capital	14.835.796,3	10.055.182,5	-32,2%
VIII. Variació d'actius financers	2.159.171,0	2.298.150,0	6,4%
IX. Variació de passius financers	48.921.740,0	37.778.034,6	-22,8%
Total	1.351.892.574,3	1.409.784.704,8	4,3%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i els portals municipals de transparència

QUADRE I-10.8. PRESSUPOSTS INICIALS DE DESPESES DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EUROS) (2019-2020)

	2019	2020	% var. 20-19
Alcúdia	28.767.569,0	29.039.865,3	0,9%
Calvià	96.117.252,1	102.845.603,8	7,0%
Inca	27.311.818,2	28.288.602,9	3,6%
Llucmajor	42.823.401,0	38.972.634,6	-9,0%
Manacor	40.484.854,1	42.734.596,1	5,6%
Marratxí	31.416.000,0	34.489.250,0	9,8%
Palma	423.762.212,0	444.242.429,0	4,8%
Pollença	20.300.844,1	23.144.364,7	14,0%
Santanyí	20.945.000,0	24.600.000,0	17,5%
Sóller	14.917.232,8	17.024.193,9	14,1%
La resta	273.935.169,4	333.690.619,4	21,8%
Mallorca	1.020.781.352,6	1.062.494.953,8	4,1%
Ciutadella	35.069.982,2	35.484.593,8	1,2%
Maó	36.870.376,0	38.715.780,0	5,0%
La resta	52.608.665,7	54.604.529,0	3,8%
Menorca	124.549.023,9	128.804.902,8	3,4%
Eivissa	62.467.549,0	69.217.540,0	10,8%
Santa Eulària des Riu	40.108.000,0	41.270.000,0	2,9%
Sant Josep	35.353.785,8	37.835.223,0	7,0%
Formentera	30.150.001,0	30.060.000,0	-0,3%
La resta	38.482.862,0	40.102.085,2	4,2%
Eivissa-Formentera	206.562.197,8	218.484.848,2	5,8%
Total	1.351.892.574,3	1.409.784.704,8	4,3%

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i portal de transparència municipal

El total de la despesa financera per variació d'actius i passius financers es va pressupostar en 40,1 milions d'euros (en clara reculada en relació amb els 83,7 del 2017). Aquesta disminució en relació amb els anys anteriors es dona en la variació de passius financers (amortització de deute) i la seva variació anual és del -22,8 %. Aquest fet és raonable a mesura que el deute municipal acumulat va decreixent

per les limitacions imposades, mentre que la variació dels actius financers per la concessió de bestretes i préstecs es manté en la meitat dels ingressos per aquest concepte. Encara que incrementa la despesa en un 6,4 %, es tracta d'una variació interanual no significativa en valors absoluts,

L'estalvi en operacions corrents (diferència entre els ingressos i les despeses corrents)

va ascendir a 134,3 milions d'euros, en la tendència decreixent d'exercicis anteriors (són 23 milions menys que el 2019). En canvi, el dèficit per operacions de capital no financeres es va mantenir en xifres semblants a l'exercici precedent, en 99,4 milions, molt per sota de l'estalvi en operacions corrents.

Igual que en exercicis precedents, el pressupost de 2020 presenta una situació de dèficit de caixa no financer (l'estalvi financer corrent, 134,3 milions d'euros, supera folgadoament, igual que en l'exercici anterior, el dèficit de les operacions de capital no financeres: 99,4 milions d'euros). Per tant, va quedar fixat en 34,9 milions d'euros, superàvit del qual caldria deduir la variació neta de les operacions financeres, que va ser de -23 milions d'euros, que curiosament coincideix amb la disminució interanual de l'estalvi en operacions corrents.

La despesa en operacions no financeres de capital va ascendir a 151 milions d'euros per l'increment de les inversions en 11 milions. Així es va trencar la tendència dels tres exercicis anteriors, que van acumular una disminució de 100 milions d'euros, i es torna a situar al mig punt percentual del PIB balear (més per la disminució del PIB el 2020 que per l'increment de la despesa en inversions).

En termes de necessitat de finançament, el conjunt de les corporacions municipals registren un dèficit de finançament (estalvi corrent menys despeses no financeres de capital) de 17 milions d'euros (enfront del romanent de 20 milions d'euros de l'exercici precedent), fet que representa poc més de mitja dècima de punt del PIB balear.

L'increment de l'endeutament brut (emissió de deute o subscripció creditícia bruta) per al conjunt dels ajuntaments es va incrementar per primera vegada en els darrers exercicis, triplicant-se en relació amb l'exercici precedent, encara que no aconsegueix l'1 % dels ingressos. En valors absoluts, la seva quantia de 12,5 milions d'euros resulta insuficient per fer front als 37,8 que es van destinar a l'amortització de deute d'exercicis anteriors. Per tant, l'endeutament municipal es manté en la senda del decreixement i presenta un important grau de sanejament financer, amb saldo anual net d'endeutament negatiu entorn als 25 milions euros.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) es manté per sobre del 100 %, amb un creixement de dos punts en relació amb l'any anterior fins a assolir el 111 %.

La càrrega financera del deute públic municipal balear (anualitat per amortització més interessos) en els pressupostos de 2020 va representar per al conjunt dels ajuntaments 37,8 milions d'euros, en clara tendència decreixent com en els exercicis anteriors, cosa que és el normal en un entorn de tipus molt baixos i de disminució del deute net.

10.4.3. AJUNTAMENT DE PALMA

Per a l'exercici de 2020, el pressupost consolidat de l'Ajuntament de Palma i els seus organismes autònoms es va presentar anivellat i equilibrat tant en ingressos com en despeses, assolint la xifra total de 444 milions d'euros. D'aquests, 437 correspo-

nen a la mateixa corporació, i la resta, als organismes municipals que conformen el perímetre de la consolidació un cop eliminades les transferències internes de la corporació cap a aquestes per evitar duplicitats (Vegeu el quadre IA-10.2.).

En valors constants, la variació interanual del pressupost, tant en ingressos com en despeses, en un entorn de variació negativa de l'IPC (4,8 de creixement pressupostari en un context de variació de preus del -0,4 % de l'índex general a les Balears) es recupera el ritme de creixement d'exercicis anteriors. Aquest increment en valors absoluts suposa un augment de 20,5 milions d'euros, dels quals gairebé la meitat es destinen a augmentar les inversions i es finança acudint a l'endeutament.

En concret, segons consta a l'informe econòmicofinancer que acompanya el pressupost, la destinació d'aquest endeutament són principalment les inversions en el projecte EDUSI, els pressupostos participatius i l'eix cívic del carrer Nuredunna.

Com en exercicis anteriors, l'augment pressupostari es dona tant en el conjunt dels organismes autònoms com en el pressupost propi de la corporació.

Si es consolidessin, a més, les empreses públiques, el pressupost s'elevaria substancialment. No obstant això, en aquest cas els estats pressupostaris no serien comparables, per la qual cosa a efectes metodològics, i malgrat la seva rellevància, es prescindeix del sector privat municipal.

En relació amb els ingressos, el creixement es reparteix entre l'endeutament

nou ja esmentat, que representa dues cinquenes parts de l'increment. Dues cinquenes més corresponen a l'augment dels ingressos tributaris (tot i que es preveu una disminució de l'impost sobre l'increment del valor dels terrenys «plusvàlua» del 7 %, sobre la base de dades de 2019). El terç restant correspon als majors ingressos per transferències corrents, entre les quals cal destacar l'increment dels ingressos procedents de l'Administració autonòmica destinats a convenis de serveis socials. Finalment, els ingressos patrimonials i els de transferències de capital presenten variacions poc significatives en valors absoluts.

En el costat de les despeses, el creixement en 9,4 milions de les inversions reals ja esmentat els permet superar els 50 milions d'euros, juntament amb l'increment en les despeses de personal en 12,2 milions d'euros (increment que preveu, a més de l'increment retributiu del Reial decret llei 24/2018, de 21 de desembre, l'augment d'hores extres per a seguretat ciutadana i l'increment de plantilles). A més, entre els capítols que més creixen hi ha les transferències corrents a tercers fora de l'entorn de la consolidació, que, amb 58,7 milions, s'incrementen en un 7,8 % en relació amb l'exercici de 2019 (una vegada eliminades les dutes a terme unes altres a Emaya i l'efectuada al SMAP per l'assumpció del servei d'ORA de juny de 2019). Tot això, finançat —a més de l'esmentat augment dels ingressos en 20,5 milions d'euros— amb l'estalvi en la càrrega financera per interessos i amortització de deute. A més, hi cal afegir la reducció en aquesta tercera part de la dotació al fons de contingències i imprevistos.

El superàvit no financer previst inicialment va ser de 13,5 milions, situant-se en el 3 % del pressupost consolidat, més de dos punts percentuals per sota de l'exercici anterior. Per tant, s'aguditzava l'alentiment del procés de sanejament financer observat en els exercicis anteriors, tot i que es manté en valor negatiu d'endeutament net.

10.4.4. AJUNTAMENT DE CALVIÀ

Per a l'exercici de 2020 el pressupost de l'Ajuntament de Calvià va aprovar un pressupost equilibrat entre ingressos i despeses per a la corporació de 100,78 milions d'euros, que després dels ajustos efectuats per consolidar els pressupostos de l'IMEB i l'Oficina Municipal de Tributs es van elevar a 102,85 milions d'euros.

Com passa en els exercicis anteriors, la informació de les despeses i els ingressos en el format convencional no es presenta en el portal de transparència de la corporació, sinó que es presenten sense consolidar via enllaç amb el portal institucional del Ministeri d'Hisenda. Allà es recull la informació facilitada per la corporació en compliment de l'Ordre HAP/2105/2012, d'1 d'octubre, modificada per l'Ordre HAP/2082/2014, de 7 de novembre, per la qual es desenvolupen les obligacions de subministrament d'informació previstes a la Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera; a l'Oficina Virtual per a la Coordinació Financera amb les Entitats Locals del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. És per això que a efectes metodològics i comparatius s'han consignat les dades consolidades publicades per la Secretaria General

de Finançament Autonòmic i Local que resulten homogènies amb els altres ens del sector públic local de les Balears i les utilitzades en exercicis anteriors.

La variació interanual del total pressupostat per l'Ajuntament de Calvià suposa un increment de 6,3 milions d'euros, que representen una taxa de creixement del 7 % (vegeu el quadre [IA-10.3.](#)).

Per capítols d'ingressos, s'aprecia un increment generalitzat, excepte en els ingressos, destacant en valors absoluts l'augment dels rendiments obtinguts dels ingressos tributaris, tant en el cas dels impostos directes com especialment en els impostos indirectes i en els ingressos per taxes i preus públics. No obstant això, en aquests darrers, que estan directament vinculats als serveis municipals prestats, una part de la variació interanual pot obeeir a les causes metodològiques apuntades en els paràgrafs anteriors, especialment pels ingressos de l'IMEB que es perceben com a contraprestació.

En valors absoluts, en el conjunt dels ingressos destaca la previsió d'ingressos per impostos directes, que representen gairebé la meitat de la totalitat dels ingressos. Entre aquests, destaquen els rendiments de l'impost sobre béns immobles, característic dels elevats valors cadastrals del municipi, especialment dels immobles situats a la primera línia de les zones costaneres o els vinculats a l'activitat turística, que en tractar-se d'un ingrés de tipus patrimonial no s'han vist afectats per la contracció de l'activitat del sector deguda al confinament i a les limitacions de mobilitat que han afectat el sector el 2020.

És també significativa l'absència d'ingressos per variació de passius financers, ja que, igual que en els exercicis precedents, el municipi no ha requerit de nou endeutament per al finançament de la despesa.

Pel que fa a les transferències d'altres administracions per al finançament de la despesa corrent, es van incrementar en un 10 %. A més, les transferències de capital per al finançament de les operacions de capital, fonamentalment de les inversions, la seva taxa de variació interanual gairebé va assolir el 30 %

En el vessant de la despesa, les operacions corrents s'incrementen el 8,9 % i destaca l'increment en despeses de personal i les despeses en la compra de béns corrents i la retribució dels serveis exteriors. Al mateix temps, disminueixen les transferències corrents als altres ens del sector públic municipal, mentre que en les operacions de capital s'incrementen les inversions reals i disminueixen en quantia similar les transferències de capital. Tant les esmentades variacions en operacions corrents com les operacions de capital són coherents amb les matisacions de caràcter metodològic efectuades, així com amb el procediment de consolidació.

10.4.5 ANÀLISI DE LA DESPESA LOCAL DES DE LA PERSPECTIVA SOCIAL

En aquest apartat s'analitza la despesa local del conjunt de les administracions (ajuntaments i consells insulars, consolidats amb els seus corresponents ens instrumentals) des de la perspectiva social. Això contrasta amb els apartats anteriors, basats en els

aspectes econòmics de la despesa local, i es prioritza en l'anàlisi la destinació sobre la composició de la despesa i la seva repercussió sobre els ciutadans. És per això que les xifres es presenten en valors d'euros per habitant i any (vegeu el quadre I-10.9).

Durant el 2020 l'Administració local balear en el seu conjunt (ajuntaments i consells insulars) va gastar una mitjana de 1.727,6 euros per habitant —70 més que l'any anterior—. D'aquests, gairebé el 70 % —1.186,4 euros per habitant/any— es van destinar a despesa social.

Concretament, 606,2 euros es van destinar a serveis públics bàsics, 323,06 euros es van destinar a protecció i promoció social, i 257,2 euros, a serveis públics de caràcter preferent.

En la línia de tendència d'exercicis precedents, la despesa social per habitant i any es consolida per sobre dels dos terços de la despesa total, amb un creixement de gairebé set punts percentuals en relació amb l'exercici anterior. Es confirma així la vocació social dels ens locals de les Balears.

En el conjunt de la despesa, l'increment en valors absoluts en relació amb el 2019 va ser de 52,4 milions d'euros, fins a superar en 24 la barrera dels 2.000 milions d'euros.

Aquest augment es reparteix d'una manera irregular, perquè si en la quantia total de la despesa l'increment va ser del 2,7 % (més d'un 3 % en valors constants si tenim en compte la variació de l'IPC). Aquest increment, juntament amb l'estalvi en la despesa destinada a l'amortització del

deute públic (-26,9 %) i en la despesa destinada a actuacions de caràcter econòmic (-9,8 %), permeten assumir increments significatius en la despesa social, especialment serveis socials i promoció social (que en conjunt augmenten en 78,5 milions d'euros). D'altra banda, les despeses en serveis de caràcter general i els de caràcter preferent com la sanitat, l'educació i la cultura i l'esport presenten creixements entorn dels 10 milions d'euros.

El creixement de la despesa, en taxes de creixement relatives, que oscil·len en funció de la importància absoluta de cada destinació, destaca en el costat negatiu la despesa en deute públic, que es torna a reduir en més d'una quarta part. A més, és important la disminució del 31,1 % en les despeses per a altres prestacions a favor dels empleats (públics), que acumulen una important caiguda en els dos darrers exercicis. Al mateix temps, entre les actuacions de caràcter econòmic en indústria i energia es produeix un decrement del 12,4 % després de l'increment de l'exercici anterior, que gairebé va triplicar la consignació. Finalment, sobretot resulta significativa la caiguda de la despesa en infraestructures (-17 % en taxa interanual de variació).

10.5

ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT

L'Administració general de l'Estat, a través de la recaptació tributària obtinguda per la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears, va obtenir el 2020 uns ingressos de 3.486,3 milions d'euros, és a dir, una

reducció de 1.200 milions d'euros menys del recaptat l'any 2019. Això representa una caiguda superior al 25 % en un any. En termes de la seva participació en el PIB balear és una caiguda de 3,5 punts, fins a situar-se en l'11,6 %. Aquesta caiguda hauria estat molt superior si el mateix PIB no hagués patit també una disminució important de més de nou punts percentuals durant l'exercici de 2020. Tot això, a conseqüència de la pandèmia de la COVID-19 i les restriccions adoptades per a combatre la seva transmissió.

Les dades són espectaculars, coherents amb la inactivitat propiciada per la pandèmia, i es caracteritzaven per:

—La caiguda de retencions en l'IRPF pels ERTD i la disminució de pagaments a compte pels menors ingressos d'activitats econòmiques.

—La disminució dels beneficis de les societats.

—L'absència de rendiments del treball de no residents per la limitació de mobilitat.

—La caiguda, sobretot, del consum (IVA) del sector turístic i les famílies.

Les xifres, encara que coherents amb la vocació turística de l'economia balear, si ja són espectaculars en si mateixes, també resulten significatives en termes comparatius amb l'evolució de la mitjana nacional (vegeu el quadre I-10.10).

Aquesta caiguda de la recaptació resulta preocupant, en el cas concret del sector públic de les Illes, pels efectes que en els

pròxims dos anys tindrà aquesta caiguda d'ingressos de 2020 (i 2021?) sobre els ingressos futurs de les administracions, ja que la participació en els tributs de l'Estat es liquida amb dos anys de retard.

En l'horitzó del final de legislatura (2023), la caiguda de recursos disponibles resultarà determinant quant a les futures polítiques de despesa, i una gestió prudent aconsellaria que les polítiques de protecció social extraordinària i reactivació econòmica de les administracions públiques que es financin amb aportacions extraordinàries de fons europeus en els dos pròxims anys i es destinin a actuacions directes a les famílies i a les empreses. A més, cal que això no representi un augment en la mateixa estructura de despesa recurrent institucional, sota pena que, si no es fa, puguin veure's abocades a uns dèficits estructurals crònics i insostenibles en un futur no llunyà.

Aquesta disminució en la recaptació dels tributs recaptats per l'Estat el 2020 afectarà especialment l'Administració autonòmica, donada la dependència estructural dels seus ingressos de la recaptació dels impostos, ja que la seva gestió depèn de l'Estat. D'altra banda, en el cas dels ajuntaments els seus ingressos són menys sensibles a l'evolució de l'activitat econòmica, perquè es basen en tributs de caràcter «censal» com ara l'IBI, el de tinença de vehicles i les taxes per la prestació dels serveis públics. A més, la participació en els tributs generals que recapta l'Estat té menys importància relativa. Per això cal recordar que la recaptació dels impostos estatals no només afecta la participació directa dels ens locals, sinó que també afectarà indirecta-

ment a reduir els recursos que perceben de l'Administració autonòmica via transferències per a despeses corrents i transferències de capital per al finançament d'inversions, especialment infraestructures.

Pel que fa al detall de la recaptació dels tributs de l'Estat a les Balears el 2020, la dels impostos directes duplica un any més la dels impostos indirectes en valors absoluts, amb una caiguda del 20,7 % enfront de la caiguda mitjana nacional del 6,3 %.

Donada la seva importància relativa, destaca la caiguda en la recaptació de l'IRPF de més de 13 punts, quan en el conjunt de l'Estat s'ha incrementat lleugerament la recaptació per aquest impost. A més, els impostos sobre la renda de no residents cauen per sota de la taxa de disminució mitjana a l'àmbit nacional.

No obstant això, entre els impostos directes l'impost de societats és el que més es veu afectat per les circumstàncies especials de l'exercici en valors relatius, amb una caiguda a les Balears 10 punts superior a la caiguda de la recaptació en el conjunt de l'Estat.

Per altra banda, els impostos indirectes presenten taxes negatives generalitzades de variació interanual. Així mateix, la variació en la recaptació de l'IVA és la que ha patit una minoració més important en valors absoluts, amb una caiguda de 550 milions d'euros. Això en termes relatius suposa una caiguda interanual del 38,4 %, triplicant la caiguda nacional. Com ja s'ha comentat, això és coherent amb la vocació turística de l'economia balear i els efectes de la pandèmia sobre aquest sector.

QUADRE I-10.9. ANÀLISI SOCIAL DE LA DESPESA DE LES ENTITATS LOCALS DE LES BALEARS PER PROGRAMES (2019-2020)

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% de variació absoluta 2020-2019	% de variació relativa 2020/2019	2020		
	2019	2020			Repartiment de l'increment	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant
Deute públic	66.673	48.755	-17.918	-26,9%	-34,2%	2,4%	41,6
Deute públic	66.673	48.755	-17.918	-26,9%	-34,2%	2,4%	41,6
Serveis públics bàsics	656.057	710.141	54.084	8,2%	103,2%	35,1%	606,2
Seguretat i mobilitat ciutadana	226.154	247.441	21.287	9,4%	40,6%	12,2%	211,2
Habitatge i urbanisme	115.433	125.781	10.348	9,0%	19,7%	6,2%	107,4
Benestar comunitari	242.499	254.244	11.745	4,8%	22,4%	12,6%	217,0
Medi ambient	71.971	82.675	10.704	14,9%	20,4%	4,1%	70,6
Actuacions de protecció i promoció social	354.076	378.474	24.398	6,9%	46,6%	18,7%	323,1
Pensions	3.286	3.128	-158	-4,8%	-0,3%	0,2%	2,7
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	4.842	3.335	-1.507	-31,1%	-2,9%	0,2%	2,8
Serveis Socials i promoció social	329.025	353.911	24.886	7,6%	47,5%	17,5%	302,1
Foment de l'ocupació	16.923	18.101	1.178	7,0%	2,2%	0,9%	15,5
Producció de béns públics de caràcter preferent	291.497	301.309	9.812	3,4%	18,7%	14,9%	257,2
Sanitat	15.882	17.278	1.396	8,8%	2,7%	0,9%	14,7
Educació	77.550	82.436	4.886	6,3%	9,3%	4,1%	70,4
Cultura	121.407	124.030	2.623	2,2%	5,0%	6,1%	105,9
Esport	76.657	77.565	908	1,2%	1,7%	3,8%	66,2

continua

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% de variació absoluta 2020-2019	% de variació relativa 2020/2019	2020		
	2019	2020			Repartiment de l'increment	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant
Actuacions de caràcter econòmic	287.059	258.886	-28.173	-9,8%	-53,8%	12,8%	221,0
Agricultura, ramaderia i pesca	9.922	9.559	-363	-3,7%	-0,7%	0,5%	8,2
Indústria i energia	18.345	16.066	-2.279	-12,4%	-4,3%	0,8%	13,7
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	47.051	49.569	2.518	5,4%	4,8%	2,4%	42,3
Transport públic	33.814	34.550	736	2,2%	1,4%	1,7%	29,5
Infraestructures	169.169	140.319	-28.850	-17,1%	-55,1%	6,9%	119,8
Recerca, desenvolupament i innovació	1.782	1.919	137	7,7%	0,3%	0,1%	1,6
Altres actuacions de caràcter econòmic	6.976	6.905	-71	-1,0%	-0,1%	0,3%	5,9
Actuacions de caràcter general	316.178	326.381	10.203	3,2%	19,5%	16,1%	278,6
Òrgans de govern	48.375	48.205	-170	-0,4%	-0,3%	2,4%	41,1
Serveis de caràcter general	192.600	203.624	11.024	5,7%	21,0%	10,1%	173,8
Administració financera i tributària	71.928	71.163	-765	-1,1%	-1,5%	3,5%	60,7
Transferències a altres administracions públiques	3.274	3.390	116	3,5%	0,2%	0,2%	2,9
Total	1.971.540	2.023.946	52.406	2,7%	100,0%	100,0%	1.727,6

Font: Elaboració pròpia segons dades del Ministeri d'Hisenda i l'IBestat
La dada consolidada de les entitats locals de les Balears correspon al consolidat dels consells insulars, els ajuntaments, les mancomunitats i les entitats menors.

QUADRE I-10.10. INGRESSOS DE LA DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2019-2020)

	Illes Balears			Espanya
	2019	2020	% de var.	% de var.
Capítol I: Imposts directes	3.118.431	2.473.469	-20,7%	-6,3%
Imposts sobre la renda de persones físiques	2.187.541	1.889.053	-13,6%	1,2%
Imposts sobre societats	773.065	415.605	-46,2%	-33,2%
Imposts sobre la renda no residents	124.127	92.680	-25,3%	-36,2%
La resta del capítol I	33.698	76.131	125,9%	47,0%
Capítol II: Imposts indirectes	1.525.216	977.160	-25,9%	-11,5%
Imposts sobre el valor afegit	1.422.796	876.731	-38,4%	-11,5%
Imposts especials	15.438	4.558	-70,5%	-12,1%
Impost sobre primes d'assegurances	84.008	94.085	12,0%	-0,3%
La resta del capítol II	2.974	1.786	-39,9%	-16,0%
Capítol III: Taxes i altres ingressos	46.435	35.627	-23,3%	-21,2%
Total ingressos tributaris	4.690.082	3.486.256	-25,7%	-8,8%

Font: Informe mensual de recaudación tributaria, 2020, Agència Tributària

Quant als ingressos per taxes, recàrrecs, sancions, etc. (capítol III), la recaptació cau en 10 milions d'euros, amb una taxa de variació interanual del -23,3 %, escassament superior a la mitjana nacional.

10.6

LA CÀRREGA FISCAL A LES ILLES BALEARS

10.6.1. LA CÀRREGA I LA PRESSIÓ FISCAL A LES BALEARS EN EL CONTEXT NACIONAL

Si bé l'exercici de 2020 ha estat un exercici atípic en totes les facetes de la vida a causa de la pandèmia i els seus efectes sobre la salut pública i l'economia, des de l'òptica

de la càrrega fiscal suportada per la ciutadania els efectes de la pandèmia només s'han fet sentir parcialment. Això ha estat especialment a causa de la inèrcia recaptatòria, ja que els seus efectes més immediats s'han manifestat especialment sobre el consum (i els impostos indirectes vinculats a aquest). D'altra banda, els efectes sobre els impostos directes vinculats a les rendes de les persones físiques i les societats, que es liquiden en l'exercici posterior, són diferits al pròxim exercici, per la qual cosa només s'han percebut parcialment, especialment en la caiguda de les retencions vinculades a la caiguda de les rendes, especialment dels treballadors en ERTO i dels fixos discontinus o autònoms, l'activitat dels quals s'ha vist reduïda.

Quant a la resta dels tributs, només les taxes han reflectit una disminució semblant

a la caiguda de l'activitat, mentre que els impostos vinculats al patrimoni (IBI, vehicles, etc.) no s'han vist afectats per la menor activitat, i la part de la càrrega fiscal suportada per aquests conceptes s'ha mantingut en valors absoluts.

En el context del conjunt de les administracions públiques, la càrrega fiscal suportada ha disminuït. A més, la pressió fiscal ha augmentat, ja que la renda generada (PIB per càpita) ha patit una disminució immediata i percentualment més alta, i l'efecte sobre el percentatge d'aquests recursos per càpita destinats a suportar els tributs ha fet que la pressió fiscal augmenti.

Per al conjunt de les Illes Balears, la càrrega fiscal el 2020 es va incrementar lleugerament en relació amb l'exercici anterior, arribant a 9.310 milions d'euros, enfront dels 9.191 milions de 2019 en valors absoluts. En termes de pressió fiscal, el percentatge del PIB balear ha pujat més de dos punts i mig percentuals, passant del 28,4 % al 31 %. Un cop més, cal esmentar que aquest creixement de la pressió fiscal obeeix més a la baixada del PIB que a l'increment dels tributs suportats.

A l'àmbit insular, Mallorca suporta la major part de la càrrega fiscal, un 77,8 %, mentre que el 8,2 % recau a Menorca; el 13 %, a Eivissa, i l'1 % restant, a Formentera.

Resulta interessant el contrast d'aquestes dades si tenim en compte que, quan es van crear l'ens preautonòmic i els consells insulars (RD 2873/79), es van establir uns paràmetres de rellevància econòmica entre les illes del 78 %, 10,5 % i 10,5 % per a

la distribució de les competències de l'extinta diputació provincial. Transcorreguts 30 anys, s'aprecia el desplaçament del creixement relatiu de l'activitat econòmica de Menorca a Eivissa i Formentera, mentre que Mallorca manté la seva aportació relativa a l'economia interinsular.

En termes comparatius amb la resta dels territoris del país, es manté la importància relativa destacada de la tributació indirecta en la càrrega fiscal, només superada per primera vegada per Extremadura. En el cas de les Balears, la causa és l'alt nivell de consum per càpita que genera l'especialització turística de l'economia, i no la generació de rendes més baixes en el que s'interpreta com un efecte del desplaçament crònic de la tributació de les rendes altes d'Extremadura cap a territoris amb una fiscalitat més favorable (vegeu el quadre I-10.11).

Conceptualment, per a l'anàlisi de la càrrega fiscal és convenient reiterar, a manera d'aclariment, la diferència entre els tres components d'aquesta: «Els primers (directes) graven la riquesa, bé mitjançant l'obtenció de rendes o bé per la possessió i gaudi del patrimoni, amb caràcter progressiu en el cas de les persones físiques, però a tipus fixos que varien en funció de la grandària en el cas de les persones jurídiques, mentre que en el cas de la càrrega fiscal indirecta es grava el consum, amb caràcter general a través de l'IVA i amb tributs "especials" en el cas de certs productes (combustibles, alcohol, tabac, etc.), entre els quals comencen a tenir rellevància nous tributs autonòmics vinculats en major o menor mesura amb el medi ambient. En el cas de les taxes i altres in-

gressos, es tracta de tributs vinculats a l'ús dels béns o serveis públics a títol personal pels ciutadans i amb el seu cobrament es busca la contraprestació que permeti repercutir-li el cost, inclòs el cost financer de l'ajornament del pagament dels deutes tributaris.»

En sentit contrari, la tributació directa representa més de la meitat de la càrrega fiscal en la mitjana nacional i Madrid destaca entre les comunitats de règim comú i Na-

varra, amb el seu règim foral, que superen el 60 %. Aquesta situació no és aliena la seva tributació més favorable.

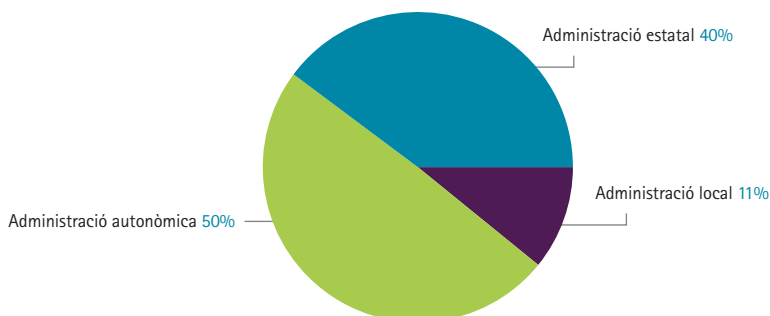
En el costat oposat, se situen les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, per a les quals l'especialització de la seva economia en el comerç transfronterer i la baixa càrrega fiscal fan que la imposició indirecta al consum presenti taxes relatives significativament superiors a la resta de la les comunitats (vegeu el gràfic 1-10.2).

QUADRE I-10.11. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA TRIBUTÀRIA PER TIPUS DE TRIBUT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2020)

	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingressos	Total
Andalusia	45,7%	47,1%	7,2%	100,0%
Aragó	49,9%	44,9%	5,2%	100,0%
Astúries	51,6%	43,4%	5,0%	100,0%
Illes Balears	45,3%	49,3%	5,5%	100,0%
Illes Canàries	53,7%	38,5%	7,8%	100,0%
Cantàbria	46,6%	43,9%	9,5%	100,0%
Castella i Lleó	47,8%	46,2%	6,0%	100,0%
Castella-la Manxa	43,8%	48,7%	7,5%	100,0%
Catalunya	55,5%	39,1%	5,4%	100,0%
Com. Valenciana	46,9%	42,9%	10,1%	100,0%
Extremadura	43,7%	49,4%	6,9%	100,0%
Galícia	48,8%	46,0%	5,3%	100,0%
Madrid	62,2%	34,1%	3,7%	100,0%
Múrcia	45,9%	48,3%	5,7%	100,0%
Navarra	64,1%	30,3%	5,6%	100,0%
País Basc	48,2%	47,2%	4,6%	100,0%
La Rioja	51,2%	42,7%	6,1%	100,0%
Ceuta	22,2%	70,6%	7,2%	100,0%
Melilla	25,7%	59,5%	14,9%	100,0%
Total Nacional	51,9%	42,1%	6,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia

Gràfic I-10.2.
Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears (2020)

Font: Elaboració pròpia

A l'àmbit institucional, en el repartiment de la càrrega fiscal a les Balears entre les diferents administracions es consolida la tendència d'exercicis anteriors del desplaçament de la càrrega fiscal de l'Administració estatal i la local cap a l'Administració autonòmica, que acumula una participació equivalent a la de les altres dues administracions juntes. No obstant això, les dades de l'Administració estatal estan condicionades per la limitació de creixement que representa la prolongada pròrroga de pressupostos generals de l'Estat també el 2020 (vegeu el quadre I-10.12).

Comparativament, l'estructura de la càrrega fiscal entre administracions presenta diferències notables entre les comunitats autònomes, especialment per les diferències estructurals de les comunitats amb règims especials. Així, el País Basc concentra més del 90 % de la càrrega fiscal en les entitats locals (diputacions forals), al mateix temps que Navarra (com en exercicis precedents) presenta unes dades anòmales pel seu saldo negatiu amb l'Estat. És per això que la

càrrega fiscal de l'Administració autonòmica foral acumula un percentatge superior al 100 % de la càrrega fiscal, mentre que a les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla la càrrega fiscal es concentra en l'Administració local, ja que, com passa en el cas de Formentera amb el Consell Insular, a les ciutats autònomes és la corporació municipal la que assumeix l'administració de les competències autonòmiques.

Especialment significatiu pel paral·lelisme potencial amb les Balears resulta el cas de les Canàries, on la recaptació dels tributs insulars característics del seu règim especial efectua a través dels cabildos. Així, la quota de l'Administració local suposa gairebé un 30 % de la càrrega fiscal total, gairebé triplicant la de les comunitats autònomes de règim comú.

Entre les comunitats autònoma de règim comú, les Balears, amb un 49,36 %, se situen al capdavant pel que fa al percentatge que representa de la càrrega fiscal autonòmica sobre el total.

QUADRE I-10.12. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA FISCAL PER ADMINISTRACIONS I PER CA (2020)

	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Andalusia	14,0%	46,2%	39,7%	100,0%
Aragó	11,5%	47,6%	40,9%	100,0%
Astúries	9,7%	47,9%	42,4%	100,0%
Illes Balears	10,9%	49,4%	39,8%	100,0%
Illes Canàries	29,5%	41,6%	28,9%	100,0%
Cantàbria	10,3%	46,6%	43,1%	100,0%
Castella i Lleó	12,0%	45,8%	42,2%	100,0%
Castella-la Manxa	13,3%	47,0%	39,6%	100,0%
Catalunya	12,5%	46,0%	41,4%	100,0%
Com. Valenciana	11,6%	49,9%	38,5%	100,0%
Extremadura	12,8%	48,8%	38,4%	100,0%
Galícia	10,6%	46,3%	43,1%	100,0%
Madrid	10,0%	42,1%	48,0%	100,0%
Múrcia	12,8%	47,6%	39,6%	100,0%
Navarra	6,8%	115,3%	-22,2%	100,0%
País Basc	91,2%	0,6%	8,2%	100,0%
La Rioja	11,7%	46,1%	42,2%	100,0%
Ceuta	80,4%	0,0%	19,6%	100,0%
Melilla	79,8%	0,0%	20,2%	100,0%
Mitjana nacional	17,4%	43,8%	38,8%	100,0%

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa a la càrrega fiscal per habitant, a causa de les restriccions de mobilitat i de l'activitat econòmica, el 2020 es produeix una disminució generalitzada en valors absoluts. En el cas de les Balears, la disminució és de només 50 euros per habitant, especialment a causa de la inèrcia recaptatòria dels tributs i de la creació de noves figures impositives que es van consolidant. En canvi, no es deu tant als efectes sobre els impostos directes sobre la renda de les persones físiques i les societats, ja que aquests no es manifestaran íntegrament

fins que s'efectuï la declaració anual en l'exercici següent. Malgrat això, la càrrega fiscal per habitant a les Balears es va mantenir al llindar dels 8.000 euros en un entorn de la depreciació monetària negativa però amb taxes positives de creixement de la població (vegeu el quadre I-10.13).

Com en exercicis anteriors, en el conjunt de les comunitats autònomes, les Balears se situen en tercer lloc pel que fa a la càrrega fiscal per habitant en valors absoluts, només per darrere del País Basc i Madrid

(que perd la primera posició). Així mateix, els habitants de Catalunya són els que se situen en quart lloc quant a la càrrega fiscal suportada, incrementant-la en 158,7 euros per habitant, mentre que la mitjana nacional augmenta en 61,2 euros fins a situar-se en 6.158,3 euros per habitant.

A la part baixa de la taula se situen, un any més, Ceuta i Melilla, al mateix temps que els habitants de les Canàries, amb 3.984,9 euros per habitant, suporten una càrrega

fiscal que és la meitat que la suportada pels habitants de l'arxipèlag balear. En canvi, els habitants d'altres comunitats autònomes el PIB per capita de les quals ja ha superat el de les Balears, com Aragó o la Rioja, suporten càrregues fiscals molt inferiors —de fins a 2.000 euros per habitant i any en el cas de la segona—. Si més no, aquesta situació mereix un replantejament seriós, ja que es fa patent la necessitat d'una correcció del sistema vigent del règim econòmic de les Balears.

QUADRE I-10.13. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT I PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EXERCICI 2020)

	PIB per càpita	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal: CF/PIB
		Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	
Illes Balears	25.645,6	921,3 €	3.889,7 €	3.135,6 €	7.946,7 €	31,0%
Cantàbria	22.164,1	647,9 €	2.920,7 €	2.705,3 €	6.273,8 €	28,3%
Astúries	21.178,8	576,5 €	2.859,4 €	2.533,9 €	5.969,8 €	28,2%
Comunitat Valenciana	21.094,3	676,5 €	2.896,7 €	2.236,2 €	5.809,4 €	27,5%
País Basc	31.035,1	7.679,9 €	46,8 €	692,6 €	8.419,3 €	27,1%
Catalunya	28.287,2	930,9 €	3.421,0 €	3.078,8 €	7.430,8 €	26,3%
Andalusia	17.846,4	656,5 €	2.162,6 €	1.859,5 €	4.678,5 €	26,2%
Mitjana Nacional	24.021,2	1.075,4 €	2.694,2 €	2.388,7 €	6.158,3 €	25,6%
Madrid	32.644,9	817,3 €	3.455,7 €	3.937,5 €	8.210,5 €	25,2%
Castella-la Manxa	19.092,6	638,3 €	2.251,0 €	1.896,2 €	4.785,5 €	25,1%
Castella i Lleó	22.621,4	675,5 €	2.586,8 €	2.382,8 €	5.645,0 €	25,0%
Aragó	26.112,8	738,7 €	3.045,6 €	2.620,4 €	6.404,7 €	24,5%
Extremadura	17.683,7	555,7 €	2.111,4 €	1.662,9 €	4.330,0 €	24,5%
Múrcia	19.672,6	605,1 €	2.247,5 €	1.873,9 €	4.726,6 €	24,0%
Galícia	21.700,6	546,9 €	2.394,1 €	2.229,1 €	5.170,2 €	23,8%
La Rioja	25.633,8	698,7 €	2.745,7 €	2.514,7 €	5.959,1 €	23,2%
Illes Canàries	19.310,8	1.173,9 €	1.657,7 €	1.153,3 €	3.984,9 €	20,6%
Navarra	29.216,2	369,4 €	6.228,8 €	-1.198,2 €	5.400,0 €	18,5%
Ceuta	19.000,8	1.880,5 €	0,0 €	459,0 €	2.339,5 €	12,3%
Melilla	17.462,8	1.151,7 €	0,0 €	291,2 €	1.442,9 €	8,3%

Font: Elaboració pròpia

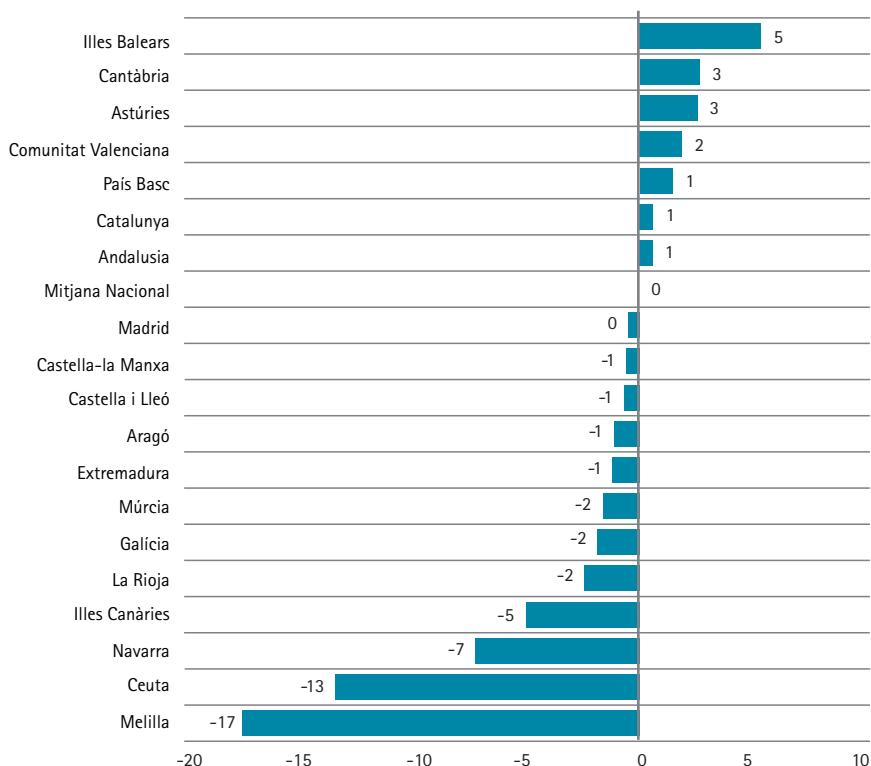
No obstant això, la càrrega fiscal per habitant també té un altre component que cal considerar, que és la distorsió que pot representar la població de fet enfront de la població de dret. Aquesta és una característica de les Illes, ja que amb les baixes taxes d'ocupació en la temporada turística de 2020, a causa de la pandèmia, era de suposar una major disminució de la càrrega fiscal. Però els seus efectes es traslladen als dos pròxims anys a causa del decalatge temporal que es produeix en la liquidació

de la participació de les comunitats autònomes i els ens locals en els tributs la recaptació dels quals és a càrrec de l'AEAT.

Però, si bé les dades de la càrrega fiscal per habitant en valors absoluts resulten significatius, és en mesurar la pressió fiscal —comparant la càrrega fiscal amb el PIB per càpita— quan les xifres de les Balears resulten més rellevants en relació amb la resta dels territoris de l'Estat (vegeu el gràfic I-10.3).

Gràfic I-10.3

Pressió fiscal per CA: diferència respecte a la mitjana nacional en punts percentuals (2020)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE, el MINHAP, el MINHAF, l'AEAT i l'Ibestat

Com en anys anteriors, les Balears es posicionen a la part més alta del quadre en termes de pressió fiscal suportada, per damunt de la resta de les comunitats autònomes, arribant el 2020 a superar per primera vegada la barrera psicològica del 30 % (fins i tot superant-la en un punt percentual). Això representa que els tributs suportats pels habitants de les Balears representen gairebé un terç de la renda per càpita en termes de PIB.

Comparativament, el diferencial respecte a la mitjana de la resta de les comunitats es manté per sobre dels 5 punts percentuals. Així mateix, són les comunitats de l'arc nord del país les que presenten diferencials per sobre de la mitjana, encapçalades per Cantàbria, Astúries i el País Basc, amb la Comunitat Valenciana colant-se per sobre del País Basc per primera vegada. Un any més, Catalunya i Madrid (que són les de més pes econòmic relatiu) presenten índexs de pressió fiscal situats en l'entorn de la mitjana, encara que Madrid se situa lleugerament per sota, per primera vegada.

També en la línia dels exercicis anteriors, a més de les ciutats autònomes, són les comunitats amb règims diferenciats de Navarra i les Canàries les que tenen més desviació per sota de la mitjana. En aquest sentit, tornant a la comparació entre arxipèlags, en termes de pressió fiscal els canaris suporten un terç menys que els balears. Això, en termes de renda disponible, significa que mentre a les Balears gairebé un terç de la renda es destina a cobrir els tributs que permeten el funcionament dels serveis públics, a les Canàries només una cinquena part de les rendes s'han de destinar a això.

En aquest context, metodològicament s'ha de reiterar que les variacions en matèria de

pressió fiscal de 2020 estan més afectades per la caiguda del PIB per càpita que per les variacions de la càrrega fiscal suportada.

10.6.2. LA CÀRREGA I LA PRESSIÓ FISCAL A LES BALEARS A L'ÀMBIT INSULAR I MUNICIPAL¹

1. Nota metodològica. En aquest apartat es consideren les definicions conceptuals següents:

Càrrega fiscal: Conjunt dels tributs recollits en els capítols I, II i III dels pressupostos consolidats de les administracions públiques.

Pressió fiscal: Quocient entre la càrrega fiscal per habitant i el PIB per càpita.

PIB per càpita: Donats els canvis introduïts per l'INE pel que fa a la comptabilitat regional d'Espanya; amb el canvi de base efectuat a final de 2020 per a la sèrie 2017-2019, i la postergació del calendari de la publicació de les dades del PIB regional per a 2020 fins a finals de l'exercici següent, aquests s'han estimat aplicant, sobre les dades actualitzades de 2019, la taxa de variació interanual de la comptabilitat nacional trimestral corresponent al quart trimestre de 2020.

Metodologia d'imputació per comunitats autònomes

- Per a les administracions locals, s'han utilitzat les quanties consignades en els capítols 1, 2 i 3 d'ingressos dels pressupostos de les corporacions locals, dades consolidades.
- Per a les administracions autonòmiques, s'han utilitzat les quanties consignades en els capítols 1, 2 i 3 d'ingressos dels seus pressupostos consolidats, una vegada reclassificades aquelles dades de la liquidació definitiva de la recaptació de 2017, que inicialment en la seva tramitació legislativa es presenten provisionalment al capítol 4 d'ingressos, en espera de la seva determinació com a impostos directes o indirectes.
- Per a l'Administració de l'Estat, la recaptació provisional de 2020 per impostos directes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú i les Canàries, una vegada deduïdes les quanties ja consignades en els pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, en funció de la meritació de la quota autonòmica sobre el total recaptat per IRPF.

La recaptació provisional de 2020 de l'AEAT per impostos indirectes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú una vegada deduïdes les quanties ja consignades en els pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, segons el criteri de meritació resultant d'aplicar la darrera dada de l'índex de consum (INE) fixat a l'efecte de repartiment de l'IVA en el Consell General de Política Fiscal i Financera.

Per a les administracions amb règims especials, s'assigna a cada comunitat la recaptació per impostos directes i indirectes de les delegacions en el seu territori.

La recaptació per taxes i altres ingressos s'assigna a les comunitats autònomes quan és obtinguda per les delegacions de l'AEAT del seu territori i es prorratja la dels serveis centrals amb el mateix criteri.

La càrrega fiscal per habitant i per municipis de les Balears s'obté afegint a la càrrega fiscal de l'Administració local la corresponent als altres tres nivells administratius (insular, autonòmic i estatal) prorratjats per territoris.

A l'àmbit intern de les Balears, les dades de càrrega i pressió fiscal de 2020 desagregades per municipis i per illes presenten unes xifres de lleuger decreixement en càrrega fiscal però un creixement significatiu pel que fa a pressió fiscal. Així, excepte en el cas de l'illa de Mallorca i només per unes centèsimes de punt percentual, la pressió fiscal per illes ja se situa per sobre del 31 % (vegeu el quadre I-10.14).

Pel que fa a municipis, ja superen una tercera part del PIB per càpita —a més de Deià i Escorca, amb taxes superiors al 37 %— Sant Llorenç des Cardassar i Valldemossa, a Mallorca, i es Migjorn Gran a Menorca. També en la franja inferior, superant en tots els casos el 29 %, s'hi situen 18 dels municipis de Mallorca, amb el sòl de Petra, que, amb un 29,06 %, presenta la taxa de pressió fiscal més baixa de les Balears.

En el tram inferior de pressió fiscal se situen els municipis d'interior, especialment els situats al Pla de Mallorca. D'altra banda, la pressió fiscal més alta se suporta als municipis costaners, on la tributació vinculada a la indústria turística i l'oferta complementària —a més d'uns elevats valors cadastrals del sòl urbà residencial— fan més alta la pressió fiscal per habitant i any.

No obstant això, en valors absoluts, és a dir, per càrrega fiscal, tots els municipis de les Illes han disminuït la quantia suportada per habitant i any, de manera que el 2020 cap municipi ha superat els 10.000 euros de càrrega fiscal per habitant, ni tan sols a Deià i Escorca. S'han superat els 8.000 als municipis de la serra de Tramuntana amb baixos índexs de població resident (Banyalbufar, Deià, Escorca, Estellencs, Fornalutx),

Puigpunyent, i als municipis costaners amb destinacions turístiques ja consolidades (Alcúdia, Andratx, Artà, Calvià, Capdepera, Muro, Pollença, Sant Llorenç des Cardassar, Santanyi, ses Salines i Son Servera) en el cas de Mallorca, i es Mercadal, Sant Lluís i es Migjorn Gran, a Menorca; Eivissa i Sant Josep, a l'illa d'Eivissa, i a Formentera.

Per contra, són els municipis d'interior de Mallorca (Costitx, Lloret de Vistalegre, Petra, Porreres, Santa Eugènia i Vilafranca de Bonany) els que suporten càrregues fiscals que, fins i tot superant en tots els casos els 7.000 euros, no aconsegueixen els 7.500 euros de càrrega fiscal per habitant. Així mateix, tant a Menorca com a les Pitiüses les xifres de càrrega i pressió fiscal presenten poques diferències entre els municipis i no s'aprecien variacions significatives entre municipis d'interior i costaners (vegeu el quadre I-10.15).

10.7

LA DESPESA PÚBLICA A LES BALEARS PER POLÍTQUES DE DESPESA²

2. Nota metodològica. L'estimació de la despesa pública a les Balears per polítiques de despesa no s'obté pel procediment tradicional d'estimació de marc magnituds mitjançant procediments estadístics, sinó mitjançant la consolidació del pressupost de despesa per funcions i programes dels ens locals i autonòmics. Hi ha un nivell absolut de certesa en la seva territorialització i, atès que la despesa de l'Estat no es territorialitza una vegada consolidada tota la despesa del sector Estat (inclosa la seguretat social i els organismes autònoms i les empreses públiques) i que s'eliminen les transferències de l'Estat als dos nivells administratius —autonòmic i local—, s'obté la despesa neta per habitant i s'extrapola a les Balears sobre la base de la seva població. Això permet obtenir la despesa pública total suportat per habitant.

La despesa pressupostada per a 2020 del conjunt de les administracions públiques (nacional, autonòmica i local) es va elevar el 2019 a 15.379,14 euros per habitant i any —214,37 euros més que l'exercici anterior—. La taxa de variació interanual va ser de l'1,41 % enfront del 3,8 % de 2019 (8,6 % el 2018) (vegeu el quadre I.10.16).

Metodològicament, s'ha de fer constar que a l'exercici de 2020 l'Administració de l'Estat va funcionar amb els pressupostos prorogats. Per això es produeix una contenció de la despesa pública en aquest apartat que afecta el conjunt i ha de ser tinguda en compte en la comparació interanual en relació amb els exercicis anteriors.

QUADRE I-10.14. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT (EUROS) A LES BALEARS PER ILLES (2020)

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Mitjana de Mallorca	3.590,4	3.920,1	424,8	7.935,3	30,9%
Mitjana de Menorca	3.669,7	3.882,9	432,9	7.985,5	31,1%
Mitjana d'Eivissa	3.600,0	3.902,8	470,4	7.973,2	31,1%
Formentera	3.645,1	3.864,8	660,8	8.170,7	31,9%
Mitjana de les Balears	3.598,7	3.914,2	433,8	7.946,7	31,0%

Font: Elaboració pròpia. Dades en euros per habitant i any

QUADRE I-10.15. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT (EUROS) A LES BALEARS PER ILLES I MUNICIPIS (2020)

	Càrrega fiscal per habitant (€)				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Mitjana de Mallorca	3.590,4	3.920,1	424,8	7.935,3	30,9%
Alaró	3.408,4	3.904,8	299,7	7.612,8	29,7%
Alcúdia	3.949,7	3.876,9	515,5	8.342,1	32,5%
Algaida	3.405,1	3.892,3	281,3	7.578,8	29,6%
Andratx	4.130,5	4.105,0	667,7	8.903,1	34,7%
Ariany	3.475,6	3.893,3	315,5	7.684,4	30,0%
Artà	3.670,4	3.931,5	627,2	8.229,1	32,1%
Banyalbufar	3.835,5	3.898,3	595,1	8.328,9	32,5%
Binissalem	3.379,0	3.890,9	314,9	7.584,7	29,6%
Búger	3.470,0	3.933,6	431,6	7.835,2	30,6%
Bunyola	3.479,9	3.913,4	422,9	7.816,2	30,5%

continua

	Càrrega fiscal per habitant (€)				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Calvià	4.132,4	3.978,0	383,0	8.493,4	33,1%
Campanet	3.362,1	3.935,6	396,9	7.694,6	30,0%
Campos	3.500,4	3.940,7	522,0	7.963,2	31,1%
Capdepera	3.815,3	3.944,8	638,1	8.398,1	32,7%
Consell	3.357,5	3.877,0	434,3	7.668,8	29,9%
Costitx	3.386,5	3.882,8	205,2	7.474,5	29,1%
Deià	4.806,0	3.955,3	937,4	9.698,6	37,8%
Escorca	4.587,2	3.956,2	1.113,4	9.656,8	37,7%
Esporles	3.442,4	3.883,5	348,4	7.674,3	29,9%
Estellencs	3.608,7	3.930,4	525,7	8.064,8	31,4%
Felanitx	3.526,6	3.899,8	406,0	7.832,4	30,5%
Fornalutx	3.711,1	3.897,4	652,9	8.261,4	32,2%
Inca	3.391,8	3.873,6	429,3	7.694,8	30,0%
Lloret de Vistalegre	3.346,2	3.891,4	249,0	7.486,6	29,2%
Lloseta	3.408,6	3.880,5	417,0	7.706,0	30,0%
Llubí	3.391,1	3.903,6	263,8	7.558,4	29,5%
Llucmajor	3.607,7	3.882,8	446,6	7.937,1	30,9%
Manacor	3.514,3	3.878,4	379,8	7.772,5	30,3%
Mancor de la Vall	3.444,6	3.875,3	326,0	7.645,9	29,8%
Maria de la Salut	3.356,4	3.877,9	301,9	7.536,2	29,4%
Marratxí	3.484,9	3.902,5	351,6	7.739,0	30,2%
Montuiri	3.479,4	3.901,9	311,6	7.693,0	30,0%
Muro	3.735,5	3.931,9	609,5	8.276,9	32,3%
Palma	3.526,3	3.930,7	408,7	7.865,6	30,7%
Petra	3.274,5	3.900,2	277,9	7.452,6	29,1%
Pollença	3.717,7	3.920,1	576,9	8.214,7	32,0%
Porreres	3.386,0	3.890,7	193,9	7.470,6	29,1%
Sa Pobla	3.419,7	3.879,4	433,2	7.732,3	30,2%
Puigpunyent	3.723,6	3.992,4	497,0	8.213,0	32,0%
Sencelles	3.408,4	3.932,8	348,6	7.689,8	30,0%

continua

	Càrrega fiscal per habitant (€)				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Sant Joan	3.392,9	3.878,7	353,2	7.624,8	29,7%
Sant Llorenç des Cardassar	4.132,9	3.951,8	684,5	8.769,2	34,2%
Santa Eugènia	3.443,4	3.908,8	393,7	7.745,9	30,2%
Santa Margalida	3.605,9	3.872,6	476,5	7.954,9	31,0%
Santa Maria del Camí	3.391,2	3.879,0	448,1	7.718,4	30,1%
Santanyí	3.950,6	3.945,3	586,1	8.482,0	33,1%
Selva	3.427,9	3.921,3	283,2	7.632,4	29,8%
Ses Salines	3.634,7	3.903,4	492,4	8.030,6	31,3%
Sineu	3.327,3	3.877,6	297,1	7.502,0	29,3%
Sóller	3.674,4	3.891,6	428,5	7.994,4	31,2%
Son Servera	3.770,8	3.886,7	450,2	8.107,7	31,6%
Valldemossa	3.799,2	3.962,3	931,0	8.692,5	33,9%
Vilafranca de Bonany	3.319,5	3.888,9	267,7	7.476,1	29,2%
Mitjana de Menorca	3.669,7	3.882,9	432,9	7.985,5	31,1%
Alaior	3.624,3	3.887,4	385,3	7.897,1	30,8%
Ciutadella de Menorca	3.561,5	3.881,5	491,0	7.933,9	30,9%
Ferrieres	3.517,5	3.878,1	337,1	7.732,7	30,2%
Maó	3.703,7	3.870,0	399,6	7.973,2	31,1%
Es Mercadal	4.026,4	3.898,7	539,5	8.464,6	33,0%
Sant Lluís	3.905,0	3.914,2	527,8	8.347,0	32,5%
Es Castell	3.638,5	3.879,2	229,9	7.747,7	30,2%
Es Migjorn Gran	3.830,9	3.980,9	749,8	8.561,5	33,4%
Mitjana d'Eivissa	3.600,0	3.902,8	470,4	7.973,2	31,1%
Eivissa	3.652,6	3.892,8	510,4	8.055,8	31,4%
Sant Antoni de Portmany	3.596,7	3.887,7	394,6	7.879,0	30,7%
Sant Josep de sa Talaia	3.587,1	3.912,3	502,9	8.002,3	31,2%
Sant Joan de Labritja	3.583,3	3.902,6	472,8	7.958,7	31,0%
Santa Eulària des Riu	3.545,9	3.919,5	447,2	7.912,7	30,9%
Formentera	3.645,1	3.864,8	660,8	8.170,7	31,9%

Font: Elaboració pròpia. Dades en euros per habitant i any

QUADRE I-10.16. ANÀLISI DE LA DESPESA PÚBLICA PER POLÍTIQUES DE LA DESPESA A LES ILLES BALEARS PER FUNCIO/PROGRAMA (2020)						
	Total consolidat CAIB-EL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a les Balears (milers d'euros)	Despesa local i autònoma per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Total	7.448.746	10.568.578	6.358,1 €	9.021,1 €	15.379,1 €	100,0%
Deute públic	1.669.020	2.786.426	1.424,6 €	2.378,4 €	3.803,1 €	24,7%
Deute públic	1.669.020	2.786.426	1.424,6 €	2.378,4 €	3.803,1 €	24,7%
Serveis públics bàsics	943.618	503.287	805,4 €	429,6 €	1.235,0 €	8,0%
Seguretat i mobilitat ciutadana	260.347	459.462	222,2 €	392,2 €	614,4 €	4,0%
Habitatge i urbanisme	190.502	11.889	162,6 €	10,1 €	172,8 €	1,1%
Benestar comunitari	256.787	0	219,2 €	0,0 €	219,2 €	1,4%
Medi ambient	235.982	31.936	201,4 €	27,3 €	228,7 €	1,5%
Actuacions de protecció i promoció social	694.838	5.356.577	593,1 €	4.572,2 €	5.165,3 €	33,6%
Pensions	36.412	4.368.211	31,1 €	3.728,6 €	3.759,7 €	24,4%
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	16.039	355.244	13,7 €	303,2 €	316,9 €	2,1%
Serveis socials i promoció social	515.531	491.993	440,0 €	420,0 €	860,0 €	5,6%
Foment de l'ocupació	126.856	141.130	108,3 €	120,5 €	228,7 €	1,5%
Producció de béns públics de caràcter preferent	3.076.391	189.896	2.625,9 €	162,1 €	2.788,0 €	18,1%
Sanitat	1.720.495	105.011	1.468,6 €	89,6 €	1.558,2 €	10,1%
Educació	1.087.710	63.746	928,4 €	54,4 €	982,9 €	6,4%
Cultura	170.344	16.353	145,4 €	14,0 €	159,4 €	1,0%
Esport	97.841	4.785	83,5 €	4,1 €	87,6 €	0,6%

continua

	Total consolidat CAIB-EL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a les Balears (milers d'euros)	Despesa local i autonòmica per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Actuacions de caràcter econòmic	585.711	702.949	499,9 €	600,0 €	1.100,0 €	7,2%
Agricultura, ramaderia i pesca	63.400	153.241	54,1 €	130,8 €	184,9 €	1,2%
Indústria i energia	49.781	142.430	42,5 €	121,6 €	164,1 €	1,1%
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	76.726	22.127	65,5 €	18,9 €	84,4 €	0,5%
Transport públic	171.533	53.052	146,4 €	45,3 €	191,7 €	1,2%
Infraestructures	145.625	141.953	124,3 €	121,2 €	245,5 €	1,6%
Investigació, desenvolupament i innovació	69.067	174.357	59,0 €	148,8 €	207,8 €	1,4%
Altres actuacions de caràcter econòmic	9.580	15.789	8,2 €	13,5 €	21,7 €	0,1%
Actuacions de caràcter general	479.167	1.029.443	409,0 €	878,7 €	1.287,7 €	8,4%
Òrgans de govern	69.194	16.825	59,1 €	14,4 €	73,4 €	0,5%
Serveis de caràcter general	299.325	647.857	255,5 €	553,0 €	808,5 €	5,3%
Administració financera i tributària	107.259	34.307	91,6 €	29,3 €	120,8 €	0,8%
Transferències a altres administracions públiques	3.390	330.453	2,9 €	282,1 €	285,0 €	1,9%

Font: Elaboració pròpia

Aquesta despesa pública per habitant representa el 51,2 % de la riquesa produïda (PIB) per càpita, o, dit d'una altra manera, que el sector públic consumeix més del 50 % de la renda generada i que la ciutadania de les Illes dedica 187 dies a l'any a sustentar l'estat del benestar i el cost dels serveis públics.

Expressat en termes de calendari, el sector públic consumeix els recursos generats fins al 5 de juliol, i només a partir d'aquesta data la renda generada queda disponible per al consum i l'estalvi privat. Lògicament, es tracta d'una dada mitjana, que presenta una gran dispersió perquè varia en funció de la riquesa i l'edat de cada persona.

D'aquesta manera, es produeix una redistribució de la renda generada a través de la despesa pública, que retorna en forma dels serveis i prestacions que conformen l'estat del benestar (educació, sanitat pública universal i gratuïta, protecció social o infraestructures i serveis públics en general). El seu consum es desenvolupa sobre la base de les necessitats dels individus i grups que conformen la societat, la qual cosa s'anomena acció social de la despesa pública.

Per aquesta raó, un any més, la principal partida de la despesa pública, amb més d'una tercera part del total (33,6 %) és la destinada a les actuacions en matèria de protecció i promoció social (mig punt percentual menys que en l'exercici precedent). D'aquestes, les pensions són la principal destinació de la despesa pública, que consumeix gairebé una quarta part del total.

En qualsevol cas, es produeix una disminució de 34,3 euros de la despesa pública suportada en matèria de pensions per càpita el 2020. Malgrat això, aquest any s'ha de considerar una anomalia pel descens de l'activitat i el fet que hi hagi una part important dels treballadors en situació d'ERTO. És a dir, en un context en el qual la variació de les cotitzacions dels treballadors de les Balears no suposa un retorn directe equivalent en matèria de prestacions socials en forma de pensions, ja que en l'actual sistema nacional de pensions, que és deficitari, les Balears és una de les poques comunitats que genera superàvit dins del sistema. Aquest superàvit de cotitzacions s'aporta a la borsa comuna i es destina a compensar, en part, la cada vegada més deteriorada situació de desequilibri que provoca una població cada cop més envellida (menys naixements, major esperança de vida i imminent arribada de la generació del Baby Boom a l'edat de jubilació). Per això és previsible que el 2020 s'hagi generat un important dèficit latent addicional, malgrat la disminució de les prestacions que suposa el creixement de defuncions a causa de la pandèmia.

La cobertura del deute públic és, per la seva quantia, la segona partida de la despesa pública per habitant i any, i gairebé una quarta part del total (24,7 %), ja que s'ha incrementat dos punts percentuals en relació amb l'exercici anterior i s'ha superat en tres dècimes de punt la despesa suportada en pensions. Aquesta qüestió mereix una seriosa reflexió de cara al futur, especialment en l'actual context conjuntural de necessitats d'estímul a la reactivació econòmica en els pròxims dos anys.

El principal component de la despesa suportada en deute públic correspon al deute de l'Estat, que es manté en valors absoluts, mentre que és la despesa en reintegrament de deute públic autonòmic la que genera el creixement interanual, en incrementar-se en gairebé 500 milions d'euros en un sol exercici (els fons destinats al pagament del deute passen de 1.137 a 1.620 milions). Això suposa gairebé 400 euros més per habitant i any, no obstant aquest increment és més comptable que no un creixement real de la despesa. Tal com s'observa en el quadre I-10.1, el creixement d'ingressos entre el 2019 i el 2020 va ser de 450 milions d'euros, cosa que compensa l'escandalós creixement de la despesa.

Quant a la despesa en amortització de deute del conjunt de les administracions locals (ajuntaments i consells insulars), que ja és residual i manté la seva tendència decreixent, en valors absoluts representa 41,5 euros per habitant (l'1,1 % de la despesa suportada en pagament de deute) gràcies al procés de sanejament financer dels darrers exercicis.

El 2020 el tercer component en valor absolut i relatiu de la política de despesa a les Balears és despesa en la producció de béns públics de caràcter permanent, que es manté amb una lleugera baixada interanual de set dècimes de punt en relació amb l'exercici anterior.

D'aquests, la despesa sanitària es manté com el principal element de la despesa en la producció d'aquests serveis i s'hi destinen 1.558,2 euros per habitant i any, 48 euros menys que l'exercici anterior.

Aquesta despesa es concentra en la seva major part en l'Administració autonòmica, ja que es tracta d'una competència transferida.

L'altra competència transferida més important per la quantia de la despesa invertida és l'educació. Dels 982,89 euros per habitant invertits en educació, el 95 % el suporta l'Administració autonòmica, mentre que la despesa estatal (beques) es va mantenir en xifres similars a l'exercici precedent.

Als serveis públics bàsics, s'hi va destinar un 8 % de la despesa total de les administracions públiques, la qual cosa representa 1.235,0 euros per habitant, pràcticament un 1 % més que en l'exercici precedent. D'aquests, el 50 % es destina a seguretat i mobilitat ciutadana, dels quals l'Administració de l'Estat suporta 392,14 euros. L'altra meitat de la despesa en els serveis públics bàsics es distribueix entre els programes relacionats amb el medi ambient (228,7 euros) i la cobertura dels serveis urbans bàsics —enllumenat públic, gestió de residus i d'aigua, clavegueram i neteja urbana, cementiris, etc.—. Així doncs, s'hi van destinar 219,2 euros per habitant. Els restants 172,8 euros es van destinar a habitatge i urbanisme, tots en programes finançats i gestionats per l'Administració local.

Per la seva banda, la despesa en actuacions de caràcter econòmic el 2020 presenta una lleu disminució en relació amb l'exercici precedent, encara que es manté per sobre del 7 % del total de la despesa pública.

QUADRE I-10.17. ANÀLISI DE LA DESPESA CLASSIFICADA A LES ILLES BALEARS PER POLITIQUES DE LA DESPESA I PROGRAMA (2020)					
	Total consolidat de l'Administració autonòmica (milers d'euros)	Total consolidat de les entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Total	5.424.800	2.023.946	7.448.746	100,00%	6.358,1 €
Deute públic	1.620.266	48.755	1.669.020	22,41%	1.424,6 €
Deute públic	1.620.266	48.755	1.669.020	22,41%	1.424,6 €
Serveis públics bàsics	233.477	710.141	943.618	12,67%	805,4 €
Seguretat i mobilitat ciutadana	12.906	247.441	260.347	3,50%	222,2 €
Habitatge i urbanisme	64.720	125.781	190.502	2,56%	162,6 €
Benestar comunitari	2.543	254.244	256.787	3,45%	219,2 €
Medi ambient	153.307	82.675	235.982	3,17%	201,4 €
Actuacions de protecció i promoció social	316.364	378.474	694.838	9,33%	593,1 €
Pensions	33.284	3.128	36.412	0,49%	31,1 €
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	12.704	3.335	16.039	0,22%	13,7 €
Serveis socials i promoció social	161.620	353.911	515.531	6,92%	440,0 €
Foment de l'ocupació	108.755	18.101	126.856	1,70%	108,3 €
Producció de béns públics de caràcter preferent	2.775.082	301.309	3.076.391	41,30%	2.625,9 €
Sanitat	1.703.218	17.278	1.720.495	23,10%	1.468,6 €
Educació	1.005.274	82.436	1.087.710	14,60%	928,4 €
Cultura	46.314	124.030	170.344	2,29%	145,4 €
Esport	20.276	77.565	97.841	1,31%	83,5 €

continua

	Total consolidat de l'Administració autonòmica (milers d'euros)	Total consolidat de les entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Actuacions de caràcter econòmic	326.825	258.886	585.711	7,86%	499,9 €
Agricultura, ramaderia i pesca	53.841	9.559	63.400	0,85%	54,1 €
Indústria i energia	33.715	16.066	49.781	0,67%	42,5 €
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	27.157	49.569	76.726	1,03%	65,5 €
Transport públic	136.983	34.550	171.533	2,30%	146,4 €
Infraestructures	5.306	140.319	145.625	1,96%	124,3 €
Investigació, desenvolupament i innovació	67.148	1.919	69.067	0,93%	59,0 €
Altres actuacions de caràcter econòmic	2.676	6.905	9.580	0,13%	8,2 €
Actuacions de caràcter general	152.786	326.381	479.167	6,43%	409,0 €
Òrgans de govern	20.989	48.205	69.194	0,93%	59,1 €
Serveis de caràcter general	95.702	203.624	299.325	4,02%	255,5 €
Administració financera i tributària	36.096	71.163	107.259	1,44%	91,6 €
Transferències a altres administracions públiques	0	3.390	3.390	0,05%	2,9 €

Font: Elaboració pròpia

Al manteniment i la reposició d'infraestructures, s'hi va destinar gairebé una quarta part (245,5 euros, que són 30 euros menys que el 2019), seguit en importància relativa per la despesa en R+D+I, amb 207,8 euros per habitant, i es manté en l'1,4 % de la despesa total, que continua sent un percentatge baix comparat amb la mitjana europea. Pel que fa al sector agroalimentari, la despesa pública per habitant manté una clara tendència decreixent en la mesura que van disminuint els fons europeus de la PAC per a les Balears.

Comparativament, la distribució de competències entre les diferents administracions resulta determinant pel que fa a la importància relativa del finançament de la despesa. Així, la despesa en transport públic i el sector serveis (especialment turisme i comerç) es concentra en les administracions local i autonòmica, mentre que la despesa en infraestructures i recerca, desenvolupament i innovació es concentra en l'Administració estatal.

D'altra banda, la despesa destinada al funcionament propi de les administracions es manté en un 8,4 % de la despesa total, de la qual gairebé una tercera part serveix per mantenir les administracions autonòmica i local, mentre que al funcionament de l'Administració de l'Estat es destinen més de dos terços de la despesa suportada per habitant per a aquest concepte.

En l'anàlisi de les polítiques de despesa, si ens limitam a l'àmbit de les institucions pròpies de les Illes, resulta determinant la influència de les competències pròpies de cada administració que condiciona les polítiques de despesa i la seva distribució

entre l'Administració local i l'autonòmica (vegeu el quadre I-10.17).

És per això que, en valors absoluts, l'Administració local suporta gairebé la quarta part de la despesa per habitant, al mateix temps que les altres tres quartes els gestiona l'Administració autonòmica. Això és, perquè aquesta és la que té transferides les competències de cost més elevat (sanitat i educació) i suporta la major part del cost del deute, destinant la seva amortització. A més, es destina a la cobertura dels interessos més d'una cinquena part de la despesa total (1.424,6 euros per càpita), que es concentra en un 98 % en l'Administració autonòmica.

Com en exercicis precedents, són els serveis públics bàsics de caràcter general com el subministrament d'aigües i el clavegueram, la recollida i eliminació dels residus sòlids urbans, o la policia local, que, pel fet de ser més pròxims al ciutadà, és on l'Administració local que conformen els consells insulars i els ajuntaments arriba a triplicar la despesa que destina a aquestes finalitats l'Administració autonòmica. Així mateix, la despesa social de protecció i promoció de l'autonomia personal es distribueix entre totes dues administracions en proporció 55 a 45 %.

Per altra banda, la despesa de l'Administració autonòmica es destina a l'atenció de les seves competències de caràcter econòmic de gestió supramunicipal, entre les quals destaca la despesa en matèria de medi ambient.

També entre les polítiques de despesa destinades a atendre les actuacions de ca-

ràcter econòmic, es palesa el repartiment competencial de les administracions. Per això la despesa en infraestructures —destacant les carreteres, la gestió i el manteniment de les quals està transferit als consells insulars— es concentra gairebé en la seva integritat en les administracions locals. Al mateix temps, la despesa en el transport públic (sobretot la gestió de la xarxa ferroviària urbana i interurbana i el seu manteniment) suposa la principal actuació econòmica de l'Administració autonòmica i concentra una mica més del 40 % dels recursos destinats a aquesta mena de programes. Així mateix, la despesa en R+D+I representa més del 20 %, seguit de la despesa destinats a actuaci-

ons en el sector agrícola, ramader i pesquer.

Finalment, cal assenyalar que el 2020 la despesa per habitant destinada al funcionament de les mateixes administracions va ser de 409,0 euros, de la qual més de dues terceres parts es va destinar al funcionament de les administracions locals, molt més nombroses (tres consells insulars i 68 ajuntaments). Gairebé una tercera part correspon als costos de funcionament de l'Administració autonòmica.

(El Consell Insular de Formentera opera sense pressupost propi dins el pressupost de l'Ajuntament de Formentera.)

REQUADRE I-2.

APROXIMACIÓ, NOTES METODOLÒGIQUES I BASE DE DADES CAP A UNA AVALUACIÓ DE LA QUALITAT DE GOVERN DE LES INSTITUCIONS DE LES ILLES BALEARS

FERNANDO MONAR RUBIA

*Doctor en Ciències de la Informació
i Expert en Avaluació de Polítiques
Públiques*

SEBASTIÁN LORA SÁNCHEZ

*Llicenciat en Geografia i Història
i Màster en Comunicació i noves
Tecnologies*

1.

INTRODUCCIÓ I METODOLOGIA

El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears es planteja, a partir de la memòria 2020, incloure un apartat d'avaluació de la qualitat de govern del conjunt de les institucions de les Illes Balears sota paràmetres equiparables als indicadors que hi ha d'àmbit estatal i de la Unió Europea.

A l'actual edició de la memòria, es duu a terme una aproximació per a la presentació dels apartats que poden reflectir les característiques d'una avaluació equilibrada de la qualitat institucional de govern tant del Govern de les Illes Balears, com dels consells insulars, ajuntaments i l'Administració general de l'Estat a Balears.

Davant les dificultats per obtenir informació equiparable i quantificable de la situació actual, en aquesta edició presentem una mostra d'experiències positives, ja siguin per la seva concepció o disseny com per la seva bona pràctica o bé pel seu desenvolupament o continuïtat, amb la finalitat que pugui ser una referència per a la posada en marxa de futures iniciatives en les diferents institucions i ens públics.

Identificar i compartir les bones pràctiques de gestió pública és un exercici que contribueix a la millora de la qualitat institucional i, amb això, al bon desenvolupament de les polítiques i de la prestació dels serveis públics. No obstant això, no es corrent que aquest fet es produeixi amb la intensitat i la periodicitat adequades.

Aquest informe d'aproximació pretén posar les bases d'una sèrie anual amb continuïtat, proposant en concret uns continguts al voltant de 15 ítems que solen utilitzar-se en l'àmbit tècnic i amb una metodologia senzilla.

Per localitzar exemples de bones pràctiques, l'equip redactor d'aquest informe ha seleccionat un grup d'institucions que poguessin ser referència de les diferents tipologies institucionals, com ara la Delegació de Govern a les Balears, el Govern de les Illes Balears, els consells insulars i una representació d'ajuntaments de diferents mides poblacionals.

A aquestes institucions, se'ls ha remés un qüestionari amb els apartats de l'1 al 15, que inclou els ítems que es rela-

cionen més endavant i que componen l'estudi. Dins dels 15 ítems, se n'han inclòs alguns que són relativament recents i d'altres que no tenen sempre un caràcter unívoc, per la qual cosa s'ha optat per avançar en la mateixa fitxa la descripció amb uns enllaços que poguessin servir per a l'aproximació i per homogeneïtzar les respostes¹.

1. Un pla d'administració electrònica. Les diferents normes i estratègies per al desenvolupament de la societat de la informació han donat lloc a plans d'acció d'administració electrònica en els diferents àmbits que són el full de ruta per assolir els objectius marcats. Són un instrument de planificació que permet avaluar els avenços i resultats a una institució pública.
2. Un sistema d'informació a la ciutadania. El Sistema d'Informació i Atenció Ciutadana (SIAC) vol establir un diàleg permanent entre els serveis públics i la ciutadania mitjançant els diferents espais d'atenció, assegurant que aquesta sigui de qualitat.
3. Un sistema d'expedients i arxius electrònics. Un expedient electrònic és un conjunt de documents electrònics que formen part d'un determinat procés administratiu. Els documents electrònics contenen informació rellevant sobre un individu o grup i faciliten dur a terme diferents gestions amb les administra-

1. Vegeu l'annex 1 a la publicació digital de la memòria, al web www.ces.caib.es.

cions. L'arxiu electrònic permet emmagatzemar per mitjans electrònics tots els documents utilitzats en les actuacions administratives. Aquests arxius electrònics, destinats a cobrir el conjunt del cicle de vida dels documents electrònics, són complementaris i equivalents als arxius convencionals.

4. Un sistema de gestió de procediments, amb un inventari i actuacions de simplificació millora contínua dels processos. La gestió de processos aporta una visió i compta amb unes eines amb les quals es poden millorar els fluxos de treball per fer-los més eficients i enfocats als ciutadans/clients.
5. Un sistema d'avaluació d'organitzacions i serveis. L'avaluació d'organitzacions comprèn activitats dutes a terme habitualment utilitzant models de qualitat o referencials que permeten estandarditzar el procés.
6. Un sistema de participació ciutadana. Millorar les relacions amb la societat, reforçant recursos d'obertura amb la finalitat de generar confiança i tractar d'involucrar la societat en els assumptes col·lectius.
7. Un sistema per incrementar l'eficiència i/o la transparència de les actuacions de contractació.
8. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a alts càrrecs. Sistemes d'observança de la Constitució i de la resta de l'ordenament jurídic, i enfocament a actuar èticament conformement als principis d'objectivitat, integritat, neutralitat, responsabilitat, etc., per part dels alts càrrecs.
9. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a la resta de personal. Sistemes d'observança de la Constitució i de la resta de l'ordenament jurídic, i enfocament a actuar èticament conformement als principis d'objectivitat, integritat, neutralitat, responsabilitat, etc., per part dels empleats públics.
10. Un sistema d'integritat que inclou la protecció de denunciants de situacions d'abús o corrupció. Desenvolupament de la Directiva (UE) 2019/1937, del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2019, relativa a la protecció de les persones que informin sobre infraccions.
11. Un sistema o portal de transparència. Els sistemes o mecanismes de transparència tenen com a objectiu donar a conèixer a la ciutadania l'activitat de les organitzacions públiques, els resultats, l'eficiència de la despesa i aplicació dels recursos, etc. Normalment s'utilitzen portals web, en què es publica la informació relativa a Govern Obert, i la que la Llei de transparència obliga.
12. Un sistema d'avaluació de polítiques públiques. Un sistema públic d'avaluació és el conjunt d'elements que permeten la integració de l'ava-

luació com una pràctica rutinària i reglada dins de la gestió pública i que ha de ser implementada per totes les institucions i organismes de titularitat pública adscrits a un àmbit determinat.

13. Un sistema de rendició de comptes. La rendició de comptes no només es refereix als aspectes econòmics d'una institució i consisteix a articular sistemes d'informació detallada i detalladament de les activitats de gestió dutes a terme.

14. Un esquema de governança que inclogui l'esquema multinivell. Un esquema de governança implica un procés en el qual el govern, les organitzacions privades i la societat civil interactuen per decidir, coordinar i dur a terme la direcció i el govern del seu àmbit competencial.

15. Un esquema de governança que inclogui l'esquema públic, privat i la societat civil. Un esquema de governança implica un procés en el qual el govern, les organitzacions privades i la societat civil interactuen per decidir, coordinar i dur a terme la direcció i el govern del seu àmbit competencial.

S'ha considerat que els ítems esmentats poden tenir un desenvolupament de quatre nivells:

- Sense actuació significativa en aquest camp.
- Iniciat el procés de posada en marxa.

- Percentatge executat del pla de referència.

- Avaluació feta del pla en funcionament.

Finalment, hi ha hagut un espai per incloure un o diversos enllaços d'accés per a la comprovació externa.

La dinàmica seguida per dur a terme l'estudi ha estat enviar la fitxa esmentada per correu electrònic a persones responsables, tècniques o polítiques de les quinze institucions i convidar-los a participar-hi. Cal assenyalar que, per diverses circumstàncies —a vegades derivades dels efectes de la pandèmia en la tasca de les administracions—, no totes les convidades han contestat a l'estudi.

De tot l'univers, s'han inclòs les grans corporacions: Govern de les Illes Balears, Delegació del Govern de l'Estat, consells insulars i alguns ajuntaments, tant del grup de més de 20.000 habitants com d'altres de menys habitants. D'altra banda, en properes edicions s'establirà un temps de recollida de dades més ampli per diversificar el nombre d'institucions que contribueixin amb les seves respostes i generar un espai de contrast i millora.

En aquest informe s'han recollit no més qualcuna de les millors pràctiques de cada institució i, en conjunt, s'han acompanyat d'un enllaç en el qual es pogués entrar lliurement al contingut —sense una clau o la firma electrònica, per exemple— i comprovar si s'ajusta bé a l'apartat corresponent.

Els governs que han participat finalment en l'estudi varen ser els consells insulars de Mallorca, Menorca i Eivissa, i els ajuntaments de Palma, Eivissa, Maó, Calvià, Manacor i Esporles, i la Delegació del Govern d'Espanya a les Illes Balears. Hi ha informació que ha arribat en els darrers moments de la redacció final d'aquest informe que no s'ha pogut incloure.

2.

CONCLUSIONS

S'ha enregistrat un nombre abundant de pràctiques, algunes d'un excel·lent perfil i moltes de molt adequades a les necessitats i a mida de l'organització que es tractés. Creiem que amb l'intercanvi de coneixement i experiències que es propicia aquí es pot aconseguir que en properes edicions hi hagi un increment de quantitat i de la qualitat de la informació.

Respecte als ítems més clàssics, com els d'informació a la ciutadania o transparència, s'han enregistrat diverses bones pràctiques, i les d'algunes institucions tenen un perfil clar de qualitat institucional, amb més de tres anys d'implantació.

Per altra banda, hi ha apartats amb pocs elements, per exemple experiències de governança multinivell. D'aquest tipus, trobam les reunions de la presidència del Govern de les Illes Balears i les presidències dels consells insulars, o, dins d'uns altres entorns, les juntes de seguretat local entre la Delegació del Govern de l'Estat i les respectives batlies i responsables

de seguretat municipal. Els fons de la UE provocaran una major presència i importància de la governança multinivell, ja que la coordinació i cooperació seran claus per al bon fi d'aquestes inversions.

No obstant això, es detecten espais en què aniria bé desenvolupar iniciatives d'estímul, com abans millor, com les relatives, preferentment, als ítems 9, «un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a la resta de personal»; 10, «un sistema d'integritat que inclou la protecció dels denunciants de situacions d'abús o corrupció», i 12, «un sistema d'avaluació de polítiques públiques».

D'altra banda, també seria necessària alguna iniciativa dels ítems 1, «un pla d'administració electrònica»; del 14, «un sistema de governança que inclogui l'esquema multinivell», i del 15, «un sistema de governança que inclogui l'esquema públic, privat i la societat civil».

3.

CONTINGUT I REFERÈNCIES

A continuació, de manera molt sintètica, s'ofereixen unes línies sobre el contingut recollit i els enllaços a la informació sencer de cada institució que varen respondre a la sol·licitud d'informació per elaborar aquesta aproximació a bones pràctiques dins l'àmbit de la qualitat de Govern de les institucions a les Illes Balears.

(Claus: Consell Insular de Menorca, CIME; Consell Insular de Mallorca, CIM; Ajuntament d'Eivissa, AEI; Ajuntament

d'Esporles, AEs; Consell Insular d'Eivissa, CIE; Ajuntament de Manacor, AMA; Ajuntament de Palma, APA; Ajuntament de Calvià, ACa; DGIB, Delegació del Govern a les Illes Balears.)

4.

APORTACIONS DE LES INSTITUCIONS ALS 15 ÍTEMS

1. Un pla d'administració electrònica

CIM: A la seva seu electrònica té accessos als serveis electrònics com el punt d'entrades de factures, més de deu tràmits destacats i el portal de transparència.

AMA: Pla en desenvolupament amb catàleg ampli de funcions, recursos i funcions.

ACa: En procés d'implantació d'una plataforma integral d'administració electrònica amb millora en la tramitació interna i la gestió dels serveis a la ciutadania, així com l'arxiu de documents i dels tràmits fets.

DGIB: A l'àmbit estatal s'aprova Espanya Digital 2025, que és l'agenda per a la transformació digital d'Espanya.

Cal destacar l'eix 5, dedicat a la transformació digital del sector públic. En aquest sentit, el Pla de Digitalització de les Administracions Públiques 2021-2025 permet el foment i desenvolupament de les inversions i reformes previstes a l'eix 5.

En el marc del Pla Estratègic Integral per a la Millora dels Serveis de l'AGE al ter-

ritori, del Ministeri de Política Territorial i Funció Pública, l'eix 3 aborda la digitalització dels serveis prestats per l'AGE al territori i mesures per aconseguir-lo. Una de les mesures destacades és la recent publicació de la «Carta de serveis electrònics: Delegació del Govern a Illes Balears».

2. Un sistema d'informació a la ciutadania

CIMe: El Servei d'Atenció Ciutadana del CIM és un servei amb vocació d'administració única que ofereix una atenció integral a la ciutadania i que pretén incrementar permanentment la satisfacció dels ciutadans simplificant i agilitant les gestions, amb vocació de finestra única insular. Els serveis que ofereixen són de tres tipus: d'informació, de gestió i de participació i drets. «Disposam d'una carta de compromisos, en la qual podeu consultar el catàleg de serveis sencer i els compromisos que oferim. Compta amb sis indicadors i un sistema periòdic de seguiment.»

CIM: En la seva seu electrònica hi ha un accés a Consulta els seus Tràmits - Carpeta Ciutadana, registre electrònic, tauler d'anuncis, etc. També aporta informació molt variada com telèfons d'interès, inclòs notícies recents, com el projecte Mallorca Circular. Next generation.

AEi: Hi ha catalogats 250 tràmits a la seva electrònica, amb la informació per a la seva tramitació i amb la possibilitat de dur-la a terme en línia a través del

registre electrònic. A més a més, a la Carpeta Ciutadana de la seu, qualsevol persona pot veure els seus registres, expedients, etc.

APa: A més d'un sistema d'informació centralitzada entre oficines d'atenció presencial, 010 i web Infopalma, el telèfon 626 035 035 és una nova via de comunicació habilitada per utilitzar el WhatsApp amb l'objectiu que la ciutadania pugui donar part dels desperfectes que es detecten a la via pública i en puguin enviar la localització i fotografies.

AMa: Web corporatiu amb accés al servei de la seu electrònica i la publicació actualitzada de l'agenda cultural i de l'oferta als visitants al municipi: <https://manacor.org/ca>.

ACa: Tenen dues publicacions en paper periòdiques —la revista *Entorn*, semestral, i la *Revista Calvià*—, amb llarga tradició, el web corporatiu i una ràdio municipal, la més antiga de les Balears.

DGIB: A l'àmbit estatal, amb la finalitat d'oferir un servei d'atenció al públic al ciutadà, es posen a la seva disposició els mitjans següents. Cal destacar el punt d'accés general, que és un punt únic d'accés per al ciutadà a informació d'interès. A la Delegació del Govern a Illes Balears: Oficina d'Informació i Atenció al Ciutadà / Oficina d'Assistència en Matèria de Registre (OIAC-OAMR). Serveis i serveis electrònics: Ministeri de Política Territorial i Funció Pública (mp-tfp.gob.es).

3. Un sistema d'expedients i arxius electrònics

CIMe: Catàleg de procediments i serveis publicat a la seu electrònica i al portal Carpeta Ciutadana del CIMe.

CIM: A la seu electrònica hi ha un accés al registre, un servei «que permet presentar sol·licituds, escrits i comunicats adreçats al Consell Insular de Mallorca i als organismes autònoms que en depenen (Institut Mallorquí d'Afers Socials, Institut de l'Esport Hípic i Agència de Defensa del Territori)».

AEi: Hi ha un gestor d'expedients electrònics «Gestiona», amb el mòdul d'arxiu actiu. A més del mòdul de gestió arxivística, han implantat a l'organització la resta de mòduls, com el d'Oficina d'Assistència en Matèria de Registre, signatura electrònica, integracions amb les diferents plataformes de l'Estat: Notifica, Cl@ve, SIA, SIR, f@CE, DIR3, PLACE, etc.

DGIB: En el marc del III Pla de Govern Obert, el tercer compromís dins de l'eix de transparència va ser el sistema ARCHIVE.

4. Un sistema de gestió de procediments, amb un inventari i actuacions de simplificació i millora contínua dels processos

CIMe: Hi té un inventari de més de 150 procediments descrits en línia. Catàleg de procediments i serveis publicat a la seu electrònica i al portal Carpeta Ciutadana.

CIM: A la seu electrònica hi ha un «cercador de procediments» amb 371 resultats, amb aquest com a primer: «(Novetat IMAS) Comissió de Serveis de Coordinador/a del Centre de Primer Acolliment d'Adolescents de Tramuntana de l'Àrea d'Infància i Família CS20/2021».

AMa: Catàleg ampli de procediments i actuacions en desenvolupament.

DGIB El Sistema d'Informació Administrativa (SIA) és una aplicació informàtica amb la funció bàsica d'actuar com a catàleg d'informació sobre tramitació administrativa.

5. Un sistema d'avaluació d'organitzacions i serveis

CIMe: A l'àmbit global del CIMe, no se'n disposa. Sí, en alguns serveis (carta de compromisos del SAC i ISO 9001 del Servei d'Ocupació/Formació del CIM).

APa: Tenen diversos sistemes: de cartes de servei certificades, de quadres de comandament, de queixes i informes de satisfacció.

ACa: S'han fet avaluacions periòdiques dels serveis, la darrera de l'any 2019, amb enquestes a la ciutadania.

DGIB: La Direcció General de Governança Pública duu a terme anualment informes d'avaluació de la qualitat dels serveis.

6. Un sistema de participació ciutadana

CIME: Disposa d'un reglament de participació de 2017 amb 61 articles.

AEi: Disposa d'un portal de participació ciutadana. El darrer procés és el de pressupostos participatius 2019.

AEs: Hi té un reglament de participació ciutadana

CIE: El Portal de Participació del Consell Insular d'Eivissa és l'espai on escoltar les opinions i aportacions de la ciutadania sobre les propostes del Govern, els seus projectes o normatives i els seus plans.

DGIB: D'acord amb el mandat de les Lleis 39/2015 i 50/1997, s'estableix la forma de participació pública en projectes normatius. En el marc del IV Pla de Govern Obert, el tercer compromís —inclòs dins de l'eix de participació— consisteix en un pla de millora de la participació que inclou iniciatives com ara el desenvolupament d'una plataforma de participació en el Portal de Transparència i millores en el Fòrum de Govern Obert, entre d'altres.

7. Un sistema per mesurar els terminis de les actuacions de contractació

CIME: A «Contractació i perfil del contractant», podeu fer el seguiment de totes les licitacions del Consell Insular de Menorca, des del 18 de juliol de 2016, a través del perfil del contractant, allotjat a la Plataforma de Contratación del Sector Público (articles 63 i 347 de la LCSP).

També s'hi publica la informació relativa als contractes menors a partir del segon trimestre de 2018.

CIE: Té un enllaç a la plataforma de contractació del Ministeri d'Hisenda, del Govern d'Espanya.

DGIB: En virtut de l'obligació de publicitat activa, que es refereix a la publicació de manera periòdica i actualitzada de la informació que resulti rellevant sobre l'actuació pública de què es tracti i del dret d'accés a la informació pública previst a la Llei 19/2013 i el mandat de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, s'estableixen els següents mecanismes: en matèria de contractació, cal destacar, a més, la tasca de l'Oficina Independent de Regulació i Supervisió de la Contractació; Oficina Independent de Regulació i Supervisió de la Contractació; Ministeri d'Hisenda.

8. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a alts càrrecs

CIME: Compta amb un codi de bon govern (aprovat el desembre de 2016) amb 25 mesures per millorar la gestió i la qualitat de la democràcia insular.

CIM: A la seu electrònica, a la pàgina de «normativa pròpia», introduint al cercador «codi ètic», es pot trobar el codi ètic del bon govern i transparència, un acord de Ple, amb nou articles i un apart per a les adhesions, de l'any 2017.

AEi: «Dins de la nostra Estratègia de desenvolupament urbà sostenible integrat (EDUSI), s'ha aprovat un manual

de procediments, i es va aprovar per ple de la corporació una declaració institucional en matèria antifrau i un codi de conducta per al personal.»

APa: «El Codi de bon govern és un instrument que permet crear confiança entre els polítics i els ciutadans. D'aquesta manera, en línia amb el compromís de l'Ajuntament de Palma amb la transparència, es publiquen a continuació els enllaços per facilitar el seguiment del seu compliment.»

DGIB: Els alts càrrecs han d'observar, en l'exercici de les seves funcions, el que es disposa a la Constitució espanyola i a la resta de l'ordenament jurídic i han de promoure el respecte als drets fonamentals i a les llibertats públiques. Són aplicables els principis generals i d'actuació de la Llei 19/2013, de 9 de desembre, així com les disposicions de la Llei 3/2015, de 30 de març.

9. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a la resta de personal

DGIB: El codi de conducta dels empleats públics s'estableix a l'àmbit estatal en el TREBEP.

10. Un sistema d'integritat que inclou la protecció dels denunciants de situacions d'abús o corrupció.

DGIB: En el marc del IV Pla de Govern Obert, el sisè compromís —inclòs dins de l'eix d'integritat— és el de la pro-

tecció de les persones denunciants que informen sobre corrupció o fraus i violacions de les lleis.

11. Un sistema de transparència

CIMe: Pendent de descentralitzar la gestió de la publicació de la informació al web institucional i al Portal de Transparència.

CIM: En la seva Seu Electrònica hi ha un espai anomenat “Portal de Transparència” amb data de 22-01-2018: «El Consell de Mallorca posa en marxa el seu portal de transparència. El Consell Insular de Mallorca fa un altre pas cap al compliment dels objectius d’aquest equip de govern de fer arribar tota la informació de caràcter públic a la ciutadania de manera senzilla, accessible i reutilitzable.» Dins aquest espai, apareix entre els més destacats el Pla normatiu 2019.

AEi: Hi té un portal de transparència al web. Comissió de transparència i apartat web de transparència amb els indicadors ITA. El 21 d’octubre de 2015 es va aprovar la constitució de la Unitat de Transparència de l’Ajuntament, amb la finalitat d’organitzar i posar en marxa el portal de transparència municipal i complir amb tots els requeriments de transparència, accés a la informació pública i bon govern. A més, el ple municipal per unanimitat va acordar, en data 26 de setembre de 2013, adherir-se a l’Organització Transparència Internacional (TI).

AEs: Hi té un espai per al portal de transparència.

APa: L’Ajuntament de Palma es compromet amb la ciutadania a actuar amb transparència mitjançant la publicitat activa i la garantia d’accés a la informació.

DGIB: En el marc del IV Pla de Govern Obert el segon compromís —inclòs dins de l’eix de transparència i rendició de comptes— consisteix en un pla de millora i reforç de la transparència i rendició de comptes. Com a exemple es destaca la intenció d’establir un sistema d’acreditació de la transparència de les entitats públiques i privades.

12. Un sistema d’avaluació de polítiques públiques

DGIB: En l’àmbit estatal s’encomana a l’Institut per a l’Avaluació de Polítiques Públiques (IEPP) la funció d’avaluació de polítiques públiques.

13. Un sistema de rendició de comptes

CIMe: Hi té un espai que respon a «D’on venen els ingressos? En què destina la despesa el Consell Insular de Menorca?» «Et mostrem d’una manera clara com es distribueix el nostre pressupost. D’on venen els ingressos i a què destinem les despeses.» A més d’una visió global, hi té un apartat per a prop de vint polítiques concretes com educació, protecció i benestar social, cultura, etc. Informes Sindicatura (publicats al portal de transparència): visor pressupostari.

CIE: Hi té un espai sobre informació relativa al grau de compliment dels com-

promisos electorals del govern durant la legislatura que s'actualitza cada dos mesos, amb desenes d'entrades.

APa: Hi té diversos consells (social de la ciutat, de districte, de la infància i l'adolescència, de dones...) i la participació d'entitats ciutadanes als consells d'administracions.

ACa: Abans de la pandèmia hi feren reunions sectorials i per zones del municipi; ara tenen la informació al web corporatiu.

DGIB: El III Pla de Govern Obert va dedicar el seu quart eix a qüestions relacionades amb la rendició de comptes. Seguiment de compromisos del Pla pel que fa al quart eix.

14. Sistema de governança que inclogui l'esquema multinivell

APa: Disposa d'un consell de la capitalitat, que és l'òrgan col·legiat de caràcter permanent per a la coordinació entre el Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca i l'Ajuntament de Palma, en tot

el que afecta les seves competències i responsabilitats derivades del fet de la capitalitat autonòmica, així com les establertes a la llei de capitalitat.

15. Un sistema de governança que inclogui l'esquema públic, privat i la societat civil

AEi: Es tenen diferents òrgans decisoris a la corporació, que inclouen l'àmbit públic i privat, com el Consell de Participació Ciutadana i el Consell Municipal de la Infància i l'Adolescència".

ACa: L'Ajuntament de Calvià ha tingut una experiència positiva de governança amb la tramitació de les ajudes a empreses i professionals durant la pandèmia, ja que ha fet el recorregut de comptar amb un acord per unanimitat dels grups polítics, així com dels representants empresarials, sindicals i cívics. Les dificultats de trobada i tramitació presencial ho han cobert amb una tramitació digital adaptada a totes les capacitats d'ús (internet, telèfon, assessorament individual) i han de fer el pagament de les ajudes en cinc dies des de la sol·licitud.

ANNEX 1: QÜESTIONARI DE LA AVALUACIÓ DE LA QUALITAT DE GOVERN DE LES INSTITUCIONS DE LES ILLES BALEARS

Indiqueu amb una X la situació en què es troba

1. No s'hi compta
2. Hem iniciat o hi ha qualche activitat en marxa
3. En desenvolupament (Indicau el % desenvolupat)
4. Tenim, avaluam i publicam els resultats
(Incloueu aquí els enllaços a la pàgina web que permeti comprovar-ho)
(Incloueu aquí els enllaços a la pàgina web que permeti comprovar la situació)

Situació

La institució compta amb

1. Un pla d'administració electrònica					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació

continua

2. Un sistema d'informació a la ciutadania					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
3. Un sistema d'expedients i arxius electrònics					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
4. Un sistema de gestió de procediments, amb un inventari i actuacions de simplificació i millora continua dels processos					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
5. Un sistema d'avaluació d'organitzacions i serveis					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
6. Un sistema de participació ciutadana					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
7. Un sistema per mesurar els terminis de les actuacions de contractació					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
8. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a alts càrrecs					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
9. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a la resta de personal					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
10. Un sistema d'integritat que inclou la protecció de denunciants de situacions d'abús o corrupció					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
11. Un sistema de transparència					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
12. Un sistema d'avaluació de polítiques públiques					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
13. Un sistema de rendició de comptes					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
14. Un sistema de governança que inclou l'esquema multinivell					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació
15. Un sistema de governança que inclou l'esquema públic, privat i la societat civil					
	1. No	2. Iniciat	3. Fet (%)	4. Fet i avaluat	Enllaç de comprovació

Annex 2: Recollida d'informació de la qualitat del govern de les institucions: informació i referències d'altres institucions	
1. Un pla d'administració electrònica	
Descripció Les diferents normes i estratègies per al desenvolupament de la societat de la informació han donat lloc a plans d'acció d'administració electrònica en els diferents nivells, que són el full de ruta per aconseguir els objectius marcats. Són un instrument de planificació que permeten avaluar els avenços i resultats a una institució pública.	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació Administració de l'Estat https://administracionelectronica.gob.es/pae_Home/pae_Estrategias/pae_lineas_ccoperacion/pae_Cooperacion_Internacional/pae_estrategias_de_administracion_electronica/pae_Ambito_Europeo_Planes_accion_administracion_electronica.html Castella-la Manxa https://www.castillalamancha.es/gobierno/haciendayaapp/actuaciones/plan-estrat%C3%A9gico-de-administraci%C3%B3n-electr%C3%B3nicacastilla-la-mancha-administraci%C3%B3n-m%C3%A1s-digital-m%C3%A1s Oviedo https://transparencia.oviedo.es/documents/25047/25450/Plan+de+Implementaci%C3%B3n+de+la+AE+2019.pdf/f47e8bb-1537-4957-a0e7-29eadbb872bf
2. Un sistema d'informació a la ciutadania	
Descripció El Sistema d'Informació i Atenció Ciutadana (SIAC) vol establir un diàleg permanent entre els serveis públics i la ciutadania mitjançant els diferents espais d'atenció, assegurant que aquesta sigui de qualitat.	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://www.xunta.gal/sistema-integrado-de-atencion-a-ciudadania
3. Un sistema d'expedients i arxius electrònics	
Descripció Un expedient electrònic és un conjunt de documents electrònics que formen part d'un determinat procés administratiu. Els documents electrònics contenen informació rellevant sobre un individu o grup i faciliten dur a terme diferents gestions amb les administracions. L'arxiu electrònic permet emmagatzemar per mitjans electrònics tots els documents utilitzats en les actuacions administratives. Aquests arxius electrònics, destinats a cobrir el conjunt del cicle de vida dels documents electrònics, són complementaris i equivalents als arxius convencionals.	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/es/administracion-electronica
continua	

4. Un sistema de gestió de procediments, amb un inventari i actuacions de simplificació i millora continua dels processos	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
La gestió de processos aporta una visió i compta amb unes eines amb les quals es poden millorar els fluxos de treball per fer-los més eficients i enfocats als ciutadans/clients.	https://calidadgestion.wordpress.com/2016/11/30/iso-90012015-simplificacion-de-procesos/
5. Un sistema d'avaluació d'organitzacions i serveis	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
L'avaluació d'organitzacions comprèn activitats dutes a terme habitualment utilitzant models de qualitat o referencials que permeten estandarditzar el procés.	https://www.alicante.es/sites/default/files/documentos/documentos/pla-qualitat-lajuntament-dalacant/plan-calidad.pdf
6. Un sistema de participació ciutadana	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
Millorar les relacions amb la societat, reforçant recursos d'obertura amb la finalitat de generar confiança i tractar d'involucrar la societat en els assumptes col·lectius.	https://gobiernoabierto.navarra.es/sites/default/files/plandeimpulsodelaparticipacionciudadanaennavarra_20172019_final_jun17_0.pdf
7. Un sistema per incrementar l'eficiència i/o la transparència de les actuacions de contractació	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
Un sistema per incrementar l'eficiència i/o la transparència de les actuacions de contractació.	https://www.ayto-pinto.es/historico-de-contratacion
8. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a alts càrrecs	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
Un sistema per incrementar l'eficiència i/o la transparència de les actuacions de contractació.	https://www.ayto-pinto.es/historico-de-contratacion
continua	

9. Un sistema d'integritat que inclou un codi de conducta per a la resta del personal	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://transparencia.gob.es/transparencia/transparencia_Home/Index/PublicidadActiva/OrganizacionYEmpleo/CodigoConductaEPP.html
10. Un sistema d'integritat que inclou la protecció de denunciants de situacions d'abús o corrupció	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://concepcioncampos.org/como-y-por-que-proteger-a-los-whistleblowers/
11. Un sistema o portal de transparència	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://concepcioncampos.org/como-y-por-que-proteger-a-los-whistleblowers/
12. Un sistema d'avaluació de polítiques públiques	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació https://www.gobiernodecanarias.net/intranet/documentos/Gu%C3%A-Da%20para%20la%20Evaluaci%C3%B3n%20de%20Programas%20y%20Pol%C3%ADticas%20P%C3%BAblicas.pdf

continua

13. Un sistema de rendició de comptes	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
La rendició de comptes no només es refereix als aspectes econòmics d'una institució i consisteix a articular sistemes d'informació detallada i detalladament de les activitats de gestió dutes a terme.	https://www.rendiciondecuentas.es/es/index.html
14. Un esquema de governança que inclou l'esquema multinivell	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
Un esquema de governança implica un procés en el qual el govern, les organitzacions privades i la societat civil interactuen per decidir, coordinar i dur a terme la direcció i el govern del seu àmbit competencial.	https://www.larioja.org/innovacion/es/estrategias-planes-materia-i-d-i-resumen-ejecutivo/fase-iii-v-plan-riojano-i-d-i-esquema-modelo-gobernanza
15. Un esquema de governança que inclou l'esquema públic, privat i la societat civil	
Descripció	Enllaços a la pàgina web que permeti més informació
Un esquema de governança implica un procés en el qual el govern, les organitzacions privades i la societat civil interactuen per decidir, coordinar i dur a terme la direcció i el govern del seu àmbit competencial.	

11

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

Des de l'any 2015 la despesa en R+D a les Illes Balears ha pujat progressivament, encara que el darrer any l'augment només ha estat d'un 4,4 %, comparat amb el 13,2 % produït entre els anys 2017-2018. Malgrat aquest augment, només representa el 0,9 % del total de la despesa de tot l'Estat. Pel que fa a la distribució sectorial, la despesa en R+D que van dur a terme les empreses el 2019 ha continuat augmentant considerablement.

El nombre de persones investigadores ha crescut un 3,3 % respecte al 2018, un augment més petit que el registrat l'any 2018, a conseqüència del reduït augment de la despesa en R+D, encara que se situa sobre la mitjana nacional, però només hi ha 3,0 persones investigadores per cada 1.000 de la població activa a les Illes Balears, mentre que a Espanya aquesta ràtio se situa en 6,3.

Pel que fa a la despesa en activitats innovadores, el 25,6 % de la despesa de les Illes Balears es dedica a l'R+D interna, i només el 6,1 % a l'adquisició externa d'R+D.

La connexió a internet a les empreses es manté estable aquest darrer període, i la forma de connexió que predomina continua sent la banda ampla fixa, tot i que augmenta la connexió per fibra òptica. La velocitat contractada, en canvi, augmenta considerablement.

Respecte de l'equipament a les llars de les Illes Balears, el 95,6 % disposa d'accés a internet i banda ampla fixa.

Els béns més comprats per part de la ciutadania durant el 2020 han estat roba, sabates i accessoris, en primer lloc, seguit d'ordinadors, tauletes electròniques i telèfons mòbils. Les videotrucades s'han incrementat de manera notòria a causa de circumstàncies excepcionals d'aquest 2020 i han passat d'un 61 % a un 85,1 %.

L'ús d'internet entre els menors d'entre 10 i 15 ha passat del 88,6 % el 2019 al 98,5 % actual. La pandèmia de la covid-19 ha estat clau en l'ús de la xarxa per part dels menors, ja que internet ha format part de l'educació i de l'oci d'aquest col·lectiu durant gran part de l'any 2020.

11.1.

INTRODUCCIÓ

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació 2018-2022 (Pla CTI 2018-2022)¹, vigent actualment, ha conviscut amb la pandèmia de la covid-19 durant gairebé dos anys (2020-21). Els indicadors disponibles actualment encara no reflecteixen la situació; per tant, és d'esperar que en el mes de novembre de 2021, moment en què es farà la publicació de les enquestes de l'Institut Espanyol d'Estadística (INE) per a l'any 2020, es podran valorar les conseqüències d'aquesta pandèmia sobre el sistema d'R+D i d'innovació de les Illes Balears. Esperam que l'evolució positiva dels darrers anys d'aquests indicadors no es vegi molt afectada.

Aquesta nova crisi posa de manifest, una altra vegada, que no es pot continuar amb el model de creixement econòmic de la manera que s'ha produït fins ara, basat en el criteri de quantitat, en acumulació de capital i en feines de l'entorn poc productius, i amb la major part de persones ocupades amb nivells educatius mínims. La reacció hauria de ser reconduir els recursos de les activitats econòmiques cap al coneixement com a millor via per créixer, la qual cosa garantirà un creixement lligat al benestar present i futur. Per tant, en aquest procés hem de cercar formes per incorporar la investigació, la transferència del coneixement, la tecnologia i la innovació.

S'ha de destacar que, després d'una conjuntura econòmica favorable fins a l'any 2019, i juntament amb la posada en mar-

xa de diferents instruments incentius per a la comunitat científica, s'han aconseguit alguns màxims històrics pel que fa als indicadors, com per exemple la inversió absoluta en activitats d'R+D, el nombre de persones dedicades a activitats d'R+D i també l'augment significatiu de les inversions empresarials.

Actualment, a partir de l'any 2019 les competències en matèria de recerca i desenvolupament (R+D) i en innovació corresponen a direccions generals diferents, fet que dificulta la coherència i la continuïtat en les polítiques públiques. Les polítiques científiques, orientades a la creació del coneixement, les polítiques tecnològiques, centrades en l'explotació del coneixement, i les polítiques d'innovació, que pretenen enfortir el mercat, haurien d'evolucionar conjuntament sota una estratègia única. Per tant, la tasca de coordinació haurà de ser el principal repte per a l'elaboració del futur pla CTI, ja que l'actual és a punt de finalitzar.

En aquest sentit, cal reforçar la governança de l'R+D i la innovació mitjançant el desenvolupament d'un nou marc regulador, és a dir, una nova llei de ciència i tecnologia, la qual pretén dotar l'activitat científica, tecnològica i d'innovació d'una estructura de governança i de gestió que reconegui el vertader valor i que garanteixi una implementació adequada de les polítiques públiques en aquests àmbits; i optimitzar així la gestió dels recursos d'una manera més acurada d'acord amb la realitat actual. Actualment s'ha redactat un avantprojecte de la llei de la ciència, tecnologia i innovació que ben aviat podrà entrar al Parlament per a la seva aprovació.

1. Es pot consultar a: <https://www.caib.es/govern/rest/arxiu/3975762>.

La llei també permetrà impulsar la captació de talent altament qualificat per a la recerca gràcies a la creació de la Institució per a la Recerca de les Illes Balears (IRIB). La seva missió serà enfortir el sistema de ciència mitjançant programes d'atracció i incorporació de talent investigador als organismes i les institucions de les Illes que tenen la recerca entre les seves finalitats, en totes les branques del coneixement. La funció principal serà la contractació de personal de prestigi reconegut en l'àmbit científic i tecnològic, la qual cosa contribuirà a l'excel·lència en la recerca dels agents d'execució que formen part del sistema. Les Illes Balears compten, proporcionalment, amb un nombre reduït de personal investigador i aquest és un factor que limita el desenvolupament científic i innovador del territori, per tant, la creació de l'IRIB contribuirà a pal·liar aquesta situació.

11.2.

ANÀLISI DEL SISTEMA DE CIÈNCIA, TECNOLOGIA I INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

La despesa en R+D executada l'any 2019 a les Illes Balears va ser de 134.242 milers d'euros, segons les dades publicades per l'INE el 27 de novembre de 2020², un augment del 4,4 % respecte a l'any anterior. Malgrat aquesta pujada, la despesa en R+D de les Illes Balears només representa un 0,9 % del total de la despesa de tot

l'Estat, que va ser de 15.572.052 milers d'euros.

Les comunitats autònomes que més despesa varen executar l'any 2019 varen ser Madrid i Catalunya, que representen el 26,3 % i el 23,1 %, respectivament, del total de la despesa d'Espanya (vegeu el quadre I-11.1 i el gràfic I-11.1).

Des de l'any 2015 la despesa en R+D a les Illes Balears ha anat augmentant, encara que el darrer any la pujada només ha estat d'un 4,4 %, comparat amb el 13,2 % produït entre els anys 2017-2018. L'esforç en R+D, que es quantifica com la despesa en R+D respecte al producte interior brut (PIB), continua estant a la cua de les comunitats autònomes, amb un 0,4 % (vegeu el gràfic I-11.2 i el gràfic I-11.3).

Pel que fa a la distribució sectorial, la despesa en R+D que van dur a terme les empreses durant el 2019, ha continuat augmentant en comparació amb els anys anteriors, fins als 47.647 milers d'euros, valor superior a la despesa realitzada pels centres de recerca de l'Administració pública.

El pes del sector empresarial de les Illes Balears sempre s'ha considerat el sector més feble, amb una aportació a la despesa en R+D entre el 15 % i el 20 %, però a partir de l'any 2017 s'ha observat un augment que ha fet que el 2018 sigui el segon sector en aportació, amb un 35,5 %. Aquest valor és d'un 56,4 % superior a la mitjana estatal.

La Universitat de les Illes Balears, com ja és habitual, és el sector més intens en investigació. La despesa realitzada pels cen-

2. INE (2020). Estadística sobre actividades de I+D. Recuperat el 9 de juliol de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176754&menu=ultiDatos&idp=1254735576669.

tres de recerca de l'Administració, després del retrocés experimentat l'any 2018, ha tornat a augmentar lleugerament la seva despesa en un 1,6 % l'any 2019, amb una despesa de 34.476 milers d'euros (vegeu el gràfic I-11.4 i el gràfic I-11.5).

Pel que fa als recursos humans dedicats a la recerca, l'any 2019 hi va haver 2.793,4 persones (EDP³), un 4 % més que l'any 2018. D'aquest col·lectiu, 1.965,7 són personal investigador, que representen un 1,4 % del total de l'Estat (vegeu el quadre I-11.2).

Les Illes Balears han augmentat el seu nombre de persones investigadores un 3,3 % respecte al 2018 (la mitjana nacional se situa en un 2,8 %). L'augment ha estat menor que el registrat l'any 2018, a conseqüència del reduït augment de la despesa en R+D, encara que se situa per sobre de la mitjana nacional.

Si es compara el nombre de persones investigadores per 1.000 persones de la població activa a les Illes Balears, només hi ha 3,0 investigadors, mentre que a Espanya aquesta ràtio se situa en 6,6 (vegeu el gràfic I-11.6 i el gràfic I-11.7).

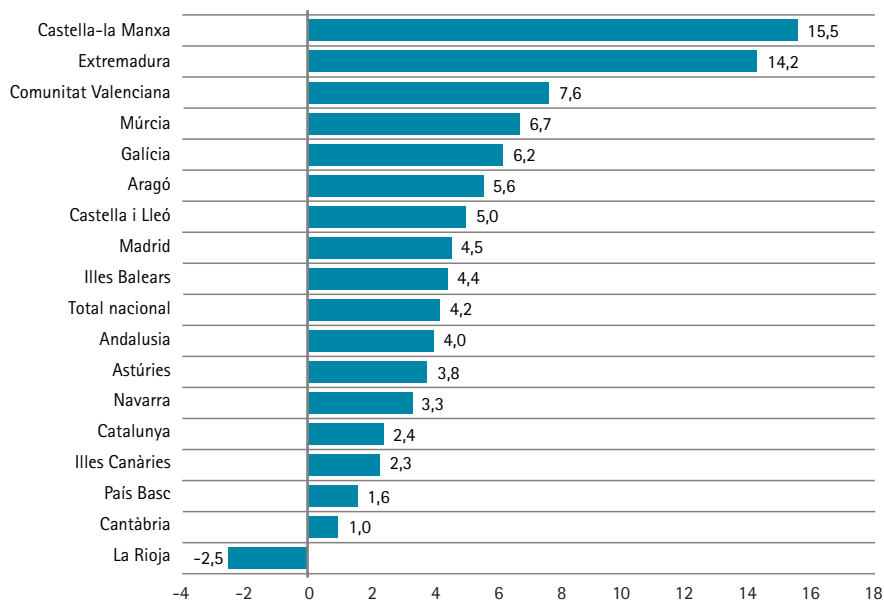
QUADRE I-11.1. DESPESA EN R+D PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2019)

	Total (milers d'euros)	Despesa en R+D sobre el PIB (%)	Repartiment de despesa (%)	Taxa de variació 2019-2018 (%)
Andalusia	1.538.408	0,9	9,9	4,0
Aragó	358.602	0,9	2,3	5,6
Astúries	195.601	0,8	1,3	3,8
Illes Balears	134.242	0,4	0,9	4,4
Illes Canàries	219.872	0,5	1,4	2,3
Cantàbria	119.008	0,8	0,8	1,0
Castella i Lleó	800.924	1,4	5,1	5,0
Castella-la Manxa	253.003	0,6	1,6	15,5
Catalunya	3.596.646	1,5	23,1	2,4
Comunitat Valenciana	1.264.029	1,1	8,1	7,6
Extremadura	139.320	0,7	0,9	14,2
Galícia	627.329	1,0	4,0	6,2
Madrid	4.100.551	1,7	26,3	4,5
Múrcia	323.429	1,0	2,1	6,7
Navarra	355.779	1,7	2,3	3,3
País Basc	1.474.109	2,0	9,5	1,6
La Rioja	67.745	0,8	0,4	-2,5
Espanya	15.572.052	1,3	100,0	4,2

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

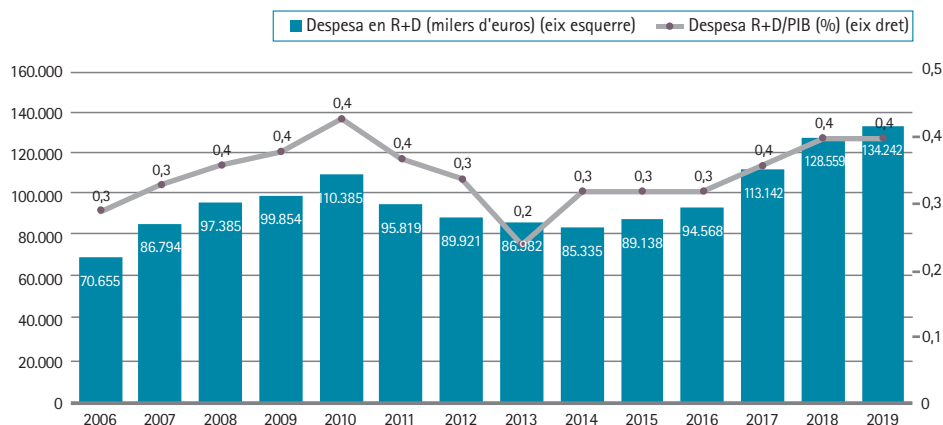
3. EDP: Equivalent a dedicació plena.

Gràfic I-11.1.
Taxa de variació de la despesa en R+D 2018-2019 (%)

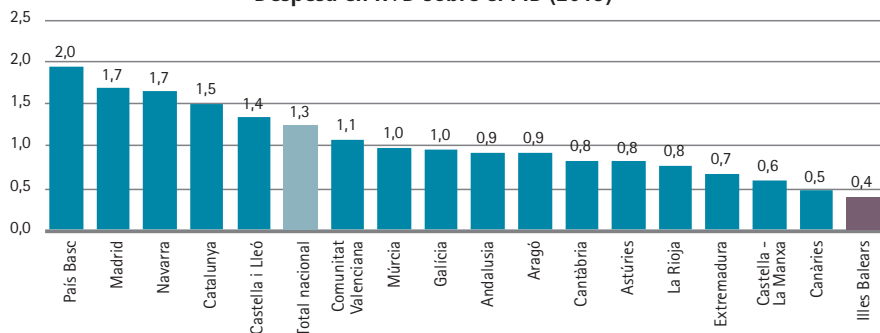
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.2.
Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (milers d'euros)
i sobre el PIB (2006-2019)

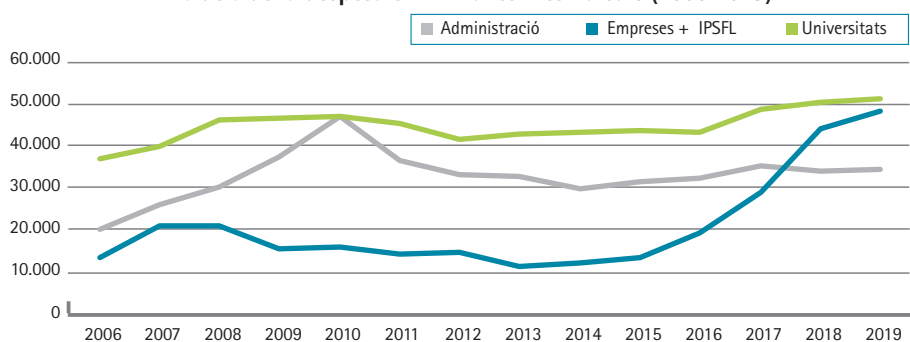
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.3.
Despesa en R+D sobre el PIB (2019)

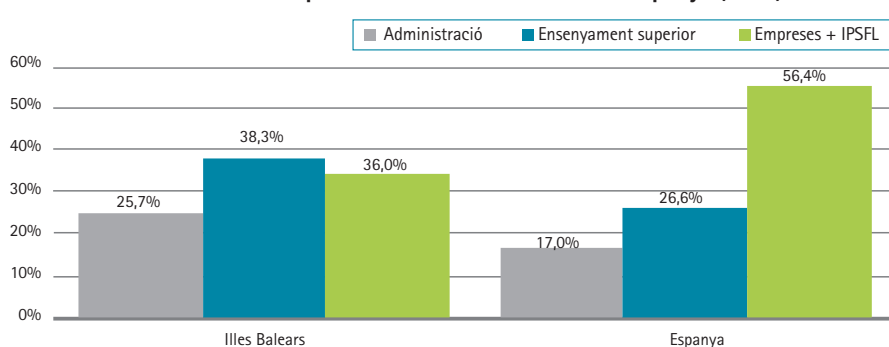
Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.4.
Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (2006-2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.5.
Distribució de la despesa en R+D a les Illes Balears i Espanya (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

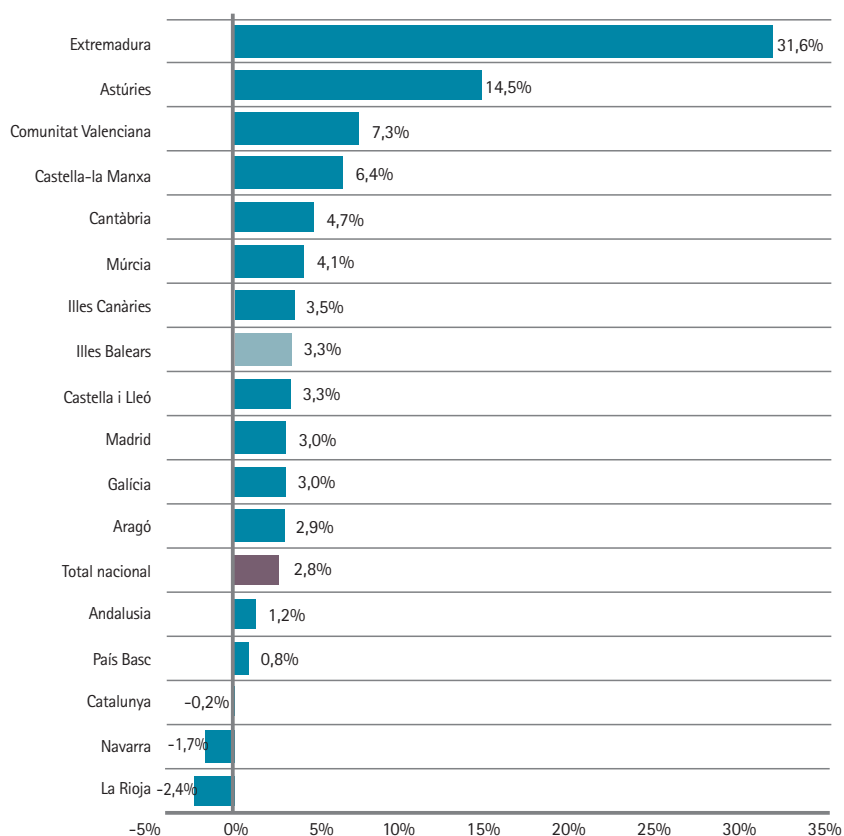
QUADRE I-11.2. RECURSOS HUMANS EN R+D A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (2019)

	Illes Balears	Espanya
Personal d'R+D (en EDP)	2.793,4	215.713,1
Personal R+D (% sobre el total estatal)	1,2%	100,0%
Personal R+D / 1.000 de població activa	4,3	10,5
Investigadors (en EDP)	1.965,7	143.973,9
Investigadors (% sobre el total estatal)	1,4%	100,0%
Investigadors / 1.000 de població activa	3,0	6,3

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

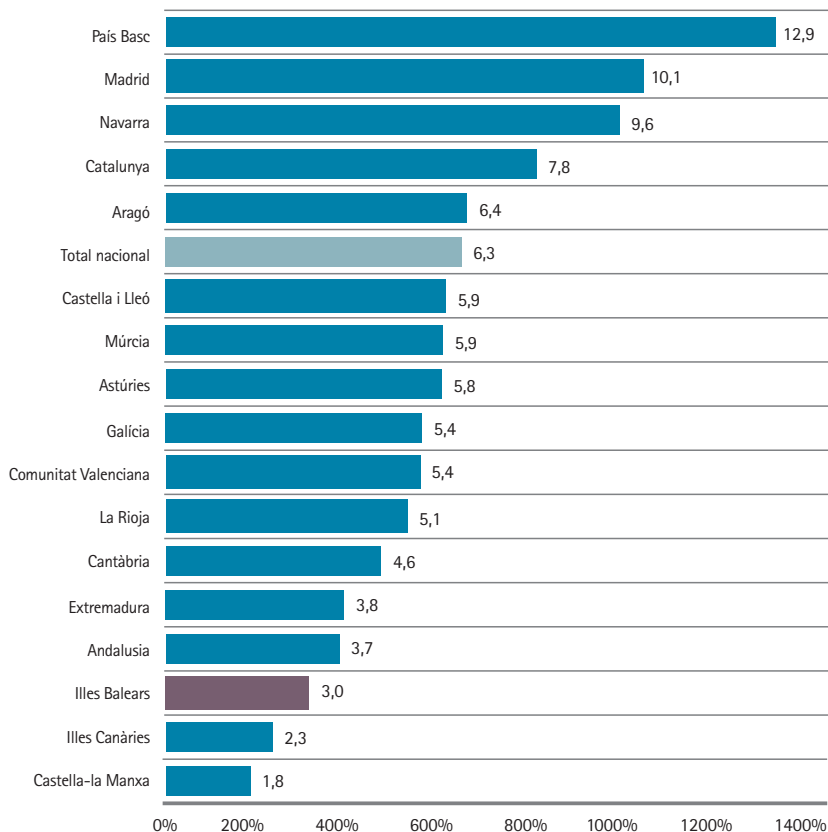
Gràfic I-11.6.

Taxa de creixement del nombre d'investigadors 2018-2019 (%)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.7.

Personal investigador / 1.000 habitants de població activa (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Pel que fa a la distribució sectorial de les persones investigadores, la Universitat de les Illes Balears és el sector que en té el major nombre 1.335,2 EDP (el 67,9 % del total), seguit dels centres d'investigació de l'Administració pública (el 19,1) i del teixit empresarial (el 13,0 %). Pel que fa a la mitjana estatal, aquests valors són un 46,3 %, un 15,38 % i un 38,3 % respectivament, la qual cosa indica que el nombre més alt de personal investigador

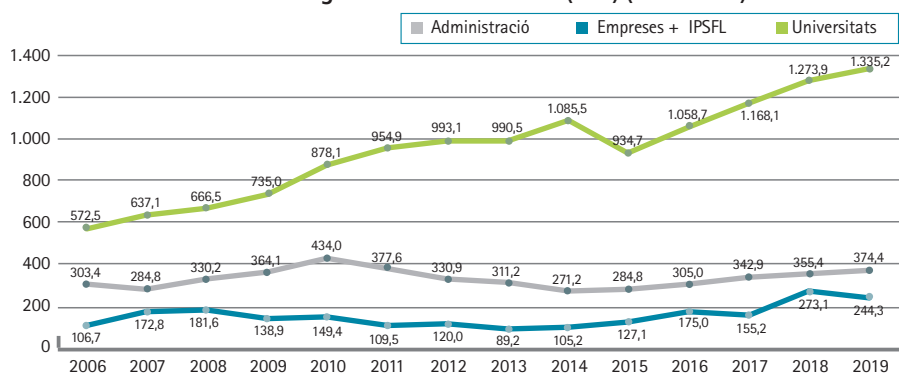
es troba a l'ensenyament superior i al sector privat (vegeu el gràfic I-11.8 i el gràfic I-11.9).

Si s'analitza la presència de les dones l'any 2019 en el sistema, representen el 46,3 % del total de persones investigadores a les Illes Balears (910,1 investigadores), un percentatge que descendeix fins al 39,9 % de mitjana a Espanya (57.380,3 investigadores).

Per sectors, a les Illes Balears el 68,9 % de les dones investigadores es troben a la Universitat de les Illes Balears. La presència de les dones investigadores a les empreses és molt baixa, només d'un 8,2 %. En canvi, en l'àmbit estatal, les proporcions canvien, un 49,6 % es troba a les universitats, i un 31,1 % al sector empresarial (vegeu el gràfic I-11.10).

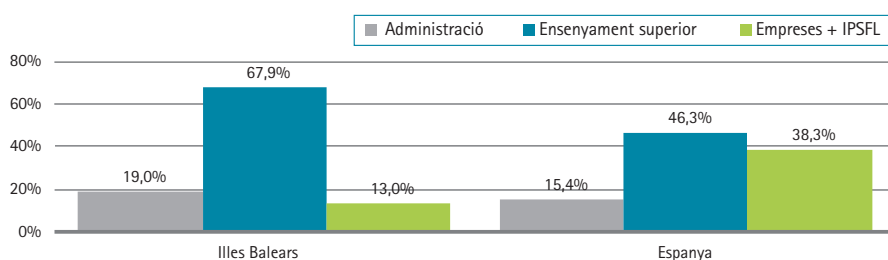
La despesa en activitats innovadores de tot l'Estat l'any 2019 es va situar en 19.389.865 milers d'euros. La despesa executada a les Illes Balears va ser de 215.054 milers d'euros, la qual cosa representa un 1,1 % del total. Les comunitats autònomes amb més despesa, com és habitual, són Madrid i Catalunya (vegeu el gràfic I-11.11).

Gràfic I-11.8.
Personal investigador a les Illes Balears (EDP) (2006-2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

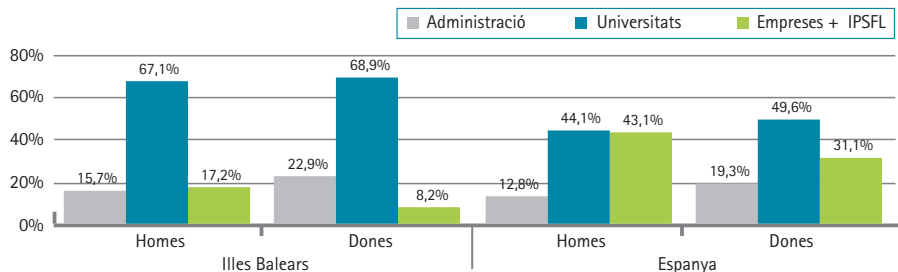
Gràfic I-11.9.
Distribució del personal investigador a les Illes Balears i Espanya (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.10.

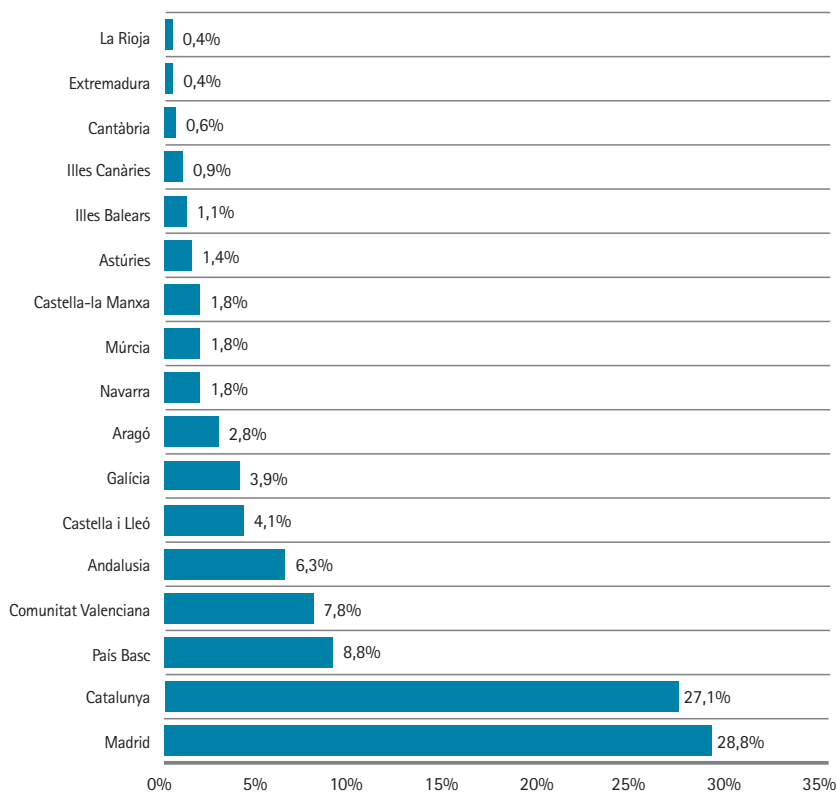
Distribució sectorial del personal investigador a les Illes Balears i Espanya (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

Gràfic I-11.11.

Aportació de les CA a la despesa en activitats innovadores 2019 (%)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

A les Illes Balears, el 25,6 % de la despesa en activitats innovadores es dedica a l'R+D interna, i només el 6,1 %, a l'adquisició externa d'R+D. En canvi, la mitjana nacional dedica el 42,89 % en despesa activitats en R+D interna, i el 46,2 %, a altres activitats innovadores (excloent-hi R+D interna i externa).

El Manual d'Oslo⁴ defineix com «altres activitats innovadores»: enginyeria, disseny i altres treballs creatius, activitats de màrqueting i valor de marca, activitats relacionades amb la propietat intel·lectual, activitats de formació dels empleats, desenvolupament de programari i activitats relacionades amb les bases de dades i adquisició i arrendament d'actius tangibles, sempre que es facin servir en innovació. Les Illes Balears executen el 68,3 % de la seva despesa en innovació en aquest tipus d'activitats (vegeu el gràfic I-11.12).

4. Publicada per l'OCDE i Eurostat, és la principal guia internacional per a la recollida i anàlisi d'informació relativa a la innovació. Es pot consultar en aquest enllaç: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264304604-en/index.html?itemId=/content/publication/9789264304604-en>.

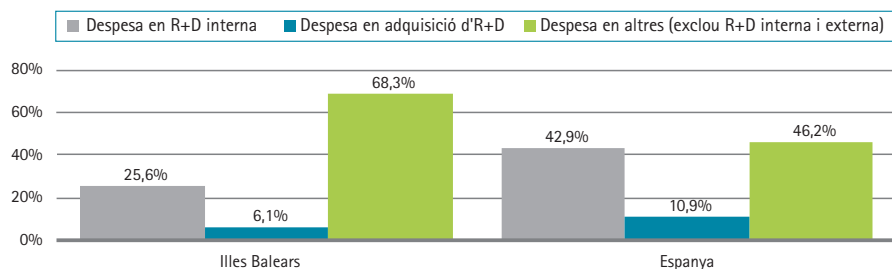
El percentatge d'empreses amb despesa en activitats innovadores sobre el total d'empreses a Espanya l'any 2019 se situa en un 16,4 %. Aquest percentatge té els valors més alts en les comunitats autònomes del País Basc i Catalunya, amb un 21,6 % i 20,6 %, respectivament. El valor més baix correspon a les Illes Balears, amb un 9,9 %.

Durant el període 2017-2019, a les Illes Balears el total d'empreses amb activitats innovadores va ser de 498. En la nova enquesta de l'INE es distingeix empreses amb innovacions de producte i empreses amb innovacions en el procés de negoci, essent 347 i 703 empreses respectivament en el cas de les Illes Balears (vegeu el quadre I-11.3).

Pel que fa a la cooperació, el 6,5 % de les empreses sobre el total d'empreses que cooperen ho fan per desenvolupar activitats innovadores i el 3,6 % per dur a terme activitats d'R+D interna el durant el període 2017-2019 (vegeu el quadre I-11.4).

Gràfic I-11.12.

Despesa en activitats innovadores segons tipus a les Illes Balears i Espanya (2019)

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

QUADRE I-11.3. EMPRESSES INNOVADORES PER TIPUS D'INNOVACIÓ DURANT EL PERÍODE 2017-2019

	Empreses amb innovacions en producte	Empreses amb innovacions de processos de negoci	Total d'empreses innovadores (producte i/o processos de negoci)
Andalusia	1.825	3.769	4.214
Aragó	621	1.020	1.204
Astúries	269	455	537
Illes Balears	347	703	780
Illes Canàries	399	1.024	1.083
Cantàbria	147	251	281
Castella i Lleó	659	961	1.128
Castella-la Manxa	525	815	927
Catalunya	3.695	6.695	7.492
Comunitat Valenciana	2.011	3.469	3.925
Extremadura	208	369	398
Galícia	906	1.505	1.665
Madrid	3.105	5.231	5.991
Múrcia	655	1.017	1.119
Navarra	275	505	570
País Basc	1.268	1.851	2.155
La Rioja	156	278	302
Espanya	17.079	29.947	33.800

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

QUADRE I-11.4. EMPRESSES PER TIPUS D'ACTIVITAT DE COOPERACIÓ EN EL PERÍODE 2017-2019

	% d'empreses que van cooperar per dur a terme activitats innovadores	% d'empreses que van cooperar per dur a terme activitats d'R+D interna	% d'empreses que van cooperar en altres activitats innovadores	% d'empreses que van cooperar per a activitats no innovadores	Desenvolupades per altres empreses o organitzacions*
Andalusia	4,6	2,3	3,0	4,4	723
Aragó	2,2	1,2	1,4	3,8	114
Astúries	5,2	2,3	3,7	4,2	80
Illes Balears	6,5	3,6	3,9	4,4	101
Illes Canàries	1,8	0,4	1,5	4,0	278
Cantàbria	2,1	0,4	1,8	3,6	24
Castella i Lleó	3,8	2,5	2,3	5,7	151
Castella-la Manxa	4,1	2,1	2,5	3,6	124

continua

	Empreses amb innovacions de procés de negoci	Desenvolupades únicament per l'empresa	Desenvolupades per l'empresa amb altres empreses o organitzacions*	Desenvolupades per l'empresa mitjançant modificacions o adaptacions	Desenvolupades per altres empreses o organitzacions*
Catalunya	2,8	1,1	1,9	2,3	1.142
Comunitat Valenciana	4,9	2,2	3,3	5,4	519
Extremadura	4,8	2,1	3,3	4,1	79
Galícia	3,6	1,9	2,1	3,0	255
Madrid	6,8	3,7	4,4	5,0	898
Múrcia	4,9	2,0	3,7	5,2	178
Navarra	3,8	1,9	2,6	2,7	95
País Basc	6,8	4,9	3,2	3,6	219
La Rioja	11,1	8,1	5,7	5,8	39
Espanya	6,5	4,4	3,2	1,9	5.025

(*) % sobre el total d'empreses que van cooperar en el període 2017-2019

Font: Dades de l'INE (2020) i elaboració pròpia

11.3.

ELS RESULTATS DE LA POLÍTICA DE CIÈNCIA, TECNOLOGIA I INNOVACIÓ

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears 2018-2022, aprovat pel Consell de Govern el 29 de març de 2019, constitueix el principal instrument per planificar la gestió del foment de la recerca, del desenvolupament tecnològic i de la innovació a les Illes Balears per aconseguir que el coneixement que s'hi produeix sigui en més quantitat i de més qualitat.

El Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears s'estructura en cinc línies d'actuació:

- Promoció del talent.
- Excel·lència investigadora.

- Impuls de la competitivitat.
- Mesures d'acompanyament.
- Reptes de la societat.

La línia d'actuació «Reptes de la societat» és una línia transversal a la qual les altres línies d'actuació s'han d'enfocar.

11.3.1. PROMOCIÓ DEL TALENT

L'any 2019 el nombre de personal en R+D a les Illes Balears va augmentar un 4,0 % respecte a l'any anterior, però per cada 1.000 persones de la població activa, aproximadament només 4 persones es dediquen a activitats d'R+D, quan en l'àmbit estatal, la mitjana se situa en 10 persones.

Per tant, dins el Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears es continua

donant suport a la formació de personal d'R+D i a la incorporació de personal tant investigador com de suport a l'R+D, ja sigui en el sector públic com en el privat.

Ajuts per a la formació de personal investigador

Des de l'any 2000, anualment es concedeixen ajuts per formar personal investigador en centres o unitats de recerca i desenvolupament tecnològic i des de l'any 2016 també en empreses de les Illes Balears. L'any 2020 es va publicar una nova convocatòria amb la qual ofereixen 12 ajuts per dur a terme la tesi en centres d'R+D i 2 ajuts per fer-la en empreses. El pressupost per quatre anys és d'1.344.490 euros.

Mobilitat

Es tracta d'una mesura complementària als ajuts per a la formació de personal investigador perquè els beneficiaris tinguin la possibilitat de fer estades breus a centres de recerca de fora de les Illes Balears per ampliar la seva formació científica. A causa de la covid-19 i per conseqüència de la reducció de la mobilitat, l'any 2020 només es van sol·licitar 5 ajuts, amb un pressupost de 17.133,08 euros.

Els països dels centres de destinació han estat Noruega, Itàlia, els Països Baixos, Bèlgica i Espanya.

Incorporació de personal investigador doctor

La incorporació de personal investigador qualificat al sistema de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears és una mesu-

ra per reforçar la capacitat de recerca dels grups d'R+D i afavorir la competitivitat del grup. L'any 2020 es va publicar una nova convocatòria, amb la qual s'oferien 14 contractes postdoctorals de dos anys de durada per incorporar personal investigador a centres o unitats de recerca i desenvolupament tecnològic, públics o privats que es trobin a les Illes Balears. Es va concedir set ajuts a la Universitat de les Illes Balears (UIB), tres ajuts a la Fundació Institut d'Investigació Sanitària de les Illes Balears (Idisba), dos al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), un a l'Institut Oceanogràfic Espanyol (IEO) i un ajut a l'empresa Laminar Pharmaceuticals SL.

Creació i impuls de l'Institut per a la Recerca de les Illes Balears (IRIB)

L'IRIB aspira a ser el principal catalitzador: (i) de la transició cap a una economia veritablement basada en el coneixement a les Illes Balears, gràcies a la seva capacitat d'atracció i consolidació de talent científic i el seu impuls dinamitzador; i (ii) de millora en l'eficiència de l'ecosistema de ciència, tecnologia i innovació de les Illes, contribuint d'aquesta manera al benestar i progrés de la societat, i projectant una imatge de les Illes com a referent en recerca.

La missió de l'IRIB és la fundació impulsada pel Govern de les Illes Balears (GOIB) per enfortir el sistema de ciència al territori, mitjançant programes d'atracció i incorporació de talent investigador als organismes i les institucions de les Illes que tenen la recerca entre les seves finalitats, en totes les branques del coneixement i amb un compromís irrenunciable amb el criteri d'excel·lència.

L'IRIB contribuirà també a promoure i dinamitzar la investigació i la innovació a les Illes i per a això proporcionarà un entorn administratiu amb estructures de gestió àgils i autònomes, que actuï com a plataforma per al foment de la cooperació entre els organismes i les institucions de recerca de les Illes, així com entre aquests i els seus homòlegs d'altres països i regions, i que gestioni les actuacions de recerca, desenvolupament tecnològic i innovació que li pugui encomanar el GOIB, en el marc del Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears.

Així mateix, l'IRIB fomentarà la visibilitat de la recerca, el desenvolupament tecnològic i la innovació de les Illes Balears, així com l'esperit investigador i emprenedor i la cultura científica de la societat de les Illes.

11.3.2. EXCEL·LÈNCIA INVESTIGADORA

La creixent especialització dels grups de recerca i el caràcter multidisciplinari dels projectes d'investigació científica i tecnològica que desenvolupen fa que sigui necessària la cooperació entre els diversos agents del sistema de ciència, tecnologia i innovació, i l'accés tant a infraestructures com a equipament científicotècnic. Les mesures que s'han dut a terme són les següents:

Projectes de recerca científica i tecnològica

Al desembre de 2020 es va publicar una convocatòria per donar suport a projectes de recerca científica i tecnològica desenvolupats en centres públics de recerca i privats sense ànim de lucre de les Illes Balears.

L'objectiu principal és promoure la generació de coneixement científic i tecnològic, així com una recerca de qualitat, evidenciada tant per la internacionalització de les activitats i la publicació dels resultats com per la seva contribució a la solució dels problemes socials, econòmics i tecnològics de la societat de les Illes Balears. Aquesta convocatòria s'emmarca en el Pla Anual d'Impuls del Turisme Sostenible, amb un pressupost per cinc anys d'1.500.000 euros. La durada dels projectes és de tres anys.

Pol marí

El Govern de les Illes Balears, dins les seves competències, té interès a impulsar el pol marí al referit moll Vell de Palma, contribuint a la construcció dels edificis dels centres d'investigació i, en conseqüència, al foment i desenvolupament de la ciència, la recerca, la tecnologia i la indústria en el medi marí de les Illes Balears.

El projecte del Pol Marí consisteix a aprofitar els centres de coneixement existents a les Illes Balears especialitzats en ciències i tecnologies marines (CSIC, SOCIB, IEO), juntament amb el sector empresarial de l'àmbit marí, per crear un parc tecnològic situat al moll Vell de Palma.

El primer pas ha estat posar en marxa el projecte per construir la nova seu del SOCIB i del Centre Oceanogràfic Balear (COB-IEO).

Xarxa d'Estacions de recerca

Actualment estan en marxa dues estacions: l'Estació de Recerca Jaume Ferrer Hernández, situada a la península de la

Mola (Maó), avui ja consolidada i amb un nivell d'activitat elevat —amb tres persones que hi treballen—, i l'Estació de Recerca de Can Marroig, situada a la finca Can Marroig (Formentera), que està en procés d'expansió.

L'objectiu del 2021 és signar un conveni amb Autoritat Portuària per incorporar a la xarxa l'Estació d'Investigació del Cap Salines. Serà necessari la modernització i l'adequació de les instal·lacions a les noves necessitats. Al mateix temps, l'Estació d'Investigació Jaume Ferrer també necessita una ampliació i una modernització. L'objectiu consisteix a consolidar la xarxa d'estacions d'investigació amb la creació i l'equipament de les noves seus.

També s'inclourà una nova estació d'investigació en col·laboració, tant econòmica com de coneixement, de l'institut d'investigació alemany Max Planck.

Infraestructures científicotècniques al ParcBit

L'any 2019 va finalitzar la construcció del complex d'R+D situat al ParcBit i durant el 2020 se l'ha equipat per adequar-lo i que pugui entrar en funcionament el 2021.

Aquest edifici estarà ocupat per grups d'investigació competitiu amb capacitat de relació amb els altres agents del sistema, especialment el sector productiu, amb la finalitat de dur a terme projectes de recerca d'excel·lència i millorar així la transferència del coneixement i la tecnologia a les Illes Balears.

11.3.3. IMPULS DE LA COMPETITIVITAT

Les activitats en R+D resulten fonamentals per al desenvolupament econòmic d'una regió. La competitivitat de les empreses i l'ocupació que puguin generar depenen en gran mesura de les activitats en R+D i de la seva qualitat i excel·lència científica que realitzin. L'objectiu d'aquesta línia és aconseguir que les empreses de les Illes Balears incrementin la competitivitat a través de la generació i la incorporació de coneixements, tecnologies i innovacions. Les mesures que s'han realitzat són les següents:

Creació i suport a les empreses de base tecnològica

L'any 2019 es va publicar per tercer any consecutiu una convocatòria d'ajuts per a pimes i agrupacions sense ànim de lucre que realitzin activitats de recerca, desenvolupament tecnològic o innovació per dur a terme accions en matèria de transferència del coneixement i activitats innovadores. Es varen concedir 33 ajuts a empreses de les quals avui s'han executat i justificat 29. La inversió total de les empreses ha estat de 3.379.303,1 euros, dels quals 2.155.897,1 € (63,8 %) han estat finançats pel Govern.

Accions de suport als clústers

L'any 2018 es va publicar una nova convocatòria per concedir subvencions dirigides a agrupacions empresarials innovadores i clústers del coneixement de les Illes Balears per fomentar i impulsar la transferència del coneixement i la innovació en el sector productiu i empresarial finançada a càrrec

del Fons d'Impuls del Turisme Sostenible amb un pressupost de 480.000 euros per al 2018, 2019 i 2020. Els clústers beneficiaris han estat:

- Balears.T Clúster d'Innovació Tecnològica en Turisme
- CLIQIB Clúster de la Indústria Química de les Illes Balears
- BIOIB Clúster Biotecnològic i Biomèdic de les Illes Balears
- TURISTEC Clúster Internacional de Tecnologies de la Informació i la Comunicació aplicades al Turisme

11.3.4. MESURES D'ACOMPANYAMENT

Aquest programa té com a objectiu fer arribar a tota la societat la importància del coneixement científic i tecnològic. Dins aquesta línia d'actuació es defineixen dos programes: l'un destinat a crear confiança a l'empresa i un altre d'enfocat a la societat civil. Les mesures que s'han dut a terme són les següents:

Activitats de divulgació de la ciència, la tecnologia i la innovació

La Nit Europea de les persones investigadores és un projecte europeu de divulgació científica promogut per la Comissió Europea dins de les accions Marie Skłodowska-Curie del programa Horitzó 2020. Té lloc des del 2005 a més de 250 ciutats europees simultàniament el 28 de setembre.

L'objectiu és apropar la ciència i la investigació a la ciutadania a través d'un con-

tacte directe amb les persones expertes de l'àmbit. Així doncs, centenars de laboratoris, centres d'investigació universitats i empreses de tot Europa obren les portes perquè la ciutadania conegui més de prop la feina del personal científic, els beneficis que aporten a la societat i la seva repercussió sobre la vida quotidiana.

A les Illes Balears la iniciativa és organitzada per la Direcció de Política Universitària i Recerca amb la implicació del Centre Balears Europa, la Fundació Institut d'Investigació Sanitària Illes Balears (Idisba), el Centre Oceanogràfic Costaner (IEO), el Sistema d'observació i predicció costaner de les Illes Balears (SOCIB), el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), la Universitat de les Illes Balears, l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (Imedeia), l'Institut de Física Interdisciplinària i Sistemes Complexos (IFSIC).

Una altra activitat és el Dia Internacional de les Dones i les Nenes en la Ciència, l'11 de febrer, proclamat per l'Assemblea General de les Nacions Unides per promoure la participació plena i en condicions d'igualtat de les dones i les nenes en l'educació, la capacitació, l'ocupació i els processos d'adopció de decisions en la ciència, i eliminar tota mena de discriminació. Es va celebrar per primera vegada l'any 2016. El Govern de les Illes Balears, a través de la Direcció General de Política Universitària i Recerca, participa en la plataforma 11FBalears. Es tracta d'una acció per donar valor al paper de la dona en la ciència i la tecnologia i està formada per dones de diferents entitats i institucions científiques de les Illes Ba-

lears. Cada dia 11 de febrer s'organitzen activitats com ara tallers, taules rodones, performances, monòlegs, etc. per donar visibilitat a l'activitat científica liderada per dones.

Tot i això, els darrers anys aquestes activitats han canviat lleugerament el seu format per les restriccions d'accés als organismes públics i per les mesures de protecció contra la covid-19.

Llei de la ciència

En aquests moments és vigent la Llei 7/1997, de 20 de novembre, de la recerca i el desenvolupament tecnològic. Els canvis substancials que s'han produït en aquestes dues darreres dècades en l'àmbit de l'R+D+I, tant a les Illes Balears com a l'àmbit internacional, juntament amb els reptes i l'estratègia plantejats per als propers anys, fan imprescindible una nova ordenació del sistema de ciència, tecnologia i innovació que, a més, faci visible i reconegui la labor de la comunitat científica de les Illes Balears.

La nova llei pretén dotar l'activitat científica d'una estructura de governança i de gestió que, d'una banda, reconegui el seu veritable valor, i, de l'altra, garanteixi una adequada implementació de les polítiques públiques.

S'ha redactat l'avantprojecte en coordinació amb les conselleries del Govern i s'han dut a terme els tràmits d'audiència i informació pública. Després de la revisió per part del Consell Consultiu i de l'aprovació pel Consell de Govern, entrarà al Parlament per a la seva aprovació.

11.4.

LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ A LES ILLES BALEARS

11.4.1. EMPRESES

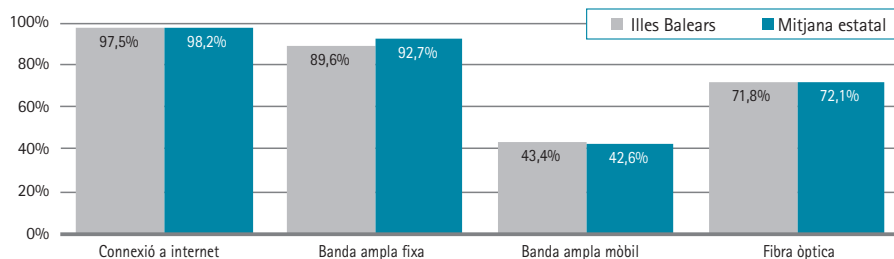
A partir de l'Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses 2019-2020⁵ que publica l'Institut Nacional d'Estadística cada any, s'analitzen els indicadors sobre la implantació de les TIC a les empreses de les Illes Balears.

Empreses de 10 i més persones treballadores

La connexió a internet ha passat del 97,3 % al 97,5 % durant el darrer període a les empreses de més de 10 treballadors de les Illes Balears; mentre que la xifra per al total estatal se situa en el 98,2 %. La forma de connexió predominant continua sent la banda ampla fixa, mentre que s'incrementa la connexió a través de la fibra òptica i disminueix la connexió DSL. Pel que fa a la velocitat de baixada contractada, el panorama ha canviat bastant aquest darrer any, ja que ha augmentat la velocitat a la qual es connecten les empreses. Si durant el passat període, un 44,7 % de les empreses es connectava a més de 100 Mb/seg, ara aquesta dada arriba al 61,5 %. I, si les empreses que es connectaven amb velocitat inferior als 30 Mb/seg en el període anterior sumaven un 23,4 %, ara només representen el 8,5 % (vegeu el gràfic I-11.13 i el gràfic I-11.14).

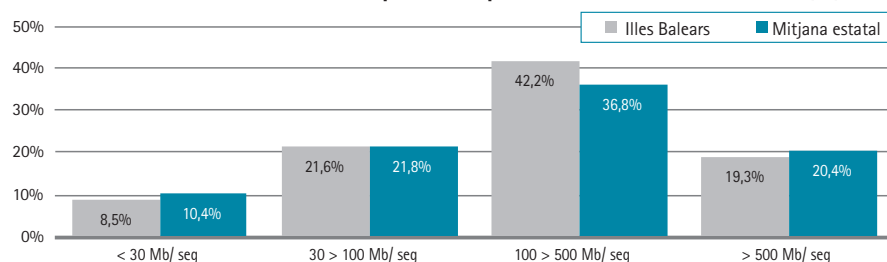
5. INE (2021). *Encuesta sobre el uso de TIC y comercio electrónico en las empresas*. Recuperat el 9 de juliol de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=estadistica_C&cid=1254736176743&menu=ultiDatos&idp=1254735576799.

Gràfic I-11.13.
Connexió a internet a les empreses de 10 i més treballadors (2020)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2020

Gràfic I-11.14.
Velocitat de baixada contractada per les empreses de 10 i més treballadors (%)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2020

De les empreses amb connexió a internet, el 81,4 % té espai web, 5 punts més respecte de l'any anterior i més de 3 punts percentuals per sobre de la mitjana estatal, que se situa al 78,1 %. Dels serveis disponibles al web, predominen la presentació de l'empresa i la declaració de la política d'intimitat (vegeu el gràfic I-11.15).

Malgrat l'augment de l'impacte del comerç electrònic, minva el nombre d'empreses amb web que permeten la recepció de comandes en línia, que passa del 33,3 % (2018-2019) al 29,5 % actual, tot i que el que sí que augmenta lleugerament són els vincles dels webs als perfils dels mitjans

socials (xarxes socials, eines multimèdia, blogs) de l'empresa. El nombre d'aquests perfils també continua creixent entre les empreses i passa del 64,2 % al 73 %. La mitjana estatal se situa en el 63,0 %, 10 punts percentuals per davall de l'ús que en fan les empreses de les Illes Balears. Segons la classificació dels mitjans socials que fa l'Institut Nacional d'Estadística, destaca l'ús de xarxes socials com Facebook.

D'altra banda, aquest any s'analitzen per primera vegada, indicadors respecte a l'ús de xats per part de les empreses. Tot i que aquesta pràctica no està generalitzada entre les companyies balears, un 8,4 %

d'empreses disposa d'un servei de xat per al contacte amb els clients; en un 6,3 % dels casos consisteix en un xat on una persona contesta els clients i en un 3 % es disposa d'un bot de conversa o agent virtual que contesta directament els clients. El 23,3 % de les empreses ha comprat algun servei de *cloud computing* durant el 2019-20, entre els quals destaquen el correu electrònic, els servidors de bases de dades i l'emmagatzemament de fitxers. Respecte a la robòtica a les empreses, de moment només 5 de cada 100 han utilitzat algun tipus de robot.

Pel que fa a l'ús de l'Administració electrònica entre les empreses, el 89,5 % ha interactuat durant aquest any amb l'Administració a través d'internet, i ho ha fet, sobretot, per obtenir informació (83,4 %) i descarregar formularis (91,9 %), però també per declarar impostos (77,7 %), per retornar formularis emplenats (72,6 %) i per declarar contribucions a la Seguretat Social (65,4 %). D'altra banda, el 9,3 % de les empreses grans de les Balears analitzen *big data* amb el seu mateix personal treballador, i ho fan a través de diverses fonts,

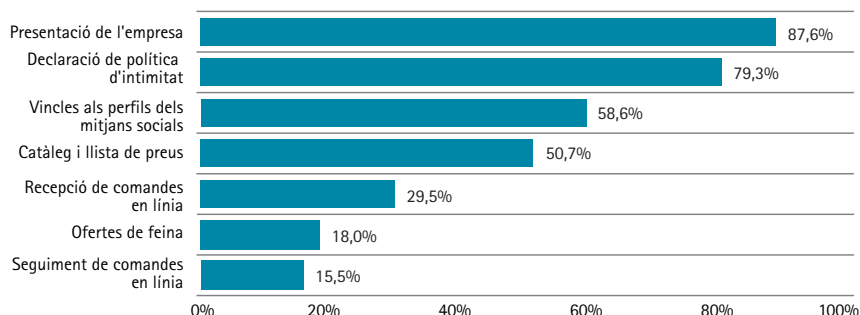
mentre que el 32,3 % de les empreses van enviar factures electròniques que en permeten el processament informàtic.

En resum, i comparant els indicadors amb la mitjana estatal, es pot observar com les empreses balears de 10 i més treballadors es troben lleugerament per davall pel que fa a la connexió a internet, 8 punts per davall en l'ús de la firma digital, 4 punts en l'ús de l'e-Administració i gairebé 3 en la utilització de dispositius IOT. Però, a diferència del període anterior, les empreses il·lenques superen la mitjana estatal respecte al nombre d'empreses amb web, i continuen 10 punts per sobre respecte de l'ús de mitjans socials (vegeu el gràfic I-11.16).

Si es revisa l'evolució d'aquests indicadors dels darrers cinc anys, la connexió a internet és bastant estable, tot i situar-se en xifres inferiors a les de fa cinc anys, mentre que l'ús de l'Administració electrònica es torna a situar a les dades de fa dos anys. La disposició de web i, sobretot, l'ús de mitjans socials continuen augmentant període rere període.

Gràfic I-11.15.

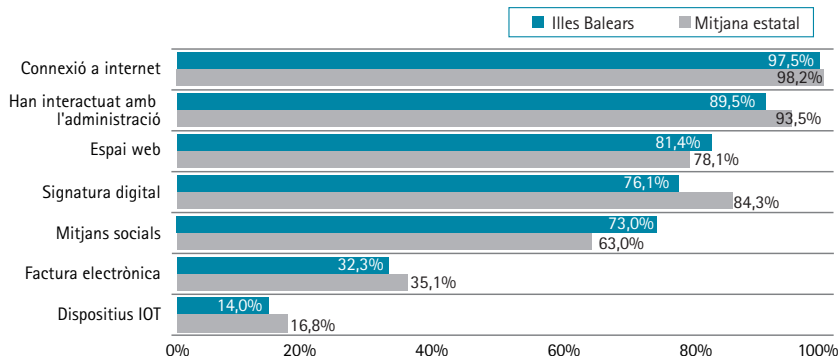
Serveis disponibles als webs de les empreses de 10 i més persones treballadores (%) (2020)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2020

Gràfic I-11.16.

Resum d'indicadors TIC a les empreses de 10 i més persones treballadores (%) (2020)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2020

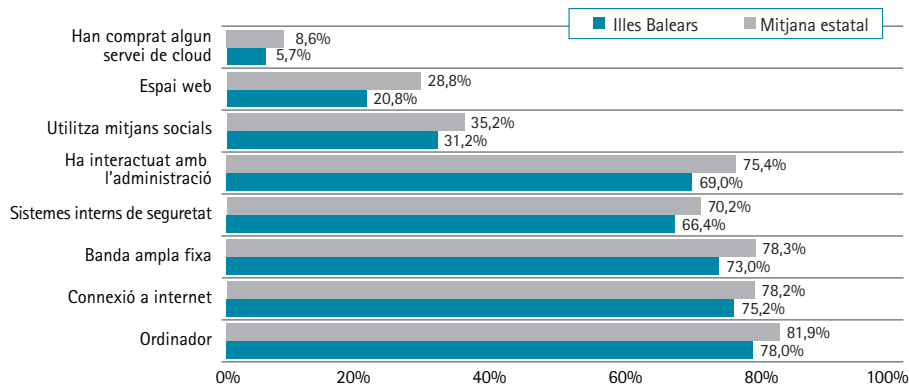
Empreses de menys de 10 persones treballadores

Respecte als indicadors que fan referència a les empreses de menys de 10 treballadors, el 75,2 % disposa de connexió a internet, una dada que se situa 3 punts per davall de la mitjana estatal. En general, els indicadors de les empreses balears de

menys de 10 treballadors estan per davall de la mitjana; mentre el 28,8 % de les empreses de l'àmbit estatal tenen web, a les Balears la xifra és 8 punts inferior. Si bé les empreses més grans fan un ús superior a la mitjana de les xarxes socials, no passa el mateix amb les empreses més petites (vegeu el gràfic I-11.17).

Gràfic I-11.17.

Resum d'indicadors TIC a les empreses de menys de 10 persones treballadores(2020)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2020

Pel que fa a l'evolució dels indicadors des del 2016 fins al 2020, a les empreses més petites s'observa que mentre minva el nombre d'empreses amb connexió a internet i espai web, augmenta l'ús dels mitjans socials i de l'administració electrònica. La connexió a internet a les empreses petites ha sofert alts i baixos durant els darrers cinc anys, i el 2019 arriba al seu punt màxim, amb més de tres de cada quatre empreses connectades. En canvi, el nombre d'empreses amb web augmenta fins al 2018, any en què comença a disminuir fins al 20,8 % actual.

11.4.2. LLARS I CIUTADANIA

A partir de l'Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les Illes 2020⁶, que publica l'Institut Nacional d'Estadística, s'analitzen els indicadors sobre la implantació de les TIC a la ciutadania balear.

Respecte a l'equipament a les llars, més 393.000 llars de les Illes Balears disposen d'accés a internet, una xifra 2,5 punts superior a la de l'any anterior i s'arriba al 95,6 %. Pel que fa al telèfon, tot i que la totalitat de les llars de les Illes Balears disposen d'algun tipus de telèfon, disminueix lleugerament el nombre de llars amb telèfon mòbil. El telèfon fix continua en descens i es troba al 75,4 % de les llars. La forma principal de connexió a internet és la banda ampla, en la modalitat de banda ampla fixa, present en el 95,6 % de les

llars, independentment del fet que es disposi també de connexió de banda ampla mòbil (82,4 %); mentre que al 8,9 % de les llars hi accedeixen únicament a través de connexió mòbil.

Pel que fa a l'equipament TIC de les llars —fent referència a l'accés a internet, la disposició d'ordinador, de telèfon mòbil i de telèfon fix—, val a dir que hi ha diferències significatives si es comparen aquests indicadors tenint en compte els ingressos mensuals nets de les llars, ja que a mesura que augmenten els ingressos, més alts són els percentatges dels indicadors (vegeu el gràfic I-11.18).

Un altre punt que cal destacar d'aquest any ha estat el comerç electrònic, més de 673.000 persones, el 72 % de la població balear d'entre 16 i 74 anys, ha comprat alguna vegada per internet, i la quantitat de compradores és 3,5 punts superior a la de compradors. La franja d'edat que comprèn dels 35 als 44 anys és on es troba la majoria de persones que compren en línia.

Del total de persones que han comprat a la xarxa, un 99,2 % ha comprat productes físics, sobretot roba, sabates i accessoris, però també ordinadors, tauletes electròniques i telèfons mòbils (vegeu el gràfic I-11.19).

Mentre la majoria, el 48,4 %, ha fet aquestes compres a venedors nacionals (inclou adreces web nacionals d'empreses multinacionals), un 21,7 % ha comprat a venedors d'altres països de la Unió Europea i un 18 % a països de la resta del món. També ha augmentat la quantitat de descàrregues de contingut com jocs, pel·lícules i sèries en *streaming*. En relació amb la internet de les coses, un 33,8 % de persones ha utilitzat

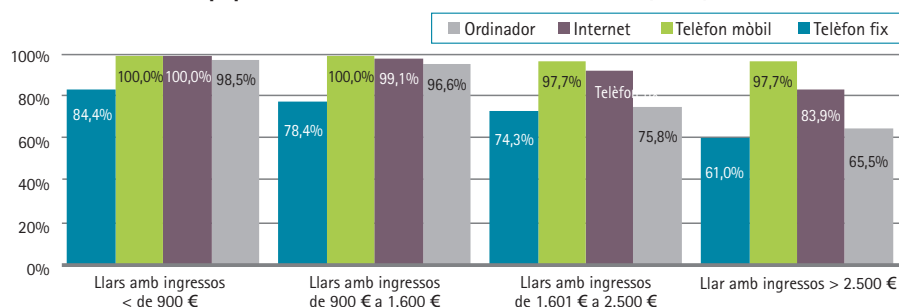
6. INE (2020). *Encuesta sobre equipamiento y uso de tecnologías de información y comunicación en los hogares*. Recuperat el 9 de juliol de 2021 de: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=estadistica_C&cid=1254736176741&menu=ultiDatos&idp=1254735976608.

dispositius de domòtica a la llar; un 22,2 % ha fet servir assistents virtuals en forma d'altaveu intel·ligent o apli (com Alexa, Google Home, Siri o Cortana); un 12,8 %, electrodomèstics connectats; el 9,7 %, sistemes d'alarma o seguretat per a llar, i el 9,1 %, sistemes per a l'administració d'energia de llums, endolls o termòstats.

Del total de persones d'entre 16 i 74 anys, el 94,3 % ha utilitzat internet alguna vegada, més de 881 persones: el 96,1 % són dones i el 92,5 % homes. Per freqüència d'ús, el 93,1 % dels que s'han conec-

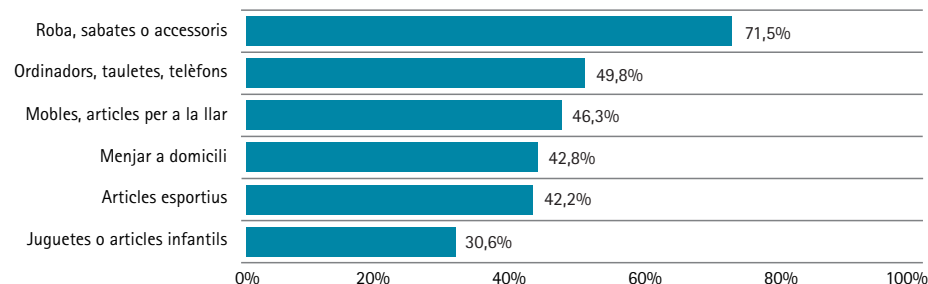
tat, es connecta almenys una vegada a la setmana, mentre que un 85,7 % ho fa diàriament. Les activitats més realitzades a internet són l'ús de la missatgeria instantània com el WhatsApp, seguit de la cerca d'informació sobre béns i serveis i telefonar o fer videotrucades. Respecte de l'any anterior, i donades les circumstàncies excepcionals d'aquest 2020, les videotrucades s'han incrementat de manera notòria. S'ha passat d'un 61 % (2019) a un 85,1 % (2020), i també escoltar música a través d'internet, que ha passat d'un 67 % (2019) a un 80,6 % (2020) (vegeu el gràfic I-11.20).

Gràfic I-11.18.
Equipament TIC a les llars de les Illes Balears (2020)

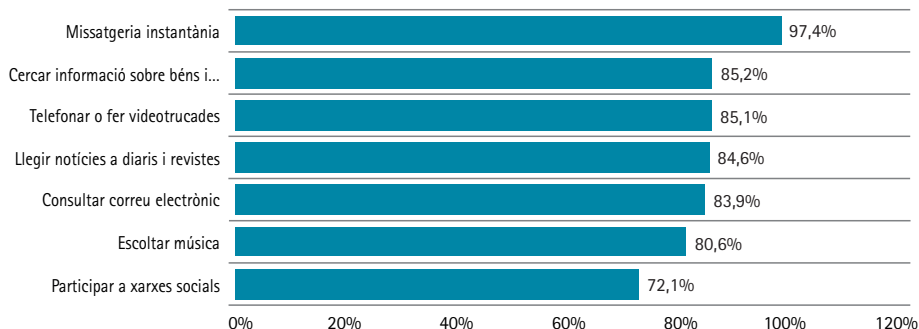
Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2020

Gràfic I-11.19.
Principals béns físics comprats pels ciutadans per motius particulars (%) (2020)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2020

Gràfic I-11.20.

Principals béns i serveis comprats pels ciutadans per motius particulars (2020)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les Illes, INE 2020

El 61,3 % de la ciutadania balear ha interactuat amb les administracions o serveis públics a través d'internet durant el 2020. Segons la intenció de la interacció, el 52,5 % afirma haver obtingut informació de les webs de l'Administració, el 48,5 % ha descarregat formularis emplenats (com presentar la declaració de la renda, declarar impostos, sol·licitar cites mèdiques, etc.) i el 41 % ha enviat formularis.

De les persones de 75 o més anys, la quantitat dels que s'han connectat a internet alguna vegada arriba al 37 %, gairebé unes 32.000 persones, i d'aquestes, fins a un 20,3 % utilitza internet diàriament; aquest ús és dels més alts de tot l'Estat. Respecte als usos d'internet de les persones de més de 74 anys, la missatgeria instantània és el servei més utilitzat (92 %), però les videotrucades també s'han fet molt populars entre aquest col·lectiu i han passat d'un ús del 45,6 % (2019) al 80,7 % (2020) (vegeu el gràfic I-11.21).

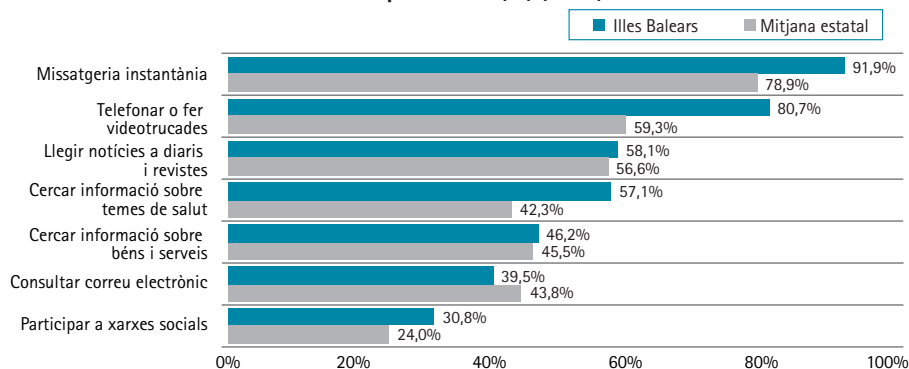
L'ús de les TIC entre els menors d'entre 10 i 15 anys ha tingut aquest any un pes impor-

tant. Tant l'ús d'ordinador com l'ús d'internet ha estat molt estès i s'ha situat 4 punts per sobre de la mitjana estatal, si bé en l'ús del telèfon mòbil, la xifra és una mica inferior a la de la resta de l'Estat (68,7 %). En referència al sexe, si bé en l'ús d'internet, els nins presenten un percentatge 3 punts superior respecte al de les nines (97 %), en el cas de l'ús de l'ordinador (97 %) i de disposició de telèfon mòbil (69,6 %) per part de les nines, la quantitat és superior a la dels nins (vegeu el gràfic I-11.22).

Pel que fa a l'evolució d'aquest indicador durant els darrers cinc anys, si bé l'ús d'internet entre els menors d'entre 10 i 15 anys pateix una davallada el 2019, durant el 2020 l'indicador se situa en el seu punt màxim dels darrers cinc anys. Pel que fa concretament a l'ús d'internet entre aquest col·lectiu, s'ha passat del 88,6 % el 2019 al 98,5 % actual, 10 punts percentuals més. La pandèmia de la covid-19 ha estat clau en l'ús de la xarxa per part dels menors, ja que internet ha format part de l'educació i de l'oci d'aquest col·lectiu durant el gran part de l'any 2020 (vegeu el gràfic I-11.23).

Gràfic I-11.21.

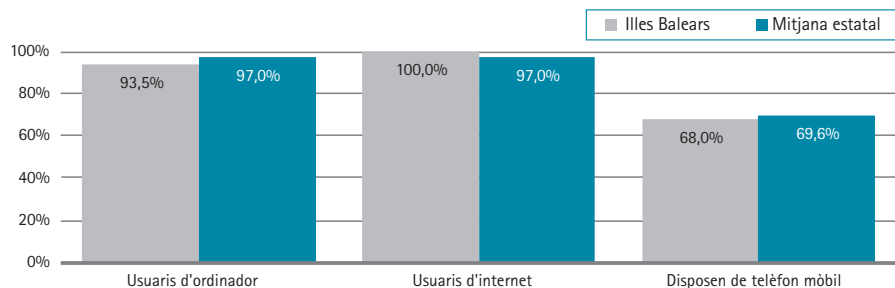
Principals usos d'internet per part dels ciutadans de 75 i més anys per motius particulars (%) (2020)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les Illes, INE 2020

Gràfic I-11.22.

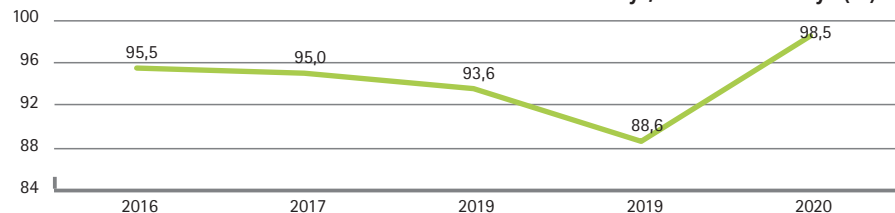
Equipament i ús de TIC entre els menors de 10 a 15 anys, segons sexe (%) (2020)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les Illes, INE 2020

Gràfic I-11.23.

Evolució d'usuaris d'internet entre els menors de 10 a 15 anys, els darrers 5 anys (%)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les Illes, INE 2020

REQUADRE I-3.

MODEL DE DISTRICTE INNOVADOR COM A NOU SISTEMA URBÀ I LA SEVA APLICACIÓ A LA CIUTAT DE PALMA

MIQUEL BARCELÓ ROCA

Doctor enginyer industrial i economista

1.

INTRODUCCIÓ

Es presenta la necessitat d'anar cap a un nou model de ciutat propi del segle XXI, per contraposició al del segle XX, que és resultat d'un model econòmic i tecnològic ja superat per la nova realitat de l'economia basada en el coneixement.

És necessari pensar i actuar avançant cap a models de ciutat compactes, basats en la mescla d'usos diversos, la ciutat dita dels 15 minuts, on es possible viure i treballar amb formes de mobilitat amables i no basades exclusivament en el vehicle privat. Aquestes ciutats promouen espais d'activitat econòmica que s'anomenen districtes innovadors (DI).

Són els espais capaços d'atraure talent de tot el món com a ecosistemes urbans, escenaris naturals del desenvolupament econòmic sostenible i socialment equilibrat. Són els escenaris dels nous llocs de treball qualificats, que generen una demanda estable de serveis que permeten ciutats econòmicament competitives i socialment cohesionades.

Finalment, es presenta l'estratègia i la situació actual i perspectiva futura del projecte de districte innovador del Nou Llevant de Palma, que segueix el model anterior i que està en fase de posada en marxa i de desenvolupament dels diferents àmbits i pols de desenvolupament.

2.

MODEL DE DISTRICTE INNOVADOR

Un districte innovador és un espai urbà, node de la xarxa global de ciutats, que acull les noves empreses intensives en coneixement, pròpies de l'economia exponencial.

Es tracta d'aplicar un nou planejament urbanístic que permeti una nova ciutat densa i compacta amb mescla d'usos, que faciliti el canvi cultural i que potencii els sectors intensius en coneixement. Un DI disposa de noves infraestructures de coneixement, té en compte el canvi social com a necessitat i com a oportunitat per a la innovació social i disposa de nous sistemes de governança i de comunicació.

Els espais públics d'un districte innovador creen sentit de comunitat, generen confiança i seguretat i promouen el moviment associatiu. L'ús del cotxe és compatible amb l'espai públic per als vianants i s'apliquen nous plans de mobilitat que promouen el transport públic.

Els DI són laboratoris vius per a l'experimentació que tenen en compte la im-

portància i predomini de la feina presencial cara a cara, amb adequació d'espais públics i d'edificis que facilitin aquesta forma de comunicació, compatible i complementària de la comunicació telemàtica. El districte innovador és, bàsicament, un espai per a la interacció.

Igualment, l'estructura i la gestió dels espais públics i privats afavoriran les activitats culturals i de serveis diversos, propis d'una ciutat oberta, de manera que la ciutat serà atractiva per al talent.

Seguint els diferents models de DI que avui es desenvolupen a les ciutats més dinàmiques del món, podem parlar d'un sistema complex format per cinc subsistemes¹. Són els següents:

- a) Un nou model de planejament i desenvolupament urbanístic: per a una nova ciutat densa i compacta, basada en la mescla d'usos, amb espais d'oficines, comerç, habitatge i equipaments públics. Amb mecanismes d'equilibri entre beneficis i càrregues públiques per finançar infraestructures, serveis i habitatge públic. La nova ciutat creativa i socialment equilibrada del segle XXI. L'urbanisme i l'arquitectura al servei de l'estratègia de la nova ciutat.
- b) Estratègia econòmica basada en l'elecció d'aquelles activitats o clústers urbans que estan en condicions d'establir les bases per a un futur desenvolupament amb perspecti-

va global. S'apliquen metodologies que permeten conèixer i actuar amb els principals agents públics i privats relacionats amb una activitat o àrea de coneixement específic. El pacte públic-privat és imprescindible per aquesta elecció i, en general, per al conjunt del sistema que forma el DI.

- c) Subsistema de coneixement o el desenvolupament d'infraestructures d'R+D i d'innovació: a partir de la situació d'una ciutat en les seves institucions de coneixement i els seus mecanismes de transferència, i d'acord amb les activitats o clústers escollits, en un districte innovador hi ha d'haver una certa capacitat de generació i transferència de coneixement per a la innovació.

Sense aquesta situació de partida, el districte innovador pot ser un mer receptor d'ocupants d'edificis d'oficines. A partir d'aquesta situació inicial necessària, s'han d'aplicar programes de desenvolupament de la base tecnològica existent, directament connectats amb un conjunt d'espais i activitats obertes com *coworking*, *aceleradores*, formació, intercanvi, etc., que poden configurar el que anomenam l'ecosistema d'innovació.

- d) El subsistema d'integració social: la transformació social mitjançant iniciatives que connectin el districte innovador amb la ciutadania. És l'element més important; el DI dirigit a les persones, a totes les persones de la ciutat que visquin i treballin o no al districte innovador. La innovació social com a tendència creixent a les ciutats creatives i element de cohesió

1. BARCELÓ, M. (2020). *INNOCITIES. Urbanismo, economía, tecnología y cambio social*. Barcelona: InnoPro (Amazon).

i de participació del conjunt de la ciutadania.

- e) La governança com element transversal de tot el sistema: amb els seus components de lideratge, gestió, pacte públic-privat i de recursos necessaris per al desenvolupament del projecte de districte innovador.

També s'haurà de tenir en compte la ciutat com a laboratori viu del desenvolupament tecnològic urbà. El districte innovador haurà de ser el districte urbà on la ciutat experimenta amb projectes pilot innovadors del fenomen urbà, des de nous models de mobilitat fins a aplicacions i serveis per a la ciutadania, passant per iniciatives de connexió amb el sistema educatiu de la ciutat, entre altres iniciatives. La innovació social serà la base del DI que es projecta al conjunt de la ciutat.

Finalment, la nova ciutat com a agent actiu de la transició energètica. Un dels reptes més importants de les noves ciutats és el canvi climàtic i els DI no poden quedar al marge dels processos de canvi necessaris. En aquest sentit, el nou districte innovador hauria de liderar el procés de transició energètica de la ciutat i del conjunt de les Illes mitjançant l'aplicació d'energies renovables, l'estalvi i l'eficiència energètica en el disseny, la construcció i la gestió dels edificis i en models de mobilitat basats en el vehicle elèctric. Tot plegat, com un element d'una política industrial que faciliti el creixement del sector energètic amb noves activitats econòmiques i llocs de treball.

Aquest conjunt d'elements interrelacionats configuren un sistema complex, que serà la base del futur de la nova ciutat pròspera, innovadora i inclusiva. La representació gràfica d'aquest model és la següent:

Figura IR-3.1.

Representació gràfica del model de districte innovador que s'aplica al districte de Palma

Font: BARCELÓ, M. (2020). *INNOCITIES. Urbanismo, economía, tecnología y cambio social*. Barcelona: InnoPro (Amazon), p. 103

Es configura un model de districte innovador com un sistema complex format per quatre subsistemes interrelacionats i per unes funcions transversals que, actuant coordinadament, permeten la creació i el desenvolupament d'un ecosistema urbà innovador que transforma el conjunt de la ciutat cap a un nou model urbà d'acord amb els requeriments del segle XXI.

3.

EL CAS DEL DISTRICTE INNOVADOR DEL NOU LLEVANT DE PALMA

L'actual projecte de districte innovador del Nou Llevant de Palma (DINL) té l'origen en les diferents activitats d'estudi i de dinamització cultural portades a terme per l'Associació Ramon Llull 2030 des de l'any 2016, amb el lideratge i l'entusiasme del senyor José Juan Novas, que implica persones i institucions de la societat civil mallorquina al voltant de la idea de promoure l'economia del coneixement i la innovació a la ciutat de Palma.

Des de l'any 2016 se celebren nombroses jornades i reunions; es presenten documents i propostes a les institucions públiques i privades, i es crea un estat d'opinió favorable a una aposta de la ciutat per sectors i activitats intensius en coneixement, com un complement a les activitats turístiques tradicionals que són la base de l'economia local.

Com a resultat d'aquestes activitats promogudes per la societat civil, els poders

públics locals fan seva la iniciativa i contracten a l'inici de l'any 2020 un estudi de viabilitat d'un projecte de districte innovador, el que avui es el projecte DINL.

Aquest estudi, que vaig tenir la responsabilitat de dirigir, es presentà el mes de juliol del mateix any a les principals institucions públiques de les Illes Balears, amb el lideratge del govern municipal, que ja anava acompanyat de la Universitat de les Illes Balears (UIB), amb qui se signa un acord per a l'impuls conjunt del nou districte.

Es tracta, doncs, d'una iniciativa de la societat civil acollida pel govern municipal i la UIB, que a partir d'aquest moment assumeixen el lideratge del projecte. D'aquesta manera, el projecte ja s'ha constituït en una triple hèlix, pendent d'implicar les altres administracions públiques i les empreses, que és el procés que es produeix actualment [gener de 2021], per comptar amb la quàdruple hèlix que recomanen les publicacions i estudis d'aquesta matèria.

3.1. POSADA EN MARXA DEL PROJECTE

El mes de setembre del 2020, el govern municipal decideix engegar el projecte constituint el comitè de coordinació corresponent, que és l'ens gestor participat per administracions, universitat i algunes entitats de la societat civil.

Aquest comitè —en el qual fins al gener de 2021 actui de coordinador— dona un gran impuls al projecte, concretant l'estratègia i les accions corresponents.

Del balanç dut a terme a finals de l'any 2020, en resulten aquestes conclusions sobre la situació del projecte de districte innovador en aquell moment:

- Projecte sòlid, viable, necessari i urgent.
- Cohesió i treball de l'equip humà implicat.
- Constitució dels comitès de coordinació amb la participació institucional.
- Quatre àmbits iniciats i en marxa: Campus Palma Tec, *hub* digital, *hub* de transició energètica i *citilab*.
- Acords estratègics amb empreses que permeten la disponibilitat d'espais públics i privats.
- Preparació d'una nova governança per a la gestió del projecte.
- Implicació de la societat civil.

A partir de les experiències en altres ciutats i països, en el cas del districte innovador de Palma, es pot considerar que el balanç de deu mesos de l'any 2020 és altament satisfactori i que cal continuar avançant en el mateix sentit durant els propers anys. Els projectes de DI són a llarg termini i la situació actual del projecte de Palma és altament satisfactòria, però la situació i la competència internacional fan que s'hagi de seguir avançant de manera decidida durant els propers anys.

3.2. UNA ESTRATÈGIA INNOVADORA

El cas del districte innovador de Palma és molt interessant per molts aspectes, com ara per les característiques de la ciutat,

per l'entramat institucional específic de les Illes, per la situació de partida del sistema de coneixement i del sistema productiu i per la proximitat dels barris que limiten amb l'àmbit territorial del futur districte.

A aquesta situació que podríem dir *especial* (de fet, cada situació és especial en el sentit de diferent d'altres casos), necessàriament hi han de correspondre uns trets diferencials del cas de Palma en relació amb altres districtes. Palma no és ni Boston ni Barcelona i, per tant, no és possible la transposició mimètica d'un model, com s'ha fet en molts casos amb l'anomenat «*silicon something*», si no que cal fer un «vestit a mida», cal innovar en l'estratègia i en el pla d'accions.

El principals trets diferencials del cas de Palma són els següents:

- a) Estratègia d'urbanisme llavor, que és una fórmula aplicada en molts casos i recordada per Richard Sennet² que consisteix en la transformació d'un territori actuant de manera contundent i decidida sobre alguns pols inicials, amb la idea que acabaran influïnt i provocant la transformació de tot el territori en qüestió.

La força de nous espais de centralitat acaba influïnt en el seu entorn, de manera que amb les accions de promoció i acompanyament més apropiades s'arribarà a llarg termini a la transformació de tota l'àrea prevista pel districte.

2. SENNET, R. (2019). *Construir y habitar. Ética para la ciudad*. Barcelona: Anagrama.

En el cas del DINL de Palma, s'han identificat i s'està actuant sobre cinc pols o àmbits de desenvolupament, que es descriuen més endavant.

- b) Acords amb propietaris privats: aquests pols de desenvolupament són possibles si es pot arribar a acords amb propietaris privats per modificar el planejament en benefici mutu. Es tracta d'incorporar aquests espais a la dinàmica del nou districte mitjançant processos de modificació del planejament que determini nous usos d'acord amb l'estratègia del districte. D'aquesta manera, s'activen noves inversions i es forma nou capital públic i valor social.

En cada cas, el resultat serà diferent, però la base conceptual serà la mateixa: modificació de planejament per acordar uns usos d'acord amb les necessitats del nou districte, tant de naturalesa pública com privada. La base jurídica consisteix en l'aplicació de l'article 47 de la Constitució espanyola per acord entre els agents públics i els privats.

Aquesta és una de les formes de col·laboració públic-privat necessàries per al desenvolupament d'un districte innovador.

- c) Integració social, funció del *citilab*: alguns projectes d'altres ciutats han ignorat d'entrada el component social i el resultat han estat processos de gentrificació que han expulsat part de la població del territori implicat. L'experiència recomana que cal

anticipar-se amb mesures de política pública que evitin els efectes negatius de l'èxit econòmic del projecte de districte innovador. En el cas de Palma, a banda d'altres mesures com la promoció d'habitatge públic, un dels projectes clau és el del *citilab* que es vol instal·lar al centre del barri de la Soledat.

- d) La teoria del camp base: quan la situació de partida no és òptima en aspectes d'estructura econòmica i de base de coneixement, com passa en el cas de la ciutat de Palma, es poden adoptar estratègies de desenvolupament per etapes, d'acord amb el que abans s'ha dit de l'urbanisme llavor. És per això que es programa una primera etapa 2020-23 amb l'objectiu de projectar i desenvolupar algunes accions o pols de desenvolupament concrets, per arribar al 2023 havent consolidat un «camp base» que hauria de permetre de «fer el cim» durant els anys següents.
- e) Estratègia temporal: etapes 1, 2 i 3. D'acord amb els punts anteriors, es constata que ens trobam davant d'un projecte estratègic fonamental per al futur de la ciutat i de les Illes que podria ser la base de l'estratègia de diversificació productiva de l'economia balear. És, per tant, un projecte a llarg termini que constarà de diferents etapes, que necessàriament s'han de recórrer a partir d'una base conceptual sòlida, d'una estratègia adequada a les circumstàncies específiques de Palma i de les Illes Balears i d'un treball continuat al llarg dels propers anys.

Etapa 1: és l'arrencada que s'ha fet durant l'any 2020 i conté els processos de disseny, programació i posada en marxa dels diferents projectes.

Etapa 2: ocuparia el període 2021-23, que hauria de permetre arribar al «camp base», de manera que el procés es fes a la pràctica irreversible. El projecte s'hauria consolidat, s'hauria demostrat que funciona i ja es podrien plantejar objectius més amplis i ambiciosos. Per a aquesta etapa és fonamental la creació i el ple funcionament d'una governança estable i representativa que ja s'ha dissenyat i preparat durant l'etapa 1.

Etapa 3: a partir del 2024 i durant els següents deu a vint anys. Seria el període de creixement i de situar Palma en el mapa global de les ciutats innovadores, pol d'atracció del talent internacional i d'inversions en empreses i institucions intensives en coneixement.

Aquests trets diferencials del cas de Palma podrien representar en el futur un nou model per a altres ciutats europees de dimensió mitjana, sobretot del sud d'Europa. El districte de Palma podria ser, en aquest sentit, un referent internacional, com avui ho és el districte 22@ de Barcelona.

3.3. PROGRAMACIÓ D'ACCIONS SEGONS ELS SUBSISTEMES DEL DISTRICTE INNOVADOR

a) Un nou model de planejament i desenvolupament urbanístic: per a una nova ciutat densa i compacta,

basada en la mescla d'usos, amb espais d'oficines, comerç, habitatge i equipaments públics.

En el marc del Pla General de Palma, i de l'actual procés de revisió, pel que fa a l'àmbit territorial de l'actual districte de Llevant s'està actuant a un doble nivell.

En primer lloc, mitjançant processos de modificació puntual de l'actual planejament, per poder disposar dels espais necessaris amb els referits acords amb propietaris privats; correspon a les etapes 1 i 2 del projecte.

La modificació de l'actual pla general ha de permetre la difusió del procés de transformació al conjunt del territori del nou districte.

Amb el planejament urbanístic hi van associades altres actuacions fonamentals com un nou pla de mobilitat, un nou model energètic, la connexió amb la resta de la ciutat o els aspectes de transformació social del conjunt. Sense l'eina urbanística, no seria possible parlar del nou districte innovador. És la condició prèvia necessària però no suficient.

b) Estratègia econòmica: basada en l'elecció d'aquelles activitats o clústers urbans que estan en condicions d'establir les bases per a un futur desenvolupament amb perspectiva global. És l'eina per a la diversificació productiva de la ciutat i, per extensió, del conjunt de les Illes.

De l'estudi de viabilitat, se'n deriven aquestes estratègies de diversificació productiva que corresponen amb els pols de desenvolupament abans esmentats:

- Ecosistema innovador plurisectorial basat en el Departament d'Enginyeria de la UIB i relacionat amb algunes de les tecnologies pròpies de l'estratègia Indústria 4.0.
- Hub digital de promoció de tecnologies i activitats basades en la digitalització de processos i de serveis associats. Les tecnologies d'animació, els videojocs, el món audiovisual, la innovació digital en el sector turístic i el sector dels mitjans de comunicació serien alguns dels exemples inicials.
- Hub per a la transició energètica, aprofitant el canvi de model energètic obligat pel canvi climàtic i per les directives europees, com una gran oportunitat de desenvolupar tecnologies pròpies i noves activitats econòmiques. No es tracta només de ser receptors de serveis i d'instal·lacions d'energies renovables, sinó de desenvolupar un sector industrial i de serveis propi que representi un nou teixit empresarial de les Illes Balears.
- Innovació del sector turístic, com a resultat de les especialitzacions anteriors que representen tecnologies i activitats transversals que poden promoure la innovació en el sector turístic, reforçant la competitivitat internacional i generant noves activitats de serveis en el sector.

- c) Subsistema de coneixement o el desenvolupament d'infraestructures de R+D i d'innovació. Partint de la base de coneixement avui existent a diferents departaments, escoles i centres de recerca de la UIB, es tracta de desenvolupar una potent base tecnològica i de coneixement necessària per al desenvolupament de les activitats econòmiques previstes al districte.

En aquest sentit, per cada un dels sectors productius referits al punt anterior, s'haurien de valorar les necessitats de l'oferta tecnològica corresponent amb programes de desenvolupament de cada cas. A partir dels recursos actualment existents, s'han d'aplicar programes de desenvolupament de la base tecnològica necessària per a cada un dels clústers considerats.

No es pot parlar de districte innovador sense tenir-ne en compte la complexitat i, en aquest sentit, els pols i sectors de desenvolupament anteriors estaran directament connectats amb un conjunt d'espais i activitats obertes —com ara *coworkings*, acceleradores, formació, intercanvi, etcètera— que hauran de configurar l'ecosistema d'innovació.

- d) El subsistema d'integració social. La transformació social mitjançant iniciatives que connectin el DI amb la ciutadania, començant per la seva aplicació al barri de la Soledat Sud i barris adjacents.

A part de polítiques públiques en marxa com les polítiques d'habitatge públic, en

aquest cas l'element específic propi del districte que cal instal·lar al centre del barri és el que s'anomena un *citilab* —o laboratori per a la ciutadania—, que és un espai obert al barri, recurs del sistema educatiu, que actuarà d'instrument per a la innovació social i de ròtula de connexió amb la resta del districte, començant per la seva estreta relació amb els pols de desenvolupament abans presents.

Un *citilab* és un model d'innovació social, avui present a algunes ciutats del món i que en el cas de Palma podria ser una eina fonamental d'integració social dels barris i, per extensió, del conjunt de la ciutat.

El subsistema d'innovació social té tot el seu potencial en la mesura que es pugui connectar amb la resta de subsistemes: espais públics i privats, llocs de treball connectats amb el sistema educatiu, sistema educatiu connectat a tots els nivells i lideratge polític i pacte públic-privat. És fonamental la visió i les accions sistèmiques entenent i gestionant la complexitat del conjunt i no actuant amb mesures sectorials o departamentals disperses, que és la tendència actual a la majoria de ciutats i països del món. D'aquí ve la necessitat i la urgència d'una governança pròpia integral.

e) La governança com a element transversal de tot el sistema, amb els seus components de lideratge, gestió, pacte públic privat i participació. És una peça fonamental i l'eina de lideratge, participació i gestió sense la qual el nou districte no podria funcionar.

El sistema de governança provisional actual basat en el Comitè de Coordinació tindria un caràcter temporal per assegurar la posada en marxa del projecte, però, ja arribat a la seva caducitat, s'hauria de substituir per l'eina necessària per cobrir les properes etapes programades.

Associats amb el model de governança, són necessaris els corresponents plans de comunicació i de màrqueting imprescindibles per a la projecció interna i internacional de la marca del districte i per a l'atracció d'inversions, a banda d'altres funcions pròpies d'aquestes disciplines.

Com a bona pràctica de gestió, poc freqüent a les nostres latituds, seria convenient aplicar models de cost-benefici amb avaluacions periòdiques independents que permetessin valorar els impactes econòmics i socials del projecte per prendre les decisions més oportunes.

3.4. PER UNA VISIÓ INTEGRADA

La visió per subsistemes s'haurà d'integrar amb els diferents àmbits i projectes actualment en marxa. Són dues maneres de veure la realitat del pla d'accions del projecte de DINL de Palma i serveixen per entendre més bé la complexitat del sistema que estem tractant, propi de la naturalesa complexa de l'actual canvi tecnològic i del sistema productiu.

En el primer cas, la visió per subsistemes remet al model de districte innovador —avui en procés d'aplicació a tot el món i que s'entén organitzat en cinc subsistemes— es correspon exactament amb

la visió espacial condicionada per l'estratègia específica que s'està aplicant a Palma i a les Balears. És una manera de veure el mateix panorama des de perspectives diverses.

I aquí cal tenir molt clares les respostes a dues possibles crítiques al model del districte innovador, que són: primera, pensar que es pota tractar d'una opció elitista que margina la resta de la població, i, segon, que això reforça la centralitat de la capital, tot ignorant la resta del territori.

El programa actual del districte innovador de Palma incorpora des del primer moment, en relació amb els altres subsistemes, el subsistema d'integració social a través d'un conjunt de mesures de política pública i de programes d'innovació social, ja referits. Aquestes polítiques i aquests programes s'hauran d'estendre progressivament a tots els barris de la ciutat.

D'una banda, està demostrat que la creació de llocs de treball d'alta qualificació genera demanda estable i llocs de treball en el sector serveis, no estacional com el turisme, sinó de tot l'any, que alguns investigadors situen en una relació 1 a 5 —un lloc de treball d'alta qualificació generaria cinc llocs de treball de tot tipus al sector serveis— i que, en el cas de Palma, es proposa situar, atesa la realitat socioeconòmica del sud d'Europa, en una relació d'1 a 2.

D'altra banda, també està demostrat que sense capitalitat forta no hi ha territori fort i tots dos es poden alimentar i interrelacionar mútuament. En aquest sentit,

a mesura que el districte innovador de Palma se situï en el món com un node de la xarxa global de ciutats innovadores, la resta de les Illes se'n poden anar beneficiant, per processos de capitalitat natural i també per polítiques concretes d'equilibri territorial. En aquest sentit, hi ha molts exemples de bones pràctiques al món que s'hauran de tenir en compte per a les Balears, evitant, però, que cada illa repliqui tot el que es pugui fer al districte o a la ciutat de Palma.

4.

CONSIDERACIONS FINALS I PERSPECTIVES FUTURES

Es tracta d'anar avançant en un nou model de ciutat propi del segle XXI, per contraposició al del segle XX, que és el resultat d'un model econòmic i tecnològic ja superat per la nova realitat de l'economia basada en el coneixement. El model actual és insostenible ambientalment i energèticament i ineficient des del punt de vista econòmic i, per tant, aquelles ciutats que no tinguin la capacitat de canviar-lo entren en processos de decadència progressiva que poden arribar a ser irreversibles.

És necessari pensar i actuar avançant cap a models de ciutat compactes, basats en la mescla d'usos diversos, la ciutat dita dels 15 minuts, on es possible viure i treballar amb formes de mobilitat amables i no basades exclusivament en el vehicle privat. Aquestes ciutats promouen espais d'activitat econòmica que anomenam districtes innovadors.

Són els espais capaços d'atraure talent de tot el món com a ecosistemes urbans, escenaris naturals del desenvolupament econòmic sostenible i socialment equilibrats. Són els escenaris dels nous llocs de treball qualificats que generen una demanda estable de serveis que permeten ciutats econòmicament competitives i socialment cohesionades.

Aquests ecosistemes urbans anomenats districtes innovadors segueixen un model de subsistemes integrats que es desenvolupen a partir d'activitats estretament relacionades i que, a efectes pràctics, es presenten mitjançant la imatge de subsistemes: urbanístic, econòmic, de coneixement, social i de governança, que actualment s'està aplicant a les ciutats més dinàmiques del món.

Finalment, s'ha presentat l'estratègia i la situació actual i perspectiva futura del projecte de districte innovador del Nou Llevant de Palma, que segueix el model anterior i que està en fase de posada en marxa i de desenvolupament dels diferents àmbits i pols de desenvolupament.

En aquest sentit, les bases conceptuals, estratègiques i programàtiques del projecte de districte innovador de Palma estarien correctament formulades i en procés d'implantació i els propers anys diran si ha estat possible el lideratge i el consens social i polític que en permeti el ple desenvolupament. Aquest és un projecte de Ciutat i de les Balears que necessita un ampli consens, estabilitat en el temps i participació dels sectors de la quàdruple hèlix: administracions, coneixement, empreses i societat civil.

12

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

La crisi generada per la covid-19 posa de manifest la responsabilitat social de les empreses i el caràcter resilient de l'economia social al costat de les persones. El pes de l'economia social a les Balears respecte al total de l'economia continua en un 2 %, si bé satisfà necessitats socials bàsiques.

Les Balears estan a la cua d'Espanya en nombre de treballadors en cooperatives i societats laborals. El sector serveis és el que té més persones ocupades, com en el total de l'economia de l'arxipèlag. Els treballadors a l'economia social són un col·lectiu de mitjana edat, un 44 % tenen entre 40 i 54 anys enfront del 42 % del total de l'economia.

Quant a la permanència a l'empresa, el percentatge de treballadores de més de cinc anys d'antiguitat són el 38 %, 6 punts percentuals per sobre del d'Espanya. Es dinamitza el cooperativisme, s'han constituït 22 cooperatives amb 109 socis i les de treball associat són les més nombroses, seguides de les agràries i de les d'habitatge, amb una quota important a Eivissa. El 2020, les cooperatives i les societats laborals ocupen 2.224 persones (0,5 % de la població ocupada). Destaca l'agricultura ecològica, amb 1.020 operadors.

12.1.

INTRODUCCIÓ

Cal destacar com a novetat que el Consell Econòmic i Social de les Illes Balears en col·laboració amb l'Associació Mercat Social Illes Balears han posat en marxa una prova pilot d'una «enquesta sobre les entitats de l'economia social de les Illes Balears 2020» per aportar una major visibilitat d'aquest sector. Les conclusions figuren al final d'aquest capítol.

Arran de la situació generada per la crisi sanitària, aspectes com el propòsit social i la protecció de les persones han de ser gestionats per continuar generant valor i es posa de manifest la responsabilitat social de les empreses. La Social Economy Europe (SEE), formada per una diversitat d'empreses i organitzacions com cooperatives, mútues, associacions, fundacions i empreses socials, entre d'altres, va dur a terme un acte en línia el novembre de 2020: «Next Generation EU: El potencial de l'economia social per reconstruir millor». El fons de recuperació Next Generation EU de juliol de 2020 suposa 750.000 milions d'euros per fer front a les conseqüències socials i econòmiques de la pandèmia.

A l'acte, es destacà la necessitat d'impulsar la innovació en àrees com l'energia, la salut, l'educació, l'habitatge i els serveis socials. El president de la SEE i de la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES) manifestà que l'instrument de recuperació i resiliència juntament amb el pressupost europeu i altres polítiques com el Pacte Verd i el Pla d'Acció Euro-

peu de l'Economia Social representen una oportunitat històrica per fer front a la crisi actual i per reformar les bases de l'economia abordant les transicions verda i digital, i garantint la prosperitat duradora, sostenible i per a totes les persones.

També exposà el caràcter resilient de l'economia social, que exerceix com a xarxa de protecció a l'atur i està en primera línia atenent els més necessitats i assegurant l'accés de totes les persones als recursos bàsics. Aquest sector de l'economia mobilitza 2,8 milions d'empreses i organitzacions, proporciona feina a 13,6 milions de persones i representa el 8 % del PIB de la Unió Europea. Així mateix, el president de la SEE i de CEPES considera que l'economia social s'enfronta a obstacles com la falta de reconeixement i enteniment del model empresarial en bona part de la legislació i en la posterior aplicació a causa dels déficits de visibilitat.

L'informe *L'impacte de la covid-19 a les empreses d'economia social a Europa*, de juny del 2020 de l'SEE, posa de manifest que la pandèmia i el confinament afectaren durament la seva activitat i l'ocupació (s'ha optat per ERTO, reducció de la jornada, vacances retribuïdes i reducció d'ocupació), si bé bona part de les entitats es considera capaç de recuperar-se. També a l'àmbit financer s'han reduït les aportacions privades d'empreses i particulars.

El sector de l'economia social ha demostrat una gran capacitat per adaptar-se a la modalitat de teletreball. L'impacte de la pandèmia no afecta per igual a tothom, les dones, els immigrants, les persones amb discapacitat, les comunitats vulne-

rables, la joventut, els treballadors d'economia informal i precaris, entre d'altres, són col·lectius més afectats. Per fer front a la complexitat de la crisi cal una enorme quantitat de recursos, cosa que exigeix una cooperació entre els sectors públic i privat i l'economia social pot desenvolupar un paper important per les seves característiques, ja que sol operar en àmbits d'utilitat pública. L'evidència empírica demostra que els sistemes que tenen un nivell més alt de cohesió social, de capital social, de capacitat de mobilització social i més cooperatives i entitats d'economia social, responen i gestionen millor les crisis i pandèmies¹.

La nova Estratègia espanyola de l'economia social 2021-2027 s'alinejarà amb els plans de recuperació europea de conformat amb el compromís expressat a la primera trobada de l'economia social, que reuní representants del Ministeri de Treball i Economia Social, de les comunitats autònomes i de CEPES, celebrada a Toledo el maig de 2020 amb motiu dels actes que constituïen aquesta ciutat com a capital europea de l'economia social.

S'analitzaren la sostenibilitat, la digitalització, la transició verda, la transició justa, la industrialització, l'Agenda 2030, la vertebració territorial, la capacitat i la formació adaptada als nous sectors emergents, la internacionalització, el suport a emprenedors, la consolidació d'empreses d'economia social, el foment de les transformacions i reconversions empresarials,

la cooperació amb universitats i centres tecnològics, la sensibilització a l'escola, l'adaptació de marcs normatius, les aliances publicoprivades, la contractació pública, la visibilitat i la innovació. Els tres objectius consensuats foren: visibilitzar l'economia social, promoure-la des de l'àmbit local fins a l'internacional i situar aquest model empresarial com a motor de la recuperació.

12.2.

METODOLOGIA

La classificació del sector de l'economia social que se segueix aquí està basat en el sistema europeu de comptes SEC 2010 (Eurostat), que està establert en el Reglament (UE) núm. 549/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 21 de maig de 2013, relatiu al sistema europeu de comptes nacionals i regionals de la Unió Europea:

A) Productors de mercat (empreses que actuen en els mercats amb competència).

A.1) Societats no financeres (S.11).

- Cooperatives (de treballadors, agroalimentàries, consumidors, educació, transport, d'habitatge, de salut, socials, etc.).
- Societats laborals.
- Societats agràries de transformació (SAT).
- Confraries de pescadors.
- Centres especials d'ocupació (CEO).

1. CHAVES-ÁVILA, R. (2020): «Crisis del Covid-19: impacto y respuestas de la economía social». *Noticias de la Economía Pública, Social y Cooperativa*, núm. 63, pàg. 28-43.

- Empreses d'inserció.
- Altres productors de mercat privats (iniciatives d'RSC, d'agricultura ecològica i ONCE).

A.2) Institucions financeres (S.12).

- Cooperatives de crèdit i d'estalvi.
- Companyies de mútues d'assegurances.
- Institucions sense fi de lucre de serveis d'economia social.

B) Productors no de mercat

B.1) Institucions sense fi de lucre al servei de les llars (S15).

- Associacions d'acció social (iniciatives de comerç just i d'inserció sociolaboral).
- Fundacions socials.
- Altres institucions humanitàries sense finalitats lucratives (Creu Roja).
- Xarxes socials.
- Federacions.

En aquesta diagnosi de l'economia social es tractarà l'apartat A.1), atès que és del qual es disposa de més informació estadística.

social respecte el nombre total d'empreses de les Illes Balears els cinc darrers anys és aproximadament del 2 %. Del 2010 ençà el nombre de cooperatives s'ha incrementat gairebé un 40 %, si bé el nombre de societats laborals disminueix un 13 % (vegeu el quadre I-12.1).

Per calcular el pes de l'economia social, a més de les cooperatives i les societats laborals, s'analitzen altres tipus d'entitats que es detallen a continuació (vegeu el quadre I-12.2).

El 2020 hi ha 102 societats agràries de transformació (SAT) actives. Són societats civils que tenen una finalitat econòmico-social per produir, transformar i comercialitzar productes agrícoles, ramaders i forestals; per fer millores en el medi rural, i per la promoció i el desenvolupament agraris. Productors Mallorquins de Fruits Secs és la que consta d'un nombre més alt de socis (1.020); seguida d'Endavant es Camp, amb 388 socis, i, en tercer lloc, Frutos Mallorquines (136). Després venen, amb devers 40 socis cadascuna, Ramaders Agrupats, Son Ferrandell i Petits Productors d'Ametlles i Garroves. La resta de SAT tenen un nombre de socis menor.

Els tres darrers anys es manté en 16 el nombre de confraries de pescadors representades per la Federació Balear de Confraries de Pescadors, que té com un dels seus objectius principals la sostenibilitat de l'activitat pesquera. El 2019 les confraries de pescadors disposaven de 273 embarcacions, de les quals 165 corresponen a Mallorca, 51 a Menorca, 39 a Eivissa i 18 a Formentera.

12.3.

DADES DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS

De conformitat amb les dades que ofereix l'Ibstat del Directori d'Empreses (DIRCE) i les altres fonts detallades en el quadre, el percentatge d'empreses de l'economia

QUADRE I-12.1. NOMBRE D'EMPRESES PER CONDICIÓ JURÍDICA DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS (2010-2020)

	Societats cooperatives (DG de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social) (*)	Societats laborals anònimes i limitades (DG de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social)	Altres tipus (**)	Total economia social	Total empreses a les Illes Balears (DIRCE)	Percentatge empreses economia social (***)
2010	214	545	—	—	89.562	—
2011	221	546	—	—	87.461	—
2012	223	546	—	—	85.372	—
2013	234	546	—	—	85.044	—
2014	244	544	—	—	84.270	—
2015	260	535	—	—	87.111	—
2016	263	520	987	1.770	89.341	1,98 %
2017	273	508	1.035	1.816	93.067	1,95 %
2018	274	482	1.103	1.859	96.638	1,92 %
2019	276	477	1.159	1.912	98.712	1,94 %
2020	295	473	1.190	1.958	100.022	1,96 %

Font: Directori d'empreses (DIRCE), Ibestat; Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular i elaboració pròpia

(*) Incloues 4 microcooperatives inscrites el 2019 i 15 el 2020. (**) Incloues les entitats detallades a la taula 2.

(***) El càlcul del percentatge és una aproximació.

QUADRE I-12.2. NOMBRE D'ALTRES TIPUS D'ENTITATS DE L'ECONOMIA SOCIAL (2020)

	2020
Societats agràries de transformació (1)	102
Confraries de pescadors (2)	16
Centres especials d'ocupació (3)	44
Empreses d'inserció (3)	7
Altres productors de mercat privats	
Iniciatives RSC (*)	—
Agricultura ecològica (4)	1.020
ONCE (5)	1
Total	1.190

Fonts: (1) Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. (2) Federació Balear de Confraries de Pescadors. (3) Dir. Gral. de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular. (4) Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica. (5) ONCE

(*) No hi ha un registre de les iniciatives d'RSC a les Illes Balears, si bé Eticentre té 20 empreses que en són sòcies i Forètica té empreses associades amb seu a les Balears. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç de Mallorca, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC.

D'altra banda, els centres especials d'ocupació (CEO), el 2020 n'hi ha 44 entre associacions, societats limitades i societats anònimes. D'aquests, 19 són d'iniciativa social, i la resta, d'iniciativa empresarial.

Les empreses d'inserció tenen com a finalitat la integració sociolaboral de persones en situació o risc d'exclusió social. El 2020 a les Illes Balears n'hi ha set: Deixalles Serveis Ambientals; Mestral Inserció i Medi Ambient SLU; Triamdetot SLU; Eines x Inserció; Deixalles Inserció i Triatge; Projecte Home, i Arca Serveis Ambientals.

En el grup dels altres productors de mercat privats, dins la responsabilitat social corporativa (RSC) cal destacar Eticentre i Forètica. Eticentre és una associació sense ànim de lucre per incorporar criteris ètics especialment a les petites i mitjanes empreses i consta de 20 associats el 2020. Forètica està format per diverses empreses adherides amb el certificat SGE 21, que és la primera norma europea que permet certificar un sistema de gestió ètica i socialment responsable. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC.

Un any més, ha crescut el nombre d'operadors inscrits en el Consell Balear de Producció Agrària Ecològica. Hi havia 800 operadors d'agricultura ecològica el 2016; 840 el 2017; 907 el 2018, i 962 el 2019. El 2020 s'ha assolit la xifra de 1.020, dels quals un 67,2 % són productors i un 32,8 % són elaboradors, i s'han donat d'alta 32 nous productors i 26 nous elaboradors. Gestionen 37.834 hectàrees en el conjunt de l'arxipèlag, un 2,9 % més que el 2019. La producció d'aviram eco-

lògic creix un 23 % interanual. Segons el CBPAE, el sector que més ha patit la crisi pandèmica és el dels elaboradors.

Pel que fa a l'ONCE a les Balears, el 2019 —darreres dades disponibles— ha estat molt positiu, ja que s'ha assolit els 788 treballadors i les vendes s'han incrementat un 2 %. S'han dut a terme 25 contractes indefinits a persones amb discapacitat i s'han atès 157 estudiants cecs, i arriba a 1.276 persones cegues.

Segons la memòria de la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària de les Illes Balears (REAS Balears) de 2019 —darreres dades disponibles—, s'ha comptat amb 14 entitats associades: Associació Candela Projectes Solidaris; Associació S'Altra Senalla; Càritas Diocesana de Mallorca; Càritas Diocesana de Menorca; Deixalles Inserció i Triatge Empresa d'Inserció; Ecoprest SLL; Eines x Inserció Empresa d'Inserció; Fundació Deixalles; Institut de Treball Social i Serveis Socials (INTRESS); Mestral Inserció i Medi Ambient Empresa d'Inserció; Projecte Home Balears Inserció Empresa d'Inserció; Slow Food Illes Balears, i Triam de Tot Empresa d'Inserció. Aquestes entitats sòcies han implicat un col·lectiu de 2.127 persones entre treballadors (777) i voluntaris, amb un moviment econòmic de 24.544.311 euros. REAS Balears està associada a REAS Red de Redes de Economía Solidaria, una organització que té 43.000 persones vinculades —19.000 com a contractades— i amb uns ingressos anuals de 708 milions d'euros.

Pel que fa a les cooperatives i societats laborals, el primer semestre del 2020 (darreres dades disponibles), les cooperatives i les societats laborals a les Illes Balears ocu-

pen 2.224 persones, un 0,5 % de la població ocupada. A continuació s'analitzen les cooperatives i les societats laborals.

12.4.

COMPARATIVA ENTRE ESPANYA I LES ILLES BALEARS DE LES COOPERATIVES I LES SOCIETATS LABORALS (MINISTERI DE TREBALL I ECONOMIA SOCIAL)

Segons el Ministeri de Treball i Economia Social (base de dades de l'economia social. Característiques dels treballadors de l'economia social), que analitza les dades de les cooperatives i les societats laborals per comunitats autònomes, les Illes Balears són a la coa respecte d'Espanya del nombre de cooperatives i societats laborals (limitades i anònimes) i en el nombre de treballadors, en ambdós casos les primeres posicions corresponen a Andalusia, Catalunya, Comunitat Valenciana, País Basc i Múrcia. El nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals a Espanya el primer semestre del 2020 és de 349.224, un 6 % menys respecte al mateix període de l'any anterior (vegeu el gràfic I-12.1, el gràfic I-12.2, el quadre IA-12.1. Nombre de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes —2020— i el quadre IA-12.2. Nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes —mitjana 1r i 2n trimestre de 2020).

El grup més nombrós de treballadors de l'economia social a les Balears, tal com

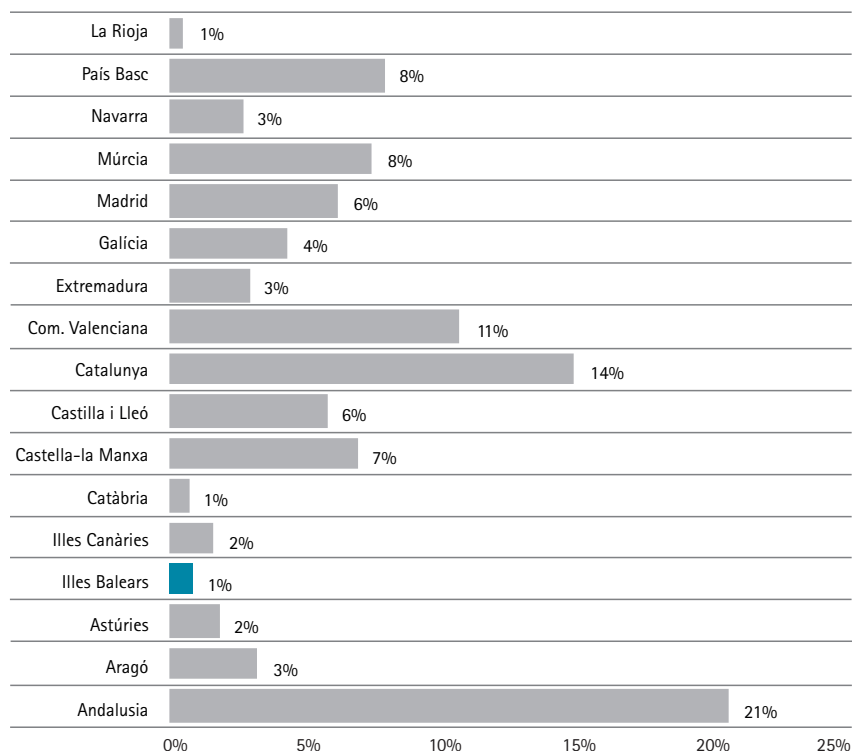
passa en el total de l'economia, és el de les persones ocupades en el sector serveis, amb un 81,6 %; seguides de les de la indústria (4,7 %), de la construcció (7,8 %) i de l'agricultura (5,5 %) (vegeu el gràfic I-12.3).

El primer trimestre de 2019 —últimes dades disponibles—, les dones representen prop de la meitat de treballadors de l'economia social, amb un 47,5 %, a Espanya i a les Balears estan un punt per sobre (48,7 %). Respecte al total de les persones ocupades a les Balears, la proporció de dones és d'un 45,4 %.

A Espanya la major part de persones ocupades en l'economia social són d'edat mitjana, tenen de 40 a 54 anys, i a les Balears (43,6 %), també. La proporció de persones ocupades a l'economia social de 55 anys i més, amb un 18,2 %, és superior a la d'Espanya (16,0 %). Les persones ocupades de l'economia social de 25 a 39 anys a les Balears representen el 32,9 % i si es tenen en compte les menors de 40 anys són el 38,2 %.

Les persones ocupades estrangers a les Balears (7,4 %) en economia social estan per sota de la mitjana espanyola (10,7 %). Més d'una quarta part dels treballadors mantenen una relació temporal amb la seva empresa. A les Balears, els treballadors amb un contracte indefinit de l'economia social (72,7 %) estan lleugerament per sota de la mitjana espanyola (73,4 %), si bé el 2019 les Balears estaven per sobre. Els treballadors indefinits sobre el total de l'economia a les Balears representen el 73,1 %, i a Espanya, el 70,1 %.

Gràfic I-12.1.

Distribució del nombre de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (mitjana 1r i 2n trimestre de 2020)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Els treballadors a temps complet de l'economia social a Espanya representen un 79,0 %, mentre que a les Balears són menys (75,9 %). A les Balears, més d'una quarta part dels treballadors mantenen una relació de caràcter temporal amb la seva empresa (27,3 %), gairebé un punt percentual per sobre d'Espanya.

A les Balears, les societats de l'economia social més nombroses són les que tenen

de 51 a 100 persones ocupades (23,8 %), seguides de les que en tenen de 26 a 50 (22,1 %), i les que tenen menys de 25 representen el 42,4 %. En canvi, a Espanya les societats més nombroses de l'economia social són les que tenen més de 250 treballadors (43,5 %), que a les Balears només són el 6,2 %.

A les Balears, en l'economia social, el 38,1 % són treballadors de més de cinc

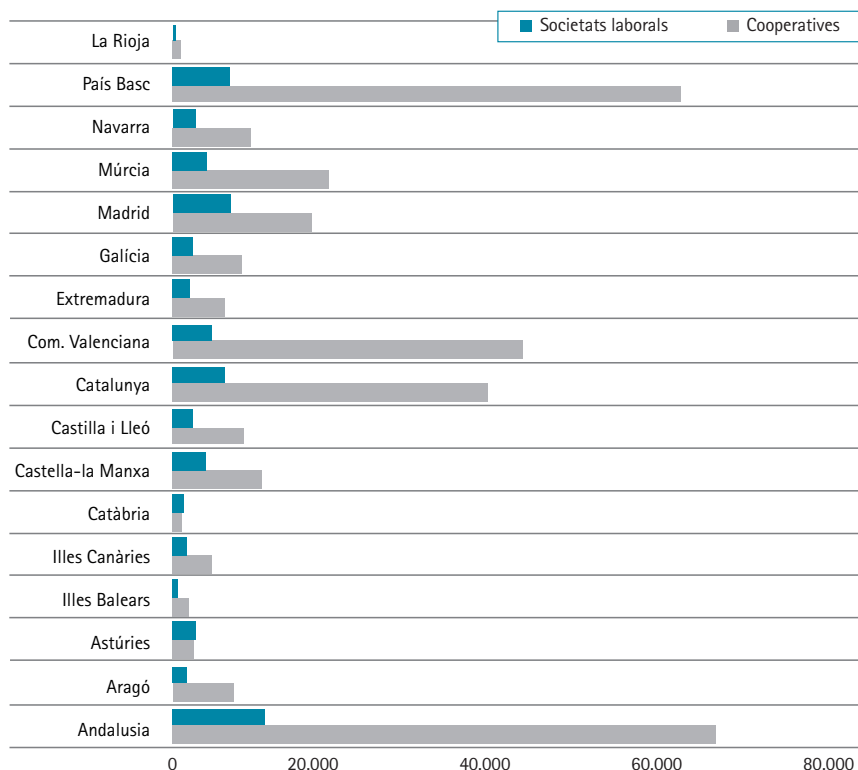
anys d'antiguitat, per sobre de la proporció a Espanya (31,9 %), i el 23,6 % tenen una antiguitat de fins a sis mesos (mentre que la mitjana estatal és d'una tercera part de treballadors amb antiguitat fins a sis mesos).

Pel que fa a les cooperatives per tipus, el primer semestre del 2020 —darreres dades disponibles—, a Espanya ocupen les

primeres posicions el comerç i l'hostaleria; seguides de la indústria; l'educació i la sanitat; el sector primari i les activitats professionals, administratives i administració pública. En canvi, a les Illes Balears el primer lloc l'ocupen les cooperatives de l'educació i la sanitat; el segon és per al comerç i l'hostaleria; el tercer, per al transport i comunicacions, i la quarta posició és per a la indústria.

Gràfic I-12.2.

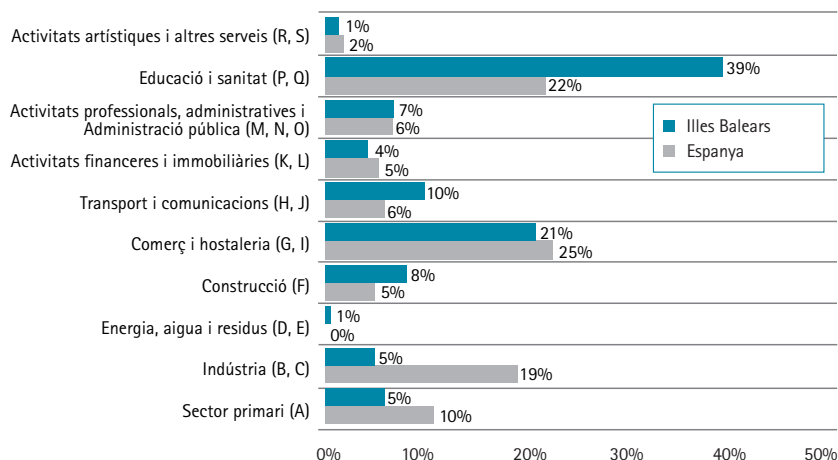
Nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (mitjana 1r i 2n trimestre de 2020)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Gràfic I-12.3.

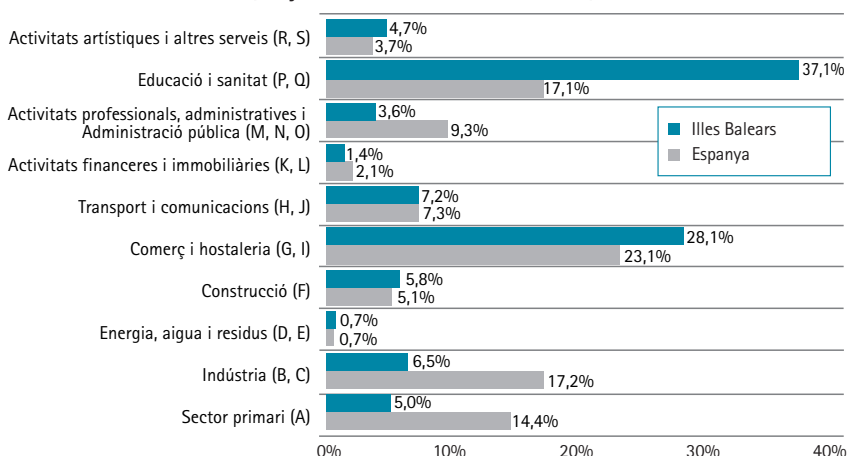
Nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i Illes Balears (mitjana 1r i 2n trimestre de 2020)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Gràfic I-12.4.

Cooperatives per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (centres) (mitjana 1r i 2n trimestre de 2020)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

L'evolució de treballadors a les cooperatives per tipus d'activitat a Espanya mostra que les cooperatives de comerç i hostaleria són les més nombroses en nombre de treballadors, seguides de les d'educació i sanitat, les d'indústria i les d'agricultura. A les Balears, el sector de cooperatives més nombrós en treballadors, des del tercer trimestre del 2010, és el d'educació i sanitat (47 %). Després ve el sector del comerç i l'hostaleria (20 %), que a partir del 2014 a causa de crisi financera cau significativament però manté la segona posició. Segueixen el transport i les comunicacions (12 %), que s'ha recuperat després d'una caiguda del nombre de treballadors el 2019. El segueixen el sector primari (6 %) i les activitats financeres (5 %). La indústria representa el 4 % dels treballadors de l'economia social i la construcció només el 2 % (vegeu el gràfic I-12.3, el gràfic I-12.4, el quadre IA-12.3, el gràfic I-12.4, el quadre IA-12.3. Nombre de treballadors de les cooperatives segons la secció d'activitat a les Illes Balears —2009-2020— i el gràfic IA-12.1. Evolució del nombre de treballadors de cooperatives per tipus d'activitat a les Illes Balears).

El primer semestre del 2020, a les Balears, el sector de les societats laborals més nombrós en nombre de societats és el de comerç i hostaleria, que representa el 36 %, com un any enrere. Després ve el sector de la construcció (18 %); el de les activitats professionals, administratives i administració pública (17 %), i la indústria (13 %). A Espanya el sector serveis també és el més nombrós, seguit de la indústria i la construcció.

Per nombre de treballadors, les societats laborals de construcció a les Illes Balears

ocupen el 36 %, mentre que a Espanya aquest sector ocupa el 12 % dels treballadors de les societats laborals. En segon lloc, a les Balears els treballadors de les societats laborals estan ocupats en les activitats professionals, administratives i Administració pública (25 %), mentre que a Espanya representa el 12 %. El tercer lloc a les Balears és per al comerç i l'hostaleria, que té el mateix pes que a Espanya (22 %). En canvi, a Espanya el sector que ocupa més treballadors de les societats laborals és la indústria (27 %) (vegeu el gràfic I-12.5, el gràfic IA-12.2. Evolució del nombre de treballadors de cooperatives per tipus d'activitat a Espanya (2009-2020) i el quadre IA-12.7. Treballadors de les societats laborals a les Illes Balears i Espanya per tipus d'activitat (1r i 2n trimestre de 2020)

12.5.

LES COOPERATIVES

12.5.1.EVOLUCIÓ DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL I ECONOMIA SOCIAL)

A les Balears, el primer semestre de 2020 hi ha una mitjana de 1.842 persones treballant en cooperatives i a Espanya, 292.741, la qual cosa representa un 0,4 % i un 2,0 % respectivament en relació amb el total de treballadors. La variació del primer semestre del 2020 respecte del primer semestre del 2019 del nombre de treballadors en cooperatives a Espanya ha caigut un 5,4 %, i a les Illes Balears, un 3,9 %. El

màxim de treballadors des del 1999 fins al 2020 es dona el tercer trimestre del 2008, amb 2.774, i a partir d'aquí cau el nombre en una tercera part.

A les Balears el primer semestre del 2020 un 74 % correspon al règim general i un 26 % a autònoms, proporció similar a la del conjunt d'Espanya. La diferència entre el règim general i els autònoms a les Balears era molt més gran des de 1999 fins a 2014, si bé a partir d'aquest any s'escurça.

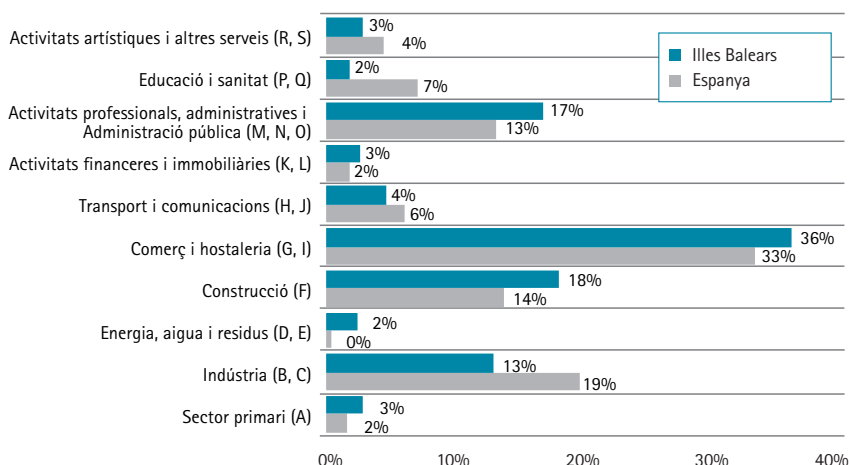
Durant la crisi financera del 2008 la quantitat d'autònoms s'ha mantingut, fins i tot amb tendència creixent; en canvi, el nombre de treballadors de règim general ha disminuït.

El nombre de treballadors del règim general de les cooperatives mostra una

certa estacionalitat (devers el 4 %); en canvi, els autònoms són més estables. El nombre de treballadors per cooperativa a les Illes Balears el 2020 és de 12,1; en canvi, a Espanya assoleix els 16,2, en tot el període el nivell és superior a Espanya. A les Balears, el nombre de treballadors per empreses totals és de 4,6 (vegeu el quadre IA-12.6. Evolució del nombre de treballadors del règim general i autònoms de les cooperatives a les Illes Balears; el gràfic IA-12.3. Treballadors de cooperatives a les Illes Balears; el quadre IA-12.9a. Evolució de la mitjana de treballadors i de cooperatives a Espanya i a les Illes Balears —1999-2020— i el quadre IA-12.9b. Evolució trimestral del nombre de treballadors i de les cooperatives a Espanya i a les Illes Balears —1999-2020).

Gràfic I-12.5.

**Societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (centres)
(mitjana 1r i 2n trimestre de 2020)**

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

12.5.2. COOPERATIVES DONADES D'ALTA (MINISTERI DE TREBALL I ECONOMIA SOCIAL)

Es dinamitza el cooperativisme: el 2020, a les Balears s'han constituït 22 cooperatives amb 109 socis, de les quals 17 són de treball associat amb 49 nous socis, dues cooperatives de consumidors i usuaris amb 29 socis, una d'habitatge amb 20 socis i una d'agrària amb 7 socis. En canvi, el 2019 només es donaren d'alta sis cooperatives amb 23 socis, gairebé totes de treball associat.

12.5.3. COOPERATIVES PER ILLES (REGISTRE DE COOPERATIVES, SOCIETATS LABORALS I EMPRESES D'INSERCIÓ DE LES IB)

Segons les dades de 2020 del registre de cooperatives, societats laborals i empreses d'inserció de la Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular, de 295 cooperatives les de treball associat són les més nombroses a les illes —excepte a Formentera— i representen el 63,4 % del total de les Balears.

Les cooperatives de treball associat inclouen 18 microcooperatives a Mallorca i una a Menorca. En segon lloc, les cooperatives més nombroses a les Illes Balears són les agràries, amb un 15,3 %. Ocupen la tercera posició les cooperatives d'habitatge (6,4 %), amb una important quota a Eivissa. A continuació, venen les d'iniciativa social (5,8 %), les de serveis representen un 4,4 %, les de consum el 2,4 %, les de transports només representen un 1 %, les d'explotació comunitària de la terra són un

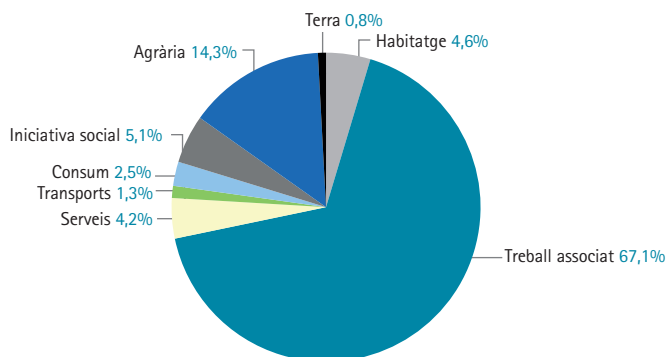
0,7 % i les integrals i del mar, suposen un 0,3 % cadascuna (vegeu el gràfic I-12.9).

El 2020 a Mallorca hi ha un total de 237 cooperatives, de les quals un 67,1 % corresponen a treball associat, seguides de les agràries (14,3 %), de les d'iniciativa social (5,1 %), d'habitatge (4,6 %), de serveis (4,2 %), de consum (2,5 %), de transports (1,3 %) i de la terra (0,8 %). A Menorca, d'un total de 27 cooperatives, un 40,7 % són de treball associat, un 22,2 % són agràries (atesa la importància del sector agrícola a l'illa), un 18,5 % són d'iniciativa social, un 7,4 % són de serveis, i a les d'habitatge, del mar i consum els correspon un 3,7 % a cadascuna. A Eivissa, de 30 cooperatives, un 56,7 % corresponen a les de treball associat. Les segones que cal destacar són les d'habitatge, que representen gairebé una quarta part per la importància de l'habitatge a l'illa. A continuació, un 13,3 % són cooperatives agràries, i les integrals i de serveis participen amb un 3,3 % cadascuna. A Formentera, el 2020 només hi ha una cooperativa i és agrària (vegeu el gràfic I-12.6, el gràfic I-12.7 i el gràfic I-12.8).

12.5.4. MAPATGE DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARIS (REGISTRE DE COOPERATIVES I DE SOCIETATS LABORALS DE LES ILLES BALEARIS)

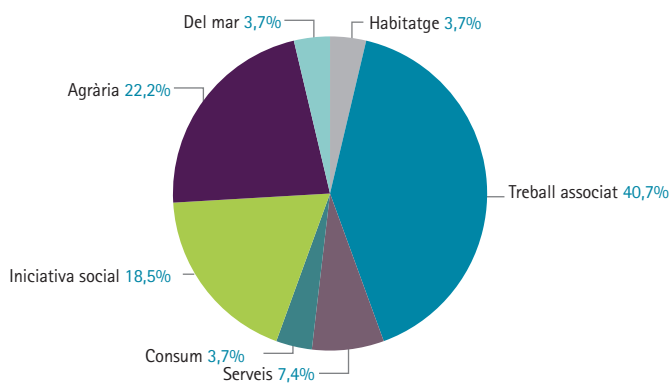
El 2020 a Mallorca, és al municipi de Palma on les cooperatives són més nombroses (109), seguida de Marratxí amb 24, Manacor amb 13 i Calvià amb 10. Després venen amb 6 cooperatives Inca i Santa Maria del Camí, i amb 5 cooperatives els municipis de Porreres i Consell.

Gràfic I-12.6.
Cooperatives a Mallorca per tipus (2020)

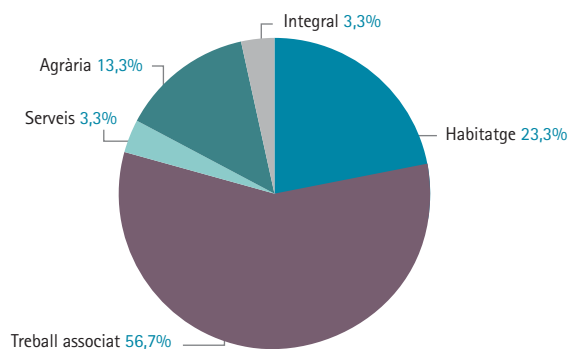
Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular
(Inclou 18 microcooperatives de treball associat a Mallorca i una a Menorca)

Gràfic I-12.7.
Cooperatives a Menorca per tipus (2020)

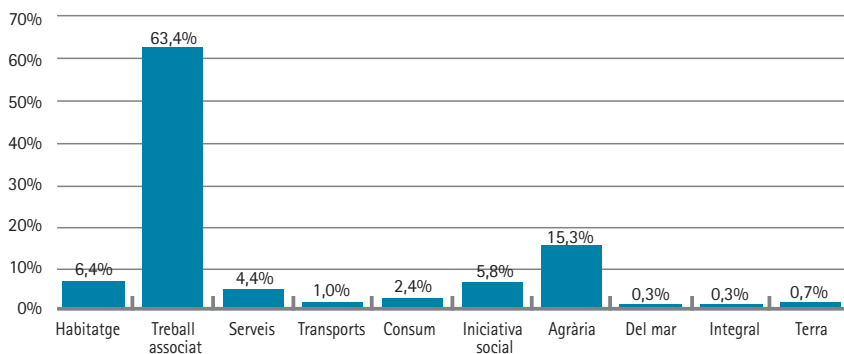
Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular
(Inclou 18 microcooperatives de treball associat a Mallorca i una a Menorca)

Gràfic I-12.8.
Cooperatives a Eivissa per tipus (2020)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular
(Inclou 18 microcooperatives de treball associat a Mallorca i una a Menorca)

Gràfic I-12.9.
Cooperatives a les Illes Balears per tipus (2020)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular
(Inclou 18 microcooperatives de treball associat a Mallorca i una a Menorca)

A Menorca i a Eivissa hi ha 27 i 30 cooperatives a cadascuna, i Formentera en té una. A Menorca destaca Ciutadella amb 8, seguida des Mercadal i Maó amb 5 cadascun, i d'Alaior amb 4 cooperatives. A Eivissa, la capital en té 18, en segon lloc ve Sant Antoni de Portmany amb 6 i després Santa Eulària des Riu amb 4 (vegeu el mapa i gràfic I-12.10).

12.6.

LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL I ECONOMIA SOCIAL)

12.6.1. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS

El nombre de treballadors totals de les societats laborals a les Illes Balears segueix una tendència decreixent, com la mitjana d'Espanya, des del segon trimestre del 2003 (1.260 treballadors), la qual s'accentua a partir del tercer trimestre del 2018, en què les taxes de variació intertrimestral negatives són superiors al 23 % en quatre trimestres consecutius. Els dos primers trimestres del 2020 aquestes taxes negatives superen el 8,5 %. El nombre de treballadors de societats limitades està per sobre del nombre de treballadors de societats anònimes, tal com succeeix des del 2001. El primer semestre del 2020 un 87 % dels treballadors correspon a societats limitades i un 13 % a societats anònimes. El nombre de treballadors per societat laboral a les Illes Balears el primer semestre del 2020 està en una mitjana de 6, per sota del mateix període del 2019 (6,3).

La mitjana d'Espanya està en 7,2 (vegeu el gràfic IA-12.6. Nombre de societats laborals a Espanya i a les Illes Balears, i el quadre IA-12.11. Evolució del nombre de societats laborals i dels treballadors a Espanya i a les Illes Balears per trimestres —1999-2020)

12.6.2. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS DONADES D'ALTA

El 2019 i el 2020 no es donen d'alta societats laborals a les Illes Balears, una situació que no passa a la resta de comunitats autònomes. Des del 2003, en què la sèrie registra el seu màxim, amb 96 societats laborals donades d'alta, aquest nombre cau en picat (vegeu el gràfic I-12.11).

12.7.

ENQUESTA SOBRE LES ENTITATS DE L'ECONOMIA SOCIAL DE LES ILLES BALEARS 2020

El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears en col·laboració amb la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària Illes Balears (REAS Illes Balears) han posat en marxa una prova pilot: «Enquesta sobre les entitats de l'economia social de les Illes Balears 2020». S'hi recull informació sobre 49 empreses i organitzacions de l'economia social. L'objectiu és conèixer millor l'impacte de l'economia social a les Illes Balears i aportar més visibilitat a aquest sector.

De les entitats que han respost, més de la meitat (55 %) són productors de mercat i només un 9 % no formen part de cap xar-

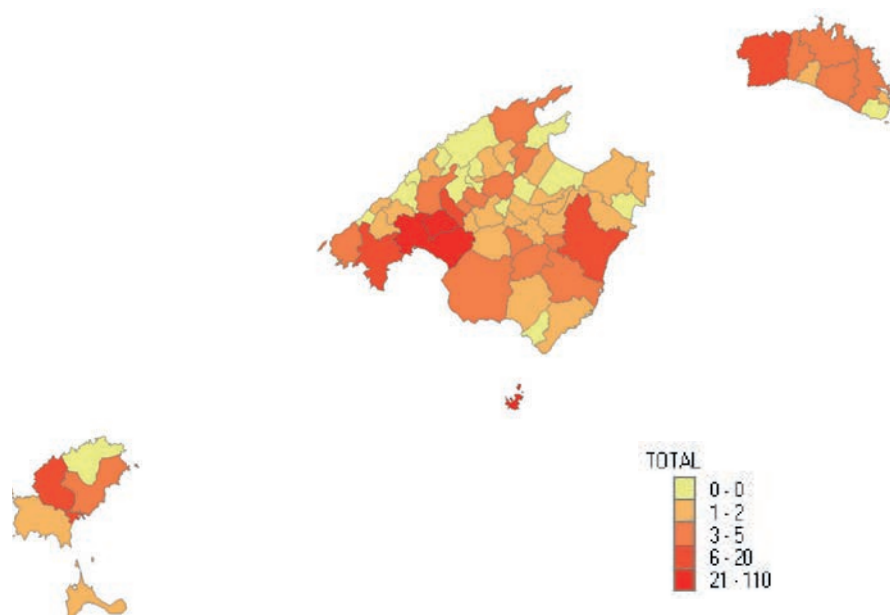
xa. Una tercera part pertanyen a la Unió de Cooperatives de Treball Associat de les Illes Balears (UCTAIB), i un 22 %, a la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) de les Illes Balears. Entre les xarxes que representen cadascuna d'aquestes un 4 % dels enquestats hi ha: la Xarxa per a la Inclusió Social EAPN Illes Balears, Mercat Social i la Xarxa de Pagesos Ecològics de Balears. I entre les que representen cadascuna d'aquestes un 2 % dels enquestats es troben: el Fòrum per la Qualitat (FOQUA), Cooperatives Agroalimentàries de les Illes Balears, la Coordinadora Balear de Persones amb Discapacitat, Escoles Municipals, l'Associació Espanyola de Recuperadors d'Economia Social i Solidària (AERESS), Federació de Cooperatives, Federació Salut Mental i

la Federació de Persones amb Discapacitat Física i Fisicopsíquica (Predif-ib).

Pel que fa a les activitats entre les entitats enquestades la major part pertanyen al sector de l'educació (20 %). Un 12 % a activitats de serveis socials sense allotjament i un 11 % corresponen al sector primari. Un 9 % desenvolupen activitats professionals, administratives i Administració pública. Un 8 %, energia, aigua i residus. Un 4 %, construcció i indústria, respectivament. Amb un 3 %, cadascuna d'aquestes: comerç i hostaleria, transport i comunicacions, activitats associatives, activitats en establiments residencials. Finalment un 1 % correspon a activitats financeres i immobiliàries.

Gràfic I-12.10.

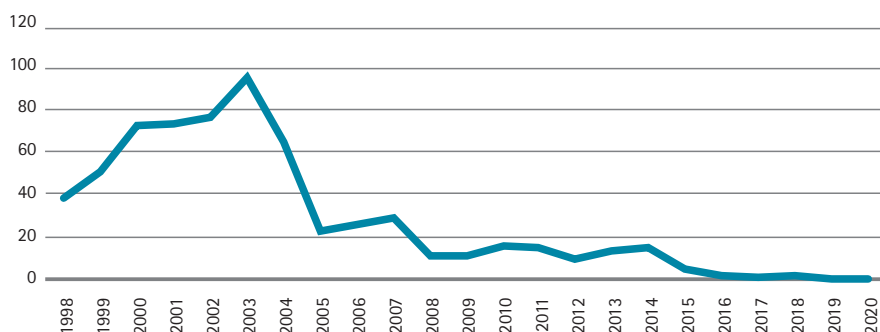
Mapa de les cooperatives a les Illes Balears per municipis (31 de desembre de 2020)

Font: Direcció General de Promoció Econòmica, Emprenedoria i Economia Social i Circular

Gràfic I-12.11.

Evolució de les societats laborals donades d'alta a les Illes Balears (1998-2020)

Font: Ministeri de Treball i Economia Social

Un 37 % de les entitats que han respost tenen uns ingressos de menys de 50.000 euros, si bé un 29 % tenen ingressos per més de 500.000 euros i un 14 % se situen en un interval de 100.000 a 199.999 euros. La mitjana d'aquests ingressos correspon majoritàriament a ingressos privats (48 %).

Més d'un 60 % de les empreses i organitzacions enquestades tenen entre 10 i 49 treballadors. Més del 40 % d'aquestes empreses i organitzacions tenen entre 10 i 49 socis. Pel que fa a voluntariat, un 40 % no en té, gairebé una tercera part en té de 10 a 49, i un 22 % en té de 50 a 99.

GRÀFICS EXTRES

Quadre IA-12.4 Cooperatives (centres) a les Illes Balears i Espanya per tipus d'activitat (2020)

Quadre IA-12.5. Nombre de treballadors de les cooperatives segons la secció d'activitat a Espanya (2009-2020)

Quadre IA-12.8. Societats laborals (centres) a les Illes Balears i Espanya per tipus d'activitat (2020)

Quadre IA-12.10. Cooperatives a les Balears per tipus i illes (2020)

Gràfic IA-12.4. Evolució del nombre de treballadors de les societats laborals a Espanya (1999-2020)

Gràfic IA-12.5. Evolució del nombre de treballadors de les societats laborals a les Illes Balears (1999-2020)

Subcapítol I.2. El panorama mediambiental a les Illes Balears

1

PANORAMA MEDIAMBIENTAL

RESUM

Les dades de la memòria 2020 estan marcats per la influència de la pandèmia, si bé hi ha algunes magnituds, com l'energia consumida o el subministrament d'aigua, que, pel fet de disposar de dades fins al 2019, encara no se'n veu reflectida la influència en els valors.

En meteorologia, cal indicar que el 2020 va ser un any sec a Menorca i, sobretot, a les Pitiüses. La sequera es fa palesa arreu de la geografia illenca en la segona meitat de l'any. Cal destacar el pas de la borrasca Glòria i dels esclafits registrats a la franja compresa entre Banyalbufar i Valldemossa el 29 d'agost. Enguany hi hem inclòs dades de l'estació de Lluc, ja que les de l'aeroport de Palma no són representatives de bona part de la geografia mallorquina.

En el cas de les emissions, en ser dades que també són de 2019, no s'hi reflecteixen els efectes del confinament i de la baixa temporada turística. Tot i això, cal destacar la baixada en l'emissió de gasos d'efecte hivernacle.

En relació amb les reserves hídriques, malgrat que el 2020 en general va ser un any sec, el fet de reduir-se el turisme a l'estiu va comportar que els aqüífers no patissin la típica baixada estiuenca. Això afavorí que només a Eivissa (6 mesos) i Menorca (2 mesos) estassin en prealerta segons l'índex de sequera hidrològica. La influència de la pandèmia en el consum d'aigua ja es veurà a la memòria de l'any vinent, com ja s'ha esmentat.

Pel que fa als incendis forestals, tot i haver-n'hi menys, es va cremar més que l'any anterior, sobretot a causa de l'incendi de s'Albufera a Mallorca. Tot i això, a l'estiu es detectaren pocs sinistres.

La pandèmia també va deixar el seu segell en el nombre d'autoritzacions atorgades en matèria de protecció d'espècies, que va experimentar un descens. En matèria de protecció d'espècies, cal destacar les postes de tortuga marina a les nostres costes per segon any consecutiu, tot i que els avaraments de tortugues i cetacis augmenten respecte de l'any anterior.

També l'efecte de la pandèmia es deixa veure en el descens de les infraccions detectades sobre les praderies de posidònia, provocat per un descens del moviment dels vaixells.

Cal destacar també l'absència del servei de neteja del litoral, fet que es produeix per primera vegada des que hi ha l'esmentat servei. Un concurs tardà a causa del confinament i un recurs sobre l'adjudicació feren que quan ja es podia iniciar el servei, acabava la temporada.

Pel que fa al medi marí, destaquen els apartats de nivell, temperatura i salinitat de la mar, ja que, malgrat experimentar canvis molt petits d'un any per l'altre, la seva importància és enorme per a la salut de la mar i, en conseqüència, per a l'economia il·lenca. Són apartats que comentarem en properes memòries, malgrat la poca variabilitat interanual.

També hem inclòs informació sobre l'ocupació de les platges, malgrat que només es tengui informació de Menorca. Si bé en valors absoluts no es pot comparar a altres illes de l'arxipèlag, sí que es pot treure informació valuosa de l'evolució.

De l'energia, ja hem esmentat que les dades només arriben a 2019. Tot i això destaca la poca influència que tenen les energies renovables en el consum del conjunt de les Illes Balears. Aquest és un fet preocupant que demana accions a mitjà i curt termini, ja que no s'observa una reacció destacable de les energies obtingudes de la biomassa, la solar o l'eòlica.

A l'apartat de residus, enguany no disposam de dades sobre residus peril·losos. En canvi, hem inclòs el volum de residus per habitant i per IPH a cada illa (menys Formentera), ja que pensam que es tracta d'un indicador d'importància per fer una comparació interinsular.

El darrer apartat tracta de l'elaboració de l'indicador sintètic de sostenibilitat, una eina de futura creació que consideram de gran importància, ja que, amb una sola xifra, podrem saber l'evolució mediambiental de les Illes Balears any rere any i, a més a més, es podrà fer una comparativa amb comunitats de característiques similars.

1.

INTRODUCCIÓ

A la memòria de l'any anterior indicàrem erròniament que estàvem entrant a l'època postCOVID. L'experiència dels darrers mesos ha indicat que encara som lluny d'haver superat la pandèmia i, a hores d'ara, només tenim unes pinzellades dels efectes mediambientals, econòmics i, fins i tot, socials que pot comportar. El que sí que s'ha demostrat en tot aquest temps que dura la pandèmia és la feblesa del nostre gran pilar econòmic, el turisme, un gegant amb els peus de fang que es pot caure a baix en qualsevol moment per la influència de factors inesperats.

Però no és en aquest punt en què volem incidir, del qual ja es parla en el capítol corresponent, sinó en l'efecte nociu que té tot plegat sobre el medi ambient illenc. El bombardeig sistemàtic, amb notícies diàries sobre la pandèmia, ha deixat de banda un problema molt més gros que ens va engolint de mica en mica, sense fer renou: el canvi climàtic. Les proves de la seva existència són de cada cop més aclaparadores: inundacions devastadores al centre d'Europa (on no n'hi havia hagut mai); temperatures tòrrides amb incendis catastròfics a llocs tradicionalment freds com el Canadà o Sibèria. Què més ha de passar perquè ens adonem que ens enfrontam a canvis d'abast planetari que van camí de posar fi al món tal com avui el coneixem?

Tornant al nostre àmbit, les Illes Balears no n'estam al marge. Les dades sobre població, sobre l'origen de l'energia que consumim o la procedència de l'aigua que bevem ja haurien de generar, per si soles, tota una

revolució en el canvi d'hàbits, o, fins i tot, de filosofies de vida. Però lluny d'això, ens continua preocupant el semàfor COVID d'altres països, mentre el nivell de l'aigua de la mar no deixa de créixer. De què servirà tenir el semàfor verd quan el nivell de la mar hagi pujat més de mig metre?

Però si el que volem és reaccionar, primer haurem de disposar d'indicadors fiables que comuniquin en quin estat mediambiental estam i quina és l'evolució. Fer-ho sobre la base de la quantitat de dades i indicadors que apareixen en aquest apartat és realment complicat. Per aquesta raó és necessària la creació d'un indicador sintètic de sostenibilitat a partir del qual es puguin prendre decisions.

Per acabar, no ho podem fer sense deixar palès, un cop més, la dificultat que hi ha a obtenir dades de determinats organismes. O el fet d'obtenir dades d'un mínim de dos anys enrere. L'indicador sintètic de sostenibilitat només funcionarà si les dades en què es basi es poden obtenir de manera fàcil i si hi ha una continuïtat en el temps. Per això, animam tots els organismes a treballar en aquest sentit. Si ho aconseguim, tots hi sortirem guanyant.

2.

METEOROLOGIA

2.1. LA PRECIPITACIÓ

Fins a l'edició d'enguany, publicam dades de les estacions dels tres aeroports de les Illes Balears, intentant donar una visió de

conjunt. En el cas de Menorca, les dades de Maó són més o menys fidedignes amb les de la resta de l'illa, cosa que també es pot fer extensiva a Eivissa, si bé en menor mesura. Però en el cas de Mallorca, no es poden fer extensives les dades registrades a Son Sant Joan amb les de bona part de l'illa, sobretot pel que fa als municipis de la serra de Tramuntana. Això provoca que bona part de Mallorca no es veia reflectida a les dades facilitades. És per això que enguany inclourem dades d'una estació de muntanya: la de Lluc, que és la que disposa d'una sèrie més consolidada i, a més, es pot considerar com a representativa de la climatologia de muntanya.

El 2020 va ser un any normal pel que fa a precipitacions a Mallorca i, en canvi, va ser més sec a Menorca i també sec o molt sec a les Pitiüses. En qualsevol cas, cal matisar aquesta afirmació general amb la informació que es facilita en aquest apartat.

Cal destacar el pas de la borrasca Glòria, entre el 19 i el 21 de gener, que va deixar precipitacions abundants, així com un temporal marítim extraordinari. Pel que fa a la precipitació, cal destacar la que es va produir el dia 19, que va deixar 123,0 L/m² a Ferreries, Son Gornesset (que va representar el rècord de l'estació), així com els 247,3 L/m² de Lluc, que va representar la màxima precipitació de l'any al conjunt de les Illes Balears i la segona més alta registrada a l'estació, que té dades des de 1951. També destaquen els 177,8 L/m² de Portocolom, que representaren el rècord de l'estació, que disposa de dades des de 1950.

Pel que fa al temporal marítim originat pel pas de la borrasca Glòria, a sa Dragonera

s'establiren dos rècords absoluts: el d'altura màxima, amb 14,22 metres (rècord de l'estació i segon registre més elevat mesurat mai a les Illes Balears), i 8 metres d'altura significativa. A Maó, la boia també va registrar 8 metres d'altura significativa el dia 21, així com un nou rècord de les Illes Balears amb una altura màxima de 14,77 m, que va superar els 14,22 de sa Dragonera del dia anterior.

El 29 d'agost es formaren mar endins una sèrie de tempestes violentes que, quan tocaren terra, provocaren al seu pas nombrosos desperfectes. Destaca la presència de ventades convectives, amb esclafits i la presència d'un o diversos caps de fibló. Els municipis més afectats varen ser els de Banyalbufar, Valldemossa i Esporles i, amb menor mesura, els de Bunyola i Estellencs.

L'estació de Banyalbufar mesurà un cop de vent de 171 km/h, però un estudi de camp posterior assegura que els cops de vent arribaren als 190 km/h, velocitat equivalent als tornados EF2 en l'escala Fujita. El resultat va ser que quedaren afectades 731 hectàrees de bosc, així com diverses cases i infraestructures. A la resta de l'illa de Mallorca hi hagué esclafits de menor intensitat i, tot i que les precipitacions no foren gaire abundants, es registraren dos rècords pel que fa a la intensitat de la precipitació: un a Llucmajor, on es recolliren 21 litres en 10 minuts, i a Binissalem, on la intensitat va ser de 19,4 litres en 10 minuts.

El dia 7 de setembre, el pas d'una DANA (depressió aïllada en nivells alts) afectà les Illes Balears amb precipitacions de caràcter torrencial. A Son Vic (Calvià) es recolliren

120 litres en 24 hores, 20,2 dels quals recollits en 10 minuts. També destaquen els 61,8 litres de l'aeroport d'Eivissa, dels quals 24,5 es recolliren en tan sols 10 minuts.

La precipitació mensual als tres aeroports de les Illes Balears es detalla a la taula següent (quadre I-S2.1) i es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.1), on les línies representen els valors mitjans (període 1981-2010).

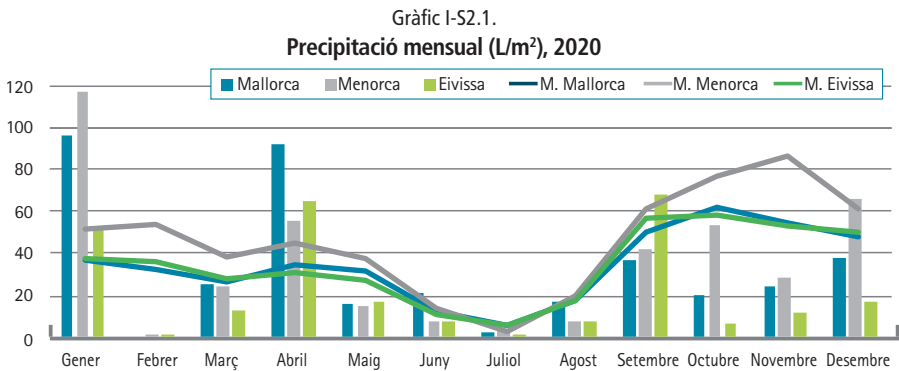
L'evolució de l'anomalia relativa mensual en percentatge en el decurs de 2020 es visualitza al gràfic (vegeu gràfic I-S2.2). Al principi d'aquest apartat, s'ha afirmat que a Mallorca va ser normal pel que fa a la precipitació. En els gràfics de precipitació mensual i d'anomalia relativa es detecta que és el mes de gener el que normalitza, en alt grau, la mitjana anual. En aquest

sentit, cal indicar que, atès el caràcter torrencial de les precipitacions causades pel pas de la borrasca Glòria, les precipitacions no varen ser ben aprofitades, sobretot pel que fa al recursos hídrics. A Eivissa, que va quedar més al marge de la borrasca, el balanç és netament negatiu, tal com ho seria, presumptament, a les illes majors sense les precipitacions de Glòria.

L'índex de sequera meteorològica, com ja s'ha esmentat en memòries anteriors, fa referència a la disminució de les precipitacions en una regió concreta respecte del valor mitjà d'aquesta regió i durant un temps determinat. D'entre els índexs existents, el que utilitzam aquí és l'índex de precipitació estandarditzat (SPI), que considera que els valors inferiors a 0 són considerats com a períodes de sequera.

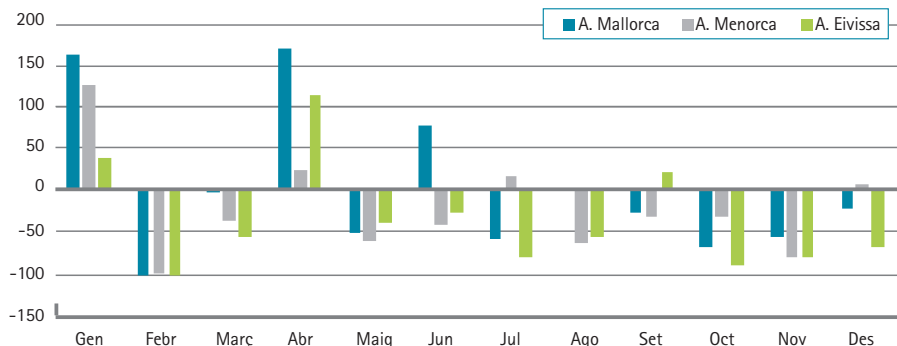
QUADRE I-S2.1. PRECIPITACIÓ MENSUAL, 2020 (L/m²)												
	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport Palma	96,6	0	25,6	92,3	15,5	21,1	2,2	17,2	37,0	19,8	24,7	38,1
Aeroport Maó	117,1	1,1	24,6	55,9	14,5	8,0	3,3	7,6	42,2	53,6	18,8	65,8
Aeroport Eivissa	51,5	0,1	12,6	65,3	16,7	7,8	1,1	8	68,6	7	11,7	16,9

Font: Aemet

Font: Aemet

Gràfic I-S2.2.
Anomalia relativa (%) mensual, 2020

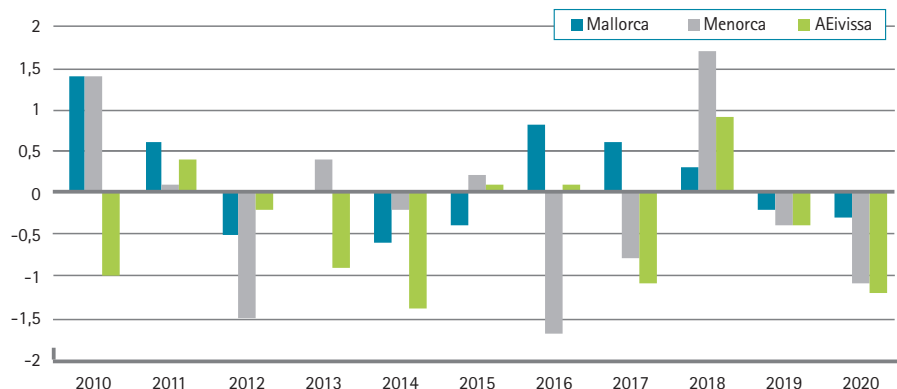
Font: Aemet

Fet l'aclariment, l'evolució interanual per al període 2010-2020 de l'índex de precipitació estandarditzat SPI als tres aeroports es representa al gràfic següent (gràfic I-S2.3), on es visualitza que per segon any consecutiu el balanç és negatiu. Mallorca, amb un valor de -0,3, es manté en zona de sequera lleu, mentre que Menorca i Eivissa —amb valors de -1,1 i -1,2, respectiva-

ment— entren en zona de sequera moderada. Cal indicar, en aquest aspecte, que amb un valor de -1,3 ja s'entra a la franja de sequera severa.

Per esbrinar com afecten aquestes dades als recursos hidrològics, cal consultar l'índex de sequera hidrològica de l'apartat de recursos hídrics.

Gràfic I-S2.3.
Evolució interanual SPI (2010-2020)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Pel que fa a l'evolució de les precipitacions anuals, les dades per al període 2010-2020 figuren a la taula següent (quadre I-S2.2), on les dades es mesuren en litres per metre quadrat, i es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic III-S2.4), on figuren, en línies de punts, les corresponents línies de tendència. A l'aeroport de Palma la precipitació pràcticament va ser la mateixa que l'any anterior (-1,8% respecte de 2019); mentre que al de Maó la variació va ser d'un -21,6%, i al d'Eivissa, d'un -26,2%. Al gràfic (gràfic I-S2.4) s'observa que, malgrat que el període interanual es vagi actualitzant, les línies de tendència són sempre descendents o, com a molt, es mantenen, com és el cas d'Eivissa.

En relació amb la temperatura, el 2020 ha estat considerat per l'Aemet com un any molt càlid a Mallorca (fins i tot extremadament càlid as Raiguer, Pla, Migjorn i Conca de Palma), a Menorca (extremadament càlid al centre i l'oest de l'illa) i càlid a les Pitiüses.

Si s'observa la variació mensual, en general tots varen ser considerats com a càlids o molt càlids amb l'excepció de juny (que va ser considerat normal) i octubre (considerat com a molt fred). A la taula (quadre I-S2.3), hi figuren les temperatures mitjanes mensuals als tres aeroports de les illes, les quals es representen al gràfic següent

(gràfic I-S2.5), on les línies fan esment als valors mitjans en el període 1981-2010.

Hi hagué una única onada de calor, entre el 27 de juliol i l'1 d'agost, en què es registraren els valors de temperatura més alts de l'any. Destaquen els 40,9 °C de Binissaleu, la més alta de l'any en el conjunt de les Illes Balears i rècord en aquesta localitat. Uns altres registres destacats varen ser els 40,6 °C de Palma, Porto Pi i Lluçmajor, i els rècords de la serra d'Alfàbia (35,6 °C), es Mercadal (38,8 °C), Ciutadella (38,2 °C) i cala Galdana (34,6 °C).

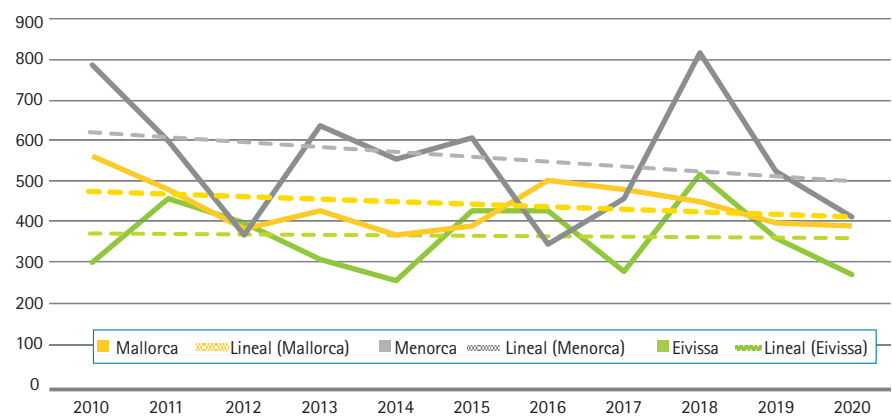
Cal destacar la inusual presència de nits tropicals en un mes de novembre, amb 21,2 °C al port de Sóller, 20,2 °C a Palma i Capdepera el dia 6 d'aquell mes. Es tracta d'un fet sense precedents a cap de les estacions esmentades.

Pel que fa a temperatures baixes, no hi hagué cap episodi que es pogués considerar com a onada de fred. La temperatura més baixa es registrà a Campos, amb -3,1 °C (estació de la Salinera) el 27 de desembre. Aquest mes hi va haver dues nevades destacables, una el dia 5, a partir dels 850 metres, i una altra el dia de Nadal, a partir dels 750 metres. Aquests episodis de neu, juntament amb la nevada de 26 de març a partir dels 1.000 metres, varen ser els únics dies que va nevar a les Illes Balears.

QUADRE I-S2.2. EVOLUCIÓ DE LES PRECIPITACIONS ANUALS A LES BALEARS (L/m²)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aeroport Palma	559,6	480,9	377,9	422	365,3	388,7	497	476,7	451,2	397,2	390,1
Aeroport Maó	780,5	592,9	368	635,4	554,4	606	341,5	457,8	811,7	524,5	412,5
Aeroport Eivissa	295,6	456,4	395,5	307,6	252,1	428,2	424,3	278,7	517,4	362	267,3

Font: Aemet

Gràfic I-S2.4.
Evolució de les precipitacions anuals (2010-2020) (L/m²)

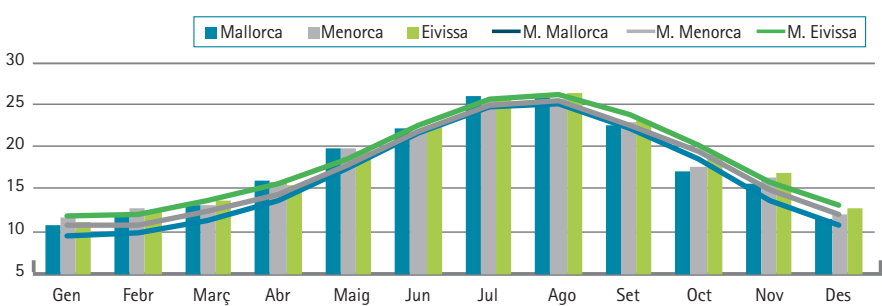
Font: Aemet

QUADRE I-S2.3. TEMPERATURA MITJANA MENSUAL (2020) (°C)

	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport Palma	10,8	12,0	13,2	16,1	19,9	22,3	26,1	25,8	22,6	17,2	15,6	11,4
Aeroport Maó	11,7	12,8	13,1	15,9	19,8	21,9	25,4	25,7	22,9	17,7	16,3	12,1
Aeroport Eivissa	11,1	12,4	13,6	15,4	19,4	22,5	25,8	26,4	23,2	19,1	16,9	12,8

Font: Aemet

Gràfic I-S2.5.
Temperatura mitjana mensual (2020) (°C)

Font: Aemet

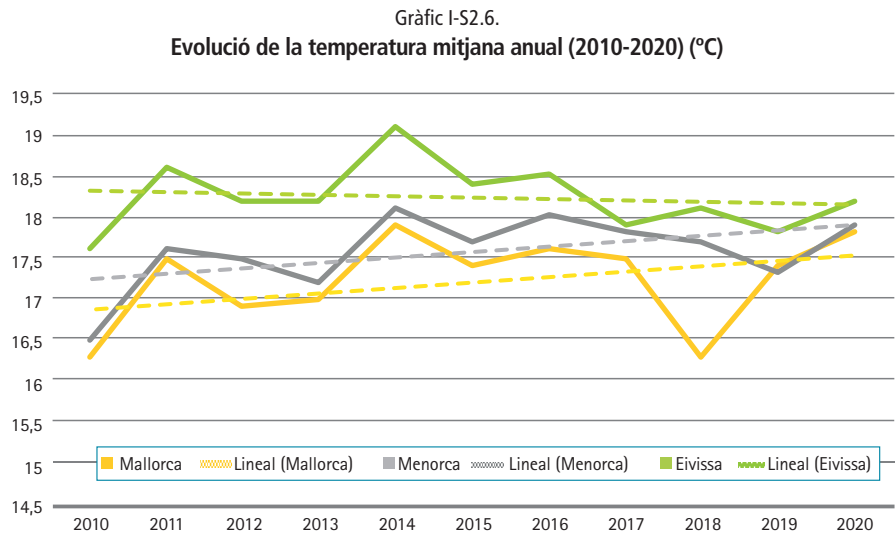
L'evolució de la temperatura mitjana anual per al període 2010-2020 figura a la taula (quadre I-S2.4), mesurada en graus centígrads (°C), i es representa al gràfic (gràfic I-S2.6), on apareixen, puntejades, les tres línies de tendència. Aquesta està a l'alça a Mallorca i Menorca, mentre que es manté a Eivissa.

Com hem indicat al principi de l'apartat de meteorologia, s'hi inclouen al final les dades referents a una estació de muntanya. Per il·lustrar millor les diferències

amb la resta de l'illa, fem les corresponents comparatives amb les dades registrades a l'aeroport de Palma. No hem inclòs les dades de Lluc a les taules i gràfics generals de temperatura i precipitació perquè es considera que no té cap sentit fer una comparativa de les dades de l'estació de Lluc amb les dels aeroports de Maó o Eivissa, però sí amb Palma. Les dades de precipitació de les dues estacions s'esmenten a la taula següent (quadre I-S2.5) i es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.7).

QUADRE I-S2.4. EVOLUCIÓ DE LA TEMPERATURA MITJANA A BALEARS (2010-2020) (°C)											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aeroport Palma	16,3	17,5	16,9	17	17,9	17,4	17,6	17,5	16,3	17,4	17,8
Aeroport Maó	16,5	17,6	17,5	17,2	18,1	17,7	18	17,8	17,7	17,3	17,9
Aeroport Eivissa	17,6	18,6	18,2	18,2	19,1	18,4	18,5	17,9	18,1	17,8	18,2

Font: Aemet

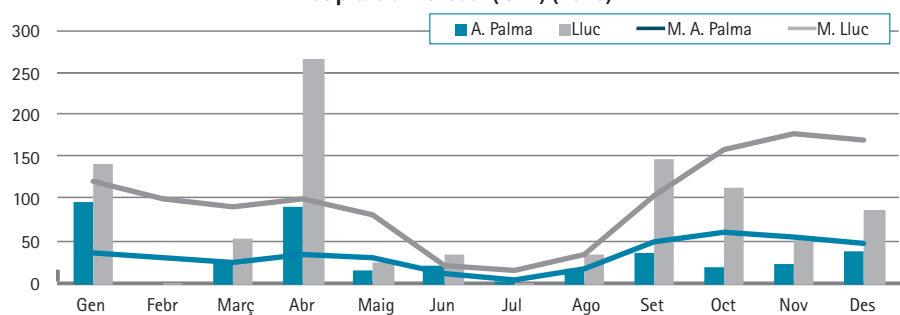

Font: Aemet

QUADRE I-S2.5. PRECIPITACIÓ MENSUAL (2020) (L/m²)

	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport Palma	96,6	0	25,6	92,3	15,5	21,1	2,2	17,2	37,0	19,8	24,7	38,1
Lluc	141,7	0,7	53,9	267,2	25,7	34,7	0,6	35,8	148	115	54,7	88

Font: Aemet

Gràfic I-S2.7.
Precipitació mensual (L/m²) (2020)

Font: Aemet

L'anomalia relativa mensual de precipitació, mesurada en percentatge, s'indica al gràfic següent (gràfic I-S2.8), on es pot observar que, en la majoria de mesos, l'anomalia ha estat més negativa a Lluc que a l'aeroport de Palma.

Pel que fa a l'índex de sequera meteorològica per al període 2010-2020, la comparativa, amb l'aeroport de Palma, dona com a resultat el gràfic següent (gràfic I-S2.9). Els dos darrers anys, amb valors de -0,8, queden prop de límit que marca el pas de sequera lleu a sequera moderada.

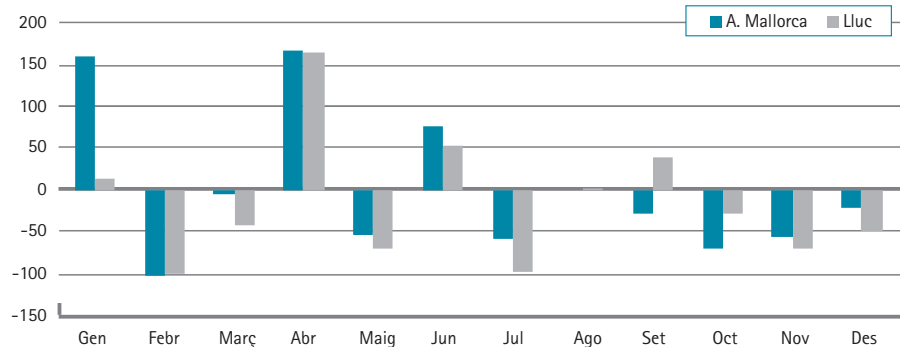
L'evolució interanual per al període 2010-2020 es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.10.), on les línies puntejades són les

de tendència. La de Lluc és lleugerament ascendent, però, atesa la irregularitat de les quantitats registrades (molt sovint les grans precipitacions són en forma tempestuosa), no es pot afirmar que això es tradueixi en un augment del nivell freàtic dels aqüífers.

Quant a les temperatures, els valors mesurats durant el 2020 es relacionen a la taula (quadre I-S2.6) i es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.11).

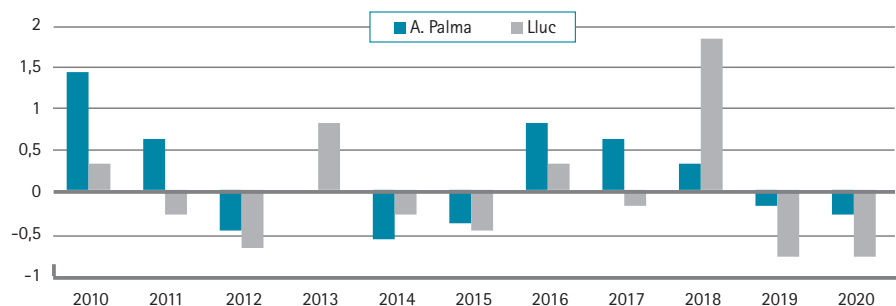
L'evolució interanual per al període 2021-2020, dona com a resultat el gràfic següent (gràfic I-S2.12), on les línies de punts són les de tendència. S'observa en ambdós casos que aquesta és ascendent.

Gràfic I-S2.8.
Anomalia relativa (%) mensual (2020)

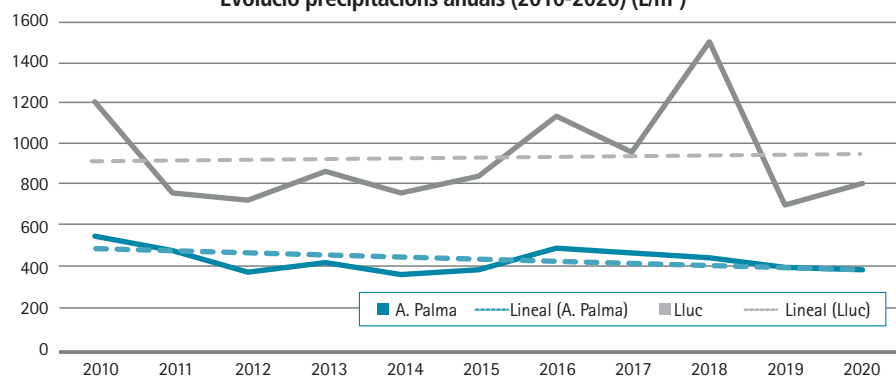
Font: Aemet

Gràfic I-S2.9.
Evolució interanual SPI (2010-2020)

Font: Aemet

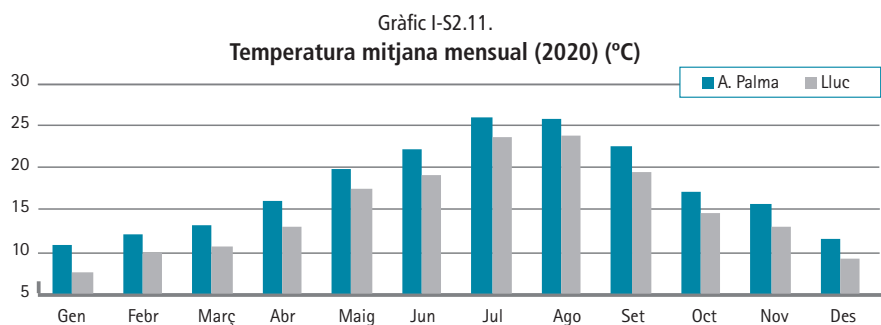
Gràfic I-S2.10.
Evolució precipitacions anuals (2010-2020) (L/m²)

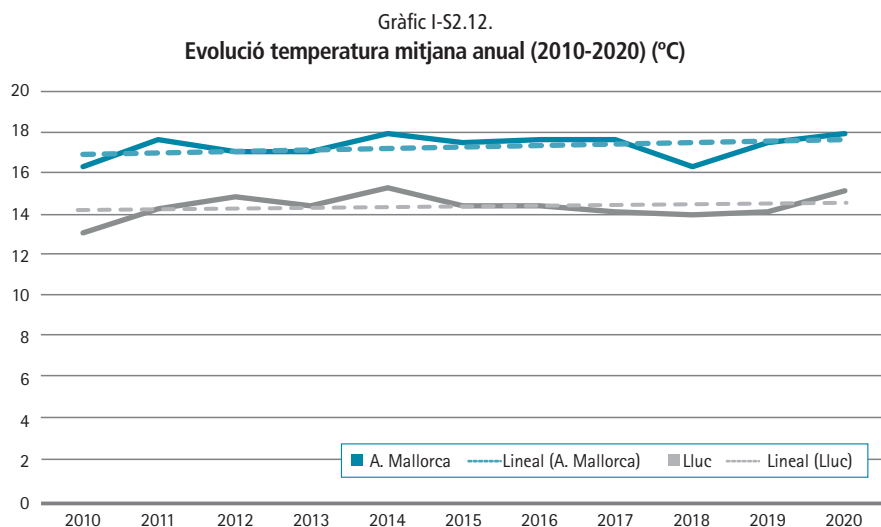
Font: Aemet

QUADRE I-S2.6. TEMPERATURA MITJANA MENSUAL (2020) (°C)												
	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Aeroport Palma	10,8	12,0	13,2	16,1	19,9	22,3	26,1	25,8	22,6	17,2	15,6	11,4
Lluc	7,5	9,9	10,6	13,0	17,5	19,2	23,7	23,9	19,4	14,6	12,9	9,2

Font: Aemet

Font: Aemet

Font: Aemet

3.

L'AIRE

Cal indicar que, com a la memòria de l'any passat, no es tenen dades de l'any anterior, sinó que les seqüències arriben a 2019, la qual cosa ens impedeix valorar l'impacte de la COVID en les emissions. Es disposarà d'aquesta informació a la propera memòria.

A la taula següent (quadre I-S2.7) hi ha l'evolució anual per al període 2009-2019 de les principals emissions d'àcids acidificadors (SO_x, NO_x, NH₃) i dels precursors de l'ozó (NO_x, COVNM, CH₄, CO). Les dades es donen en tones, i el % representa el percentatge de variació de 2019 respecte de 2018.

Cal esmentar que l'elaboració de l'inventari d'emissions s'ajusta als principis de la metodologia EMEP/CORINAIR-IPCC (European Monitoring and Evaluation Programme/Core Inventory of Air emissions) i es presenta d'acord amb la nomenclatura SNAP (Selected Nomenclature for sources of Air Pollutants), en concret en la versió SNAP-97. La nomenclatura SNAP-97 s'estructura en tres nivells: grup, subgrup i activitat. El grup consta d'11 divisions que reflecteixen les grans categories d'activitats antropogèniques i naturals. El subgrup divideix l'anterior en 78 classes que reflecteixen l'estructura de les activitats emissores d'acord amb les seves especificacions tecnològiques i socioeconòmiques. L'activitat inclou les activitats elementals i les d'alguns subgrups (17) que no apareixen desagregats en activitats.

QUADRE I-S2.7. EVOLUCIÓ ANUAL DE LES PRINCIPALS EMISSIONS D'ACIDIFICADORS I PRECURSORS DE L'OZÓ (TONES)						
	SO _x	NO _x	COVNM	CH ₄	CO	NH ₃
2009	27.073	93.053	10.907	22.559	28.540	3.010
2010	27.773	97.819	11.024	22.022	30.744	2.684
2011	25.995	93.345	11.149	22.579	36.271	2.941
2012	22.319	81.244	9.639	22.347	26.231	2.808
2013	20.814	73.593	9.697	20.918	30.937	2.739
2014	23.699	79.624	9.250	20.210	23.895	2.708
2015	21.630	79.916	9.747	21.116	25.492	2.494
2016	25.157	88.348	9.969	19.877	26.755	2.467
2017	24.364	84.974	10.783	20.547	26.154	2.540
2018	25.303	88.634	11.068	19.822	27.989	2.509
2019	23.381	81.963	11.009	19.348	28.273	2.517
%	-7,6	-7,5	-0,5	-2,4	1,0	0,3

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

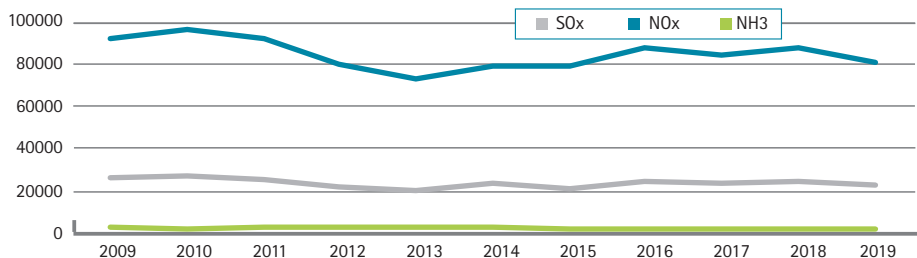
Cada any es recalcula la sèrie completa per aplicar les millors metodològiques de l'esmentada metodologia EMEP/CORINAIR-IPCC a totes les dades històriques. Per tant, totes les dades actualitzen any a any, raó per la qual pot ser que hi hagi valors que no coincideixen amb els de la memòria de 2019.

Si ens centram concretament en l'evolució dels gasos acidificadors, les dades per a l'esmentat període 2009-2019 es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.13), on les dades són tones. Després del descens experimentat en anys de crisi econòmica, la reactivació va portar, a conseqüència, l'augment generalitzat de les emissions, sobretot pel que als òxids de nitrogen (sobretot NO i NO₂), els quals habitualment es formen per la combinació d'aquests dos elements en processos de combustió a altes temperatures. Aquests processos se solen donar en els vehicles de motor dièsel, però també en la combustió de carbó, petroli i gas natural. En qualsevol cas, els nivells dels òxids de nitrogen i sofre no assolixen els nivells anteriors als de la crisi econòmica.

Pel que fa als gasos precursors de l'ozó, la tendència és la que es visualitza al pròxim gràfic (gràfic I-S2.14). Aquests gasos tenen el seu origen en els processos de combustió (transport i indústria). Per acció de la llum del sol reaccionen i provoquen la formació de l'ozó. Com que la llum del sol és un dels principals factors que el creen, és a la primavera i a l'estiu quan s'assoleixen les màximes concentracions.

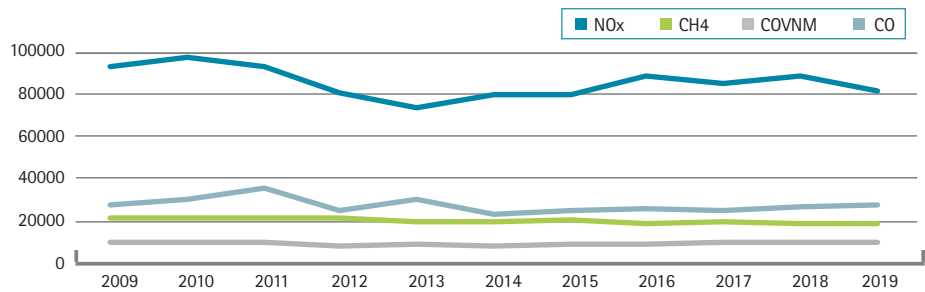
A la taula (quadre I-S2.8), hi figuren les dades l'evolució de les emissions per al període 2009-2019 dels principals gasos que contribueixen a l'efecte hivernacle (GEH). A l'apartat de fluorats, hi hem inclòs els hidrofluorocarburs (HFC), els perfluorocarburs (PFC) i l'hexafluorur de sofre (SF₆). Les dades es mesuren en quilotones de CO₂ equivalent, unitat que s'introdueix per poder comparar l'efecte dels diferents gasos en una mateixa escala, atès que la contribució a l'efecte hivernacle per unitat de massa no és representativa. El percentatge representa la variació de 2019 respecte de 2018.

Gràfic I-S2.13.
Evolució dels gasos acidificadors (tones) (2009-2019)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

Gràfic I-S2.14.
Evolució dels gasos precursors de l'ozó (tones) (2009-2019)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

QUADRE I-S2.8. EMISSIONS DE GEH A LES BALEARS (KT DE CO₂ EQUIVALENT) (2009-2019)

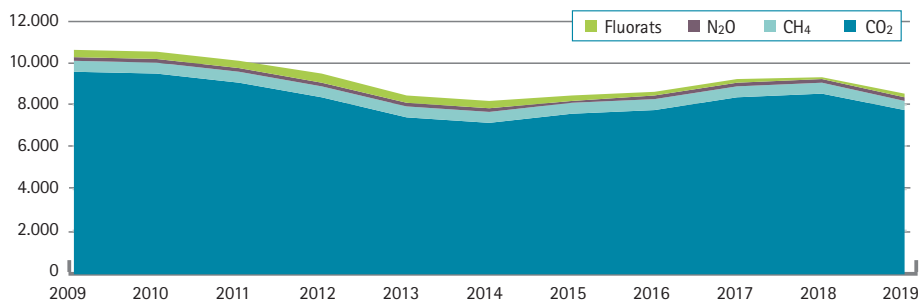
	CO ₂	CH ₄	N ₂ O	Fluorats	Total
2009	9.641,07	559,93	165,68	358,83	10.725,51
2010	9.546,59	545,32	155,14	361,22	10.608,27
2011	9.107,62	557,20	163,08	365,46	10.193,37
2012	8.448,85	554,56	153,29	378,77	9.535,48
2013	7.504,74	516,10	150,35	386,75	8.557,94
2014	7.232,05	500,63	159,99	385,66	8.278,33
2015	7.612,55	523,11	152,28	225,88	8.513,81
2016	7.855,94	491,80	154,15	224,05	8.726,63
2017	8.458,94	509,12	163,50	187,57	9.319,14
2018	8.610,64	490,68	165,55	163,29	9.430,16
2019	7.814,54	478,28	170,69	155,84	8.619,35
%	-9,25	-2,53	3,10	-4,56	-8,60

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

La variació dels GEH per a l'interval 2009-2019 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.15). El diòxid de carboni continua sent l'emissió que marca la tendència, si bé cal destacar dos aspectes. El primer és la disminució de la contribució dels gasos fluorats. El segon és que, malgrat que es detecti un augment coincident amb la re-

cuperació econòmica, que es va produir a partir de 2014, els nivells no assoleixen els valors anterior a la crisi, fins i tot en el darrer any (d'intensa activitat econòmica) es produeix un descens, que no té res a veure amb la COVID. La tendència a la baixa es veurà reflectida clarament a la memòria de l'any que ve.

Gràfic I-S2.15.
Evolució de les emissions de GEH (CO₂ eq kt) (2009-2019)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

Pel que fa pròpiament al CO₂ per sectors d'activitat, es veu l'evolució en el gràfic següent (gràfic I-S2.16). Com en anys anteriors, el processat de l'energia és el factor més determinant, dins del qual el pes més important, a diferència de l'any anterior, el té el transport (el 46,4 % del processat de l'energia i el 46,3 % del total d'emissions de CO₂), seguit de les indústries del sector energètic (amb el 43,6 % i el 43,5 %, respectivament).

També cal destacar el descens de l'aportació dels processos industrials, que el 2009 representaven 513,80 kt de CO₂ equivalent, per les 190,16 de 2019. Percentualment, les emissions procedents del processat de l'energia experimenta un descens del 8 % respecte de 2018. Les que procedeixen dels processos industrials i ús de productes també experimenten un descens del 38,7 % respecte de l'any anterior. En canvi, les procedents de l'agricultura pràcticament es mantenen constants, amb un descens del 0,1 %. Finalment, les procedents del tractament i eliminació de residus disminueixen un 1,8 %. Queda pendent veure la influèn-

cia de la COVID en l'aportació d'emissions de CO₂ en els diferents sectors d'activitat.

Seguint amb la dinàmica iniciada a la memòria de 2019, enguany actualitzam la contribució dels metalls pesants a les emissions. Les dades per al període 2009-2019 es detallen a la taula següent (quadre I-S2.9), on les dades són quilograms. El percentatge fa referència a la variació dels valors de 2019 respecte de 2018.

Com a la memòria de l'any passat, la visualització de les dades les representam en dos gràfics diferents, atesa la diferent escala de cadascuna de les variables. Al primer gràfic (gràfic I-S2.17), hi apareixen els metalls per sota dels 5.000 kg, i al segon (gràfic I-12.18), els que hi estan per sobre.

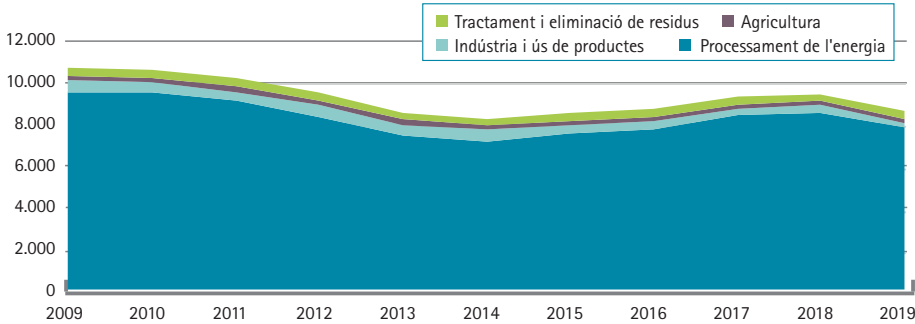
A la memòria d'enguany, hi hem d'afegir dues dades importants pel que fa a les emissions, les partícules en suspensió i els contaminants orgànics persistents.

Pel que fa a les partícules en suspensió, donam informació de les PM_{2,5} (les que te-

nen un diàmetre igual o inferior a 2,5 µm), l'origen de les quals sol ser la combustió de motors dièsel; les PM₁₀ (les que tenen un diàmetre igual o inferior a 10 µm), l'origen de les quals sol ser natural —com és el cas d'irrupcions d'aire d'origen africà—; les PST (partícules suspeses totals menors

de 100 µm), i les BC (material carbonós, component principal de la sutja, compost per una mescla complexa on també hi ha carboni orgànic). Les dades per al període 2009-2019 es donen a la taula següent (quadre I-S2.10), on el tant per cent indica la variació de 2019 respecte de 2018.

Gràfic I-S2.16.
Emissions de CO₂ eq per sectors d'activitat (2009-2019)

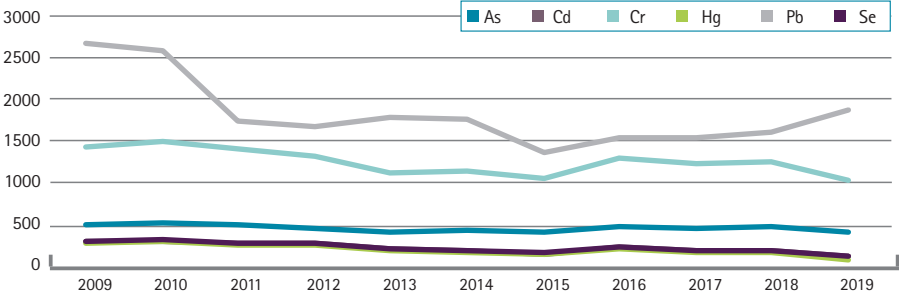

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

QUADRE I-S2.9. METALLS PESANTS (KG)									
	As	Cd	Cr	Cu	Hg	Ni	Pb	Se	Zn
2009	516	322	1.437	5.539	302	24.094	2.663	325	6.835
2010	545	329	1.494	5.630	317	25.932	2.570	342	6.963
2011	520	304	1.411	5.425	284	24.876	1.744	307	6.822
2012	467	288	1.327	5.145	281	21.852	1.664	299	6.548
2013	418	227	1.132	5.074	208	19.516	1.786	224	6.361
2014	447	211	1.152	5.287	193	21.749	1.750	211	6.499
2015	418	176	1.053	5.425	163	20.030	1.370	181	6.659
2016	495	248	1.311	5.852	231	24.006	1.544	253	7.186
2017	481	211	1.235	6.012	194	22.600	1.545	218	7.325
2018	497	200	1.249	6.151	182	24.242	1.599	206	7.452
2019	431	139	1.048	6.060	111	20.775	1.863	136	7.343
%	-13,3	-30,5	-16,1	-1,5	-39,0	-14,3	16,5	-34,0	-1,5

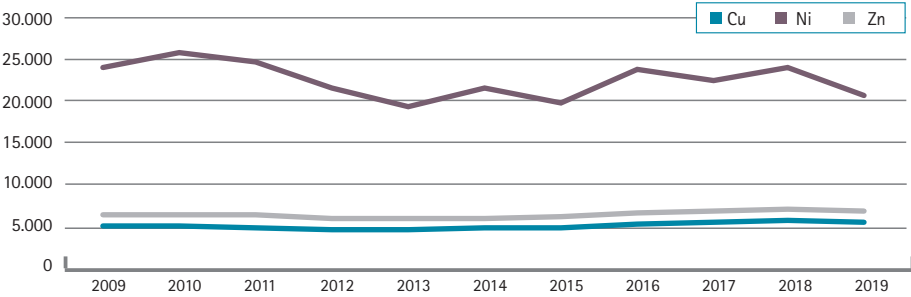
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

Gràfic I-S2.17.
Nivells de metalls pesants (2009-2019) (<5.000 kg)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

Gràfic I-S2.18.
Nivell de metalls pesants (2009-2019) (>5.000 kg)

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

QUADRE I-S2.10. PARTÍCULES EN EL PERÍODE 2009-2019 (TONES) (2009-2019)

	PM _{2,5}	PM ₁₀	PST	BC
2009	4.912	6.012	6.768	983
2010	5.187	6.313	7.130	1.001
2011	5.437	6.555	7.386	1.005
2012	4.514	5.471	6.088	847
2013	4.733	5.705	6.460	846
2014	4.860	5.863	6.370	867
2015	4.763	5.751	6.362	848
2016	5.044	6.128	6.777	873
2017	4.958	6.049	6.705	862

continua

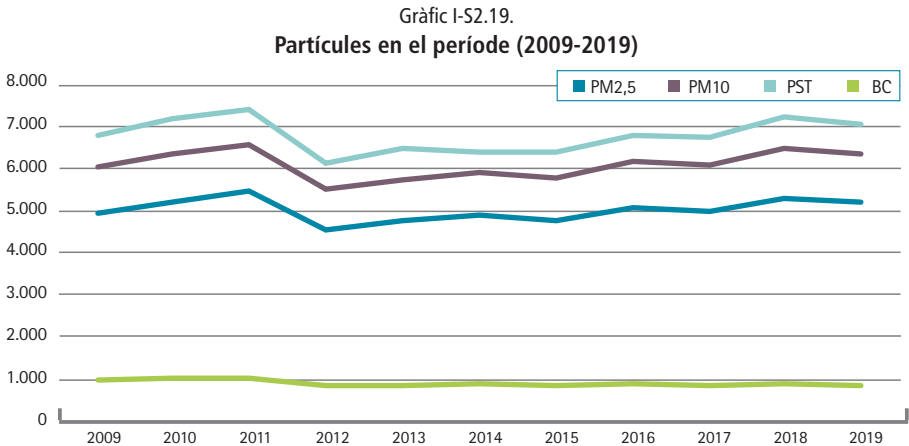
	PM _{2,5}	PM ₁₀	PST	BC
2018	5.278	6.453	7.209	884
2019	5.162	6.315	7.038	858
%	-2,2	-2,1	-2,4	-2,9

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

Aquestes dades també es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.19).

En relació amb els contaminants orgànics persistents —això és HCB (hexacloro-benzè), DIOX (dioxines i furans en mas-sa d'unitats d'equivalència tòxica inter-nacional, i-TEF), Benzo(a)pirè, Benzo(b) fluorantè, Benzo(k)fluorantè, indè, HAP

(hidrocarburs aromàtics policíclics) i PCB (bifenils policlorats)—, es donen les dades en aquesta taula (quadre I-S2.11), on les unitats són quilograms. Atesa la uniformi-tat de les dades, no en fem representació gràfica. Com als gràfics anteriors, el per-centatge indica la variació de 2019 respec-te de 2018.

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

QUADRE I-S2.11. CONTAMINANTS ORGÀNICS PERSISTENTS (2009-2019)								
	HCB	DIOX	BENZO(a)	BENZO(b)	BENZO(k)	INDENO	HAP	PCB
2009	0	2	237	245	107	149	739	0
2010	0	2	238	247	109	151	744	0
2011	0	2	235	244	107	149	735	0

continua

	HCB	DIOX	BENZO(a)	BENZO(b)	BENZO(k)	INDENO	HAP	PCB
2012	0	2	238	245	107	150	739	0
2013	0	3	234	240	104	147	725	0
2014	0	3	236	243	107	149	736	0
2015	0	3	234	242	107	149	731	0
2016	0	3	235	246	110	151	742	0
2017	0	3	236	248	111	151	747	0
2018	0	3	236	249	112	151	749	0
2019	0	3	235	249	111	150	746	0
%	0	0	-0,4	0	-0,9	-0,7	-0,4	0

Font: Direcció General d’Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

4.

L’AIGUA

4.1. RESERVES HÍDRIQUES

Les reserves hídriques, ponderades mesurades en tant per cent, en el decurs de 2020 i segregat per illes, es detallen a aquesta taula (quadre I-S2.12) i es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.20). Com en anys anteriors, els percentatges estan

fets sobre les reserves del total de cada illa. Com a tret diferenciador d’anys anteriors, cal destacar que la baixada estiuenca de les reserves no ha estat tan marcada com la d’anys anteriors, atesa la menor afectació per part del turisme. També destaca que no s’observa una recuperació en els darrers mesos de l’any, la qual cosa és funció directa de les precipitacions per sota dels valors normals que es va produir en els darrers mesos de l’any (vegeu l’apartat de meteorologia).

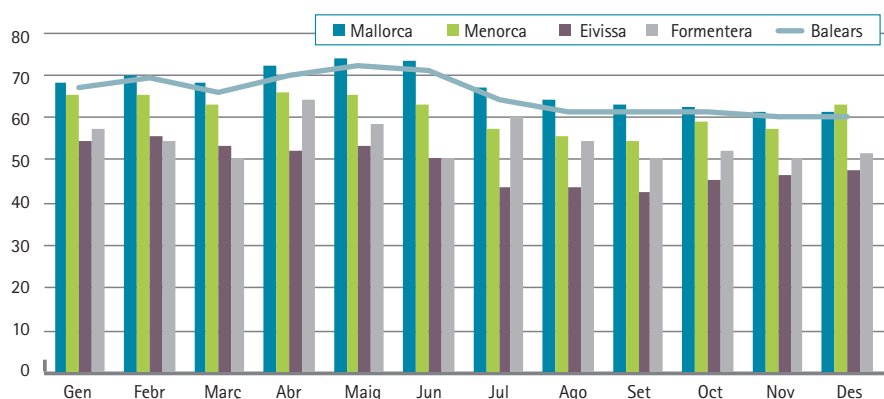
QUADRE I-S2.12. EVOLUCIÓ MENSUAL DE LES RESERVES HÍDRIQUES (2020) (%)					
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Gener	69	66	55	58	68
Febrer	71	66	56	55	70
Març	69	64	54	51	67
Abril	73	67	53	65	71
Maig	75	66	54	59	73
Juny	74	64	51	51	72
Juliol	68	58	44	61	65
Agost	65	56	44	55	62
Setembre	64	55	43	51	62

continua

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Octubre	63	60	46	53	62
Novembre	62	58	47	51	61
Desembre	62	64	48	52	61

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.20.
Evolució mensual de les reserves hídriques (2020) (%)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Pel que fa a l'evolució interanual segregat per illes, les dades dels deu darrers anys figuren en aquesta taula (quadre I-S2.13) i es representen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.21). Malgrat el descens del consum provocat pel descens significatiu del nombre de turistes, no s'observa una recuperació significativa (fins i tot hi ha un descens a les Pitiüses) a causa de la baixa pluviometria. En aquest sentit, fent una senzilla extrapolació, en determinats casos estariem parlant de situació preocupant de les reserves hídriques en cas que el turisme hagués tingut la incidència que es preveia a principi d'any.

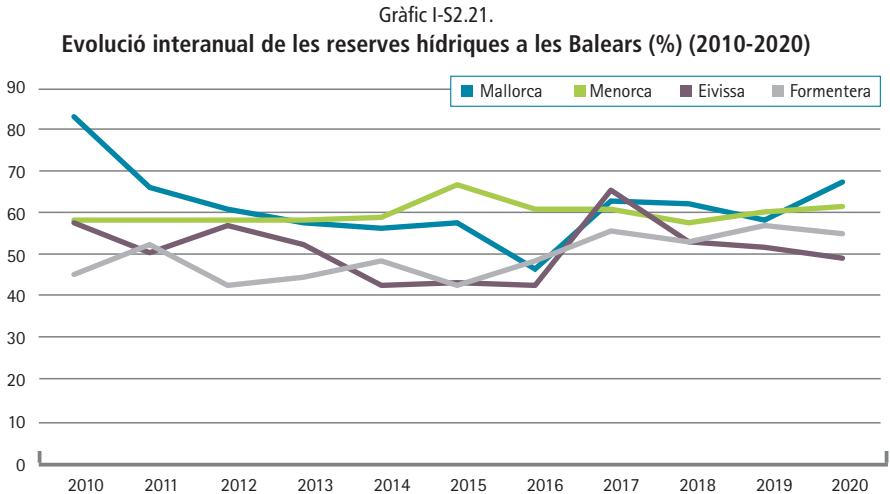
En percentatge, la variació interanual és d'un +15,3 % a Mallorca, +1,9 % a Me-

norca, -4,7 % a Eivissa i -3,4 % a Formentera. Atès el major pes de les illes majors en el còmput total, en el conjunt de les Illes Balears la mitjana anual va ser de 66,2 %, la qual cosa suposa un augment de 7,5 punts respecte de 2019. La variació interanual/mensual (2019-2020) en el valor de la mitjana ponderada, es representa en aquest gràfic (gràfic I-S2.22).

En vista de les dades, es constata que és precisament a l'estiu quan en el conjunt de les illes s'observa una variació positiva generalitzada de les reserves. En canvi, la comparativa és negativa en els dos darrers mesos de l'any per qüestions meteorològiques, sobretot a Formentera.

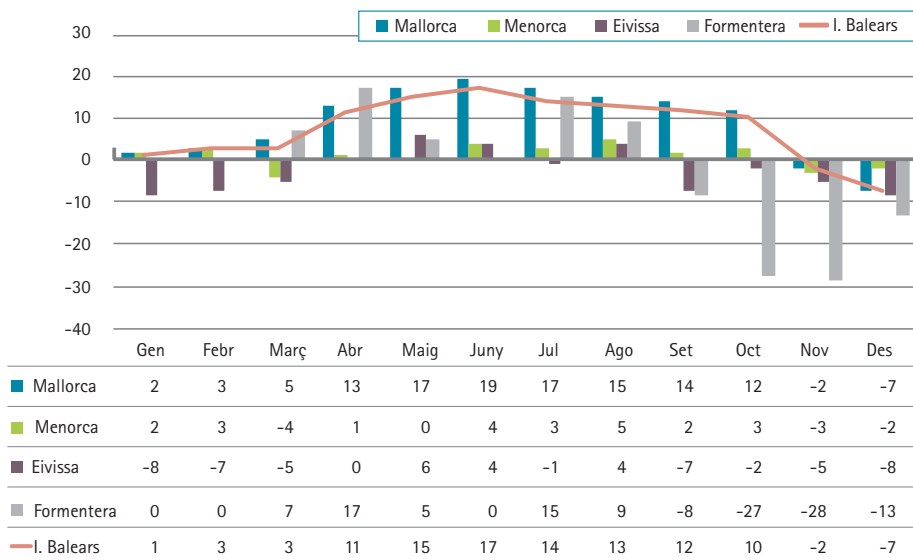
QUADRE I-S2.13. EVOLUCIÓ ANUAL DE LES RESERVES HÍDRIQUES A LES ILLES BALEARS (%) (2010-2020)				
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2010	83,66	58,75	57,91	45,50
2011	66,50	59	50,91	52,50
2012	61,58	58,83	57,66	42,83
2013	58,33	58,41	52,83	44,75
2014	56,67	59,25	43,16	49
2015	58,08	67,33	43,75	43,25
2016	46,92	61	42,83	48,75
2017	63	61,17	66,17	55,75
2018	62,75	57,83	53,25	53,42
2019	58,92	60,83	52	57,08
2020	67,92	62	49,58	55,17

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.22.
Variació interanual per mesos a les Balears (%) (2020)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

4.2. ÍNDEX DE SEQUERA HIDROLÒGICA

Aquest indicador fa referència a la disminució de la disponibilitat d'aigua potable (superficial i subterrània) en un sistema de gestió determinat i per a un període de temps indeterminat que pot impedir satisfer les demandes d'aigua del sistema d'explotació. Recordam que els escenaris i l'estat de l'índex de sequera hidrològica es presenten per colors amb el criteri esmentat al quadre (quadre I-S2.14).

La notació leUD fa referència a l'índex de sequera resultant per a cada unitat de demanda, entenent com a unitat de demanda el conjunt de masses d'aigua subterrània agrupades segons les característiques hidrogeològiques i climàtiques que

formen una unitat diferenciada. Com a la memòria de l'any anterior, es presenten les dades de la totalitat de Mallorca, que conté set unitats de demanda, fent la mitjana ponderada de la manera següent: la d'Artà representa el 4,7 % del total; la de Manacor-Felanitx, el 6,4 %; la de Migjorn, el 6,1 %; la del Pla, el 6,11 %; la de Palma-Alcúdia, el 37,7 %; la de Tramuntana Nord, el 26,6 %, i el de Tramuntana Sud, el 12,4 %.

Per al 2020, els índexs de sequera hidrològica s'esmenten en aquest quadre (quadre I-S2.15), on hem aplicat el criteri de colors, i es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.23), on no hi hem representat la línia de les Illes Balears perquè pràcticament coincideix amb la de Mallorca, atès el pes que té

l'illa en el conjunt de l'arxipèlag. L'índex del conjunt de les Illes Balears en una mitjana on la ponderació de les illes és la següent: Mallorca el 87,5 %, Menorca el 5,9 %, Eivissa el 6,5 % i Formentera el 0,1 %.

En el gràfic s'observa que, malgrat que només a Eivissa es va entrar en estat de prealerta durant mig any (dos mesos a Menorca), la tendència generalitzada és descendent, malgrat que el consum estiuenc es va reduir a causa de la disminució del volum de turistes.

Per tenir una idea de l'evolució interanual, adjuntam els gràfics (gràfic I-S2.24) i (gràfic I-S2.25), on es representa l'evolució dels índexs de sequera hidrològica des del gener de 2010 fins al desembre de 2020. Ho representam en dos gràfics per no carregar-los d'informació. Les majors fluctuacions observades a les illes menors són degudes a la influència directa que tenen les precipitacions sobre els reduïts aqüífers de les Pitiüses, amb una inèrcia més petita respecte dels de les illes majors.

QUADRE I-S2.14. ESTAT DE L'ÍNDEX DE SEQUERA (2020)

Color	Valor de l'índex (IeUD)	Estat
Verd	$\geq 0,50$	Situació estable o de normalitat
Groc	$0,50 > \text{IeUD} \geq 0,30$	Situació de prealerta
Taronja	$0,30 > \text{IeUD} \geq 0,15$	Situació d'alerta
Vermell	$\text{IeUD} < 0,15$	Situació d'emergència

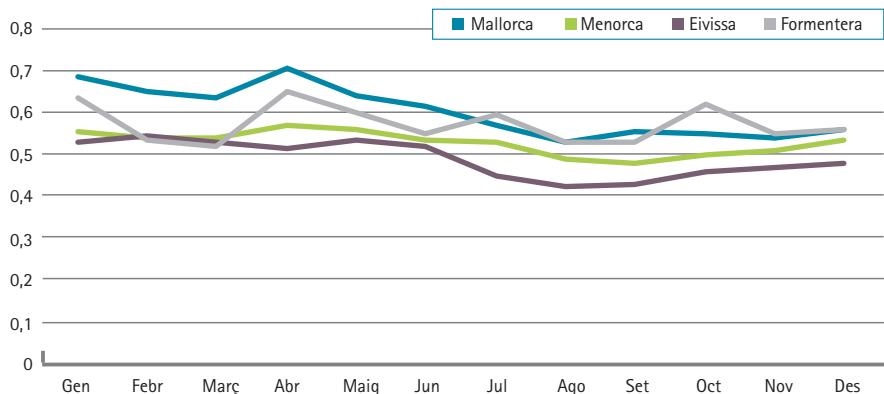
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.15. ÍNDEX DE SEQUERA HIDROLÒGICA (2020)

Mes	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Gener	0,686	0,558	0,529	0,636	0,668
Febrer	0,653	0,543	0,548	0,535	0,640
Març	0,639	0,539	0,530	0,520	0,626
Abril	0,709	0,570	0,515	0,652	0,688
Maig	0,641	0,563	0,538	0,603	0,629
Juny	0,615	0,535	0,523	0,550	0,604
Juliol	0,572	0,529	0,453	0,597	0,562
Agost	0,532	0,489	0,428	0,530	0,522
Setembre	0,555	0,481	0,431	0,532	0,542
Octubre	0,553	0,500	0,460	0,623	0,544
Novembre	0,541	0,511	0,471	0,550	0,535
Desembre	0,559	0,535	0,480	0,560	0,553

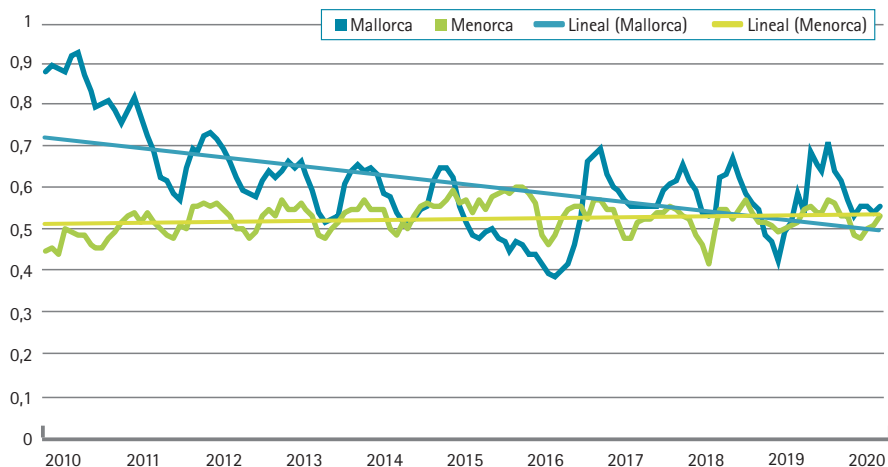
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.23.
Índex de sequera hidrològica (2020)

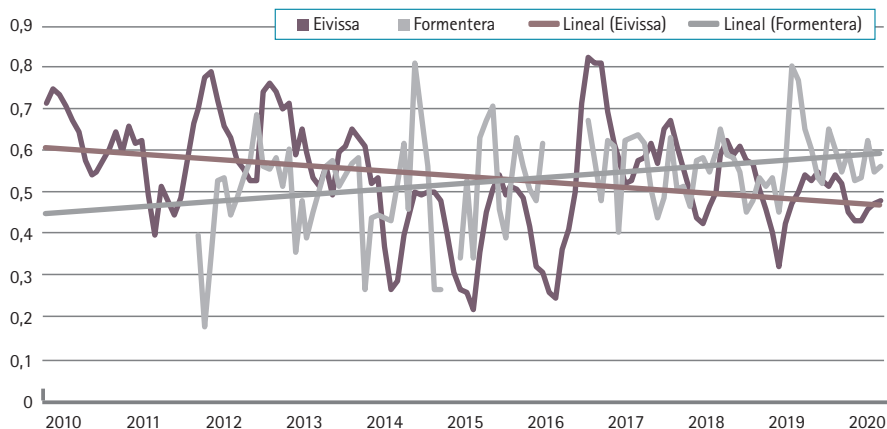
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.24.
Evolució interanual de Mallorca i Menorca (2010-2020)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.25.
Evolució interanual d'Eivissa i Formentera (2010-2020)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

A deu anys vista, els comportaments de Mallorca i Eivissa són coincidents en el descens. En aquest punt, cal recordar que l'índex de sequera hidrològica no només és funció de les precipitacions, sinó també de la gestió que es fa dels aqüífers. Menorca manté un valor més o menys constant, mentre que l'excepció és Formentera, en què s'observa una línia ascendent.

També cal indicar en aquest aspecte que a la Pitiüsa menor el subministrament d'aigua per a consum humà es fa íntegrament d'aigua dessalinitzada, mentre que a Menorca es fa, en la seva gran majoria, dels aqüífers.

Per tenir una idea globalitzada de l'evolució de l'índex de sequera hidrològica, cal complementar la informació amb la que apareix a l'apartat de subministrament d'aigua, sobretot pel que fa a l'origen de l'aigua subministrada.

4.3. ABASTIMENT D'AIGUA PER A CONSUM URBÀ

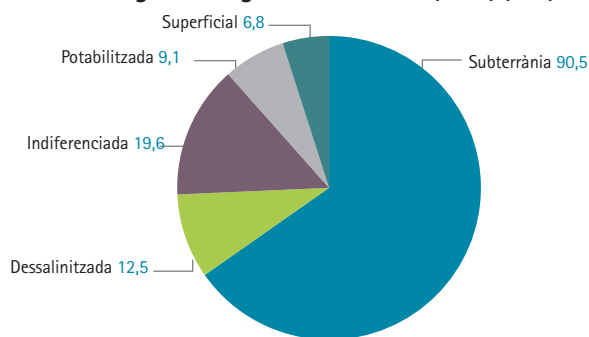
A la memòria de l'any passat es va introduir per primera vegada aquest apartat, de gran importància estratègica, atès el caràcter insular i eminentment turístic de la nostra comunitat. Com a l'any anterior, només disposam de dades fins a dos anys enrere, és a dir, de 2019. Per aquesta raó, no podem fer palès l'impacte del coronavirus en aquesta variable i no el podem constatar fins a la memòria de l'any que ve.

El 2019, el volum d'aigua de consum subministrat en el conjunt de les Illes Balears va ser de 138.779 hm³ (un 2,8% més que el 2018), dels quals es consumiren 102.287 hm³, la qual cosa suposa unes pèrdues del 26,3% (1,5 punts percentuals superior a l'any anterior). Per origen de l'aigua subministrada, la subterrània, amb 90.573 hm³, va suposar el 65,3% del total (3,5 punts

percentuals inferior al 2018); la dessalinitzada, amb 12.540 hm³, suposà el 9,0 % (1,7 punts superior a l'any anterior); la indiferenciada (barreja d'aigües subterrànies, dessalinitzades i fins i tot superficials en percentatges desconeguts), amb 19.634 hm³, el 14,2 % (en puja 3,6); la potabilitzada (aigües subterrànies amb un contingut alt de sals que ha passat per un procés de

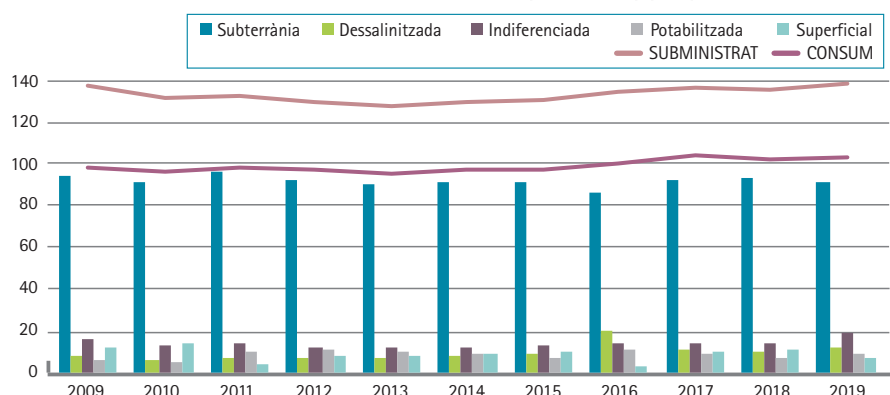
potabilització), amb 9,166 hm³, el 6,60 % (en puja un 1,1), i la superficial, amb 6.867 hm³, el 5 % (en baixa 3,1). La proporcionalitat de l'origen de l'aigua subministrada es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.26), mentre que l'evolució des del 2009, també amb especificació del seu origen, es representa al gràfic que el segueix (gràfic I-S2.27), on les unitats són hm³.

Gràfic I-S2.26.
Origen de l'aigua subministrada (2019) (hm³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.27.
Subministrament a les Illes Balears, (2009-2019) (hm³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

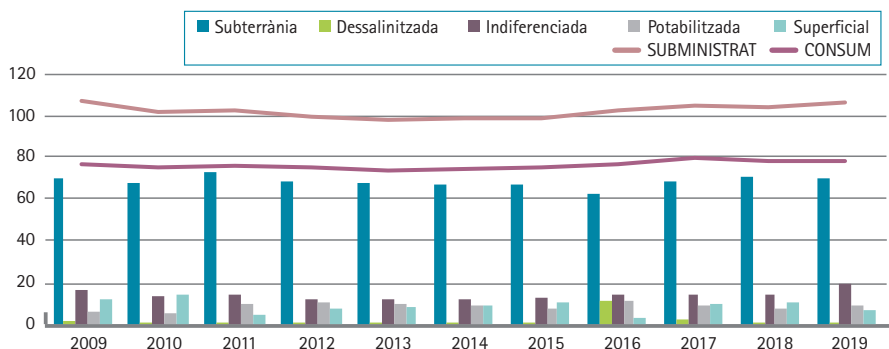
Si la informació se segrega per illes, el volum d'aigua subministrada a l'illa de Mallorca va ser de 106.252 hm³ (1,4 % més que el 2018), dels quals es varen consumir 78.581 hm³. Això suposa unes pèrdues del 26,0 %. L'origen de l'aigua subministrada va ser el següent: un 66,0 % subterrània (70.170 hm³), un 0,39 % dessalinitzada (0,4 hm³), un 18,5 % indiferenciada (19.634 hm³), un 8,6 % potabilitzada (9.166 hm³) i un 6,5 % superficial (6.867 hm³). L'evolució del subministrament d'aigua a Mallorca en el període 2009-2019 es visualitza al gràfic (gràfic I-S2.28).

A l'illa de Menorca, el volum subministrat va ser de 12.972 hm³ (un 8,7 % més que el 2018), dels quals es consumiren 9.468. Això suposa unes pèrdues del 27,0 %. Al gràfic següent (gràfic I-S2.29) es visualitza l'evolució del subministrament en el període 2009-2019. Cal destacar que Menorca és l'única illa de l'arxipèlag que es va nodrir íntegrament d'aigua subterrània fins al 2018. Així i tot, els 0,7 hm³ d'aigua dessalinitzada de 2019, només representen el 5,2 % del total.

A Eivissa, el volum que es va subministrar en el decurs de 2019 va ser de 18,844 hm³ (un 0,9 % superior al 2018), dels quals es consumiren 13,616 hm³. Això suposa unes pèrdues del 27,7 %. Quant a l'origen de l'aigua subministrada, un 43,0 % va ser de procedència subterrània (8.105 hm³), mentre que el 56,99 % restant va ser aigua dessalinitzada (10.740 hm³). Així, pràcticament s'inverteixen les proporcions respecte de l'any anterior i la tendència registrada fins aleshores. Al gràfic següent (gràfic I-S2.30) es veu l'evolució de l'aigua subministrada a Eivissa per al període 2009-2019, on es constata la inversió de les proporcions pel que fa a l'origen de l'aigua subministrada.

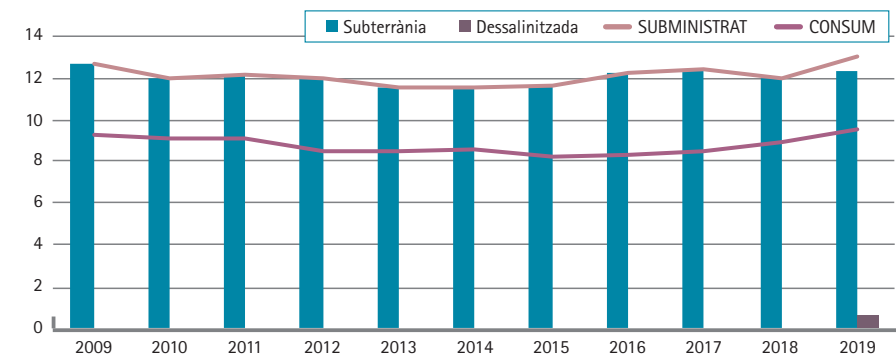
Pel que a Formentera, el volum subministrat va ser de 0,711 hm³ (un 5,2 % superior al 2018), dels quals es consumiren 0,622 hm³, amb resultat d'unes pèrdues del 12,5 %. L'evolució del volum d'aigua subministrada en el període 2009-2019 a Formentera es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.31), on destaca que la totalitat de l'aigua és de procedència dessalinitzada.

Gràfic I-S2.28.

Subministrament a Mallorca (2009-2019) (hm³)

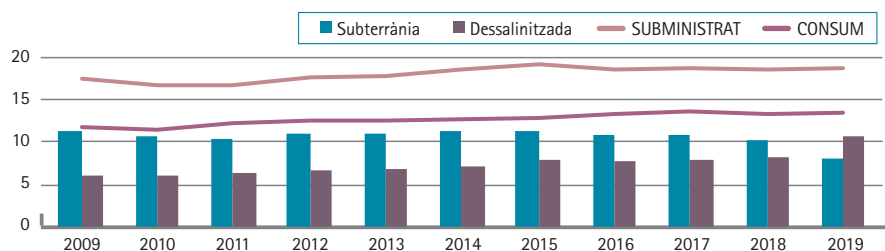
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.29.
Subministrament a Menorca (2009-2019) (hm³)

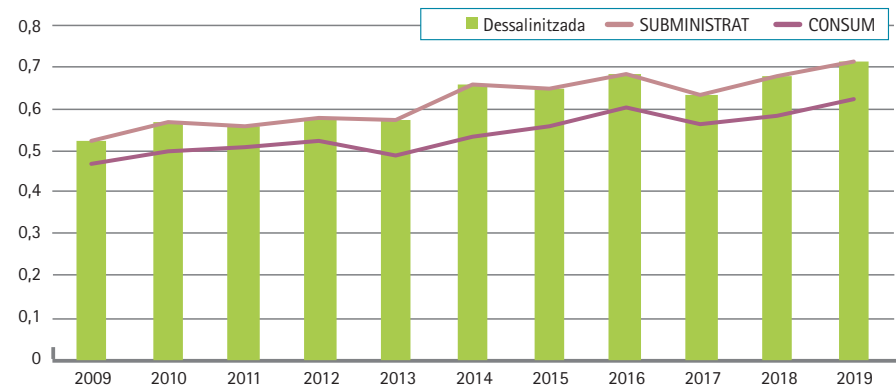
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.30.
Subministrament a Eivissa (2009-2019) (hm³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.31.
Subministrament a Formentera (2009-2019) (hm³)

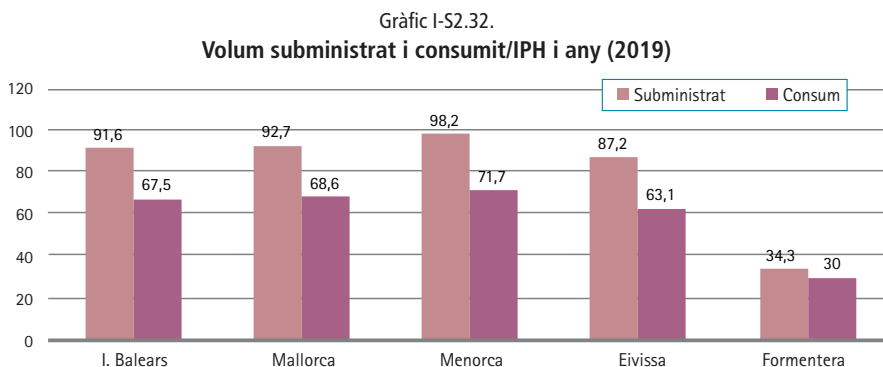
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En aquesta memòria introduïm un indicador nou: el volum d'aigua subministrat i consumit per IPH i any. Al gràfic següent (gràfic I-S2.32), hi figura el consum segregat per illes. Si bé pot resultar interessant la comparativa amb les dades de 2020, no disposarem d'aquests elements fins a la memòria de l'any que ve. Elaboram el volum per IPH i no per habitant en considerar que és una mesura que s'apropa més a la realitat, sobretot a Formentera, on a l'estiu la gent que hi ha supera amb escreix el doble dels habitants. En qualsevol cas, en fem una aproximació, ja que no disposam de valors d'IPH anuals. Per aquesta raó hem tret aquest valor, sempre de manera aproximada, fent la mitjana dels valors mitjans mensuals de l'indicador de pressió humana. Les dades que hi figuren són els metres cúbics per IPH i any. Per les diferències entre el volum consumit i el subministrat a cada illa, cal consultar els percentatges de pèrdues d'aquest mateix apartat.

Finalment, cal esmentar la producció anual d'aigua dessalinitzada per a l'abastiment urbà a les Illes Balears, atès que es tracta d'un subministrament que, a diferència de les reserves d'origen meteorològic, implica una despesa energètica i genera un residu, la salmorra, que té impacte directe en la salinitat de l'aigua de la mar i, en conseqüència, pot afectar l'equilibri ecològic.

Les dades corresponents a 2020 es detallen a la taula següent (quadre I-S2.16), on el percentatge fa referència a la variació respecte de l'any anterior. Malgrat l'augment a Menorca, la tendència general de les illes es veu marcada, majoritàriament, pels valors negatius de Mallorca i Eivissa.

En aquest gràfic (gràfic I-S2.33) es visualitza l'evolució interanual per al període 2010-20, on les unitats són també metres cúbics.

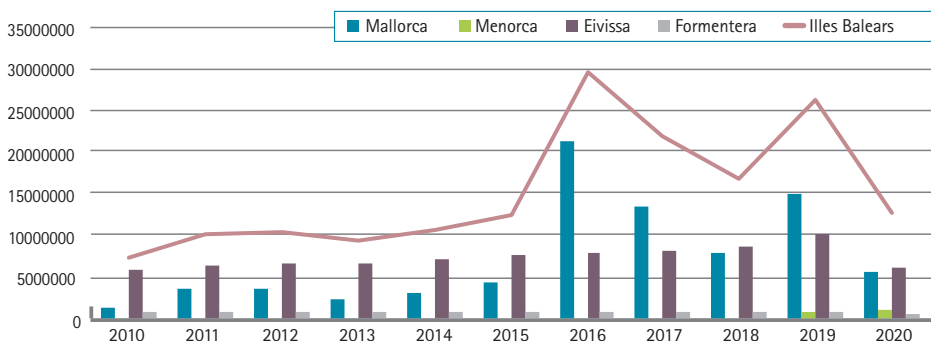
Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori/Ibestat

QUADRE I-S2.16. AIGUA DESSALINITZADA A LES ILLES BALEARS (2019-2020) (m³)

	2019	2020	%
Mallorca	14.843.838	5.590.511	-62,3
Menorca	673.542	981.259	45,7
Eivissa	10.198.084	5.914.892	-42,0
Formentera	698.430	514.126	-26,4
TOTAL	26.413.894	13.000.788	-50,8

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.33.
Aigua dessalinitzada (2010-2020) (m³)

Font: Direcció General de Recursos Hídrics. Conselleria de Medi Ambient i Territori

4.4. DEPURACIÓ D'AIGÜES

La depuració d'aigües a les nostres illes la duu a terme Emaya als municipis de Palma, Marratxí, Bunyola i Esporles, mentre que Sant Llorenç, Calvià i Alcúdia tenen les seves respectives instal·lacions de sanejament. A la resta de les Illes Balears el sistema de sanejament el fa Abaqua.

El 2020 es varen tractar un total de 109.187.141 m³ en el conjunt de les Illes Balears, la qual cosa suposa un descens del 16,25 % respecte de 2019. D'aquest total, 82.757.325 m³ corresponen a Ma-

llorca (75,8 %); 12.211.858 m³ a Menorca (11,2 %); 13.228.917 m³ a Eivissa (12,1 %), i 989.041 m³ a Formentera (0,9 %).

Aquestes dades es visualitzen en aquest gràfic (gràfic I-S2.34). Dels EDAR gestionats per Abaqua, el 2020, n'hi ha set que superen el cabal de disseny durant quatre mesos o més, la qual cosa representa el 9 % del total de depuradores gestionades per aquesta entitat.

L'efecte de la pandèmia es deixa veure en el gràfic que segueix (gràfic I-S2.35), on es fa la comparativa de l'evolució mensual el

2019 i el 2020. Malgrat començar el 2020 amb valors superiors als de l'any anterior, l'efecte del confinament es deixa notar tota la primavera. Es produeix un repunt per la influència tardana del turisme, però l'acabament sobtat de la temporada també nota en els darrers mesos de l'any.

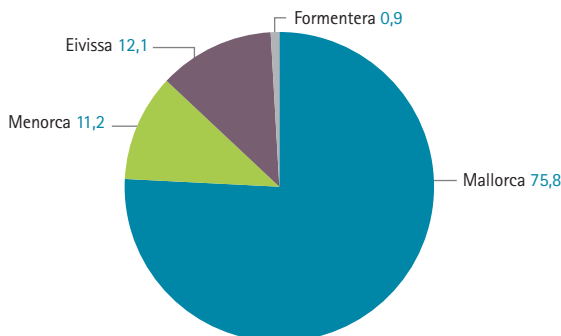
Dels volum corresponent a Mallorca, a la taula següent (quadre I-S2.17) es fa esment de les fraccions tractades per cadascun dels gestors, amb especificació del percentatge que representen sobre el total de Mallorca i sobre el total de les Illes Balears.

Per a l'illa de Mallorca, l'evolució mensual del cabal tractat es representa en aquest gràfic (gràfic I-S2.36), en què es fa la comparativa amb l'any anterior per constatar l'efecte de la pandèmia. Atesa la influència d'aquesta illa en el còmput total (75,8 %), el gràfic resultant és molt semblant al del total de l'arxipèlag.

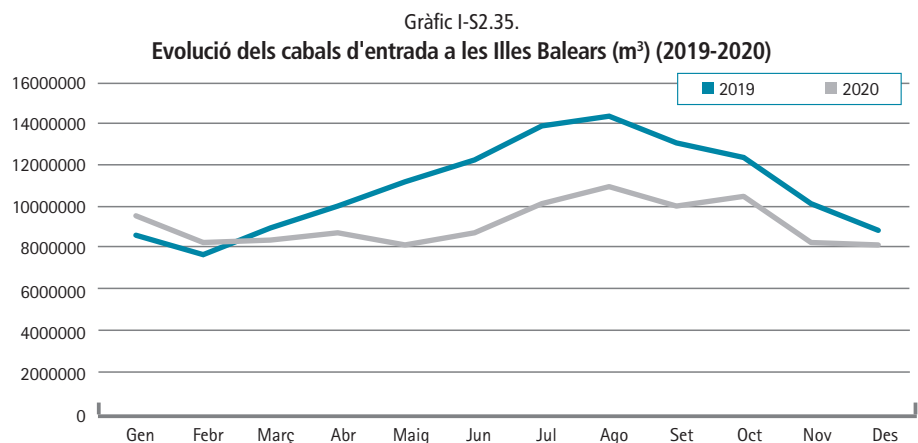
Als EDAR gestionats per Abaqua a Mallorca, es va observar que la reducció anual va ser del 18,3 %, mentre que per al període estiuenc va ser del 29,96 %. També en l'àmbit dels EDAR gestionats per Abaqua, el 2020 n'hi va haver set que varen presentar infradimensionament: Campanet, Consell, Inca, Felanitx, Vilafranca, Sant Joan i Santa Eugènia. Això suposa un 10,7 % del total de depuradores de l'illa. Pel que fa a incompliments de l'aigua depurada a Mallorca als EDAR d'Abaqua, és de l'1 %, concretament a les estacions depuradores de Llubi (amb un cabal d'incompliment del 100 %) i Vilafranca (amb un cabal d'incompliment del 44,9 %).

En relació amb l'illa de Menorca, l'evolució mensual es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.37), on també es fa la comparativa amb el 2019, en la qual es veu una major influència del turisme estiuenc. En aquest cas, el 2020 es compleixen els requisits d'abocament —millorant la situació de 2019— que havia incomplert la depuradora des Mercadal.

Gràfic I-S2.34.
Volum tractat a les Illes Balears (2020) (%)

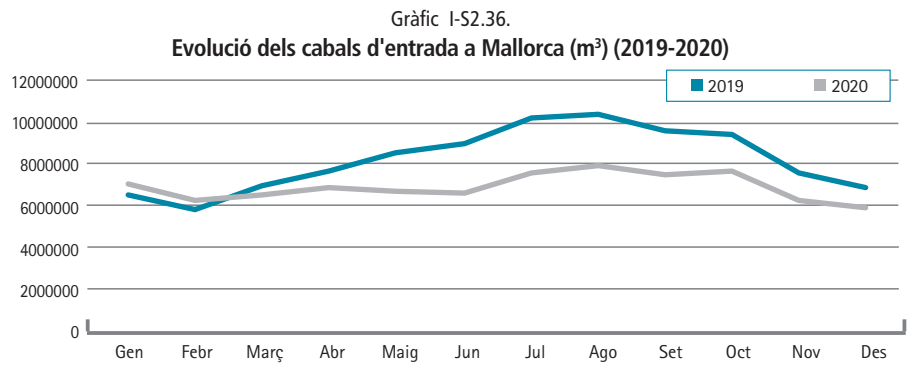
Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià, Sant Llorenç des Cardassar i Alcúdia

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià, Sant Llorenç des Cardassar i Alcúdia

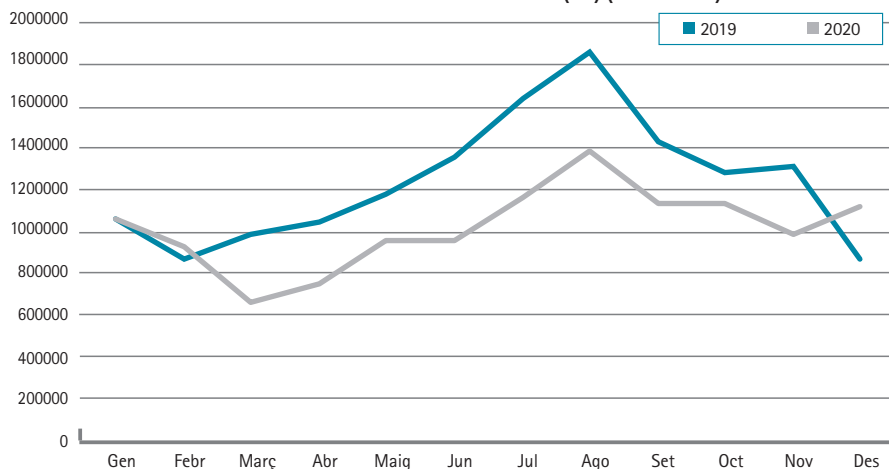
QUADRE I-S2.17. CABALS D'ENTRADA A MALLORCA (2020) (m³)			
	Volum (m³)	% Mallorca	% total
Abaqua	45.714.580	55,24	41,87
Emaya	28.444.529	34,37	26,05
Sant Llorenç	971.104	1,17	0,89
Calvià	4.707.931	5,69	4,31
Alcúdia	2.919.181	3,53	2,67
TOTAL	82.757.325	100	75,79

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià, Sant Llorenç des Cardassar i Alcúdia

Font: Abaqua, Emaya i serveis de sanejament de Calvià, Sant Llorenç des Cardassar i Alcúdia

Gràfic I-S2.37.
Evolució dels cabals d'entrada a Menorca (m³) (2019-2020)

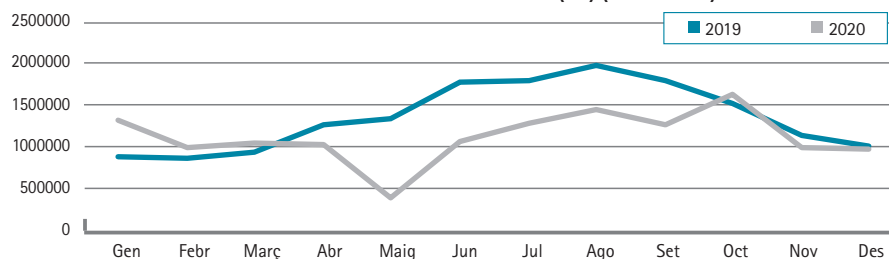
Font: Abaqua

Pel que fa a l'illa d'Eivissa, es representa l'evolució mensual dels cabals traçats en aquest gràfic (gràfic I-S2.38). En el període de 2020, dues de les depuradores no compleixen els requisits de l'aigua depurada, amb els percentatges més alts d'incompliment del conjunt de l'arxipèlag. Així, durant el 2020, el 54,7 % del cabal de l'aigua depurada no compleix els paràmetres establerts a la normativa es-

tatal. La majoria d'aquest cabal (54,3 %) correspon a Vila, i la resta (0,4 %), a la depuradora de Sant Josep. Aquests valors empitjoren els de l'any anterior, que estaven en un 45,2 %.

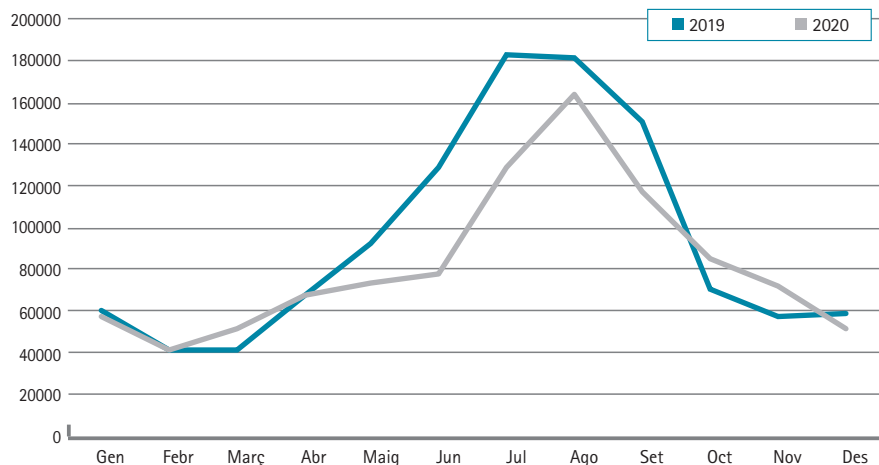
Per acabar el repàs a les illes, l'evolució a Formentera es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.39). En aquest cas es compleixen tots els requisits d'abocament.

Gràfic I-S2.38.
Evolució dels cabals d'entrada a Eivissa (m³) (2019-2020)

Font: Abaqua

Gràfic I-S2.39.
Evolució dels cabals d'entrada a Formentera (m³) (2019-2020)

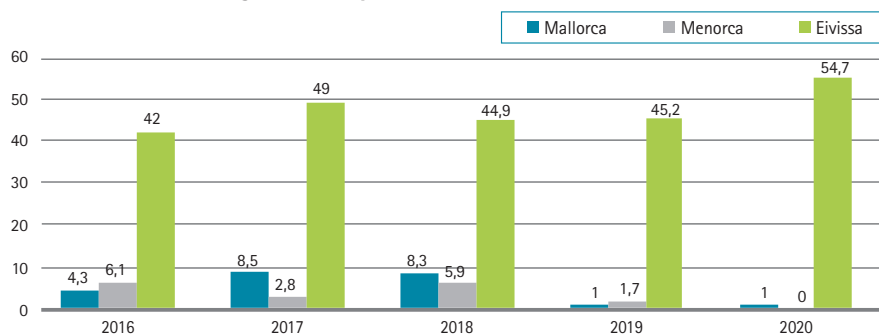

Font: Abaqua

Finalment, els percentatges d'incompliment dels efluents dels EDAR (anomenats ARUD: aigua residual urbana depurada) per a cadascuna de les illes i per al període 2016-2020 es visualitza al gràfic següent

(gràfic I-S2.40), on, en el cas de Mallorca, fa referència als EDAR d'Abaqua. Els percentatges estan fets sobre el total (Abaqua) de cada illa. Formentera no hi figura pel fet de complir els requisits en aquest període.

Gràfic I-S2.40.
Percentatges d'incompliment dels ARUD (%) (2016-2020)

Font: Abaqua

5.

MEDI TERRESTRE

5.1. ELS INCENDIS

Durant el 2020 es produïren 78 sinistres relacionats amb incendis forestals a les Illes Balears, la qual cosa suposa un 27 % menys que el 2019. D'aquests, 70 (90 %) varen ser conats, això significa que la superfície cremada va ser inferior a una hectàrea, mentre que els 8 restants sí que foren incendis. Per illes, la distribució dels sinistres va ser la següent: Mallorca 39 (50 %), Menorca 3 (4 %), Eivissa 28 (36 %) i Formentera 8 (10 %). La distribució per nombre de sinistres es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.41).

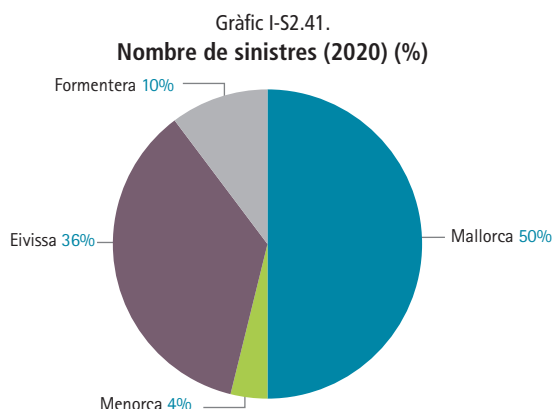
Pel que fa a l'evolució interanual dels sinistres per al període 2010-2020, segregats per conats i incendis, es representa al gràfic següent (gràfic I-S2.42).

Al gràfic que segueix (gràfic I-S2.43) es fa la comparativa dels sinistres de 2020 amb la mitjana per al període 1983-2019. Així

com tradicionalment el major nombre de sinistres es registren a l'estiu, el 2020 presenta una distribució més uniforme en el decurs de l'any, presumptament a causa de la menor mobilitat provocada per l'impacte de la COVID-19 i, pel mateix motiu, de la baixada substancial del nombre de turistes que visitaren les illes.

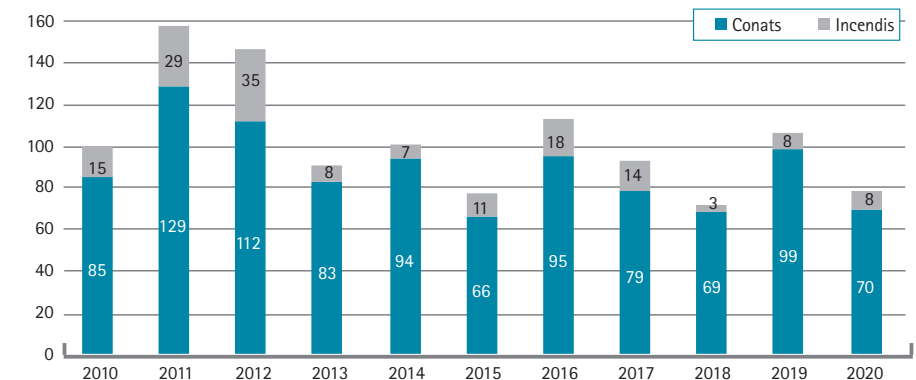
En relació amb la superfície, el 2020 es cremaren 470,01 hectàrees en el conjunt de les Illes Balears, la qual cosa suposa un augment del 351 % respecte de l'any anterior. Per illes, a Mallorca es cremaren 457,04 ha (el 97 % del total); a Menorca, 0,10 ha (0,02 %); a Eivissa, 12,74 ha (3 %), i a Formentera, 0,14 ha (0,03 %). Aquestes dades es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.44).

L'evolució anual de la superfície cremada a l'interval 2010-2020 es veu al gràfic següent (gràfic I-S2.45), on les dades es mesuren en hectàrees i apareixen segregades per superfície arbrada i desarbrada. Cal indicar que en aquest darrer concepte s'hi inclou la superfície de matolls juntament amb la de pastures i canyet.

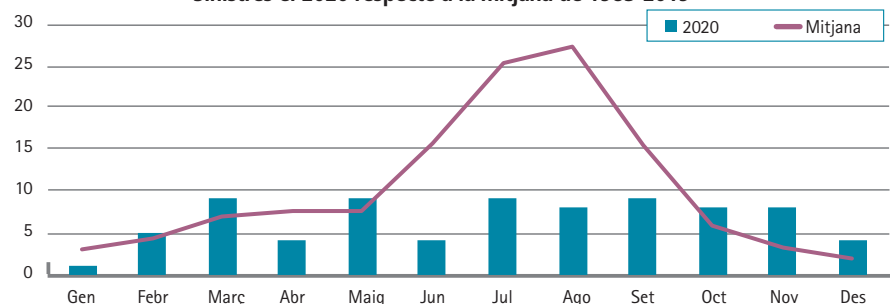
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.42.
Evolució interanual del nombre de sinistres (2010-2020)

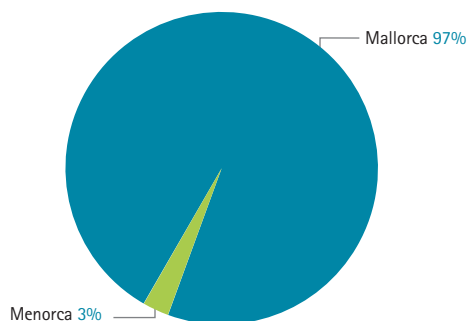
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.43.
Sinistres el 2020 respecte a la mitjana de 1983-2019

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

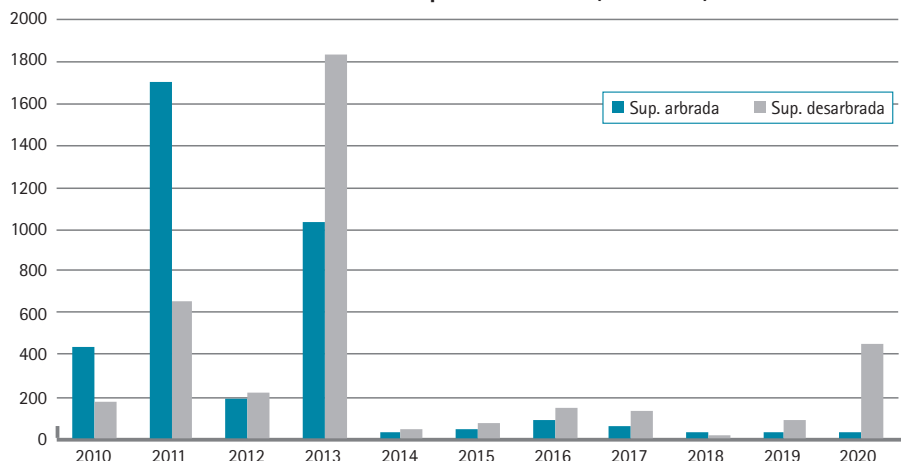
Gràfic I-S2.44.
Superfície cremada el 2020 (% sobre el total)

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.45.

Evolució interanual de superfície cremada (2010-2020)

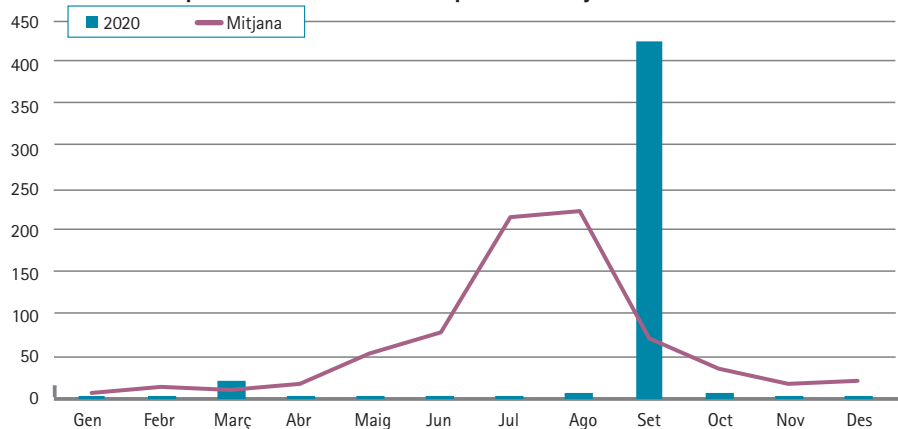
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Si es fa una comparativa de la superfície cremada amb la mitjana 1983-2019, les dades donen com a resultat aquest gràfic (gràfic I-S2.46). Un cop més, el màxim enregistrat els mesos àlgids de l'estiu no tan

sols no tenen lloc, sinó que el màxim de 2020 es detecta el setembre a causa de l'incendi que es va produir al Parc Natural de s'Albufera, en què fins i tot es van haver de desallotjar unes quantes cases.

Gràfic I-S2.46.

Superfície cremada el 2020 respecte a la mitjana 1983-2019

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En el gràfic següent (gràfic I-S2.47) es visualitza la causalitat dels sinistres durant el 2020, en una comparativa amb el 2019 on la variable de mesura és el percentatge sobre el total. Es consolida l'augment del factor humà per davant de les causes naturals, ja detectat l'any anterior respecte de 2018.

Amb vista a una comparativa amb altres comunitats, enguany hi hem inclòs una nova variable: els metres quadrats de superfície cremada per quilòmetre quadrat d'extensió de cada illa o del conjunt de la comunitat autònoma. Aquesta dada també ajuda a entendre la magnitud del sinistre en el si de cada illa. Les dades es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.48), on les unitats són les esmentades.

en el decurs de 2020, segregat per espècies, s'esmenten les dades a la següent taula (quadre I-S2.18), on, com ja s'ha citat va memòries anteriors, «m. c. fusta» fa referència als metres cúbics de fusta, i «est. llenya» es refereix a esteris de llenya. Cal recordar que l'esteri és una unitat de mesura per a troncs de fusta apilats ordenadament, de manera que es refereix al volum que ocupa la fusta i també l'espai de l'aire.

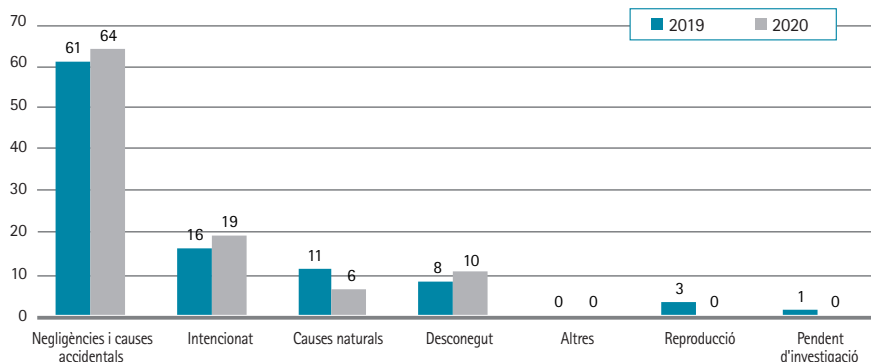
Per espècies, el nombre d'arbres tallats el 2020, segregat per illes, es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.49), on figuren els més representatius: pi, alzina i ullastre. Cal dir que, a més, a Mallorca també s'aprofitaren 63 arbres d'altres espècies, a Eivissa 53 i a Formentera 28.

En una comparativa amb el 2019, el nombre d'autoritzacions varen disminuir en un 2,9 %, el nombre d'arbres va augmentar un 6,8 %, els metres cúbics de fusta disminuïren un 11,2 % i els esteris de llenya també baixaren en un 19,1 %.

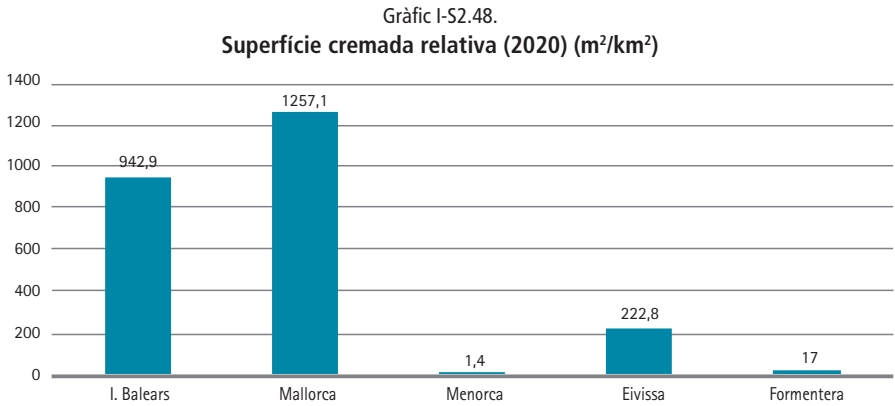
5.2. APROFITAMENT DELS RECURSOS FORESTALS

En relació amb els aprofitaments forestals que es fan dels boscos de les Illes Balears

Gràfic I-S2.47.
Causalitat dels sinistres (%) (2019-2020)

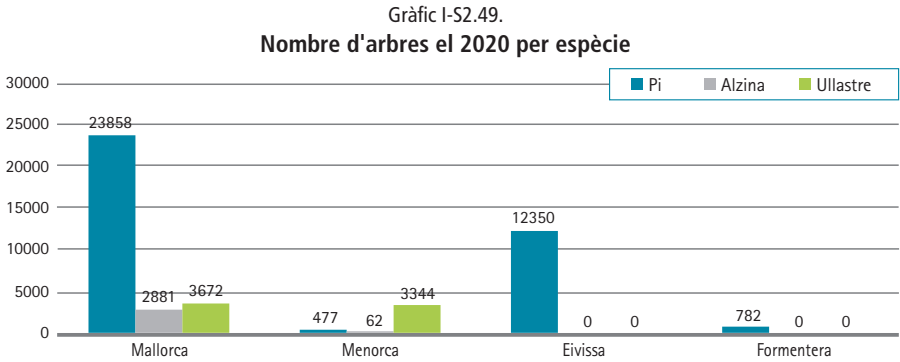
Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Servei de Gestió Forestal. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori/lbestat

QUADRE I-S2.18. APROFITAMENT FORESTAL A LES IL·LES BALEARS (2020)				
Espècie	Nombre d'autoritx.	Nombre d'arbres	M. c. fusta	Est. llenya
Pi	649	37.467	6.984,25	12.419,10
Alzina	84	2.943	528,20	668,34
Ullastre	122	7.016	750,96	876,92
Altres	16	144	30,97	61,35
TOTALS	871	47.570	8.294,38	14.025,71

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Les dades segregades per illes s'esmenten en aquesta taula (quadre I-S2.19) i es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.50). Els percentatges de la taula indiquen la variació percentual respecte de 2019.

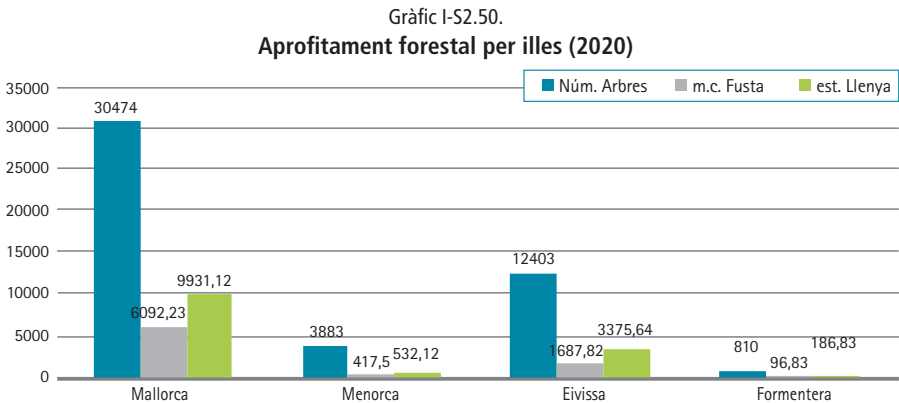
La variació interanual en el període 2010-2020 es representa al gràfic (gràfic I-S2.51), on els màxims registrats entre el 2013 i el 2014, com ja es va esmentar a la memòria de 2019, corresponen a un augment de la superfície cremada pels incendis forestals, sobretot el que va afectar la serra de Tramuntana el juliol de 2013.

5.3. XYLELLA FASTIDIOSA

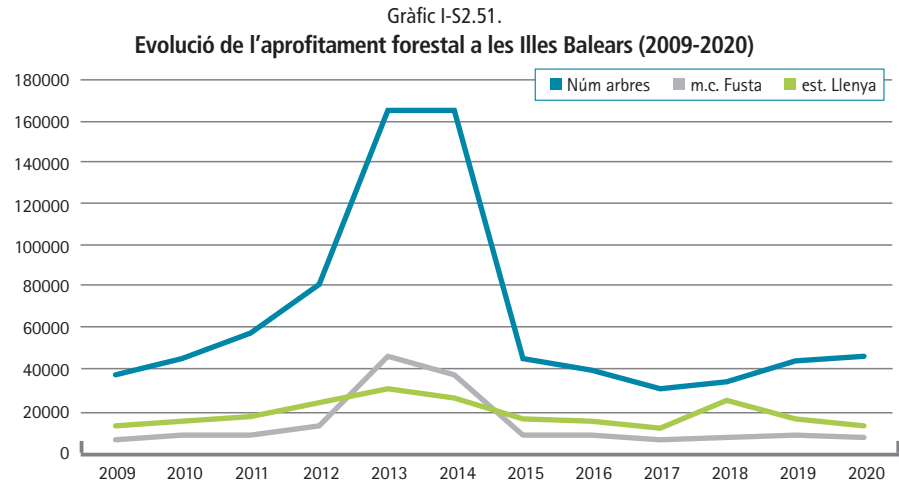
El 2020 van resultar positives 146 mostres en el conjunt de les Illes Balears a deu espècies vegetals diferents, mentre que el 2019 varen ser positives 183 mostres a 12 espècies vegetals diferents. Per espècies, la distribució va ser la que s'esmenta a la taula següent (quadre I-S2.20) i es representa en el gràfic que segueix (gràfic I-S2.52). L'ullastre (*Olea europaea sylvestris*), com l'any anterior, és l'espècie més afectada, amb el 32,9 % dels positius; seguida de l'ametller (*Prunus dulcis*), amb un 24 %, i l'olivera (*Olea europaea europaea*), amb un 21,9 %.

QUADRE I-S2.19. APROFITAMENT FORESTAL A LES ILLES BALEARS (2020)								
Illà	Nombre d'autoritx.	%	Nombre d'arbres	%	M. c. fusta	%	Est. llenya	%
Mallorca	535	-4	30.474	+21	6.092,23	+2	9.931,12	-10
Menorca	76	-25	3.883	-71	417,50	-81	532,12	-86
Eivissa	221	+12,7	12.403	+115	1.687,82	+53	3.375,64	+53
Formentera	39	-13,3	810	+65	96,83	-35	186,83	-37
TOTALS	897	-3	47.570	+7	8.294,38	-11	14.025,71	-19

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

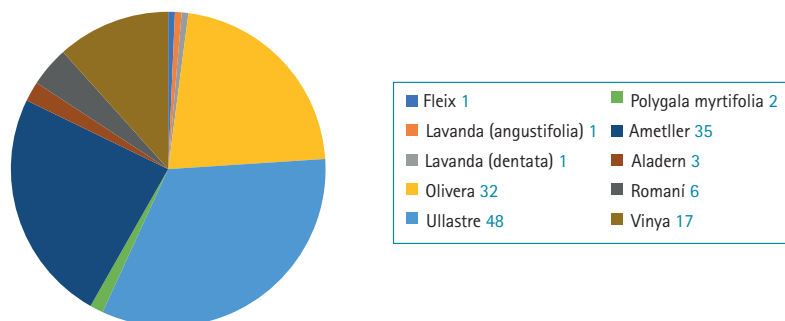

Font: Servei de Gestió Forestal. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.20. XYLELLA FASTIDIOSA A LES ILLES BALEARS (2020)		
	Nombre de mostres rebudes	Nombre de positius
Fraxinus angustifolia (fleix)	3	1
Lavandula angustifolia (lavanda)	12	1
Lavandula dentata (lavanda)	92	1
Olea europaea europaea (olivera)	445	32
Olea europaea sylvestris (ullastre)	714	48
Polygala myrtifolia	33	2
Prunus dulcis (ametller)	163	35
Rhamnus alaternus (aladern)	12	3
Rosmarinus officinalis (romani)	303	6
Vitis vinifera (vinya)	150	17
TOTAL	1.927	146

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-S2.52.
Positius de "*xylella fastidiosa*" (2020)

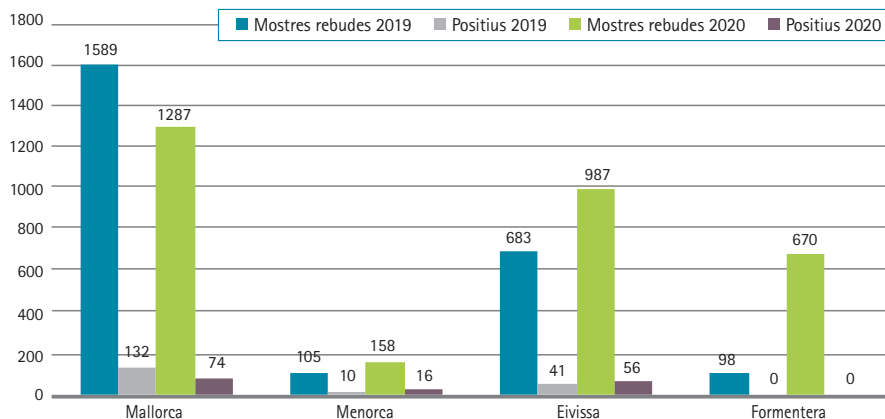
Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

La distribució per illes el 2018 i el 2019 es detalla en aquest gràfic (gràfic I-S2.53), on apareix la comparativa entre el nombre de mostres rebudes i el de positius. El percentatge de positius sobre les mostres rebudes és de 5,7 % a Mallorca, el 10,1 % a Menorca, el 5,7 % a Eivissa i el

0 % a Formentera. El percentatge de positivitat en el conjunt de les Illes Balears és del 4,7 %.

Pel que fa a les eliminacions corresponents al 2020, es detallen en aquest quadre (quadre I-S2.21).

Gràfic I-S2.53.
Mostres i positius de "*xylella fastidiosa*" per illes (2019-2020)

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

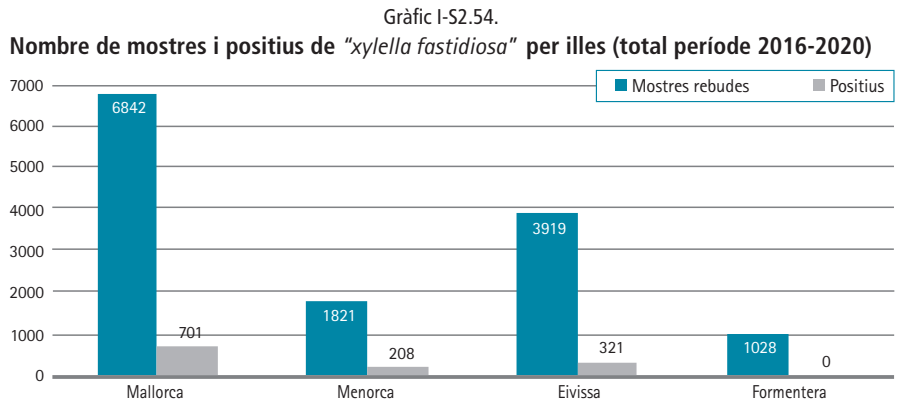
QUADRE I-S2.21. ELIMINACIONS DE DE 'XYLELLA FASTIDIOSA' PER ILLES (2020)			
	Positius	Positius eliminats	Total eliminats
Mallorca	74	101	112
Eivissa	56	36	36
Menorca	16	6	6
Formentera	0	0	0
TOTAL	146	143	154

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Les xifres absolutes, és a dir, el nombre de mostres rebudes i les eliminades des que es va detectar el primer brot, el 2016, fins a finals de 2020, amb 23 espècies afectades, es detalla a la taula següent (quadre I-S2.22) i es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.54). El percentatge de la columna de la dreta correspon al de positius respecte de les mostres rebudes.

QUADRE I-S2.22. NOMBRE DE MOSTRES I POSITIUS DE DE 'XYLELLA FASTIDIOSA' PER ILLES (TOTAL PERÍODE 2016-2020)			
	Nombre de mostres rebudes	Nombre de positius	%
Mallorca	6.842	701	10,2
Menorca	1.821	208	11,4
Eivissa	3.919	321	8,2
Formentera	1.028	0	0
TOTAL	13.610	1.230	9,0

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Les eliminacions en xifres absolutes des que es va detectar el primer brot, el 2016, fins a finals de 2020 es detalla en aquesta taula (quadre I-S2.23) i es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.55).

5.4. AGRICULTURA ECOLÒGICA

A la memòria de 2019 es varen incloure per primera vegada dades sobre l'agricultura ecològica. Com en aquella ocasió, les dades s'han obtingut del Consell de Producció Agrària Ecològica (CBPAE), que és l'òrgan encarregat de la certificació dels productes agroalimentaris ecològics al territori de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Cal recordar que aquest organisme es va crear l'any 1994 mitjançant el Decret 99/1994, de 21 de setembre (BOCAIB número 127, de 18 d'octubre), a conseqüència d'haver assumit la comunitat autònoma les competències en matèria de defensa contra el frau i la qualitat agroalimentària. Es tracta d'un òrgan col·legiat i desconcentrat de la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Pel que fa a les dades de 2020, s'ha d'esmentar que la superfície ecològica en el conjunt de les Illes Balears va ser de

37.834 hectàrees, un 2,90 % superior a l'any anterior. Segregat per illes, Mallorca disposa d'una superfície de 30.640 hectàrees, fet que suposa el 80,98 % del total, i experimenta un augment del 3,26 % respecte del 2019. Menorca té una superfície ecològica de 6.165 hectàrees, el 16,3 % del total, i augmenta el seu valor un 1,4 % respecte de l'any anterior. Pel que fa a Eivissa, amb una superfície de 792 hectàrees (el 2,09 % del total), també creix un 2,86 % respecte de 2019, mentre que Formentera, amb 237 hectàrees, el 0,6 % del total, és l'única illa que experimenta una disminució, que és de l'1,3 % interanual.

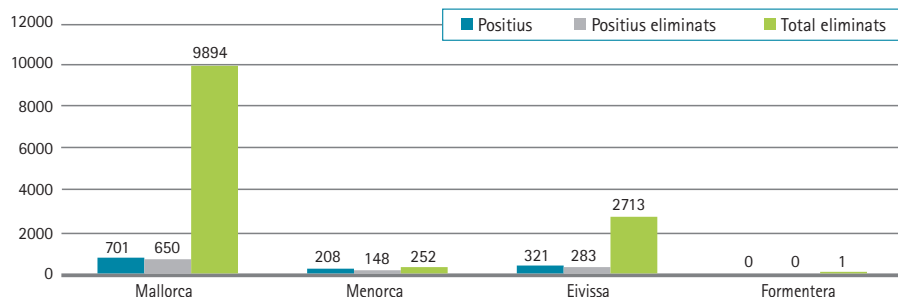
La variació interanual de la superfície ecològica en el període 2010-2020 es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.56).

En relació amb el nombre d'operadors inscrits al CBPAE, el 2020 va ser de 1.020 (un 6,03 % superior a 2019), dels quals 685 són productors i 335 elaboradors. La comparativa per illes entre el 2019 i el 2020 es detalla a la taula següent (quadre I-S2.24), on la notació P fa referència als productors, i E, als elaboradors. La comparativa interanual en el període 2010-2020 es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.57).

QUADRE I-S2.23. ELIMINACIONS DE DE 'XYLELLA FASTIDIOSA' PER ILLES (2016-2020)			
	Positius	Positius eliminats	Total eliminats
Mallorca	701	650	9.894
Menorca	208	148	252
Eivissa	321	283	2.713
Formentera	0	0	1
TOTAL	1.230	1.081	12.860

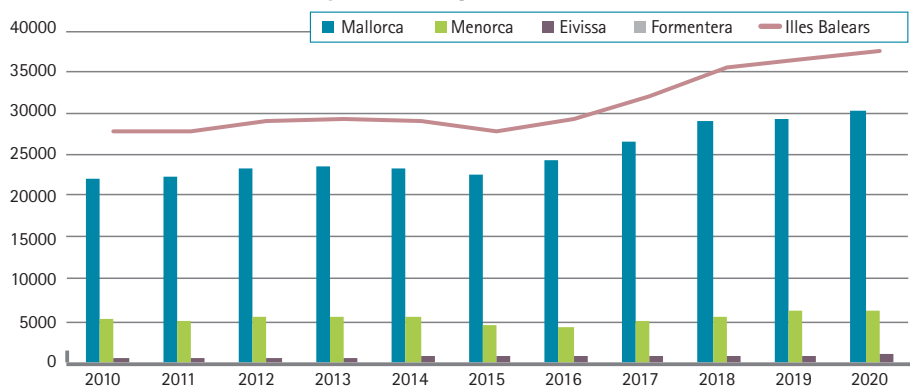
Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-S2.55.
Eliminacions de "*xylella fastidiosa*" per illes (2016-2020)

Font: Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Desenvolupament Rural. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-S2.56.
Superfície ecològica (2010-2020)

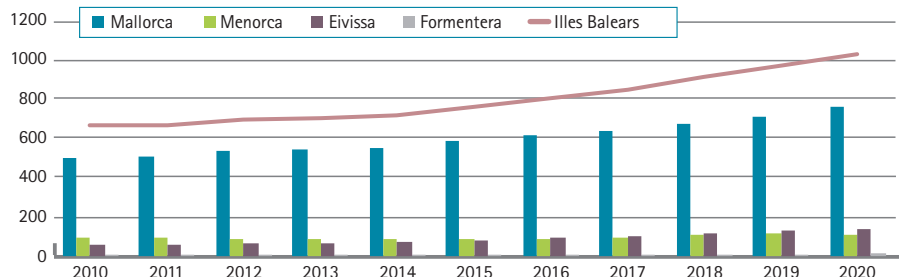
Font: CBPAE

QUADRE I-S2.24. OPERADORS (2019-2020)

	P2019	P2020	%	E 2019	E2020	%
Mallorca	482	512	+6,22	221	243	+9,95
Menorca	71	69	-2,82	44	43	-2,27
Eivissa	90	94	+4,44	41	44	+7,32
Formentera	10	10	0	3	5	+66,67
I. Balears	653	685	+4,90	309	335	+8,41

Font: CBPAE

Gràfic I-S2.57.
Operadors (2010-2020)

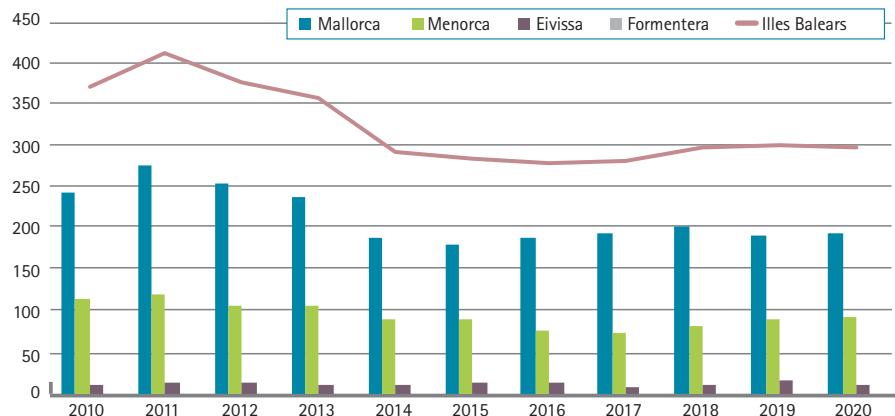

Font: CBPAE

Pel que fa a les explotacions ramaderes, el 2020 se'n comptabilitzaren 301, un 0,66 % menys que el 2019. Per illes, les 195 de Mallorca suposen un augment del 0,52 % respecte de l'any anterior. Les 93 de Menorca suposen un augment de l'1,09 %, mentre que les 13 d'Eivissa suposen una disminució del 23,53 %. L'evolució en el període 2010-2020 es visualitza en aquest gràfic (gràfic I-S2.58).

Les explotacions ramaderes comptabilitzaren el 2020 un total de 36.243 caps de ramat, la qual cosa suposa un augment del 5,9 % respecte de 2019. Per illes, els 28.866 caps de Mallorca representen un augment del 8,6 % respecte de 2019, els 4.433 Menorca representen un descens del 9,1 % respecte de l'any anterior i els 2.944 d'Eivissa suposen un augment del 5,1 %.

Gràfic I-S2.58.
Explotacions ramaderes (2010-2020)

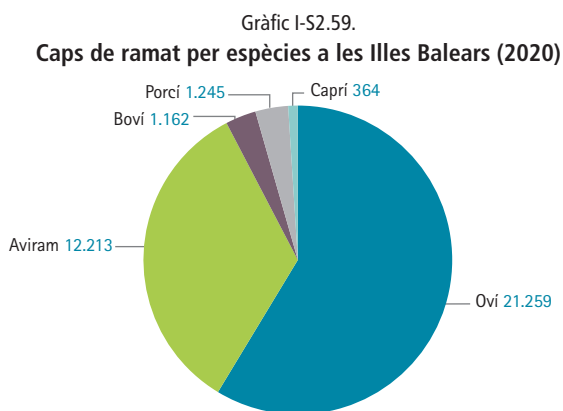

Font: CBPAE

Per espècies, la distribució de 2020 en el conjunt de les Illes Balears es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.59).

Finalment cal fer esment del nombre de caseres (apicultura). Les dues illes majors

són les úniques que disposen d'aquest tipus d'explotació ecològica. Pel que fa a Mallorca, hi ha un total de 150 caseres, 12 més que l'any anterior (8,7 % superior), mentre que Menorca, amb 20 caseres, repeteix dades respecte de 2019.

Font: CBPAE

6.

BIODIVERSITAT

6.1. PROTECCIÓ D'ESPÈCIES

6.1.1. Autoritzacions

En matèria de protecció d'espècies es disposa, com l'any passat, de dades sobre autoritzacions, avaraments de tortugues i cetacis, així com d'arbres catalogats i del nombre d'espècies amenaçades i/o catalogades a les Illes Balears. Enguany hi afegim informació sobre el voltor negre, el voltor lleonat, la milana i l'àguila peixatera.

El 2020 es donaren un total de 208 autoritzacions, de les quals 19 varen ser per

anellament, 21 per caça científica, 26 per captura d'espècie protegida, 6 per falconeria, 2 per fotografia, 59 per recollida de flora, 15 per tinència d'espècie protegida, 18 per trasllat d'animals i 42 autoritzacions especials. Aquestes dades es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.60), mentre que en aquesta taula (quadre I-S2.25) apareix la comparativa amb l'any anterior, amb especificació del percentatge de variació.

6.1.2. Arbres singulars

En matèria de catalogació d'arbres singulars, el Parlament va aprovar el 20 de març de 1991 la Llei de protecció dels arbres singulars de les Illes Balears, amb l'objectiu de crear un instrument normatiu del

màxim nivell per assegurar la conservació dels individus arboris amb característiques extraordinàries per talla o per l'edat, o bé especialment valuosos des del punt de vista cultural. De llavors ençà, s'han catalogat un total de 75 arbres: 28 el 1992, 13 el 2001, 18 el 2003, 4 el 2005, 3 el 2006, 4 el 2010 i 5 el 2016. Per illes, la distribució actual d'arbres singulars catalogats, dona com a resultat el gràfic que segueix (I-S2.61). Respecte de l'any anterior, s'han registrat dues baixes, una a Mallorca i una altra a Menorca.

6.1.3. Tortuga marina

El 2019 es localitzaren per primera vegada dos nius de tortuga marina a les platges de les Illes Balears. Aquest fet pot ser produït per part de tortugues perdudes o que no tornaren a nidificar en el mateix lloc on naixeren, o també poden reflectir una colonització des d'altres llocs de nidificació. Els dos nius localitzats el

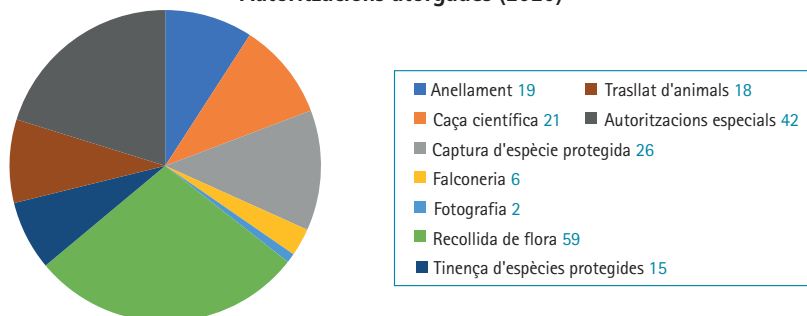
2019 van ser a l'illa d'Eivissa (platja d'en Bossa i platja des Cavallet), amb un total de 160 ous, mentre que el 2020 se'n localitzaren tres: dos a Menorca (Punta Prima i la cala del Pilar) i un a Eivissa (cala Nova), amb un total de 340 ous (un 112,5 % més que l'any anterior). L'èxit de les postes (eclosionats i no eclosionats) es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.62). Del 2019 va eclosionar el 23 % dels ous, mentre que del 2020 ho va fer el 46 %.

Pel que fa als avaraments, el 2020 es va localitzar el nombre màxim de tortugues, amb un total de 84, de les quals 31 ja estaven mortes, i les altres 53, vives. D'aquestes darreres sobrevisqueren 47 exemplars. En els darrers cinc anys la principal causa dels avaraments va ser quedar enganxades a plàstics o a arts de pesca fantasma. A la taula (quadre I-S2.26) apareixen les dades, segregades per illes, en una comparativa amb el 2019.

QUADRE I-S2.25. AUTORITZACIONS ATORGADES (2019-2020)			
Concepte	2019	2020	% de variació
Anellament	34	19	-44,1
Caça científica	20	21	5
Captura espècie protegida	26	26	0
Falconeria	10	6	-40
Fotografia	3	2	-33,3
Recollida flora	74	59	-20,3
Tinència espècies protegides	39	15	-61,5
Trasllat animals	29	18	-37,9
Autoritzacions especials	33	42	27,3
TOTAL	268	208	-22,4

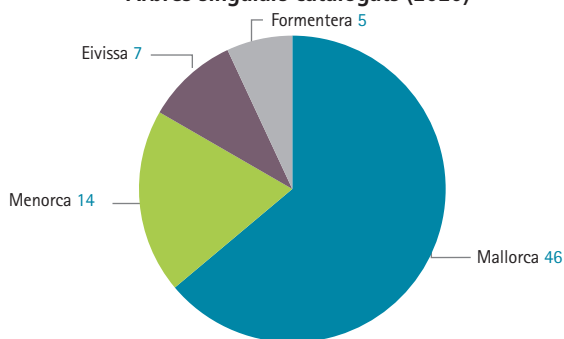
Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.60.

Autoritzacions atorgades (2020)

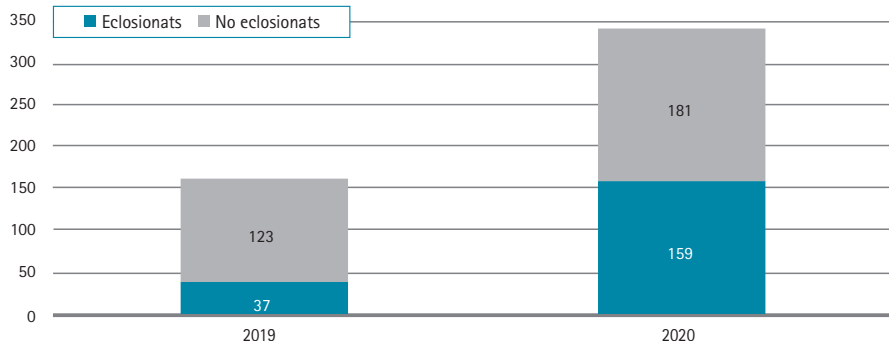
Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.61.

Arbres singulars catalogats (2020)

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.62.

Dades de la posta de tortuga marina a les Illes Balears (2019-2020)

Font: Conselleria de Medi Ambient (Govern de les Illes Balears). COFIB. Fundació Palma Aquàrium. Marineland-Mallorca. LIMIA. Fundació Marilles

Quadre I-S2.26. Comparativa dels avaraments de tortugues (2019-2020)			
	2019	2020	% de variació
Mallorca	28	43	+53,6
Menorca	5	16	+220
Eivissa	18	11	-38,9
Formentera	10	10	0
Cabrera	0	4	-
TOTAL	61	84	+37,7

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

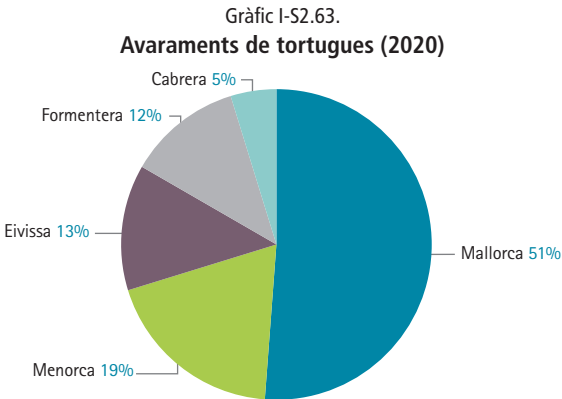
Les dades de 2020, especificades per illes, es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.63) expressades en tant per cent. De les tortugues recuperades viues, tres estaven ferides, i cinc, en estat crític.

Atès que els avaraments de tortugues poden ser un bon indicador de la salut de la mar que ens envolta, en el gràfic següent (gràfic I-S2.64) es detalla l'evolució des de 2010, tenint en compte que del total de tortugues recuperades viues no totes sobreviuen.

6.1.4. Cetacis

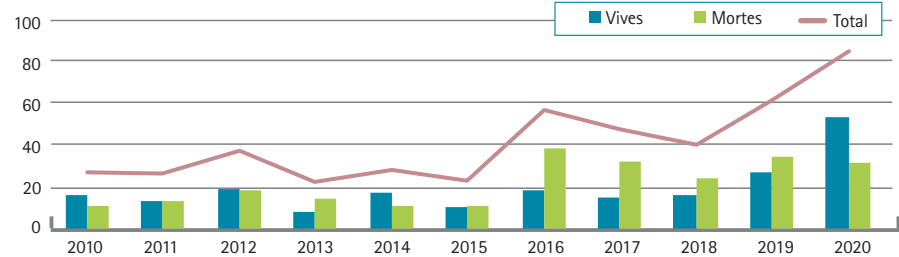
Els 32 avaraments de cetacis detectats el 2020, especificat per illes, apareixen al quadre següent (quadre I-S2.27), on també figura la comparativa amb l'any anterior. Les dades de 2020 es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.65), on s'expressa en percentatge sobre el total.

Dels 32 avaraments de cetacis, 28 corresponen a exemplars morts, i els altres quatre, a vius. L'evolució des de 2010 es visualitza al gràfic (gràfic I-S2.66).

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.64.
Avaraments de tortugues (2010-2020)

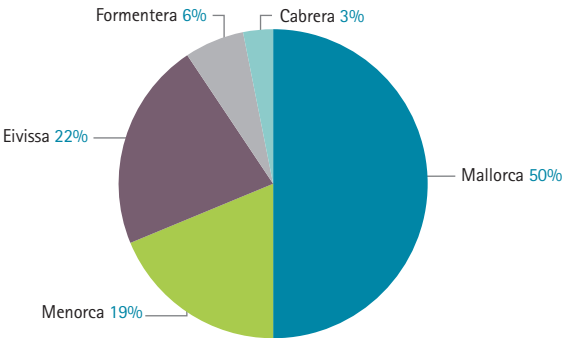
Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.27. COMPARATIVA D'AVARAMENTS DE CETACIS (2019-2020)

	2019	2020	% de variació
Mallorca	15	16	+6,7
Menorca	1	6	+500
Eivissa	5	7	+40
Formentera	2	2	0
Cabrera	0	1	-
TOTAL	23	32	+39

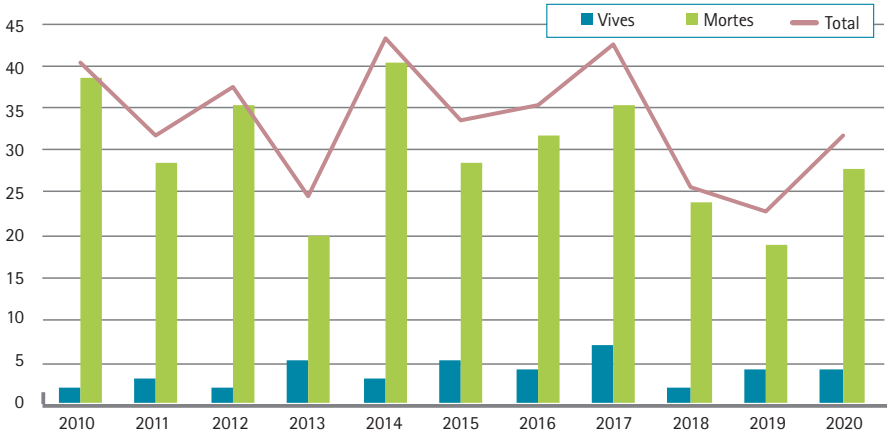
Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.65.
Avaraments de cetacis (2020)

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.66.
Evolució dels avaraments de cetacis a les Illes Balears (2010-2020)

Font: Servei Protecció Espècies. Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

6.1.5. Espècies amenaçades/catalogades

En relació amb el nombre d'espècies amenaçades i/o catalogades a les Illes Balears, el 2020 n'hi ha un total de 426, de les quals 118 fan referència a flora, i 308, a fauna, com l'any anterior.

Pel que fa a la flora, del total d'espècies, 19 estan catalogades en perill d'extinció, 19 com a vulnerables, 24 declarades d'interès especial i 56 són d'especial protecció, repetint dades amb l'any anterior. Quant a la fauna, 15 espècies estan en perill d'extinció, 29 són vulnerables, 257 són d'interès especial i 7 són d'especial protecció, també igual que el 2019. Aquestes dades es visualitzen al gràfic (gràfic I-S2.67).

La variació interanual de flora i fauna es visualitzen als dos gràfics que segueixen (gràfic I-S2.68 i gràfic I-S2.69), on s'ha de tenir en compte que la categoria de «sensibile a l'alteració de l'hàbitat» va desapa-

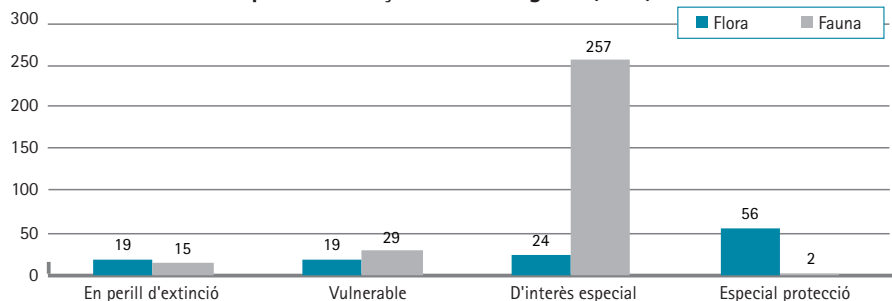
rèixer amb el RD 139/2011. Les espècies d'aquesta categoria varen ser ubicades en d'altres que s'ajusten a les seves condicions d'amenaça.

6.1.6. Les aus

Enguany també disposam de dades referides a aus d'especial interès, concretament del voltor negre, el voltor lleonat, la milana i l'àguila peixatera. Pel que fa al voltor negre, les dades de 2020 en comparació amb les de 2019 es representen en aquest gràfic (gràfic I-S2.70). Les dades corresponen a Mallorca.

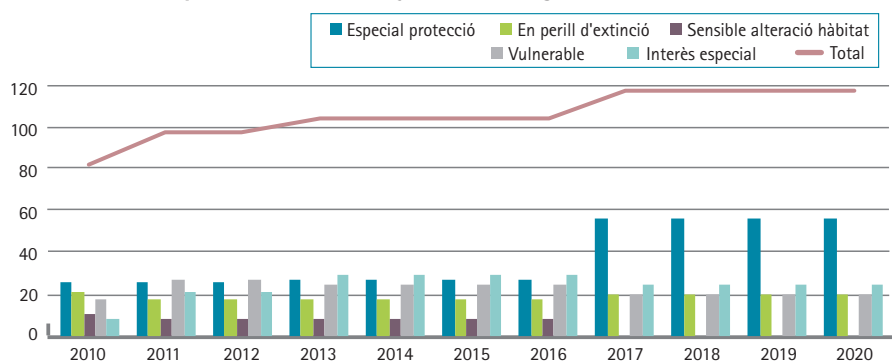
Pel que fa al voltor lleonat, una espècie d'aparició recent a les nostres illes, les dades es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.71). Cal indicar que aquesta espècie va arribar a les nostres illes sense intervenció humana (ningú no els hi va portar), raó per la qual no es pot considerar espècie invasora. Les dades corresponen a Mallorca.

Gràfic I-S2.67.
Espècies amenaçades i/o catalogades (2020)

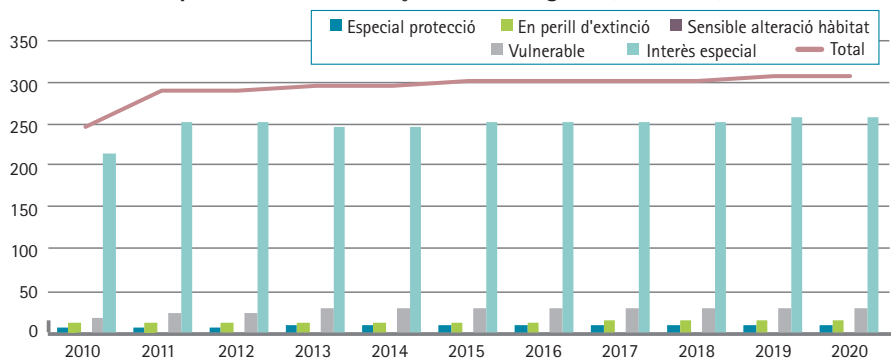
Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.68.
Espècies de flora amenaçades i/o catalogades (2010-2020)

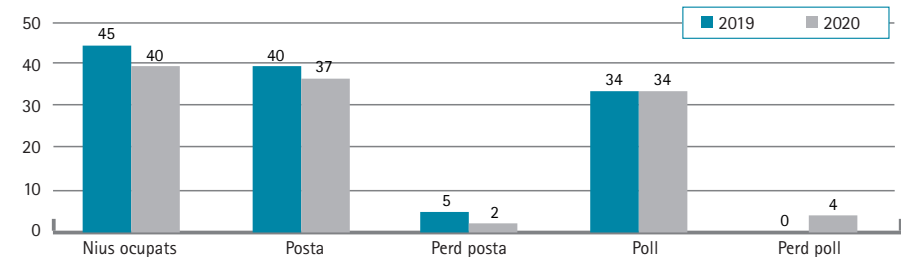
Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.69.
Espècies de fauna amenaçades i/o catalogades (2010-2020)

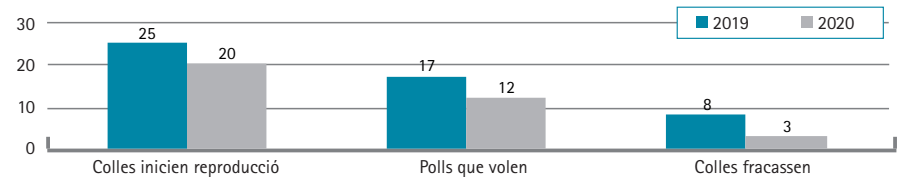
Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.70.
Vultur negre (2019-2020)

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.71.
Vultur lleonat (2019-2020)

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

En relació amb la milana, espècie present a Mallorca i Menorca, les dades es visualitzen en aquesta taula (quadre I-S2.28), en una comparativa 2019-2020. Les notacions fan referència a TP, territoris prospectats; NFS, nius fet seguiment; NRS, nius reproducció segura; NRP, nius reproducció probable, i MP, mínim de polls.

Pel que fa a l'àguila peixatera, present a totes les illes principals excepte a Formentera, les dades pel bienni 2019-2020 es detallen a la taula següent (quadre I-S2.29). Les notacions fan referència a T, territoris; NO, nius ocupats; P, posta; PE, posta amb èxit, i TP, total de polls.

QUADRE I-S2.28. MILANA (2019-2020)						
	Any	TP	NFS	NRS	NRP	MP
Mallorca	2019	142	80	64	16	92
	2020	178	97	67	30	92
Menorca	2019	52	52	42	-	79
	2020	64	64	59	-	74

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.29. ÀGUILA PEIXATERA (2019-2020)						
	Any	T	NO	P	PE	TP
Mallorca	2019	12	12	8	-	14
	2020	11	11	9	7	11
Menorca	2019	6	5	5	-	6
	2020	3	3	3	3	7
Eivissa	2019	2	2	2	2	6
	2020	3	3	2	1	2
Cabrera	2019	5	4	4	-	6
	2020	6	6	4	-	7

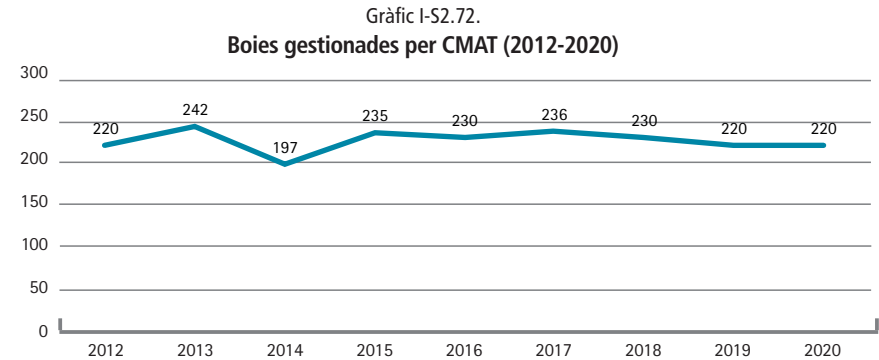
Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

6.1.7. La posidònia

La Conselleria de Medi Ambient i Territori té zones de fondeig regulat amb boies de baix impacte ecològic a llocs d'importància comunitària (LIC) amb l'objectiu de fer compatible la navegació recreativa i la protecció de les praderies de posidònia. Hi ha altres organismes que gestionen boies, però aquí farem esment només a les que gestiona la CMAT, que, com l'any anterior, són dos camps a Mallorca (cala Blava i Sant Elm), dos a Menorca (badia de Fornells i illa d'en Colom, un a Eivissa (ses Salines)

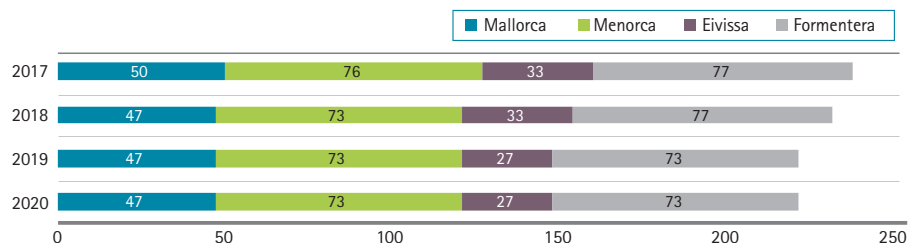
i dos a Formentera (s'Espalmador i el caló de s'Oli).

L'evolució del nombre de boies en el període 2012-2020 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.72), en què cal esmentar que el mínim de 197 boies (2014) va ser a causa de la cessió de la gestió de quatre camps de boies. A més de les 220 boies esmentades, el Parc Nacional de Cabrera gestiona 100 boies més, de les quals 50 estan instal·lades tot l'any i les altres 50 s'instal·len entre maig i octubre (20 al port i 30 as Burri). Això faria un total de 320 boies.

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Gràfic I-S2.73.
Boies gestionades per CMAT per illes (2017-2020)

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Si se segrega per illes, l'evolució dels quatre darrers anys es representa en aquest gràfic (gràfic I-S2.73). La distribució del 2020 és idèntica a la de 2019.

Uns altres camps de boies incloses en el marc del projecte LIFE Posidonia Balears i no gestionades per la CMAT són les 94 de la badia de Formentor (Mallorca), gestionades per la Fundació Nous Vents; les 38 de Porto Petro (Mallorca), gestionades per Ports-IB (Club Nàutic de Porto Petro); les de Portocolom (Mallorca), gestionades també per Ports-IB, i les de l'albufera des Grau (Menorca), gestionades per associacions de veïnats.

El servei de vigilància de la posidònia consisteix en un equip marítim que s'encarrega d'informar, assessorar i comprovar el fondeig a sobre d'aquesta planta. En cas de mal fondeig, es mouen a zones de fondeig permès i es pot sancionar en aplicació del Decret 25/2018. En el període 2017-2020, el nombre d'embarcacions de vigilància es detalla a la taula següent (quadre I-S2.30) segregat per illes, mentre que el total en el període 2013-2020 es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.74).

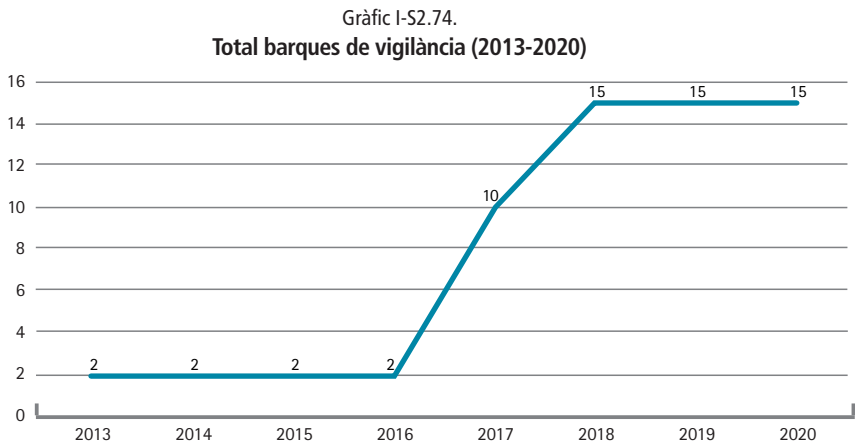
Pel que fa a les actuacions de les barques de vigilància de l'Ibanat, que són de les quals tenim dades, enguany també disposem d'informació sobre el nombre d'embarcacions informades, el nombre d'embarcacions assessorades (assistides), el nombre d'embarcacions comprovades, el d'embarcacions mogudes i el nombre d'actes d'infracció per fondeig indegut. Pel que fa al nombre d'embarcacions assessorades i mogudes en el període 2017-2020, les dades es visualitzen en aquest gràfic (gràfic I-S2.75). Tot i tenir el mateix nombre d'embarcacions de vigilància, es detecta la disminució el 2020 respecte de 2019 a causa de la COVID.

Aquestes dades impliquen que en el decurs de 2020 es varen assessorar 431,1 embarcacions per embarcació de vigilància (673,6 el 2019 i 538,9 el 2018), mentre que les embarcacions mogudes, també per embarcació de vigilància, varen ser 379,6 (566,9 el 2019 i 349,3 el 2018).

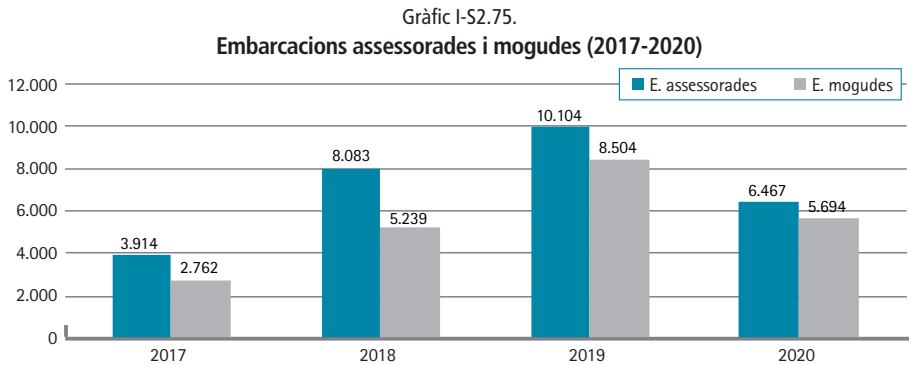
En el conjunt de les Illes Balears, el percentatge de vaixells que es revisen i tenen un fondeig incorrecte és d'un 7,8 % (pel 9,9 de 2019 i el 17 % de 2018). Formentera és l'illa amb un percentatge més baix (0,6 %).

QUADRE I-S2.30. EMBARCACIONS DE VIGILÀNCIA (2017-2020)				
	2017	2018	2019	2020
Mallorca	3	5	5	5
Menorca	1	2	2	2
Eivissa	2	3	3	3
Formentera	4	5	5	5
TOTAL	10	15	15	15

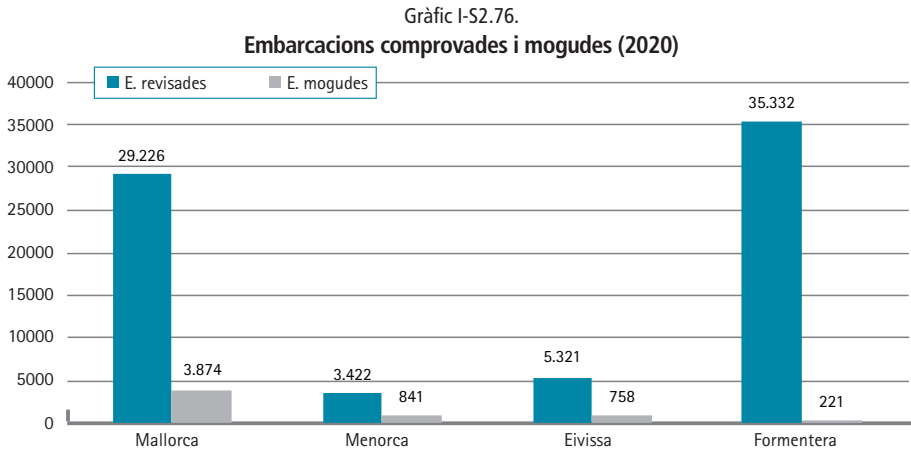
Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori.

Pel que fa a les embarcacions revisades i mogudes el 2020, segregat per illes, les dades apareixen en aquest gràfic (gràfic I-S2.76). A Mallorca varen ser mogudes el 13,3 % de les embarcacions revisades, mentre que a Menorca ho varen ser el 24,6 %, a Eivissa el 14,2 % i a Formentera el 0,6 %. En el conjunt de les Illes Balears es varen moure el 7,8 % de les embarcacions revisades.

Pel que fa al nombre d'actes d'infracció per fondeig indegut, les dades s'esmenten al gràfic següent (gràfic I-S2.77) per al període 2010-2020. Cal indicar que, en la seva majoria, les incidències es detectaren majoritàriament els caps de setmana (especialment els diumenges) en major mesura que en anys anteriors. Aquest fet induïx a pensar que, en haver-hi una menor incidència per part del turisme el 2020 que en anys anteriors, el percentatge d'embarcacions locals en el conjunt total va ser més alt que els immediats anys anteriors.

Finalment, a la memòria d'enguany no aportam mapes de distribució de posidò-

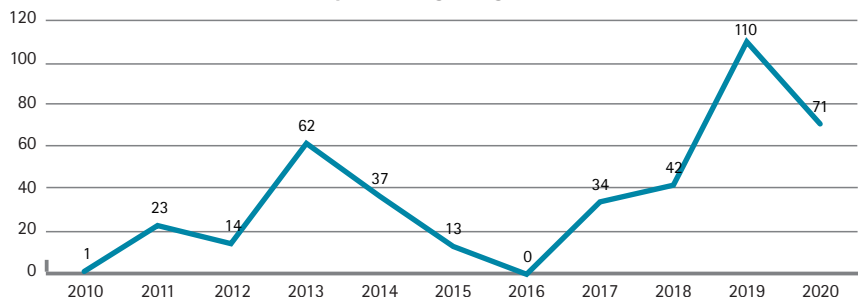
nia, atès que no disposam de noves dades respecte de 2019.

6.2. LA CAÇA

A la memòria d'enguany comptam amb dades de caça de les quatre illes. Les dades que consideram representatives fan referència al nombre de llicències, al nombre i superfície de vedats i al nombre de peces cobrades.

Abans de donar xifres, cal indicar que les dades facilitades no permeten monitoritzar l'evolució de dades relatives al grau i qualitat de gestió cinegètica, extracció cinegètica relativa o evolució demogràfica de les espècies, ja que, en aquest cas, serien necessaris altres indicadors més complexos en què es tengui en compte, per exemple, la variació normativa de la pressió de caça, el fenomen migratori, les epizooties (terme equivalent, en medicina, a *epidèmia*) o la urbanització del medi rural, entre d'altres. Feta aquesta puntualització, donam informació de dades que tenim per illes.

Gràfic I-S2.77.
Actes d'infracció per fondeig indegut (2010-2020)

Font: Ibanat. Conselleria de Medi Ambient i Territori

6.2.1. Caça a Mallorca

A Mallorca, durant el 2020 s'expediren 7.428 llicències de caça, la qual cosa implica que el nombre de llicències vigents en el mateix any va ser de 24.186. Això representa una disminució del 14 % respecte de la temporada 2019/20, probablement a conseqüència del confinament i de les restriccions inherents a la lluita contra la COVID.

També s'expediren 892 llicències de pesca fluvial, que suposen un total d'aquest tipus de llicència vigents dins el 2020 de 1.442. Pel que fa als vedats, el 2020 n'hi havia d'alta 1.508 (1.512 a la temporada 2018/19), fet que suposa una superfície de 279.924,42 ha (284.669 ha a la temporada 2018/19), és a dir, 185,6 hectàrees per vedat.

Pel nombre de peces capturades a la temporada 2019/20, cal indicar que a partir de l'esmentada temporada 2019/20 s'ha millorat el tractament estadístic de les captures. Per correlacionar les dades anteriors a aquesta temporada amb les actuals, s'han de multiplicar les dades anteriors per un índex que, en el cas de la temporada

2018/19, és 0,7435, i per a la temporada 2019/20 és de 0,7258. Tenint en compte aquesta observació, les dades per a la temporada 2019/20 es detallen en aquest quadre (quadre I-S2.31) i es visualitzen al gràfic (gràfic I-S2.78), on no hi hem inclòs el tord per evitar distorsionar el gràfic, ja que, amb 263.260 captures, representa el 57,8 % del total. Les dades de la cabra assilvestrada són del Consell de Mallorca.

6.2.2. Caça a Menorca

Pel que fa al nombre de llicències a Menorca, disposam d'informació sobre les obtingudes durant la temporada (que no és d'any natural), que poden tenir una vigència d'un, dos o tres anys. Aquestes dades es donen a la taula següent (quadre I-S2.32), en què es fa la comparativa amb les dues temporades anteriors. Aquesta comparativa també es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.79). En relació amb les llicències obtingudes per a la temporada 2020/2021, comprenen el període que va des del 4 de febrer de 2020 fins al 3 de febrer de 2021. El percentatge fa referència a la variació d'aquest concepte en

les darreres dues temporades. La reducció sobre el total s'explica amb les restriccions imposades per la lluita contra la COVID.

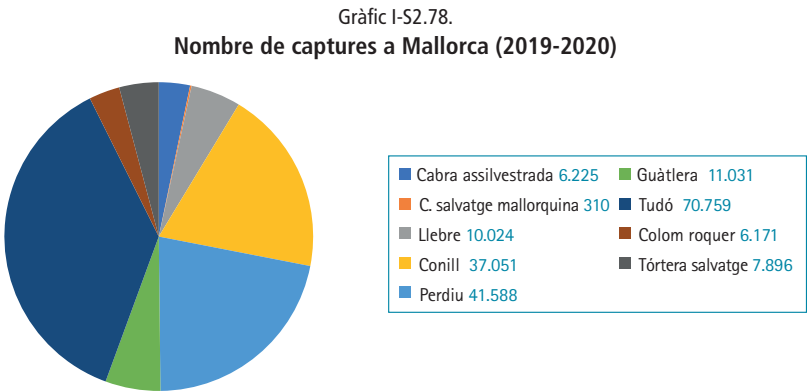
Pel que fa a vedats i superfícies vedades la temporada 2019/2020, a Menorca hi havia un total de 491 vedats, amb una superfície de 51.982,51 hectàrees (una mitjana de 105,9 ha per vedat), mentre que a la temporada 2020/2021 el nombre de

vedats va ser de 485, amb una superfície de 51.590 ha (mitjana de 106,4 ha per vedat).

El nombre de captures es detalla al quadre següent (quadre I-S2.33) i es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.80), on, com a Mallorca, no s'inclouen els tords, perquè amb les 58.292 captures, representen el 81,7 % del total i distorsionen el gràfic.

QUADRE I-S2.31. CAPTURES DE TEMPORADA A MALLORCA (2019-2020)	
Cabra assilvestrada	6.225
Cabra salvatge mallorquina	310
Llebre	10.024
Conill	37.051
Perdiu	41.588
Guàtlera	11.031
Tudó	70.759
Colom roquer	6.171
Tórtora salvatge	7.896
Tord	263.260

Font: Direcció Insular de Cooperació Local i Caça. Departament de Desenvolupament Local i Caça. Consell de Mallorca

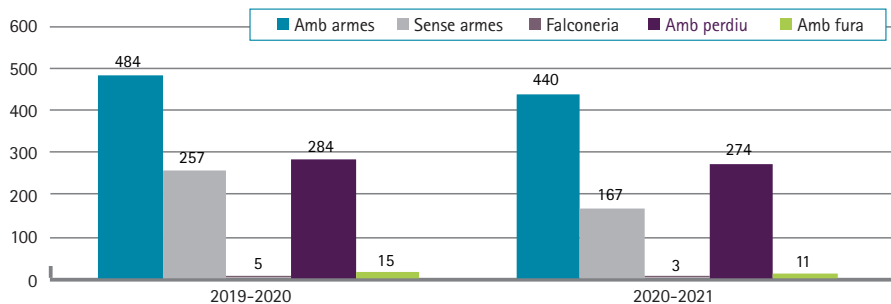
Font: Direcció Insular de Cooperació Local i Caça. Departament de Desenvolupament Local i Caça. Consell de Mallorca

QUADRE I-S2.32. LICÈNCIES DE CAÇA OBTINGUES A MENORCA (2018-2021)

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	%
Caça amb armes	530	484	440	-9,01
Caça sense armes	203	257	167	-35,02
Falconeria	3	5	3	-40
Caça amb reclam de perdiu	283	284	274	-3,52
Caça amb fura	23	15	11	-26,67
Totals	1042	1045	895	-14,35

Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

Gràfic I-S2.79.
Llicències obtingudes a Menorca (2019-2021)

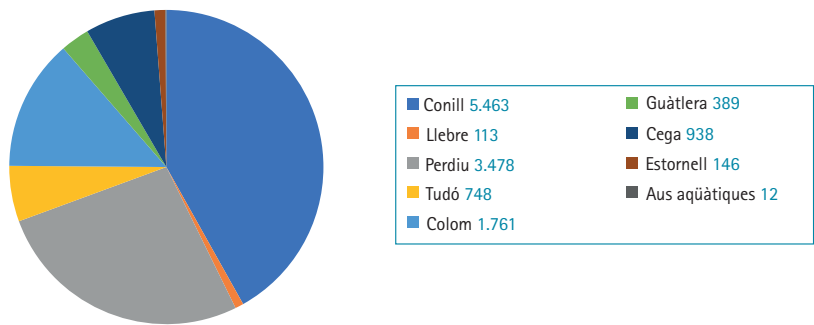
Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

QUADRE I-S2.33. CAPTURES A MENORCA (TEMPORADA 2020/2021)

Conill	5.463
Llebre	113
Perdiu	3.478
Tudó	748
Colom	1.761
Guàtlera	389
Cega	938
Tord	58.292
Estornell	146
Aus aquàtiques	12

Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

Gràfic I-S2.80.
Captures a Menorca (2020-2021)

Font: Departament d'Economia i Territori. Consell de Menorca

6.2.3. Caça a Eivissa

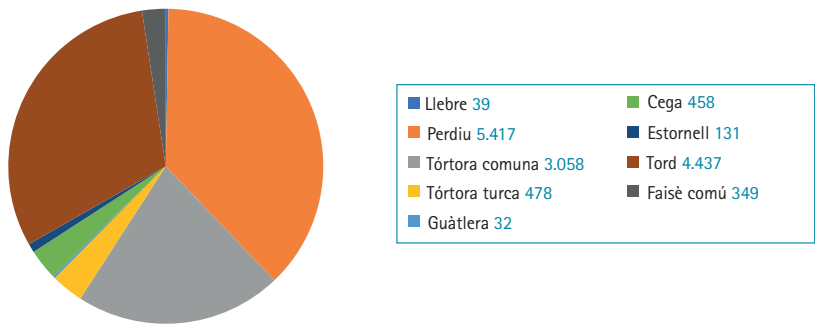
De l'illa d'Eivissa tenim informació relativa al període cronològic 2019-2020. El nombre de llicències relatives a l'any 2020 va ser de 654, amb un total de 42 vedats i una superfície vedada de 40.952,64 hectàrees, la qual cosa dona una mitjana de 975,06 ha per vedat.

El nombre de captures per espècies, corresponent a 2020 es detalla al quadre (quadre I-S2.34) i es visualitza al gràfic que segueix (gràfic I-S2.81), on no hi hem inclòs el conill, perquè, amb 9.607 captures, representa el 24,7 % del total, ni el tudó, perquè, amb 14.522 captures, representa el 37,7 %. D'aquesta manera no es distorsiona el gràfic.

QUADRE I-S2.34. CAPTURES A EIVISSA (TEMPORADA 2019-2020)	
Conill	9.607
Llebre	39
Perdiu	5.417
Tudó	14.522
Tórtora comuna	3.058
Tórtora turca	478
Guàtlera	32
Cega	458
Estornell	131
Tord	4.437
Faisà comú	349

Font: Departament de Promoció Turística, Medi Rural i Marí i Cooperació Municipal. Agricultura Ramaderia i Pesca. Consell d'Eivissa

Gràfic I-S2.81.
Nombre de captures a Eivissa (2019-2020)

Font: Departament de Promoció Turística, Medi Rural i Marí i Cooperació Municipal. Agricultura Ramaderia i Pesca. Consell d'Eivissa

6.2.4. Caça a Formentera

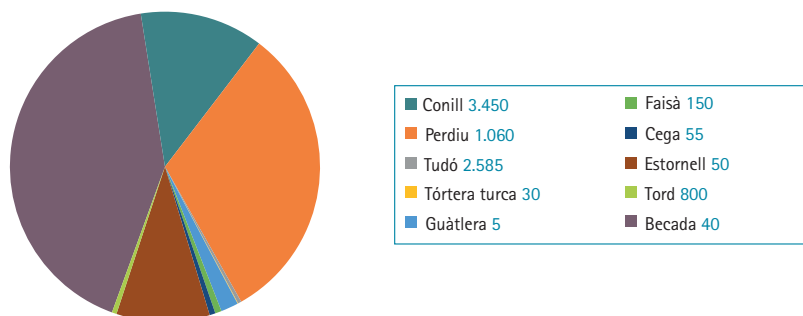
Pel que fa a Formentera, el nombre de llicències de caça relatives a 2020 és de 120, mentre que el nombre de vedats és de 6, que fan una superfície de 3.951 hectàrees; és a dir, una mitjana de 658,5 ha per vedat, tot i que la distribució de

les superfícies és molt heterogènia. Pel que fa al nombre de captures per espècies, es detalla al quadre (quadre I-S2.35) i es visualitza al gràfic (gràfic I-S2.82). Cal indicar que al gràfic no hi figuren 185 faisans, que provenen d'amollades, així com 500 guàtleres, dels camps d'ensinistrament de cans.

QUADRE I-S2.35. CAPTURES PER ESPÈCIES A FORMENTERA (2020)	
Conill	3.450
Perdiu	1.060
Tudó	2.585
Tòrtora turca	30
Guàtlera	5
Faisà	150
Cega	55
Estornell	50
Tord	800
Becada	40
Faisà (amollades)	185
Guàtlera (Camps d'ensinistrament de cans)	500

Font: Conselleria d'Infraestructures, Sector Primari i Interior. Àrea de Medi Rural, Ramaderia, Pesca i Caça. Consell de Formentera

Gràfic I-S2.82.
Nombre de captures a Formentera (2020)

Font: Conselleria d'Infraestructures, Sector Primari i Interior. Àrea de Medi Rural, Ramaderia, Pesca i Caça. Consell de Formentera

6.3. CONSERVACIÓ DELS ESPAIS NATURALS AMB PERSONES EN RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL

El projecte «Gestió i conservació dels espais naturals protegits amb persones en risc d'exclusió social», finançat amb fons de l'impost de turisme sostenible (ITS), va finalitzar la primera quinzena d'octubre. El balanç final és de vint persones contractades per a un total de 3.215 jornals.

El projecte, presentat per l'Institut Balear de Natura (Ibanat), estava dividit en quatre lots i es va executar un pressupost de 254.535,3 euros.

Els treballs s'iniciaren dia 1 d'agost de 2019, tenint prevista la finalització el 31 de juliol de 2020. Amb la declaració de l'estat d'alarma per la COVID-19 i les restriccions a la mobilitat que comportaren, es va ampliar la data de finalització fins al mes d'octubre. Els treballs executats són els següents:

1. Actuacions de protecció i conservació del litoral i zones sensibles del Parc Natural de Mondragó (adjudicat a l'associació Estel de Llevant):
 - Restauració de marges de pedra en sec.
 - Instal·lació de senyals per informar els visitants del parc dels seus valors ambientals.
 - Eliminació de flora al·lòctona.
 - Manteniment de repoblacions vegetals.
 - Treballs de restauració ambiental del sistema dunar de s'Amarador.
 - Feines per a la conservació dels ecosistemes agrícoles i forestals del parc natural.
2. Rehabilitació d'hàbitats degradats al parc natural de la península de Llevant i a les finques públiques des Canons i sa Duaia mitjançant actuacions de millora en la vegetació i la reforestació amb espècies autòctones (adjudicat a l'associació Estel de Llevant):

- Feines manuals de millora forestal (poda, desbrossament...).
 - Eliminació d'espècies vegetals invasores.
 - Treballs de manteniment de camins i itineraris.
 - Tasques de sembra o plantació d'espècies vegetals autòctones en aquells llocs on la regeneració natural ha estat escassa.
3. Rehabilitació d'hàbitats degradats per flora al·lòctona al Parc Natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera (adjudicat a l'associació Apfem Arktua):
- Eliminació de plantes invasores al parc, especialment a les zones dunars.
 - Selecció i retirada a abocador d'escombraries i restes de vegetals eliminats.
4. Actuacions de conservació al Parc Natural des Trenc-Salobrar de Campos (adjudicat a l'associació Estel de Llevant):
- Eliminació de flora al·lòctona en el parc, especialment a les zones dunars.
 - Recollida i retirada d'enderrocs i fems que la mar ha tret o generats per l'activitat humana i que es troben a la zona litoral i en els sistemes dunars.
 - Treballs de revegetació.
 - Petites feines de manteniment dels equipaments del parc en les zones del litoral i proximitats.

7.

MEDI MARÍ

7.1. NETEJA DEL LITORAL

L'any 2020, com en anys anteriors, hi va haver un nou concurs per al contracte de barques. Però a causa de la COVID-19, per una banda, i a un recurs sobre el servei presentat al Tribunal de Contractes Públics, de l'altra (que va guanyar Abaqua), el cas és que es va provocar un retard d'uns quants mesos. Aquest fet va tenir a conseqüència la signatura del contracte a finals del mes de setembre, la qual cosa es va traduir en que les barques no van poder treballar. Cal destacar que és la primera vegada que no hi ha servei de barques des de l'inici del servei.

7.2. QUALITAT DE LES AIGÜES DE BANY

Com cada any, a finals de la temporada estiuenca de 2020 es va fer l'avaluació i la qualificació de les aigües de bany. L'esmentada qualitat es classifica com a excel·lent, suficient o insuficient, segons els criteris que no han canviat des de la memòria de 2017. Aquests criteris s'esmenten a la taula següent (quadre I-S2.36) (UFC, unitats formadores de colònia; NMP, nombre més probable).

Al litoral balear, com a la memòria de l'any anterior, el 2020 hi ha censades 157 zones de bany (84 a Mallorca, 29 a Menorca, 38 a Eivissa i 6 a Formentera), amb un total de 193 punts de mostreig (115 a Mallorca, 30 a Menorca, 41 a Eivissa i 7 a Formentera), repartides en

32 municipis. La situació dels punts de mostreig s'indiquen a la taula següent (quadre I-S2.37), en comparació amb les dades de 2019, i es visualitzen al gràfic que segueix (gràfic I-S2.83). D'aquesta manera, el 81 % són excel·lents (85 %

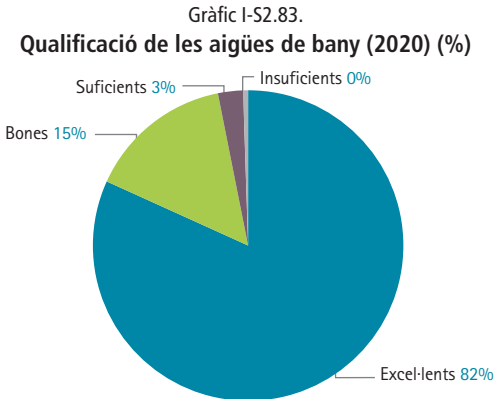
el 2019), el 15 % són bones (12 % el 2019), el 3 % són suficients (2 % el 2019) i l'1 % són insuficients (0,5 % el 2019). Cal indicar que hi ha un punt de mostreig sense qualificar, concretament a cala Egos, a Santanyí.

Quadre I-S2.36. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY (2020)			
Paràmetres (en UFC o NMP/100 ml)	Qualitat		
	Suficient	Bona	Excel·lent
Enterococs intestinals	185	200	100
Escherichia coli	500	500	250

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

Quadre I-S2.37. QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY (2020)			
Fracció	2019	2020	% de variació
Excel·lents	164	157	-4,2
Bones	24	29	+20,8
Suficients	4	5	+25
Insuficients	1	1	0

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

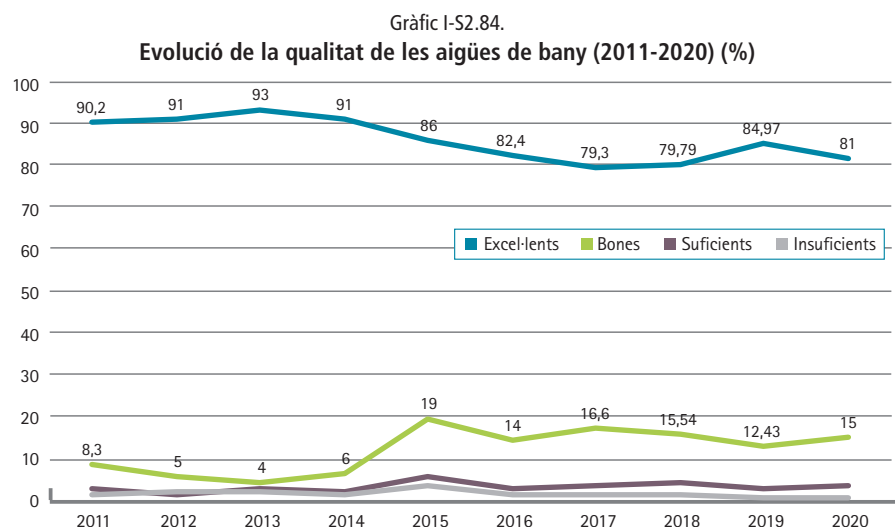
Aquestes dades indiquen que dels 193 punts de mostreig, 173 (90 %) no han canviat la seva qualificació, 5 (2 %) l'han millorada i 15 (8 %) l'han empitjorada. Aquestes dades contradiuen la sensació generalitzada després del confinament, que les aigües de bany estaven més netes que l'any anterior. Per altra banda, s'han detectat 45 incidències durant la temporada, la causa de les quals ha estat, en tots els casos, la contaminació microbiològica, excepte en un cas que va ser per abundància de residus sòlids a sobre de l'arena (restes de fustes i plàstics).

Si se segreguen les dades per illes, el resultat s'esmenta en aquesta taula (quadre I-S2.38), on els tants per cent representen el percentatge sobre l'illa.

L'evolució interanual de la qualitat de les aigües de bany, per al període 2011-2020, dona com a resultat aquest gràfic (gràfic I-S2.84), on les dades són el percentatge de punts de mostreig sobre el total de les Balears. És visible l'augment de les considerades bones a costa de les excel·lents.

QUADRE I-S2.38. QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY PER ILLES (2020)				
Illas	Excel·lents	Bones	Suficients	Insuficients
Mallorca	101 (88 %)	12 (10 %)	1 (1 %)	0
Menorca	23 (77 %)	5 (17 %)	1 (3 %)	1 (3 %)
Eivissa	26 (64 %)	12 (29 %)	3 (7 %)	0
Formentera	7 (100 %)	0	0	0

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

Font: Direcció General de Salut Pública i Participació. Conselleria de Salut i Consum

7.3. ELS ABOCAMENTS

El nombre de sol·licituds d'autoritzacions d'abocament a la mar el 2020 varen ser un total de 15, de les quals 11 corresponen a Mallorca, i les 4 restants, a Eivissa. Així mateix, en el mateix any s'autoritzaren sis expedients, dels quals cinc corresponen a Mallorca, i un, a Eivissa.

Al gràfic següent (gràfic I-S2.85), hi apareix la comparativa des de 2014, on cal indicar que del 2019 no disposam de dades de sol·licituds, però que això no significa que no n'hi hagi hagut. Les autoritzacions anuals poden correspondre a sol·licituds d'anys anteriors, per la qual cosa es pot donar la paradoxa (2015) d'haver-hi més autoritzacions que sol·licituds.

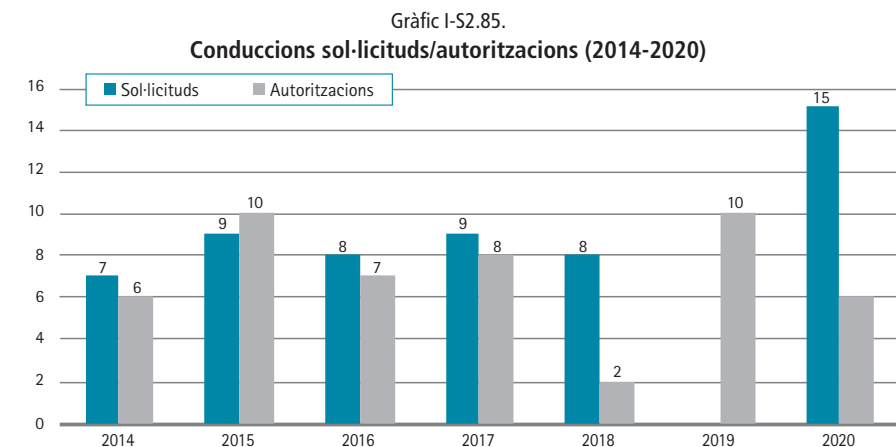
Pel que fa a les autoritzacions corresponents a les conduccions d'abocament IDEIB (infraestructura de dades espacials de les Illes Balears), es produïen un total de deu autoritzacions: vuit a Mallorca, una a Menorca i una a Eivissa, igual que l'any

anterior. Les característiques es detallen a la taula (quadre I-S2.39).

La coincidència amb les dades de l'any anterior és deguda al fet que les autoritzacions d'abocaments es donen a 10 i, normalment, a 30 anys. Per això els m³/any no varien d'un any a l'altre, sinó que són xifres màximes tenint en compte el volum màxim suportat pel disseny de la depuradora.

Pel que fa al nombre total de conduccions d'abocament IDEIB el 2020, també com a l'any anterior, n'hi ha un total de 102 de distribuïdes com es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.86), on EDAR correspon a estació depuradora d'aigües residuals, i IDAM, a instal·lació dessaladora d'aigua de la mar.

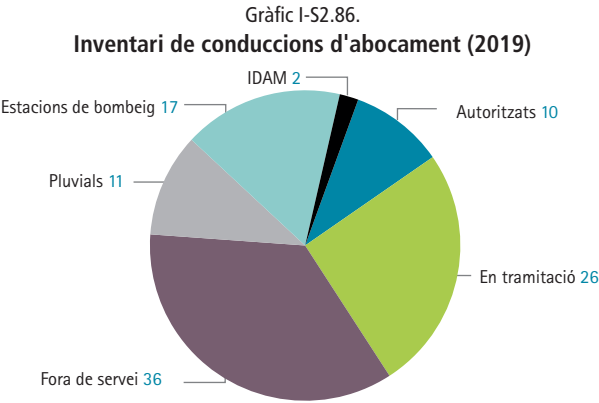
Finalment, en relació amb les autoritzacions corresponents a les noves conduccions d'abocament (no són a l'IDEIB), es produïen un total de vuit autoritzacions: tres a Mallorca, tres a Menorca i dues a Eivissa, les característiques de les quals es detallen a la taula següent (quadre I-S2.40).

Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.39. AUTORITZACIONS DE CONDUCCIONS D'ABOCAMENT IDEIB (2020)			
Situació	Tipus d'aigua	Tractament	V. m³/any
Platja Santa Eulàlia	Residual depurada	Secundari	3.214.889
Cala Marmassen	Residual depurada	Terciari	551.460
Platja de Canyamel	Residual depurada	Terciari	193.770
Platja de Son Moll	Residual depurada	Terciari	1.400.081
Platja Son Verí	Residual depurada	Terciari	4.453.000
Platja de Muro	Captació aigua de mar	No	-
Urb. Las Gaviotas	Abocament aigua de mar	Calenta	550.000.000
Piscifactoria Sant Joan de Déu	Aigua de mar	Filtres-dec.	31.536.000
Cala Bona (dreta)	Residual depurada	Terciari	1.803.968
Cala en Porter	Residual depurada	Terciari	110.571

Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.40. AUTORITZACIONS DE NOVES CONDUCCIONS D'ABOCAMENT (NO IDEIB) (2020)			
Situació	Tipus d'aigua	Tractament	V. m³/any
Nou EDAR Cala Tarida	Residual depurada	Secundari	182.500
IDAM Sta. Eulàlia	Salmorra	Osmosi inversa	6.700.000
Palma Aquàrium	Aigua de mar	Filtres	3.153.600
IDAM Camp de Mar	Salmorra	Osmosi inversa	5.990.000
IDAM Alcúdia Port	Salmorra	Osmosi inversa	3.516.316
Nou EDAR Ciutadella Nord	Residual depurada	Secundari	344.641
Nou EDAR Addaia	Residual depurada	Secundari	643.415
IDAM Ciutadella	Salmorra	Osmosi inversa	4.400.000

Font: Servei de Costes i Litoral. Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

El nombre total de noves conduccions d'abocament que no són a l'IDEIB és de 12, de les quals vuit són les autoritzades, ja esmentades, i les altres quatre estan en estat de tramitació.

7.4. RESERVES MARINES

En el conjunt de les Illes Balears hi ha en l'actualitat onze reserves marines d'interès pesquer: badia de Palma, nord de Menorca, freus d'Eivissa i Formentera, migjorn de Mallorca, illa del Toro, illes Malgrats, Llevant de Mallorca, freu de sa Dragonera, punta de sa Creu, nord-est d'Eivissa-Tagomago i l'illa de l'Aire i la recentment aprovada ampliació de la reserva de sa Dragonera (2020). A la taula (quadre I-S2.41) s'indica l'àrea total, així com l'àrea declarada com a reserva integral en quilò-

metres quadrats. S'indica també l'any de la declaració.

Considerada la mar Balear com l'àrea delimitada per la isòbata de 1.000 m de profunditat, la qual cosa suposa una superfície de 28.290 km², de la taula es dedueix que la superfície de mar Balear protegida és del 2,2 %, mentre que les reserves integrals en suposen el 0,2 %; és a dir, que la declaració de l'ampliació de sa Dragonera gairebé no ha afectat, en la pràctica, els percentatges de mar protegida.

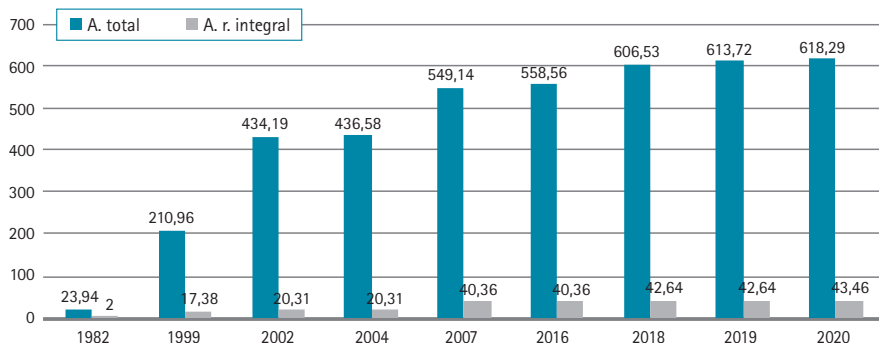
Si representam l'evolució en superfície acumulativa de les reserves marines d'interès pesquer, juntament amb les seves àrees de reserva integral, obtenim el gràfic I-S2.87, on les unitats són quilòmetres quadrats.

QUADRE I-S2.41. RESERVES MARINES D'INTERÈS PESQUER (2020)			
Reserva	Any	Àrea total	Àrea r. integral
Badia de Palma	1982	23,94	2
Menorca	1999	50,85	11,11
Freus Eivissa i Formentera	1999	136,17	4,27
Migjorn de Mallorca	2002	223,23	2,93
Illa del Toro	2004	1,5	-
Illes Malgrats	2004	0,89	-
Llevant de Mallorca	2007	112,86	20,05
Freu de sa Dragonera	2016	9,12	-
Punta de sa Creu	2018	10,59	-
Nord-est Eivissa-Tagomago	2018	37,38	2,28
Illa de l'Aire	2019	7,19	-
Ampliació de sa Dragonera	2020	4,57	-
TOTAL		618,29	43,46

Font: Direcció General de Pesca i Medi Mari. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Gràfic I-S2.87.

Superfície acumulativa de reserves marines (km²) (1982-2020)

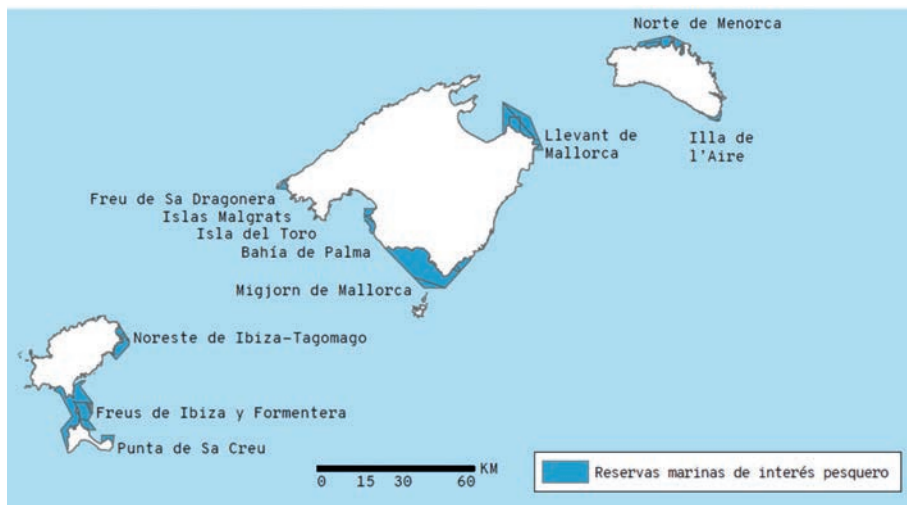
Font: Direcció General de Pesca i Medi Marí. Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació

Si els percentatges, en lloc de fer-los sobre la superfície de la mar Balear, es fan sobre l'àrea de litoral balear, que es considera d'uns 5.000 km², s'estima que el percentatge de litoral protegit és d'un 12,4 %, mentre que el de les zones de reserva integral és d'un 0,9 %.

Finalment, representam un mapa amb la localització de les onze reserves marines. Tot i que la font és la Direcció General de Pesca i Medi Marí de la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, el mapa l'hem obtingut de l'informe Mar Balear 2021, de la Fundació Marilles.

Figura I.-S2.1.

Reserves marines a les Illes Balears (2020)

Font: Informe Mar Balear 2021, Fundació Marilles

7.5. EL NIVELL DE LA MAR

L'escalfament global està provocant un augment del nivell de la mar a escala planetària, que es deu a la fusió del gel de les glaceres i dels casquets polars i, en menor mesura, de l'expansió tèrmica dels oceans. Les dades de les quals disposam provenen de les mitjanes anuals de l'estació de Marsella, que fa més de cent anys que està en funcionament i que es considera representativa de la Mediterrània occidental. D'acord amb les dades d'aquesta estació, a la Mediterrània occidental s'ha observat una pujada del nivell de la mar entre els anys 1885 i 2019 d'1,32 mm/any, la qual cosa representa un augment de 17,7 cm en 134 anys.

Per l'estació de Barcelona, que funciona des de 1993, en el període 1993-2018 es va observar una pujada del nivell de la mar de 5,29 mm/any, mentre que a Marsella, en el mateix període, la pujada va ser de 3,29 mm/any. Aquestes dades indiquen que, de manera més o menys accentuada, queda confirmada la pujada del nivell de la mar en els darrers anys.

Palma també disposa d'una estació, però només hi ha dades per al període 2010-2018, un període massa curt per extreure'n conclusions.

Les previsions de pujada del nivell de la mar, per un escenari d'estabilització dels nivells de les concentracions de CO_2 , estimen que durant el segle xxi serà de $57,0 \pm 23,7$ cm, mentre que si l'escenari és d'elevades concentracions de CO_2 a l'atmosfera, l'augment seria de $75,3 \pm 28,4$ cm. Traduït a les platges de les Illes Bale-

ars, les previsions auguren un augment del nivell de la mar que faria retrocedir les platges entre 7 i 50 m.

7.6. TEMPERATURA DE LA MAR

Es tracta d'una de les variables més importants del sistema climàtic, ja que contribueix a regular el clima planetari a través dels intercanvis de calor amb l'atmosfera, redistribuint-lo mitjançant els corrents marins. Per aquesta raó és interessant saber-ne l'evolució entorn de les Illes Balears. En aquest sentit, en els darrers 37 anys s'ha detectat un augment en la temperatura de l'aigua de la Mediterrània occidental de $0,036 \pm 0,006$ °C/any. Això significa un augment d'1,33 °C, amb una mitjana de $0,04 \pm 0,004$ °C/any, i representa la segona major tendència a l'alça de les mars regionals d'Europa després de la mar Negra.

Diversos models de predicció climàtica preveuen que la temperatura de la superfície de la mar continuarà pujant durant el segle xxi a un ritme que oscil·la entre 1,2 i 3,6 °C, en funció de l'escenari d'emissions de gasos d'efecte hivernacle (moderat o pessimista). Aquest augment també es realitzaria a nivells inferiors de la columna d'aigua. Així, per una fondària compresa entre els 0 i els 150 m, l'augment de temperatura estaria entre els 0,8 i els 3,7 °C, mentre que a profunditats entre els 150 i els 600 m l'augment estaria entre els 0,82 i els 2,97 °C.

Resulta fonamental mantenir l'observació d'aquesta variable per tenir sèries més llargues en el temps i, d'aquesta manera, millorar els models de predicció climàtica.

7.7. SALINITAT DE LA MAR

Aquesta variable és important perquè influeix en la supervivència d'algunes espècies i hàbitats marins, com el de la posidònia (afectada per salinitats superiors a 42 psu). També intervé en els gradients de densitat que generen els corrents marins. Es mesura en grams de sal per cada 1.000 grams d'aigua; per tant, no té unitats. Aquest paràmetre es mesura en psu, inicials, en anglès, d'unitats pràctiques de salinitat.

La salinitat experimenta fluctuacions anuals, a causa de l'evaporació de l'aigua de la mar, i assoleix els valors màxims a finals de l'estiu (el màxim detectat va ser de 38,3 psu), i uns valors mínims a finals de la tardor, que són al voltant de 36,2 psu. En qualsevol cas, cap als 1.000 m de profunditat la salinitat és de 38,48 psu en totes les estacions de mostreig. La salinitat és un paràmetre que pot mostrar variacions significatives a prop dels punts d'abocament a la mar d'aigües depurades, o de la salmorra resultant del procés de dessalinització de l'aigua de la mar.

Pel que ens interessa, models de predicció per al segle XXI mostren increments importants de la salinitat de l'aigua de la mar, a profunditats mitjanes (300-700 m), compreses entre 0,08 i 0,37 psu, associats a augments de l'evaporació de l'aigua de la conca mediterrània.

7.8. SEGUIMENT DE POBLACIONS DE PEIXOS VULNERABLES A LA PESCA EN ÀREES MARINES PROTEGIDES

En aquest apartat s'estudia el grau d'incidència de l'esca a les poblacions de peixos, a la vegada que donen un coneixement

sobre el funcionament de les àrees marines protegides (AMP). Aquesta informació és de gran importància, ja que ajuda a cercar millores en la gestió de les AMP per obtenir resultats òptims de conservació i regeneració dels recursos pesquers.

La riquesa d'espècies vulnerables a la pesca indica la mitjana d'espècies observades en una àrea de 250 m², mentre que la biomassa total mostra el pes de les espècies també en una superfície de 250 m². La zona d'estudi són nou reserves marines d'interès pesquer (badia de Palma, migjorn de Mallorca, freu de sa Dragonera, nord de Menorca, illa de l'Aire, freus d'Eivissa i Formentera) i un parc natural (s'Albufera des Grau). A cada AMP es fan seguiments a zones diferents: reserva parcial (es prohibeix la pesca d'arrossegament i es regula la pesca artesanal/recreativa), zona de control (sense prohibicions pesqueres i amb hàbitats similars) i reserva integral (es prohibeixen totes les activitats pesqueres). Tenint en compte les dades que compten amb un seguiment igual o superior als deu anys, els resultats s'indiquen a les dues taules següents (quadre I-S2.42 i quadre I-S2.43), on es mostra amb un +/- l'increment/disminució entre el primer i el darrer any d'estudi. Les variacions entre el primer i el darrer any d'estudi es visualitzen als gràfics (gràfic I-S2.88 i gràfic I-S2.89), on indicam les dades per a la reserva parcial, que és on disposam de més informació.

A les zones amb més seguiment temporal, es poden extreure conclusions sobre l'efecte de la figura de protecció. Tot i això, la manca d'informació sobre la intensitat pesquera i les arts de pesca que es practiquen impedeix obtenir conclusions més

sòlides. A més, s'han de considerar els condicionants naturals de cada zona d'estudi, ja que la capacitat de càrrega de cada

zona no és la mateixa i, lògicament, no es poden obtenir els mateixos resultats amb un mateix nivell de protecció.

QUADRE I-S2.42. EVOLUCIÓ DE LA RIQUESA ESPECÍFICA (2000-2018)

Illa	AMP	Seguiment	Nombre d'espècies/250 m ²	
			R. integral	R. parcial
Mallorca	Badia de Palma	2000-2017	+1,3	+0,4
	Migjorn de Mallorca	2003-2017	-0,4	+0,7 (Llucmajor) +0,4 (Santanyi)
	Illa del Toro (3-15 m)	2005-2020		+0,7
	Illa del Toro (20-25 m)	2005-2020		+1,1
	Illes Malgrats (3-15 m)	2005-2020		0,4
	Illes Malgrats (20-25 m)	2005-2020		+0,5
	Llevant	2008-2018	+0,7	+1,3 (aigües ext.) +0,5 (aigües int.)
Menorca	Nord de Menorca (3-15 m)	2000-2019	+0,8	+1,1
	Nord de Menorca <820-25 m)	2006-2017	+1,1	+0,6
Eivissa i Formentera	Freus Eiv. I For. (3-15 m)	2000-2018	+3,5	+1,7
	Freus Eiv. I For. (20-25 m)	2007-2018	-0,6	-0,1

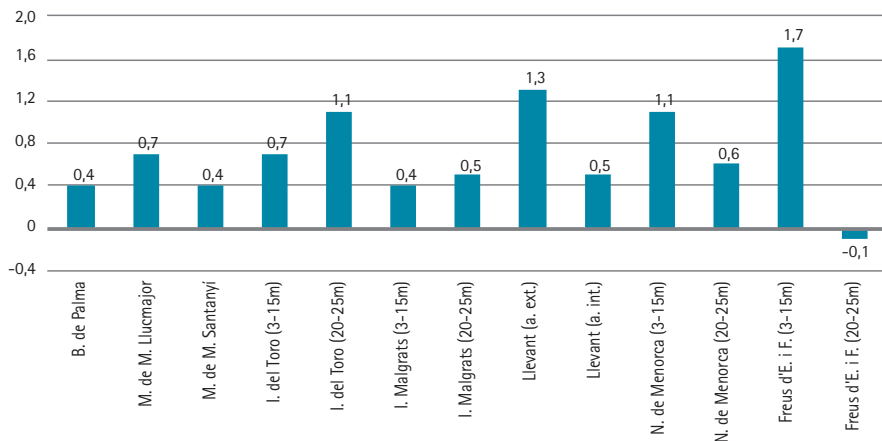
Font: Barrientos, N., Vaquer-Sunyer, R., Marsinyach, E. Informe Mar Balear. Fundació Marilles

QUADRE I-S2.43. EVOLUCIÓ DE LA BIOMASSA TOTAL (2000-2018)

Illa	AMP	Seguiment	Biomassa total (kg/250 m ²)	
			R. integral	R. parcial
Mallorca	Badia de Palma	2000-2017	+2,5	+1,2
	Migjorn de Mallorca	2003-2017	+1,2	+1,2 (Llucmajor) +0,4 (Santanyi)
	Illa del Toro (3-15 m)	2005-2020		+12,8
	Illa del Toro (20-25 m)	2005-2020		+41,2
	Illes Malgrats (3-15 m)	2005-2020		+4,2
	Illes Malgrats (20-25 m)	2005-2020		+18,3
	Llevant	2008-2018	+3,4	+2,1 (aigües ext.) +3,1 (aigües int.)
Menorca	Nord de Menorca (3-15 m)	2000-2019	+4,2	+7
	Nord de Menorca <820-25 m)	2006-2017	+1,7	+3,3
Eivissa i Formentera	Freus Eiv. I For. (3-15 m)	2000-2018	+13,6	+5
	Freus Eiv. I For. (20-25 m)	2007-2018	+14,4	+8,6

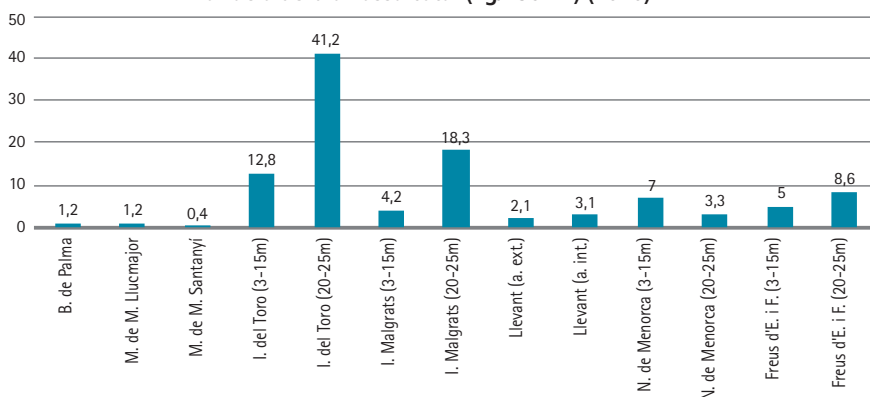
Font: Barrientos, N., Vaquer-Sunyer, R., Marsinyach, E. Informe Mar Balear. Fundació Marilles

Gràfic I-S2.88.

Variació de riquesa específica (nombre d'espècies/250 m²) (2020)

Font: Informe Mar Balear. Fundació Marilles

Gràfic I-S2.89.

Variació de biomassa total (kg/250 m²) (2020)

Font: Informe Mar Balear. Fundació Marilles

7.9. AMARRAMENTS

Enguany s'hi inclou informació sobre el nombre d'amarraments als ports de les Illes Balears, si bé aquesta informació fa referència als ports de gestió indirecta de Ports de les Illes Balears (clubs nàutics i ports esportius que depenen de la CAIB amb concessió administrativa).

No hi figura informació referent als amaraments dels ports de gestió directa de Ports de les Illes Balears, així com els amaraments als ports d'interès general de l'Estat que gestiona Autoritat Portuària de Balears, tant de manera directa com indirecta. La informació fa referència també a la superfície ocupada per aquests, la qual es detalla al quadre (quadre I-S2.44).

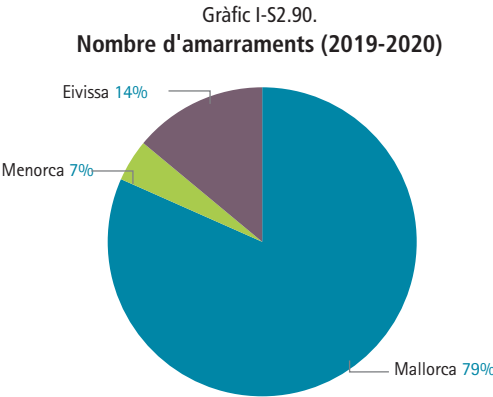
QUADRE I-S2.44. AMARRAMENTS I SUPERFÍCIE D'AMARRAMENT (M2) (2018-2020)				
Illa	2018		2019/2020	
	Nombre d'amarraments	Superfície d'amarraments	Nombre d'amarraments	Superfície d'amarraments
Mallorca	7.564	313.963,75	7.462	319.547,44
Menorca	619	17.174,80	619	17.174,80
Eivissa	1.341	54.671,90	1.341	54.671,90
TOTAL	9.524	385.810,45	9.422	391.394,14

Font: Ports de les Illes Balears

A l'illa de Mallorca hi figura la informació de 23 ports: P.D. Portals, P.D. Port Adriano, C.N. Santa Ponsa, P.D. Bonaire, Marina Cala d'Or, C.N. Palma Nova, C.N. Portals Vells, C.V. Pto. Andratx, R.C.N. Pollensa, C.N. Can Picafort, C.N. Serranova, C-N-Colònia de Sant Pere, C.N. Cala Rajada, C.N. Porto Cristo, C.N. Portocolom, C.N. Portopetro, C.N. Sa Ràpita, C.N. s'Estanyol, C.N. s'Arenal, CM San Antonio de la Playa, C.N. Cala Gamba, Marina Tramontana i P.D. Calanova. A la informació de Menorca s'inclouen quatre ports: P.D. de Cala'n Bosch, P.D. Addaia, C.N. Ciutadella i C.N. Fornells, mentre que a la d'Eivissa

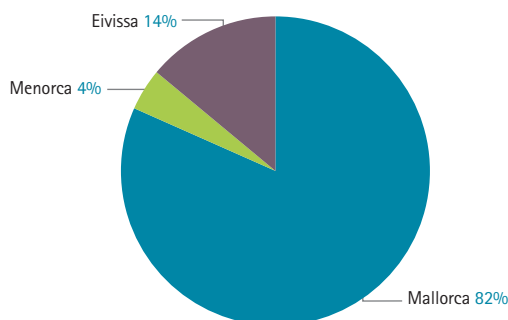
se'n inclouen dos: P.D. Santa Eulalia del Rio i C.N. Sant Antoni.

Els canvis experimentats en el període 2019/2020 respecte de 2018 responen a remodelació o regularització de llocs d'amarrament en el si de les aigües portuàries (sobretot a canvis de l'amplada dels vaixells) i no a ampliacions d'instal·lacions portuàries. Als gràfics següents (gràfic I-S2.90 i gràfic I-S2.91) es representen, respectivament, el nombre i les superfícies d'amarrament, expressades en tant per cent sobre el total d'aquest concepte.

Font: Ports de les Illes Balears

Gràfic I-S2.91.
Superfície d'amarraments (m²) (2019-2020)

Font: Ports de les Illes Balears

7.10. ÚS DE LES PLATGES

El litoral és el principal recurs turístic de les nostres illes. A la nostra comunitat, només disposam de dades de l'ús de les platges de Menorca, és a dir, de l'illa menys massificada de les quatre. Tot i així, malgrat que la informació no sigui del conjunt de les illes que formen la nostra comunitat i que, numèricament, no puguin ser extrapolables a bona part de les altres illes, sí que ho és la seva tendència interanual i la tipologia de platges estudiades. Les variables estudiades són tres:

- Nombre d'usuaris: abundància màxima d'usuaris diaris.
- Densitat d'usuaris: superfície terrestre disponible per cada usuari a cada platja (m²/persona).
- Percentatge de capacitat de càrrega de les platges: és la relació entre la superfície d'arena òptima per persona per tipus de platja (tipus A: 5 m²/usuari, tipus B i C: 15 m²/usuari) i la superfície

total de cada platja. S'expressa en tant per cent, on els valors >100 % indiquen platges per sobre de la seva capacitat de càrrega.

Per centrar la informació, l'estudi divideix les 54 platges en tres tipus:

- Platges de tipus A: platges urbanes (21).
- Platges de tipus B: platges verges amb algun tipus de servei (21).
- Platges de tipus C: platges verges sense serveis, amb accés únicament a peu (12).

Pel que fa al nombre d'usuaris, l'impacte de la pandèmia és clara quan el 2018 el nombre màxim va ser de 23.355, el 2019 de 26.609 (augment del 13,9 % respecte de l'any anterior) i el 2020 de 19.901 (disminució del 25,2 % respecte de 2019). El 2020 va disminuir la quantitat de platges amb valors de >1.000 usuaris, ja que si el 2018 varen ser cinc i el 2019 foren vuit, el 2020 varen ser dues. Les platges urbanes varen ser les més freqüentades i les que

més reduïren en la mitjana màxima d'usuaris respecte dels anys anteriors, mentre que les platges verges mantenen més o menys el mateix nivell.

L'evolució interanual es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.92) on figuren els anys de què disposam d'informació. Cal esmentar que d'aquesta variable es tenen dades dels anys esmentats de 21 de les 54 platges. La línia de punts indica la tendència, la qual, malgrat els valors de 2020, és ascendent (període juny-setembre).

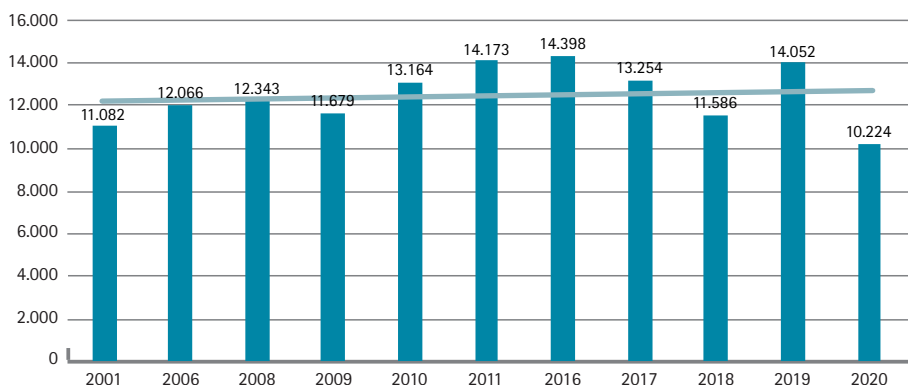
Pel que fa a la densitat d'usuaris, el 2020 les platges dels tipus A i B són les de més densitat, havent-hi un total de sis platges amb valors no òptims de densitat ($< 5 \text{ m}^2$ de superfície disponible per usuari). Respecte de 2019, hi ha dues platges menys d'aquestes característiques. Per altra banda, s'observa un augment de la superfície mitjana disponible per persona a les plat-

ges de tipus C, que passen de 16 a 50 m^2 , i també a les urbanes, que passen de 6 a 11 m^2 . En canvi, les platges del tipus B disminueixen la superfície mitjana disponible per usuari, que passa de 27,3 a 20,5 m^2 .

En relació amb el percentatge de capacitat de càrrega, el 2020 varia des del 3 % al 426 % (Macarelleta). Fins a un total de 16 de les 54 platges presenten sobrefreqüentació ($> 100 \%$). Al gràfic següent (gràfic I-S2.93), hi figura la capacitat de càrrega de les 21 platges estudiades a Menorca. Cal destacar que a partir de 2010 la capacitat de càrrega se situa per sobre del 100 %, fins i tot el 2020, en una mala temporada turística, en què la majoria són del tipus B.

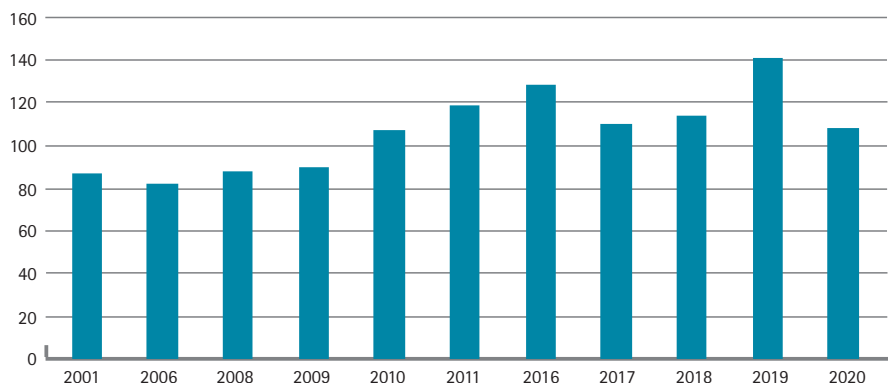
Es pot suposar que a les altres illes es registrarien gràfics similars (si bé no disposam de dades per afirmar-ho), fins i tot amb valors sensiblement superiors.

Gràfic I-S2.92.
Evolució del nombre màxim d'usuaris a les platges de Menorca (2001-2020)

Font: Barrientos, N.; Vaquer-Sunyer, R.; Carreras, D.; Marsinyach, E. Informe Mar Balear. Fundació Marilles

Gràfic I-S2.93.
Evolució valor mig capacitat càrrega Menorca (2001-2020)

Font: Informe Mar Balear. Fundació Marilles

8.

L'ENERGIA

En el moment de l'elaboració de la memòria, les dades de 2020 no estan disponibles, raó per la qual les dades només arriben a 2019. Tenint en compte aquest fet, la comparativa 2018-2019 del consum energètic brut a les Illes Balears es detalla al quadre següent (quadre I-S2.45), on les unitats es mesuren en tep (tona equivalent de petroli: 10.000.000 kcal) i es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.94). També hem de recordar que a partir de 2007 no es considera la producció de les instal·lacions d'energia solar i eòlica per separat. El percentatge expressa la variació percentual interanual per a cadascun dels conceptes. També hem d'indicar, tal com férem a la memòria de l'any anterior, que el Pla d'Acció Nacional d'Energies Renovables 2011-2020 considera el 50 % dels RSU incinerats com a energia renovable; és a dir,

que el 50 % de les quantitats esmentades a la taula per concepte de residus es considera renovable.

En el gràfic següent (gràfic I-S2.95), es veu la importància de les energies renovables en el còmput total dels recursos utilitzats, així com la distribució percentual dels seus conceptes (el percentatge està fet sobre el total). No es comptabilitza l'electricitat importada en cap dels conceptes, com tampoc no hi hem inclòs el gas natural i el biogàs, en no tenir informació per poder separar un concepte de l'altre (a la memòria anterior aquest concepte figurava en combustibles fòssils, ja que les dades figuraven amb el nom de «gas natural i gas canalitzat»). A combustibles fòssils, s'hi inclouen els sòlids (hulla i coc de petroli), juntament amb els productes petrolífers (GLP, lleugers i pesants).

En el gràfic següent (gràfic I-S2.96), es representa la variació interanual 2009-2019 del consum energètic a les Illes Balears (on

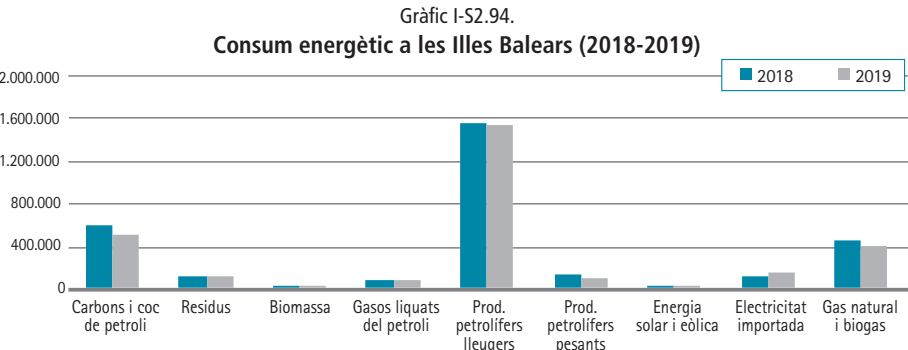
les unitats també són tep) agrupat en tres conceptes: energies renovables (residus, biomassa, eòlica i solar), els combustibles fòssils (carbons i coc de petroli, gasos líquuats del petroli, productes petrolífers lleugers i pesants i gas natural i canalitzat) i l'electricitat importada, un concepte aquest darrer que va aparèixer el 2011.

En aquest cas, hem inclòs la fracció de gas natural en la fracció de combustibles

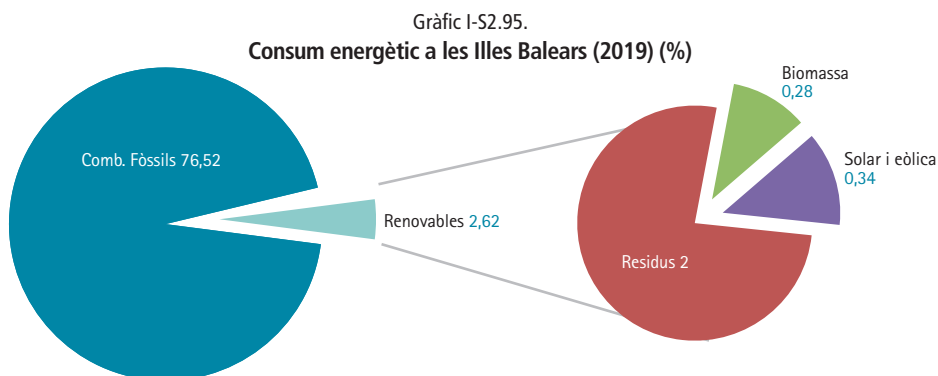
fòssils, perquè així es va fer en anys anteriors en un intent d'homogeneïtzar la informació. Com que la seqüència només arriba a 2019, no es detecta l'efecte del confinament ni de les mesures restrictives causades per la COVID, fet que es veurà reflectit a la memòria de l'any que ve. Tot i això, cal destacar el descens experimentat en el concepte de combustibles fòssils, que afecta directament el valor total, atesa la seva importància percentual.

QUADRE I-S2.45. CONSUM ENERGÈTIC A LES ILLES BALEARS (TEP) (2018-2019)			
CONCEPTE	2018	2019	% de variació
Carbons i coc de petroli	598.664	499.579	-16,55
Residus	100.733	115.281	14,44
Biomassa	7.734	8.194	5,95
Gasos líquuats del petroli	69.235	66.897	-3,38
Prod. petrolífers lleugers	1.564.573	1.546.503	-1,15
Prod. petrolífers pesants	119.785	94.453	-21,15
Enerfuel	1.890	-	-
Energia solar i eòlica	7.949	9.937	25
Electricitat importada	106.072	145.761	37,42
Gas natural i biogàs	452.550	398.070	-12,04
CONSUM BRUT	3.029.186	2.884.675	-4,77

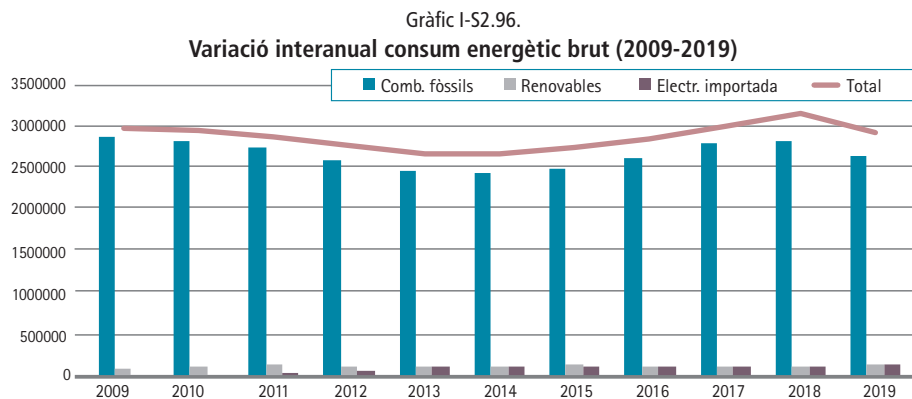
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

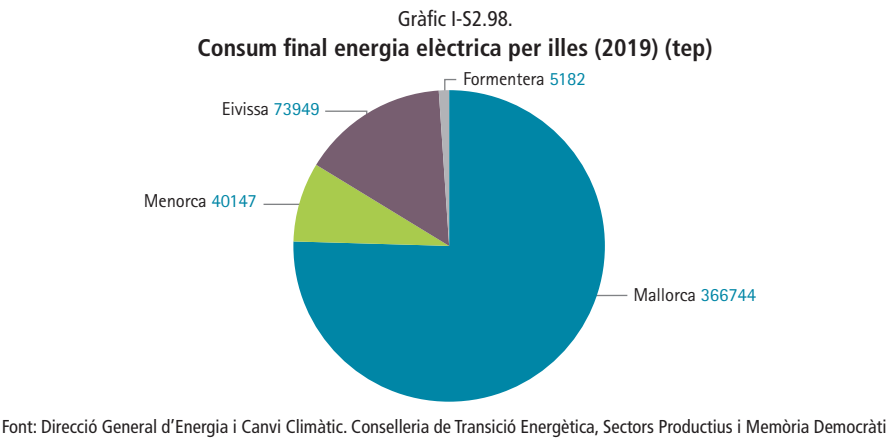
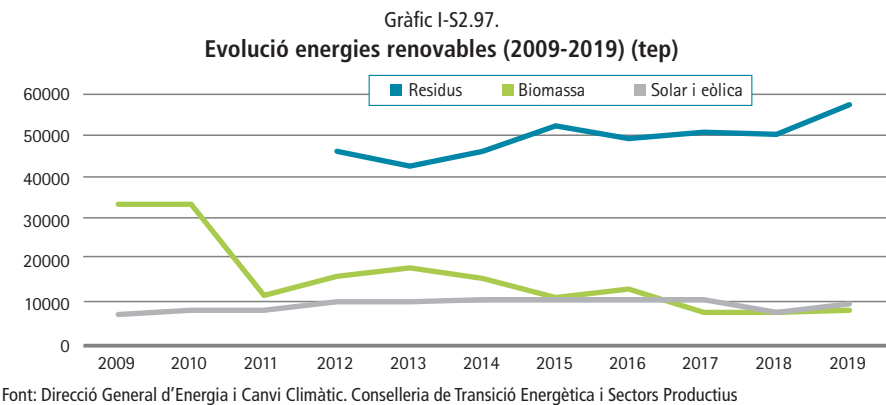
Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica i Sectors Productius

La variació interanual de les renovables a l'interval 2009-2019 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.97.). Cal recordar un cop més que el Pla d'Acció Nacional d'Energies renovables 2011-2020 considera el 50 % dels RSU incinerats com a energia renovable, raó per la qual aquest concepte apareix entre les energies renovables el 2012. Abans, també s'obtenia energia dels residus, però la diferència rau en el fet que és només a partir de 2012 en el que el 50 % obtingut per aquest concepte és considerat com a renovable. La unitat energètica utilitzada és el tep.

El consum final d'energia elèctrica, facturada per illes, es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.98) i se segrega per sectors a la taula següent (quadre I-S2.46). En ambdós casos, les unitats són tep. El percentatge del quadre (quadre I-S2.46) correspon a la variació del concepte el 2019 respecte de 2018. Amb un total de 486.022 tep de consum en el conjunt de les illes (un 0,7% superior a 2018), Mallorca experimenta un augment interanual de 0,6%, Menorca també augmenta en un 0,6%, Eivissa ho fa un 1,0% i Formentera un 2%.

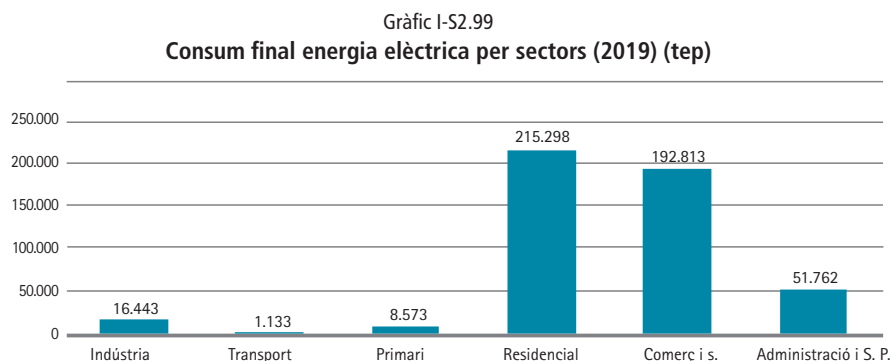
QUADRE I-S2.46. CONSUM FINAL D'ENERGIA ELÈCTRICA PER ILLES I SECTORS (2019) (TEP)						
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total	%
Indústria	12.144	2.354	1.815	131	16.443	-12,76
Transport	989	25	119	0	1.133	121,72
Primari	6.471	725	1.198	178	8.573	9,27
Residencial	159.817	18.593	34.631	2.256	215.298	1,07
Comerç i s.	147.671	14.197	28.903	2.042	192.813	-0,08
Administració	39.652	4.253	7.283	574	51.762	4,28

Font: Endesa SA, Vall de Sóller SA i Sampil energia SA

A diferència de l'any passat, la indústria presenta una tendència a la baixa, destacant l'augment en el sector de transport, si bé aquest representa un 0,23% del total.

La visualització del pes de cada un dels sectors en el consum final s'inclou el gràfic següent (gràfic I-S2.99), on, com en anys

anterior, el concepte comerç inclou també el de serveis, i al d'administració també s'inclouen els serveis públics.

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic. Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

9.

EL TERRITORI

Les autoritzacions per a la realització d'obres, instal·lacions i activitats en la zona de servitud de protecció (ZSP), o de protecció i de trànsit, amb expressió dels municipis afectats el 2020 es detalla a la taula següent (quadre I-S2.47).

El nombre d'expedients segregats per illes, independentment del seu estat de tramitació, es representa en aquest gràfic (gràfic I-S2.100), mentre que la comparativa amb l'any anterior es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.101).

L'estat de tramitació dels expedients, en una comparativa entre el 2018 i el 2019, es representa al gràfic següent (gràfic I-S2.102), on, com a l'any anterior, no hi ha cap expedient denegat o arxivat.

9.1. MALLORCA

En relació amb Mallorca, el 2020 es registren al Servei d'Autoritzacions Territorials del Departament de Territori les activitats que es detallen en el quadre (quadre I-S2.48).

Les activitats de disciplina urbanística es visualitzen al gràfic següent (gràfic I-S2.103). Cal indicar que el 2019 la quantia de les sancions va ascendir a un total de 6.154.420,68 euros, mentre que el 2020 va ser de 4.379.697,97 euros. Això representa un descens del 28,8 % interanual. Quant als conceptes que es detallen al gràfic (gràfic I-S2.103), les inspeccions baixaren un 25,8 % el 2020 respecte de 2019, els expedients augmentaren un 25,6 %, les sancions disminuïren un 48,9 % i les demolicions també baixaren en un 27,8 %.

Finalment, pel que a Mallorca es refereix, disposam de l'evolució dels expedients d'interessos generals per al període 2010-2020

(excloses les dotacions de serveis), la qual es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.104.)

toral corresponents a 2020 es detallen en aquesta taula (quadre I-S2.50).

9.2. MENORCA

Pel que fa a intervencions al litoral menorquí, relatives a expedients oberts en el període de l'1 de gener a 31 de desembre de 2020, s'han tramitat 22 i 106 declaracions responsables d'obres i instal·lacions al litoral menorquí. Al quadre següent (quadre I-S2.49) apareixen els dos conceptes en una comparativa amb l'any anterior.

En detall, les declaracions responsables i les autoritzacions d'obres i instal·lacions a la zona de servitud de protecció del li-

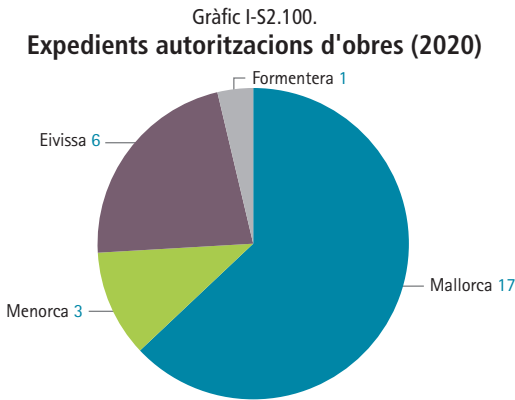
Per altra banda, no hi ha hagut cap llicència per implantar l'ús d'habitatge en sòl rústic a Menorca en el període 2019-20, com tampoc hi ha hagut cap activitat de disciplina urbanística. En relació amb els expedients de declaració d'interès general per implantar activitats en sòl rústic, també per al període comprès entre l'1 de gener de 2019 fins al 31 de desembre de 2020, n'hi ha hagut un total de 51, de les quals 28 han estat concedides, 20 s'han arxivat per desistiment i 3 han estat denegades. La comparativa amb el 2019 es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.105.), on no figuren els arxius pendents.

QUADRE I-S2.47. AUTORITZACIONS D'OBRES EN ZSP/SÒL RÚSTIC, (2020)			
Illa	Municipi	N. d'expedients	Estat de tramitació
Mallorca	Alcúdia	2	Favorables
	Andratx	1	En tramitació
	Calvià	1	Desistida
	Campos	1	En tramitació
	Capdepera	1	Favorable
	Deià	1	Favorable
	Felanitx	1	Favorable
		1	En tramitació
	Llucmajor	1	Desistida
	Manacor	1	Inadmissió a tràmit
	Muro	1	Favorable
	Sant Llorenç des C.	1	En tramitació
	Santanyí	2	Favorables
		2	En tramitació
Menorca	Es Mercadal	1	En tramitació
	Maó	1	Favorable
		1	En tramitació

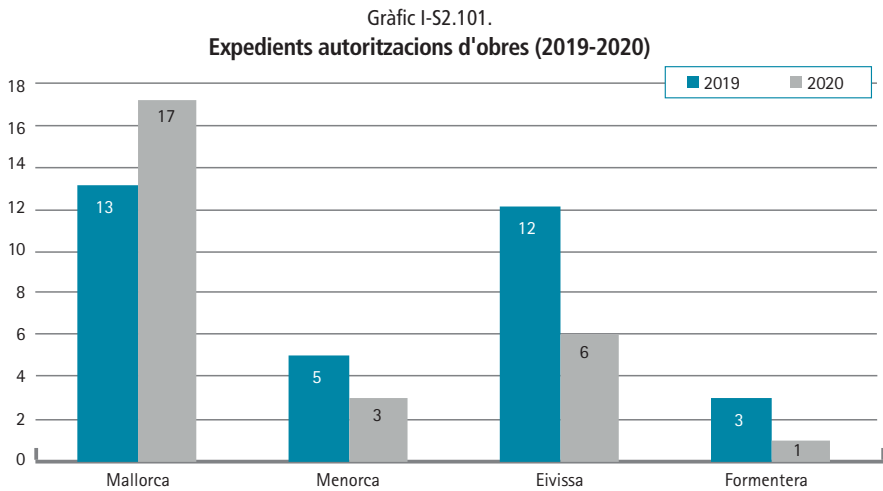
continua

Illa	Municipi	N. d'expedients	Estat de tramitació
Eivissa	Sant Josep de sa Talaia	3	En tramitació
		1	No competència
	Santa Eulàlia des Riu	1	Desistida
		1	En tramitació
Formentera	Formentera	1	Desistida

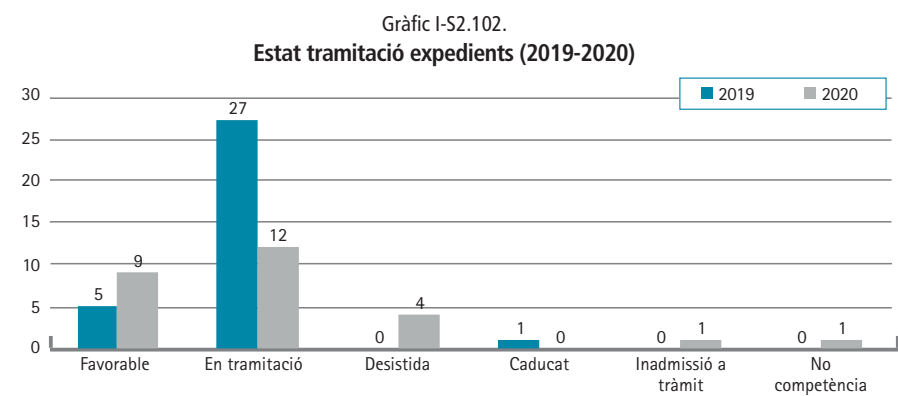
Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

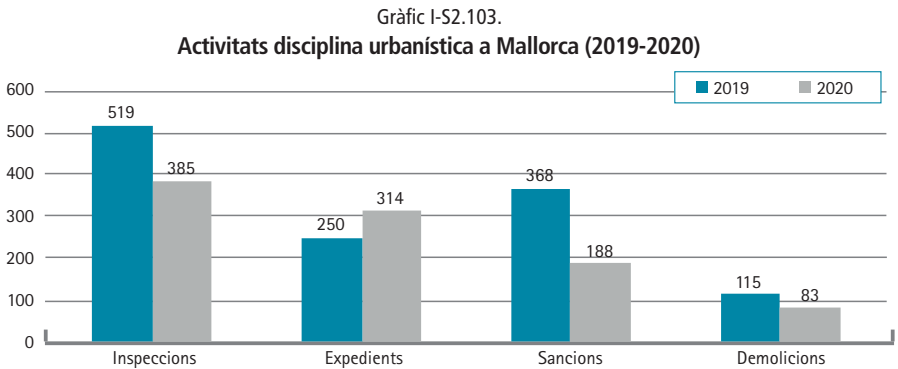
Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

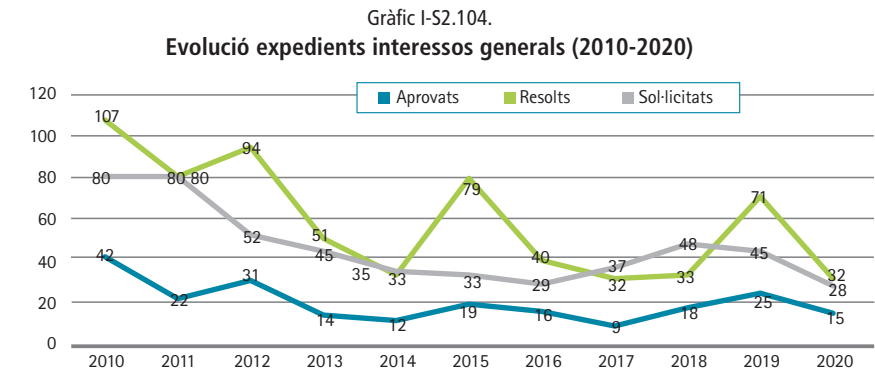
Font: Direcció General de Territori i Paisatge. Conselleria de Medi Ambient i Territori

QUADRE I-S2.48. ACTIVITATS SERVEI D'AUTORITZACIONS A MALLORCA (2020)		
Residus	Autoritzacions litoral	Declaracions responsables
Sol·licitades	122	166
Aprovades	85	56
Denegades	4	-
No competència	-	15
Desistides	1	-
Pendents	32	10

Font: Servei d'Autoritzacions Territorials. Departament de Territori. Consell de Mallorca

Font: Servei de la Secretaria Tècnica de Territori. Consell de Mallorca

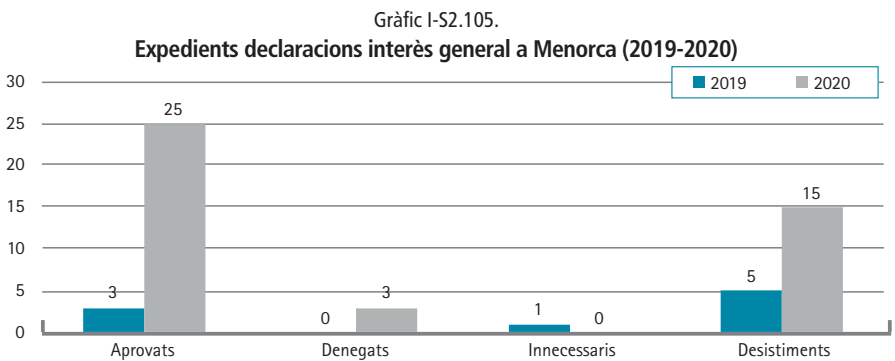
Font: Servei de la Secretaria Tècnica de Territori. Consell de Mallorca

QUADRE I-S2.49. INTERVENCIIONS AL LITORAL DE MENORCA (2019-2020)		
	2019	2020
Autoritzacions litoral	41	22
Declaracions responsables	89	106
TOTAL	130	128

Font: Direcció Insular d'Ordenació Territorial (litoral). Consell Insular de Menorca

QUADRE I-S2.50. ESTAT DE LES INTERVENCIIONS AL LITORAL DE MENORCA (2020)			
Declaracions responsables		Autoritzacions	
Conforme	75	Autoritzats	9
Desfavorables	4	Arxivat (fora de zona litoral)	1
Arxivat (fora de zona litoral)	12	Arxivat (passa a tràmit d. responsable)	2
Arxivat (passa a tràmit d'autorització)	3	Arxivat (desistiment)	1
Arxivat (desistiment)	9	Pendents	9
Arxivat (duplicat)	1	TOTAL	22
Pendents	2		
TOTAL	106		

Font: Direcció Insular d'Ordenació Territorial (litoral). Consell Insular de Menorca

Font: Direcció Insular d'Ordenació Territorial. Consell Insular de Menorca

9.3. EIVISSA

A l'illa d'Eivissa es comptabilitzaren 53 llicències per implantar l'ús d'habitatges en sòl rústic durant el 2020 (38 el 2019), mentre que, en el mateix any, hi va haver tres declaracions d'interès general per implantar activitats en sòl rústic (una el 2019). En el terreny de la disciplina urbanística, en el bienni 2019-20 es realitzaren 160 inspeccions, amb un resultat de 16

procediments de restabliment de la legalitat urbanística incoats, 14 procediments sancionadors incoats per una quantia de 6.597.770,6 euros, s'imposaren sancions per un total de 207.587,9 euros i s'executaren dues demolicions.

També a Eivissa i en relació amb la zona de servitud de protecció del litoral, durant 2020 s'han realitzat les accions detallades al gràfic següent (quadre I-S2.51.).

QUADRE I-S2.51. ACCIONS EN ZONA DE SERVITUD DE PROTECCIÓ DEL LITORAL D'EIVISSA (2020)			
Autoritzacions d'obres i instal·lacions		Declaracions responsables	
Aprovats	5	Aprovats	11
Denegats	1	Denegats	1
Inadmissió a tràmit	4	Inadmissió a tràmit	3
Desistiments	1	Desistiments	0
Pendants	11	Pendants	12
TOTAL	22	TOTAL	27

Font: Departament de Gestió del Territori, Infraestructures Viàries, Ordenació Turística i Lluita contra l'Intrusisme. Consell d'Eivissa

9.4. FORMENTERA

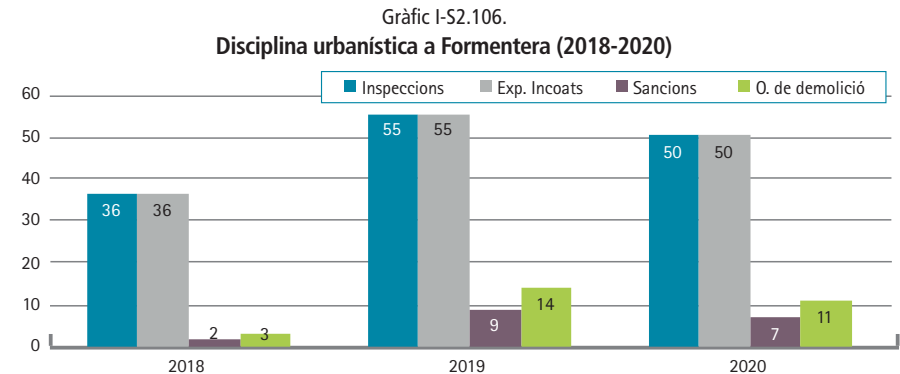
En relació amb Formentera, s’ha d’indicar que el 2020 es registraren 15 llicències d’habitatges en sòl rústic (4 el 2019), mentre que cap dels dos anys es va comptabilitzar cap declaració d’interès general per implantar activitats en sòl rústic. Tot i això, cal dir que el 2019 se’n varen declarar 4, per instal·lació de línies elèctriques, mentre que el 2020 se’n declararen 7 pel mateix concepte. Pel que fa a la discipli-

na urbanística, les dades de 2019 i 2020 es detallen al quadre següent (quadre I-S2.52.), on cal indicar que les sancions de 2019 ascendiren a una quantia de 64.686,1 euros, mentre que les de 2020 ho feren per una quantitat de 62.334,8 euros.

Gràficament, les activitats de disciplina urbanística en el període 2018-20 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.106).

QUADRE I-S2.52. DISCIPLINA URBANÍSTICA A FORMENTERA (2019-2020)		
	2019	2020
Inspeccions realitzades	55	50
Expedients incoats	55	50
Sancions	9	7
Ordres de demolició	14	11

Font: Conselleria de Mobilitat i Territori. Consell Insular de Formentera

Font: Conselleria de Mobilitat i Territori. Consell Insular de Formentera

10.

ELS RESIDUS

10.1. RESIDUS A MALLORCA

La recollida de residus a l'illa de Mallorca el 2020, en els mateixos conceptes expressats a la memòria de 2019, es detalla a la taula següent (quadre I-S2.53), on el % expressa el percentatge de variació interanual i les unitats es mesuren en tones. La

recollida selectiva fa referència a la recollida per fraccions en el servei públic.

L'impacte de la COVID (confinament i temporada turística més curta) es deixen veure tant pel que fa a la recollida selectiva com en el rebuig, si bé el retrocés percentual és major en la recollida selectiva. Això es repeteix a les altres illes. De fet, com es constata a la taula, la fracció de recollida selectiva disminueix el percentatge sobre el total respecte a 2019.

QUADRE I-S2.53. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MALLORCA (2019-2020) (TONES)			
Fracció	2019	2020	%
Envasos	22.216	21.160	-4,8
Vidre	29.335	20.765	-29,2
Paper	33.398	25.995	-22,2
Fracció orgànica recollida municipal (FORM)	29.959	19.127	-36,2
Total recollida selectiva	114.908	87.047	-24,2
Rebuig	535.963	423.695	-20,9
Total	650.871	510.742	-21,5
% selectiva/total	17,7	17,0	-4,0

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

La variació mensual el 2020 (fent la comparativa amb el 2019) de recollida de residus es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.107), on les unitats es mesuren en tones. Un patró es repeteix tant a Mallorca com a les altres illes: inici semblant a l'any anterior, seguit d'una forta baixada (tot coincidint amb el confinament); després, una recuperació discreta a l'estiu (inici tardà de la temporada i final abans que els anys anteriors), per acabar amb dades semblants.

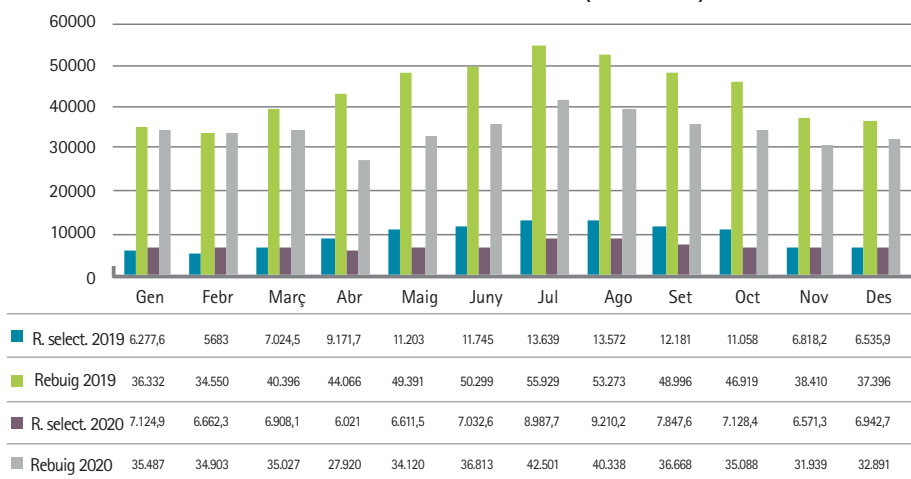
La variació interanual de la recollida de residus a Mallorca es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.108). Cal destacar el descens de la fracció de rebuig a valors inferiors als dels anys de la crisi econòmica. Els de recollida selectiva, tot i baixar les xifres, no ho fan d'una manera tan marcada.

En relació amb la recollida selectiva, la proporció entre les fraccions es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.109), on

els percentatges estan calculats sobre el total de recollida selectiva. Respecte de 2019, baixen les fraccions de FORM (26 % el 2019) i de vidre (26 % l'any anterior), mentre que pugen les fraccions d'envasos (19 % el 2019) i de paper (29 % l'any an-

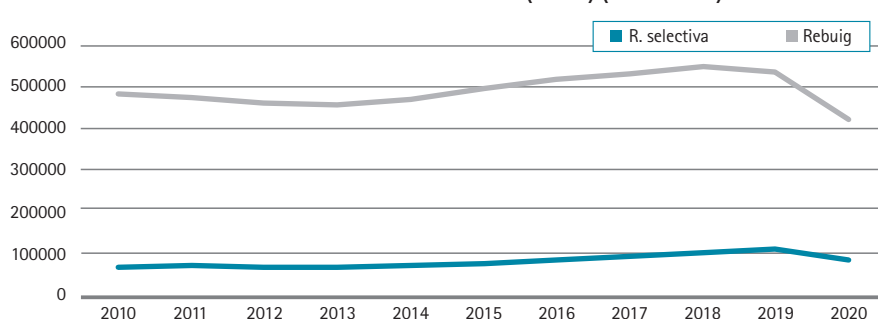
terior). Pel que fa als percentatges sobre el total de residus, els envasos representen el 4,145 % (3,4 % el 2019), el paper el 5,1 % (5,13 % el 2019), el vidre el 4,1 % (4,5 % el 2019) i el FORM el 3,8 % (4,6 % el 2019).

Gràfic I-S2.107.
Variació mensual residus Mallorca (2019-2020)

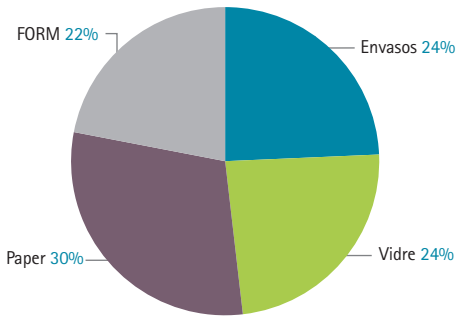
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-S2.108.
Evolució interanual residus Mallorca (tones) (2010-2020)

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-S2.109.
Recollida selectiva a Mallorca (2020)

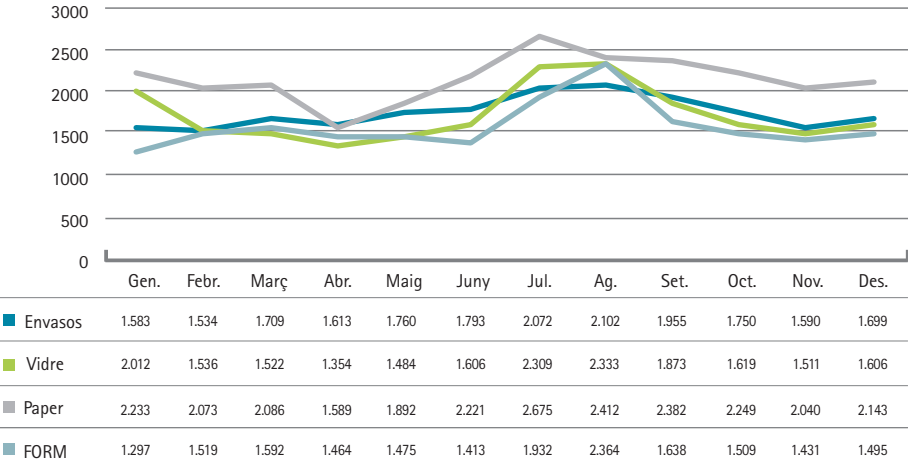

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Per mesos, la recollida selectiva es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.110), on les unitats són tones. La distribució és diferent de la d'anys anteriors, en què el gràfic tenia una típica forma de campana amb màxims estiuencs molt superiors als valors

hivernals (comparau aquest gràfic amb el de 2019). En canvi, el 2020 es detecta el confinament primaveral, amb un discret repunt a l'estiu, per tornar a baixar, de manera més marcada que als anys anteriors, en els darrers mesos de l'any.

Gràfic I-S2.110.
Evolució recollida selectiva a Mallorca (2020)

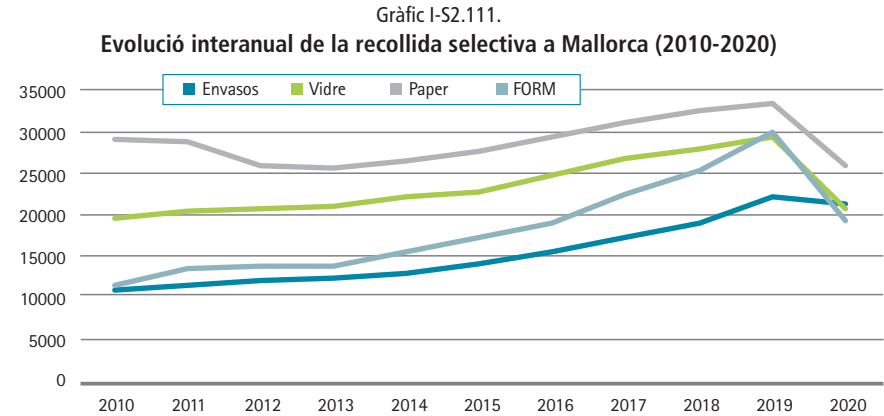
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

L'evolució interanual de la recollida selectiva a Mallorca per a l'interval 2010-2020 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.111). El descens és més marcat que el registrat amb motiu de la crisi econòmica, ja que l'aturada econòmica va ser més important i en un interval més petit de temps.

Indicarem, com a la memòria 2019, que també que hi ha altres conceptes d'entrada diferenciada al servei públic, com és la producció de fracció vegetal, la producció de residus sanitaris (grup II), la de llots d'EDAR, la de pneumàtics fora d'ús, els residus de construcció i demolició, els residus voluminosos, els ELB (electrodomèstics de línia blanca) amb CFC (clorofluorocarbonis, gasos que destrueixen la capa d'ozó

i provoca efecte hivernacle), els ELB sense CFC i els ELM (electrodomèstics de línia marró). D'aquestes fraccions, esmentam la informació disponible en el moment d'elaborar la memòria. En aquesta taula (quadre I-S2.54) apareixen els valors de 2019 i 2020, on les unitats són tones, amb el percentatge de variació interanual.

Els valors mensuals dels conceptes de llots d'EDAR, de residus de construcció i demolició i de residus voluminosos es visualitzen en aquest gràfic (I-S2.112), on les unitats són tones. Al gràfic següent (gràfic I-S2.113), indicam els valors mensuals d'ELB amb CFC i sense i d'ELM. Ho hem separat en dos gràfics a causa de la diferència de l'ordre de magnitud.

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

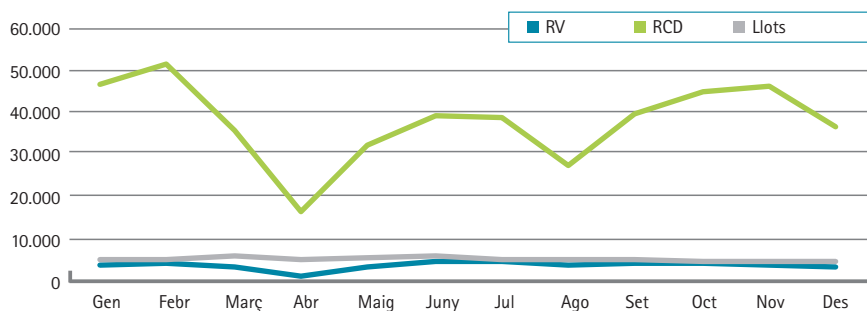
QUADRE I-S2.54. ALTRES CONCEPTES D'ENTRADA DIFERENCIADA (2019-2020)			
	2019	2020	%
Fracció vegetal	21.195	23.052	8,8
Residus sanitaris grup II	2.148	2.065	-3,9
Llots d'EDAR	72.169	58.944	-18,3

continua

	2019	2020	%
Pneumàtics fora d'ús	3.506	2.983	-14,9
Residus de construcció i demolició	544.571	450.576	-17,3
Residus voluminosos	50.690,93	43.508,72	-14,2
ELB amb CFC	413,98	287,53	-30,5
ELB sense CFC	195,32	170,19	-12,9
ELM	68,56	52,47	-23,5

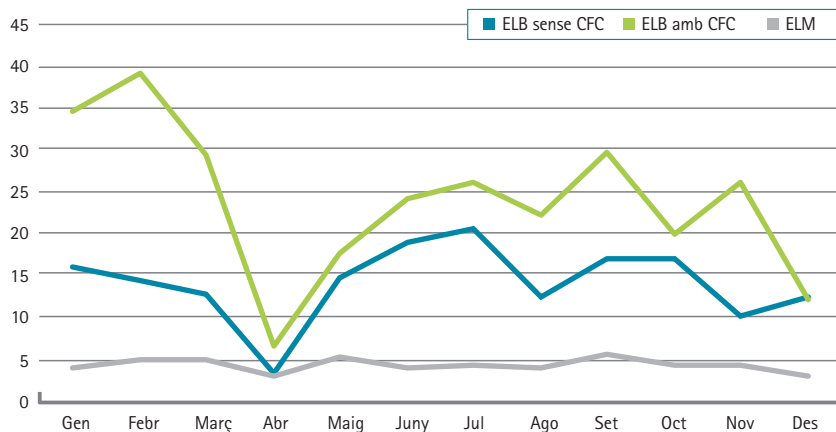
Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-S2.112.
Evolució mensual de RV RCD i llots a Mallorca (2020)

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-S2.113.
Evolució mensual d'ELB amb CFC i sense ELM a Mallorca (2020)

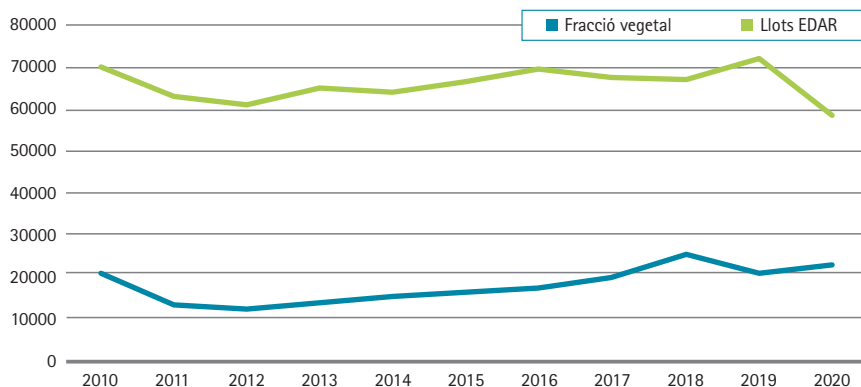

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Pel que fa a la variació interanual, per ordre de magnitud, representam les variacions per al període 2010-2020 de fracció vegetal i llots d'EDAR en aquest gràfic

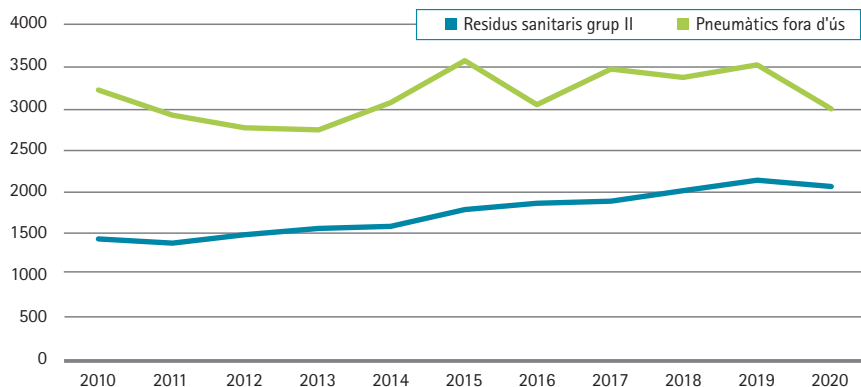
(gràfic I-S2.114), i les de residus sanitaris grup II i pneumàtics fora d'ús, al gràfic següent (gràfic I-S2.115).

Gràfic I-S2.114.
Evolució interanual (2010-2020)

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Gràfic I-S2.115.
Evolució interanual (2010-2020)

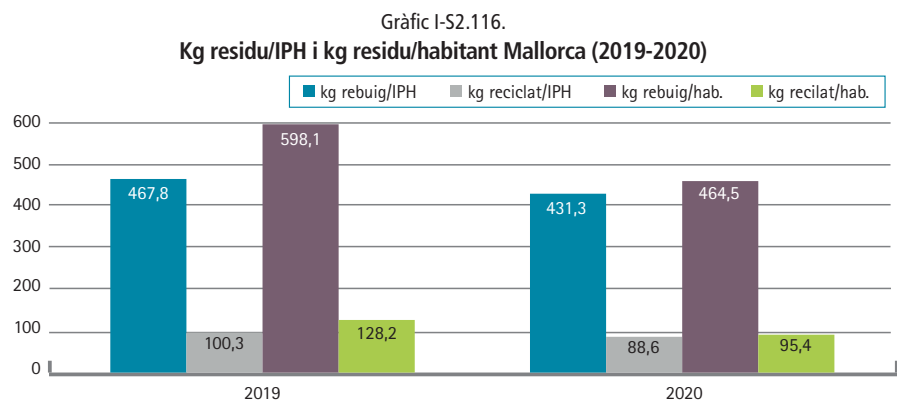

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca

Com a final de l'apartat de residus corresponents a l'illa de Mallorca, inclourem dos nous indicadors: els quilograms de rebuig per IPH i els quilograms de residus

reciclat per IPH. L'objectiu és establir una comparativa entre illes (o entre altres comunitats) per esbrinar l'evolució d'aquests conceptes i, amb vista a un futur, incloure

aquestes dades en un indicador sintètic mediambiental. Hem comparat les quantitats de residus per IPH amb la registrada per habitant, on queda palesa la influència del turisme el 2019, molt menys marcada el 2020. Les dades d'aquets indicadors de 2019 i 2020 s'indiquen al gràfic següent (gràfic I-S2.116).

Font: Departament de Sostenibilitat i Medi Ambient. Consell de Mallorca/Ibestat

10.2. RESIDUS A MENORCA

Les dades de recollida de residus a Menorca durant 2020 es detalla a la taula següent (quadre I-S2.55.), on les unitats són tones i el % expressa la variació per-

centual respecte de 2019. Cal esmentar que, a la taula, no hi figuren els residus biodegradables de parcs i jardins, així com les restes animals, el plàstic agrícola, els olis usats ni els residus elèctrics i electrònics, ja que no es disposa d'aquesta informació.

QUADRE I-S2.55. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MENORCA (2020) (TONES)			
Fracció	2019	2020	%
Paper i cartró	5.198,62	4.155,52	-20,06
Envasos de plàstic, brics i llaunes	2.616,76	2.425,74	-7,30
Vidre	3.431,46	2.574,14	-24,98
Matèria orgànica	122,68	89,70	-26,88
TOTAL RECOLLIDA SELECTIVA	11.369,52	9.245,1	-18,68
Residus domèstics mescla	45.823,54	35.916,85	-21,62
TOTAL	57.193,06	45.161,95	-21,03

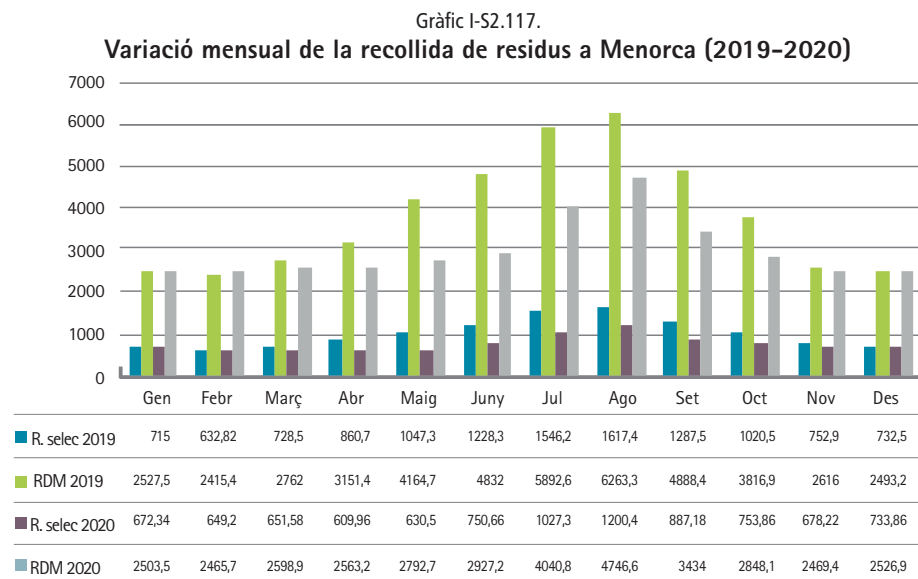
Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

La recollida selectiva dels conceptes esmentats a la taula anterior (quadre I-S2.55) representa el 20,47 % del total, mentre que l'any anterior representava el 19,88 %. Al gràfic següent (gràfic I-S2.117) es representa la comparativa de la recollida selectiva i de residus domèstics mescla entre 2019 i 2020, on les unitats són tones. A més, també s'hi detecta l'impacte de les conseqüències de la COVID en una línia molt semblant a les altres illes. A la recollida selectiva, hi figuren els mateixos conceptes que a la taula (quadre I-S2.53).

Al gràfic (gràfic I-S2.118.) es visualitza, en percentatge, la recollida selectiva a Menorca el 2020, on els percentatges estan fets sobre el total de recollida selectiva (amb

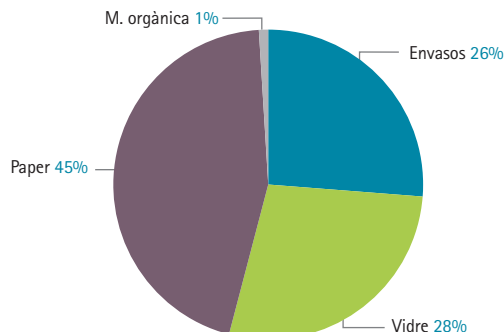
les mateixes fraccions que en els gràfics anteriors). Sobre el total de residus, els percentatges són els següents: el paper i cartró el 9,20 %; el vidre el 5,70 %; els envasos de plàstic, brics i llaunes el 5,37 %, i la matèria orgànica el 0,2 %.

L'evolució mensual de la recollida selectiva a Menorca el 2019 es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.119), on no s'inclou l'aportació de la matèria orgànica perquè no és rellevant en el resultat final. De manera similar a la resta de les illes, no es produeix l'augment primaveral (vegeu la memòria de l'any anterior), i experimenta un augment sobtat —malgrat que inferior als anys anteriors— durant l'estiu. Els valors dels primers i darrers mesos de l'any són semblants als d'anys anteriors.

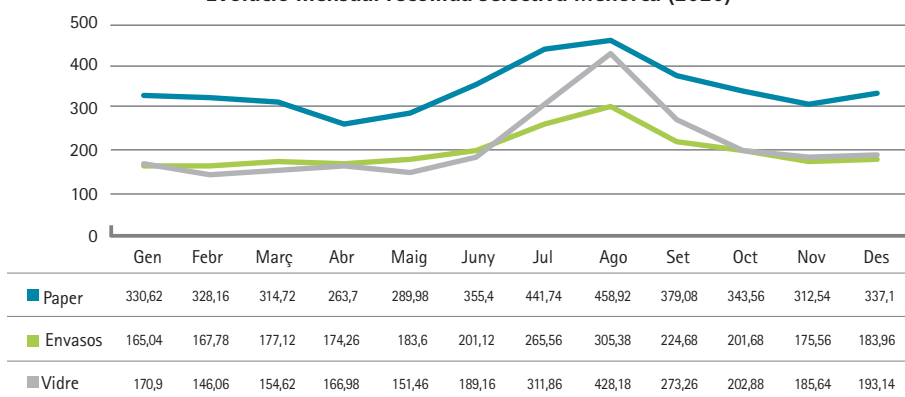
Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

Gràfic I-S2.118.
Recollida selectiva a Menorca (2020)

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

Gràfic I-S2.119.
Evolució mensual recollida selectiva Menorca (2020)

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca

L'evolució interanual de recollida selectiva d'envasos i llaunes, paper i cartró i vidre a Menorca, principals contribucions a la recollida selectiva, es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.120). S'hi observa un comportament desigual a les tres fraccions. En el cas de vidre i envasos, es romp sobtadament la tendència a l'alça dels darrers anys, mentre que el paper, si bé re-dueix també els seus valors, ho fa en una

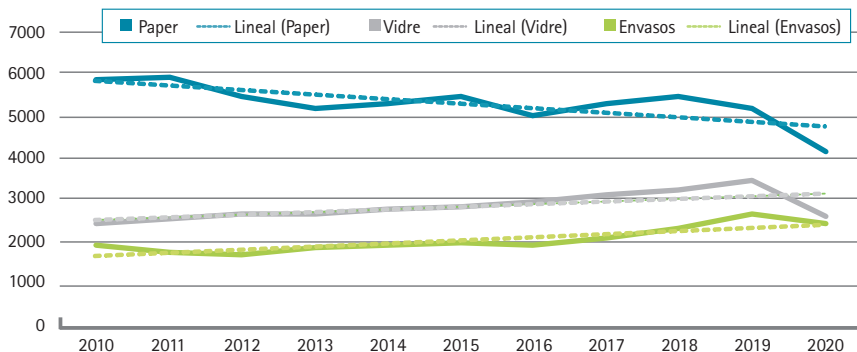
tendència generalitzada a la baixa, tal com ho demostren les línies de tendència (línies de punts).

Com a Mallorca i Eivissa, inclourem aquí els indicadors de quilograms de rebuig per IPH i els quilograms de residus reciclats per IPH, fent també la mateixa comparativa amb els corresponents quilograms de residus per habitant. Al gràfic es fa una com-

parativa entre el 2019 —el darrer any típicament turístic viscut a la nostra terra— i

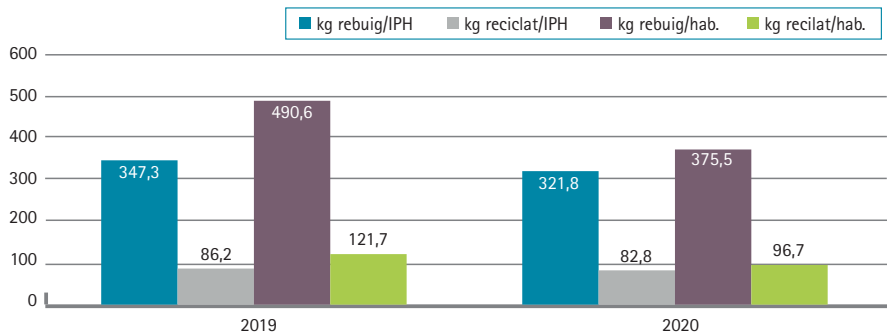
2020, afectat per la COVID i la irregularitat en el turisme.

Gràfic I-S2.120.
Evolució interanual de la recollida selectiva a Menorca (2010-2020)

Font: Consorci de Residus Sòlids Urbans i Energia de Menorca

Gràfic I-S2.121.
Kg rebuig/IPH i kg reciclats/Habitant a Menorca (2019-2020)

Font: Consorci de Residus Sòlids Urbans i Energia de Menorca //bestat

10.3. RESIDUS A EMISSA

El total de residus que s'han enviat a l'abocador de Ca na Putxa s'ha vist afectat, com a les altres illes, per una disminució important aquest 2020 a conseqüència de la COVID. El 2019 van entrar a l'abocador

129.788,60 tones de residus, mentre que el 2020 hi ha entrat un total de 98.257,45 tones, xifra que suposa un 24,3 % menys de residus que el 2019. Cal indicar que en aquestes quantitats hi figuren 5.643,3 tones de Formentera (4,9 d'animals i 5.638,42 de residus en massa). A la tau-

la següent (quadre I-S2.56), hi figuren les dades de 2020 en una comparativa amb el 2019, on les dades són tones. El % correspon al percentatge de variació interanual.

La variació mensual d'aquests conceptes es visualitza al gràfic següent (gràfic I-S2.122), on no hem representat els residus en massa per evitar que la seva representació distorsioni el gràfic (les representarem en comparació amb la recollida selectiva). La fluctuació que s'observa a l'entrada de les restes

de jardineria i poda es deu al fet que no depenen d'una època específica.

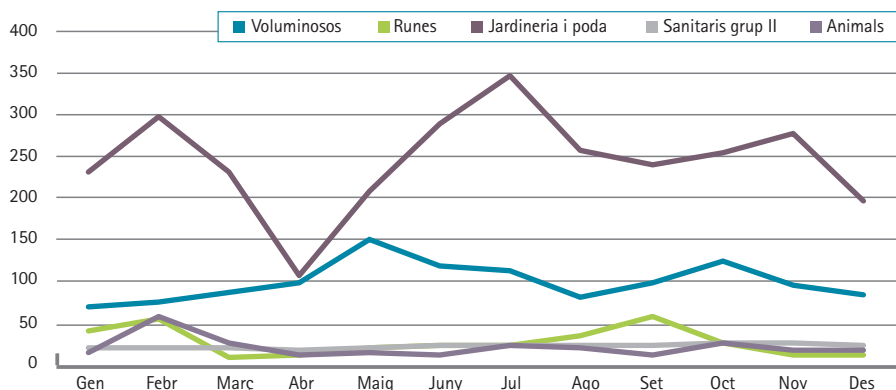
La recollida de residus a l'illa d'Eivissa en relació amb la recollida selectiva i els residus en massa el 2020 es detalla a la taula següent (quadre I-S2.57), on les unitats es mesuren en tones i el % expressa el percentatge de variació respecte de 2019. En aquesta taula, la fracció de recollida selectiva va representar el 14,96 % del total, mentre que el 2019 va ser el 16,3 %.

QUADRE I-S2.56. RESIDUS SÒLIDS URBANS ABOCATS A EIVISSA (2019-2020) (TONES)

	2019	2020	%
Voluminosos	1.103,84	1.175,12	6,46
Runes	412,24	299,44	-27,36
Jardineria i poda	2.643,32	2.917,43	10,37
Sanitaris grup II	267,24	248,45	-7,03
Animals	119,32	226,33	89,68
Residus en massa	125.242,64	93.390,68	-25,43
TOTAL	129.788,60	98.257,45	-24,29

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

Gràfic I-S2.122.
Residus sòlids urbans abocats a Eivissa (2020) (tones)

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

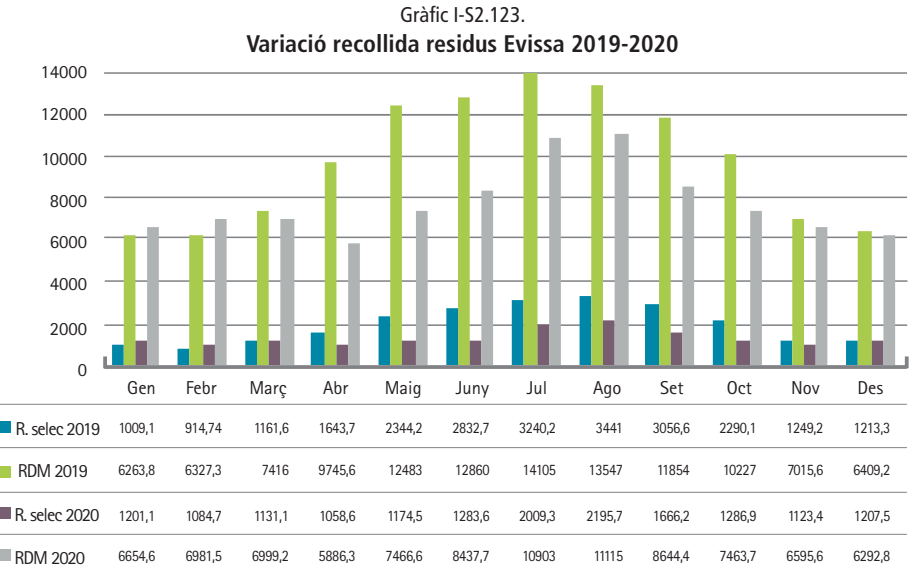
QUADRE I-S2.57. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA D'EIVISSA (2019-2020) (TONES)			
Fracció	2019	2020	%
Envasos	5.716,38	4.570,83	-20,04
Vidre	9.224,28	5.348,42	-42,02
Paper	9.455,84	6.503,41	-31,22
Total recollida selectiva	24.396,50	16.422,66	-32,68
Residus en massa (RM)	125.242,64	93.390,68	-25,43
Total	149.639,14	109.813,34	-26,61

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

La variació mensual en el decurs de 2020 de recollida de residus en tones, segregat per recollida selectiva i residus en massa, en comparativa amb el 2019, es detalla al gràfic següent (gràfic I-S2.123.). Es destria l'impacte del confinament, més visible en els residus en massa, que es perllonga més enllà de l'estiu, amb màxims més discrets que els de l'any anterior. Únicament a fi-

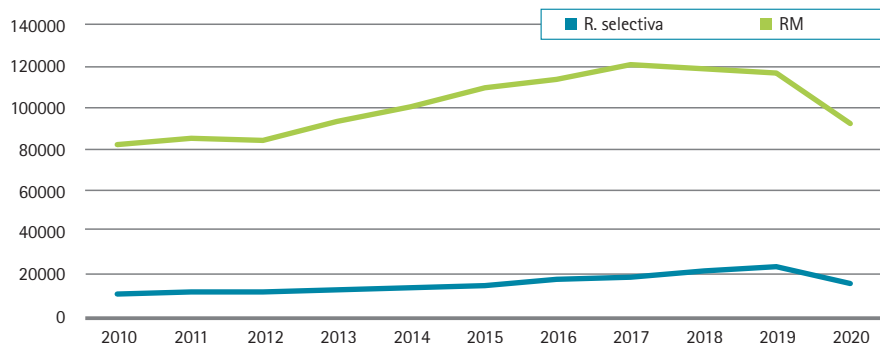
nals d'any s'assoleixen valors semblants als de 2019, fora de la temporada turística.

Pel que fa a la variació interanual, es visualitza al gràfic següent (I-S2.124), en què es veu que la baixada, tant pel que fa als residus en massa com a la fracció de reciclatge, retornen a valors semblants als que es registraven en plena crisi econòmica.

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

Gràfic I-S2.124.
Evolució interanual de recollida de residus a Eivissa (2010-2020)

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

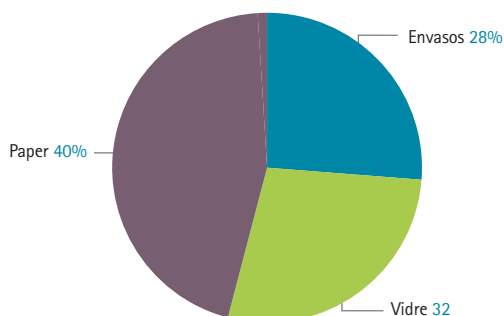
Aquest fet és particularment rellevant si es té en compte que la baixada es va produir en un termini de temps inferior a un any.

En canvi, al gràfic següent (I-S2.125) es representa la recollida selectiva, en què els percentatges estan fets sobre el total d'aquest concepte, i la variació respecte de 2019 està en la pujada del percentatge d'envasos a costa del vidre. Si els percentatges es fan sobre el total de residus, els envasos representen el 4,16 % (4,01 % el

2019), el vidre el 4,87 % (6,47 % el 2019) i el paper el 5,92 % (6,67 % el 2019).

Cal indicar que el 2020 es va iniciar la recollida selectiva de FORM, però les dades de recollida de matèria orgànica encara són molt baixes, ja que es va iniciar el mes de novembre i només per a productors singulars dels municipis de Sant Antoni de Portmany i Santa Eulària des Riu. Aquesta és la raó per la qual no hem inclòs aquest concepte a les dades d'aquesta memòria.

Gràfic I-S2.125.
Recollida selectiva a Eivissa (2020)

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

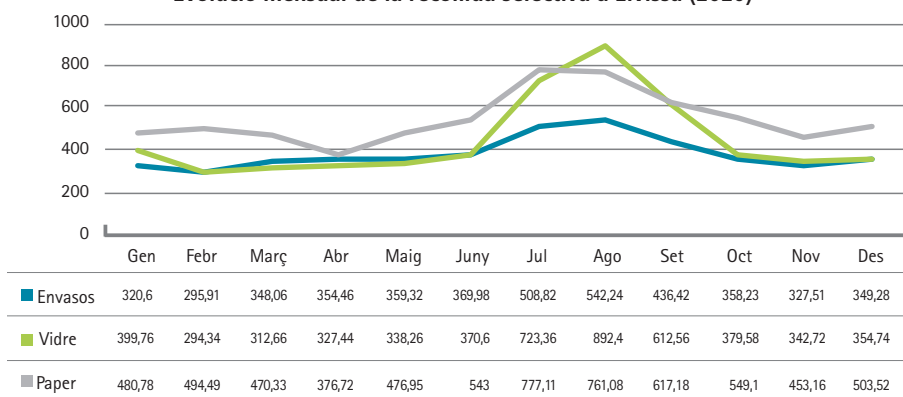
Tot i això, la seva recollida selectiva és fonamental, ja que suposa el 40 % en pes dels residus que es generen a Eivissa, i aquest residu fins ara acabava a l'abocador.

L'evolució mensual de recollida selectiva es representa al gràfic següent (gràfic I-S2.126). Malgrat començar l'any amb valors superiors en els tres conceptes, el confinament va rompre la tendència, i per això mostra una distribució asimètrica, al

contrari que en anys anteriors. Una temporada turística tardana i curta marca els màxims que, en tot cas, són sensiblement inferiors als d'anys anteriors (vegeu la memòria de 2019).

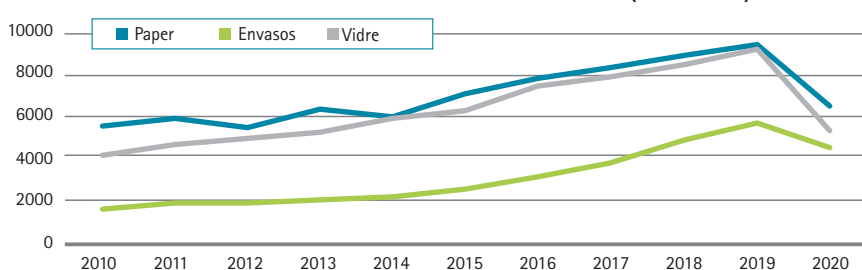
La seva evolució interanual es representa al gràfic (gràfic I-S2.127.), on es pot observar l'impacte de la COVID, que, pel que fa a les fraccions de paper i vidre, fa retrocedir a valor propis de la crisi econòmica.

Gràfic I-S2.126.
Evolució mensual de la recollida selectiva a Eivissa (2020)

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

Gràfic I-S2.127.
Evolució interanual de la recollida selectiva a Eivissa (2010-2020)

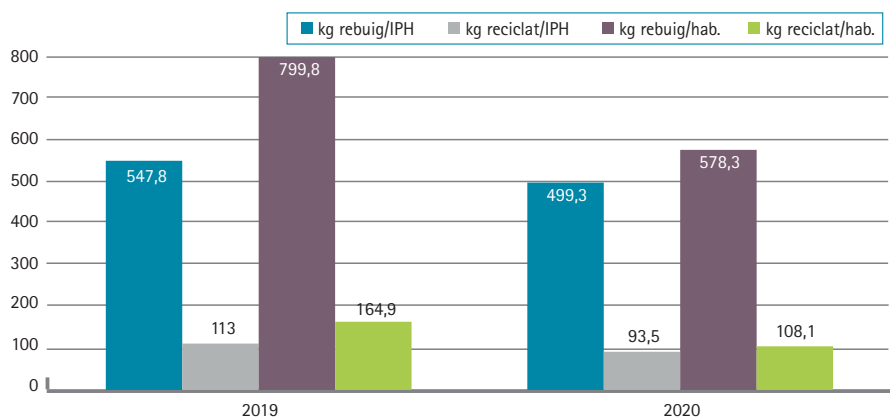

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa

Com a les altres illes, també inclourem aquí els indicadors de quilograms de rebuig per IPH i els quilograms de residus reciclats per IPH, i fem també la mateixa comparativa amb els corresponents quilograms de resi-

dus per habitant. Al gràfic, hi figuren les dades en una comparativa entre el 2019, any típicament turístic, i el 2020, afectat per la COVID. Eivissa és l'illa on més es nota l'efecte del turisme en aquesta comparativa.

Gràfic I-S2.128.
Kg rebuig/IPH i kg reciclats/habitant a Eivissa (2019-2020)

Font: Departament de Presidència i Gestió Ambiental. Consell d'Eivissa/Ibestat

10.4. DECRET DE RESIDUS PERILLOSO

Al BOIB número 54, de 9 d'abril de 2020, es va publicar el Decret 14/2020, de 8 d'abril, pel qual s'aprova el Pla Director Sectorial de Prevenció i Gestió de Residus Peril·losos de les Illes Balears.

Consta d'un diagnòstic, que es pot consultar al web del Servei de Residus i Sòls Contaminats (<http://residus.caib.es>), així com d'un text normatiu amb dinou articles, dividits en quatre capítols, tres disposicions transitòries i cinc annexos.

És l'instrument d'ordenació territorial que té per objecte regular la incidència territorial de la política sectorial en matèria de

residus peril·losos a les Illes Balears, ordena les infraestructures i els equipaments necessaris i defineix el model de prevenció i gestió de residus peril·losos de les Illes Balears, d'acord amb el que preveuen els articles 11 i 12 de la Llei 14/2000, de 21 de desembre, d'ordenació territorial, l'article 14.2 i l'annex III de la Llei 22/2011, de 28 de juliol, de residus i sòls contaminats, i el títol II de la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminats de les Illes Balears. Està basat en 12 principis generals:

1. Principi de protecció de la salut humana i del medi ambient.
2. Principi de jerarquia de residus, d'acord amb l'ordre de prelació següent:

- 1r. Prevenció. 2n. Preparació per a la reutilització. 3r. Reciclatge. 4t. Altres formes de valorització material. 5è. Valorització energètica. 6è. Eliminació.
3. Principi de precaució, consistent en el fet que la cautela ha de prevaler en cas d'incertesa científica.
 4. Principi de sostenibilitat.
 5. Principi de contribució a l'economia circular.
 6. Principi que qui contamina paga.
 7. Principi de responsabilitat del productor, consistent en el fet que les persones físiques o jurídiques que desenvolupin, fabriquin, processin, tractin, venguin o importin productes de forma professional vegin incrementada la seva responsabilitat sobre el producte que es posa en el mercat.
 8. Principi de proximitat i autosuficiència, consistent a afavorir que el tractament dels residus es faci en instal·lacions properes a les zones de generació.
 9. Principis d'accés a la informació, transparència i participació en matèria de residus.
 10. Principi de lleialtat institucional i de cooperació i col·laboració.
 11. Principi de protecció i regeneració del sòl.
 12. Principi de contribució a la lluita contra el canvi climàtic.
- Els objectius estratègics del pla són els següents:
- a) Desplegar la normativa específica que esdevingui necessària per aplicar les mesures previstes en aquest pla.
 - b) Garantir una adequada gestió dels residus peril·losos generats i el compliment estricte de la jerarquia de residus establerta a la Directiva 2008/98/CE, sobre els residus, modificada per la Directiva (UE) 2018/851, i a la Llei 22/2011, de 28 de juliol, de residus i sòls contaminats.
 - c) Reduir un 10 %, abans del 2021, la generació de residus peril·losos a les Illes Balears respecte a l'any 2010, sobre la base dels quilograms per habitant i any calculats d'acord amb l'índex de pressió humana (IPH).
 - d) Recollir selectivament i gestionar correctament el 100 % dels residus peril·losos generats a les Illes Balears abans del 2024.
 - e) Disposar de les instal·lacions de valoració i eliminació de residus peril·losos que siguin necessàries a les Illes Balears, en aplicació dels principis d'autosuficiència i proximitat, sense que això comporti l'obligatorietat de disposar de tota la gamma d'instal·lacions de valoració final a la comunitat autònoma.
 - f) Establir ajuts econòmics per proporcionar incentius per a l'aplicació de la jerarquia de residus.
 - g) Fomentar el desenvolupament eficaç dels estudis de minimització de residus que es basin en la minimització de la

perillositat dels residus i el seu volum en els processos productius.

- h) Fomentar l'aplicació de les millors tècniques disponibles relatives a la prevenció de residus en els sectors que generen residus perillosos.
- i) Ampliar el servei de les deixalleries municipals de manera que, en el termini de 24 mesos des de l'aprovació de la Llei 8/2019, de 19 de febrer, de residus i sòls contaminats de les Illes Balears, tots els municipis de les Illes Balears garanteixin la recepció i la recollida gratuïta dels residus perillosos d'origen domèstic en aquestes instal·lacions, sens perjudici d'altres sistemes de recollida separada, especialment els establerts pels sistemes col·lectius de responsabilitat ampliada del productor.
- j) Afavorir la coordinació entre l'ens del sector públic instrumental Ports de les Illes Balears, l'Autoritat Portuària de l'Estat i la conselleria competent en matèria de residus per millorar la gestió dels residus perillosos generats als ports de les Illes Balears.
- k) Garantir la conservació dels sòls i promoure'n la regeneració.
- l) Millorar la informació sobre la generació i la gestió dels residus, així com la traçabilitat d'aquests, mitjançant els procediments administratius de control i els mitjans telemàtics.
- m) Reforçar les activitats d'inspecció, control i vigilància de les instal·lacions de tractament i de producció de residus,

aplicant-hi el principi de jerarquia i garantint la protecció de la salut humana i del medi ambient.

- n) Desenvolupar i millorar les eines d'informació, difusió i comunicació entre la ciutadania i els agents econòmics i socials en relació amb la producció i la gestió de residus perillosos a les Illes Balears.
- o) Fomentar la sensibilització i la conscienciació social en matèria de prevenció i gestió de residus perillosos.
- p) Millorar la col·laboració, la cooperació i la coordinació entre les diferents administracions competents en matèria de planificació i gestió de residus perillosos.

El Pla Director Sectorial de Prevenció i Gestió de Residus Perillosos de les Illes Balears comprèn un total de sis programes que es despleguen en objectius estratègics, línies estratègiques i mesures.

11.

L'INDICADOR DE PRESSIÓ HUMANA (IPH)

L'indicador de pressió humana (IPH) complementa la informació que es desprèn de les xifres oficials de població estimada, no tan sols els censos demogràfics, comptabilitzant la càrrega demogràfica real que suporta un territori en un període determinat. L'IPH es mesura per dies naturals, però, com a la memòria anterior, només analitzam els

valors màxim i mínim mensual per illes, així com els valors màxim i mínim anuals.

Per raons d'escala i per a una millor comparativa amb les dades de l'any anterior, al gràfic I-S2.129 es representen els valors màxim i mínim mensuals de l'IPH per al conjunt de les Illes Balears i Mallorca; al gràfic I-S2.130, els de Menorca i Eivissa, i al gràfic I-S2.131, els de Formentera.

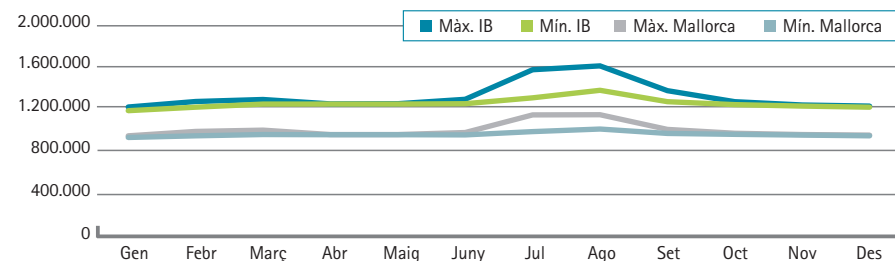
En tots els casos s'observa un descens a partir del mes de març a conseqüència de la influència de la COVID, que és més palesa en els gràfics d'evolució anual que es

detallen al final d'aquest apartat. Per contra d'anys anteriors, la diferència de l'estiu a l'hivern no és tan marcada i també cal destacar que la divergència màxim-mínim fora dels mesos estiuencs és pràcticament nul·la, fet que demostra el nivell d'importància del turisme en aquest indicador.

S'observa que la temporada turística es va concentrar pràcticament als mesos estiuencs i no va assolir els nivells dels anys anteriors. El confinament va provocar que, entre els mesos de març i maig, pràcticament no hi hagués gaire diferència entre els valors màxims i mínims.

Gràfic I-S2.129.

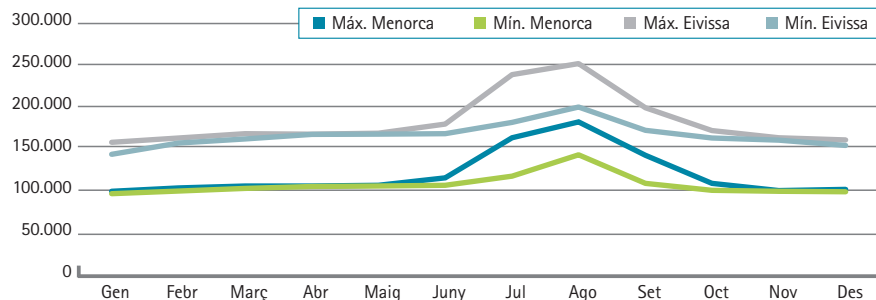
Valors màxim i mínim mensuals IPH a les Illes Balears i Mallorca (2020)

Font: Ibestat

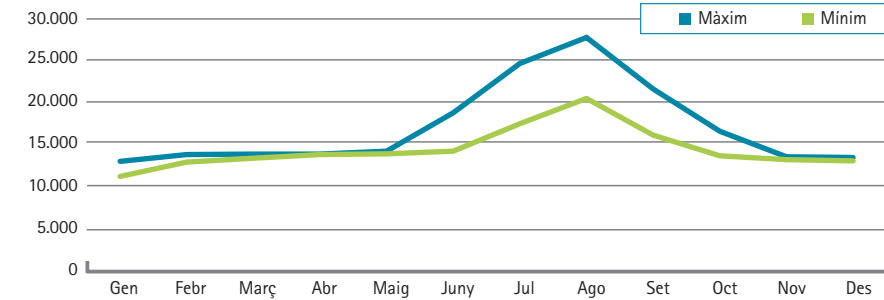
Gràfic I-S2.130.

Valors màxim i mínim mensuals IPH a Menorca i Eivissa (2020)

Font: Ibestat

Gràfic I-S2.131.
Valors màxim i mínim mensuals a Formentera (2020)

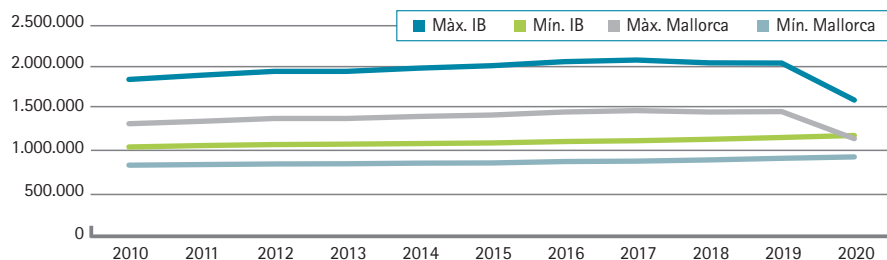
Font: Ibestat

Les variacions dels valors màxim i mínim de l'IPH interanual per a l'interval 2010-2020 es visualitza als gràfics I-S2.132 i I-S2.133. En aquest cas, les dades d'Eivissa i Formentera apareixen juntes, ja que no va ser fins al 2016 en què disposam de dades de les dues illes per separat.

En tots els casos s'observa una caiguda en els valors màxims i, en canvi, un augment més lleu en els mínims. En el primer cas és la conseqüència de la caiguda del nombre de turistes que visitaren les Illes Balears a la curta temporada d'estiu (la població fluctuant). En el segon, presumptament, una conseqüència de la vinguda a les illes d'estrangers

amb residència a la nostra comunitat, a causa de la major incidència de la COVID als països d'origen. Per entendre millor l'impacte de la COVID-19 a l'indicador, en els gràfics I-S2.134 i I-S2.135 es representa el valor mitjà mensual a l'interval 2010-2020. S'han separat els valors de les Illes Balears i Mallorca, per una banda, i de Menorca i les Pitiüses per l'altra, per un tema d'escala. Eivissa i Formentera apareixen juntes, ja que no és fins al 2016 en què disposam de dades de manera individual per a cada illa. La seqüència periòdica es repeteix any rere any, amb tendència a l'alça, fins a arribar a 2020, en què durant el segon trimestre es romp la tendència a causa del confinament.

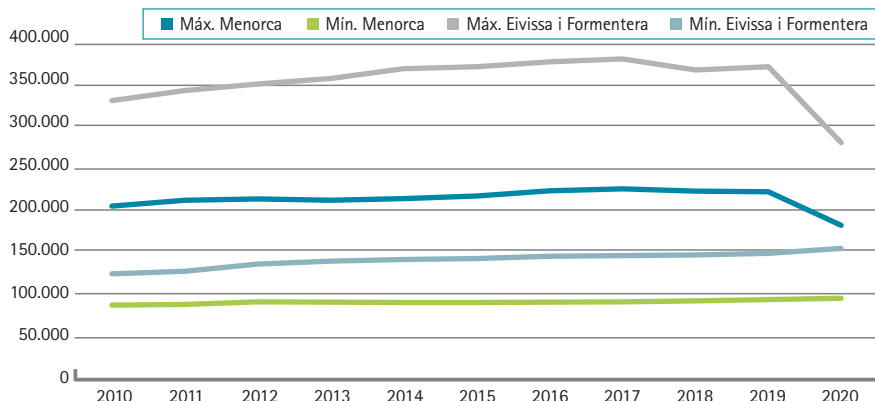
Gràfic I-S2.132.
Valors màxim i mínim interanual de l'IPH a les Illes Balears i Mallorca (2010-2020)

Font: Ibestat

Gràfic I-S2.133.

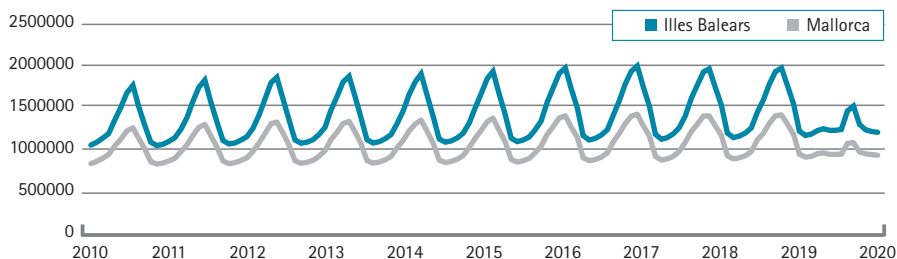
Valors màxim i mínim de l'IPH a Menorca i Eivissa i Formentera (2010-2020)

Font: Ibestat

Gràfic I-S2.134.

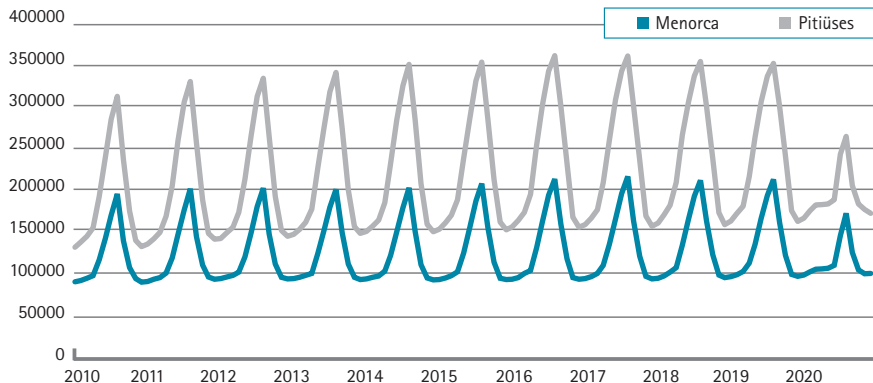
Evolució de l'IPH mensual a les Illes Balears i Mallorca (2010-2020)

Font: Ibestat

Gràfic I-S2.135.

Evolució de l'IPH mensual a Menorca i les Pitiüses (2010-2020)

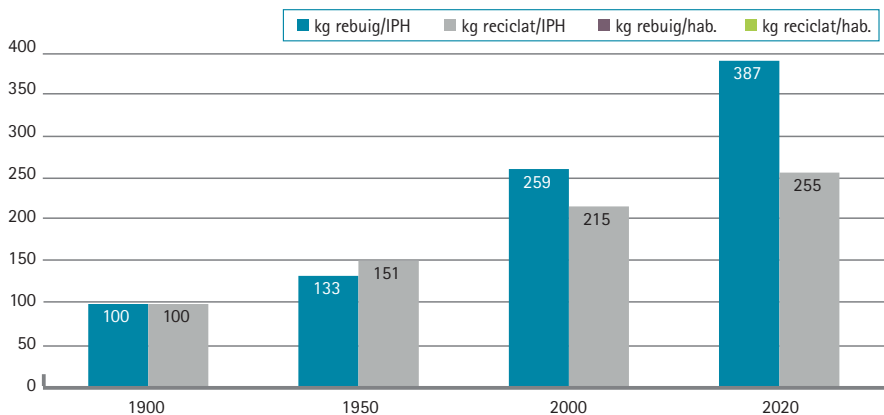

Font: Ibestat

Com a informació complementària a la que figura en aquest apartat, creiem convenient incloure el gràfic I-S2.136, en què s'indica una comparativa de la població resident a les Illes Balears en comparació amb la d'Espanya, atès que recentment s'ha obert la polèmica sobre l'excés de població de les illes. Al gràfic, es parteix d'una població hipotètica de 100 habitants i es va representant, en anys successius, quants en correspondrien a cada ter-

ritori. Com es pot observar, el creixement, pràcticament lineal en el cas d'Espanya, és pràcticament exponencial en el cas de les Illes Balears, sobretot a les darreres dècades. Cal indicar que en les darreres dues dècades la població de les illes ha tingut un creixement aproximat de 20.000 habitants per any, la qual cosa fa que la població de la nostra comunitat ha crescut l'equivalent de la població de Palma el 2010 en vint anys.

Gràfic I-S2.136.
Comparativa creixement de població Illes Balears i Espanya (1900=100)

Font: Elaboració pròpia

11.1. L'INDICADOR SINTÈTIC DE SOSTENIBILITAT

Ja fa uns anys en què es fa palesa la necessitat de disposar d'un únic indicador que doni una idea de l'estat general de la nostra comunitat autònoma des del punt de vista mediambiental i, a més, exportable a altres regions de característiques semblants. Aquesta és una qüestió de vital importància en una comunitat que viu directament o indirectament del seu medi

natural i que té en el turisme (almenys el de qualitat) una conseqüència directa del seu bon estat.

Aquest creixent interès i preocupació per la situació del medi ambient, el canvi climàtic i la sostenibilitat es pot traslladar a un context més ampli d'abast internacional. Així, el setembre de l'any 2015 l'Assemblea General de Nacions Unides va adoptar l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, en què es proposen

17 objectius i 169 metes (Resolució 70/1). Els 17 objectius de desenvolupament sostenible (ODS), de manera resumida, són: 1) Fi de la pobresa; 2) fam zero; 3) salut i benestar; 4) educació de qualitat; 5) igualtat de gènere; 6) aigua neta i sanejament; 7) energia assequible i no contaminant; 8) treball decent i creixement econòmic; 9) indústria, innovació i infraestructura; 10) reducció de les desigualtats; 11) ciutats i comunitats sostenibles; 12) producció i consum responsable; 13) acció pel clima; 14) vida submarina; 15) vida i ecosistemes terrestres; 16) pau, justícia i institucions sòlides, i 17) aliances per aconseguir els objectius. En aquest sentit, és clar que el futur l'indicador sintètic hauria de tenir una relació directa amb els objectius de desenvolupament sostenible i compatibilitzar ambdós conceptes, atès que es persegueix un objectiu comú.

Sovint s'utilitzen altres indicadors, normalment d'aspecte econòmic, per definir la salut de la nostra comunitat, com per exemple el PIB, que només ens dona una idea aproximada, atès que la salut econòmica a les Illes Balears depèn d'una manera molt directa, com ja hem esmentat, del medi ambient.

És per aquesta raó que sorgeix la necessitat de definir un nou indicador que doni una idea global de la situació mediambiental de les nostres illes. Es tracta de conjuminar aspectes com la contaminació de l'aire, l'energia o l'abastiment d'aigua (entre d'altres) en un únic nombre fàcil d'interpretar.

Per a més operativitat, ha de ser un indicador extensible a altres regions, bé de l'àmbit estatal o supraestatal. Només així

es podrà comparar l'estat de la nostra regió. Si no es fa, l'indicador sintètic perdria bona part del seu pes a l'hora de prendre decisions de tipus mediambiental, social o econòmic.

Aquí sorgeixen diversos aspectes que cal tenir en compte:

1. Decidir quins indicadors parcials haurien de formar part del futur indicador sintètic. No tots els indicadors disponibles tenen rellevància per a l'objectiu d'aquesta proposta. És, per tant, una funció primordial establir, de manera raonada, quins indicadors parcials s'inclouen i quins no.
2. Decidir la ponderació de cadascun dels indicadors parcials a l'indicador sintètic. A l'estat mediambiental d'una comunitat autònoma no pot tenir el mateix pes la disponibilitat d'aigua per a consum humà que el renou generat pel trànsit rodat o aeri.
3. Assegurar-se de disposar fàcilment dels indicadors parcials, almenys per a seqüències anuals. Un cop decidit quins són els escollits, cal assegurar-se de la disposició de les dades en períodes homogenis de temps, ja que, en cas contrari, s'invalidaria l'operativitat de l'objectiu final.

Dins de l'àmbit de les Illes Balears, el Consell Econòmic i Social de les Illes Balears (CES) no ha deixat mai de mostrar interès i sovint preocupació per l'estat del medi ambient i per la sostenibilitat. Així ho palesa que des de la primera memòria, corresponent a l'any 2001, s'hi introduís un

capítol dedicat expressament al medi ambient. A més, s'ha mantingut d'aleshores ençà i s'ha ampliat any rere any. També en diversos dictàmens i informes —com el relatiu al sistema d'indicadors per a la gestió integrada de la zona costanera (GIZC) de les Illes Balears, una primera acció en la línia d'unificar variables— i en l'estudi sobre la Prospectiva econòmica, social i mediambiental de les societats de les Illes Balears a l'horitzó 2030, de recent publicació, es dedica especial atenció al canvi climàtic. En la línia esmentada, des del CES s'està impulsant la creació de l'indicador sintètic de sostenibilitat, del qual farem un esment més detallat a la memòria de l'any que ve.